

**2005-2014 PARİON KAZISI METAL
(BRONZ-DEMİR-KURŞUN) BULUNTULARI**

Ersin ÇELİKBAŞ

**Doktora Tezi
Arkeoloji Anabilim Dalı
Prof. Dr. Vedat KELEŞ
2016
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

Ersin ÇELİKBAŞ

**2005-2014 PARİON KAZISI METAL (BRONZ-DEMİR-KURŞUN)
BULUNTULARI**

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Vedat KELEŞ**

ERZURUM-2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

05.05.2016

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum **“2005-2014 PARİON KAZISI METAL (BRONZ-DEMİR-KURŞUN) BULUNTULARI”** adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Ersin ÇELİKBAŞ

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof.Dr.Vedat KELEŞ danışmanlığında, Ersin ÇELİKBAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 05 /05/ 2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof.Dr.Vedat KELEŞ

İmza:

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Cevat BAŞARAN

İmza:

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Orhan BİNGÖL

İmza:

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Mustafa BULAT

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Alptekin ORANSAY

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR DİZİNİ	IX
ÖNSÖZ.....	XII

GİRİŞ

I. AMAÇ VE KAPSAM.....	1
II. YÖNTEM.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM**PARİON**

1.1. TARİHİ VE LOKALİZASYONU	6
1.2. KENTTE YAPILAN BİLİMSEL ÇALIŞMALAR.....	11
1.3. KENTTEKİ YAPILAR	13
1.3.1. Nekropol.....	13
1.3.2. Tiyatro	13
1.3.4. Odeion	14
1.3.5. Roma Hamamı.....	15
1.3.6. Agora	15
1.3.7. Yamaç Hamamı.....	16
1.3.8. Bizans Şapeli	16

İKİNCİ BÖLÜM**PARİON'DA METALURJİK FAALİYETLER VE MADENİ EŞYA ÜRETİMİ**

2.1. MADENCİLİK, METALURJİK FAALİYETLER.....	18
2.2. MADENİ EŞYA ÜRETİMİ	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**PARİON KAZISI METAL BULUNTULARI-BRONZ ESERLER**

3.1. AYDINLATMA ARAÇLARI	29
3.1.1. Kandil	30

3.1.2. Polykandilion Parçası	32
3.2. ESNAF VE ZANAATKAR ALETLERİ.....	33
3.2.1.Mühür	32
3.2.2.Terazi Parçaları.....	35
3.3. FİĞÜRİNLER	37
3.4. KAPLAR VE KAP PARÇALARI.....	42
3.4.1. Kaplar	43
3.4.1.1. Amphora-Situla.....	43
3.4.1.1.1. TSM 2 Mezarı	43
3.4.1.1.2. Parion Amphora-Situlası.....	45
3.4.1.1.3. Yapım Tekniği	47
3.4.1.1.4. İkonografi.....	47
3.4.1.1.4.1. Friz Kuşağı	47
3.4.1.1.4.2. Aplikler.....	58
3.4.1.1.5. Stilistik Değerlendirme	64
3.4.1.1.5.1. Menadlar.....	65
3.4.1.1.5.2. Satyrler	69
3.4.1.1.5.3. Eroslar	72
3.4.1.1.6. Kapak, Dudak, Boyun, Kulplar, Omuz ve Kaide	77
3.4.1.1.7. Amphora-Situlanın Kökeni.	91
3.4.1.1.8. Üretim Yeri	96
3.4.1.1.9. Tarihi.....	100
3.4.1.1.10. Kullanımı:	103
3.4.1.1.11. Restorasyonu.....	104
3.4.1.1.12. Metal Analizi	106
3.4.1.1.13. Monogram.....	107
3.4.1.2. Patera	109
3.4.1.3. Patera-Maşrapa	110
3.4.1.4. Oinochoe.....	111
3.3.2. Kap Parçaları	114
3.3.2.1. Kapak.....	114
3.3.2.2. Kulp	115

3.3.2.3. Tutamak	116
3.5. KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI VE TIP ALETLERİ	116
3.5.1. Ayna	117
3.5.1.1. Tip 1: Disk Formlu Düz Aynalar	118
3.5.1.2. Tip 2: Disk Formlu Kenarları Delikli Aynalar	120
3.5.1.3. Tip 3: Disk Formlu Kenarları Tırtıklı Aynalar	122
3.5.1.4. Tip 4: Disk Formlu Süslemeli Aynalar	122
3.5.1.5. Tip 5: Disk Formlu Kapaklı Ayna	122
3.5.1.6. Tip 6: Dikdörtgen Formlu Aynalar	123
3.5.2. Strigilis	124
3.5.3. Tıp Aletleri	129
3.5.3.1. Sondalar	133
3.5.3.1.1. Basit Sonda	134
3.5.3.1.2. Çatal Uçlu Sonda	135
3.5.3.1.3. Kanca Sonda	136
3.5.3.1.4. Kaşık Uçlu Sonda	136
3.5.3.1.5. Spatul Uçlu Sonda	137
3.5.3.2. Neşter Sapı	138
3.5.3.3. Kaşık Ölçek	140
3.5.3.4. Tüp	140
3.5.3.5. Cımbız	141
3.6. MİMARİ AKSAMLAR	143
3.6.1. Çiviler	143
3.6.1.1. 0-5 cm Arası Çiviler	144
3.6.1.2. 5-10 cm Arası Çiviler	145
3.6.1.3. 10 cm ve Üzeri Çiviler	145
3.6.2. Filise	146
3.6.3. Kenet	146
3.7. MÜZİK VE SES ALETLERİ	147
3.7.1. Çalpara	148
3.7.2. Çıngıraklar	149
3.8. AHŞAP KUTU VE AHŞAP MALZEME AKSAMLARI	150

3.8.1. Ahşap Kutu.....	151
3.8.2. Anahtar	153
3.8.3. Kilit Aynası	153
3.8.4. Kilit Dili	154
3.8.5. Kilit Köprüsü.....	154
3.8.6. Mentеше Parçası	155
3.8.7. Tutamak.....	156
3.9. SÜS EŞYALARI.....	156
3.9.1. Bileklik	157
3.9.2. Bilezik	158
3.9.3. Fibula.....	160
3.9.4. Kemer Tokası	163
3.9.5. Kemer Ucu	165
3.9.6. Kolye	166
3.9.7. Küpe	167
3.9.8. Toka.....	170
3.9.9. Yüzük	171
3.10. YAZI ARAÇLARI	175
3.10.1. Mürekkep Hokkası	175
3.10.2. Stylus	176
3.11. DİĞER.....	177
3.11.1. Aplik.....	177
3.11.2. Çuvaldız.....	181
3.11.3. Haç.....	182
3.11.4. Halka	183
3.11.5. Kanca.....	184
3.11.6. Kovan	185
3.11.7. Ok Ucu	185
3.11.8. Olta İğnesi	187
3.11.9. Zincir	189

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**PARİON KAZISI METAL BULUNTULARI-DEMİR ESERLER**

4.1. AHŞAP AKSAMLARI	191
4.1.1.Ahşap Mezar Çivileri	191
4.1.2.Filise	193
4.1.3.Kilit Aynası	194
4.1.4. Kilit Mandalı	194
4.1.5. Köşe Atkısı	195
4.2. KAPI AKSAMLARI.....	196
4.2.1. Anahtar	196
4.2.2. Mentşe	198
4.3.KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI VE TIP ALETLERİ.....	199
4.3.1. Cımbız	199
4.3.2. İğne	199
4.3.3. Jilet	200
4.3.4. Strigilis	201
4.3.5. Tıp Aletleri	204
4.3.5.1. Kanca Sonda	204
4.3.5.2. Kaşık Uçlu Sonda	205
4.4. MİMARİ AKSAMLAR	205
4.4.1. Bağlantı Aksamı	205
4.4.2. Çiviler.....	206
4.4.2.1. 0-5 cm Arası Çiviler	207
4.4.2.2. 5-10 cm Arası Çiviler	207
4.4.2.3. 10 cm ve Üzeri Çiviler.....	207
4.4.3. Kenet	209
4.4.3.1. “T” Formlu Kenetler	210
4.4.3.2. Kelebek Formlu Kenet.....	211
4.4.4. Saplama	211
4.5. SAVAŞ ALETLERİ VE KESİCİ ALETLER	212
4.5.1. Bıçaklar	212
4.5.2. Makaslar	215

4.5.3. Mızrak Ucu.....	216
4.6. SÜS EŞYALARI.....	217
4.6.1. Bilezikler	217
4.6.2. Yüzükler	217
4.7. TARIM VE ZANAATKAR ALETLERİ.....	219
4.8. DİĞER.....	222
4.8.1. At Nalı	222
4.8.2. Çan.....	224
4.8.3. Haç.....	224
4.8.4. Halka	225
4.8.6. Kulp.....	225

BEŞİNCİ BÖLÜM

PARİON KAZISI METAL BULUNTULARI-KURŞUN ESERLER

5.1. AĞIRLIKLAR	226
5.1.1. Balıkçılık Ağırlıkları	226
5.1.2. Terazî Ağırlıkları.....	226
5.2. KAPLAR.....	230
5.3. KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI.....	232
5.3.1. Ayna	232
5.3.2. Cımbız	234
5.4. DİĞER.....	234
5.4.1. Haç	234
5.4.2. Kenet	235
SONUÇ.....	236
KAYNAKÇA	256
KATALOG	299
KONKORDANS.....	478
LEVHALAR LİSTESİ	484
ÇİZİMLER LİSTESİ	488
LEVHALAR VE ÇİZİMLER.....	491
ÖZGEÇMİŞ.....	591

ÖZET

DOKTORA TEZİ

**2005-2014 PARİON KAZISI METAL (BRONZ-DEMİR-KURŞUN)
BULUNTULARI**

Ersin ÇELİKBAŞ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Vedat KELEŞ

2016, 591 sayfa

**Jüri: Prof. Dr. Vedat KELEŞ
Prof. Dr. Cevat BAŞARAN
Prof. Dr. Orhan BİNGÖL
Prof. Dr. Mustafa BULAT
Yrd. Doç. Dr. Alptekin ORANSAY**

Çalışmanın konusunu 2005-2014 yılları arasında Parion'da bulunan metal (bronz-demir-kurşun) eserler oluşturmaktadır. Bulunan tüm metal eserler dijital yöntemlerle çizilmiş ve katalog oluşturulmuştur. Çalışmalar sonucu elde edilen çok sayıda kaynak ile buluntular sınıflandırılmış, tanımlanmış ve tarihlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında Parion kazılarında ele geçen metal eserler günlük hayatta kullanılanlarla birlikte mimari konstrüksiyonlarda kullanılan eserlerden meydana gelmektedir. Metal eserlerin gruplandırılmasında antik çağdaki kullanım alanları esas alınmıştır. Buluntuların değerlendirilmesi yayınlanmış benzer örnekleri ile karşılaştırılarak buluntu yerlerine dayalı olarak yapılmıştır. Kentten ele geçen cürufların ve kente yakın maden yataklarından alınan numunelerin kimyasal analizleri yapılarak Parion'daki madencilik faaliyetlerinin durumu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Parion antik kenti kazılarında ortaya çıkarılan metal eserlerin, nekropol buluntuları dışında, tamamı Roma ve Bizans dönemine aittir. Nekropol kazılarında ortaya çıkarılan eserler ise Arkaik devirden MS 2-3. yüzyıla kadar geniş bir tarih aralığı sunmaktadır. Fakat kazısı tamamlanmış ve devam eden mimari yapılarda ortaya çıkarılan eserlerin daha geç döneme ait olmasından yola çıkılarak, Parion antik kentinin erken dönem yerleşiminin başka bir nokta olma ihtimali üzerinde durulmuştur.

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION

**2005-2014 PARION EXCAVATION METAL (BRONZE-IRON-LEAD)
OBJECTS**

Ersin ÇELİKBAŞ

2016, 591 Pages

**Advisor: Prof. Vedat KELEŞ
Prof. Cevat BAŞARAN
Prof. Orhan BİNGÖL
Prof. Mustafa BULAT
Asst. Prof. Alptekin ORANSAY**

The subject of the study comprises the metal items (bronze, iron, lead) that were found in Parion excavations between the years 2005-2014. All these metal items were drawn with digital methods and a catalogue was prepared. A lot of the sources found at the end of the study and findings were classified, defined and dated.

Within the scope of the study, the metal items found in Parion excavations consist of many items used in architectural constructions as well as the ones used in daily life. Metal items were categorized according to the usage of them in ancient times. The evaluation of the findings was compared with similarly published samples and it was done on the basis of the places of the findings. Cinders obtained in the city and the chemical analysis of the samples taken from the mineral springs nearby the city analyzed and tried to reveal the mining activities in Parion.

All the metal items but the necropolis findings found in Parion antique city belong to the Roman and Byzantium periods. Artifacts found in necropolis excavations show wide range of time from Archaic period to A.D. 2-3. centuries. However, it is also noted that the early site of Parion antique city may have been in a different location based on the architectural constructions whose excavations are completed and still ongoing as they belong to the a later period.

KISALTMALAR DİZİNİ

A.D.	Anno Domini
Age.	Adı Geçen Eser
Agm.	Adı geçen Makale
Ağı.	Ağırlık
AJA	American Journal of Archeology
BJ	Bonner Jahrbücher
B.C.	Before Christ
Bkz.	Bakınız
Cm	Santimetre
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
Fig.	Figür
JRMES	Journal of Roman Military Equipment Studies
JEH	The Journal of Economic History
JHS	The Journal of Hellenic Studies
JRA	Journal of Roman Archaeology
JRS	The Journal of Roman Studies
JP	The Journal of Philology
Kat.No.	Katalog No
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
Lev.	Levha
m.	Metre
mm	Milimetre
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
MTA	Maden Tetkik Arama
Ref	Referans
Res.	Resim
ss.	Sayfalar arası
Taf.	Tafel
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi

vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğ erleri
Vol.	Volume

ÖNSÖZ

“2005-2014 Parion Kazısı Metal (bronz-demir-kurşun) Buluntuları” başlıklı bu çalışmada, Parion antik kentinde 10 yıldır devam eden kazı çalışmalarında ele geçmiş, altın ve gümüş haricindeki, metal buluntular incelenmiştir. Troas bölgesinin en önemli kentlerinden olan Parion, çevresinde zengin maden yataklarına sahiptir. Zengin maden yatakları sayesinde metal eser çeşitliliğinin fazla olduğu görülmüştür. Arkeolojik bulgular içerisinde önemli bir yer tutan metal eserler, Parion insanının bakış açısı, sosyal yaşamı ve sosyo-ekonomik durumu hakkında bilgi edinmemizi sağlayan önemli unsurlar arasında yer alır. Tez kapsamında ele alınan eserler 2005-2014 yılları arasında Prof. Dr. Cevat BAŞARAN başkanlığında, 2015 yılından itibaren ise Prof. Dr. Vedat KELEŞ başkanlığında sürdürülen kazı çalışmalarında ele geçmiştir.

“Bir işe nasıl başlarsan öyle devam eder” diyerek iyi çalışmalar yapmaya sevk eden, tez konusunu çalışmama izin veren ve akademik gelişimimde olumlu yönde katkıda bulunan sayın hocam Prof. Dr. Cevat BAŞARAN’a; çalışma konusunun seçilmesinden, son aşmasına kadar önemli katkılarını ve maddi manevi desteğini esirgemeyen, malzeme üzerinde çalışma izni veren, büyük bir sabırla çalışmamı değerlendiren ve öğrencisi olmaktan hayatımın sonuna kadar onur duyacağım sevgili hocam Prof. Dr. Vedat KELEŞ’e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca her konuda desteklerini aldığım, bu çalışmada da önerilerini esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Orhan BİNGÖL, Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU ve Prof. Dr. Y. Sümer ATASOY’a, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ’a teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında bana arşiviyle, bilgi ve birikimiyle desteğini sunan Yrd. Doç. Dr. Alptekin ORANSAY’a, metal eserler konusunda görüşleriyle bana yardımcı olan sayın Işık KURT BİNGÖL’e, Yrd. Doç. Dr. Ünal Demirer’e ve Arş.Gör.Feyzullah ŞAHİN’e; literatür çalışmalarında kütüphaneyi kullanmama izin veren Alman Arkeoloji Enstitüsü çalışanlarına ve yine kütüphanesinden faydalandığım Mainz RGZM çalışanlarına; Parion kazılarında bir ekip olarak çalıştığımız Yrd. Doç. Dr. Ertuğ ERGÜRER’e, Yrd. Doç. Dr. Hasan KASAPOĞLU’na, Arş. Gör. Kasım OYARÇİN’e, Arş. Gör. Michael Deniz YILMAZ’a, Arş. Gör. Büşra Elif KASAPOĞLU’na, Arş. Gör. İsmail AKKAŞ’a, Yrd. Doç. Dr. Şengül Dilek FUL’e, Mustafa YILDIZLI’ya, Umut

BÜYÜME'ye, metal eserlerin restorasyon-konservasyonu gerçekleştiren Zafer KARAHAN'a, Uğur KANTARCI'ya, Emine KOÇAK'a; çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan kader arkadaşım Arş. Gör. Alper YILMAZ'a; Praxiteles konusunda uzman olan ve amphora-situla üzerindeki figürler konusunda değerli görüşlerini benimle paylaşan Dr. Antonio Corso'ya; metal eserler konusunda uzman olan Prof. Dr. Mikhail Triester'e; Karabük Üniversitesi'nde göreve başladığım ilk günden itibaren desteklerini her zaman arkamda hissettiğim hocalarım Doç. Dr. Bülent Nuri KILAVUZ'a, Yrd. Doç. Dr. Şahin YILDIRIM'a, Doç. Dr. Ünal ÖZDEMİR'e; çalışmamın her aşamasında yardımlarını gördüğüm sevgili öğrencilerim ve kardeşlerim Arkeolog Halil ÖZKAN'a, Arkeolog Sinan EKİNCİ'ye, Arkeolog Fatma TOPÇU'ya; amphora-situlanın çizimini gerçekleştiren sanatçı-akademisyen Eda ÖZ'e, Almanca çevirilerimde yardımcı olan Reşat KARABIYIK'a teşekkür ederim.

Ayrıca maddi manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen sevgili dostlarım Serhat ÖZCAN'a, Baran KUTLU'ya, Burak BALTAÇI'ya, Gökhan Dinar'a, Haluk HAMUTÇU'ya, Erkan ULUSOY'a, Süleyman HALİL'e, Mehmet ÇUBUKÇU'ya teşekkür ederim.

Bu günlere yetişip gelmemde en büyük paya sahip olan ve her zaman desteklerini hissettiğim sevgili Annem Elif ÇELİKBAŞ'a, abim Emre ÇELİKBAŞ ve ailesine ve her zaman saygıyla, Rahmetle andığım babam Mustafa ÇELİKBAŞ'a kısacası canım aileme teşekkür etmek isterim.

GİRİŞ

I. AMAÇ VE KAPSAM

Yaklaşık 11 yıldır sürdürülen bilimsel kazılar sonucunda Troas bölgesinin önemli kentlerinden biri olduğu anlaşılan Parion'un önemini erken dönemlerden itibaren koruduğu yapılan çalışmalar sonucu açıkça anlaşılmaktadır. Kazılar sonucunda Parion'un özellikle MS 2-3. yüzyıllarda oldukça önemli bir kent konumuna geldiği gözlemlenmektedir. Neolitik dönemden itibaren kullanılmaya başlanan, insanların ihtiyaçlarına ve beğenilerine göre şekillendirilen metal eserler Parion kenti kazılarında önemli bir gruba oluşturmaktadır. Parion'da kazı çalışmalarına Nekropol, Tiyatro, Odeion, Roma Hamamı, Yamaç Hamamı, Bizans Şapeli ve Agora sektörlerinde devam edilmekte olup; kazı çalışmalarında çok sayıda etütlük ve envanterlik metal eser gün yüzüne çıkartılmıştır.

Tezin içerisinde ayrıntılarıyla anlatılacak olan Parion tarihi içinde de belirtildiği gibi, kent antik kaynaklara göre MÖ 8. yüzyılda kurulmuştur. Kentin kuruluşu bu kadar erken dönemlere gitmesine karşın, günümüze kadar gelebilen en önemli mimari kalıntılar Roma Dönemi'ne aittir. Gösterişli mimari kalıntılar yanında Roma Dönemi'ne ait metal eserler, seramikler, terrakota figürinler, sikkeler, heykeltıraşlık eserleri ve cam eserler de yoğun olarak kazılarda ele geçmiştir. Bu gruplar içerisinde metal eserlerin MÖ 8-7. yüzyıldan MS 9-11. yüzyıla kadar geniş bir zaman aralığını göstermesi sebebiyle çok önemli bir buluntu grubu oluşturmaktadır.

Metal eserlerin yapımında kullanılan altın, gümüş, kurşun, bronz gibi madenler antik çağda temini zor hammaddeler oldukları için, antik çağlardan itibaren eritilip yeniden kullanılmıştır. Bu durum antik kent kazılarından çok az madeni eser bulunmasına yol açmıştır. Parion kazılarında ise çok sayıda etütlük ve envanterlik metal eser ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan metal eserlerin incelenmesi bölge ve Türkiye arkeolojisi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Anadolu'da yapılan çalışmalar sonucunda metal eser üretimi saptanmış antik kentler Arykanda ve Kelenderis dışında bulunmamaktadır. Bunda arkeometrik metodların geçmiş yıllarda çok fazla uygulanamamasının etkisi büyüktür. Fakat hemen hemen her antik kentin antik dönemde lokal üretimler yaptığı tahmin edilmektedir. Bu açıdan çalışmada Troas

bölgesinde ve Parion'da metal eser üretim sorunu üzerinde cevaplar bulunması amaçlanmıştır. Bununla birlikte başka kentlerde üretilmiş eserlerin ithal edilip edilmediği sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Eserlerin özellikleri değerlendirilerek hem kentin hem de bölgenin diğer çalışmalarına yardım etmesi, nekropolü kazılan bir kent olarak oldukça fazla sayıda bulunan metal eserlerin formları ve fonksiyonları konusunda yeni bilgiler elde edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca ele geçen metal eserlerin, bir liman kenti olan Parion'un ticari ilişkileri ve bu ilişkilerin hangi bölge ya da kentlerle, hangi dönemlerde daha yoğun olduğu irdelenmeye çalışılmıştır. Parion antik kentinin Roma döneminde iki defa koloni statüsüne yükseltildiği ve veteran kolonilerin Parion'a getirilerek yerleştirildiği bilinmektedir. Metal eserlerin Roma dönemi özellikleri göz önünde bulundurularak koloni dönemine ait eserlerin İtalya bağlantısının olup, olmadığı da sorgulanmıştır.

Tüm bu sorulara Parion'da 2005-2014 yılları arasında yapılan bilimsel kazılar sonucunda ortaya çıkarılan metal eserler aracılığıyla yanıt aranmaya çalışılmıştır. Kazılar sonucunda binlerce sayıya ulaşan çivilerden şekilsel olarak tanımlanan ve grupları oluşturabilecek sayıda örnek alınmıştır. Çiviler dışında ise, form ve fonksiyonu anlaşılan tüm metal eserler değerlendirilmiştir.

II. YÖNTEM

Parion kazısında ortaya çıkarılan 345 adet metal eser tez kapsamında incelenmiştir. Ortaya çıkarılan eserler “Bronz Eserler”, “Demir Eserler” ve “Kurşun Eserler” başlığı altında olmak üzere, 3 ana gruba ayrılmıştır. Eserler üç ana başlığın altında fonksiyonlarına göre alt başlıklara ayrılarak, formlarına göre sınıflandırılmıştır. Eserler incelenirken tarihsel gelişimleri ve form değişiklikleri ön planda tutulmuştur. Eserlerin fotoğraf çekimleri stüdyo ortamında gerçekleştirilmiş ve Photoshop programıyla görüntü hataları düzeltilmeye çalışılmıştır. Metal eser çalışmalarında formların rahat anlaşılabilmesi için çizimlerinin yapılmasının çok büyük bir önemi bulunmaktadır. Bu nedenle tüm metal eserlerin elde çizimleri ve ayrıntılı kontrolleri yapıldıktan sonra, tüm çizimler Corel Draw programı kullanılarak dijital ortama aktarılmıştır. Çizimler daha sonra altlarına ölçekleri konularak, jpeg formatında teze eklenmiştir. Çok küçük boyutu eserlerin sahip oldukları ayrıntıların daha net görülebilmesi için bazı eserlerin altına özel olarak ölçek koyularak görüntü büyütülmüştür.

Tezin katalog bölümü, bugüne kadar yapılmış tez çalışmaları dikkate alınarak düzenlenmiştir. Katalog bölümüne öznel yorumlar getirilerek yeni bir katalog formu ortaya çıkarılmıştır. Katalog, eserlerin üretildiği malzemelere göre 3 ana gruba ayrılmıştır. Parion kazılarında ortaya çıkarılan altın eserlerin tek başına çalışması yapılacağından, tezin kapsamına dâhil edilmemiştir.

Eserler, tıpkı metin içerisinde olduğu gibi fonksiyonlarına ve formlarına göre alt başlıklara ayrılarak tüm özellikleri katalog içerisinde tanıtılmıştır. Katalog numarası ise, alfabetik olarak bir harf ve rakamdan oluşmaktadır. Katalog numarasında kullanılan harfler, eserlerin fonksiyonlarına göre ayrılan gruplara alfabetik sırayla verilmiştir. Katalogda eserlerin fotoğrafları tek yönden yerleştirilerek eserlerin görüntüsü hakkında fikir sahibi olunması amaçlanmıştır. Katalogda fonksiyonlarına göre sıralanan eserlerde herhangi bir form farklılığı görüldüğü takdirde ise eserler formlarına göre alt başlıklara ayrılmıştır. Fonksiyonlarına ve formlarına göre sınıflandırılan eserler kendi grupları içerisinde erkenden geçe doğru kronolojik olarak sıralanmıştır. Bu yöntemle eserlerin kronolojik olarak form, bezeme ve yapım tekniği gelişimleri izlenmeye çalışılmıştır. Katalogda eserlerin ayrıca benzer örnekleri “referans” adı altında verilmiştir.

Almanya’da ve Türkiye’de yer alan arkeoloji kütüphanelerinden yararlanılarak eserlerin benzer örnekleri saptanmıştır. Anadolu’da daha önce doktora tezi olarak çalışılmış olan Arykanda ve Kibyra antik kentlerinin; yüksek lisans tezi olarak çalışılmış olan Zeugma, Pisidia Antiochea’sı ve Patara antik kentlerinin metal eserleri ile benzerlikleri araştırılarak incelenmiştir. Bu tezler dışında yayımlanmış olan Korinth, Olynthos, Sardis, Pergamon, Sagalassos kentlerinin de metal eserleri ile ayrıntılı karşılaştırmalar yapılmıştır. Eserlerin tüm benzer örnekleri katalog kısmında verilmiştir. Ancak; benzer örneklerin tamamı, metin içerisindeki eserlerin incelendiği bölümde verilmemiştir. Metin içerisinde sadece yakın kentlerdeki örnekler ya da tarihsel olarak en yakın benzer örnekler verilmiştir. Eserlerin ait oldukları dönemler de metin içerisinde açıklanmıştır. Eserlerin metin içerisinde tarihlerinin verilme nedeni, eserlerin kendi grupları içerisinde tipolojik ve stilistik gelişimlerini göstermeye yöneliktir. Metal eserler çok uzun yıllar kullanım gördükleri için net bir üretim tarihi belirlemek güçtür. Eserler tarihlendirilirken, başka kentlerde ortaya çıkarılan benzerleri ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Özellikle nekropol kazılarında ortaya çıkarılan eserler, ortaya çıkarıldığı mezarlardaki kontekst malzemeler ile birlikte değerlendirilmiştir. Şu ana kadar Parion kazılarında çıkan ancak farklı malzemedeki üretilen yayımlanmış tüm buluntular; bu tez çalışmasındaki eserlerle ilişkileri açısından tarihlendirme amacıyla tekrar değerlendirilmiştir. Metin içerisinde hangi malzemelerin hangi malzemelerle beraber ele geçtiği net bir şekilde belirtilmiştir. Nekropol dışında, diğer sektörlerde ele geçen eserlerin tarihlendirilmesinde ise ele geçtikleri tabakalar göz önüne alınmıştır. Metin içerisinde “kontekst malzemesine göre değerlendirildiğinde...” ifadesi; “eserin ele geçtiği tabakalarda ortaya çıkarılan sikke ve seramiklerin tarihlendirilmesiyle bir sonuca varılmıştır” anlamına gelmektedir. Tabakaların içerisindeki kontekst malzemelerin tamamının henüz yayımlanmamış olmasından dolayı tek tek isimleri metin içerisinde verilememiştir. Bu sebeple nekropol dışındaki diğer sektörlerde ortaya çıkarılan eserler, ele geçtiği tabakalardaki sikke ve seramiklere göre tarihlendirilmiştir. Tarihlendirmeler yapılırken, benzer örneklerden de faydalanılmıştır.

Eserler benzer örnekleri ışığında tarihlendirmeleri de yapılarak, kazı alanlarının tabaka tarihlendirmelerine de kolaylık sağlanmıştır. Ayrıca eserlerin ait olduğu dönemler ön planda tutularak, ortaya çıkarıldığı sektörlerin ait oldukları dönemlere, tahribat ve onarım dönemlerine de ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tez kapsamında Parion antik kentinde, madencilik faaliyetleri ve üretim sorunlarına çözüm getirecek arkeometri çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Parion yakınında yer alan maden ocaklarından alınan numunelere XRF ve Spektrometrik analizler uygulanmıştır. Kazılar esnasında ortaya çıkarılan cüruf ve demir çivi örneklerine de aynı analizler yaptırılmıştır. Bu çalışmalarla beraber Parion; Troas bölgesinde üretimi kanıtlanmış ilk antik kent olma özelliğine sahip olmuştur.

Madeni eserler üzerine yapılan bu çalışmanın, Parion antik kentinde üretim ve madencilik faaliyetlerinin anlaşılmasına yardımcı olacağı gibi Troas bölgesi ve Anadolu arkeolojisine yeni bilgi katkısında bulunacağı da düşünülmektedir.

Tezin yazımında ise, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün yazım kuralları dikkate alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PARİON

1.1. TARİHİ VE LOKALİZASYONU

Aisepos Irmağı'nın çıktığı yerden, İda Dağı (Kazdağı)'nın güneyinde yer alan Adramytteion (Edremit) Körfezi'ne kadar uzanan hattın batısındaki Antik Troas bölgesi¹, sınırları içinde yer alan Parion antik kenti, Çanakkale Boğazı'nın Marmara Denizi (Propontis)'yle birleştiği bölgede yer almaktadır². Günümüzde ise antik kent, Çanakkale İli, Biga İlçesi, Kemer Köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır³ (**Lev. I-1**).

Günümüzde Troas bölgesinde yer aldığı bilinen Parion antik kentini, Strabon⁴ Troas, Pseudo – Scyclax⁵ Phrygia, Lat. Cladius Ptolemaius⁶ Mysia sınırları içinde göstermiştir. Günümüz bilim insanlarının büyük bir kısmı, sikke kataloglarındaki bilgilerden hareketle, Parion'u bir Mysia kenti olarak değerlendirmişlerdir⁷. Fakat 2005 yılından beri kazıları yürütülen Parion Güney Nekropolü ölü gömme gelenekleri göz önüne alınarak, kentin bir Troas kenti olduğu kesinlik kazanmıştır⁸. Antik Troas'ın görkemli kentlerinden biri olan Parion'un, batısında Lampsakos, doğusunda Priapos ve güneyinde Skepsis kentleri bulunmaktadır⁹.

Parion'un ne zaman kurulduğu ve kimler tarafından tarih sahnesine çıkartıldığı konusunda antik kaynaklar arasında bazı çelişkiler vardır¹⁰. Eusebius, Strabona

¹Strabon, *Geographika, Antik Anadolu Coğrafyası, Kitap XII- XIII- XIV*, (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000, XIII-1-4

² Vedat Keleş, "Giriş", Coğrafik Özellikler, Ed. Cevat Başaran, *Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları*, Ege Yayınları, İstanbul 2012, 19-25, s. 19, 20

³ Cevat Başaran- Ali Tavukçu, "Parion Kazısı 2005", *KST 28-1*, 2007, 263.

⁴Strabon XIII-1 2000, 92.

⁵FranckPrêteux, "Parion et son territoire a l'époquehellenistique: un exemple d'organisation de la chora sur le rivage de la Propontide", *L'Asie Mineure dans l'Antiquité: échanges populations et territoires*, 2009, s. 335, dn. 1; Peter Frisch, "Die Inschriften von Parion", *Inschriften Griechischer Städte Aus Kleinasien*, Band 25, Bonn 1983, s. 43.

⁶Ptolemaios, *Geographika Hyphegesis, V*, (Çev. Edward Luther Stevenson), New York 1932, 2.

⁷ Ersin Çelikbaş, *Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, s. 9, dn. 54.

⁸ Cevat Başaran, "Parion'dan Persia'ya Yol Gider", *Euergetes, Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU'na 65. Yaş Armağanı*, Cilt I, 2008, 134.

⁹ Hasan Kasapoğlu, *Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008. 10, Dn.10.

¹⁰ Büşra Elif Kasapoğlu, *Parion Korinth Aryballosları (2005-2013)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013, 4.

dayanarak Parion'un MÖ 709 yılında Paros, Erythrai ve Miletliler tarafından birlikte kurulduğuna değinmiştir¹¹. Bu bilgiye göre Parion Troas'daki ilk Ion kolonisidir. Ancak, net olarak söylenebilir ki, bugüne kadar yapılan kazı çalışmalarında bulunan en erken seramikler olan aryballoslar MÖ 625 – 600 yıllarına¹², amphoralar ise MÖ 7. yüzyıl ortalarına tarihlenmiştir¹³. Parion antik kentinin kuruluşunda Erythrai, Milet ve Paros kentlerinin rolleri olduğundan da söz edilmektedir¹⁴. Aeneas Tacticus¹⁵ kentin Milet kolonisi olduğunu belirtirken, Pausanias¹⁶; Parion'un Erythrai'nin girişimleriyle kurulduğunu söylemektedir.

Parion isminin kökeni hakkında 3 görüş bulunmaktadır; İlk görüş, kentin adının Erythrai'li göçmen Iason ve Demetria'nın oğlu Parius'tan esinlendiği¹⁷, ikinci görüş, Troya kralı Priamos'un küçük oğlu Paris'in kentte eğitilmesinden dolayı kentin adının Parion olduğu yönündedir¹⁸. Son görüş ise, Paros'tan gelen Ionia'lılar anlamında, 'Paroslular'ın Kenti' olarak 'Parion'' adının kente verildiğidir¹⁹.

Parion'un kuruluş yılı olarak kabul edilen MÖ 709 yılından sonra, MÖ 546 yılında Pers kralı Kyros'un, Lidya Krallığı'na son verdiği ve Batı Anadolu'daki tüm Grek kentleri ile beraber, Parion'u da Pers egemenliği altına aldığı düşünülmektedir²⁰.

¹¹ N. G. L. Hammond- H. H. Scullard, *The Oxford Classical Dictionary*, Oxford University Press, London 1970, s. 782; John Boardman- N. G. L. Hammond., *The Expansion of the Greek World Eighth to Sixth Centuries B.C.*, The Cambridge Ancient History Volume III, Part 3, Cambridge University Press, United Kingdom 1982, s. 119; Alexandru Avram, "The Propontic Coast of Asia Minor", (Ed. M. H. Hansen, T. H. Nielsen), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford University Press, New York 2004, s. 991; Prêteux 2009, s. 335.

¹² Büşra Elif Kasapoğlu, *Parion Korinth Aryballosları (2005-2013)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013, 4.

¹³ İ.Akkaş, *Parion Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Amphoraları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2015, 62.

¹⁴ William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Geography, Vol. II*, London 1854, 550; Arnold Hugh Martin Jones, *The Cities of The Eastern Roman Provinces*, Oxford University Press, London 1971, 36.

¹⁵ Aeneas Tacticus, *Asclepiodotus and Onasander*, Translated: Illinois Greek Club, Loeb Classical Library, 1923, I, 1-3.

¹⁶ Pausanias, *Description of Greece, Volume IV, Kitap 8. 22- 10: Arcadia, Boeotia, Phocis and Ozolian Locri*, (Çev. W.H.S. Jones), Loeb Classical Library No. 297, London 1918, 9, 27, 1.

¹⁷ Walter Leaf, *Strabo on The Troad* Cambridge University Press, London 1923, 83.

¹⁸ Cevat Başaran, "Antik Troas Kenti Parion", *Toplumsal Tarih*, Sayı 147, 2005, s. 20; Cevat Başaran, "Jewellery Center in Antique Era: Parion", *Gold News*, Sayı 153, 2005, s. 106.

¹⁹ Cevat Başaran, "Parion'dan İki Gladyatör Steli", *Günışığında Anadolu, Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar*, 2001, s. 19; Avram, 991; Frisch 1983, s. 60.

²⁰ Veli Sevin, "Anadolu'da Persler", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2*, 1982, 269; Cevat Başaran, *Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi-Coğrafyası ve Arkeolojisi*, 2002; J. Wiesehöfer, *Antik Pers Tarihi*, (Çev. S. Sinanoğlu), 2002, 20; Arif Müfit Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2004, 253; Zerrin, Aydın Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Buluntuları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2007, 4-6.

Ancak Parion hakkında en net bilgilerden bahseden ilk yazar, Herodotos'tur²¹. Yazar, Anadolu'nun Pers egemenliğinde olduğu yıllarda (MÖ 514 – 513), İskitler ile Persler arasındaki savaşta Parion satrabı Herophantos adından bahsetmiştir²². Savaş sırasında bir taraf seçmek zorunda kalan Tyranlar, Dareios'un tarafında olup; İskitlerle olan bağlarını kopartmışlardır²³. MÖ 497' de İon isyanına katılan Parion, aynı dönemde Karia'da isyan çıkması üzerine, tehdit oluşturan Pers ordularından kurtulmuştur²⁴.

Grekler, Ege Adalarındaki ve Batı Anadolu'daki kentleri Pers baskısından kurtarmak amacıyla MÖ 479 – 478 yıllarında 'Attika-Delos Deniz Birliği' 'ni kurmuşlardır. Parion ise, Lampsakos ve Sestos gibi Hellaspontos kentleriyle bu birliğe katılmıştır²⁵. MÖ 431 – 404 yıllarına geldiğimizde, Atinalılar ile Spartalılar arasında başlayan Peleponnesos Savaşları'nda Parion' un müttefiki Atinalılar olmuştur²⁶. Bu konuyla ilgili olarak Ksenophon²⁷ MÖ 410 yılında Alkibiades' komutasındaki Atina donanmasının, Parion limanında demirlediğini belirtmiştir. Bu bilgi, Parion limanının o yıllarda büyüklüğünü, konumunu ve Atina ile olan siyasi ilişkisini göstermesi açısından önemli bir bilgidir²⁸. Ksenophon, Anabasis adlı eserinde, Parion elçilerinin Odrys Kralı Medokos ile ittifak yapmak için bir araya geldiklerini ve Parion elçilerinin kral ve karısına hediyeler sunduğunu söylemektedir²⁹. Bu bilgidен hareketle Parion'un Trakya ile ilgili bir takım çıkarları olduğu anlaşılmaktadır.

Parion, MÖ 387 yılında Kral Barışı anlaşması sonrası tekrar Pers egemenliğine girmiştir³⁰. Büyük İskender 'Doğu Seferi' 'nde MÖ 334 yılında Granikos ve MÖ 333 yılında İssos Savaşı'nda Persleri yendikten sonra, Troas bölgesi dâhil bütün Batı Anadolu Makedonya hâkimiyetini tanımıştır³¹. Bu dönem ve peşinden gelen yaklaşık

²¹ H. Ertuğ Ergürer, *Parion Roma Dönemi Seramiği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012, 6.

²² Herodotos, *Herodot Tarihi*, (Çev. M. Ökmen), IV, İstanbul 2004, 138; Avram, s. 991.

²³ Herodotos IV 2004, 137- 140.

²⁴ Herodotos IV 2004, 117; Alexandru Avram 2004, 991.

²⁵ V. Sevin, "Anadolu'da Yunanlılar", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2*, 1982, s. 223; Mansel s. 299; Başaran 2002, 16; Cevat Başaran, "Parion: Karanlıktan Günışığına", *Anadolu Arkeolojisine Katkıları*, 2006, 185.

²⁶ Alexandru Avram, s. 991.

²⁷ Ksenophon, *Yunan Tarihi*, (Çev. S. Sinanoğlu), Ankara 1999, I, I, 13.

²⁸ Ergürer, 6; Kasapoğlu, Parion Korinth Aryballosları (2005-2013), 6.

²⁹ Ksenophon, *Anabasis (Onbinlerin Dönüşü)*, (Çev. T. Gökçöl), Sosyal Yayınlar, İstanbul 1998, VII, III, 16.

³⁰ Avram, s. 992.

³¹ V. Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, TTK Basımevi, Ankara 2001, 58.

otuz yıllık periyod boyunca antik kaynaklarda Parion'un adı doğrudan geçmemektedir ve bu dönem Troas genel tarihi içinde geçirdiği evreler ile açıklanabilmektedir³². Bu dönemde Büyük İskender'in, himayesi altındaki yaklaşık 20 kente bağımsızlık verdiği bilinmektedir³³. Bundan dolayı Hellenistik dönemin başında, Parion'un kendi sikkelerini bastığı ve bağımsız bir kent olduğu düşünülmektedir³⁴.

Büyük İskender'in ölümünün ardından, MÖ 323'te Troas bölgesinin idaresi İskender'in generallerinden Antigonas'a geçmiştir. Aeneas Tacticus'da Abydoslu İphiades'in, MÖ 362-359 yılları arasında Parion'u fethetmek için gizli bir hazırlık yaptığından bahsedilmekte ve kentin adı tekrar gündeme gelmektedir³⁵. Yine aynı yıllarda Parion İlion Federasyonu'na katılmıştır³⁶.

MÖ 4. yüzyılın sonuna geldiğimizde ise, Parion, MÖ 301 yılında meydana gelen İpsos Savaşı öncesinde Lysimakhos'un egemenliğiyle tanışmıştır. Lysimakhos savaşta kazanan taraf olmasına karşın; Demetrios, donanmasıyla Hellespontus'a gelip; Parion ve Lampsakos'un da içinde bulunduğu birçok kenti kendi hâkimiyeti altına almıştır³⁷.

MÖ 281 yılında Kurupedion Savaşı sonrasında Parion Suriye kralı Seleukos'un hâkimiyeti altına girmiştir³⁸. MÖ 200'lere geldiğimizde, bulunan bir yazıt üzerindeki bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla Parion, komşusu Lampsakos ile sınır savaşı yaşamıştır³⁹. Ele geçen bu yazıt, Parion'un komşuları ile olan ilişkilerini ve sınır sorunlarını göstermesi açısından dikkate değerdir⁴⁰.

Troas bölgesi, MÖ 190 yılında, Romalılar ile Seleukos kralı III. Antiokhos arasındaki Magnesia Savaşını Roma'nın kazanması üzerine MÖ 188 yılında yapılan,

³²Ergüner, 7

³³R. M. Cook, *The Troad*, 1973, 364.

³⁴Kasapoğlu, Parion Korinth Aryballosları (2005-2013), 6

³⁵Aeneas Tacticus 1923, 28, 6-7.

³⁶David Magie, *Roman Rule in Asia Minor: To The End of The Third Century After Christ, Vol. I: Text*, Princeton University Press, New Jersey 1950, 81; Aydın Tavukçu, 6.

³⁷Çelikbaş, Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri, 22.

³⁸Kasapoğlu, Parion Korinth Aryballosları (2005-2013), 7

³⁹Sviatoslav Dmitriev, *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford University Press, New York 2005, 298; Prêteux 2009, s. 346.

⁴⁰Ergüner, 7.

Apameia Barışı sonrası, Bergama Krallığı'nın yönetimi altına girmiştir⁴¹. Ancak MÖ 133 yılında III. Attalosun ölümü üzerine bölge Roma hâkimiyeti altına alınmıştır⁴².

MÖ 89 – 73 yıllarında yapılan I. Mithridates savaşı esnasında, Aleksandreia Troas, Parion, Lampsakos ve İlion'a Roma tarafından bağımsızlık hakkı tanınmış, bunun neticesinde ise Roma, Marmara Denizi'nin güney kıyılarında bir savunma hattı oluşturmuştur⁴³. Bu bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla kentin öneminin farkında olan Roma; Parion'u üç defa koloni kenti ilan etmiştir. Bunlardan ilki Julius Caesar, ikincisi Augustus ve üçüncüsü ise Hadrianus Dönemi'nde olmuştur⁴⁴. Kazı çalışmaları sırasında bulunan sikkeler üzerinde yazan CGIP (Colonia Gemella Iulia Pariana) ve CGIHP (Colonia Gemella Iulia Hadriana Pariana) lejantları bunu doğrular niteliktedir⁴⁵. Ancak bu bilgilere ilave olarak, 2014 kazı sezonunda Parion tiyatrosunda ele geçen üç adet arşitrav parçası üzerinde, **“Sadık, mutlu, Antoninus kolonisi Iulia Hadriana Pariana'da oyunlar için Euhelastos tüm süsleriyle birlikte kendi imkanlarıyla yaptırdı”** yazıtına⁴⁶ rastlanması, Parion Kenti'nin MS 2. yüzyılın 2. yarısındaki önemini kanıtlamaktadır⁴⁷.

Paganizmin sona ermesiyle kent, Hıristiyan toplulukları da barındırması⁴⁸ ve Bizans Dönemi'nde önemli bir piskoposluk merkezi haline gelmiştir⁴⁹. Kente MS 312 – 330 yıllarında Eustathis, MS 431' de Hesychius ve MS 451' de Thalassius'un, Parion Piskoposu olarak gönderilmesi, kentin Hıristiyanlık için önemini göstermektedir⁵⁰. Kentin statüsü MS 911 – 959 yıllarında başpiskoposluk merkezi olmasıyla daha da artmıştır⁵¹.

⁴¹Magie, 19.

⁴²Başaran 2002, s. 18.

⁴³Hatice Palaz Erdemir, “Roma'nın Anadolu'da İdari Bir Meselesi: Bağımsız Şehirler”, *Adalya VII*, 2004, s.173; Vedat Keleş, “Parion History from Coins”, *XIV International Numismatic Congress Proceedings*, Gutenberg Press, London 2011, s. 241.

⁴⁴Magie, 614; Arnold Hugh Martin Jones, *The Cities of The Eastern Roman Provinces*, Oxford University Press, London 1971, 86.

⁴⁵Çelikbaş, Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri, 15; Keleş, “Parion History from Coins”, s.241.

⁴⁶Tiyatro arşitrav yazıtı Hamdi Sayar tarafından çözülmüştür. Kendisine bir kez daha teşekkür ederiz.

⁴⁷İ.Akkaş, Parion Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Amphoraları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2015, 7.

⁴⁸Ayşe Ç. Türker, “Myra’ da Aziz Nikolaos’ un Yağ Kültüyle İlişkili Seramik Kaplar”, *Adalya VIII*, 2005, s. 321, Res. 2.

⁴⁹Ergüner, 9.

⁵⁰Çelikbaş, Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri, 15, dn. 98

⁵¹Heinrich Schliemann, *Ilios, The City and Country of The Trojans*, New York 1881, 183.

1.2. KENTTE YAPILAN BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Tarihsel süreç içinde Parion isminden ilk kez Herodotos⁵² ardından da Ksenophon⁵³ ve Strabon⁵⁴ söz etmektedir. Kente ait yakın tarihteki araştırmalara baktığımızda ilk olarak, Wolpole, 1801 yılında Troas bölgesinde ele geçen kent sikkelerinin yoğunluğundan hareketle, Hunt'ın Parion'un Biga – Kemer Köyü sınırlarında yer aldığını söylemiştir⁵⁵.

C.Başaran'ın belirttiğine göre⁵⁶, Türkler tarafından yapılan ilk araştırma, 1949 yılında İ. Kılıç Kökten'nin yaptığı, Parion ve yakın çevresine yönelik prehistorik araştırmadır. 1970'lere gelindiğinde İ. Akşit, Çanakkale Müzesi'nin görevlendirmesiyle Parion'da yüzey araştırmaları ve bazı sondaj kazıları yapmıştır⁵⁷. 1991 ve 1996 yıllarında ise, E. Küçükefe ve O. Bilgin kentte yüzeysel araştırma gezileri gerçekleştirmiştir⁵⁸.

Parion'da bilimsel anlamda sistemli olarak yapılan ilk araştırma ise, C. Başaran tarafından 1997 yılında başlatılmış ve uzun süreli bir çalışmanın da temelleri atılmıştır⁵⁹. Kentte yapılan yüzey araştırmasında ele geçen verilerden hareketle, C. Başaran tarafından 1999 yılında ikinci bir yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir⁶⁰.

C. Başaran ve ekibinin yapmış olduğu yüzey araştırmaları sonucunda, kentte çok yoğun bir arkeolojik potansiyel olduğu ele geçen malzemelerle ve mimari parçalarla anlaşılmıştır. Parion'da ele geçen bu veriler, 2002 yılında kentte tekrar ayrıntılı bir

⁵² Herodotos IV 2004, 240.

⁵³ Ksenophon Anabasis VI, 2, 7.

⁵⁴ Strabon XIII, 588-589.

⁵⁵ R, Wolpole, *Memoirs Relating to European and Asiatic Turkey*, 1817, 84-140.

⁵⁶ Cevat Başaran, "Araştırmalar", *Parion: Antik Troas'ın Parlayan Kenti*, Ed. C. Başaran, 2013, İstanbul, ss.27-29, s.27.

⁵⁷ İ. Akşit, *Turistik Çanakkale Rehberi*, 1971, 59; Bilge Umar, *Troia: Bir Tarihsel Coğrafya ve Gezi Araştırması Rehberi*, 2002, 35.

⁵⁸ Ertan Küçükefe, *Troas Bölgesi ve Kentleri*, (Yayımlanmamış Bitirme Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Erzurum 1992, 64; O. Bilgin, *Antik Troas'ta Bir Kent: Parion*, (Yayımlanmamış Bitirme Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Erzurum, 1997, 7.

⁵⁹ Cevat Başaran, *Arkeolojiye Giriş*, Aşiyayayıncı, Erzurum, 1998, 39.

⁶⁰ Başaran, "Parion'dan İki Gladyatör Steli", s. 225.

araştırma yapılmasına vesile olmuştur⁶¹. Bunların bir sonucu olarak kentte, acilen sistemli bir arkeolojik kazı yapılmasının gerekli olduğu kararına varılmıştır⁶².

2004 yılında Kemer köyünde inşaatına başlanan İlköğretim Okulu'nun temel kazısı sırasında, beklenmedik bir şekilde çok sayıda antik mezara rastlanması üzerine, Çanakkale Müzesi bu alanda acil bir 'Kurtarma Kazısı' yapmıştır⁶³.

C. Başaran tarafından arkeolojik potansiyeli çok net bir şekilde anlaşılan ve buna yönelik 2000 yılından itibaren T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yapılan kazı başvuruları sonuçsuz kalmış, 2004 yılında kentin Nekropolisine rastlanmasının da etkisiyle, aynı yıl gecikmeli olarak C. Başaran başkanlığındaki ekibe kazı izni verilmiştir. Bu sayede 'Parion Kazıları' uzun süreli devam edecek resmi kimliğini kazanmıştır. 2005 yılından itibaren ise, Bakanlık desteği alınarak Parion 'un ilk kazılarına başlanmıştır⁶⁴ (**Lev. I-2**). 2005 yılından 2015 yılına kadar Parion kazıları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Erzurum Atatürk Üniversitesi ve İÇDAŞ A.Ş.'nin sponsorluğunda gerçekleştirilmiştir. 2015 sezonu ile kazılar Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve İÇDAŞ A.Ş. sponsorluk ve desteğiyle; Prof. Dr. Vedat Keleş başkanlığında, yürütülmeye başlanmış; halen antik kentin Nekropolis, Tiyatro, Roma Hamamı, Agora ve Dükkanlar (SDJ 1), Yamaç Hamamı, SDJ 8 ve Odeion olmak üzere 7 sektöründe devam etmektedir.

⁶¹ Başaran, "Kuzey Troas Parion Araştırmaları 2002" AST 21-II, 2003, ss. 185-192.

⁶² Başaran, "Araştırmalar", s.28.

⁶³ Başaran, "Araştırmalar", s.28

⁶⁴ Başaran, "Araştırmalar", s.28

1.3. KENTTEKİ YAPILAR

1.3.1. Nekropol

Parion Nekropolü bugünkü Kemer Köyü mezarlığından hemen sonraki sağa doğru girilen ilk sapakta, kentin güney kapısı ve doğusundaki tepeler arasına yerleştirilmiş küçük bir vadi içerisinde yer almaktadır (**Lev. II-1**).

2004 yılında, okul inşaatı için temel kazma çalışmaları sırasında antik mezarlara rastlanmasıyla ortaya çıkan ve okul temeli kazıları sırasında Geç Roma Dönemine ait mezarları tahrip edilen Nekropolis’de, aynı yıl Çanakkale Müzesi tarafından kurtarma kazısı yapılmış, ilk bilimsel kazılar ise Prof. Dr. Cevat Başaran başkanlığında 2005 yılında gerçekleştirilmiştir.

2005 yılından bu yana sürdürülen ve 2015 yılı itibariyle on bir sezondur devam edilen kazılarda, 200’ün üstünde mezar gün yüzüne çıkarılmıştır. Parion Nekropolisi’nde, MÖ 7. yüzyıldan MS 2. yüzyıl sonlarına kadar aralıksız kullanıma işaret eden bu mezarlar; Kiremit Mezar, Basit Toprak Mezar, Ahşap Tabut Mezar, Taş Sandık Mezar, Lahit, Amphora Mezar, Hydria Mezar, Pithos Mezar, Moloz Taş Örgü Mezar, Urne Mezar, Kaya Oygu Mezar, ve Anıt Mezar olmak üzere çok sayıda farklı mezar tipolojisi sunmaktadır. Ortaya çıkarılan mezarlarda “inhumasyon” ve kremasyon gömü geleneklerinin kullanıldığı anlaşılmış ve bu gömülerden ölü hazırlama, yakma da kullanılan ya da ölünün öteki dünyada kullanacağına inanılan çok sayıda ölü hediyesi ele geçmiştir.

Buluntular yardımıyla kentin Arkaik Dönem’de başlayan zenginliğinin Hellenistik Dönem’de doruğa ulaştığı söylenebilir. Nekropolis’in en yoğun kullanım evresi Roma Dönemi olup; MS 2. yüzyıl sonlarına kadar tarihlenen çok sayıda mezar ortaya çıkarılmıştır.

1.3.2. Tiyatro

Parion kenti yüzey araştırmalarında akropolün doğusundaki çöküntü sayesinde tiyatro olduğu anlaşılan yapı, ilk defa 2006 yılında kazılmaya başlanmıştır (**Lev. II-2**). Parion Tiyatrosu, kent merkezi olarak düşünülen çanağın batı tarafında, Roma Hamamına çok yakın; Agora, Yamaç Hamamı ve Odeion gibi diğer yapılara çok uzak

olmayan bir bölümde, topografik özellikleri düşünüldüğünde kentin en uygun yerine inşa edilmiştir. Kavea, her ne kadar çalılıklar altında kalsa da, büyük tahribata uğradığı, tiyatronun ortasından geçen geç dönem sur duvarından anlaşılmaktadır. 2006 yılından itibaren kazılan sahne binası da maalesef bu tahribattan nasibini almıştır. Tiyatroda sonraki yıllarda çalışmalara sahne binası podyumu, proscaenium, cavea ve orkestranın bir bölümünde devam edilmiştir. Bununla birlikte, tiyatronun en az iki katlı bir sahne binasına sahip olduğu ve sahne binasının da gösterişli kabartma ve heykellerle süslü olduğu ele geçen arkeolojik kalıntılardan anlaşılmaktadır. Çalışmalarda bulunan mimari kalıntıların yanında, seramik ve sikke gibi diğer küçük buluntuların da yardımıyla tiyatronun ilk kez MS 1. yüzyılın 2. yarısında inşa edildiği, MS 2. yy. sonlarında onarım gördüğü ve sahne binasının yenilendiği, daha sonra tiyatronun MS 4. yüzyılın ilk yarısına kadar yeni eklemelerle uzun süre kullanıldığı, MS 4. yüzyılın ikinci yarısına doğru yıkıldığı anlaşılmaktadır.

1.3.4. Odeion

Parion antik tiyatrosunun yaklaşık 190 m. güney doğusundaki yamacın üzerine inşa edilen yapı, 2009 yılında yüzeydeki kalıntıları inceleyen Prof. Dr. Cevat BAŞARAN tarafından tespit edilmiştir (**Lev. III-1**). Başlangıçta, doğusunda bulunan uzun düzlük nedeniyle, stadyum olduğu tahmin edilmiş; ancak 2010 yılındaki ilk dönem kazılarında yapının oturma sıralarının güneyde yaptığı kavis nedeniyle, Odeion olduğu anlaşılmıştır. Odeion, 38 basamaklı beş merdiven sırasıyla 4 kerkidese bölünmüş, 19 basamaklı kaveaya ve Roma Dönemi özelliği olarak yarım daire şeklinde yapılmış olup, zeminin orta kısmında mermer kare plakalarla oluşturulmuş, ortasında ve etrafında opus sectileler ile süslenmiş orkestra ile bunun hemen ön kısmında devam eden bir sahne binasına sahiptir. Yapının sahne binasında gerçekleştirilen çalışmalarda, sahne binası üzerindeki yangınla sonlanmış tahribat tabakası içerisinde, bazı parçaları bu yangın sonucu tamamen yok olmuş, Artemis – Diana heykeli ile diğer heykeltıraşlık eser parçaları dikkat çekici niteliktedir. Yapı yansıttığı mimari özellikler ve ele geçen arkeolojik bulgularla MS 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.3.5. Roma Hamamı

Parion Roma Hamamı, Parion Tiyatrosu'nun 70 metre doğusunda sahile 150 metre uzaklıkta yer almaktadır (**Lev. III-2**). Roma Hamamı'ndaki ilk çalışmalar 2006 yılında yapılan 3x3 metrelik bir sondaj ile başlamıştır. İlk veriler ışığında yapının peristilli bir "Roma Villası" olduğu düşünülmüş, ancak 2009 yılı kazı sezonu sonunda ortaya çıkarılan arkeolojik bulgular bu fikrin değişmesine neden olmuş ve yapının hamam olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Parion Roma Hamamı'nın yeri konusundaki seçimin Vitruvius'un belirttiği özellikler ile uyumlu bir şekilde, ve konum itibariyle hamam olmaya elverişli bir alana inşa edildiği dikkati çekmektedir. Roma dönemi hamam mimarisinin tüm karakteristik özelliklerinin uygulandığı hamam örneklerinden biri olması muhtemel olan yapının bütünüyle kazılmamış olmasına rağmen plan ve işlev bakımından Roma mimarlığı ve mühendisliğinin, Parion'da da uygulandığının en güzel örneklerinden birisidir. Parion Roma Hamamı'nda bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkartılan beş mekândan dördünün Roma hamamlarının ana bölümlerini oluşturduğu anlaşılmıştır. Ele geçen buluntular ışığında, Parion Roma Hamamının M.S. 2 yüzyılda inşa edildiği, M.S. 5. yüzyıla kadar çeşitli onarımlar geçirerek uzun süre kullanımda kaldığı, bu tarihten sonra tamamen terk edilip işlev değiştirdiği, bazı bölümlerinin ise, çöplük olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.

1.3.6. Agora

2006 yılında "Harmanyeri" olarak adlandırılan bölgede var olan kalıntıların işlevini anlamak için sondaj çalışmasıyla başlanan kazılar, yapının işlevinin tam olarak anlaşılabilmesi ve yapının büyüklüğü nedeniyle geniş çaplı bir kazı çalışmasına dönüştürülmüştür (**Lev. IV-1**). Yapı grubu kent merkezinin en önemli sosyal yapıları olan tiyatro, hamam ve odeionun merkezinde yer almaktadır. Yapı, kentin genelinde görülen tahribattan en çok etkilenen alanlardan biridir. Yapı grubu, bulunduğu konum, kazılmamış alanların fiziki yapısı ve daha sonraki eklenti mekânlarına bakılarak "agora ve dükkânlar" olarak adlandırılmıştır. Kazı çalışmaları sırasında ele geçen taş ve kurşun terazi ağırlığı, bu odaların dükkân olarak kullanılmış olabileceği hakkındaki düşünceleri de desteklemektedir.

Buna göre erken duvarların ele geçen buluntular yardımıyla MS 2. yüzyıl sonlarıyla MS 4. yüzyıl başları arasında bir dönemde yapıldığı belirlenmiş, daha sonra MS 5-7. yüzyıllarda da eklentilerin devam ettiği ve yapının MS 11-12.yüzyıllara kadar kullanım gördüğü ele geçen sikkeler yardımıyla anlaşılmıştır. Bu kullanım evreleri yanında mimari olarak tespit edilmeyen ancak küçük buluntular yardımıyla fark edilebilen Osmanlı kültür izleri de, alanın son kullanım evresi hakkında ipuçları vermektedir.

1.3.7. Yamaç Hamamı

2008 yılında kazısına başlanan Yamaç Hamamı, Akropolün ve antik tiyatronun 300 m doğusu, Sedat-Naciye NUROVA Kazı Evi'nin 100 m kuzeydoğusundaki yükseltinin batı yamacında yer almaktadır (**Lev. IV-2**). Yamaç Hamamı, yamaçta teraslanan bir noktaya inşa edildiği için bu isimle anılmaktadır.

Yapılan kazı çalışmaları sonucunda elde edilen veriler yapının üç evreye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ele geçen taşınabilir eserler, yapının ilk evresinin M.S. 1. yüzyıla ait olduğunu göstermektedir. Hamamın, MS 3. - 4. yüzyılın başlarında yoğun kullanım gördüğü ve sonrasında MS 5.- 6. yüzyılda yeni eklemeler yapılarak son kez kullanıldığı yine ele geçen arkeolojik bulgular ile tespit edilmiştir. Parion antik kentinin sosyal ve ekonomik yönlerine ışık tutmasının yanında, kentin mimari yapısı hakkında da önemli bilgiler veren Yamaç Hamamı'ndaki kazı çalışmaları sonucunda; hamamın dokuz bölümü ortaya çıkarılmıştır. Yapıda gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalarda su deposu, su kanalları, temiz su hattına ait künkler, hypocaust sistemi su havuzları gibi mimari bölümler ile çeşitli materyallerden üretilmiş küçük buluntulara rastlanmıştır. Ortaya çıkarılan hypocaust sistemine ait künk payeler ve boşluk tüpleri, yapının yerden ve duvardan ısıtma sistemine sahip olduğunu göstermektedir.

1.3.8. Bizans Şapeli

Çanakkale ili Biga ilçesinin, Kemer ve Bekirli Köyleri arasında İÇDAŞ AŞ tarafından kurulan termik santral inşaat alanı içerisinde bulunan, herhangi bir sit kaydı olmayan alanda 2010 yılında yapılan yol harfiyat çalışmaları sırasında moloz taşlardan yapılmış bir yapı kalıntısı ve çatı kiremitlerine rastlanmıştır. Aynı yıl ve izleyen yıl yapılan kazı çalışmaları sonucunda kalıntının bir şapele ait olduğu anlaşılmıştır (**Lev.**

V-1). Kazı çalışmaları sırasında şapelin içerisinde çok sayıda mezar ortaya çıkarılmıştır. Özellikle genç bir kadın ve erkek bireyin birbirlerine sarılı şekilde gömülü olduğu mezar dikkat çekicidir. Yapı genel olarak incelendiğinde “şapel-mezar” olarak nitelendirilebilir. Çünkü Geç Bizans döneminde kullanım dışı olan dini yapılar genellikle önemli kişilerin ve din adamlarının mezarlarının bulunduğu yapılara dönüştürülmüşlerdir. Kazı çalışmalarında bulunan sikkeler ve diğer buluntular da değerlendirildiğinde yapının MS 8.- 9. yüzyıla ait bir şapel olduğu düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

PARİON'DA MADENCİLİK, METALURJİK FAALİYETLER VE ESER ÜRETİMİ

2.1. MADENCİLİK VE METALURJİK FAALİYETLER

İnsanoğlu yeryüzünde küçük maden parçacıklarını toplayarak ilk madeni faaliyetlere başlamıştır. Doğada yer alan madenlerin yetersiz olması sebebiyle, daha sonra tüneller ve çukurlar açılarak yer altından maden çıkarma faaliyetlerine girişilmiştir⁶⁵. Uygarlığın temel taşlarından biri olan madencilik, günümüzden yaklaşık on bin yıl önce Anadolu'da başlamıştır. Bilim dünyasında da “Anadolu” Madenciliğinin beşiği olarak kabul görülür⁶⁶. İnsanlığın en eski metal eserlerinin Anadolu'da bulunmasının yanı sıra, madenciliğin Anadolu'dan diğer bölgelere yayıldığı; özellikle komşu bölgeler olan Mezopotamya ve Suriye'ye yayıldığı ifade edilmektedir⁶⁷. Madencilik tarihine bakıldığında, madenciliğin nabit bakır işlemekle başladığını, günümüzden 10.000 yıl önce Anadolu insanının külçeleri toplayıp küçük nesnelere yaptığını, Neolitik dönem sonunda bakırı izabe yoluyla kazanmaya başladığını ve böylece ekstraktif metalürjinin temelini attıklarını görürüz⁶⁸. Anadolu'da metalik madenden yapılmış en eski işlenmiş materyaller, Diyarbakır Ergani'ye yakın Çayönü Höyüğü'ndeki kazılarda bulunmuştur⁶⁹. Anadolu'da bakırın ergitilmesiyle ilgili ilk denemelerin başladığı MÖ 6000'lere tarihlenen Çatalhöyük buluntuları, Anadolu'daki metalürjinin başlangıç tarihi olarak kabul edilmektedir⁷⁰. Daha sonraki dönemlerde galeriler açılarak daha derinlerdeki maden damarlarına ulaşılmış, böylece bakırın yanı sıra altın, gümüş, kurşun gibi yeni metallerle tanışılmış, yeni alaşımlar denenmiştir. En önemli adımlardan biri olan bronzun üretimi ve demirin ilk kullanıldığı bölge de yine Anadolu'dur⁷¹.

⁶⁵ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 20

⁶⁶ Kısıklı, S., *M.Ö.II.Binde Orta Anadolu Madenciliği ve Orta Anadolu Ticaretinde Madenin Konumu*, (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2006, s.22.

⁶⁷ Nocera-Palmieri, “Doğu Anadolu Madenciliği”, s.36-39.

⁶⁸ Yalçın, “Anadolu Madenciliği”, s.79.

⁶⁹ Kaptan, “Türkiye Madencilik Tarihine Ait Buluntular”, s.175.

⁷⁰ Kaptan, “Türkiye Madencilik Tarihine Ait Buluntular”, s.175.

⁷¹ Yalçın, “Anadolu Madenciliği”, Türk Arkeolojisinde Metal:Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar, III.ODTÜ Arkeometri Çalıştay Bildiriler Kitabı, Ankara, 2013, s.27.

Prehistorik çağlardan Bizans dönemine kadar işletilmiş oldukları bilinen Mısır, Mezopotamya, Anadolu ve Avrupa’da bulunan birçok maden işletmesinde yapılan arkeolojik ve arkeometrik çalışmalar ile madencilik faaliyetlerinin sahnelendiği vazolar ve plastik eserler gibi buluntular ve yazılı kaynaklar, madencilik gelişimi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır⁷². MTA’nın Tokat-Erbaa’daki 50 metre derinliğe sahip madeni keşfetmesi ile Anadolu’da derin galerilerin en erken evresine ulaşılmıştır. Erbaa Kozlu Eski Gümüşlük bölgesinde yapılan sondajlarla belirlenen bu galeri çevresinde de aynı maden işletmesine ait ahşap alet kalıntıları bulunmuştur. Yapılan analizler bu ahşapların MÖ 3800’lü yıllara ait olduğunu göstermiştir. Aynı araştırmaların devamında 1979 yılında Kütahya-Gümüşköy bölgesinde yer alan galeriler de, Anadolu madenciliklerinin en eski ve en ilginç kaynaklarını bir ölçüde aydınlatmaktadır. Yaklaşık MÖ 2400’lü yıllarda kullanılmış olduğu anlaşılan Gümüşköy bölgesindeki galeride ele geçen buluntular, o dönem madencilerinin çıra ışığında çalıştıklarını göstermektedir⁷³. Anadolu’da maden çıkartma yöntemlerinin nerelerde uygulandığı konusunda bugüne kadar yapılmış toplu bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte antik kaynaklara ve MTA tarafından saptanan maden yataklarına ilişkin veriler birleştirildiği zaman, antik çağda Anadolu’nun zengin maden yataklarından sadece bir kısmının bilindiği ve kullanıldığı anlaşılmaktadır⁷⁴.

Çeşitli zamanlarda MTA’nın Biga Yarımadası (Troas Bölgesi) bölgesinde yapmış olduğu çalışmalar sonucunda 75 adet eski maden işletmesi tespit edilmiştir. Troas bölgesi, antik çağda zengin maden yataklarına sahip olan bölgelerden biridir. Antik dönem yazılı kaynaklarından Troas bölgesinde önemli maden yatakları olduğunu öğrenmekteyiz. Strabon kitabında “*Skepsis’den sonra Andeira, Pionia ve Gargara topraklarına gelinir. Burada, Andeira civarında yandığı zaman demirleşen ve sonra bir cins toprakla bir fırında ısıtılınca yalancı gümüş elde edilen bir taş vardır ve buna bakır katarak, bazılarınca dağ bakırı denen karışım elde edilir.*” diyerek maden yataklarının varlığından bahsetmektedir⁷⁵. Strabon’un bahsettiği bu bölgeler Çanakkale Yenice ve

⁷² Şahin, Patara Metal Buluntuları, 21.

⁷³ Küçükerman, Anadolu Sanayi ve Tasarım Tarihinin Ayak İzlerinde Maden Döküm , s.23.

⁷⁴ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 21.

⁷⁵ Strabon XIII, 1, 56.

Bayramiç-Kazdağı⁷⁶ yakınlarıdır⁷⁷. Troas bölgesinde yapılan incelemeler sonucunda Lapseki, Yenice ve Ayvacık'da bakır, kurşun, çinko; Bayramiç ve Ezine'de demir, Çan'da kurşun, çinko; Biga'da demir, bakır, kurşun ve çinko maden yataklarının olduğu anlaşılmaktadır⁷⁸. Özellikle bölgenin zengin maden kaynaklarından altın ve gümüş madeni önde gelmektedir. Bunlar Lampsakos yakınlarında ve Abydos'un güneydoğusunda Astyra ya da Kremastre'de bulunmakta, bakır da Orta Troas bölgesinden elde edilmekteydi⁷⁹. Antik kaynaklarda Astyra maden ocağı için "Priamos'un madeni" denilmektedir⁸⁰. Antik dönemde kent yönetimine bağlı altın madenlerini, kentin ileri gelenleri kiralarak işletmişlerdir. Yine Lampsakos'un kuzeyinde altın galerileri saptanmıştır. Galerilerin tarihleri ile Lampsakos atölyelerinin faaliyet zamanı birbiriyle örtüşmektedir⁸¹.

Zengin maden yataklarına sahip olan Troas bölgesi kentlerinden olan Parion'un çevresinde de çeşitli maden yatakları tespit edilmiştir. Parion territoryası içerisinde ya da yakın çevresinde bulunan maden yataklarını ayrı incelemek gerekmektedir. Bölgede Parion'a yakın olabilecek Çataltepe, Avcılar, Doğancılar, Çamyurt, Yuvalar, Kozcağız, Keleş ve Tahtaköprü lokalitelerinde bakır⁸²; Çataltepe, Karaaydın, Güreköy, Arapuçandere ve Gümüşköy lokalitelerinde kurşun⁸³; Karaaydın, Küserlik, Kuşçayırı, Çakırlı, Örtülüce, Köseler, Gökçebayır ve Obaköy lokalitelerinde demir izabesinin (smelting) yapıldığı anlaşılmıştır⁸⁴. Adı geçen bu maden yatakları antik dönemde aktif olarak kullanılmaktaydı. Özellikle bunların içerisinde yer alan Çataltepe ve Çamyurt lokalitelerinde yer alan bakır ve kurşun maden yatakları önem arz etmekte olup, bu maden yataklarının antik dönemde aktif olarak kullanıldıkları bilinmektedir⁸⁵. Parion antik kentine en yakın noktalar olarak şu anda bu lokaliteler ön plana çıkarken, bu maden yataklarının hemen yakınında çok büyük miktarda cüruf yığınları tespit edilmiştir. Bu durum posalı madenin zenginleştirildikten sonra çevre bölgelere

⁷⁶ Başaran, "Eine Gruppe Terrakottas Sattueetten aus Evciler-Pınarlitaş", s.115-122.

⁷⁷ Lengeranlı, s.40.

⁷⁸ MTA, Türkiye Maden Envanteri (İllere Göre), s.168-171.

⁷⁹ Sevin 2001, s.71.

⁸⁰ Meriçboyu, 17-18.

⁸¹ Meriçboyu, 17-18.

⁸² MTA, Türkiye Maden Envanteri (İllere Göre), s.168.

⁸³ MTA, Türkiye Maden Envanteri (İllere Göre), s.168.

⁸⁴ MTA, Türkiye Demir Envanteri, s.195-197.

⁸⁵ MTA, Türkiye Maden Envanteri (İllere Göre), s.168-169.

taşındığına işaret etmektedir. Diğer önemli bir nokta ise, Çakırlı'da yer alan demir madeni yatağıdır (**Lev. V-2**). Çakırlı maden yatağından alınan numuneler incelenmiştir.

2.2. MADENİ EŞYA ÜRETİMİ

İnsanlık tarihi açısından önemli bir yere sahip olan ve yerleşik hayata geçişi sağlayan önemli ilk süreç Neolitik dönemdir. Yapılan arkeolojik çalışmalar maden işleminin ilk olarak Neolitik dönemde gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur⁸⁶. Neolitik dönemde ortaya çıkan tavlama yöntemiyle başlayan üretim, madenin eritilmesinin keşfi ile zirveye ulaşmıştır. Madenin eritilmesiyle beraber şekil vermenin öğrenilmesiyle de üretim hız kazanmış ve madeni eserler günlük ihtiyaçların giderilmesinde vazgeçilmez unsur olmuştur. Tarih boyunca metalden üretilen eserler uzun süreli kullanıma sahip olması ve üretimlerinin zor olması sebebiyle antik çağ boyunca lüks eşya olarak kabul görmüştür. Bunun yanında metal eşya ihtiyacı olan başka kentlere ihracı sonucu ekonomik gelir kaynağı olarak da kabul edilmiştir. Bundan dolayı antik dönemde hemen hemen tüm kentlerde üretime yönelik faaliyetlerde bulunulmuştur. Parion antik kentinde yapılan metal eser üretimine geçmeden önce klasik çağlarda yapılan üretime değinmekte fayda vardır. Madeni eser üretiminde atölyelerin oluşturulmasıyla seri üretim safhasına geçilmiştir. Madeni çıkarma ve cevheri ergitme aynı bölgelerde yapılırdı. Atölyeleri mülkiyet açısından devlet, tapınak ve özel olmak üzere üç sınıfa ayırabiliriz. Ayrıca sezonluk iş yapan, kurulduğu yer ve ürünlerini pazarlaması yönünden de atölyeleri şu şekilde sıralayabiliriz;

1. Bir kent veya büyük yerleşme merkezinde devamlı çalışan, büyük miktarlarda üretim yapan, sipariş kabul eden atölyeler: Bunlar arasında uzman olmayan, çeşitli metallerle üretim yapan, tamir eden ve genellikle yöre halkı için çalışanlar, bir evin bir iki odasını kullanırlardı. Diğer taraftan silah ve takı gibi ürünlerde uzmanlaşmış ve büyük müşteri potansiyeline sahip, 5-10 kişi ile 100 veya daha fazla işçi çalıştıran atölyeler de vardı.
2. Geçici atölyeler: Önemli kutsal alanlarda kurulmuş olanlar seri üretim yaparlardı. Ayrıca bir devlet veya tapınaktan alınan sipariş için kurulan atölyeler

⁸⁶ Sevin, Eski Anadolu ve Trakya: Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar, s.45.

de vardı. Bilindiği kadarıyla bronz heykel dökümü için kurulan tüm atölyeler, geçici idi. Atölyede çalışan dökümcüler başka kentlerden çağrılırdı.

3. Gezici atölyeler: Bunlar kent kent dolaşarak iş arayan ustalar tarafından kurulanlar, uzun süreli seferlerde askerlerin ihtiyacını karşılamak üzere ordu ile birlikte gidenler ve gemi güvertelerinde kurulan atölyelerdir. Zamanla üretimde uzmanlaşma ortaya çıkar. Sadece miğfer, kalkan veya kap yapanlar, dökümcüler, süslemeciler gibi kollara ayrılarak aralarında iş bölümü kurarlar. Büyük kapların veya heykellerin parçaları aynı atölyede dökülse bile, ayrı ustalar tarafından yapılırdı⁸⁷.

Bu atölyelerin içerisinde en çok görülen atölye tipi gezici atölyelerdi. Gezici atölyelerde heykeltıraş, dökümcü ve oyma sanatçıları çeşitli sanatçılar ile birlikte çalışırlardı. Bu ustalar geldikleri kentlerle bağlantılarını koparmazlardı. Kelt, Thracia ve İskit Tümülüslerinde görülen Hellen lüks eşyaları bu atölyelerin eseridir. MÖ 4. yüzyılda seyyar ustaların çoğaldığı ve ihtiyaç duyulan merkezlere atölyelerini kurdukları söylenmektedir⁸⁸. Fakat Roma dönemine gelindiğinde atölyelerde bazı değişiklikler olmuştur. Oransay⁸⁹, Roma dönemi içerisinde görülen atölyeleri üç gruba ayırmıştır. Bunlar;

a.Yerel Atölyeler: Bölgesel ihtiyaçları karşılayan işliklerdir. Kent kazılarında ortaya çıkan işlikler bu gruba dâhil olmaktadır. Üretimleri günlük hayatta gerekli olan temel alet ve aksamlar ile çivi gibi sarf malzemelerden oluşur. Bu malzemelerin dağılım alanı kent territoryası ile sınırlıdır.

b.Uzmanlaşmış Küçük Atölyeler: Belli bir eşya grubu üzerine uzmanlaşmış işliklerden oluşmuşlardır. Özellikle heykel, kap, tıp aleti, kapı aksamı, süs eşyası gibi eşya grupları üzerine uzmanlaştıkları bilinmektedir. Atölyeler çoğunlukla bir ustanın ismiyle anılır. Hellenistik ve Roma dönemlerinde bu gruba giren işliklere Akdeniz'in birçok bölgesinde rastlanabilmektedir.

⁸⁷ Triester, The Role of Metals in Ancient Greek History, 11-12.

⁸⁸ Atasoy, "Anadolu'da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)", s.55.

⁸⁹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 26-27.

c.Uzmanlaşmış Fabricaeler: Birden çok ustanın bir araya gelerek oluşturdukları büyük üretim merkezleridir. Bu merkezler, çok sayıdaki siparişi hazırlamak için aynı anda çalışan ustaların birleşmesiyle olabileceği gibi, ortak bir iş üretmek için farklı alandaki ustaların toplanmasıyla da olabilir. Sanatsal alanda çok örneği görülmeyen bu durumun, özellikle askeri amaçlı teçhizat üretimi sırasında, Roma imparatorluğunun başvurduğu bir yöntem olduğu bilinmektedir.

Bu atölyelerden bir tanesinin Parion antik kentinde faaliyet göstermiş olması mümkündür. Henüz küçük bir bölümü kazılmış olan Parion antik kentinde yapılan çalışmalarda, herhangi bir metal eser üretimi yapan işliğe şu ana kadar rastlanmamıştır. Fakat Parion antik kenti 2014 yılı kazı sezonu Roma Hamamı çalışmalarında, 1326-1260 kent karolajında bulunan hamamın frigidarium bölümü içerisinde (**Lev. VI-1**), çok büyük miktarda cüruf ortaya çıkarılmıştır (**Lev. VI-2**). Cürufların çok büyük miktarda ve çok dar bir alanda ortaya çıkması, şüphesiz ki tesadüf olmamalıdır. Roma Hamamı'nın bir bölümünün sonraki yıllarda metal eser üreten bir işliğe dönüşmüş olması ihtimal dahilindedir. Bunun en güzel örneğini Parion antik kentine yakın bir kent olan Smintheion'da görmekteyiz. Smintheion 2012 yılı kazılarında "Küçük Roma Hamamı" olarak adlandırılan yapıda yapılan kazılarda küçük bir demirci işliği tespit edilmiştir⁹⁰. Hamamın bir bölümünü değiştirerek yapılan bu demirci işliğinden yola çıkarak, Parion Roma Hamamı'nda ortaya çıkarılan cürufların devşirme bir işliğe ait olma ihtimali yüksektir. Diğer bir görüş ise; Roma Hamamı'nın yakın çevresinde bir demirci işliğinin var olduğu ve Roma Hamamı'nın işlevini yitirdikten sonra demirci işliğinin çöplüğü olarak kullanıldığı yönündedir.

Derin damar yataklarından elde edilen cevherlerin başka elementlerle karışık olması, bir dizi maden saflaştırma işleminin uygulanmasını gerektirir. Antik dönemde izabesi gerçekleştirilen ilk maden bakırdır⁹¹. Maden yataklarından elde edilen cevherler önce sınıflandırılmakta ve işlenebilecek duruma getirilebilmesi için bazı işlemlerden geçirilmekteydi. Bunlardan ilki cevher zenginleştirme olarak adlandırılan metalurjik işlemler için hazırlanması aşamasıdır. Cevherin içindeki kıymetli kısmı oluşturan minerali, kıymetsiz kısmından ayırıp metalurjiye hazır hale getiren işlemler topluluğuna

⁹⁰ Panter vd, s.140

⁹¹ Gül, 5.

“cevher zenginleştirme” adı verilmektedir⁹². Zenginleştirme işlemi fırınlar sayesinde gerçekleştirilmekteydi. Antik çağlardan beri metal ve metalin işlenmesinde çeşitli fırınlardan faydalanılmaktaydı. Bu fırınlar; ergitme veya metal istihsal fırınları, cevher kavurma fırınları, demirci fırınları, ısıl işlem fırınlarıdır⁹³. En eski fırın toprak çukur veya kayada açılmış kase şeklinde bir çukurdan ibarettir. Daha sonraları ise çukurdan ibaret olan fırınların pişmiş topraktan yapılmış örneklerini MÖ 6.yüzyıla ait bir siyah figür seramiğinde görmekteyiz⁹⁴. Adı geçen fırınlarda zenginleştirme işlemi şu şekilde yapılmaktaydı: Bu işlemin ilk safhasında maden cevheri küçük parçalara ayrılmakta; cevher hazırlama olarak adlandırılan bu safhadan sonra ise zenginleştirme işlemi gelmektedir. Daha sonra da, yapılan fırınlarda cevher parçaları yüksek derece ısıya maruz bırakılarak içerisindeki maden ergitilerek fırının tabanına doğru akması sağlanır. Burada biriken ergiyik maden donduktan sonra külçe şeklinde elde edilir. İzabe fırınında yapılan bu işlem sonrasında fırın içerisinde cüruf meydana gelir. Katı yakıtların yanması sonucu artakalan, eriyip katılaşmış maddelere “cüruf” denir⁹⁵. Bu cüruflar eriyip fırının dip kısmında biriken cevherin hemen üstünde yer alırlar. Arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan cüruflar ortaya çıktıkları antik kentlerde metal üretimi ile ilgili bilgi verdikleri için önem arz etmektedirler. Günümüzde gelişmiş pek çok fiziksel ve kimyasal yöntemlerle, eserlerden ve cüruflardan ayrıntılı bilgiler sağlanabilmektedir. Yapılan analizler sonucunda metallerin kimyasal bileşiminin belirlenmesi, içindeki iz element analizlerinden, kaynak materyalin saptanması ve yapılış tekniğinin anlaşılması mümkün olmaktadır. Bu bilgilerden yararlanarak kentler arasında ticari, kültürel ilişkilerin anlaşılması ve her birinin teknolojik kapasitesi ve gelişiminin değerlendirilmesi de mümkün olmaktadır.

Bu bağlamda, **Tablo 1**'de görüldüğü üzere Parion kazılarında ortaya çıkarılan bazı cüruf örneklerinin XRF ve Spektrometrik analizleri yaptırılmıştır. XRF ve Spektrometrik analizler sonucu numunelerin kimyasal kompozisyonu ve element içerikleri tespit edilmiştir. Çeşitli sektörlerden alınan 9 adet cüruf örneği sonucunda 4 tanesinin bakır, 5 tanesinin ise demir cürufu olduğu anlaşılmıştır. Bakır cüruflarının oluşumunu etkileyen en önemli parametreler, fırın sıcaklığı ve eritici malzemedir. Cüruf

⁹² Kaptan, “Eski Anadolu’da Cevher Zenginleştirmede Kullanılan Aletler”, s.162.

⁹³ Fathalizadeh, s.57.

⁹⁴ Fathalizadeh, s.58.

⁹⁵ Yüksel, s.129.

oluşumu için gerekli olan sıcaklık en az 1250 °C olmalıdır. Bu sıcaklığın altındaki durumlarda FeO (demiroksit)'nin dışında başka oksitlerin oluşumuna neden olur, bu durum da istenilen bir şey değildir. 1250 °C'nin altındaki bir sıcaklıkta cürufa geçen bakır oranının artmasına sebep olur ve %45-52 FeO, % 5-8 Al₂O₃, %30-38 SiO₂ ve %0,2-0,8 Cu içeriğine sahiptir⁹⁶. Tablo 1'de görülen cüruf analizlerinin sonucunda bünyelerinde sahip oldukları elementlere bakıldığında Odeion-1 numunesinin % 42,12 oranında, Yamaç-1 numunesinin %14,94 oranında, Yamaç-2 numunesinin % 8,4 oranında, Yamaç-3 numunesinin % 12,44 oranında Fe₂O₃ (hematit)'ye sahip olduğu görülmektedir. Buradan Odeion-1 numunesinin 1250 °C'nin altında bir sıcaklığa maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Diğer bakır cüruflarının ise daha yüksek bir sıcaklığa maruz kaldığı ve bakır cevherinin çok daha başarılı bir şekilde zenginleştirildiği anlaşılmaktadır. Bakır madeninin zenginleştirildiğini açıkça gösteren cüruf numunelerinin tamamı Yamaç Hamamı'ndan ele geçmiştir. Yamaç Hamamı'nın, yapılan son çalışmalar sonucunda ilk evresinin MS 1. yüzyıla ait olduğu ve MS 6. yüzyıla kadar çeşitli tamiratlar ve değişiklikler geçirerek kullanıma devam ettiği anlaşılmıştır. Yaklaşık olarak %95'i ortaya çıkarılmış olan Yamaç Hamamı'nda bir madeni eşya üretimi yapılan işlik kalıntısına rastlanmamıştır. Fakat Yamaç Hamamı'nda ortaya çıkarılan bakır cürufları, işliğin yeri tespit edilememiş olmakla birlikte, bakır madeniyle ilgili bir takım metalurjik faaliyetlerin yapılmış olabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Analizler sonucunda diğer cüruf numunelerinin ise demir cürufu olduğu anlaşılmıştır. İlk dökümü yapılan madenin bakır olduğu daha önceki bölümde belirtilmişti. Bakır ve kalay için yeterli derecede ısıya ulaşan antik dönem metalurji teknikleri, demir madeninin dökümü için yetersiz kalıyordu. Demirin dökümü için gerekli olan 1535 °C sıcaklığa antik dönem içerisinde ulaşılamamıştır⁹⁷. Zaten üfleme borularıyla veya el körükleriyle odun kömürü yakılan kil fırınlarda, demir ancak dövülebilecek kadar yumuşatılabilmıştır⁹⁸. Demir dökümü ile ilgili ilk gelişmeler 1500'lü yıllarda İngiltere'de ilk büyük demir fırınlarının kurulmasıyla başlamıştır ve ilk olarak 1543 yılında İngiltere'de dökümün yapıldığı bilinmektedir⁹⁹. Buradan yola

⁹⁶ Yüksel, s.23-24.

⁹⁷ Fathalizadeh, s.55.

⁹⁸ Küçükerman, Anadolu Sanayi ve Tasarım Tarihinin Ayak İzlerinde Maden Döküm , s.19.

⁹⁹ Küçükerman, Anadolu Sanayi ve Tasarım Tarihinin Ayak İzlerinde Maden Döküm , s.45.

çıkarak MS 16.yüzyıl öncesine ait demir madeninden döküm tekniğinde yapılmış demir eser örneklerini bulmak mümkün değil gibi görünmektedir. Bunun yanında demir madenin zenginleştirilmesinin antik dönem içerisinde yapılmış olabileceğini söylemek mümkündür. Demir cevherinin ısıya maruz bırakılmasıyla içeriğindeki diğer metallere sıyrılarak zenginleştirilmesi sağlanmaktaydı. Daha sonra demir, demirci fırınında ısıtılarak yumuşak hale getirilmekte; sonrasında ise dövülerek şekil verilmekteydi. Fırın içerisinde yer alan kömürden ve demirden çıkan diğer metallere oluşan ganglar, fırının dibine doğru akıp birikmekte ve böylece cüruflar fırının dip kısmında oluşmaktaydı.

Parion antik kenti Roma Hamamı olarak adlandırılan yapının Frigidarium bölümünde yapılan kazı çalışmalarında çok sayıda cüruf ortaya çıkarılmıştır. Bu cüruflardan alınan numunelere yapılan analizler sonucunda Tablo 1’de de görüldüğü gibi demir cürufu olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca cüruflara çıplak gözle bakıldığında bile küçük demir parçacıklarını görmek mümkündür. Ayrıca demirci fırınında ısıtılan demir levhadan küçük parçacıklar kopmakta ve kömür içerisinde yer alan gang ile birleşerek demirci fırınının dip kısmına çökmekteydi. Buradan yola çıkarak bazı demir cüruflarının fırının dip kısmında birikmesinden dolayı, fırının oval bir forma sahip olduğu düşünülmüştür. Parion Roma Hamamında ortaya çıkarılan cürufların bir kısmının fırının dip kısmının oval şeklini aldığı tespit edilmesi, bu düşüncüyü doğrulamaktadır (**Lev. VII-1-2**). Bu alanda yapılan kazı çalışmalarında çok sayıda demir cürufunun ortaya çıkarılmış olması, Parion Roma Hamamı’nın işlevini yitirdikten sonra bazı bölümlerinin değiştirilerek demirci işliği olarak kullanılmış olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

Antik dönem içerisinde bronz madeninden üretilen eserler deforme olduklarında, ya da kullanımdan kalktıklarında birlikte eritilerek yeni eserler üretilmiştir. Bundan dolayı bronz esere yapılan analizler, içeriğinde sahip oldukları madenlerin hangi maden yataklarından çıktıklarını tespit etme durumunu neredeyse imkânsız kılmaktadır. Fakat demirden yapılan eserler için aynı durum söz konusu değildir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, antik dönem içerisinde demir madenin eritilmesi mümkün olmamıştır. Bundan dolayı demir eserlerde kullanılan maden, zenginleştirilmiş demir madeninden üretilmekteydi. Buradan yola çıkarak Parion çevresindeki demir madeni yataklarından

demir cevheri numuneleri alınarak, **Tablo 2**'de görüldüğü gibi analizleri yaptırılmıştır. Cevherlerden alınan numuneler ile demirden üretilen eserlerin karşılaştırılması için ise bazı demir eserlere de analizler yaptırılmıştır. Parion kazılarında farklı sektörlerde ortaya çıkarılan 6 adet demir çividen alınan bazı numunelere, **Tablo 3**'te de görüldüğü gibi analiz uygulanmıştır. Cevher ve çivi analizlerini karşılaştırmak için Wilcoxon ve Kruskal Wallis adında iki istatistiksel test yapılmaktadır. Testlerin doğru sonuç verebilmeleri için minimum 5 adet numunenin verileri gerekmektedir. Yapılan test sonucunda çivilerin üretildiği demir madeninin Çakırköy'deki demir madeni yatağından geldiği anlaşılmaktadır. Bunu anlamak için testler şu şekilde yapılmıştır:

Çivinin ve Çakırköy demir cevherini oluşturan kimyasal kompozisyonun her elementine tek tek bakılmaktadır. Örneğin; Çakırköy'den alınan demir cevheri ve Çivi-1, Çivi-4 ve Çivi-6'nın karbon elementi oranlarına uygulanan wilcoxon testi sonucunda;
> wilcox.test(x=c(1.01, 0.657, 0.59), alternative=c("two.sided"), mu=0.016)

Wilcoxon signed rank test:

data: c(1.01, 0.657, 0.59)

V = 6, p-value = 0.25 değerine ulaşılmıştır.

Yani burada ortaya çıkan sonuç olan "p" değerinin 0,05'ten büyük olması %95 oranında güven düzeyinde alternatif hipotezi reddetmemiz anlamına gelmektedir ki bu durum istatistiksel olarak bu üç çivi numunesindeki karbon yüzdesinin ortalamasının Çakırköy'deki numuneden farklı olmadığı göstermektedir. Sırasıyla wilcoxon testi Demir Oksit Bileşiği (Fe_2O_3), Alüminyum Oksit bileşiğine (Al_2O_3), Magnezyum Oksit bileşiğine (MgO), Kalsiyum Oksit bileşiğine (CaO), Silisyum Oksit bileşiğine (SiO_2), Mangan Oksit bileşiğine (MnO), Kükürt elementine (S), Fosfor Oksit bileşiğine (K_2O), Sodyum Oksit bileşiğine (Na_2O), Fosfor Pentoksit bileşiğine (P_2O_5) uygulanmıştır. Testin sonucunda Tablo 3'te Çivi-1, Çivi-4 ve Çivi-6 olarak gösterilen numunelerin Çakırköy'de çıkarılan demir cevherinden üretildiklerini net bir şekilde ortaya koymuştur. Bu durum çivilerin Parion antik kentinde ya da çevresinde madeni eser üretiminin varlığını ortaya koyması açısından önemlidir.

ANALİZ YAPILAN CÜRUF (%)	TİYATRO	HAMAM	YAMAÇ-1	YAMAÇ-3	ODEİON-1	ODEİON-2	ODEİON-3	YAMAÇ-2	METAL ORJE	YAMAÇ YÜZEY BULUNTUSU
	% C	0,131	0,309		0,145	0,249	0,190		0,191	
% Fe ₂ O ₃	62,97	42,21	14,94	12,44	42,12	63,03	57,03	8,4	51,68	75,14
% Al ₂ O ₃	4,47	4,93	5,48	8,12	6,5	3,51	4,34	15,9	3,72	2,95
% MgO	2,09	1,84	14,48	1,54	4,06	2,96	1,93	5,6	2,99	2,3
% CaO	3,13	4,07	2,85	2,99	7,11	2,56	2,58	3,11	2,97	1,93
% SiO ₂	24,01	46,12	36,24	31,53	33,97	24,4	29,9	59,57	34,86	14,76
% Cr ₂ O ₃	0,0304	0,029	-	-	0,02	0,0121	0,0108	0,034	0,02	0,008
% MnO	0,58	1,52	14,48	13,41	0,806	0,711	0,707	0,262	0,936	0,36
% S	0,048	0,058	0,935	1,74	0,015	0,0267	0,049	-	0,0277	0,028
% K ₂ O	1,27	1,38	1,19	1,65	1,86	0,786	0,945	2,04	0,837	0,745
% Na ₂ O	1,28	1,079	1,23	1,52	2,23	0,664	1,25	2,72	1,29	1,01
% P ₂ O ₅	0,69	0,72	0,23	0,25	0,901	0,522	0,621	0,45	0,375	0,512

Tablo 1: Sektörlerde Ortaya Çıkarılan Cüruflardan Alınan Numunelerin Analiz Sonuçları

ANALİZ YAPILAN MADDE (%)	DEMİR CEVHERİ ÇAKIRKÖY
% Toplam Fe	63,20
% C	0,016
% Fe ₂ O ₃	83,08
% Al ₂ O ₃	2,7
% MgO	0,49
% CaO	5,75
% SiO ₂	9,23
% Cr ₂ O ₃	0,035
% MnO	0,58
% S	0,001
% K ₂ O	0,0308
% Na ₂ O	0,001
% P ₂ O ₅	0,001

Tablo 2: Demir Cevheri Numuneleri Analiz Sonuçları

ANALİZ YAPILAN MADDE (%)	ÇİVİ-1	ÇİVİ-4	ÇİVİ-6
% C	0,59	0,269	0,554
% Mn	93,18	0,008	0,010
% Si	0,59	0,026	0,121
% P	0,78	0,113	0,053
% S	1,10	0,003	0,002
% Ni	3,77	0,014	0,011
% Cr	-	0,004	0,003
% Mo	0,09	0,005	0,003
% V	0,04	0,010	0,015
% Cu	0,07	0,024	0,020
% Al	-	0,006	0,022
% Fe	0,13	99,50	99,11

Tablo 3: Çivilerden Alınan Numunelerin Analiz Sonuçları

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PARİON KAZISI METAL BULUNTULARI- BRONZ ESERLER

3.1. AYDINLATMA ARAÇLARI

Taş, pişmiş toprak ve metalden yapılmış kandiller, çağlar boyunca aydınlatma, adak eşyası ve mezar hediyesi olarak kullanılmışlardır¹⁰⁰. Tarihte ilk kandillerin Paleolitik çağa ait taş ve deniz kabuğundan yapıldığı söylenmektedir¹⁰¹. Filistin’de çok erken dönemlerde deniz kabuğundan yapılan kandillerin kullanıldığı bilinmektedir¹⁰². Deniz kabuğu ve taş kandillerin ardından çanak şekilli kandiller kullanılmaya başlanmıştır. Mezopotamya, Mısır, Suriye, Kıbrıs, Filistin, Anadolu ve Ege Adaları üzerinden Avrupa’ya yayılan kandillerde zamanla gövde kapanmış, burun ve diskus eklenerek kandiller, bilinen ilk formunu almıştır¹⁰³. MÖ 7. yüzyılda çanak şeklindeki kandillerle üretimde başarı gösteren Atina, MÖ 6.yüzyıldan 5. yüzyıla kadar Küçük Asya ile birlikte, çarkta üretime geçerek, yeni tipler üretip, kandil ticaretinde önemli bir yere sahip olmuştur¹⁰⁴. MÖ 1.yüzyıl ile MS 1.yüzyılda İtalya’da yeni formlar üretilmiş olup; bu kandiller ezici bir üstünlükle bütün antik dönem pazarlarında yerini almıştır¹⁰⁵.

Metal olarak bronzdan yapılmış kandiller antik dünyanın değişik bölgelerindeki atölyelerde üretilmişlerdir. Yapım teknikleri biçim ve bezemeleriyle ait oldukları toplumun, teknolojik ve sosyal yapısını anlatan bronz kandillerin¹⁰⁶; ilk olarak ne zaman üretilmeye başlandığı bilinmemektedir. Fakat Kuzey İtalya’da MS 1. Yüzyılda, kaynaklarda “Factory Lamps” olarak geçen, “Fabrika Kandilleri” üretilmiştir. Fabrika kandilleri bronz kandillerin pişmiş toprak örnekleridir¹⁰⁷. Bu durum MS 1. yüzyılda Roma dünyasında bronz kandillerin yapılışının yaygınlaştığını göstermektedir. Bronz kandiller, terrakota kandillere göre çevresini daha iyi aydınlatmasından dolayı, tercih edilmeye başlanmıştır. Roma dünyasında caddeler, sokaklar, işyerleri, evler ve kamu

¹⁰⁰ Atasoy, “Anadolu’da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)”, s.193.

¹⁰¹ Bailey, Greek and Roman Pottery Lamps, 17.

¹⁰² Alagöz, 29.

¹⁰³ Demirel, 41.

¹⁰⁴ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, 22.

¹⁰⁵ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, 23.

¹⁰⁶ Atasoy, “Anadolu’da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)”, s.194.

¹⁰⁷ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, 23.

binaları kandillerle aydınlatılmıştır¹⁰⁸. Bronz kandiller zenginliğin de bir göstergesi olarak genelde toplumun elitleri tarafından tercih edilmiştir¹⁰⁹. MS 1. yüzyıl volütlü kandillerin başlangıcıdır. Başlangıçta yuvarlak olan gövde, oval veya armut biçiminde yapılırdı. Daha sonraki dönemlerde insan başları, hayvanlar, yunus balıkları gibi formlara sahip bronz kandiller kullanılmıştır. MS 4-5. yüzyıl kandillerinde ise Hıristiyanlık sembollerinin yer aldığına tanık olunur. Bu dönem kandillerinin pişmiş topraktan yapılmış Hellenistik devir kandil tiplerini alıp; yalnızca haç motifli bir kulp ilavesiyle değiştirilerek oluşturulduğu söylenmektedir¹¹⁰.

3.1.1. Kandil (Kat. No: A1, Lev.VIII, Çiz.1)

Kat. No:A1'de Roma dünyasında sıkça görülen önemli bir kandildir. Tiyatronun postscaenium bölümünde, podyumun güneyinde ortaya çıkarılmıştır. Döküm olan kandil tek bir kulpa sahip olup, kulbun bitimine tiyatro maskı applike edilmiştir. Priform bir gövdeye sahip kandilin diskusu ve yağ kanalı tek bir kademeye fitil deliğine kadar uzanmaktadır. Yağ doldurma deliği kalp ya da sarmaşık yaprağı formunda olup; doldurma deliğinin hemen üstünde yer alan ve kazıma çizgiyle, topraktan çıkarcasına gösterilmiş olan damara bağlanmıştır. Kandilin ağız kısmı yarımay formundadır. Halka şeklinde kaidesi yüksek profillidir. "D" formunda tutamak kandilin arka kısmından kandilin üstüne doğru yükselmekte ve maska bağlanarak sona ermektedir. Aynı form ve büyüklükte olan bronz kandillerin sahip oldukları "D" formlu tutamaklar sadece masklarla sonlanmamaktadır. Aynı döneme ait birçok kandilin "D" formlu tutamağı panter başı¹¹¹, kuğu başı¹¹², at başı¹¹³, yunus balığı¹¹⁴ gibi çeşitli hayvan protomlarıyla sona ermiştir. Kandildeki mask; genç, tombul yüzlü, ağzı açık, kaygılı veya tedirgin, sakalsız, yüzün her iki tarafında üçer adet birbirine paralel bukleli saça sahip, alın kısmına saç taenia şeklinde dökülmüş, kaş kısmı belirsiz, burun alın geçişi keskin, başında bir başlıkla, çene kısmına applike edilen bir palmet motifiyle betimlenmiştir. Göz bebeklerinde görülen küçük çukurluklar, gözlerin kakma şeklinde yarı değerli taşlarla

¹⁰⁸ Alagöz, 30.

¹⁰⁹ Ellis, 150.

¹¹⁰ Atasoy, "Anadolu'da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)", s.194.

¹¹¹ Bitar-Oggiano, Kat.No: 322

¹¹² Faider-Feytmans, Kat.No: 239.

¹¹³ Bailey, A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV: Lamps of Metal and Stone and Lampstands, Pl.48/Q3671; Heinemann -Kaufmann, Die Römischen Bronzen Der Schweiz V:Neufunde und Nachtrage, Taf.88.

¹¹⁴ Stefanelli, Kat.No: 63.

süslendiğini göstermektedir. Mask betimi antik çağda bronz kandiller dışında da sıklıkla tercih edilen bir motif olmuştur. Cucuron Mausoleum’unda bir taş üzerine kabartma olarak, Hannover’da bir yüzük taşında, Oplontis Villası’nda ve Palermo’da bir duvar resminde mask betimlerini görmek mümkündür¹¹⁵. Maskın bir pandomim maskı olduğunu belirten Green, farklı malzemelerde de pandomim maskının kullanılmasını; tiyatro tanrısı Dionysos’la olan ilişkisinin yanı sıra Dionysos’un tiyatro performansı gösteren bir sanatçı kimliğine de sahip olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir¹¹⁶. Bundan dolayı maskı Dionysos ile ilişkilendiren insanlar, başka malzemelerde de mask motifini kullanmıştır. Kandil maskı ile ilgili çeşitli görüşler vardır. Maskın sadece trajik bir mask olduğu, genellikle tiyatrolarda ele geçmesinden dolayı Dionysos olabileceği, sakalsız bir şekilde ve başındaki başlığı dolayısıyla Mitras olabileceği öne sürülmüştür¹¹⁷. Green, masklı kandillerin Anadolu, Yunanistan, Ege Adaları dışında hemen hemen tüm Roma dünyasında görüldüğünü belirtmiştir¹¹⁸. Bu açıdan bakıldığında Parion antik tiyatrosunda ortaya çıkarılan masklı kandil, Anadolu’daki tek örnek olması açısından çok büyük öneme sahiptir. Kandilin, Roma hâkimiyeti altındaki topraklardan olan Anadolu’da ortaya çıkması, Green’in “*Tüm Roma dünyasında bu tip kandil kullanımı mevcuttur.*” görüşünü de destekler niteliktedir. Kandil bu anlamda bir açıklığı da ortadan kaldırmıştır. Masklı kandilin form açısından benzerleri Denver Art Museum Collection’da¹¹⁹, Louvre Müzesi’nde¹²⁰, Kouron’da¹²¹, Moskova State Historical Museum’da¹²², Mariemont Royal Müzesi’nde¹²³, Augusta Raurica’da¹²⁴, British Museum’da¹²⁵, Milano Museo Archeologico’da¹²⁶, Pompeii’de¹²⁷, Museo Nazionale Romano’da¹²⁸, Römisch-Germanischen Zentralmuseum’da¹²⁹ da

¹¹⁵ Green, s.33-39.

¹¹⁶ Green, s.36.

¹¹⁷ Green, s.34

¹¹⁸ Green, s.26.

¹¹⁹ Mitten-Doeringer, Kat. No: 297

¹²⁰ De Ridder; 3107

¹²¹ Stillwell, Fig.30

¹²² Treister, “Bronze Lamps of the Hellenistic Period and the First Centuries A.D. in the North Pontic Area”, Kat. No.9

¹²³ Faider-Feytmans, Pl.98/240

¹²⁴ Heinimann - Kaufmann, Götter und Lararien aus Augusta Raurica: Herstellung, Abb.260

¹²⁵ Bailey, A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV: Lamps of Metal and Stone and Lampstands, Pl.47/Q3669-3670

¹²⁶ Bolla, *Rassegna di Studi Del Civico Museo Archeologico e Del Civico Gabinetto Numismatico Di Milano: Vasellame Romano in Bronzo Nelle Civiche Raccolte Archeologiche di Milano*, Tav.LXV

¹²⁷ Stefanelli, Kat. No.61

¹²⁸ De Carolis-Spagnolis, V.2

görülmektedir. Masklı kandiller özellikle MS 1-2. yüzyıllarda yoğun bir kullanım görmüştür¹³⁰. Tüm benzer örnekler ışığında ve kandilin Tiyatro'da ele geçtiği tabakanın konteksti dikkate alındığında, kandil MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır.

3.1.2. Polykandilion Aksamı (Kat. No: A2, Lev. VIII, Çiz.1)

Bizans döneminde dini ve sivil yapıların aydınlatılmasında pişmiş toprak, cam ve çeşitli madenlerden yapılmış değişik formlarda aydınlatma araçları kullanılmıştır¹³¹. Bizans döneminin aydınlatma araçlarından bir tanesi olan polykandilionlar değişik çap ve formlarda olup, birden fazla cam kandili taşıyan eserlerdir. Genellikle daire biçimli olmakla birlikte kare, dikdörtgen, haç, bazilika ve şamdan formunda örnekleri de mevcuttur. Polykandilionlar üç ya da dört zincirle asılmaktadır¹³². Polykandilionların cam kandil yuvaları genellikle yuvarlak şekilde olmaktadır ve cam kandiller bu yuvalara oturmaktadır. Parion Odeion'unda yapılan kazılar sırasında Kat. No:A2'de polykandilionu oluşturan kandil yuvalarından bir tanesi ortaya çıkarılmıştır. Döküm tekniğinde yapılmış eser, ince bandın bükülmesiyle oluşturulmuştur. Demirel Gökalp MS 6-7. yüzyıl polykandilion yuvalarının çaplarının 2 cm civarında olduğunu söylemektedir¹³³. Polykandilion ele geçtiği tabaka ve yuvanın çapı göz önüne alındığında, parça MS 6-8. yüzyıllara ait olmalıdır. Polykandilion yuvasının benzerleri Elaiussa Sebaste'de¹³⁴ ve Kibyra'da¹³⁵ ortaya çıkarılmıştır.

Parion kazılarında iki örnekle temsil edilen bronz aydınlatma araçları daha erken dönemlerden itibaren büyük olasılıkla kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bu durumu arkeolojik verilerle desteklemek şu an için mümkün değildir. Ortaya çıkarılan iki adet aydınlatma aracı sayesinde MS 1. yüzyıldan MS 8. yüzyıla kadar Parion'da bronz aydınlatma araçlarının kullanıldığını söylemek mümkündür.

¹²⁹ Menzel, Antike Lampen, Abb.103

¹³⁰ Green, s.27.

¹³¹ Demirel Gökalp, s.45.

¹³² Demirel Gökalp, s.46.

¹³³ Demirel Gökalp, s.46.

¹³⁴ Ferrazzoli, Pl.7/71

¹³⁵ Demirer, Kat.No: C8.

3.2. ESNAF VE ZANAATKÂR ALETLERİ

3.2.1. Mühür (Kat. No: B1-B2, Lev. VIII, Çiz.1)

Çeşitli madenlerden, taşlardan ve pişmiş topraktan yapılmış, bir kimsenin, kuruluşun veya ünvanın kazılı olduğu objeye mühür adı verilmektedir. Dilimize Arapça'dan geçmiş bir sözcük olan mühür, arkeoloji literatüründe farklı dillerde farklı biçimde adlandırılmıştır. Fransızca “sceau”, Almanca “siegel”, İngilizce “seal” olarak geçmektedir¹³⁶.

Mühürler genellikle¹³⁷;

- Bir nesne veya malın sahibini belirler,
- Bir nesne veya malın el değmesi veya ihlalini korur,
- Bir malın ölçüsü, ağırlığı, içeriği ve kapasitesini açıklar,
- Bir malı veya nesneyi yapanı ve yollayanı tanıtır,
- Mektup, sözleşme, ferman, tüzük gibi belgeleri onaylar,
- Bir yazının ifadesinin doğruluğunu onaylar,
- Bir kişi veya otorite tarafından yapılan bir aleti onaylar,
- Bir anlaşma içinde kişinin ve tarafların varlığını kanıtlar
- Sahibine şans getirir ve onu kötülüklerden korur.

Yukarıda sözü edilen mühürler özellikleri nedeniyle antik dönemde yoğun bir şekilde kullanım görmüştür. Ticaretin gelişmesi ve yazının bulunması ile birlikte mühür kullanımına, buna bağlı olarak mühür sanatına ve mühür ustalarına verilen önem artmış; mühürcülük önemli bir meslek dalı haline gelmiştir¹³⁸. Mühürlerdeki bezemeler genellikle çeşitli desenleri, mitolojik olayları, önemli dinsel, sosyal, ekonomik sembeleri barındırmışlardır. Bazı mühürler ise sadece çeşitli harflerle ve sözcüklerle şahıslar ya da ticarethaneler hakkında bilgiler vermiştir.

Mühürlerin ilk olarak Neolitik çağda kullanılmaya başlandığı ifade edilmektedir¹³⁹. Anadolu'da görülen ilk mühürler damga şeklindedir. Çatalhöyük kazılarında ortaya çıkarılan 7.bine ait mühürler pişmiş topraktan yapılmış yuvarlak

¹³⁶ Darga, 68-69

¹³⁷ Darga, 68-69

¹³⁸ Yağcı, 5.

¹³⁹ Holly, 1591.

formludurlar. Klasik çağlarda mühür kullanımı büyük oranda artmıştır. Mühürçülük sanatı, MÖ 8. yüzyılda oluşan oriantalizan dönemin etkisiyle Grek sanatında görülen değişimlerle gelişme göstermiş, Klasik ve Hellenistik çağları etkisi altına almıştır¹⁴⁰. Klasik çağlarda ortaya çıkan gem sanatçılığı, mühürçülüğe yeni bir boyut kazandırmıştır. MÖ 1. yüzyılda Grek sanatçılarınin gözdesi olan gem sanatçılığı, Roma dünyasını etkileyerek geniş bir yayılım alanına sahip olmuştur¹⁴¹. MS.5.yüzyılda yavaş yavaş önemini kaybetmiş, MS 6. yüzyıldan itibaren ise belirli amaçlar için kullanılmıştır¹⁴².

Kat. No:B1'deki mühür saplama ve baskı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Saplama kısmının tepesinde askı deliği yer almaktadır. Baskı bölümünde mühür görülmemektedir. Bunun nedeni ise, mühürün baskı bölümüne aplik şeklinde tutturulmasından kaynaklanmaktadır. Kurşundan yapılan bu tür mühürler baskı bölümüne yine kurşun lehim ile tutturulmuştur. Henig bu tip mühürlerin MÖ 1. yüzyıldan MS. 2 yüzyıla kadar yoğun olarak kullanıldığını belirtmiştir¹⁴³. Parion örneği ise ele geçtiği kontekst malzemelerle değerlendirildiğinde MS 2. yüzyıla tarihlendirilebilir. Diğer bir örnek ise, Kat. No:B2 olarak adlandırılan mühürdür. Mühür döküm tekniğinde yapılmış olup, baskı ve saplama bölümü olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Saplama kısmı bir halka şeklinde sırt kısmının tam ortasına denk gelecek şekilde yerleştirilmiş ve bu halkaya hareketli bir şekilde askı halkası eklenmiştir. Askı halkası delikten geçirilmiş, uç kısımları bükülerek halka formuna kavuşmuştur. Mührün sırt kısmında eye izleri görülmektedir. Baskı bölümü 6 mm yüksekliğe sahiptir ve bu durum mührün derin bir şekilde vurulduğunu göstermektedir. Mührün iç kısmında daire şeklinde 4 adet delik yer almaktadır. Bu delikler mühür baskısı yapılırken boşluk kalmaması için baskı yapılan maddenin fazla olan kısmının deliklerden çıkmasını sağlamaya yöneliktir¹⁴⁴. Mühür bölümünde sırasıyla “H”, “T”, “S” harfleri yer almaktadır. Üç harften oluşan monogramın bir üretici ya da tüccarın adını simgelemesi büyük ihtimaldir¹⁴⁵. Papanikola-Bakirtzis¹⁴⁶ bu tip mühürlerin amphora mührü;

¹⁴⁰ Boardman, Engraved Gems, 13.

¹⁴¹ Boardman, Engraved Gems, 24.

¹⁴² Gültekin, 43.

¹⁴³ Henig, Classical Gems: Ancient and Modern Intaglios and Cameos in the Fitzwilliam Museum , Kat.No: 591

¹⁴⁴ Papanikola-Bakirtzi, 83.

¹⁴⁵ Targaç, 143.

Targaç¹⁴⁷ ise ekmek mührü olduğunu ileri sürmüştür. Bu iki görüşün dışında Vikan¹⁴⁸ ise, Bizans döneminde önemli din adamlarının önemli dini eserlerin korunduğu odaların veya bölümlerin anahtarların bir zincire tutturulduğunu, bu zincirde bir de din adamının mührünün yer aldığını belirtmektedir. Bu zincirde yer alan mührün, din adamının adını simgelediğini ve din adamının mührü balmumu, zift ya da kile bastığını ileri sürmüştür¹⁴⁹. Ayrıca bu tip mühürler Propontis bölgesinde sıklıkla görülmektedir¹⁵⁰. Parion'da ortaya çıkarılan mührün de amphora, ekmek ya da din adamı mühründen bir tanesi olması gerekmektedir. Bununla beraber diğer örnekler de dikkate alındığında mühür MS 9-11. Yüzyıllara ait olmalıdır. Ortaya çıkarılan iki adet mühür ile Parion antik kentinde MS 2. yüzyıldan MS 11. yüzyıla kadar bronz mühürlerin kullanılmış olabileceği ve farklı dönemlerde mühür formlarında değişiklik meydana geldiği arkeolojik verilerle desteklenmiştir. MS 2 yüzyılda kullanılan mühürlerin, mühür bölümleri kurşun bir aplikten oluşmaktayken, daha geç dönemlerde mührün, mühür bölümlerinin de dâhil olduğu bronz bir bütünlüğe sahip olduğu ele geçen arkeolojik verilerden anlaşılmaktadır.

3.2.2. Terazi Parçaları (Kat. No: B3-B5, Lev. IX, Çiz.2)

Terazi ve ölçü sistemleri ticaretin standartlaştırılması amacıyla ilk olarak Mısır ve Mezopotamya'da geliştirilmiştir¹⁵¹. Teraziler; amaca yönelik kantar ve terazi olarak ikiye ayrılmaktadır. Roma ve Bizans dönemine kadar aynı araç olarak kullanılmaktaydı. Daha sonraki dönemlerde ise, kantar ağır malzemelerin tartılmasında; terazi ise daha hafif malzemelerin tartılmasında kullanılmıştır. Hassas terazi ise Roma ve Bizans dönemlerinde çok yoğun olarak kullanılmıştır. Parion kazılarında ortaya çıkan aksamalar bir teraziye ait olmalıdır. Roma ve Bizans döneminde iki çeşit terazi kullanılmıştır. Bu terazilerden ilki terazi kolu, ağırlık, kanca ve kefedenden oluşmaktaydı¹⁵². Ağırlık terazi kolu üzerinde hareket ettirilir, zincirle tutturulmuş kefe ya da kancaya ise tartılacak olan malzeme yerleştirilirdi. Terazi kolu üzerinde yer alan ağırlıkla ilgili ibareler üzerinde terazi ağırlığı hareket ettirilerek terazinin dengeye gelmesi amaçlanırdı. Kefe ya da

¹⁴⁶ Papanikola-Bakirtzi, 83.

¹⁴⁷ Targaç, 143.

¹⁴⁸ Vikan, s.505.

¹⁴⁹ Vikan, s.505

¹⁵⁰ Papanikola-Bakirtzi, 83.

¹⁵¹ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 58.

¹⁵² Franken, "Zur Typologie antiker Schnellwaagen", s.71.

kancanın olduğu bölümün hizasında, terazi kolunun üst kısmında yer alan kancadan terazi kaldırılarak tartma işlemi gerçekleştirilirdi. Terazilerin diğer çeşidinde ise iki adet terazi kefesi, terazi kolunun uçlarına bir zincirle tutturulmaktaydı. Bu kefelere bir tanesi büyük diğeri nispeten daha küçüktür. Büyük olana tartılacak malzeme, küçük olana ise terazi ağırlığı konulmaktaydı¹⁵³. Bu ikinci tip terazinin diğerin aksine terazi çubuğunun tam ortasında yer alan kancadan kaldırılmasıyla tartma işlemi gerçekleştirilmekteydi. Parion kazılarında terazilere ait aksamlar ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:B3'te yer alan parçalar bir teraziye aittir. Bir adet kanca, zincir, askı köprüsü ve askıdan oluşan parçalar Yamaç Hamamı'nda yapılan kazı çalışmalarında aynı noktadan ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan malzemeler tek bir teraziye ait olmalıdır. Kat. No:B3'te yer alan parçalardan kanca tartılacak olan malzemelerin tutturulduğu terazinin bir parçasıdır. Dikdörtgen metal profilli kanca uç kısma doğru sivrileşmekte ve bir zincirle terazi koluna bağlanmaktadır. Kanca ile birlikte küçük bir zincir parçası üzerinde günümüze kadar gelmiştir. Diğer bir aksam ise askı köprüsüdür. Köprü yuvarlak profilli bir bronz çubuğun "U" formunda bükülmesiyle oluşturulmuştur. Köprünün her iki ucunda askının geçtiği delikler yer almaktadır. Askı köprüsüne kancaların tutturulmasını sağlayan iki adet zincir hala askı köprüsü üzerinde yer almaktadır.

Zincirler, yuvarlak metal formlu tellerin "8" formunda bükülmesiyle oluşturulmuştur. Zincir baklaları birbirine geçirilerek meydana getirilmiş zincirde kancalar noksanıdır. Muhtemelen bağımsız ele geçen kanca, askı köprüsünde yer alan zincirlerden bir tanesine bağlı olmalıydı. Bu aksamların hepsini Limassol Medieval Museum'da yer alan terazi üzerinde görebilmekteyiz¹⁵⁴. Yine Kat. No:B4'te yer alan parça ise bir askı köprüsüne aittir. Dikdörtgen metal levhanın bükülmesiyle meydana getirilmiş olup, baş kısmında ise askı bölümünün geçtiği halkaya sahiptir. Kat. No:B5'teki eser ise terazi kefesidir. Kefe döküm tekniğinde yapılmış olup; çok ince bir metale sahiptir. Kefenin kenarlarında, bağlantı zincir ya da siciminin geçtiği 3 adet delik yer almaktadır. Kefe daha önce belirttiğimiz terazi türlerinden her iki tarafı kefeli olan terazi türüne aittir. Çünkü malzeme tartılan kefelere iç kısmında iç içe daire motifleri yer alırken ağırlıkların içine koyulduğu kefelere iç kısmı boş bırakılmıştır.

¹⁵³ Papanikola-Bakirtzi, 27.

¹⁵⁴ Papanikola Bakirtzi, Kat.No: 24.

Kat.No.B5'te yer alan kefenin iç kısmı boş bırakılmıştır. Bundan dolayı bu kefenin Kat. No:B3'te yer alan terazi aksamlarından farklı bir teraziye ait olmalıdır. Kefenin bir benzerini Thessaloniki Museum'da yer alan terazide görebilmekteyiz. Diğer bir örnek ise Gallia'da ortaya çıkarılmıştır ve Künzl bu tip kefeli hassas terazilerin ilaç yapımında kullanılan malzemelerin tartılmasında kullanıldığını belirtmiştir¹⁵⁵. Kat. No:B3'te yer alan aksamlar normal teraziden ziyade, hassas malzemelerin tartılmasında kullanılan bir hassas teraziye ait olmalıdır. Ayrıca burada yer alan Kat. No:B3, B4 ve B5 farklı terazilere ait parçalardır. Bu kadar yoğun bir şekilde Yamaç Hamamı kazılarında terazi aksamlarına rastlanılmış olması Yamaç Hamamı'nın daha sonraki evrelerde uğramış olduğu kullanım değişiklikleriyle alakalı olmalıdır. Yamaç Hamamı kazılarında ortaya çıkarılan çok sayıda sikkeler de, bu işlev değişimini açıkça ortaya koymaktadır. Terazi aksamları ve sikkelerden yapının farklı amaçlar için kullanıldığı belki bir dükkan olarak hizmet verdiği söylenebilir. Bu tip terazilerin benzer örnekleri Geç Roma-Erken Bizans dönemi tabakalarında ortaya çıkarılmıştır¹⁵⁶. Parion örnekleri ise tipolojik olarak MS 5.yüzyıl örneklerini yansıtmaktadır.

4. FIGÜRİNLER (Kat. No: C1-C2, Lev. IX, Çiz.2)

Antik dönemde döküm tekniğinin gelişmesiyle beraber bronz heykel üretimi de hız kazanmıştır. Geç Bronz Çağı'ndan sonraki ilk dönemde döküm sanatı, Ege ve Önasya'daki siyasi gelişmelerden dolayı bir gerileme sürecine girmiştir. MÖ 9-8. yüzyıllara ait dövme eserlerin yanı sıra döküm eserlerin ele geçmeye başlaması madenciliğin ve dolayısıyla döküm sanatının yeniden canlandığını göstermektedir. Geometrik dönem içinde masif döküm tekniğinde yapılmış olan bronz heykeller henüz insan boyutuna ulaşmamış, küçük boyutluymuş¹⁵⁷. MÖ 7.yüzyılda yaygınlaşan, “eriyen mum” tekniğiyle bronz heykel üretimi artmıştır¹⁵⁸. Özellikle MÖ 7-6. yüzyıllar arasında üretilen bronz heykeller kutsal alanlara bırakılarak, bırakıldıkları kutsal alanın tanrısını temsil eder duruma gelmesi, bronz heykelin ne kadar önemli bir konuma geldiğini göstermektedir¹⁵⁹. Arkaik ve Klasik dönemde bronz heykel üretimi mermer heykel

¹⁵⁵ Künzl, “Medizinische Instrumente aus Sepulkrafunden der römischen Kaisezeit”, s.63, Fig.32.

¹⁵⁶ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 122.

¹⁵⁷ Boardman, Greek Gems and Finger Rings:Early Bronze Age to Late Classical, 10.

¹⁵⁸ Boardman, Greek Gems and Finger Rings:Early Bronze Age to Late Classical, 81.

¹⁵⁹ Triester, The Role of Metals in Ancient Greek History, 20.

üretimine paralel gelişim göstermiştir. Arkaik ve Klasik döneme ait günümüze çok az sayıda bronz heykel gelmiştir¹⁶⁰. Klasik çağın aksine Hellenistik çağda bronz heykellerin çok fazla üretildiğine tanık olunur ve büyük heykellerde belirgin olan doğalcı biçimlendirme ve konu çeşitliliği ön plandadır¹⁶¹. Özellikle MÖ 3-2. yüzyıllarda çok fazla üretim yapılmıştır. Hellenistik dönemden önce bronz heykeller evlerde kullanılmaz, mezarlara hediye olarak bırakılmazdı¹⁶². Bu dönem içerisinde heykel boyutlarında büyüme ve heykellerin kullanım fonksiyonlarında ise artışın meydana gelmeye başladığına tanık olunmaktadır. Heykeller kutsal alanlardan ziyade zengin evlerinde, parklarda, saraylarda çok fazla sayıda kullanılmaya başlanmıştır. Bundan dolayı bronz heykel boyutları normal ölçülere yaklaşmıştır. MÖ 2-1 yüzyıl bronz heykelleri ise, Hellenistik dönemde görülen nostaljik yaklaşımın bir sonucu olarak¹⁶³ MÖ 5-4. yüzyıl heykellerinin kopyaları olup o dönem sanatına yaklaşmıştır¹⁶⁴. Klasik dönem heykellerinin kopyalarını yapma işlemi Roma dönemine gelindiğinde de devam etmiştir. MÖ 64-63 yıllarında Romalı komutan Pompeius, Anadolu topraklarında Roma yönetimini yeni bir düzene sokmuş ve böylece tüm Anadolu “Asya Eyaleti” olarak anılmaya başlanmıştır. Romalılar istila ederek yağmaladıkları sanat eserlerini Roma’ya götürmüşler ve bu arada birçok Yunan heykelini de kopya etmişlerdir¹⁶⁵. Gerek Roma ordularının fetihleri, gerekse ticaret yoluyla bronzdan döküm olarak yapılmış dini veya süs heykelcikleri geniş bir alana yayılmış, imparatorluğun en uzak sınırlarına kadar ulaşmıştır¹⁶⁶. Roma döneminde “eriyen balmumu” tekniği çok yoğun kullanım görmüştür¹⁶⁷. Roma döneminde çok yoğun olarak görülen küçük boyutlu heykelciklerde dahi özgün bir Yunan heykelinin benzeri üretilmeye çalışılmıştır¹⁶⁸. Heykelcikler büyük ölçüde kutsal yerlere adak olarak verilirdi. Sadece küçük boyutlu heykeller değil, normal ölçülerdeki bronz heykelcikler de adak olarak verilmekteydi¹⁶⁹. Portre ve tarihi kabartmalar Roma sanatının kendine özgü özellikleri arasındadır. Bu özelliklerin bronz heykellere de yansıdığı görülmektedir. Bir kişinin karakteri ve yüzünün imitasyonu

¹⁶⁰ Richter, Yunan Sanatı, 166.

¹⁶¹ Richter, Yunan Sanatı, 170.

¹⁶² Triester, The Role of Metals in Ancient Greek History, 20.

¹⁶³ Markholm, 27

¹⁶⁴ Triester, The Role of Metals in Ancient Greek History, 327.

¹⁶⁵ Bilgi, 139.

¹⁶⁶ Menzel, “Roman Bronzes”, s.227.

¹⁶⁷ Bilgi, 139.

¹⁶⁸ Richter, Yunan Sanatı, 174.

¹⁶⁹ Menzel, “Roman Bronzes”, s.228.

portreye yansıtılır. Heykelciklerde, günlük hayatı gösteren figürler de işlenmiştir. Örneğin kurban sunan togalı bir yurttaş, devlet hizmetkârları, devlet yöneticileri ve grotesk figürleri bronz heykelcikler olarak görmekteyiz¹⁷⁰. Roma döneminde “masif” ve “kayıp balmumu” tekniğinde de küçük bronz heykelcikler üretilmiştir¹⁷¹.

Kat. No:C1'deki figürin Parion Güney Nekropolü'nde M 32 nolu mezardan ele geçmiştir¹⁷². Bronz döküm tekniğiyle yapılmış olan eserin iyi bir işçiliğe sahip olduğunu söyleyemeyiz. Kabaca işlenmiş olan figürün ayrıntılar açısından da stilize edilmiş olduğu söylenebilir. Başı hafif kendi sağına dönük olan eserin yüzündeki ifade donuktur. Büst halinde ortaya çıkarılmış olan figür “V” yakalı bir kıyafet giymiştir. Figürün giymiş olduğu kıyafetin yakasında oluşan kıvrımları “V” şeklinde verilmiş olma ihtimali de düşünülmelidir. Bu tarzda bir elbiseyi giymiş figürün benzeri Venezia'da görülmektedir¹⁷³. Figürün giymiş olduğu elbise göğüs üzerinde kıvrım oluşturarak “V” formuna dönüşmüştür¹⁷⁴.

Elbisenin “V” yakası çentiklerle süslenmiş, başına bir başlık takmış eserin yüz kısmı ise kaba bir işçiliğe sahiptir. Burun bir çizgi halinde verilmiştir. Gözler yüze göre iri verilmiş ve kaşlar bir çizgi şeklinde işlenmiştir. Burnunun uç kısmı bir çizgiyle sonlandırılmıştır. Ağız kapalı verilmiştir. Gözün hemen altında burundan yay çizerek kulağa doğru uzanan yanak çizgisi verilmiştir. Figürün dikkat çeken ayrıntısı olarak takmış olduğu başlık öne çıkmaktadır. Başlık dikkatlice incelendiğinde olursa uç ağız kısmı alın üzerinde ince bir hat oluşturarak, kulakları kapatacak şekilde başa oturtulduğu görülmektedir.

Yanlardan sıkılarak daraltılmış başlık uç kısma doğru da daralarak sonlanmaktadır. Başlık form açısından “Trakya Tipi” başlığı anımsatmaktadır. Başaran “Parion’lu Kadın Savaşçı Figürünü ‘Artemis Bendis’ mi?” adlı çalışmasında 2005 yılı çalışmalarında Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılan bir terakota figürünün

¹⁷⁰ Menzel, “Roman Bronzes”, s.229.

¹⁷¹ Alagöz, 21.

¹⁷² Kat.No: B2 eser ‘Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları’ isimli doktora çalışmasında değerlendirilmiştir. Bkz. Aydın Tavukçu, Kat.No: 23. Bu çalışmada esere yeni bir değerlendirme yapılmıştır.

¹⁷³ Zampieri, Gioielli del Museo Archeologico di Padova:vetri, bronzi, metalli preziosi, ambre e geme, Kat.No: 187

¹⁷⁴ Zampieri, Gioielli del Museo Archeologico di Padova:vetri, bronzi, metalli preziosi, ambre e geme, Kat.No: 187

sahip olduğu başlığı da Trakya başlığı olduğunu ifade etmiştir¹⁷⁵. Trakya tipi başlığın güzel bir örneği, Ioannina kentinde ortaya çıkarılan MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen başlıktır¹⁷⁶. Figürün takmış olduğu başlığın Trakya tipini yansıtıyor olması Trakya-Parion ilişkilerinin varlığını göstermesi açısından dikkate değerdir. Buradan yola çıkarak figürün Trakyalı bir savaşçıyı yansıttığı söylenebilir. Başaran ayrıca çalışmasında bu tip başlıkları Trakyalı bir kült olan Artemis Bendis'in de kullandığını belirtirken¹⁷⁷, Rolley bu tip başlıkların Frig döneminde de var olduğunu ifade etmektedir¹⁷⁸. Frig başlığını kullanan önemli bir figür ise Mithras'tır. MS 1-4 yüzyıllar arasında tapınım görmüş doğu kökenli bir kült olan Mithras'ın kullanmış olduğu başlık da Frig başlığıdır¹⁷⁹. Eserin ait olduğu dönem ile Mithras kültürünün dönemsel uygunluğu göz önüne getirilirse figürün Mithras kültürüyle bağlantılı olma olasılığı da mevcuttur. Dolayısıyla figürünün bir Trakyalı savaşçıyı, Artemis Bendis'i ya da Mithras kültürünü ifade etmiş olduğunu söyleyebiliriz. Figürle ilgili diğer bir nokta ise kullanım amacıdır. Figürünün herhangi bir altlığa sahip olmamasından dolayı büst heykelcik olarak yapılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu tip sadece büst heykelcik olarak kullanılan figürlerin Roma döneminde çok daha iyi bir işçiliğe sahip olduğu bilinmektedir¹⁸⁰. Büst şeklinde işlenmiş olan figürlerin antik dönemde kantar ve terazi ağırlığı olarak kullanıldıkları da bilinmektedir ve büst şeklinde ağırlıklar Roma döneminde popüler olup MS 7.yüzyıla kadar kullanım görmüştür¹⁸¹. Figürünün çok basit bir işçiliğe sahip olması ve baş kısmında ağırlıkların asılması için gereken bir delik yer almaması ağırlık olma ihtimalini zayıflatmaktadır. Figürünün alt kısmı dikkatlice incelenirse düz durması için herhangi bir altlığa sahip olmadığını, içeri doğru yuvarlak bir boşluğun var olduğunu görmekteyiz. Altındaki boşluk figürün içine doğru daralmakta olup, boşluğun tam ortasında ise bir çukıntı yer almaktadır. Bu durum bize figürünün bir yere applike edilip edilmediği sorusunu aklımıza getirmektedir. Bu tip büst şeklinde applikelere Granet¹⁸² ve Borely Müzesi'nde¹⁸³ tanık olmaktayız. Alt kısmı boş olan büst şeklinde

¹⁷⁵ Başaran, "Parion'lu Kadın Savaşçı Figürünü "Artemis Bendis" mi?", s.78.

¹⁷⁶ Rolley, Die Griechischen Bronzen, Fig.163.

¹⁷⁷ Başaran, "Parion'lu Kadın Savaşçı Figürünü "Artemis Bendis" mi?", s.78-79.

¹⁷⁸ Rolley, Die Griechischen Bronzen, s.180.

¹⁷⁹ Sanchez, s.130.

¹⁸⁰ Franken, Aequipondia:Figürliche Laufgewichte römischer und frühbyzantinischer Schnellwaagen, A18.

¹⁸¹ Meriçboyu-Atasoy, 6-7.

¹⁸² Bitar-Oggiano, Bronzes Figures Antiques Des Bouches-Du-Rhone, XLIII supplement a Gallia, Kat.No: 172.

apliği ise Caracal Müzesi'nde görmekteyiz¹⁸⁴. Diğer bir nokta olarak ise bu tip büst şeklinde figürinlerin ne gibi malzemelerde aplik olarak kullanıldığıdır. Pompei'de ortaya çıkarılmış bronz bir sandığın üzerinde¹⁸⁵ ve Ladenburg'ta¹⁸⁶ yer alan bir kilit aynasının üstünde büst şeklinde aplikler yer almaktadır. Aplike edilmesinden dolayı kazılarda ortaya çıkarılan birçok büst şeklinde aplik az sayıda applike edildiği malzeme ile birlikte ele geçirilmiştir. Parion büst apliğinin ise mezar içerisinde ele geçmesinden dolayı ahşap bir sandığın kilit aynasında applike edilmiş olma olasılığı yüksektir. Figürin, mezara terrakota bir kandil¹⁸⁷, tek kulplu bir kap¹⁸⁸, dokuz adet unguentarium¹⁸⁹ ve pişmiş toprak bir kupa¹⁹⁰ ile birlikte bırakılmıştır. Ele geçtiği kontekst malzeme ile birlikte değerlendirildiğinde figürin, MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır.

Kat. No:C2'de yer alan ayakta betimlenmiş bronz figürin, Yamaç Hamamı kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Çıplak olarak verilmiş olan figürin, sağ kolunu dirsekten kırarak havaya kaldırmış, sol kolunu ise hafif yana açarak aşağıya doğru sarkıtmıştır. Dans eder şekilde verilmiş figürin, sol ayağı parmak uçlarında durur şekilde, sağ bacağını ise, dizden kırarak yukarı doğru kaldırmış işlenmiştir. Figürin herhangi bir atribüye sahip değildir. Fakat yüzdeki bir ayrıntı figürinin kimliği konusunda bilgi vermektedir. Figürinin burnuna baktığımızda geniş ve hokka bir buruna sahip olduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır. Genç Satyr ve yaşlı Silenos figürleri Arkaik ve Klasik dönemlerden beri Dionysos'la beraber gösterilmiş ve vazo resimleri üstünde sık sık karşımıza çıkmıştır. Vahşi, sarhoş ve şehvetli olarak gösterilmiřlerdir¹⁹¹. MÖ 4. yüzyıl sanatında satyr tasvirlerinde değişiklik olmaya başlamıştır. Satyrler, keçi ayaklarını kaybetmiş, ancak hayvan kulaklarını, kuyruklarını ve kalkık burunlu yüzlerini korumuş; insani bir biçim almıřlardır¹⁹².

Ayrıca dans eder bir şekilde de verilmiş olması figürinin satyr olma düşüncesini desteklemektedir. İkonografik açıdan dans eden satyr betimleri amphora-situla

¹⁸³ Bitar-Oggiano, Bronzes Figures Antiques Des Bouches-Du-Rhone, XLIII supplement a Gallia, Kat.No: 173.

¹⁸⁴ Bondoc-Dinca, 11, Fig.2.

¹⁸⁵ Kunzl-Kunzl, Das römische Prunkportal von Ladenburg, Abb.15,Abb.24.

¹⁸⁶ Kunzl-Kunzl, Das römische Prunkportal von Ladenburg, Kat.No: 8, Abb.4.

¹⁸⁷ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No: 53.

¹⁸⁸ Aydın Tavukçu, Kat.No: 102.

¹⁸⁹ Aydın Tavukçu, Kat.No: 111,112,128,129,170,194,195,196,197.

¹⁹⁰ Aydın Tavukçu, Kat.No: 96.

¹⁹¹ Smith, 132.

¹⁹² Grimal, 725; Smith, 132.

bölümünün içerisinde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Stilistik açıdan incelendiğinde ise satyr atletik bir vücuda sahiptir. Vücudu Klasik dönemin en önemli stil özelliklerinden bir tanesi olan “S” hareketine sahiptir. “S” hareketine sahip olan satyr örneklerine amphora-situla bölümünün içerisinde ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir. Caracal Müzesi’nde yer alan bir Eros heykelciği kolların hareketi açısından benzerlik göstermektedir¹⁹³. Satyrin vücudunun belden yukarısının aynı harekete sahip bir başka örneği ise Oudheidkunde Müzesi’nde yer alan Mars heykelciğinde görebilmekteyiz¹⁹⁴. Masif döküm tekniğinde yapılmış olan figürinin arka kısmında ise bir saplama ve saplamada ise bir aplik deliği yer almaktadır. Buradan yola çıkarak figürinin bir kaideye sahip olmamasından dolayı bir noktaya applike edildiği düşünülebilir. Diğer bir görüş olarak ise, satyrin kuyruğunun buraya applike edildiği ileri sürülebilir. Satyr, Yamaç Hamamı kazılarında Roma dönemi tabakasında ortaya çıkarılmıştır. Fakat sahip olduğu stil özellikleri açısından Klasik Dönemi işaret etmektedir. Yamaç Hamamı’nda ortaya çıkarılan figürinin, Roma tabakasında ele geçmiş olması; Roma döneminde küçük bronz figürinlerin çok fazla sayıda üretilmiş olması, Roma dönemine ait Klasik Dönem kopyası olabileceğini ortaya koymaktadır.

Ortaya çıkarılan iki figürin, Parion antik kentinde Roma döneminde bronz figürinlerin kullanıldığını veya üretilmiş olabileceğini ortaya koymaktadır. Özellikle MS 1.-3. yüzyıllar arasında Parion’da plastik sanatlar anlamında yoğun faaliyetlerin var olduğuna da işaret etmektedir. Bronz plastik eserlerin bu dönem içerisinde varlığının ortaya çıkarılması, bronz figürinlerin, mermer plastik eserlerden bağımsız üretilmiş olmadığı göz önünde tutularak, mermer plastik sanatların da aynı dönemde Parion’da faaliyetlerinin olduğuna işaret etmektedir.

5. KAPLAR VE KAP PARÇALARI

Parion kazılarında ortaya çıkarılan bronz kaplar, sahip oldukları özellikler açısından büyük önem arz etmektedir. Kapların tamamı Güney Nekropolü’nde yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Çalışma kapsamına alınan iki adet patera, bir adet oinochoe ve en önemlisi amphora-situla çalışmanın en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Madeni kap üretimi, antik çağda genel madeni eşya üretiminden

¹⁹³ Bandoc, D.-Dinca, D.R., *Roman Figurines of Bronze The Museum From Caracal (Roman Figurines of Bronze From Romula)*, Craiova, 2006, Kat.No: 16.

¹⁹⁴ Faider-Feytmans, Kat.No: 13.

ayrıdır. Bu üretime verilen genel isim τοῦτιχε (Latince Caelum)'dur. Caelum, Hellenistik ve Roma dönemi endüstrisinde önemli bir alan olmuş; özel yapım teknikleri ve süsleme yöntemleri ile ayrı bir uzmanlık alanı haline gelmiştir. Bu durum ürünlerin fiyatlarını da etkilemiş ve özellikle altın, gümüş gibi değerli madenlerden yapılan kaplar, toplumda gelir seviyesi yüksek kesimlerce kullanılmıştır. Bronzun daha ucuz olması, aynı yöntemler ile yapılan bronz kapların, toplumun diğer kesimleri tarafından da hem bir moda hem de sağlam ve kullanışlı bir mal olarak tercih edilmesini sağlamıştır¹⁹⁵. Talebi karşılamaya çalışan üreticiler zamanla, birçok kap formunu bronzdan üretmiş ve antik dünyanın her tarafına servis etmişlerdir¹⁹⁶. Roma döneminde ise bronz kap üretimi ordular ve ticaret sayesinde imparatorluğun tüm coğrafyasına yayılmıştır¹⁹⁷. Yunan sanatı ve özellikle Hellenistik sanat vazo, mobilya, kandil, şamdan vb. gibi dekoratif ve işlevsel ürünlere sahipti. Roma sanatı Hellenistik dönemin bu ürünlerini süsleyip; ürünlere kendi özelliklerini de katarak ortaya yeni ürünler çıkarmaya başlamışlardır. Kaplara yapılan kulplar ve diğer aplikler genelde figürlü çeşitli bezemelere sahipti¹⁹⁸. Bronzdan yapılmış testiler, sürahiler, bakraçlar, kandiller ve kaplar genellikle dökümdür yahut dövme tekniği ile yapılmış olup, üzerlerindeki figürinler dökümdür¹⁹⁹. Pompei'de MS 62 ve MS 79'da Vezüv yanardağının patlaması sonucu kül ve lav altında kalan kullanım eşyaları, Roma dünyasının bronz kaplarındaki çeşitliliği göstermesi açısından önemlidir²⁰⁰.

3.4.1. Kaplar

3.4.1.1. Amphora-Situla

3.4.1.1.1. TSM 2 Mezarı

Parion kazılarında ortaya çıkarılan metal eserler içerisinde Kat. No:D1'de yer alan bronz kap, önemli bir yere sahiptir. Eser 2005 yılı kazılarında Parion Güney

¹⁹⁵ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 36.

¹⁹⁶ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 37.

¹⁹⁷ Menzel, "Roman Bronzes", s.227.

¹⁹⁸ Menzel, "Roman Bronzes", s.230.

¹⁹⁹ Atasoy, "Anadolu'da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)", s.58.

²⁰⁰ Menzel, "Roman Bronzes", s.228.

Nekropolü'nde "TSM 2" olarak adlandırılan taş sandık mezar içerisinde bulunmuştur²⁰¹ (**Lev. X-1**). Kuzey-Güney yönde uzanan ve 230x83 cm ölçüye sahip TSM 2 mezarı, E4c açması içerisinde, kapak seviyesi itibariyle -240 cm derinlikte ortaya çıkarılmıştır. Parion Güney Nekropolünde çıkarılan taş sandık mezarlar, her biri düzgün şekilde işlenmiş, ortalama 11 cm kalınlığa sahip kumtaşı plakalardan, iki uzun kenarda yer alan uçlarındaki 15-20 cm'lik kısımların yaklaşık 3-4 cm yontulmasıyla oluşturulan oyuklara kısa kenar plakaların geçirilmesiyle oluşturulmuş tekneye sahip, sandık biçimindeki mezarlardır. TSM 2 mezarının üzeri üç parçadan oluşan, kırma çatı şeklinde düzenlenmiş kumtaşı plakalarla kapatılmıştır. TSM 2'de herhangi bir bağlantı elemanı kullanılmamış olup; yerleştirildiği alanda etrafı toprakla desteklenmiştir. Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılan taş sandık mezarlar Hellenistik Dönemin başlarından Roma Dönemi ortalarına kadar kullanıldıkları ve diğer mezarlara göre daha pahalı bir uygulama olmasından ve içlerinde sahip olduğu değerli buluntularından dolayı, kentin zengin ya da soylu kişileri tarafından kullanılmış olabileceğini göstermektedir²⁰². TSM 2 mezarının yapım malzemesi olan kumtaşı blokların Parion'da elde edilebileceği taş ocakları bulunmamasıyla birlikte, Parion'a yakın konumdaki kumtaşı ocağının bulunduğu Biga ilçesi Gündoğdu beldesine bağlı Danışment Köyünden getirilmiş olma ihtimali yüksektir²⁰³.

Mezarın açılması sırasında bronz kabın, TSM 2 mezarının içerisinde, kuzey-güney yönünde yatırılmış olan iskeletin ayakucuna yakın bir noktada devrilmiş olduğu; kaidesi, kapağı, kulpları ve apliklerinin gövdeden ayrılmış bir şekilde olduğu gözlemlenmiştir (**Lev. XI-1**). TSM 2 mezarını oluşturan kumtaşı levhaların iç yüzeyleri incelendiğinde mezarın içerisinde su ile dolup boşaldığı anlaşılmaktadır. Zemini sıkıştırılmış toprak olan TSM 2 mezarının sürekli neme maruz kaldığı ve nemden dolayı balçık hale gelmiş zeminin, bronz kabın kondüsyonunu olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Bundan dolayı devrilen kabın zemine değen yüzü aşırı korozyona uğrayarak yok olmuştur²⁰⁴ (**Lev. XI-2**). İçerisinde sahip olduğu üç adet altın diadem²⁰⁵, bir adet sikke-

²⁰¹ Aydın Tavukçu, 34.

²⁰² Kasapoğlu, "Parion Nekropolü Mezar Tipleri", s.487.520

²⁰³ Tavukçu, Z.-Tavukçu, A.Y., "Parion Bronz Amphorasi", *Güzel Sanatlar Enstitüsü, Dergisi*, Sayı:28, 2012, ss.55-74, s.58

²⁰⁴ Aydın Tavukçu, 34.

²⁰⁵ Aydın Tavukçu, Kat.No: 2,3,4.

aplik²⁰⁶ ve yanık kemiklerden dolayı bronz kabın TSM 2 mezarına urne olarak konulmuş olduğu anlaşılmaktadır²⁰⁷. Kemiklerin yanmış olması, Parion Güney Nekropolü ölü gömme geleneklerinden bir tanesi olan kremasyon işleminin uygulandığını göstermektedir²⁰⁸. Ayrıca yanmış kemikler, cesedin kremasyonunun başka yerde yapıldıktan sonra kabın içerisine konulduğuna işaret etmektedir. Bronz kap ile birlikte TSM 2 mezarında sikke-aplik²⁰⁹, ayakucu kısmında ise deri içerisinde amphoriskos ve demir strigilis parçaları ortaya çıkmıştır.

3.4.1.1.2. Parion Amphora-Situlası

“Parion Amphorası” olarak adlandırılan metal kabın form açısından daha derin incelenmesi gerekmektedir. Bundan önce bronz kap hakkında yapılan tüm yayınlarda “amphora” olarak bahsedilmiştir (**Lev. XII; Çiz.3-4**). Fakat daha derinlemesine yapılan incelemeler sonucunda kap formunun başka bir isimle adlandırılması gerekmektedir. Bronz kabın dudak kısmından itibaren darlaşıp yumurta şeklini alan gövdesi Lesbos kymationu ile süslenmiş bir kaide ile sonlanmaktadır. Kap, kaide, gövde, kulplar, kapak, aplikler olmak üzere toplam 7 parçanın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. 34 cm yüksekliğe sahip bronz kap, dudak kenarına, gövde kısmına, kulbuna, kapağına ve kaidesine çeşitli tekniklerle yapılmış bezekler ile süslenmiştir. Dışbükey kapaktan, dışa taşkın bir biçimde verilmiş olan dudak kenarından, ters “S” forma sahip bir ucu dudak diğer ucu omuza applike edilmiş kulplardan, kulpların omuz ile birleştiği noktanın hemen altına applike edilmiş olan figürlerden, kaideye doğru daralan gövde kısmında bir friz kuşağından, gövdenin birleştiği yerden dışa doğru genişleyen kaideden oluşmaktadır. Boyun bölümü, gövdeyle birleştiği yerde kademelendirilmiştir.

Bronz kap ile ilgili sorun kabın başka bir fonksiyona sahip olup olmadığıdır. Eğer kap dikkatlice incelenirse sol kulbun dudakla birleştiği noktanın hemen yanında, doksan derecelik bir açıyla yerleştirilmiş bir halkaya sahip olduğu anlaşılacaktır (**Lev. XIII-1**). Diğer kulpta ise halkanın kırıldığı ve küçük bir parçasının hala kulpta olduğu görülmektedir (**Lev. XIII-2**). Buradan iki adet halkanın simetrik olarak kulplara yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Sağlam olan halka, içe bakan yüzünde bir saplamaya

²⁰⁶ Keleş, “Parion Nekropolü’nde Ele Geçen Dört Altın Objeye Üzerine Yeni Bir Değerlendirme”, s.118.

²⁰⁷ Tavukçu-Aydın Tavukçu, 58.

²⁰⁸ Aydın Tavukçu, 34.

²⁰⁹ Keleş, “Parion Nekropolü’nde Ele Geçen Dört Altın Objeye Üzerine Yeni Bir Değerlendirme”, s.118.

sahiptir. Parion bronz kabının sol kulbunda yer alan halkasındaki içe doğru yönelen saplama bu bağlamda anlam kazanmaktadır. Bunu anlamak için form olarak Parion örneğine çok yakın benzerliklere sahip Derveni²¹⁰ ve Paestum²¹¹ bronz kapları bize yardımcı olmaktadır. Paestum ve Derveni’de çıkarılan kaplar sahip oldukları sepet kulplar ve kapaklar nedeniyle “amphora-situla” olarak tanımlanmıştır. Amphora-situlaların sahip oldukları sepet kulp, kulpların tepe noktalarında yer alan halkalara hareketli bir şekilde monte edilmiştir. Hareketli olan sepet kulbun her iki yöne zarar vermesini önlemek için, saplamların halkalara zıt yönde eklenmiş sepet kulbun, amphora-situlaya zarar veremeyecek bir noktada kalmasını sağlamıştır²¹² (**Lev. XIV-1**). Parion örneğindeki sol kulptaki halkanın kırık olması nedeniyle saplamaya sahip olup olmadığı ya da saplamaya sahipse saplamasının ne tarafta olması gerektiği anlaşılabilir. Her iki örnekte olduğu gibi Parion bronz kabının kulbunda yer alan kırık halkanın sahip olduğu saplamanın, diğer halkanın tam tersi yönünde olması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu verilerden yola çıkarak Parion bronz kabının kulplarında yer alan halkalar, kabın orijinalinde bir sepet kulba sahip olduğunu net bir şekilde göstermektedir.

Ayrıca kabın dış kapağında yer alan çiçek rozetinin üzerinde de bir halka yer almaktadır. Kapakta halkanın üzerinde çok küçük bir parça zincir kalıntısı gözlemlenmiştir (**Lev. XIV-2**). Bu durum bronz kabın kapağının zincirle bir kulpa bağlanmış olabileceğini işaret etmektedir. Derveni amphora-situlasının kapağının bir zincirle sepet kulpa bağlandığı görülmektedir. Bunda amaç kapağın kaybolmasını önlemeye yöneliktir. Parion bronz kabının kapağında görülen küçük bir zincir parçası, kapağın zincirle sepet kulpa bağlandığını göstermektedir. Aslında Parion bronz kabının ortaya çıktığı mezarda, sol kulptaki halkanın geri kalan parçasına, kapaktaki zincirin parçalarına ve kulba rastlanmamıştır. Bundan dolayı bronz kabın mezara bu parçalardan yoksun bırakıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu kabın formunu kulbuyla birlikte değerlendirecek olursak, “Parion Amphorası” olarak adlandırılan kabın, bir situla özelliğine sahip olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Bundan dolayı Parion bronz kabının “amphora-situla” olarak adlandırılması yanlış olmayacaktır.

²¹⁰ Rolley, Die Griechischen Bronzen, s.182, Fig.166.

²¹¹ Rolley, Les Vases De Bronze De L’Archaisme Recent En Grande-Grece, Pl.XXIV-121.

²¹² Rolley, Les Vases De Bronze De L’Archaisme Recent En Grande-Grece, Pl.XXIV-123.

4.4.1.1.3. Yapım Tekniği

Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılan amphora-situla, bronzdan yapılmıştır. Eros figürlerinin göğüs kısmında yer alan bantlar, bileklik ve halhal; amphora-situlanın dudak kenarında yer alan İon kymationundaki yumurta motifi, kaide kısmında bulunan Lesbos kymationundaki üçgen ayrıntılar gümüşten işlenmiştir. Yedi parçadan meydana gelen amphora-situla farklı üretim tekniklerini bünyesinde barındırmaktadır. Amphora-situlanın gövde kısmı, kulpları ve kaide bölümü kalıba döküm tekniğiyle üretilmiştir. Kaide bölümünün altına bakıldığında ise torna izi görülmektedir ki torna döküm tekniğinde yapılmış bölümlerin fazlalıklarını almak için kullanılmıştır. Dövme tekniğinin de uygulandığı iç kapak üzerinde yer alan çekiç ve zımpara izlerinden anlaşılmaktadır. Kulpların gövdeyle birleştiği yerin hemen altına aplike edilen yüksek kabartma bezeme olan Eros figürleri ve friz bölümündeki figürler repousse tekniğiyle yapılmıştır. Repousse tekniğinde eserin gövde kısmına dokunulmadan sadece kabartma yapılması istenilen alan içten çekiçleme yöntemi kullanılarak istenen yüksekliğe ulaşıncaya kadar kabartılır. Bu sistemde kabartılacak olan figür öncelikle zemine çizilir ya da çeşitli aletlerle işaretlendikten sonra çekiçleme tekniği ile kabartma işlemine başlanır²¹³. Repousse tekniğiyle yapılmış figürlerde ve amphora-situlanın omuz bölümünde yer alan dil bezemesinde ise bazı ayrıntılar, kazıma çizgilerle verilmeye çalışılmıştır. Amphora-situlanın tüm gövdesine aplike edilen parçalar kurşun ile ana gövdeye tutturulmuştur.

3.4.1.1.4. İkonografi

3.4.1.1.4.1. Friz Kuşağı

Parion amphora-situlasının gövdesindeki ana sahneye yüksek kabartma tekniğinde, altı adet figür işlenmiştir (**Çiz.5**). Ana frizde tanrı Dionysos ile ilgili dinsel bir tören sahnesinin işlendiği görülmektedir. Taşımış oldukları atribülerinden ve anatomik özelliklerinden dolayı altı figürün, üç tanesinin Menad²¹⁴ diğer üçünün ise

²¹³ Tekin, H., *Eski Anadolu Madenciliği: Arkeolojik Veriler Işığında Başlangıcından Demir Çağı'na kadar*, Ankara, 2015, 101.

²¹⁴ Menad: Dionysos'un dinsel törenlerinde şarabın vermiş olduğu etkiyle kendinden geçmiş sarhoş kadınlardır. "Bakkhalar" olarak da bilinmektedirler. Dionysos dinine girmiş bu kadınlara, dingin ve ağırbaşlı oldukları zaman "thyas", çılgınlık içinde kendilerinden geçtikleri zamanlarda da "Menad" adını

Satyr²¹⁵ olduğu anlaşılmaktadır²¹⁶. Satyrlerin ve menadların içinde bulunduğu Dionysos ritüelleri ile ilgili sahneler antik dönem sanatında en çok tercih edilen mitolojik konulardan biridir. Dionysos âlemi, satyrlerin ve menadların (bakkhalar) doldurduğu ideal bir kırsal mekândı. Dionysos'un çevresinde “thiasos” denilen bir eğlence grubu vardı. Bu eğlence grubunu oluşturanların plastik sanatlara uyarlanması Hellenistik heykeltıraşların en başarılı oldukları alanlardan biri olmuştur. Bu figürler ayrıca antik Roma, Rönesans ve sonrasında da sürekli işlenmiştir²¹⁷. Bu kültle ilgili en önemli belge Euripides'in “Bakkhai” adlı yapıtıdır. Anthesteria ve Lenaia Festivali, Bakkhanalia Şenlikleri ve Orphik Dionizyak ritüeller antik dönemde Dionysos onuruna düzenlenen şenliklerdir. Parion amphora-situlası üzerinde resmedilen sahne, ikonografik anlamda incelendiğinde, Dionysos onuruna düzenlenen şenliklerden Bakkhanalia şenlikleri ile ilgili bakkik bir sahne olmalıdır. Figürlerin tümü dans eder şekilde verilmiştir Bakkhanalia şenliklerinde menadlar şarabın ve tanrının vermiş olduğu etkiyle kendilerinden geçmiş bir şekilde, çılgınlık atarak, şarkı söyleyerek, gece karanlığında kırlarda, platolarda çılgınca dolaşırlardı. Önlerine çıkan yabani hayvanları da kendilerinden geçmiş olmanın verdiği etkiyle paramparça ederlerdi. Genellikle orgiastic²¹⁸ bir havaya sahip olan Bakkik törenlerde, menadlar gece karanlığında çılgınca kırlarda gezinirken, ellerinde kutsal meşaleyi taşımaktadırlar.

Doğayla bütünleşen menadlar, gece önlerine gelen vahşi hayvanları parçalamaktan haz alırlardı. Zamanla bu sahne insanların da içinde bulunduğu bir festivale dönüşmüştür. İlk olarak sadece kadınların kutladığı bu festival daha sonra, kadınların da aynı menadlar gibi şarap içip kendinden geçerek, çılgınca dans ettikleri bir festivale dönüşmüştür. Başlangıçta sadece kadınların katıldığı bu festivale zamanla erkekler de katılmaya başlamıştır.

almaktadırlar. Thyas adı vecd halinde anlamını içeren thoyo sözcüğünden, menad ise çıldırmak, taşkın bir coşkuya kapılmak anlamına gelen “mainomai” sözcüğünden türemiştir. Bkz. Erhat, 71.

²¹⁵ Satyr:Dionysos alayında yer alan doğayı simgeleyen erkek cinlerdir. Gövdelerinin belden üstü insan, belden aşağısı at ya da keçi biçimindedir. Uzun ve dolgun bir kuyrukları vardır, ayakları at tırnağı biçiminde, erkeklik uzuvlarıysa dolgun ve kalkıktır. Kırlarda dolaşırlar ve Menad'ların, Nympha'ların peşinde gezerler. Hayvanca duygularının yankısı yüzlerinde de görülür. Bkz.Erhat, 268; Agizza, 114.

²¹⁶ Tavukçu-Aydın Tavukçu, 60.

²¹⁷ Smith, 131.

²¹⁸ Orgiastic: Satyr, Menad, Pan gibi figürlerin şehvetli kutlama törenlerine verilen isimdir. Bkz. Markoe, G., “An Attic Black-figured Column Krater in Malibu:Dionysiac Sparagmos and Omophagia”, *Greek Vases:in the J.Paul Getty Museum Vol.6*, Los Angeles, 2000, ss.45-54, s.49.

Parion amphora-situlasında resmedilen menadlar kendilerinden geçmiş şekildeki tasvirleriyle Bakkhanalia şenliklerinde bahsedilen menad tasvirlerine uymaktadır. Ayrıca kendilerinden geçmiş figürlerin bastığı zeminin, dalgalı bir çizgi şeklinde verilmiş olması, sahnenin engebeli bir arazide, bir kır ortamında gerçekleştiğini belirtmeye yöneliktir. Bu konuyla ilgili sahneler plastik²¹⁹, seramik²²⁰, kabartma²²¹, mozaik²²², terrakotta²²³ vb sanat dallarının en önemli esin kaynağı olmuştur.

Figürleri tek tek inceleyecek olursak; ilk olarak 1 nolu figür olan Menad ile başlamak gerekmektedir (**Lev. XV-1, Çiz.6-a**). 1 numaralı menadın belden yukarısı korozyon sebebiyle yok olmuştur. Kalan kısımdan anlaşıldığı kadarıyla, 1 nolu menad $\frac{3}{4}$ oranında profilden verilmiştir. Menad sol bacağı ileri doğru uzatmış ve parmaklarının uçlarına basmaktadır. Ayak parmakları belirgin bir şekilde verilmiş olan menadın sağ bacağı görünmemektedir. Figür sağ kolunu ileri doğru uzatmış, kolunun üzerinde ise elbise kıvrımlar yaparak aşağıya doğru sarkmıştır. Elbisenin alt uçlarında kıvrımlar kalın bir şekilde belirtilmiş olup; elbisenin uçlarına doğru olan kıvrımları korozyon sebebiyle görünmemektedir.

1 nolu figür olan menadın solunda yer alan 2 nolu figürün satyr olduğu görülmektedir (**Lev. XV-2, Çiz.6-b**). Genç satyr ve yaşlı silenos figürleri Arkaik ve Klasik dönemlerden itibaren Dionysos'la beraber gösterilmiş ve vazo resimleri üstünde sık sık vahşi, sarhoş ve şehvetli olarak tasvir edilmişlerdir²²⁴. MÖ 4. yüzyıl sanatında satyr tasvirlerinde değişiklik görülmeye başlamıştır. Satyrler, keçi ayaklarını kaybetmiş, ancak hayvan kulaklarını, kuyruklarını ve kalkık burunlu (=hokka burun) yüzlerini

²¹⁹ Tarhan, M.A., 2002-2003 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kabartma Buluntuları, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale, 2006, Res.52;

²²⁰ Caskey, J.L., "Objects from Well at Isthmia", *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens*, Vol.29, No.2, 1960, ss.168-176, Pl.55; Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.301, 552; Heinemann, Abb.10; Declercq, Fig.4; Habicht 2005, F.2290; Carroccio 2008, Fig.28; Pizzirani 2010, Fig.1;

²²¹ Smith, Fig.243a; Öyken, E., *Roma'da Bacchus Bayramı ve Esrime*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı Latin Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2009, Res.3 Isler-Kerenyi, C., "Immagini e Incognite: Riflessioni Sui Sarcofagi Romani Con Scene Dionisiache", *Costantino 313 d.C.*, Milano, 2012, ss.71-76, Fig.1; McStay, H.O., *Viva Baccho e viva Amore: Bakik Imagery in the Renaissance*, (Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the Graduate School of Arts and Sciences Columbia University), Columbia, 2014, Fig.2.70;

²²² Olszewski, M.T., "La Mosaique de <<Style Naif>> De Cheikh Zouede Au Sinai", *Archeologia LIII*, 2002, ss.45-61, Fig.5.

²²³ Chesterman, J., *Classical Terracotta Figures*, London, 1974., Fig.76.

²²⁴ Smith, 132.

korumuş; daha insani bir görünüm kazanmışlardır²²⁵. MÖ 5. yüzyıl heykeltıraşlarından Myron'un yaptığı Marsyas heykeli, bir satyre ait ilk önemli heykeldir²²⁶. MÖ 4. yüzyılın sonunda Praxiteles'in de bir satyr heykeli yaptığı bilinmektedir²²⁷. Bunlar doğal ortamlarındaymış gibi gösterilen satyr heykellerinin en erken tarihlieleridir²²⁸. Münih Yontu Sanatları Müzesi'nde²²⁹ yer alan uyuyan satyr heykelinde, Selanik Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Derveni Krateri'nde²³⁰, Allard Pierson Müzesi'nde yer alan bir lahit üzerinde²³¹, Floransa Arkeoloji Müzesi'nde²³² ve Kunsthistorisches Müzesi'nde yer alan kırmızı figür seramiğinde²³³, Lecce Museo Provinciale Castromediano'da yer alan bir çan krater üzerinde²³⁴ insani bir biçime dönüşmüş olan satyr tasvirlerinin örneklerini görmekteyiz. Parion amphora-situlasında elinde bir meşale tutmakta olan figürün üzerinde yer alan nebris sol kolunun üst kısmında omuz ile dirsek arasında dolanmış ve sırtına doğru savrulmuştur. Satyrin nebrisi kolunda toplamış olduğu şekilde resmedilmesini Pisa Camposano Müzesi'nde yer alan bakhik kraterde²³⁵ ve Taranto Nazionale Müzesi'nde yer alan oinochoe üzerinde de görülmektedir²³⁶. Satyr sağ bacağı ileri doğru atarken sol bacağı dizden kırarak geri doğru uzatmıştır. Satyr'ün vücudu kütleli ve kaslı verilmiştir. Başını geriye doğru yatırmış ve kendinden geçmiş bir haldedir. Sol elinde bir meşale tutmakta ve meşaleyi tutan sol elinin parmakları belirgin işlenmiştir. Narteks kamışından yapılmış olan bu meşaleyi, Dionysos şenliklerinde ya da kültü ile ilgili sahnelerin işlenmiş olduğu birçok örnekte görmek mümkündür. Lecce Provinciale Castromediano Müzesi²³⁷, Glasgow²³⁸ ve Hope

²²⁵ Grimal, 725; Smith, 132.

²²⁶ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.621.

²²⁷ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.729.

²²⁸ Smith, 132.

²²⁹ Agizza, 113.

²³⁰ Tzifopoulos, Y.Z., "The Bakik-Orphic Hades", *Beyond:Death and Afterlife in Ancient Greece*, Edi.:N.C.Stampolidis-S.Oikonomou, Atina, 2014, ss.34-41, Fig.4

²³¹ McStay, Fig.1.22.

²³² Paleothodoros, D., "Light and Darkness in Dionysiac Rituals as Illustrated on Attic Vase Paintings of the 5th Century BCE", *Light and Darkness in Ancient Greek Myth and Religion*, Edi.:M.Christopoulos-E.Karakantza-O.Levaniouk, Plymouth 2010, ss.237-260, Fig.17.8.

²³³ Heinemann, A.A.J., "Bilderspiele beim Gelage Symposiast und Satyrim Athen des 5.Jahrhunderts v.Chr.", *Gegenwelten:zu den Kulturen Griechenlands und Roms in der Antike*, Leipzig, 2000, ss.321-349, Abb.10.

²³⁴ Di Giulio, A.M., "The Frame Drum as a Dionysian Symbol in Scenes on Apulian Pottery", *RiDiM/RCMI Newsletter*, Vol.16, No:1, 1991, ss.2-7, Fig.2.

²³⁵ McStay, Fig.1.31.

²³⁶ Di Giulio, Fig.1.

²³⁷ Di Giulio, Fig.2.

²³⁸ Cambitoglou, A.-Trendall, A.D., "Addenda to Apulian Red-Figure Vase-Painters of the Plain Style", *AJA*, Vol.73, No:4, 1969, ss.423-433, Fig.18

Collection'da yer alan çan kraterler üzerinde²³⁹ yine meşale taşıyan satyrler resmedilmiştir. Satyr'in meşale taşıması, farklı anlamlar içermektedir. Dionysos, çam ağacının dalından yapılmış, rezene ile tutuşturulan bir meşaleyi taşıyan olarak tanımlanır²⁴⁰. Buradaki rezene ile, Syria'da kullanılan tütsüye benzer şekilde bir etki yaratılmak istenmiştir²⁴¹. Meşaleye verilen ilk anlam Dionysos'un doğuş efsanesiyle ilgilidir. Dionysos, Zeus'un şimşeklerini, annesi Semele'nin karnına saptırması ile doğmuştur. Zeus'un şimşekleriyle tamamen yanan Semele'nin karnından Dionysos'u alan Zeus, onu baldırına koyar ve Dionysos ikinci bir doğum sonucu meydana gelir. Satyrlerin ve menadların meşale taşıması, Dionysos'un annesi Semele'nin yanan karnından çıkarılmasını temsil etmektedir.

Narteks kamışından yapılan meşale, diğer bir görüşe göre ise Pentheus efsanesine dayandırılmaktadır. Efsaneye göre Dionysos, kültürünü yaymaktadır. Citheron dağında Dionysos ve alayı şarkılar söyleyerek çılgınca eğlenmektedirler. Müzik aletlerinin çıkardığı seslerden ve menadların çığlıklarından rahatsız olan, Dionysos'un kuzeni ve Thebai Kralı olan Pentheus, Dionysos alayının bu gürültüyü kesmesi gerektiğini söyleyerek askerlerini eğlence alayına gönderir²⁴². Askerlerin uyarısıyla menadlar ormana doğru kaçarlar. Dionysos, Pentheus'a tanrı olduğunu ve onu kimsenin uyaramayacağını ve Pentheus'un, ayinlerine saygı duymasını ister. Pentheus bu uyarıya karşılık vermeyerek Dionysos'a karşı gelir. Dionysos ormanda Menadları aramaya başlar. Menadlara ulaştığında Thebaili kadınların da menadlarla beraber olduğunu görür. Dionysos, menadları çıldırtarak Pentheus'un vahşi bir aslan gibi görünmesini sağlar. Menadlar vahşi aslan olarak gördükleri Pentheus'u paramparça ederek öldürürler²⁴³.

Dionysos, Pentheus'un bir tanrıya yapmış olduğu bu davranıştan dolayı ve Dionysos kültürünü kabul etmeyişi nedeniyle onun günahkâr olduğunu söylemektedir. Dionysos, Pentheus'u yok ederek terör ve korkuyu ortadan kaldırdığını düşünmektedir.

²³⁹ Tillyard, E.M.W., *The Hope Vases: A Catalogue and a Discussion of the Hope Collection of Greek Vases With an Introduction on the History of the Collection and on Late Attic And South Italian Vases*, Cambridge, 1923, Pl.23/140; Lewler 1927, Pl.20/2.

²⁴⁰ Paleothodoros, s.237.

²⁴¹ Paleothodoros, s.237.

²⁴² Bulfinch, T., *The Golden Age of Myth & Legend*, London, 1993, 149.

²⁴³ Rolley, C., *Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece*, Naples, 1982, 196-197.

Bundan dolayı Dionysos ayinlerinde genellikle resmedilen meşale, cennet ve yeryüzü arasında yükselen ateşin ışığı olan günahkâr Pentheus'u da temsil etmektedir²⁴⁴.

Meşale ile ilgili en son görüş ise, karanlıkla ilişkilidir. Dionysos ritüelleri ve özellikle Bakkhanalia festivalleri kırlarda, platolarda gece karanlığında yapılmaktadır. Ritüel sahnelerinin resmedildiği eserlerde, genellikle bir figürün elinde meşale tutması, ritüelin karanlıkta yapıldığını kastetmeye yöneliktir²⁴⁵. Satyrin sol koluna doladığı nebrisi ikonografik olarak incelersek, Dionysos alaylarında sıkça görülen bir simgedir. Dionysos'un atribülerinden bir tanesinin de nebris olduğu bilinmektedir²⁴⁶. Nebris, Bakkhanalia şenliklerinde menadların ya da satyrlerin üstlerine giydikleri, avladıkları ceylanların benekli postlarına, diğer bir deyişle ceylan derilerine verilen isimdir²⁴⁷. Fakat satyrlerin sadece ceylan postu giymediği, panter postunu da nebris olarak giydikleri bilinmektedir²⁴⁸. Nebrisin Bakkhanalia alayında görülmesinin sebebi olarak, menadların veya satyrlerin avlayıp yedikleri bu hayvanların postlarını sırtlarına taktıklarında, Dionysos ile birleştiklerine inanmalarından kaynaklanmaktadır. Nebrise ayrıntılı bakıldığı zaman, korozyon nedeniyle net bir şekilde görülmemesine karşın, derinin küçük boyutlu olması, sol bacağından yanından nebrisin bir bacağından kısmen ceylan ayağına benzemesi nedeniyle nebrisin ceylan derisinden olduğunu söyleyebiliriz. Satyr figürünün ceylan derisinden yapılmış nebris ile resmedilmiş benzer örneklerini Londra'dan bir kylix²⁴⁹, Boston'dan çan krater²⁵⁰, Vienna Kunsthistorisches Museum'dan bir çan krater²⁵¹, Argos'tan bir mozaik²⁵² ve Londra'dan bir pelike üzerinde²⁵³ görmek de mümkündür.

²⁴⁴ Paleothodoros, s.237.

²⁴⁵ Paleothodoros, s.237-238.

²⁴⁶ Versenyi, L., *Man's Measure: A Study of the Greek Image of Man From Homer to Sophocles*, New York, 1974, 121.

²⁴⁷ Pajares, A.B.-Cristobal, A.J.S., *Instructions For The Netherworld: The Orphic Gold Tablets*, Danvers, 2008, 294.

²⁴⁸ Mertens, J.R., *The Metropolitan Museum of Art: Greece and Roma*, New York, 1987, 128.

²⁴⁹ Gasparri, C., "Dionysos", *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC) III-1*, Bern, 1986, ss.414-514, Fig.470.

²⁵⁰ Trendall, A.D., "Paestan Pottery: A Revision and a Supplement", *Papers of the British School at Rome*, Vol.20, 1952, ss.1-53, Pl.XVII/a.

²⁵¹ Smith, A.C., "Komos Growing up among Satyrs and Children", *Hesperia Supplements*, Vol.41, 2007, ss.153-171, Fig.8.2.

²⁵² Parrish, D., "A Mythological Theme in the Decoration of Late Dining Room: Dionysos and His Circle", *Revue Archeologique*, Nouvelle Serie, Fase 2, 1995, ss.307-332, Fig.1, Fig.3.

²⁵³ Gasparri, Fig.472.

3 nolu figür, elinde tympanon²⁵⁴ adlı müzik enstrümanını tutan menaddir (**Lev. XVI-1; Çiz.7-a**). Menadın vücudu ince yapılı ve narin bir şekilde verilmiştir. Sol bacağına çapraz atmış, sağ bacağına ise geriye yine çapraz şekilde uzatmıştır. Menadın kollarının omuzla birleştiği noktadan, ayaklarına kadar cepheden, baş kısmından kollara kadar olan bölümün ise, profilden verildiği dikkati çekmektedir. Tympanon ise $\frac{3}{4}$ oranında cepheden verilmeye çalışılmıştır. Fakat tympanonun bir kısmı 2 nolu figür olan satyrin sol elinde tuttuğu meşalenin arkasında kalmıştır. Başını öne doğru eğmiş, vücudunu 2 nolu figür olan satyre doğru döndürmüş olan menadın, tympanon tutan sol elinin parmakları belirgin verilmiştir. Menadın çılginca tympanona ritim yaparken dans ettiğini elbisenin yapmış olduğu kıvrımlardan da anlamaktayız. Özellikle sağ bacağına hızlı bir şekilde sola doğru atmasından dolayı elbisenin etek kısmındaki kıvrımlar, figürün sağına doğru savrulmuştur. Hareketli olduğu için elbisenin uçları da uçuşmaktadır. Menadın saçları kısa verilmiş ve menad başına çiçekten yapılmış bir taç takmıştır. Dans ediyor olmasına karşın, menadın yüz ifadesi donuktur. Menadların Bakkhanalia festivallerinde kendinden geçmiş olmanın verdiği etkiyle, enstrümanı çok şiddetli bir şekilde çalmakta olduğu bilinmektedir²⁵⁵. Menad'ın tympanon çalmasının mitolojik olarak iki nedeni olabilir. Birincisi Dionysos'un Ariadne ile olan evliliğidir. Mitolojiye göre; Dionysos, Naksos Adası'nın kumsalında Ariadne'yi görür ve âşık olur; Ariadne'nin başına elindeki tacı takarak onunla evlenmek ister. Bu güzel haberi duyan menadlar tympanon çalarak ve şarkılar söyleyerek evliliği kutlarlar²⁵⁶. Parion amphora-situlasında resmedilmiş 3 nolu figür olan menadın tympanon çalmasını bu çerçevede değerlendirmek mümkündür. Bununla beraber Parion amphora-situlasında tympanon çalan menadın saçındaki yapraklardan yapılmış olan çelengin de Dionysos ile Ariadne'nin düğününe yapılmış olan bir atıf özelliğine sahip olduğunu ifade etmemiz gerekir. İkinci ihtimal ise eğlencenin ve coşkunun tanrısı olan Dionysos'un²⁵⁷ kültürünü yaymaya yönelik olarak bir item olarak kullanılmasıdır. Beazley ise tympanonu pyrrhic olduğunu ifade etmiştir²⁵⁸. Yani Dionysos kültürünün çok bedel verilerek yayıldığını ve

²⁵⁴ Tympanon:Vurmalı bir Grek çalgısı. Yuvarlak bir kasağa deri gerilerek oluşturulan, doğu kökenli, vurmalı bir enstrüman. Bkz.West 1992, s.124. Genellikle boğa, geyik ve kurt derisi gerilerek yapılmaktaydı. Bkz.Yıldız, Eski Çağda Deri Kullanımı ve Teknolojisi, 209.

²⁵⁵ Yıldız, N., *Eski Çağda Deri Kullanımı ve Teknolojisi*, İstanbul, 1993, 119.

²⁵⁶ Çubuk, N., *Hierapolis: Tiyatro Kabartmaları*, İstanbul, 2008, 70.

²⁵⁷ Agizza, 103.

²⁵⁸ Beazley, J.D., "Excavations at Al Mina, Sueidia (Continued)", *JHS*, Vol.59, Part 1, 1939, ss.1-44, s.32.

sonunda büyük bir zafer kazanıldığı anlamına gelmektedir. Tympanon adlı müzik enstrümanını çalan Menad figürünü, Durham'dan bir çan krater üzerinde²⁵⁹, Napoli Museo Nazionale Archeologico'dan bir stamnos üzerinde²⁶⁰, Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde yer alan bir kabartmada²⁶¹, Valle Trebba'dan bir volütlü krater üzerinde²⁶², Thessaloniki Archaeological Museum'da yer alan bir fildişi eserde²⁶³ ve Uffuzi Gallery'den bir kabartma üzerinde²⁶⁴, Berlin'den yüzük taşları üzerinde²⁶⁵ görmek mümkündür. Tympanon çalan Menad, khiton²⁶⁶ giymiştir. Elbise, omuzlardan iğnelenerek bel kısmında bir kat daha oluşturulmuş ve kemerle sıkılmamıştır. Parion amhora-situlasındaki khitonun benzerini giymiş örnekleri Basle Antikenmuseum'da²⁶⁷, Fethiye Müzesi'de²⁶⁸, Venedik Arkeoloji Müzesi'de²⁶⁹, Samos Heraion'da²⁷⁰ ve Erechtheion Tapınağı'nda²⁷¹ yer alan heykellerde; Vien Kunsthistorisches Müzesi'nde²⁷² ve Roma Terme Museo Nazionale'de yer alan kabartmalarda²⁷³ görmekteyiz.

4 nolu, çıplak resmedilmiş figür ise bir satyrdır (**Lev. XVI-2; Çiz.7-b**). Satyr sol koluna, nebrisin baş kısmı gelecek şekilde dolamıştır. Ayaktan boyuna kadar olan bölüm $\frac{3}{4}$ oranında cepheden, baş kısmı ise profilden resmedilmiştir. Satyr vücudunu 5 nolu figür olan menada doğru çevirmiştir. Satyr sağ bacağına ön çapraza doğru, sol bacağına ise arka çapraza doğru atmış olup; her iki ayağı belirgin olarak verilmiş olan

²⁵⁹ Moon, N., "Some Early South Italian Vase-Painters:With a Brief Indication of the Later History of Italiote Vase-Painting", *Papers of the British School at Rome*, Vol.11, 1929, ss.30-49, Pl.XIII.

²⁶⁰ Taylor, T., *The Eleusinian and Bakik Mysteries*, New York, 1891, 106; Declerc, V., "Een contemporaine visie op het extatisch menadisme", *Tijdschrift Voor Mediterrane Archeologie*, No:29, 2003, ss.11-19, Fig.4.

²⁶¹ Hoşafçı, Ö.D., *Lykos Vadisinde Dionysos Kültü*, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2007, Res.10-11;

²⁶² Pizzirani, C., "Identita Iconografiche Tra Dioniso E Ade in Etriria", *Hesperia*, No:26, 2010, ss.47-70, Fig.1.

²⁶³ Tzifopoulos, Fig.7;

²⁶⁴ Bieber, *Ancient Copies:Contributions to The History of Greek and Roman Art*, Fig.495;

²⁶⁵ Kleibrink- Maaskant, *Catalogue of the Engraved Gems in the Royal Coin Cabinet the Hague:The Greek, Etruscan and Roman Collections*, Taf.19/B4,B5,B8.

²⁶⁶ Chesterman, Fig.2.

²⁶⁷ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.309.

²⁶⁸ Smith, Fig.115.

²⁶⁹ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.341.

²⁷⁰ Eule, J.C., *Hellenistische Bürgerinnen aus Kleinasien:Weibliche Gewandstatuen in ihrem antiken Kontext*, İstanbul, 2001, Abb.84.

²⁷¹ Bieber, *Ancient Copies:Contributions to The History of Greek and Roman Art*, fig.38-46.

²⁷² Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.343.

²⁷³ Ridgway, *Hellenistic Sculpture I: The Styles of ca. 331-200 B.C.*, Pl.119.

parmakları üzerinde durmaktadır. Satyr sağ kolunu dirsekten doksan derecelik bir açıyla karnına doğru kaldırmıştır. Başını yukarı doğru kaldırmış ve geriye doğru eğmiştir. Kısa ve bukleli saçları, uçuşur şekilde verilmiştir. Sol kolunun nerdeyse hiç görünmemesinin nedeni, nebrisi koluna dolması ve kolunun kalan kısmının vücudunun arkasında kalmasından kaynaklanmaktadır. Nebrisin ayaklarından ve kuyruğundan anlaşıldığına göre satyr, nebrisin baş kısmını koluna dolamıştır. Nebrisin geri kalan bölümü Satyr'ün arkasında sağına doğru uçuşarak kıvrımlar oluşturmuştur. Nebrisin satyrin sırtıyla kesiştiği noktada az da olsa benekler dikkati çekmektedir. Satyrin yüz ifadesi donuktur. Vücut hatları belirgin bir şekilde verilmiş olan satyr ince yapılıdır. Özellikle göğüs ve kollar kütleli, adonis dediğimiz bölge ise kaslı olarak işlenmiştir. 4 nolu figürün giymiş olduğu nebrisin kuyruğuna, beneklerine ve pençelerine baktığımızda panter derisi olduğu görülmektedir. Londra'dan²⁷⁴, Parigi Cabinet des Medailles'ten²⁷⁵ ve Baltimore Müzesi'nden bir kylixin üzerinde²⁷⁶, Theben Müzesi'nden bir skyphosun²⁷⁷, Verona Museo Maffeiano'dan²⁷⁸ ve Museo Maffeiano'dan bir lahitin²⁷⁹, British Museum'dan bir amphoranın²⁸⁰ üzerinde, Metropolitan Müzesi'nden²⁸¹ ve Bergama'dan bronz heykelde²⁸² panter postu giymiş Satyr tasvirini görmekteyiz. Satyrin sağ elinin olduğu bölüm tahrip olduğundan dolayı elinde bir şey olup olmadığı konusunda net bir şey söylemek zordur. Kırık bölümün formuna bakıldığında dairesel formlu bir nesne tutma olasılığı yüksektir. Dairesel formlu nesne ise büyük ihtimalle ayna olabilir. Çünkü Dionysos ritüellerinde ayna tutan satyri görmek mümkündür. Dionysos ritüellerinde görülen ayna, Zagreus efsanesi ile ilgilidir. Zeus ve Persephone'nin birleşmesinden doğan Zagreus'un Hera öldürülmesini ister. Öldürülmesi için görevlendirilen titanlar,

²⁷⁴ Keuls, E.C., "Male-Female Interaction in Fifth-Century Dionysiac Ritual as Shown in Attic Vase Painting", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, bd.55, 1984, ss.287-297, Taf.XVII/4, Taf.XVIII/5.

²⁷⁵ Gasparri, Fig.465.

²⁷⁶ Robinson, "A Vase Fragment in the Style of Oltos Used in Restoring a Kylix with a Reminiscence of a Satyr Play", Fig.1.

²⁷⁷ Heinemann, "Bilderspiele beim Gelage Symposiast und Satyrim Athen des 5.Jahrhunderts v.Chr." Abb.6.

²⁷⁸ Milleker, E.J., "The Three Graces on a Roman Relief Mirror", *Metropolitan Museum Journal*, Vol.23, 1988, ss.69-81, Fig.13.

²⁷⁹ Milleker, Fig.13

²⁸⁰ Beazley, "The Master of the Eucharides-Stamnos in Copenhagen", Fig.4

²⁸¹ Mertens, *The Metropolitan Museum of Art: Greece and Roma*, Fig.97.

²⁸² Furtwangler, A., *Zum Winckelmannsfeste: Der Satyr Aus Pergamon*, Berlin, 1880, 3-4; Lamb, W., *Greek and Roman Bronzes*, London, 1929, Pl.LXXIV-b.

Zagreus'u saklandığı dağdan ayna yardımıyla dışarı çıkararak öldürürler²⁸³. Zagreus öldürüldükten sonra dünyaya tanrı Dionysos olarak ikinci kez gelir²⁸⁴. Bu bağlamda satyrin ayna tutmasını, Dionysos'un ikinci kez doğumuna yapılmış bir atıf olduğunu ifade etmemiz gerekir. Campana'da²⁸⁵ ve Museo Archeologico Nazionale di Abruzzo'da²⁸⁶ yer alan satyrin elinde ayna tuttuğu görülmektedir.

Satyr'ün hemen yanında yer alan 5 nolu figür ise bir diğer Menad'dır (**Lev. XVII-1; Çiz.8a**). Menad'ın bel kısmından diz altına kadar olan bölüm ile burun, sağ gözünün üstü ve ağız kısmı korozyon nedeniyle yok olmuştur. Menad'ın hareket yönü 4 nolu figür olan Satyr'e doğrudur. Vücudu $\frac{3}{4}$ oranında, baş ise tümüyle cepheden verilmiştir. Figür, sol bacağına öne doğru atmış ve parmak uçlarıyla yere basmaktadır. Sağ bacak ise, geriye doğru atılmış olup; yine parmak uçlarıyla yere basmaktadır. Her iki kolunu da yana açmış, göğüs hizasında kollarını yukarıya kaldırmış olan figür, başını hafif kendi soluna doğru eğmiştir. Saçları bukleler halinde kıvrık ve dağınık bir şekilde verilmiştir. Menad, yüzünde tıpkı 3 nolu figürdeki gibi donuk bir ifadeye sahiptir. Narin bir vücuda sahip menad tıpkı 3 nolu figürde olduğu gibi üzerine khiton giymiştir. Elbise, Menad'ın sol kolunun altında sıkışmış ve kollarını açıkta bırakmıştır. Parmakları belirgin olarak verilmiş olan Menad, sağ elinde sarmaşık dalı, sol elinde ise thyrsos tutmaktadır. Öncelikle sağ elinde tuttuğu sarmaşık dalını incelemek gerekir. Sarmaşık dalı üç uca sahip olup, yapraksız betimlenmiştir. Menad'ın sarmaşık dalını tutması Dionysos ile ilişkilidir. Mitolojiye göre gençlik dönemi gelen Dionysos, üzümü sıkar ve üzümün şirasından şarap yapmayı öğrenir. İnsanların yorgunluğunu gideren ve onları hayal dünyasında gezdiren şarabı keşfeden Dionysos, bunu tüm insanlarla paylaşmaya karar verir. Önce çevresindeki nympheleri, silenleri, satyrleri ve menadları çağırır ve eğlenirler. Şarabın elde edildiği günün şerefine kutlamalar yapılır. Dionysos'la beraber bu kutlamalara katılanlar asma yapraklarından başlarına taçlar yapmış; ellerindeki asalarını asma yapraklarıyla süslemişlerdir²⁸⁷. Şenliğe katılanlar, asalarla beraber, ellerinde asma dalları da taşımışlardır. 5 nolu figür olan Menad'ın sağ elinde tuttuğu sarmaşık dalını şarap üretiminden ayrı düşünemeyiz. Bu durum

²⁸³ Erhat, 295.

²⁸⁴ Taylor, R., *The Moral Mirror of Roman Art*, New York, 2008, 91

²⁸⁵ Taylor, Fig.48.

²⁸⁶ Taylor, Fig.49.

²⁸⁷ Karaosmanoğlu, M., *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Erzurum, 2005, 103.

Dionysos'un şarabı keşfetmesine yönelik bir simge olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır²⁸⁸. Elinde asma dalı tutan Menad tasvirlerini Walters Art Gallery'den bir pyxiste²⁸⁹, Marshal Brooks Koleksiyonu'ndan bir çan kraterde²⁹⁰, Napoli Müzesi'nden bir amphorada²⁹¹, Delphi Müzesi'nde yer alan bir pinaxta²⁹² görebiliriz. Menad sol elinde ise thrysos tutmaktadır. Thrysos, Dionysos'un dinsel törenlerinde menadların ellerinde taşıdıkları, ucunda bir çam kozalağı bulunan sarmaşık ve asma yaprakları sarılı asaya verilen isimdir²⁹³. Thrysosa bağlanmış kurdelenin menadın sağına doğru savrulmakta olduğu görülmektedir. Thrysosun sap kısmı, menadın avucuyla kavrayacağı bir kalınlığa sahiptir. Thrysos, tıpkı meşalenin yapıldığı malzeme olan narteksten yapılmış, baş kısmına ise doğayı simgeler şekilde çam kozalağı takılmıştır. Thrysosu mitolojik özellikleri açısından açıklamak faydalı olacaktır. Thrysosun yararlı ve yıkıcı olmak üzere etkileri vardır. Menadlar thrysosu salladığı zaman, coşkunluk ve çılgınlık vermektedir. Diğer bir önemi ise suyun, şarabın ve balın kaynağı olarak gösterilmesidir²⁹⁴. Thrysos, Bacchae oyununun "Prologue" bölümünde konuşma yapan genç Dionysos tarafından askerlerin mızraklarından çok daha güçlü bir silah olarak ifade edilmiştir²⁹⁵. Ayrıca yine Bacchae oyununda thrysosun baş kısmında yer alan çam kozalağı Pentheus mitolojisiyle ilişkilendirmiş ve şeklinden dolayı phallic bir görünüme ve etkiye sahip olduğu belirtilmiştir²⁹⁶. Antik dönem sanatı içerisinde thrysos ile beraber betimlenmiş menad tasvirleri çok sık kullanılmıştır. Münich Staatliche Antikensammlungen'den²⁹⁷, Londra'dan²⁹⁸, Berlin Staatliche Museum'dan²⁹⁹ ve Louvre Müzesi'nden bir kylix üzerinde³⁰⁰, Taranto Müzesi'nden bir oinochode³⁰¹, Glaskow'dan bir çan kraterde³⁰², Berlin'den yüzük taşlarında³⁰³, British Museum'dan bir

²⁸⁸ Otto, W.F., *Dionysus: Myth and Cult*, Bloomington, 1965, 153.

²⁸⁹ Krauskoph-Simon-Simon, s.527/27

²⁹⁰ Moon, Pl.XIII.

²⁹¹ Krauskoph, I.-Simon, E.-Simon, B., "Menades", *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC)*, VIII/1, Thespiades-Zodiacus, Bern, 1997, ss.780-803, s.530/35

²⁹² Krauskoph-Simon-Simon, s.538/61

²⁹³ Saltuk, S., *Arkeoloji Sözlüğü*, İstanbul, 1997, 180.

²⁹⁴ Chaston, C., *Tragic Props and Cognitive Function: Aspects of the Function of Images in Thinking*, Denver, 2010, 201.

²⁹⁵ Chaston, 201.

²⁹⁶ Chaston, 205.

²⁹⁷ Hedreen 1994, Pl.IV/c.

²⁹⁸ Keuls, Taf.XVIII/8.

²⁹⁹ Venit, Pl.6/3.

³⁰⁰ Lawler 1927, Pl.21/5.

³⁰¹ Di Giulio 1991, Fig.1.

³⁰² Cambitoglou-Trendall, Pl.119-/18-19.

amphorada³⁰⁴, Thesselonica Archeological Museum'dan bir fildişi eserde³⁰⁵ thrysos tutan Menad tasvirlerini görebiliriz.

Friz kuşağındaki 6 nolu figür yine bir satyrdır (**Lev. XVII-2; Çiz.8-b**). Satyr sol elinde nebris tutarken resmedilmiştir. Satyr'ün vücudu $\frac{3}{4}$ oranında cepheden, baş ise tamamen cepheden verilmiştir. Sağ bacağı dizden aşağısı korozyon nedeniyle yok olmuştur. Figür sol bacağına çapraz öne doğru, dizden hafif kırılmış olan arka bacağına ise, çapraz geriye doğru atmıştır. Sağ ayak parmak uçları üzerinde durmaktadır. Sol bacağın duruşundan dolayı taşıyıcı bacak olduğunu söylemek mümkündür. Sol kolunu kaldırmış ve dirsekten kırarak başına doğru bastırmıştır. Sağ kolunu bel seviyesinde dirsekten kırarak karnına doğru çekmiştir. Başını kendi soluna doğru yana yatırmıştır. Saçları kısa ve kıvrıkcık şekilde işlenmiştir. Satyr'ün vücudu kütleli ve kaslı verilmeye çalışılmıştır. Satyr'ün yüz ifadesi diğer tüm figürlerde olduğu gibi donuktur. Sol eliyle başının hemen arkasında, elindeki nebrisin sol arka baldırından tutmaktadır. Nebris hemen hemen havada açık haldedir. Nebris incelendiği zaman küçük bir kuyruğa sahip olması, ayaklarının yapısı ve baş kısmından dolayı ceylan derisi olduğu görülmektedir. Nebrisin sol ön baldırının üzerinde ceylanın tüyleri ile baş kısmı ayrıntılı verilmiştir.

3.4.1.1.4.2. Aplikler

Amphoranın sahip olduğu 8 figürden 2 tanesi, kulpların omuza birleştiği noktanın hemen altına applike edilen Eros figürleridir. Figürler oldukça zengin süslü ve ayrıntılı bir işçiliğe sahiptir. Figürlerde kanatların arka kısımda başarılı bir şekilde verilmesiyle perspektif duruş yakalanmıştır. Çıplak ve ayakta duran Eroslar, genç bir delikanlı gibi işlenmişlerdir.

Bilindiği üzere Eros'un dünyayla beraber kaostan çıktığına veya Nyks'den doğma evren yumurtası ikiye bölünüp yarı kabuğundan gök, yarı kabuğundan toprak ortaya çıkınca, Eros'un da doğduğuna inanılmaktadır³⁰⁶. Fakat daha sonraki dönemlerde Eros'un annesi ve babası olarak farklı isimler söylenmeye başlanmıştır. Hermes ve

³⁰³ Wiel, Den Haan-Maaskant, Kleibrink, *Manadentypen auf Gemmen*, Staatliche Museen zu Berlin Forschungen und Berichte, Band: 14, No: E1, Berlin, 1972, Pl.A12,C5,D7.

³⁰⁴ Beazley, "The Master of the Eucharides-Stamnos in Copenhagen", Fig.4

³⁰⁵ Tzifopoulos, Fig.7.

³⁰⁶ Erhat, 106.

Aphrodite'den ya da Ares ve Aphrodite'den doğma olduğu ileri sürülmüştür³⁰⁷. Eros'un en erken betimi MÖ 560'lara tarihlenen bir siyah figür seramiği üzerinde gösterilmiştir. Bu betimde Aphrodite, Himeros ve Eros adında iki çocuk tutmaktadır. Bu sahne Eros'u Aphrodite'nin çocuğu olarak kabul eden mitolojiye ait en erken figürdür³⁰⁸. Evrenin yaratılışında belirleyici bir güç olan Eros, içgüdü, yaşamsal dürtü ve dünyanın devinim gücüydü ve bu durum onun aşk tanrısı olarak kabul edilmesine sebep olmuştur. Eros'u, yıldızlı kanatlarını çırparak gökte dolaşan bir bebek veya asi bir çocuk olarak gösteren resimler de çok yaygındır. Eros, aşıkları daha ateşli kılmak için meşaleler, oklar atan, cinsel tutkunun tedirginleştirici gücünü artırmaya çalışan bir kişilik olarak tasvir edilmiştir³⁰⁹. Eros, bakhik ve diğer tüm Dionysos şenliklerinde sıkça görülen bir figürdür³¹⁰. Bu durum bakhik törenlerin ve tüm Dionysos festivallerinin orgiastik özelliğe sahip olmasıyla açıklanmaktadır. Bu durum Eros'un bakhik törenlerde neden genellikle resmedildiğini de açıklar niteliktedir. Eros'un bakhik bir tören içerisinde cinsel şehvetin tutkuya dönüşmesinde rol oynadığı açıktır. Eros'un bakhik törenlerde şarabın etkisiyle kendinden geçmiş olan menadlar ve satryler arasında cinsel birleşmenin yaşanmasında katkıda bulunduğu söylenmektedir. Carpenter³¹¹, neredeyse tüm aşk hikâyelerinde Eros'un farklı duygularda ortaya çıktığını; Eros'un Eroses olarak resmedildiğini ifade etmektedir. Jackson³¹², bu konuyla alakalı olarak MÖ 4. yüzyılın sonları, MÖ 3. yüzyılın başlarında genç bir erkek formu olan Eros'un, şişman bir çocuk formu olan Eroses'e dönüştüğünü belirtmektedir.

Eros'un ellerinde tuttuğu cisimler olan çelenk, oinochoe, deniz kabuğu ve rythonun da ikonografik açıdan incelenmesi gerekmektedir. 7 nolu figür olan Eros'un sağ elinde mersin dalından yapılmış çelenk bulunmaktadır (**Lev. XVIII-1; Çiz.9-a**). Eros çelengin, başa takıldığında başın arka kısmında kalan tarafından tutmaktadır. Eros'un çelengi neden tuttuğunu anlamak için Dionysos ile Ariadne mitolojisine bakmak gerekmektedir. Girit kralı Minos'un kızı olan Ariadne, Minotauros'u öldürmek için gelen Theseus'u görünce ona âşık olur. Ariadne, Theseus'un Minotauros'u

³⁰⁷ Agizza, R., *Antik Yunan'da Mitoloji: Masallar ve Söylenceler*, Çev.:Z.Z.İlkgelen, İstanbul, 2001, 79.

³⁰⁸ Carpenter, 69.

³⁰⁹ Agizza, 81.

³¹⁰ Kruglov, A., "Eros with a Shell, an Ancient Fountain Statue", *Reports of The State Hermitage Museum LXVI, St.Petersburg*, 2008, ss.36-46, s.43.

³¹¹ Carpenter, T.H., *Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji*, Çev.:B.M.Ünlüoğlu, İstanbul, 2002, 70.

³¹² Jackson, M.M., *Hellenistic Gold Eros Jewellery: Technique, style and chronology*, Oxford, 2006, 53.

öldürmesi için yardım eder, Labirentte kaybolmaması için bir yumak ip verir. Theseus bu ip sayesinde canavarı öldürür ve çıkış yolunu kolayca bulur. Dönüşte Ariadne'yi kaçıtır ama tanrı Dionysos'un emriyle Ariadne'yi Naksos adasında bırakır³¹³. Yalnız kalan Ariadne'yi Dionysos bulur. Dionysos daha sonra Ariadne'yi alıp Olympos'a götürür ve orada Ariadne ile evlenir. Dionysos, Ariadne'ye düğün hediyesi olarak altın bir taç verir ve o taç gökte bir yıldız olmuştur³¹⁴. Eros'un Dionysos ve Ariadne ile betimlenmesi bu mitoloji ile anlam bulmaktadır. Ariadne'nin Theseus'a olan aşkı bilen Dionysos, Ariadne'yi Eros'un aşk gücüyle etkilemiş olmalıdır ki bu durum birçok farklı sanat eseri üzerinde neden beraber görüldüklerini de açıklamaktadır. Eros, Dionysos ve Ariadne'nin beraber olduğu betimlemeleri Metropolitan Müzesi'nde yer alan bir yüzük taşı üzerinde³¹⁵, Newby Hall Sculpture Gallery'de bir kabartmada³¹⁶, British Museum'da Portland Vazo'sunda³¹⁷, Della Valle Collections'da yer alan bir lahit üzerinde³¹⁸ ve Basel Antikenmuseum'da bir kalyx kraterde³¹⁹ görebiliriz. Dionysos ve Ariadne'nin evliliklerinin betimlendiği sahnelerde Eros'un elinde çelenkle tasvir edildiği görülmektedir. 7 nolu figürün mersin dalından yapılmış olan çelengi Dionysos ve Ariadne'nin düğününe atfen elinde tutmaktadır. Çünkü Eros Hellenistik dönem içerisinde evliliğin sembolü olmuştur ve hemen hemen tüm evlilik sahnelerinde Eros resmedilmiştir³²⁰. Çelenk diğer bir deyişle aşkın zaferini de temsil etmektedir³²¹. Evlilik sahnelerinde Eros'un çelenk takma ritüelini Atina National Müzesi'nde yer alan lebes gamikos üzerinde görebiliriz³²². Daha önce de bahsettiğimiz üzere Menad'ların başında yer alan çelenklerle, Eros'un elinde tuttuğu çelenk aynı amaca yöneliktir. Jackson, bu konuya farklı yaklaşılarak Eros'un çiçekle veya çiçekli bir cisimle resmedilmesini

³¹³ Erhat, 275.

³¹⁴ Webster, T.B.L., "The Myth of Ariadne from Homer to Catullus", *Greece and Rome*, Second Series, Vol.13, No.1, 1966, s.22-31, s.28.

³¹⁵ Draper, J.D., "Cameo Appearances", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series, Vol.65, No.4, 2008, ss.1-56, Fig.14.

³¹⁶ Boschung, D., "Die Antikensammlung in Newby Hall: Ein Beispiel englischer Antikenrezeption im 18. Jh.", *International Journal of the Classical Tradition*, Vol.8, No.3, 2002, ss.359-374, Abb.3.

³¹⁷ Vermeule, C.C., "The Dal Pozzo-Albani Drawings of Classical Antiquities in the Royal Library at Windsor Castle", *Transactions of the American Philosophical Society*, Vol.56, No.2, 1966, ss.1-170, No.8317-8318

³¹⁸ Vermeule, No.8650.

³¹⁹ Castaldo, D.-Rocconi, E., "Music on Stage in Red-Figure Vase-Painting of Magna Graecia (400-320 BC)", *Studien zur Musikarchäologie*, No:8, 2012, ss.343-360, Fig.4/a-b.

³²⁰ Jackson, 54.

³²¹ Jackson, 223.

³²² Kousser, R., "The World of Aphrodite in the Late Fifth Century B.C.", *Greek Vases: Images, Contexts and Controversies*, Edi.: C.Marconi, Boston, 2004, ss.97-112, Fig.8.8.

Eros'un evrensel gücüne, dünya üzerinde güzel bir hayat sürülmesini sağlama gücünü temsil ettiğini belirtmektedir³²³. Eros'un, elinde çelenkle betimlendiği örnekleri Rhodos Adası'ndan bir yüzük üzerinde³²⁴, Al Mina'dan bir çan krater parçasında³²⁵, Cosa'da bir seramik parçası üzerinde³²⁶ ve İngiltere'den özel bir koleksiyondan bir bileklik üzerinde³²⁷ görmekteyiz.

7 nolu figür olan Eros diğer elinde bir deniz kabuğu tutmaktadır³²⁸. Deniz kabuğu Aphrodite'nin atribülerinden bir tanesidir. Mitolojiye göre Aphrodite'nin doğumu şu şekilde gerçekleşmiştir; Sağ elinde korkunç bir çelik orak parıldayan Kronos, sol eliyle babasının erkeklik organını kavrayarak, duraksamadan sertçe bir darbe vurarak Titan, Ouranos'un üreme organlarını denize fırlatmıştır. Amacı, denizin onlara ve Ouranos'un başka çocuğa sahip olma umuduna mezar olmasıydı. Ölümsüzlüğün organları, uzun süre, çevrelerinde beyaz bir köpük oluşuncaya kadar denizde oradan oraya sürüklenmiştir. Güzellik ve üretkenlik tanrıçası, bu tanrısal köpükten yükselmiş ve karaya çıkıncaya kadar sihirli bir deniz kabuğunda yatmıştır. Kythera'ya geldiğinde ise deniz kabuğundan çıkarak karaya ayak basmıştır³²⁹. Aphrodite'nin deniz kabuğundan doğuşu, antik dönem sanatı içerisinde çok kez tasvir edilmiştir. Daha sonraki zamanlarda deniz kabuğu, Aphrodite'nin en önemli atribülerinden bir tanesi olmuştur. Eros'un antik dönem içerisinde Aphrodite'nin çocuğu olduğunu daha önce ifade etmiştik. Eros'un elinde tuttuğu deniz kabuğu, Eros'un Aphrodite'nin çocuğu olması nedeniyle annesine atıfta bulunmaktadır³³⁰. Eros'un, Aphrodite'nin üretkenlik özelliğine yönelik olarak deniz kabuğunu tutması, ana sahnede tasvir edilmiş olan bakhik törenin orgiastic bir havaya sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Eros'un bu güne kadar Roma dönemi öncesine ait deniz kabuğu tutan bir betimine rastlanmamıştır. Genellikle Geç Klasik ve Hellenistik dönem Eros'larının yeniden yorumlanarak yapılan Roma dönemi kopyalarında yeni bir atribü olarak deniz kabuğu eklenmiştir³³¹. Bunun en güzel örneklerinden bir tanesi Hermitage

³²³ Jackson, 53.

³²⁴ Jackson, Pl.26D/2.

³²⁵ Beazley, fig.84.

³²⁶ Moevs, M.T.M., *Cosa: The Italian Sigillata*, Supp.Vol., Vol.3, Michigan, 2006, Pl.94/1.16.

³²⁷ Jackson, Pl.27/1.

³²⁸ Tavukçu-Aydın Tavukçu, 62.

³²⁹ Agizza, 71.

³³⁰ Kruglov, s.43.

³³¹ Kruglov, s.41.

Museum'da yer alan Eros heykelinde görülmektedir³³². Eros, orijinali Thespia Eros'u olan heykelden alınarak Roma döneminde yeniden yorumlanmış ve eline bir deniz kabuğu eklenmiştir³³³. Diğer örnekleri ise Roma'da Cupid Çeşmesi'nde³³⁴ ve Metropolitan Müzesi'nde yer alan bir kolyede³³⁵ görmekteyiz. Tüm bu veriler ışığında Parion amphora-situlasında elinde deniz kabuğu tutan Eros figürü Roma öncesi döneme ait tek örnek olması nedeniyle önem arz etmektedir.

8 nolu figür elinde oinochoe ile rython tutmaktadır³³⁶ (**Lev. XVIII-2; Çiz.9-b**). Eros'un elinde tuttuğu kaplar ile bakhik sahne arasında bir bağ olduğu kesindir. Sağ elinde tutmuş olduğu kap yonca ağızlı bir oinochoedir. Oinochoe, antik dönemde kraterden şarabı almak için kullanılan, tek kumlu, düz ya da yonca ağızlı çeşitleri olan kap türüdür³³⁷. Eros'un sağ elinde tuttuğu oinochoe dar ve konik formlu bir gövdeye, kısa ve silindirik bir boyuna, ağız yüksekliğini aşan bir kulpa, silindirik ve yüksek olmayan bir forma sahiptir. MÖ 6 yüzyıl ortalarına kadar göreceli olarak nadir bir şekilde görülürler³³⁸. Bu dönemde görülen formlarda ise belirgin bir "S" profiline sahip olup tıknazdırlar³³⁹. MÖ 6. yüzyıl örneklerini³⁴⁰ incelediğimiz zaman bu yüzyıl örneklerinin Eros'un elinde tuttuğu oinochoeden farklı olduklarını söyleyebiliriz. Eros'un elinde tuttuğu oinochoe uzun bir gövdeye sahip olup, sert bir omuz boyun profiline sahiptir. Bu özelliklerinden dolayı MÖ 6 yüzyıl örneklerinden daha sonraki dönemlere ait olmalıdır. MÖ 5. yüzyıl formlarında konik gövdeye, silindirik bir boyuna ve silindirik ve yüksek olmayan kaideler ortaya çıkmaya başlamıştır. MÖ 5. yüzyıl oinochoe örneği olarak Dökümhane Ressamı'nın boyadığı eser gösterilebilir³⁴¹. Fakat MÖ 4. yüzyıldan sonra ise gövde damla biçimli alçak bir kaideye sahip olmaya

³³² Kruglov, Fig.6.

³³³ Kruglov, s.41.

³³⁴ Freiberg, J., "Paul V.Alexander VII and a Fountain by Nicolo Cordier Rediscovered", *The Burlington Magazine*, Vol.133, No.1065, 1991, ss.833-843, Fig.31-32.

³³⁵ Draper, Fig.97.

³³⁶ Tavukçu-Aydın Tavukçu, 63.

³³⁷ Erhat, 128.

³³⁸ Şahin, F., "Antik Dönem Etkili Kulplu Bakır Sürahiler Üzerine", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı:111, 2002, ss.46-49, s.44

³³⁹ Boardman, Siyah Figürlü Atina Vazoları, 188.

³⁴⁰ Gjerstad, Greeek Geometric and Archaic Pottery Found in Cyprus, Stockholm, Pl.LIV/3.

³⁴¹ Boardman, Kırmızı Figürlü Atina Vazoları:Arkaik Dönem, No:267.

başlamıştır³⁴². Eros'un elinde tuttuğu oinochoe form açısından MÖ 5. yüzyıl formlarına benzemektedir. MÖ 6. yüzyıldan itibaren seramik formu olarak standart biçimde antik dönem sanatında görülen oinochoeler, daha sonraları cam ve metal malzemeden de üretilmiştir. Oinochoeler, fonksiyonel oluşu ile her dönem çeşitli malzemeden beğeni ile çok sayıda üretilen bir kap olmuştur. Eros'un şarap içmek için kullanılan bir kap olan oinochoeyi elinde tutması; oinochoenin şarap ve eğlence tanrısı Dionysos'unç kültüyle doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Corso, oinochoe tutan Eros figürünü Farnese-Steinhauser tipi olarak adlandırmış ve bu tipin erken dönem Eros figürlerinin daha sonraki dönemlerde tekrar yorumlanarak yapıldığını ve Farnese-Steinhauser tipinin eline oinochoe tutturulduğunu ileri sürmüştür³⁴³. Eros'un diğer elinde tuttuğu rythonu da ikonografik açıdan değerlendirmek gerekir. Genellikle tek kulplu, kalıp yapımı plastik bir forma sahip, hayvan başı şeklinde olan ve ağız kısmı yuvarlak olan içki kabına Rython denilmektedir³⁴⁴. Kelime anlamı olarak "bir akarsu gibi akmak" anlamına gelen *rysis* kelimesinden türemiştir³⁴⁵. Dini ritüellerde içine şarap doldurularak libasyon yapmak için kullanılan bir kap türüdür³⁴⁶. Özellikle kırmızı figür seramiğinde rhyton değişik hayvan başlı formları kullanılmıştır. Bunlar arasında kuş, panter, boğa, inek, geyik, eşek, kartal, at, koyun, aslan, domuz, koç, ve sfenks formları görülmektedir³⁴⁷. Koç başlı rython örneklerini genellikle MÖ 5. yüzyıla tarihlenen kırmızı figürlü Atina vazolarında görmek mümkündür. Baltimore Walters Art Gallery'de³⁴⁸, Metropolitan Museum'da³⁴⁹ ve Paul Getty Museum'da³⁵⁰, Eros'un sol elinde tutmuş olduğu koçbaşı rythonun benzerleri bulunmakta olup; rython örneklerinin hepsi de kırmızı figürlü Atina vazolarıdır. Eros'un elinde rythonun, şarap içmek ve libasyon yapmak için kullanılması, Dionysos kültü ile olan ilişkisini ortaya

³⁴² Taşçı, M.A., *Çanakkale Arkeoloji Müzesi'ndeki Troas Bölgesi Hellenistik Dönem Seramikleri*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1997, 27.

³⁴³ Corso, The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor's Acme (364-1 BC), 252.

³⁴⁴ Clark, A.J.-Elston, M.-Hart, M.L., *Understanding Greek Vases: A Guide to Terms, Styles and Techniques*, California, 2002, 142.

³⁴⁵ Clark-Elston-Hart, 142.

³⁴⁶ Saltuk, 154.

³⁴⁷ Clark-Elston-Hart, 142.

³⁴⁸ Sarti, S., "An Unpublished Dimidiating Animal-Head Cup in The Musees Royaux D'Art et D'Historie of Brussels", *Shapes and Uses of Greek Vases (7th-4th centuries B.C.)*, Edi.:A.Tsingarida, Bruxelles, 2009, ss.203-212, Fig.5a.

³⁴⁹ Sarti, Fig.6a

³⁵⁰ Sarti, Fig.7c.

koymaktadır. Burada Eros tıpkı oinochoede olduğu gibi elinde rython ile betimlenerek, sanatçı Dionysos kültüne atıfta bulunmayı amaçlamıştır. Bas-Danube'den ortaya çıkmış olan bir Eros figürünü elinde rython tutmakta, göğüs bölgesinde ise sarmaşık dalından çapraz bantlar yer almaktadır³⁵¹. Bu durumuyla Eros, Dionysos ritüeli ile ilişkilendirilmesi bakımından Parion amphora-situlasının Eros'larıyla benzemektedir. Eros'lar özellikle MÖ. 4 yüzyıl bronz kaplarında sıkça resmedilmiştir. Bunun nedeni ise MÖ 4.yüzyılın en çok kullanılan mitolojik konusunun Dionysos olmasından kaynaklanmıştır. Eros figürünün bulunduğu birçok metal kap ya da kulp apliği bulunmaktadır. Bunların birkaç örneğini, MÖ 4.yüzyılın ikinci yarısına ait İstanbul Arkeoloji Müzesi'nden bir hydria üzerinde³⁵², MÖ 4. yüzyılın ortalarına ait Myrina'da ortaya çıkmış bir hydria kulbunda³⁵³, MÖ 4.yüzyılın ortaların ait Metropolitan Müzesi'nde yer alan bir hydria apliğinde³⁵⁴, MÖ 4.yüzyılın ortalarına ait Eretria'dan bir hydria üzerinde³⁵⁵, MÖ 4.yüzyılın ortalarına ait Lokris'ten bir hydria³⁵⁶ ve MÖ 4.yüzyılın ortalarından Epeiros'tan bir hydrianın apliğinde³⁵⁷ görmekteyiz.

3.4.1.1.5. Stilistik Değerlendirme

Parion amphora-situlasındaki figürlerin stil özelliklerini ele alırken, figürlerin üzerinde görülen kıvrımları ve figürlerin yapmış olduğu hareketlerinden dolayı vücutlarının almış oldukları formları benzerleri ile karşılaştırırken eserimizin küçük boyutlu olduğunu ve bu boyuttaki bir eserin üzerinde kumaşın yaptığı tüm kıvrımların ve hareketlerin verilmiş olmasını bekleyemeyiz. Ancak eserimizde figürlerin kıvrımların genelde harekete uygun verildiğini belirtmekte yarar vardır.

³⁵¹ Simion, G., "Methodes de datation et de laclisation des centres de production des bronzes romains decouverts dans la region du Bas-Danube", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen, 1995, ss.215-228, Fig.5/4.

³⁵² Ogan, "Eros ve Psihe Figürlerini Havi Tunç Vazo", s.85; Devambez, P., *Grand Bronzes du Musee De Stamboul*, Paris, 1937, Pl.XV; Metzger, H., *Anatolien II: Vom Beginn des 1.Jahrtausends v.Chr bis zum Ende der römischen Epoche*, Cenevre, 1969, No.96;

³⁵³ Pottier-Reinach-Veyries, *La Necropole de Myrina: recherches archeologiques executees au nom et aux frais de l'Ecole française d'Athenes*, Paris, 1887, 2; Charbonneaux 1962, Pl.IX.

³⁵⁴ Richter, *Greek Etruscan and Roman Bronzes*, No.106.

³⁵⁵ Bothmer, "Bronze Hydriai", s.198-199.

³⁵⁶ Richter, "A Fourth-Century Bronze Hydria in New York", XXIV/4.

³⁵⁷ Richter, "A Fourth-Century Bronze Hydria in New York", XXV/9.

3.4.1.1.5.1. Menadlar

Amphora-situla üzerinde yer alan sekiz figürün üçü menad figürlerinden oluşmaktadır³⁵⁸.

1 nolu figürün korozyon nedeniyle belden yukarısı yok olmuştur (**Lev. XV-1; Çiz.6-a**). Belden aşağısı kalan figürün sağ eli bileğine kadar görülmektedir. Elbisenin etek bölümünde de yine korozyon nedeniyle bazı kıvrımlar net olarak görülememektedir. Korozyondan arta kalan kıvrımlara bakılınca ilk başta dönemin üslubunu yansıtır tarzda işlendikleri söylenebilir. Figürün hareketi ile elbisenin arka kısmında oluşan savrulma ve kıvrımlar başarılı şekilde verilmiştir. Uçuşan elbisede oluşan kıvrımlar derin kanallarla birbirinden ayrılmıştır. Kumaşın bol olması sebebiyle kıvrımlar bol verilmiş ve böylece sağ bacak giysi altından görülememektedir. Sol bacak ileri doğru atılmış, bacağın kumaşa değmesi nedeniyle sol bacak üzerinde kıvrım verilmemiş olup; sol bacağın elbise altından net bir şekilde gözükmemektedir. Ayrıca kıvrımların sırt kısımlarının yumuşak bir şekilde verilmiş olması da elbisenin ince bir kumaştan yapılmış olduğunu gösteren diğer bir unsurdur. Sol bacağın ileri hareketi nedeniyle vücudun tamamını ve dolayısıyla kıvrımların oluşumunu da etkilemiştir. Sol bacak üzerinde kıvrım verilmemişken sağ bacağı doğru inen kıvrımlar etek uçlarına doğru birbirine paralel şekilde yay çizmişlerdir. Eteklerin uçlarında kıvrımlar dışa doğru döndürülmüş, elbise kıvrımları uçuşur bir şekilde verilmeye çalışılmıştır. Sağ el bilekten kırılmış ve elbisenin bir ucundan tutmuş şekilde tasvir edilmiştir. Tutmuş olduğu kumaş üzerinde kıvrımlar yay çizerek aşağıya doğru sarkmıştır.

3 nolu figür olan menad kolsuz bir khiton giymiştir (**Lev. XVI-1; Çiz.7-a**). Elbisenin ikinci katı belin hemen altına kadar uzanmıştır. Kıvrımlar, ense kısmından başlayarak ikinci katın uçlarına kadar uzanan dalgalı bir form çizerek uzanmaktadır. Kıvrımların sırtları çok yumuşak verilmiştir ki bu elbisenin kumaşının çok ince olduğunu göstermektedir. Omuzun hemen üstünde ve karın bölgesinde kıvrım olması gerekirken kıvrım verilmemiştir. Koltuk altında ise diagonal kıvrımlar kendini göstermektedir. Belin üstündeki kıvrımlar kesik kesik verilmiş olup derin değildir. Bel kısmında ikinci katın uçlarına doğru kıvrımların sırt kısımları genişlemekte ve yay çizerek sonlanmaktadır. İkinci katın uçlarında kıvrımlar kurdele formunda uçuşur

³⁵⁸ Amphoranın üzerindeki figürler, ana gövdede yer aldıkları konum sırasına göre numaralandırılmıştır.

şekilde tasvir edilmiştir. Yine ikinci katın uçlarındaki kıvrımların derin kanallarla birbirinden ayrıldığı dikkati çekmektedir. Sağ bacağına hemen sağında plastik kıvrımlar uçşur şekilde verilmiş olup, derin kanallarla yay çizerek birbirinden ayrılmıştır. Elbisenin etek kısmı figürün kendi sağına doğru uçşur bir biçimde gösterilmiştir. Sol bacağına bir adım geriye çaprazına doğru atmış ve sol ayak parmak uçlarına basmaktadır. Bacağın bu hareketinden dolayı vücudun tamamını olduğu gibi kıvrımların oluşumunu da etkilemiştir. Bacağın elbise altından görünüyorması dönemin üslubunu yansıtmaktadır. Sağ bacağına kumaşa değmesinden dolayı bacak üzerinde kıvrım oluşmamıştır. Etek kısmında yer alan kıvrımlar geniş bir yay çizerek sonlanmaktadır. Metal üzerine işlenmiş olmasına rağmen, figürün hareketiyle oluşan ve elbisenin uçşur şekilde tasvir edilmesiyle ortaya çıkan perspektif, başarılı şekilde verilmiştir. Figürün saçları korozyondan dolayı net seçilememekle beraber, saçına takılmış olan sarmaşık dallarından yapılmış çelenk yüksek kabartma şeklinde verilmiştir. Figürün yüzünde hüznü bir ifade hâkimken, figürün gözleri badem şeklinde verilmiş, burun ise düz ve yuvarlatılmış şekilde işlenmiştir.

5 nolu figür olan menadın belden aşağısında ve yüzünde, vücudun ise üst kısmında korozyon nedeniyle ayrıntıların yok olduğu görülmektedir (**Lev. XVII-1; Çiz.8-a**). Figürün yüzünde hissiz bir ifade vardır. Saçlar, telleri ayrıntılı olarak bukle bukle verilmiş, uçlara doğru helezonik bir yapıya dönüşmüş ve figürün yapmış olduğu hareketten dolayı uçşur bir şekilde tasvir edilmiştir. Göz kapakları belirgindir ve göz bebeği işlenmiştir. Menadın, 3 nolu figürün giydiği gibi khiton giymiş olduğu, figürün bel kısmından kendi soluna doğru elbisenin ikinci katına ait uçşan küçük bir kısımdan anlaşılmaktadır. Belden aşağısında kalan kısımlardan anlaşıldığı kadarıyla khiton figürün bileklerine kadar uzanmaktadır. Sol bacağına elbiseye değmesinden dolayı üzerinde kıvrım oluşmamış ayrıca bacağına elbisenin altından belli olmasından dolayı elbisenin ince bir kumaştan yapılmış olduğu da anlaşılmaktadır. Figürün kendi solunda elbise uçşur şekilde verilmiştir. Bu bölümde elbisenin geniş olmasından dolayı kıvrımlar bol verilmiş olup, diğer figürlere nazaran kıvrımlar daha karmaşık işlenmiştir. Kat kat verilmiş kıvrımlar birbirini keser şekilde pliselerle süslenmiştir. Kıvrımlar derin kanallarla birbirinden ayrılmış olup; plastik bir yapıya sahiptir. Kıvrımlar sol baktan başlayarak uçlara doğru yay çizmektedir. Yumuşak verilmiş olan kıvrımların sırt kısımlarının kimi yerde kalın kimi yerde ince verilmesi kıvrımlara derinlik ve zenginlik

kazandırmıştır. Elbisenin bitimindeki kıvrımlar ise kabarık ve kurdele biçiminde işlenmiştir. Dionysos'un çevresindeki kadın figürlere ait heykel çok azdır. Menad figürleri sadece Dionysos kortejlerinde değil, tek başına da resmedilmişlerdir³⁵⁹. Özellikle vazo ressamaları, Yüksek Klasik dönemde Attika inanışı içerisinde büyüyen Menad'ların önemini görmezden gelmemişlerdir³⁶⁰. Menad düşüncesi Euripides'in Bakkhai kitabında ortaya çıkmıştır ki Atina civarında ilk olarak M.Ö. 406 da görülmüştür. Vazo ressamaları, menadların, klasik dönemin Atina dini inancındaki gittikçe büyüyen önemlerini işaret edercesine menad figürlerini sıkça tasvir etmeye başlamışlardır. Euripides'in Bakkhai'si menadların bağımsız objeler olarak heykel örneklerini Atina da yaratmıştır. Atina'daki menadların ilk önemli heykellerinin tiyatro oyunları ile bağlantılı oldukları söylenebilir³⁶¹. Buna ilave olarak Geç Klasik dönem boyunca Euripides tarafından yazılan Bakkhai'nin en popüler tiyatro oyunu olduğu iyi bilinmekteydi³⁶². Mainasları gösteren Klasik dönem kabartması olmasına rağmen, menad heykellerine ancak MÖ 4. yüzyılın ortalarından itibaren rastlanır. Hellenistik dönemde menadlar çılgın, et yiyen tarzlarını bırakıp, zarif bir dansçıya dönüşmüşlerdir³⁶³. MÖ 5. yüzyılın ünlü heykeltıraşı Kallimakhos'un yapmış olduğu Menad tasvirlerinin antik dönem içerisinde çok uzun bir süre kullanıldığını görmekteyiz³⁶⁴. Özellikle Kallimakhos'un yapmış olduğu menad kabartmaları neo-attik stil olarak adlandırılmıştır ve bazı yeniliklerle karşımıza çıkmaktadır. Bu yeni stilde menadlar Bakkhai oyununda yaşamış oldukları trajediye uygun olarak resmedilmişlerdir³⁶⁵. Giymiş oldukları khiton uçuşur şekilde, vücuda yapışmış, taşıyıcı ve sarıcı bir anlam kazanmıştır. Menadların giymiş oldukları khitonun Eleusis Museum'da³⁶⁶ ve Venice Museum'da³⁶⁷ yer alan heykellerde de benzer şekilde olduğu görülmektedir. Menadların vücutlarında üst kısmı cepheden ve yüzlerinde sakin bir

³⁵⁹ Corso, The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor's Acme (364-1 BC), 172.

³⁶⁰ Corso, The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor's Acme (364-1 BC), 172.

³⁶¹ Corso, The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor's Acme (364-1 BC), 172.

³⁶² Corso, The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor's Acme (364-1 BC), 173.

³⁶³ Smith, 134.

³⁶⁴ Ridgway, Hellenistic Sculpture III: The Styles of ca. 100-31 B.C., 230.

³⁶⁵ Corso, The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor's Acme (364-1 BC), 172.

³⁶⁶ Richter, The Sculpture and Sculptors of the Greeks, Fig.142.

³⁶⁷ Richter, The Sculpture and Sculptors of the Greeks, Fig.141,144.

ifade söz konusudur. Kallimakhos'un menad tiplerinde MÖ. 4 yüzyılda görülen en önemli değişiklik olarak giysilerde daha doğal kıvrımlar moda olur ve giysi kıvrımları birbirine karışmaya başlar. MÖ.5 yüzyılda Roma National Museum'da yer alan Ludovisi Tahtı'nda³⁶⁸ yer alan Aphrodite'nin yardımcılarının üzerinde izlenen ve dönemin modası olan transparanlık ortadan kalkar, yerini daha doğal kumaşlar almaya başlar. Kallimakhos tipinde yapılan menadları sadece vazolarda değil; sütun altlıklarında, çeşme ve altar çevresinde, terakota figürin olarak da karşımıza çıkmaktadır³⁶⁹. Kallimakhos'a atfedilen bir kabartma Roma Conservatori Müzesi'nde yer almaktadır³⁷⁰. Orijinali MÖ 5. yüzyılın sonlarına ait olan Roma dönemi kopyası eserin, sahip olduğu özellikler bakımından Kallimakhos tarafından yapılan eser olduğu düşünülmektedir. Kallimakhos tarzında yapılmış bir diğer örneği Madrid Prado National Museum'da yer alan terakota plaka üzerinde de görmekteyiz³⁷¹. Aynı tarzda yapılan ve MÖ 5. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen bir diğer örnek ise Metropolitan Museum'da yer alan bir kabartmada karşımıza çıkmaktadır³⁷². Eserde elbisenin vücuda yapışık görünümü uçuşan kıvrımlar ve menadın kendinden geçer şekilde dans etmesi, Metropolitan Museum'da yer alan bu eserin Parion örneğinin öncüsü olabileceğini ortaya koymaktadır. Vatikan³⁷³ ve Copenhagen Carlsberg Glyptotek Museum'da³⁷⁴ yer alan MÖ 4. yüzyılın sonlarına tarihlendirilen Niobid heykellerinin elbiselerinde, tıpkı Menadlar'ın elbiselerinde yer alan uçuşan kıvrımların benzer tarzda işlendiği görülmektedir. MÖ 50'lere tarihlendirilen ve Sosibios tarafından yapılan mermer krater üzerinde bakkhik bir tören işlenmiştir³⁷⁵. Mermer krater üzerinde resmedilen menadın Kallimakhos tarzında yapıldığı görülmektedir. Bir diğer orijinali MÖ 5. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Roma dönemi kopyası olan mermer krater üzerinde de menadların Kallimakhos tarzında yapıldığına tanık olmaktadır³⁷⁶. Roma Terme Museum'da yer alan ve Roma Cumhuriyet dönemine tarihlendirilen bir altar üzerinde

³⁶⁸ Boardman, Yunan Heykeli:Klasik Dönem, Fig.46.

³⁶⁹ Ridgway, Hellenistic Sculpture III: The Styles of ca. 100-31 B.C., 230.

³⁷⁰ Smith, Fig.243b.

³⁷¹ Richter, The Sculpture and Sculptors of the Greeks, Fig.554; Ridgway, Hellenistic Sculpture III: The Styles of ca. 100-31 B.C., Pl.106.

³⁷² Richter, The Sculpture and Sculptors of the Greeks, Fig.683.

³⁷³ Ridgway, Hellenistic Sculpture I: The Styles of ca. 331-200 B.C., Pl.47.

³⁷⁴ Richter, The Sculpture and Sculptors of the Greeks, Fig.97.

³⁷⁵ Ridgway 2002, Pl.103.

³⁷⁶ Richter, The Sculpture and Sculptors of the Greeks, Fig.553.

resmedilen menadlar kendinden geçmiş bir şekilde işlenmişlerdir³⁷⁷. Menadların giydiği khitonun kumaşının ince olduğu bacakların elbise altından görünmesinden anlaşılmaktadır. Kallimakhos'un Menad tipinin MÖ 4. Yüzyılın ortalarında değiştiğini görmekteyiz. Özellikle MÖ.4 yüzyıl Menad betimlerinde görülen ayrıntıları Praxiteles'in stiliyle ilişkilendirmek mümkündür. MÖ.4 yüzyıl menad figürlerine bakıldığında özellikle yüz hatlarında Praxiteles tarzını (oval yüz, üçgen alın, güçlü burun, küçük ağız, keskin çıkıntısı olan çene) görmek mümkündür. Praxiteles'in olgunluk eserlerinde iç hissiyatları, coşkulu sarhoşluğun şekillendirdiği figürlerle gösterme çabası içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu çabanın etkilerini Sikyon'dan Roma İmparatorluk dönemi bir sikkede³⁷⁸, M.Ö. 350-360'a tarihlendirilen Apulian kırmızı figürlü bir situlada³⁷⁹ ve M.Ö. 280'e tarihlendirilen Korinth'te bir ayna üzerinde görmekteyiz. Praxiteles'in diğer eserlerinde de görülen oval yüz, üçgen alın, güçlü burun, küçük ağız, keskin çıkıntısı olan çene, Parion amphora-situla üzerinde işlenen Menad'ın yüz tanımına uygun bir yapı göstermektedir. Bu durum Menad'ların MÖ 4. Yüzyılın ortalarının stil özelliklerini taşıdığını göstermektedir.

3.4.1.1.5.2. Satyrler

Amphora-situla üzerinde yer alan sekiz figürün üçü satyr figürlerinden oluşmaktadır.

2 nolu figür olan satyrin vücut yapısı ince, uzun ve dayanıklı bir şekilde tasvir edilmiştir (**Lev. XV-2; Çiz.6-b**). Yüz kısmı açıkça belli olmayan satyr tasvirinin adaleli vücudu, sporcu tasvirlerini anımsatmaktadır. Yüz kısmında dönemin özelliklerini en belirgin yansıtan uzuv olarak, kalkık burunu söyleyebiliriz. Saçlar kıvrıkcık ve sanki kafasından fıskırır bir şekilde resmedilmiştir. Karın kısmında kaslar güçlü tasvir edilmiş olup; özellikle Adonis kası olarak adlandırılan kasık bölgesindeki kas yapısı belirgin bir şekilde verilmiştir. Sağ bacak vücut ağırlığını taşıırken sol bacak dizden kırılarak geriye doğru atılmıştır.

4 nolu figür olan satyr elinde nebris tutmuş bir şekilde verilmiş olup; kendinden geçmiş bir haldedir (**Lev. XVI-2; Çiz.7-b**). Yüzünde hissiz bir ifade söz konusudur.

³⁷⁷ Ridgway 2002, Pl.105.

³⁷⁸ Corso, The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor's Acme (364-1 BC), 173, Fig.75.

³⁷⁹ Corso, The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor's Acme (364-1 BC), 174, Fig.76.

Kalkık bir burunla tasvir edilmesi dönem özelliğidir. Saçlar yine dönem özelliği olan helezonik tarzda işlenmiştir. Bukle bukle verilen saçlar dans etmenin etkisiyle uçuşur şekildedir. Satyr ince yapılı bir vücuda sahip olup; sporcu tasvirlerini anımsatmaktadır. Abartılı bir kas yapısından ziyade atletik bir yapıya sahiptir. Satyr nebrisi sol koluna dolamış, vücut hareketinden dolayı nebrisin sırtından arakaya doğru kalan kısmı uçuşmaktadır. Dikkat edilirse nebris üzerinde tüyler bukle bukle savrulurken resmedilmiştir. Panterin pençeleri ayrıntılı bir biçimde üç parmakla ifade edilmiştir. Panterin baş kısmı sol bacağın diz hizasında görünmektedir. Nebrisin sırtın arkasına savrulan bölümünde kıvrımlar oluşmuş olup; kıvrımlar, sırtlarının yumuşak olması ve kıvrımların derin olmaması, nebrisin kumaşının kalın olduğunu göstermeye yöneliktir.

6 nolu figür olan satyr de elinde nebris tutmaktadır ve diğer figürlerde olduğu gibi kendinden geçmiş bir haldedir (**Lev. XVII-2; Çiz.8-b**). Sol eliyle tutmuş olduğu nebris hemen hemen tamamen açılmış şekildedir. Satyrin ifadesi diğer tüm figürlerde olduğu gibi hissiz ve donuktur. Burun geniş ve basık verilmiştir. Saçlar bukle bukle verilmiş ama korozyon nedeniyle ayrıntılar seçilememektedir. 6 nolu satyr diğer satyrlerde olduğu genç atletik ve sporcu gibi tasvir edilmiştir. Vücudun ince fakat atletik olduğu görülmektedir. Korozyon vücudun büyük bir kısmına yayıldığı için ayrıntılar çok seçilememektedir. Ceylan derisi olduğu toynaklarından net olarak anlaşılan nebrisin sırt kısmının tam ortasında omurilik izi belirgin verilmiştir. Anatomik açıdan satyrler benzer tarzda işlenmişlerdir. Hellenistik heykeltıraşlık, hayvansı genç tiplerden daha yaşlı düşünceli olanlarına kadar çeşitli üsluplarda pek çok yeni satyr tipi üretmiştir. Pek çoğu hafif ve zarif bir üslupta (leptos, glaphyros) olup; Dionysos'un neşeli, oyuncu tarafını yansıtır. Diğerleri Hellenistik baroğun daha ciddi, ağır başlı ve hatta görkemli tonunu (semnos, aksiomatiko, megaloprepes) vurgular³⁸⁰. Aslında bu karşıt gibi görünen üsluplar yaratıkların çeşitli karakter ve hislerini yansıtmak için kullanılan gösterim tarzının değişik yönleridir³⁸¹. Eros figürlerinde olduğu gibi amphora-situla üzerinde işlenmiş satyrlerin fiziksel özelliklerine baktığımızda Praxiteles'in satyr heykellerini çağrıştırmaktadır. Praxiteles'in en iyi çalışmaları olarak bilinen çalışmalarından iki tanesi satyr heykelleridir. Bu heykellerle ilgili antik dönem içerisinde bir hikâye mevcuttur. Hikâyeye göre Praxiteles'in sevgilisi Phryne,

³⁸⁰ Smith, 132.

³⁸¹ Smith, 133.

Praxiteles'ten en iyi eserini ister. Praxiteles sevgilisine en iyi çalışmasını vereceğini konusunda söz verir ama en iyi çalışmasının hangisi olduğunu belirtmez. Praxiteles'in atölyesinde ani bir yangın çıkar ve hemen hemen tüm eserleri yanar. Praxiteles atölyesindeki çalışanlara en iyi çalışmalarının yanıp yanmadığını sorar. İşçileri onların yanmadığını belirtir ve eserlerini yangından kurtarmışlardır. İşte bu yangından kurtarılan ve Praxiteles'in en iyi çalışmalarım olarak adlandırdığı eserler Eros ve Satyr heykelleridir³⁸². Bu satyr heykellerinden ilki şarap döken satyr heykelidir. Şarap döken satyr heykelinin antik dönem içerisinde birçok kopyası yapılmıştır ve en iyi örneklerinin Dresden³⁸³ ve Palermo'da yer aldığı görülmektedir³⁸⁴. Bir diğer satyr heykeli ise dinlenen satyr heykelidir. Satyr bir direğe yaslanmış şekilde tasvir edilmiş olup bir kopyası Roma Capitoline müzesinde yer almaktadır³⁸⁵. Bu eserin Praxiteles tarafından yapıldığı konusunda kesinlik olmamasına rağmen, sahip olduğu stil özellikleri nedeniyle Praxiteles'in yaptığı kabul edilmektedir. Heykelerde görülen "S" hareketi, genç delikanlı görünümü, çok kaslı olmayan hatlar ve feminen bir tarza sahip olmaları Praxiteles'in eserlerinde görülen bir özelliktir. Parion amphora-situlasında tasvir edilen satyr figürlerinin sahip oldukları özelliklerin Praxiteles'in satyrleriyle örtüştüğü görülmektedir. Friz kuşağında yer alan satyrlerin sahip oldukları narin vücut yapılarıyla, feminen bir havaya sahip olmaları, vücutlarının "S" hareketine sahip olmaları ve yüz ifadelerinin iç dünyasını yansıtmada daha başarılı olmaları yönüyle, Praxiteles'in eserlerinden etkilendiğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Sahip olduğu özellikler itibariyle Praxiteles tarzında yapıldığı anlaşılan ve MÖ 4 yüzyıla tarihlendirilen Satyr heykelini Dresden Albertinum'da görmekteyiz³⁸⁶. Aynı stil özelliklerini yansıtan satyr tasvirlerinin de çok sayıda olduğu görülmektedir. MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilen Pisa Krateri üzerinde resmedilmiş olan Satyr figürü³⁸⁷, çıplak, kendinden geçmiş bir şekilde ve atletik bir vücuda sahip şekilde resmedilmiştir. Satyr, neo-attik tarzda işlenmiştir ve satyrin burada genç, atletik ve insan formunda verilmiş olması Hellenistik dönemin satyr tasvirlerinde görülen özelliklerdir. Bu durum Hellenistik dönemden Roma dönemine kadar bu tipin kesintisiz devam ettiğine kanıt niteliğindedir.

³⁸² Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, s.204.

³⁸³ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.729-731.

³⁸⁴ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, s.205.

³⁸⁵ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.56.

³⁸⁶ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.729.

³⁸⁷ Ridgway, *Hellenistic Sculpture III: The Styles of ca. 100-31 B.C.*, Pl.102

Yine erken Hellenistik döneme tarihlendirilen Herculaneum Villa dei Pisoni'den ortaya çıkarılmış Satyr heykeli, vücudun hareketten dolayı aldığı şekil ve insan anatomisi açısından benzer özelliklere sahiptir³⁸⁸. Bir diğer örnek ise Münich Glyptotek Müzesi'nde yer alan ve Erken Hellenistik döneme tarihlendirilen satyr heykelidir³⁸⁹. Satyr kendinden geçmiş şekilde tasvir edilmiş olup, yüz ifadesi hissizdir. Satyr'in saçlarının bukle bukle verildiğini daha önce belirtmiştik. Saç tipinin benzerini Atina Ulusal Müzesi'nde yer alan ve MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen bronz bir kabartmada yer alan figürde görmekteyiz³⁹⁰. Orjinali MÖ 4.yüzyıla tarihlenen Roma Dönemine ait bronz satyr heykelinde aynı özellikleri görmek mümkündür³⁹¹.

3.4.1.1.5.3. Eroslar

Amphora üzerinde yer alan sekiz figürün ikisi Eros figürlerinden oluşmaktadır.

Genç ve atletik bir sporcu gibi tasvir edilmiş olan 7 nolu figür Eros'dur (**Lev. XVIII-1; Çiz.9-a**). Eros'un baş kısmı $\frac{3}{4}$ oranında kendi soluna dönük, boyundan bele kadar olan kısmı tam cepheden, belden ayaklara kadar olan kısım ise hafif kendi sağına doğru dönük ve kanatları cepheden verilmiştir. Başın $\frac{3}{4}$ oranında sola dönük verilmesi figüre bir canlılık katmıştır. Eros'un vücudu "S" formunda bir harekete sahiptir. Vücudun bu forma sahip olması nedeniyle kalçası hafif sola doğru taşkın verilmiştir. Vücut yapısı atletik bir formda, hatlar belirgindir. Sol bacağı hafif bir şekilde dizden kırmış, ayak uçlarıyla yere basmaktadır. Sağ bacağı da aynı harekete sahip olup; yine ayak uçları üzerine basmaktadır. Sağ bacağının yapmış olduğu bu hareketten dolayı bacağının dizden aşağısı profilden gösterilmiştir. Bu durumda taşıyıcı ayağın sol ayak olduğu görülmektedir. Sağ kolunu yere doğru salmış, dirsekten hafif kırarak öne doğru uzatmış Eros, mersin dalından yapılmış olan çelengi tutmaktadır. Bu hareketten dolayı sağ omuzu aşağı düşmüştür. Sağ eli bilekten öne doğru kırılarak elinin üstü cepheden verilmiştir. Sol kolunu göğüs hizasında dirsekten kırarak elinde deniz kabuğu tutmaktadır. Deniz kabuğunu elleriyle kavrayarak kolunun iç tarafında doğru bastırmıştır. Eros'un başında uzuvlar ve saçlar da ayrıntılı işlenmiştir. Erosun saçları

³⁸⁸ Mc Nally, S., "Ariadne and Others:Image of Sleep in Greek and Early Roman Art", *Classical Antiquity*, Vol.4, No.2, 1985, ss.152-192, Pl.XV/17.

³⁸⁹ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.228; McNally, Pl.XIV/16.

³⁹⁰ Liepmann, *Griechische Terrakotten Bronzen Skulpturen*, B25.

³⁹¹ Lamb, 206.

uzun bukleler halinde, uçları yukarı doğru kıvrımlar yapmış şekilde gösterilmiştir. Saçların bir kısmı ise bukleler halinde boyundan göğsüne doğru aşağı dökülerek, Eros'un çehresine masum bir ifade kazandırmıştır. Yüzde ilahi bir masumiyet söz konusudur. Gözler hafif gülümser şekilde verilmiş olup, göz pınarları derin işlenmiş ve yüzde elmacık kemikleri hafif belirgindir. Eros'un yüzüne neşesiz bir hal veren dudakları, göz kapakları dar ve dolgundur. Eros'un omuzlardan çıkarak iki yana açılan kanatları, göğsünde gümüş çapraz iki bant ile bağlanmıştır. Erosun sol ayağında gümüş bir hal hal yer almaktadır. Kanatları da ayrıntılı bir işçiliğe sahiptir. Kanatların taşıyıcı kemiği omuz hizasından yukarı doğru yükselmekte olup uç kısma doğru incelmektedir. Kanatların taşıyıcı kemiği belirgin ve dolgun bir şekilde verilmiştir. Birinci sıra tüyler kısa, ikinci sıra tüyler ise birbirine paralel şekilde işlenmiştir. Erosun alın hizasından başının tepe noktasına kadar olan bölüm korozyon sebebiyle yok olmuştur.

8 nolu figürü incelediğimiz zaman genel hareket bağlamında 7 nolu figürle büyük benzerliklere sahiptir (**Lev. XVIII-2; Çiz.9-b**). Eros'un baş kısmından çeneye kadar olan bölüm korozyon nedeniyle tamamen, sol elinin parmakları, sol bacağı ve sol ayağı kısmen tahrip olmuştur. 8 nolu figür olan erosun duruşu 7 nolu figürün duruşuyla hemen hemen aynı olup "S" hareketine sahiptir. Vücut yapısı atletik, vücut hatları hatlar ise belirgindir. Eros'un tahrip olan baş kısmı, kalan kısmından anlaşıldığı kadarıyla hafif kendi soluna, boyundan aşağısı ise hafif kendi sağına doğru dönük ve kanatları cepheden verilmiştir. Vücudun bu forma sahip olması nedeniyle kalçası hafif sola doğru taşkın verilmiştir. Sol bacağı hafif bir şekilde dizden kırmış, ayakuçlarıyla yere basmaktadır. Sol ayak parmakları ayrıntılı bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır. Sağ bacağı dizden kırarak bir adım geriye çapraz atmış olup; yine ayakuçları üzerine basmaktadır. Sağ bacağının yapmış olduğu bu hareketten dolayı bacağının dizden aşağısı profilden gösterilmiştir. Bu durumda taşıyıcı ayağın sol bacak olduğu görülmektedir. Sağ kolunu aşağıya doğru salmış, dirsekten hafif kırarak öne doğru uzatmış olup, yonca ağızlı oinochoe tutmaktadır. Bu hareketten dolayı sağ omuzu aşağı düşmüştür. Sağ elini ise bilekten öne doğru kırmış, başparmağı ve işaret parmağıyla oinochoeyi tutmasından dolayı, $\frac{3}{4}$ oranında profilden gösterilmiştir. Sol kolunu göğüs hizasında dirsekten kırarak kolunu yukarı doğru kaldırmış olup; elinde koçbaşı bir rython tutmaktadır. Saçların kalan kısmı, bukleler halinde her iki omuzundan göğüse doğru aşağı dökülmüştür. Saçların bir benzerini MÖ4. yüzyıla ait Metropolitan

Museum'da yer alan bir kabartma üzerinde resmedilmiş Kuş Tutan Kız Figürü'nde görmekteyiz³⁹². Eros'un göğsünde yer alan gümüş çapraz iki bant omuzlardan gelip, belirgin bir şekilde gösterilmiş olan göğüs kısmında kesişip koltuk altlarından sırtına doğru dolanmaktadır. Sol el bileğinde ise bir gümüş bileklik yer almaktadır. Kanatları da ayrıntılı bir işçiliğe sahiptir. Kanatların taşıyıcı kemiği omuz hizasından yukarı doğru yükselmekte olup uç kısma doğru incelmektedir. Kanatların taşıyıcı kemiği belirgin ve dolgun bir şekilde verilmiştir. Kanatın, figürün sağında olan bölümü korozyon nedeniyle ayrıntılarının bir kısmını kaybetmiştir. Birinci sıra tüyler kısa, ikinci sıra tüyler ise uzun ve birbirine paralel şekilde işlenmiştir. İkinci sıra tüyler dışı doğru daha uzun bir hal almakta, uçları ise sivri bir şekilde sona ermektedir. Eros'un kanatları dönemseller farklılıkları da bünyesinde barındırmaktadır. Kanatların dar ve uzun tüylü olması Hellenistik dönemin üslup özellikleridir³⁹³. Bu açıdan bakıldığında Myrina'dan ortaya çıkarılan Eros figürünün kanadı ile benzer özelliklere sahiptir diyebiliriz. Yine özel bir koleksiyonda yer alan MÖ 4. yüzyıla ait bronz ayna³⁹⁴ üzerinde kabartma şeklinde verilen Eros'un kanat yapısı 8 nolu Eros'un kanadı ile benzer bir form göstermektedir.

MÖ 4. yüzyıl heykel sanatının en büyük özelliği yumuşaklık, narinlik ve doğaya sadık kalmaktır³⁹⁵. Bu yüzyılda Klasik çağın aksine, iç dünyanın heykelin yüzüne yansıtılması ile heykelin güzelliği arasında bağlantı kurulabilmiştir. MÖ 4. yüzyılın öne çıkan heykeltıraşları Praxiteles, Skopas ve Lysippos'tur. Bu sanatçılar arasında Parion amphora-situlasının üzerinde resmedilmiş olan Eros ve Satyr figürlerini çalışan Praxiteles bizi ilgilendirmektedir. MÖ 4. yüzyıl heykel sanatı için kısaca "doğallığın keşfi" cümlesi kurulabilir. Praxiteles içinse, "Olympos'lu tanrıları göklerden yere indiren sanatçı" ifadesi kullanılmaktadır³⁹⁶. Praxiteles ile birlikte tanrılar, ilahi görünümlelerinden sıyrılarak sıradan ölümlülere dönüşmüşlerdir. Heykeltıraş tanrıların gençliğini, uyuşuk, mahmur hallerini ve daha da ötesi onların tüm güzelliklerini eserlerinde göstermeyi sevmiş ve yarattığı eserlerde mermere soluk vermiştir. Kısacası vücut dilini kullanmayı iyi bilmiştir. Praxiteles'in bu eşsiz yaratıcı gücü gerek yaşadığı

³⁹² Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.215.

³⁹³ Charbonneaux, J., *Greek Bronzes*, London, 1962, 130-131.

³⁹⁴ Heft, Z., *Antike Metallgerate*, München, 1925, Taf.23.

³⁹⁵ Bieber, *Die Antiken Skulpturen und Bronzen Des Königl Museum Fridericianum in Cassel*, 15.

³⁹⁶ Uğurlu, E., "Heykeltıraş Praxiteles", *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:3, 2002, ss.377-400, s.379.

döneme, gerekse sonrasına ilham vermiş ve eserlerinin pek çok kopyası yapılmıştır³⁹⁷. Praxiteles'in, çalışmanın konusunu da ilgilendiren, iki adet Eros, iki adet Satyr heykeli mevcuttur. Eros heykellerini inceleyecek olursak; birisi Parion Eros'u, diğeri ise Thespia Eros'udur. Parion Eros'unun günümüze kadar ulaşmış bir orijinali ya da kopyası bulunmamaktadır. Parion'un Roma dönemi sikkelerinin arka yüzünde gördüğümüz ayakta duran Eros figürünün Praxiteles tarafından yapılan en meşhur Eros heykelini temsil ettiği bilinmektedir³⁹⁸. Sikkenin arkasında resmedilmiş olan Eros'un başı sola dönük, sol omzunda mantosu sarkar şekilde, uzun saçları arkadan bir topuzla tutturulmuş şekilde ayakta durur bir biçimde resmedilmiştir³⁹⁹. Yanında küçük bir herme bulunan Eros'un vücudunun "S" yapısı Praxiteles'in tarzını yansıtmaktadır. Parion kazılarında ortaya çıkarılan dört adet terrakota Eros figürünü de dikkat çekicidir. Kasapoğlu, "Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013)" isimli doktora çalışmasında Kat. No:79 ile Kat. No: 82 arasında yer alan dört adet Eros figürinlerinin stil kritiğini yaparak, Eros figürinlerinin Praxiteles tarzını yansıttığını belirtmiştir⁴⁰⁰. Terrakotta Eros figürinlerinin duruşunda Praxiteles vari "S" hareketi gözlemlenmektedir⁴⁰¹. Praxiteles "S" hareketini dönem içerisinde eserlerine yansıtan en önemli heykeltıraştır. Bu başarı Praxiteles'in Villa Albani'de yer alan kertenkele kovalayan Apollon Sauroktonos heykelinde açıkça görülmektedir⁴⁰². Ayrıca yine genç bir erkek olarak görülen Eros'un feminen tarzı da dikkati çekmektedir⁴⁰³. Genç bir erkek şeklinde işlenmiş MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen Eros heykelinde de görmekteyiz⁴⁰⁴. Praxiteles'in bir diğeri ise Thespia Eros'udur. Sanatçının ustalık eseri olarak bilinen Thespia Eros'unu, sanatçı sevgilisi Phyrene'nin kentine atfetmiştir. Eserin orijinal ya da kopyası yoktur fakat Paris Louvre Müzesin'de yer alan başsız bir heykelin⁴⁰⁵ Eros heykeli ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Thespia Eros'unun duruşu ve

³⁹⁷ Uğurlu, s.379.

³⁹⁸ SNGfrance, No:1515.

³⁹⁹ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.721.

⁴⁰⁰ Kasapoğlu, Hasan, *Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013)*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2015, Erzurum, 212-213.

⁴⁰¹ Kasapoğlu, *Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013)*, Kat. No:79-Kat. No:82.

⁴⁰² Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.722.

⁴⁰³ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, 202.

⁴⁰⁴ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.806.

⁴⁰⁵ Löwy, E., *Die Griechische Plastik*, Leipzig, 1911, Taf.79/154.

kollarının pozisyonu, şarap döken Satyr heykelini anımsatmaktadır⁴⁰⁶. Tüm bu Eros tiplerinin dışında kısa zaman sonra yeni bir tip olan “Farnese-Steinhauser” tipi ortaya çıkmıştır. Bu tipin orijinal eseri olmayıp, orijinal eserlerden daha sonraki dönemlerde farklı bir varyasyonda ortaya çıkmıştır⁴⁰⁷. MÖ 350 yıllarına tarihlendirilen Farnese-Steinhauser tipinin özelliklerine bakacak olursak; genellikle ellerinde phiale ve oinochoe tutmaktadır⁴⁰⁸. Praxsiteles’in Eros tipinden küçük farklılıklarla ayrılan Farnese-Steinhauser tipinin yüzü biraz daha düşünceli, bir elini havaya kaldırmış, diğer eliyle sunum yapmaktadır⁴⁰⁹. Bunların dışındaki tüm özellikler Praxsiteles’in orijinal duruşuyla ve özellikleriyle aynıdır. Farnese-Steinhauser tipini gördüğümüz örnekleri Myrina’da ortaya çıkmış olan bronz Eros heykelciğinde⁴¹⁰ ve Paris Louvre Museum’da yer alan Eros Heykeli’nde⁴¹¹ görmek mümkündür. Ayrıca bazı araştırmacılar tarafından Eros’un Centocelle tipinin de Praxiteles’in Eros tipi olduğunu belirtmektedirler⁴¹². Centocelle Eros tipi eserlerini incelediğimizde, MÖ 4. yüzyıl sonrasına ait olmalarına rağmen gerçekten Praxiteles’in Eros tipini yansıttığını görmekteyiz. Narin ve atletik bir yapıya sahip olmaları, feminen bir tarzları ve vücutlarının yapmış olduğu “S” hareketi yönüyle Praxiteles’in tarzına uygun olduğunu belirtebiliriz. Praxiteles heykellerin görünümünü kemikten ziyade onların etlerine çekmeye çalışmıştır⁴¹³. Centonelle tipi Eros’ları Vatikan Müzesi’nde⁴¹⁴, Napoli Müzesi’nde⁴¹⁵ ve Paris Louvre Müzesi’nde⁴¹⁶ görmek mümkündür. MÖ 4. Yüzyılın ortalarına tarihlenen bir diğer atlet tarzında işlenmiş örnek, Kunsthistorisches Museum’da yer alan bronz Apoxyomenos heykelidir⁴¹⁷. Capitoline Museum’da yer alan Pothos heykeli dönem tarzını yansıtmış

⁴⁰⁶ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, 202.

⁴⁰⁷ Corso, *The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor’s Acme (364-1 BC)*, 251.

⁴⁰⁸ Corso, *The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor’s Acme (364-1 BC)*, 251.

⁴⁰⁹ Corso, *The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor’s Acme (364-1 BC)*, 252.

⁴¹⁰ Charbonneaux 1962, Pl.IX-1.

⁴¹¹ Corso, *The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor’s Acme (364-1 BC)*, Fig.102.

⁴¹² Ridgway, *Fourth-century Styles in Greek Sculpture*, 312.

⁴¹³ Corso, *The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor’s Acme (364-1 BC)*, 244.

⁴¹⁴ Löwy, Taf.79/152.

⁴¹⁵ Löwy, Taf.79/153.

⁴¹⁶ Löwy, Taf.79/154.

⁴¹⁷ Ridgway, *Hellenistic Sculpture I: The Styles of ca. 331-200 B.C.*, Pl.38.

bir şekilde MÖ. 4 yüzyılın ortalarına tarihlendirilmektedir⁴¹⁸. Copenhagen National Museum'da yer alan Hellenistik döneme tarihlendirilen bir torsonun⁴¹⁹ atletik bir yapıya sahip olması açısından da benzemektedir. Yine bir diğer atletik vücutlu, MÖ 4. yüzyıla tarihlenen eser Atina National Museum'da yer alan atlet heykelidir⁴²⁰. MÖ 4.yüzyılın sonlarına tarihlendirilen ve heykeltıraş Lysippos tarafından yapıldığı düşünülen Hermes heykelinde de aynı hareket görülmektedir⁴²¹. Robinson, bronz kaplar üzerinde yer alan figürlerin orijinal heykellerin minik birer kopyası olma ihtimali üzerinde durmaktadır⁴²². Tüm bu özellikler bakımından ve örneklerle karşılaştırdığımız zaman Parion amphora-situlası üzerinde yer alan Eros figürlerinin de Praxiteles tarafından yapılan eserlerin bir kopya varyasyonu olduklarını; özellikle 7 nolu Eros'un düşünceli bir yapıda, 8 nolu Eros'un bir elini havaya kaldırılmış olması ve diğer elinde ise oinochoe tutmasıyla Farnese-Steinhauser tipi olduğunu söyleyebiliriz.

3.4.1.1.6. Kapak, Dudak, Boyun, Kulplar, Omuz ve Kaide

Amphora-situlayı en üstten kaideye kadar incelemeye, kapak bölümüyle başlamak doğru olacaktır. Amphoranın kapağı dışa bombeli bir forma sahiptir. Kapak bir de iç kapağa sahiptir (**Lev. XIX-1**). Dışbükey formlu dış kapağın üst kısmının ortasına denk gelen noktasında 16 yapraklı bir çiçek rozet bezemesi, rozetin etrafında ise, iki kazıma çizgiyle belirlenmiş bir çember-bant yer almaktadır (**Lev. XIX-2**). Dışa kabarık rozetin tam ortasına kapağı tutan zincirin monte edildiği bir halka aplike edilmiştir. Halkanın uçları rozetin ortasındaki delikten geçerek iç kapağın da ortasında yer alan deliğin iç kısmında ters yönler bükülerek monte edilmiştir. Bu sayede halka iç kapağın dış kapağa bağlanmasına da yardımcı bulunmuştur. Ayrıca iç kapak, içine geçeceği ölçüye sahip dış kapağın yuvasına sıkışacak şekilde oturtulmuştur. İç kapağın yüzeyinde dövme ve ege izleri net bir şekilde görülmektedir.

Amphora-situlanın dışa taşkın bir biçimde verilmiş olan dudağının üst kısmı dikdörtgen formda boncuk, kenarı ise yumurta ve ara yaprak bezemesi ile süslenmiştir. Dudağın üst kısmında yer alan ve döküm tekniğinde yapılmış olan boncuk motifinin

⁴¹⁸ Ridgway, *Hellenistic Sculpture I: The Styles of ca. 331-200 B.C.*, Pl.53.

⁴¹⁹ Merker, G.S., *The Hellenistic Sculpture of Rhodes*, Göteborg, 1973, Fig.40-41.

⁴²⁰ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.49.

⁴²¹ Smith, fig.69.

⁴²² Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", s.176.

üçgen şeklinde açılmış ara boşlukları dudağa dik bir açıyla işlenmiştir (**Lev. XX-1**). Bu tip boncuk şeklinde motifleri Arkaik, Klasik ve Hellenistik dönem boyunca metal kapların dudaklarında görmek mümkündür. Rhodos'ta yer alan ve MÖ 480 yıllarına tarihlendirilen bir bronz hydrianın dudağında⁴²³, MÖ 5. yüzyılın başına tarihlendirilen bir situlanın dudak kenarında⁴²⁴, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve MÖ 350'lere tarihlendirilen bronz bir hydrianın⁴²⁵ dudağında da görmek mümkündür. Boncuk bezemesi Hellenistik dönemin ortalarında doğru inci-boncuk dizisine dönüşmeye başlamış ve birçok metal eserin dudak bölümü bu süsleme elemanı ile bezenmiştir⁴²⁶.

Dudak kısmında yer alan diğer bir süsleme elemanı ise, özellikle gösterişli mimari yapıların üst yapılarında kullanılmış olan İon kymationudur (**Lev. XX-2; Çiz.10-a**). Yumurta dizilerinden ve ara yaprak profilden oluşturulmuş mimari süsleme şeridi olan İon kymationu, Arkaik dönemden itibaren gerek metal kaplarda, gerekse diğer sanat eserlerinde Roma döneminin içlerine kadar sürekli kullanım görmüştür⁴²⁷. Önemli yapıların dikkat çekici noktalarında sevilerek kullanılan süsleme, zaman içerisinde stil farklılığı göstermiştir. Parion amphora-situlasının dudağında yer alan İon kymationunu da stil özellikleri açısından incelemek gerekmektedir. Yumurtalar plastik ve yuvarlak hatlarla verilmiştir (**Levha XXI-1**). Yumurtaların üst kesimleri hafif oval olarak verilmiş ve tabana doğru yuvarlağa yakın bir profil çizmiştir. Yumurtalar erken dönem özelliği olarak, alt kısım genişliği ile üst kısım genişliği yaklaşık olarak birbirine yakındır. Erken dönem özelliklerinden bir tanesi de dil formuna da yakın bir özellik göstermesidir. Yumurta dönem içerisinde form açısından bir takım değişikliklere uğramış ve zamanla uç kısma doğru sivrilmeye başlamıştır. Amphora-situlanın kymationundaki yumurta sivrilmeye başlamadığı için çanak kanalı derin verilmemiştir. Yumurta hala çanaktan sıyrılamamıştır. Yumurta çanak ilişkisi yumuşak hatlarla gösterilmiştir. Çanaklar ince yapıdadır. Yumurtalar incelmediğinden dolayı çanaklar arasındaki boşluk tam anlamıyla oluşmuş diyemeyiz. Çanakların arasında çok az oluşan

⁴²³ Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", Fig.13.

⁴²⁴ Mango, M.M.-Bennett,A., *The Sevso Treasure:Part One, JRA, Supplementary Series Number 12, Part 1*, Edi.:J.H.Humphrey, Michigan, 1994, Fig.8-28.

⁴²⁵ Devambez, Pl.XVIII/a.

⁴²⁶ Oliver, A.J.-Luckner, K.T., *Silver For The Gods:800 Years of Greek and Roman Silver*, Texas, 1978, Cat.No:109-111.

⁴²⁷ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 52.

boşlukta, ara yaprak motifi henüz tam formunu kazanamamıştır. Küçük bir çizgi halinde verilmiş olan ara yaprakların boşlukları doldurmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çanak ile ara yaprak arasındaki bağlantı hafif keskindir. Burada tam anlamıyla bir ara yapraktan bahsetmek de imkânsızdır. Parion amphora-situlasındaki örneği incelemek için dönemsellik özelliklere bakmamız gerekmektedir. Bundan dolayı ilk olarak en erken örneklerini görmeye başladığımız Arkaik dönem özelliklerine bakmak uygun olacaktır. Arkaik döneme ait örneklerde, yumurtanın dikdörtgene yakın bir form gösterdiğini, çanaktan henüz ayrılmaya başlamadığını ve ara yaprak formunun oluşmadığı görülmektedir. Ara yaprak olarak adlandırılan eleman, çanaklar arasında boşluğun henüz oluşmamasından dolayı tam formuna ulaşamamıştır. İki çanak arasında sadece alt kısımlarında yaptıkları hafif ovalleşmeden dolayı oluşan küçük boşluklarda küçük üçgenimsi doldurma çizgileri yer almıştır. Seramik eserler üzerinde de bu süsleme öğesinin varlığına tanık olunmaktadır. Bunun en güzel örneklerinden bir tanesi Louvre Müzesi'nde yer alan Arkaik döneme ait Appulian kalpsinin dudağında karşımıza çıkmaktadır⁴²⁸. Dudak kenarına kazıma çizgilerle ve boyama ile işlenen İon kymationu dil bezeme formundan henüz sıyrılmamıştır ve ara yaprak tam formuna kavuşmadığından dolayı nokta şeklinde verilmiştir. Arkaik dönem İon kymationlarının örneklerini Efes Artemis Tapınağı⁴²⁹, Delphi Knidoslular Hazine Binası⁴³⁰ ve Naukratis Apollon Tapınağı⁴³¹ gibi mimari yapılarda da görmekteyiz. Geç klasik-erken Hellenistik dönem örneklerinde yumurta ve ara yaprak daha belirgin hale gelmeye başlamıştır⁴³². MÖ 4.yüzyılın ortalarına, yani geç Klasik Erken Hellenistik dönem İon kymation kuşağının örneklerine Ağlayan Kadınlar Lahti'nde⁴³³, Halikarnassos Mausoleum'unda⁴³⁴, Priene Athena Tapınağı'nda⁴³⁵ ve Belevi Mezar Anıtı'nda⁴³⁶

⁴²⁸ Diehl, E., *Die Hydria: Formgeschichte und Verwendung im Kult des Altertums*, Mainz, 1964, Taf.44-2.

⁴²⁹ Theodorescu, D., "Notes Histriennes", *Revue Archeologique*, Nouvelle Serie, Fase:1, 1970, pp.29-48, Fig.4-5.

⁴³⁰ Ogan, D., *M.Ö.5. ve 4. Yüzyıllarda Daskyleion Satrap Saraylarının Mimari Buluntuları*, (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2007, Şek.29.

⁴³¹ Theodorescu, Fig.4-5.

⁴³² Parion bronz amphora-situlasında yer alan İon kymationu ile mimari yapılardaki süsleme elemanı olarak yer alan İon kymationu arasındaki benzerlik, her ne kadar farklı malzemelere yapılmış olsalar da, yadsınamaz. Fakat metal eserler üzerine işlenen mimari süsleme elemanları mimari malzemelere yapılmış süsleme elemanları arasında yapılacak stil kritiği her zaman kronolojik açıdan aynı dönem özelliklerini vermeyebilir.

⁴³³ Boysal, Grek Klasik Devir Heykeltraşlığı, Res.103b.

⁴³⁴ Gardner, P., *Sculptured Tombs of Hellas*, New York, 1896, Fig.78-79

rastlamaktayız. Hellenistik döneme gelindiğinde yumurta çanaktan sıyrılmaya, sivrileşmeye başlamıştır. Çanaklar arasında oluşan boşluklarda yukarıdan aşağıya doğru sivrileşen ara yaprak, Hellenistik dönem içinde yumurtaların incilmesiyle oluşan derin boşluklarda ok ucu formuna dönüşmeye başlamıştır. Ok ucu formunun bir örneğini Milet Bouleterionu'nda görmek mümkündür⁴³⁷. Roma dönemine gelindiğinde ise yumurtalar neredeyse çanaktan bağımsız; ok ucu ise formunda değişikliğe uğrayarak mızrak ucu olarak adlandırılan forma dönüşmüştür. Örneklerde de görüldüğü gibi Parion amphora-situlasının ağız kısmında yer alan Ion kymationu sahip olduğu özellikler açısından Arkaik dönem örnekleriyle büyük benzerlik göstermektedir. Parion amphora-situlasının Ion kymationu diğer örneklerden farklı bir özelliğe sahiptir. Ion kymationunun yumurta bezemesinin tam ortasında, yumurtanın geniş tarafından uç kısmına doğru üçgen formlu bir gümüş kakmaya sahiptir. Kakma yumurta bezemesinin her iki tarafını biraz açıkta bırakmaktadır. Bu durum üçgen formlu gümüş kakmanın şua motifi olarak bezenmiş olduğunu işaret etmektedir. Buradaki diğer amaç ışık gölge zıtlığı oluşturmaya yöneliktir. Yumurtanın, dışa en taşkın bölümüne yapılmış olması, güneş ışığında en parlak kalan bölgesinin gümüş kakma sayesinde en ufak ışık aldığı anda bile parlaması sağlamıştır. Gümüş kakmanın bir örneğini Metropolitan Müzesi'nde yer alan bronz hydrianın ağız kenarında yer alan Ion kymationunda görmekteyiz⁴³⁸. Mimari süsleme elemanı olmasının dışında, dudak kenarları İon kymationu ile süslü metal kaplar Klasik dönem boyunca karşımıza çıkmaktadır. MÖ 5.yüzyılın başlarına tarihlendirilen ve Saint Louis Art Museum'da yer alan bronz hydrianın dudak kenarı İon kymationu ile süslenmiştir⁴³⁹. Louvre Müzesi'nde yer alan ve MÖ 4.yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen bronz bir hydrianın dudak kenarında da aynı süsleme görülmektedir⁴⁴⁰. Benzer eserlerin en önemli örneklerinden biri olan ve MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Derveni Krateri'nin dudak kenarının da aynı süsleme ile işlendiği görülmektedir⁴⁴¹.

⁴³⁵ Bingöl, O., *Das Ionische Normalkapitel In Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien, Istanbul Mitteilungen*, Tübingen, 1980, Taf.1/265-266; Koçhan, N., *Hellenistik Çağ Anadolu Mimarisinde Lotus-Palmet ve Yumurta Bezemesi*, Erzurum, 1995, Lev.18a.

⁴³⁶ Koçhan, Lev.21a.

⁴³⁷ Erder, C., *Hellenistik Devir Anadolu Mimarisinde Kima Rekta-Kima Reversa*, Ankara, 1968, F18.

⁴³⁸ Richter, "A Greek Bronze Hydria", Fig.4.

⁴³⁹ Hill, D.K., *Greek and Roman Metalware: The Walters Art Gallery*, Baltimore, 1976, Cat.No:17

⁴⁴⁰ Charbonneaux, Fig.11.

⁴⁴¹ Kypraiou, E., *The Gold of Macedon: Archaeological Museum of Thessaloniki*, Athens, 2000, Fig.79.

Amphora-situlanın boyun kısmında herhangi bir süsleme elemanı, kap ilk ortaya çıktığında görülmemiştir. Fakat amphora-situlaya uygulanan restorasyon-konservasyon çalışmalarından sonra yapılan incelemeler sonucunda, boyun bölümünde aplike edilmiş bir motif izi yer aldığı tespit edilmiştir (**Levha XXI-2**). Amphora-situlanın boyun bölümünde yer alan izlerden anlaşıldığı kadarıyla, kurşun ile boyun kısmının tam ortasında denk gelecek şekilde aplike edilmiş olması, amphora-situlanın süsleme tekniğine ışık tutması bakımından önemlidir. Boyunda yer alan izler, aplike edilen süsleme elemanın sarmaşık dalı ve yaprağı olduğunu net bir şekilde göstermektedir. Süsleme boyun bölümünü bir kuşak şeklinde tamamen sarmaktadır. Sarmaşık dalı süslemesi metal kaplarda ve diğer sanat eserlerinde yoğunlukla Hellenistik dönem olmak üzere, Klasik dönemden Bizans dönemine kadar kullanım görmüştür. Seramik eserlerden MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Derveni H mezarından ele geçmiş calyx kraterin⁴⁴² ve Metropolitan Müzesi'nde yer alan volütlü kraterin⁴⁴³, Bari Museo Archeologico'da yer alan kraterin⁴⁴⁴ boyun bölümlerinde sarmaşık desenini görmek mümkündür. Bu bezemenin benzer örneğini Parion amphora-situlasında olduğu gibi metal eserler üzerinde de görmekteyiz. Macaristan'da ele geçen ve MÖ 5.yüzyıla tarihlendirilen gümüş bir sürahinin boyun kısmında⁴⁴⁵, Kleinkunst München Müzesi'nde yer alan, MÖ 1.yüzyıla tarihlendirilen bir tek kulplu gümüş sürahinin boyun bölümünde⁴⁴⁶, Staatliche Museen'de yer alan ve MS 1.yüzyıla tarihlendirilen gümüş bir kâsenin karın bölgesinde⁴⁴⁷ aynı bezemeye tanık olmaktadır. Özellikle MÖ.4.yüzyılın ortasına tarihlendirilen Derveni Kraterinin gövde bölümünde yer alan sarmaşık dalı süslemesi⁴⁴⁸, Parion amphora-situlasında olduğu gibi kurşun ile aplike edilmiş olması büyük benzerlik göstermektedir.

Parion amphora-situlası; iki adet döküm tekniğinde yapılmış, şerit formlu kulplara sahiptir (**Lev. XX-2**). Kulpları ters "S" tipli forma sahiptir. Bir ucu dudak kısmına diğer ucu omuza aplike edilmiştir. Parion amphora-situlasındaki "S" forma sahip kulpların aksine daha erken tarihlere ait metal kaplarda kullanılan kulpların "L"

⁴⁴² Barr-Sharrar, The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork, Fig.87.

⁴⁴³ Barr-Sharrar, The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork, Fig.90.

⁴⁴⁴ Cambitoglou-Trendall, Fig.6

⁴⁴⁵ Mango-Bennett, Fig.6-13,14.

⁴⁴⁶ Sieveking, J., *Antike Metallgerate*, München, 1925, Taf.8.

⁴⁴⁷ Oliver-Luckner, Cat.No:82.

⁴⁴⁸ Barr-Sharrar, The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork, Fig.147.

şeklinde olduğu görülmektedir. Arkaik ve Klasik dönemlere ait metal amphoraların kulpları “L” profillidir. Örneğin Paestum’dan Geç Arkaik döneme ait olan bronz amphoranın kulpları⁴⁴⁹, Vatikan Müzesi’nde yer alan ve MÖ 5.yüzyıla ait olan bronz amphoranın kulpları⁴⁵⁰ “L” profillidir. Ters “S” formlu kulplar ise, daha geç dönemde özellikle Hellenistik dönem metal amphoralarında karşımıza çıkmaktadır. Erken dönem metal kaplarını dikkatlice incelediğimiz zaman ters “S” formlu dikey kulpları daha çok bronz oinochoe ve hydrialarda görmek mümkündür. MÖ 6. yüzyıla ait The Johns Hopkins University Archaeological Collection’da⁴⁵¹ ve Corinth’ten MÖ 5.yüzyıla ait bir oinochoe’nin⁴⁵², MÖ 6. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilen Aigion’dan bir hydrianın dikey kulpu⁴⁵³ ile MÖ 6. yüzyılın son çeyreğine ait Walters Art Gallery’den bronz bir hydrianın kulpu⁴⁵⁴ tıpkı Parion amphora-situlasında olduğu gibi ters “S” formuna sahiptir. Arkaik ve Klasik dönem bronz amphoralarının kulplarına bakıldığında ise “L” profilli kulplu olduklarını yukarıda ifade etmiştik. Bundan dolayı Parion amphora-situlasında da gördüğümüz ters “S” formundaki kulpların, Arkaik ve Klasik dönem içlerinde görülen oinochoelerin ve hydriaların dikey kulplarından etkilenmiş olması muhtemeldir. Ters “S” profilli kulbun benzerine Paestum’dan MÖ 5.yüzyıla tarihlendirilen bir bronz amphora⁴⁵⁵, Louvre Müzesinde yer alan ve MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Derveni’de 2 numaralı mezarda ortaya çıkarılmış olan bir bronz amphorada tanık olmaktayız⁴⁵⁶. Kulpların dışa bakan yüzeyi, iki adet yan yana ve aralarında tam ters yönde bir adet olmak üzere üç adet uzun bir, dil bezemesi ile süslenmiştir (**Lev. XXII-1**). Bu stilin en güzel örneklerinden bir tanesi MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen Bruzzano’dan bronz bir stannosun omuz bölümüne işlenmiştir⁴⁵⁷. İki adet dil bezemesi birbirine paralel olarak amphora-situlaya applike edilen kulbun ağza oturan bölümüne kadar kavis çizerek devam etmektedir. Birbirine paralel devam eden iki dil bezemesi kulbun yukarı bölümüne doğru incelmektedir. Üçüncü dil bezemesi kulbun üst bölümünde incelen iki dil bezemesinin arasında oluşan boşluğa

⁴⁴⁹ Rolley, *Les Vases De Bronze De L’Archaisme Recent En Grande-Grece*, Pl.XVIII-80,81, Pl.XIX-85,86, Pl.XXIV-121.

⁴⁵⁰ Lamb, Pl.LIX-b.

⁴⁵¹ Hill, Cat.No.20.

⁴⁵² Lamb, Pl.XLVI-a.

⁴⁵³ Miller, “Excavation at Nemea, 1977”, Pl.27-BR379.

⁴⁵⁴ Hill, Cat.No.15

⁴⁵⁵ Rolley, *Les Vases De Bronze De L’Archaisme Recent En Grande-Grece*, Pl.XIX-85,86.

⁴⁵⁶ Rolley, *Die Griechischen Bronzen*, s.182, Fig.166.

⁴⁵⁷ Bolla, “Il vasellama in bronzo in eta augustea:due tombe dell’ager mediolanensis”, Fig.1.

yerleştirilmiştir. Bir anlamda üçüncü dil bezemesi doldurma motifi olarak da işlenmiş diyebiliriz. Boyut anlamında diğer iki dil bezemesinden daha küçük boyutlu olması, doldurma bezeği olarak kullanılmış olma ihtimalini güçlendirmektedir. Dil bezemesi gerek metal kaplarda, gerekse diğer sanat eserlerinde klasik dönemler boyunca sıklıkla kullanılmış bir süsleme elemanıdır. Dil bezemesi, bronz amphoraların kulplarında sıklıkla görebileceğimiz bir süsleme değildir. Amphoraların kulplarından ziyade bronz hydriaların dikey kulplarında görmek mümkündür. Dil bezemesini MÖ 6.yüzyılın ilk yarısına ait olan Heraklion'dan⁴⁵⁸, MÖ 6.yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Paestum'dan⁴⁵⁹ ve MÖ 5.yüzyılın başlarına tarihlendirilen Sinop Arkeoloji Müzesi'nden bronz hydrianın dikey kulbunda⁴⁶⁰ görmek mümkündür. Kulbun üzerinde yer alan diğer bezeme ögesi ise dil bezemesinin hemen altında yer alan bir sıra boncuk dizisidir (**Lev. XXII-2**). Kulbunda boncuk dizisi olan amphora-situla örneğine rastlanılmamakla birlikte, benzer süslemeye sahip kulpları hydria ve oinochoelerde görmekteyiz. Atina'dan MÖ 6.yüzyıla tarihlendirilen bir hydria⁴⁶¹ ve Louvre Müzesi'nden MÖ 6. yüzyılın sonlarına tarihlendirilen bir hydria kulpu⁴⁶² boncuk bezeme ile süslenmiştir. Fakat Arkaik ve Klasik dönemde bronz kapların kulplarında yapılmış olan boncuk süslemesi boyut olarak Hellenistik dönem boncuk süslemelerine göre daha iri boyutlardadır. Boncuk bezemesinin hemen altında ise Lesbos kymationu bezemesi yer almaktadır (**Lev. XXI-2; Çiz.10-b**). Bronz kapların yanı sıra birçok sanat eserinde süsleme elemanı olarak kullanılan Lesbos kymationu özellikle mimari bezeme olarak çok uzun bir süre kullanım görmüştür. Lesbos kymationu ters profil üzerine uygulanmış yaprak motiflerinin stilize edilmesiyle oluşmuş süsleme ögesidir. Ard arda iki yaprağın yerleştirilmesiyle oluşan kymation daha sonraki dönemlerde üzengi çerçevesi, dil yaprağı ve ara yaprakların da eklenmesiyle daha yoğun bir düzende karşımıza çıkar. Yaprakların biçimlendirilişine göre dönem içerisinde farklı tipler göstermiştir. Bu tipler normal kymation, üzengi şekilli kymation, kısaçallı kymation, kalp şekilli kymation ve yaprak kymation olarak adlandırılmıştır⁴⁶³. Parion amphora-situlasındaki kymationu inceleyecek olursak, kymation iki yapraktan oluşmaktadır. Kymation yapraklarının MÖ

⁴⁵⁸ Diehl, Taf.1-1,B4.

⁴⁵⁹ Rolley, Die Griechischen Bronzen, Fig.127.

⁴⁶⁰ Uygur, M.N., "Sinop Hydria'sının Konservasyonu", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi:1989 Yıllığı*, Ankara, ss.209-215, Res.14; Maviş, Ş., *Sinop:Türkiye'nin En Kuzey Ucundaki Cennet*, İstanbul, 2012, 64.

⁴⁶¹ Diehl, Taf.4-2,B44.

⁴⁶² De Ridder, Pl.96-2648.

⁴⁶³ Koçel Erdem, Anadolu Hadrian Dönemi Mimari Bezemeleri (MS 117-138), 103.

4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilen bir özellik olarak dolgun işlenmiş olan ana yapraklar⁴⁶⁴ “S” formda dışbükey verilmiş ve yaprakların uçları dışarı doğru geniş bir kavis yaparak dönmüştür. Yaprakların ortasında yer alan damar bezeme alt sınırına ulaşmadan sonlandığından dolayı ana yaprakların bitim noktası tek bir parça ve sivri bir şekilde verilmiştir. Yaprakların uçlarının sivri bir şekilde verilmiş olması MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilen bir özelliktir⁴⁶⁵. Ana yaprakların dışa doğru yapmış olduğu kavisten dolayı, ana yaprakların birbirinden ayrıldığı noktadan başlayarak bezeme üst sınırına kadar olan kısımda yer alan damar, üçgen şeklinde verilmiştir. Damar, yaprağı ikiye ayırmış ve üst kısımda bir çizgi içbükey yay çizerek üçgen bir form kazanmıştır. Üçgen şeklinde dönüşmüş damar örneklerini MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Belevi Mouseleum’da⁴⁶⁶, Priene Athena Tapınağı’nda⁴⁶⁷ görmekteyiz. Ana yaprağın dış konturları belirgin, kalın ve kavisli olarak işlenmiştir. Arkaik dönemden Roma dönemi içlerine kadar görülen Lesbos kymationunun ara yaprakları da zamanla form değişimine uğramış ve farklı isimlerle anılmaya başlamıştır. Ara yapraklar Roma dönemine geldiğinde tıpkı ion kymationunda olduğu gibi mızrak motifine dönüşmüştür⁴⁶⁸. Fakat ara yaprağın olması gereken boşluklarda zaman zaman farklı motifler de işlenmiştir. Bu motif ise klasik Lesbos kymationundan farklı olarak, sıklıkla anthemion kuşağında gördüğümüz, ters açık palmet motifidir. Ana yaprakların dış konturları bezeme üst sınırında dairesel bir kavis yaparak gözleri oluşturmuştur. Gözler burada farklı bir işlevde ve formda işlenmiştir. Burada verilmiş olan gözler lale formunda iki parçadan oluşan palmet çanağını oluşturmuştur. Çanağın üstünde dışa doğru hafif yay çizen bir boğum, boğumun hemen üstünde ise stilize edilmiş çanak yaprağı yer almaktadır. Çanaktan her iki yönde çıkması gereken yapraklar tek bir parça olarak ve çanaktan bağımsız olarak verilmiştir. Hacimli ve belirgin olarak verilmiş çanak yaprakları her iki tarafa yay çizerek uzanmaktadır. Simetrik verilmiş olan çanak yaprağın yapmış olduğu kavisten dolayı orta kısmında kubbe biçiminde bir yuva oluşmuştur. Yuvadan çıkması gereken toplam beş adet taç ve orta yaprak yerine göz şeklinde bir motif verilmiştir. Kymation alanının darlığından veya küçük boyutlu olması nedeniyle palmet motifi basitleştirilmiştir. Lesbos yapraklarının dış konturu ile çanak yaprağı arasında derin bir

⁴⁶⁴ Erder, Tab.VI.

⁴⁶⁵ Erder, Tab.VI.

⁴⁶⁶ Erder, H4, XXXI-a.

⁴⁶⁷ Erder, J4,XXXI-b.

⁴⁶⁸ Başaran, Anadolu Mimari Bezemeleri Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi, Lev.5b, 36b.

boşluk bırakılmıştır. Çanak yaprağı bezemesi kymationda yer alan üç adet boşlukta farklı işlenmiştir. Parion amphora-situlasının kulplarında yer alan Lesbos kymationu süslemesinin sahip olduğu özelliklerin benzerini MÖ.4. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Epidauros Tholos'unda⁴⁶⁹, MÖ 4.yüzyılın ortalarında tarihlendirilen Sidon Asma Yapraklı Lahti'nde⁴⁷⁰ ve MÖ 2. Yüzyıla tarihlendirilen Knidos Apollon Altarı'nda⁴⁷¹ yer alan Lesbos kymationu süslemelerinde görmek mümkündür.

Amphora-situlanın bir diğer süsleme ögesi ise hafif yumuşatılmış bir profile sahip omuz kısmını çepeçevre saran dil bezemesidir (**Lev. XXIII-1**). Dil bezemesi amphora-situlanın boyun ve omuzla kademeli bir şekilde birleşen noktasından başlayarak friz kuşağının üst sınırını oluşturacak şekilde sonlanmaktadır. Dil bezemesi boyun ve gövdenin birleştiği noktadan, kabın genişleyen gövde kısmının da etkisiyle uç kısma doğru genişleyerek sonlanmaktadır. Repousse teknikte işlenmiş olan dil motifinin dış konturları kalın ve etli bir şekilde verilmiştir. Kimi yerde iki dil motifinin dış konturu tamamen birleşik bir şekilde görülmektedir. Bunun nedeni ise yapım aşamasında iki dil bezemesinin konturunun bir yapılması, daha sonra ise elle konturun arasının çizilerek ikiye bölünmesinden kaynaklanmaktadır. Dil bezemesi seramikler ve bronz eserler üzerinde sıklıkla işlenmiş bir motiftir. Seramik eserlerden Frienze Museo Archeologico Nazionale'de yer alan siyah figürlü kraterin⁴⁷², Salerno Museo Archeologico'da yer alan Hydriannın⁴⁷³ omuz kısımlarında benzer dil bezemesi işlenmiştir. Dil bezemesi seramiklerde olduğu gibi metal kaplarda da çok tercih edilen bir bezeme türüdür. Benzer örnekleri Walter Baker Koleksiyonu'ndan MÖ 6. yüzyıla ait bir situlanın gövdesinde⁴⁷⁴, Sala Consilina'dan MÖ 6.yüzyıla ait bir oinochoenin omuz ve gövde kısmında⁴⁷⁵, Chatillon sur Seile Museum'dan MÖ 6.yüzyıla ait bir kraterin⁴⁷⁶, Metropolitan Müzesi'nden MÖ 5.yüzyıla ait bir hydriannın⁴⁷⁷, Boston Fine Art

⁴⁶⁹ Erder, Kat.No: G15.

⁴⁷⁰ Erder, Kat.No: K11.

⁴⁷¹ Bruns-Özgan, C., *Knidos:Antik Kent Rehberi*, Konya, 2002, Res.84.

⁴⁷² Venit, M.S., "Point and Cointerpoint: Painted on Attic Painted Vases", *Antike Kunts*, 49.Jahrg, 2006, ss.29-41, Pl.5-1.

⁴⁷³ Hedreen, G., "Silens, Nymphs and Menads", *JHS*, Vol.114, 1994, ss.47-69, Pl.V-c

⁴⁷⁴ Bothmer, "A Greek and Roman Treasury", Fig.15

⁴⁷⁵ Charbonneaux, Pl.III-1.

⁴⁷⁶ Bol, P.C., *Antike Bronzetechnik:Kunst und Handwerk antiker Erzbildner*, München, 1985, Fig.53-54.

⁴⁷⁷ Lamb, Pl.LIX-a

Museum'dan MÖ 5.yüzyıla ait bronz bir oinochoenin⁴⁷⁸ ve Derveni'den MÖ 4.yüzyılın ortalarına ait bronz kraterin omuz kısmında⁴⁷⁹ görmek mümkündür.

Amphora-situlada kulpların omuz ile birleştiği noktanın hemen altında applike tarzda işlenmiş olan, Eros figürleri yer almaktadır. Erosların stilistik ve ikonografik özellikleri daha önceki bölümde belirtilmişti (**Lev. XVIII-1,2**). Burada Eros'ların kulplar altına applike edilme geleneğini incelemek faydalı olacaktır. Bronz kaplarda kulpların omuzla birleştiği noktaya figür ve bitkisel motifler applike edilme geleneği Arkaik dönemden beri bilinmektedir. Parion amphora-situlasına kadar uzanan süreçte kulplara konulu sahneler, siren, gorgo başı, palmet, Dionysos, Artemis vb. gibi çeşitli figürler ve bitkisel motifler applike edilmiştir⁴⁸⁰. Kulplu olan metal kapların hemen hemen hepsinde kulpların gövdeye tutturulduğu noktada apliğe sahip olduğunu görmekteyiz. Kulpların gövdeye tutturulduğu noktalarda, MÖ 6. yüzyıla ait Paestum'dan bronz bir hydria siren⁴⁸¹, MÖ 6. yüzyıla ait Aigion'dan bronz bir hydria palmet⁴⁸², MÖ. 6 yüzyıla ait München Antikensammlungen'den bronz bir krater gorgo⁴⁸³, MÖ 6.yüzyıla ait Heraklion'dan bronz bir hydria aslan başı⁴⁸⁴, MÖ 6. yüzyıla ait Louvre Museum'dan bronz bir amphora gorgo başı⁴⁸⁵, MÖ 5. yüzyıla ait Palazzolo'dan bronz bir hydria palmet⁴⁸⁶, MÖ 5.yüzyıla ait British Museum'dan bronz bir hydria siren⁴⁸⁷, MÖ 5. yüzyıla ait Macaristan'dan gümüş bir sürahi sakallı bir erkek başı⁴⁸⁸, MÖ 5. yüzyıla ait Metropolitan Museum'dan bronz bir hydria Artemis⁴⁸⁹, MÖ 5.yüzyıla ait Sinop Arkeoloji Müzesi'nden bronz bir hydria gorgo⁴⁹⁰, MÖ 5-4. yüzyıla ait Pourtales Collection'dan bronz bir amphora ise siren⁴⁹¹ şeklinde apliğe sahiptir. MÖ 4.yüzyılda ise en çok Eros, Eros ve Psyche, Dionysos ve Ariadne, Dionysos ve Satyr,

⁴⁷⁸ Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", Fig.19-21.

⁴⁷⁹ Barr-Sharrar, "Macedonian Metal Vases in Perspective:Some Observations on Context and Tradition", Fig.19-a.

⁴⁸⁰ Atasoy, "Anadolu'da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)", s.58.

⁴⁸¹ Rolley, Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece, Pl.X, Fig.41-43.

⁴⁸² Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", Fig.4a.

⁴⁸³ Bol, Fig.55-56.

⁴⁸⁴ Diehl, Taf.1-1, B4.

⁴⁸⁵ De Ridder, Kat.No: 2645.

⁴⁸⁶ Bolla, "Il vasellama in bronzo in eta augustea:due tombe dell'ager mediolanensis", Fig.2a,b.

⁴⁸⁷ Pottier-Reinach-Veyries, Pl.XLIX; Lamb, Pl.LVIII.

⁴⁸⁸ Mango-Bennett, Fig.6-35a.

⁴⁸⁹ Richter, "A Greek Bronze Hydria", Fig.1.

⁴⁹⁰ Uygur, Res.14; Maviş, 64.

⁴⁹¹ Smith, British Museum Marbles and Bronzes: Fifty Plates From Selected Subjects in the Department of Greek and Roman Antiquities, Kat.No.43

Boreas ve Oreithya işlenmeye başlamıştır⁴⁹². MÖ. 4 yüzyıla ait İstanbul Arkeoloji Müzesi'nden bronz bir hydria Eros ve Psyche⁴⁹³, MÖ 4.yüzyıla ait Myrina'dan bronz bir hydria Eros⁴⁹⁴, MÖ 4.yüzyıla ait British Museum'dan bronz bir hydria satyr ve menadlı⁴⁹⁵ apliklere sahiptirler. Daha sonraki dönemlerde ise, kulpların hemen altında bittiği noktaya applike edilen figürler, çizgisel veya kazıma çizgilerle işlenmeye başlanmıştır. Vergina'dan MÖ 3. yüzyıla ait bir gümüş situlanın⁴⁹⁶, Derveni'den aynı tarihlere ait bir bronz situlanın⁴⁹⁷ kulbunun bittiği noktaya kazıma çizgilerle palmet motifi çizildiği görmekteyiz. Yani MÖ. 3 yüzyıldan itibaren kulpların bittiği noktaya motif ya da figür applike edilme geleneği MÖ 3. yüzyıldan itibaren azalmaya başlamış ve apliklerin yerine kazıma çizgilerle motifler ya da figürler işlenmeye başlamıştır. İkonografik anlamda Eros figürlerinin Dionysos ile ilgili sahnelerde yer almasının sebebini daha önceki bölümde ayrıntılı bir şekilde belirtilmişti. Eros figürlerini bu bağlamda incelediğimiz zaman Eros apliklerinin MÖ 4. yüzyıl kaplarında görülmesinin nedeni, dönemin en çok işlenen konusu olan Dionysos şenlikleriyle bağlantılı olmasından kaynaklanmaktadır. Eros'un hemen ayaklarının altında, kanatlarının ve baş kısmının etrafında bitkisel bezekler yer almaktadır. Bitkisel bezemelere iki Eros'tan elinde defne yapraklı çelenk ve deniz kabuğu tutan Eros sahiptir. Eros figürünün çevresinde yer alan bitkisel bezemeleri incelediğimiz zaman kıvrıkdal (ranke) örgesi olduğu anlaşılmaktadır. Kıvrıkdal ortadaki merkezi bir motif ya da figürden çıkarak iki yana doğru dalgalanan ve çoğunlukla birer yarım palmetle sonlanan ana dallardan oluşan bir bitkisel bezeme türüdür. Ana dallardan çıkarak ters yönde kıvrılan ve dairesel bir çerçeve oluşturan yan dallar da kıvrıkdalın diğer ögesidir⁴⁹⁸. Eros'un her iki tarafında yer alan kıvrıkdallar, Eros'un ayaklarının altında yer alan akanthus demetinden çıkmaktadır. Akanthus demetini oluşturan yapraklar erken dönemlerde birbirine yakın işlenmiştir⁴⁹⁹. Eros'un ayaklarının hemen altında yer alan demeti oluşturan yapraklar birbirine çok yakın işlenmiş olmasından dolayı erken özellik

⁴⁹² Charbonneaux, 64.

⁴⁹³ Metzger, Fig.95.

⁴⁹⁴ Charbonneaux, Pl.IX-1.

⁴⁹⁵ Sieveking, Taf.5.

⁴⁹⁶ Barr-Sharrar, "Macedonian Metal Vases in Perspective:Some Observations on Context and Tradition", Fig.10a.

⁴⁹⁷ Barr-Sharrar, "Macedonian Metal Vases in Perspective:Some Observations on Context and Tradition", Fig.16

⁴⁹⁸ Can, B. ,*Roma Çağı Anadolu Mimarisinde Kıvrıkdal (Ranke) Bezemeleri*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, 2005, 20.

⁴⁹⁹ Can, 21.

göstermektedir. Kıvrıkdal motiflerini Hellenistik dönemden sonra mimari yapıların süslemelerinde, daha önceki dönemlerde ise genellikle seramikler üzerinde görmekteyiz. MÖ 6.yüzyılda seramikler üzerinde kıvrıkdalların bazı öğeleri görülmeye başlamıştır ve bu motif daha sonra kırmızı figürlü seramiklerde çok popüler olan bir bezeme olmuştur⁵⁰⁰. MÖ 5. yüzyıla gelindiğinde kıvrıkdallar kırmızı figürlü seramikler üzerinde oluşumunu tamamlamış olarak karşımıza çıkmaktadır⁵⁰¹. Eros'un etrafına yayılan bezeme örgesini oluşturan kıvrıkdallar daha önce de dediğimiz gibi birbirine yakın verilmiş yapraklardan oluşmuş olan akanthus demetinden çıkarak iki yöne doğru uzanmaktadır. İki ana dalın üzerinde yer alan boğumlu bileziklerden çıkan yan dallar kıvrılarak Eros'un kanatlarının sonlandığı noktada volütler oluşturarak sonlanmıştır. Ana dallar ise Eros'un başının sağ ve sol kısmına kadar uzanmakta olup; yarım kapalı palmet motifiyle sonlanmıştır. Anadallar ve yandallar boydan boya birbirine paralel derin yivlere sahiptir. Birbirine paralel derin yivler genellikle Klasik ve Hellenistik dönem kıvrıkdallarında görülen genel bir özellik olarak dikkat çekmektedir⁵⁰². Derinlikten yoksun ve doğallıktan uzaktır. Kıvrıkdalların iki ucunda frize son veren motifler fazla çeşitlilik göstermezler. Genelde kullanılan köşe motifi tipi akanthus demeti ya da yarım palmettir. Akanthus demeti ya da figür merkezli, ortadan iki yana doğru uzayan ana dalların uçlarında, frizin son ögesi olarak yarım palmet motiflerine yer verilmiştir. Ana dalın uç kısmındaki, bazen manşetli bazen düz bir çanakdan çıkan kapalı yarım palmetler iki ya da üç taç yapraklıdır⁵⁰³. Eros'un başının sağ ve sol tarafında yer alan yarım palmetler beş adet taç yapraktan meydana gelmiştir. Palmetin taç yaprakları dışbükey formda ve uçları bir alttaki yaprağın üstüne temas etmektedir. Eros'un ayaklarından başlayan ve etrafına yayılan kıvrıkdal bezemesi MÖ 380-370 yıllarına ait Epidauros Asklepios Tapınağı'nın simasında⁵⁰⁴ ve Didyma Apollon Tapınağı'nın Naikosu'nda⁵⁰⁵ yer alan kıvrıkdal bezemesiyle yakın benzerlik göstermektedir. MÖ 6.yüzyıla ait Paris Louvre Müzesi'nden bir bronz hydrianın kulbunda⁵⁰⁶, Macaristan'da ele geçen ve MÖ 5.yüzyıla tarihlendirilen gümüş bir

⁵⁰⁰ Boardman, Siyah Figürlü Atina Vazoları, 111, Res.202-206.

⁵⁰¹ Boardman, Kırmızı Figürlü Atina Vazoları:Arkaik Dönem , s.33,35, Res.24-26, 32.

⁵⁰² Schmitt,H.H.-Vogt,E., *Lexikon des Hellenismus*, Wiesbaden, 2005, Abb.218-1.

⁵⁰³ Can, 28.

⁵⁰⁴ Can, Kat.No: 95.

⁵⁰⁵ Erder, Kat.No: B16.

⁵⁰⁶ Diehl, Taf.16, B150.

sürahinin boyun kısmında⁵⁰⁷ ve MÖ 4.yüzyıla ait Derveni’de ortaya çıkarılmışı bronz bir kraterin kulp bölümünde⁵⁰⁸ benzer türde kıvrıkdal bezemesini yer almaktadır.

Kabın kaideye doğru daralan gövde kısmında yer alan friz kuşağı ile ilgili stilistik ve ikonografik incelemeleri daha önceki bölümde belirtilmiştir. Frizin hemen altında ise kaide bölümü gelmektedir (**Lev. XXIII-2**). Gövdenin birleştiği yerden dışa doğru genişleyen kaide kısmı, çepeçevre Lesbos kymationu ile süslenmiştir. Kaideyi çepeçevre saran Lesbos kymationu ile ilgili ayrıntılı bilgi, kulp üzerinde yer alan Lesbos kymationu bölümünde anlatılmıştı. Kaide kısmında yer alan Lesbos kymationu stil özellikleri açısından kulpta yer alan Lesbos kymationu ile aynı özellikleri göstermektedir (**Çiz.10-c**). Kaideye bakıldığında, profilinin kyma reversayı andırmasından dolayı, buraya Lesbos kymationunun yapıldığının söylenmesi doğru olacaktır. Kaidedeki Lesbos kymationunu kulptaki Lesbos kymationundan ayıran en önemli fark, kaideye yapılan Lesbos örgüsünün daha geniş alana yayılmasından dolayı ayrıntıların daha fazla ve işçiliğin daha iyi verilmesidir. Dolgun yapraklara sahip olan Lesbos çiçeğinin damar kısmı üçgen şekilde verilmiştir. Alzinger bu tip üçgen formlu Lesbos çiçeği damarının Belevi Mousellion’unda⁵⁰⁹, Ganzert ise MÖ 350’lere ait olan Priene Athena Tapınağı’nda⁵¹⁰ görüldüğünü belirtmektedir. Üçgen bir forma sahip damar, gümüş kakma ile süslenmiştir. Lesbos kymationunda yer alan gümüş kakma MÖ 4. yüzyılın ortalarında üretilen bronz eserlerin kaidelerinde uygulanan bir özellik olarak dikkat çekmektedir⁵¹¹. Gümüş kakma ile süslenmiş Lesbos çiçeğini MÖ 4. yüzyıla ait Metropolitan Museum’dan bronz bir hydrianın kaidesinde⁵¹² ve MÖ 3.yüzyıla ait İstanbul Arkeoloji Müzesi’nden bronz bir sürahinin omuz kısmında⁵¹³ görmekteyiz.

Kaidede yer alan Lesbos kymationu palmet motifinin daha ayrıntılı verilmesiyle diğerinden ayrılmaktadır. Kulptaki kymation ile aynı özelliklerde olduğu için burada sadece palmet motifini incelemek yeterli olacaktır. Palmet açık ters palmet, iki adet

⁵⁰⁷ Mango-Bennett, Fig.6-15.

⁵⁰⁸ Kypraiou, Fig.79-80.

⁵⁰⁹ Alzinger, W., *Augusteische Architektur in Ephesos*, Wien, 1974, Fig.171b-27.

⁵¹⁰ Ganzert, J., “Zur Entwicklung lesbischer Kymationformen Mit 160 Abbildungen”, *Jahrbuch Des Deutschen Archäologischen Instituts*, Band:98, 1983, pp.123-202, Abb.50, Abb.86.

⁵¹¹ Charbonneaux, 64.

⁵¹² Richter, “A Greek Bronze Hydria”, Taf.126-5.

⁵¹³ Pfrommer, M., “Zu agyptischen und achamenidischen Einflüssen im frühhellenistischen Kleinasien (Taf.125,126)”, *Festschrift Für Jale İnan Armağam*, Band I:Text, Edi.:N.Başgelen-M.Lugal, İstanbul, 1989, ss.281-286, Fig.5.

çanak yaprak, iki adet taç yaprak ve bir adet orta yaprak olmak suretiyle 5 adet yaprakтан oluşmaktadır. Geniş ve dolgun verilen yaprakların uçları birbirine değmemektedir. Yapraklar ana merkezden çıkmakta olup; burada yer alan palmet çanağı lale formuna sahiptir. Ters palmete sahip olan Lesbos kymation kuşağını mimari yapıların bezemelerinde de görmekteyiz. Ganzert Palmetli Lesbos kymationu örgesinin MÖ 4.yüzyıla tarihlendirilen Megara Hyblaia'da ve Minturnae'de de olduğunu belirtmektedir⁵¹⁴. Fakat üçgen damara sahip Lesbos çiçeğini ve ters palmet motifinin birlikte kullanıldığı Lesbos kymationunu Ara Pacis gibi Roma dönemi yapılarında da görmek mümkündür⁵¹⁵. Ganzert bu örgenin Klasik dönem taklidi olduğunu ifade etmektedir⁵¹⁶. Bronz kapların kaidelerinde Lesbos kymationunu MÖ 4. yüzyıldan önce görmemekteyiz. Arkaik ve Erken Klasik dönemlere ait bronz kapların kaideleri ya boş ya da kısa dil motifi ile süslenmiştir⁵¹⁷. MÖ 4. yüzyıla ait Metropolitan⁵¹⁸, MÖ.4 yüzyılın ortalarına ait British⁵¹⁹, MÖ 370'lere tarihlendirilen Pharsala⁵²⁰, MÖ 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen İstanbul Arkeoloji Müzeleri⁵²¹, MÖ 4.yüzyılın ortalarına ait Virginia Museum of Fine Arts⁵²², MÖ 4.yüzyılın ortalarına ait Tire Müzesi⁵²³ ve MÖ 4. yüzyılın ortalarına ait Mangalia⁵²⁴, da bulunan bronz hydriaların kaidelerinde ters palmete sahip Lesbos kymationu işlenmiştir. Ters palmet motifine sahip Lesbos kymationu antik dönemde sadece bronz kaplarda değil, başka bronz eserlerde de sevilerek kullanılmıştır. Badisches Landesmuseum da sergilenen ve Hellenistik döneme ait bronz bir kapı süsleme levhasında⁵²⁵ da aynı bezeğin kullanıldığı görülmektedir.

⁵¹⁴ Ganzert, Abb.122.

⁵¹⁵ Ganzert, Abb.140

⁵¹⁶ Ganzert, 188.

⁵¹⁷ Rolley, Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece, Pl.XX-90-95..

⁵¹⁸ Richter, "A Greek Bronze Hydria", Fig.3; Bothmer, "Bronze Hydria", s.198.

⁵¹⁹ Sieveking, Taf.5.

⁵²⁰ Barr-Sharrar, The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork, Fig.166.

⁵²¹ Ogan, "Eros ve Psihe Figürlerini Havi Tunç Vazo", s.88.

⁵²² Mitten-Doeringer, Kat.No: 110.

⁵²³ Gürler, B., *Tire Müzesi Bronz Eserleri*, İstanbul, 2004, Kat.No: 60

⁵²⁴ Coman -Zavatin, E., "Un Mormint Elenistic Cu Kalpida De La Mangalia", *Pontika* 5, 1972, ss.103-116, Fig.5.

⁵²⁵ Künzl-Künzl, Das römische Prunkportal von Ladenburg, Abb.104-105.

3.4.1.1.7. Amphora-Situlanın Kökeni

Amphora-situlanın kökenini incelemek için öncelikle antik dönem seramiklerine bakmak gerekmektedir. Çünkü madeni kaplar ile seramik kaplar arasında tarih boyunca sıkı bir etkileşim olmuştur. Seramik sanatında ilk etkileşimler Tunç Çağında (MÖ 3000-1200) madenden yapılan kapların ortaya çıkması ile birlikte görülür. Daha önceki dönemlerde üretilen seramiklerin ortak özelliği işlevsel olması ve bu nedenle pişirme kaplarının dışına çıkılmamasıdır⁵²⁶. Tunç çağından itibaren ilk madeni kapların yapılmaya başlamasıyla birlikte süsleyici unsurların dışında kapların formlarında da belirgin bazı değişimler gözlenir. Bugüne kadar yapılan araştırmalarda seramik kaplar ile maden ve taş gibi malzemelerden yapılmış kaplar arasındaki ortak özelliklerin önce hangi grupta ortaya çıktığı konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Antik Dönemin en önemli bronz eser üreten medeniyetleri Doğuda Hititler, Urartular, Lidyalılar ve Frigler, Batıda ise Etrüskler ve Grekler'di. Hititlerin madeni eşya üretimi örneklerini Boğazköy'de ortaya çıkarılan eserler göstermektedir⁵²⁷. Hititlerin yapmış olduğu bronz eserlerden en çok bronz heykelcikler ve rython ile ön plana çıkmaktadır⁵²⁸. Urartu egemenlik sahası içinde yapılan arkeolojik kazılarda çeşitli madenlerden yapılmış çok sayıda eser ortaya çıkarılmıştır. Genellikle demir, bakır, altın ve gümüş gibi madenlerden veya tunçtan üretilen bu eserlerin sergiledikleri çeşitlilik ve üstün teknoloji, Urartu'nun bir maden işleme ve üretme merkezi olabileceğini önerilerinin yapılmasını sağlamıştır⁵²⁹. Gordion Tümülüsü'nden çıkan bronz eserler Friglerin maden sanatında ne kadar ileri seviyede olduklarının belgeleridir⁵³⁰. Lidyalılar ise Paktolos çayından elde ettikleri altın, elektron ve gümüş madenleri sayesinde küçük el sanatları alanında ileri seviyeye ulaşmışlardır⁵³¹. Komşuları olan Ionlardan etkilenecek madeni kap üretimi de yapmışlardır⁵³². Batıda ise Etrüsklerin ustaca işledikleri bronz heykellerin yanı sıra kap, kazan, şamdan, ayna vb. gibi çeşitli özgün eşyaların

⁵²⁶ Oransay, A., "Antikçağ'da Grek ve Roma Seramik Sanatında Madeni Kapların Etkisi (The Effect of Metalwares on Greek and Roman Pottery in Antiquity)", *II.Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Eskişehir, 2002, ss.253-261, s.254.

⁵²⁷ Macqueen, J.G., *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*, Çev.:E.Davutoğlu, Ankara, 2001, 163.

⁵²⁸ Darga, 34-37.

⁵²⁹ Çilingiroğlu, A., *Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı*, İzmir, 1997, 107

⁵³⁰ Toker, A., *Museum of Anatolian Civilization Metal Vessels*, Ankara, 1992, 22-23.

⁵³¹ Sevin, Eski Anadolu ve Trakya: Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar, 290-295

⁵³² Sevin, Eski Anadolu ve Trakya: Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar, 295-296.

yapımında oldukça sık kullandıkları bir malzemedir⁵³³. MÖ 8.yüzyıl Tarquinia, MÖ 7.yüzyıl Caere mezarlarında ortaya çıkarılan bronz eserler Etrüsklerin bronz eser üretiminde nasıl ileri seviyede olduklarını göstermektedir⁵³⁴. Grek dünyasında bronz kapların MÖ 7.yüzyılın sonları 6.yüzyılın başlarında çok popüler oldukları anlaşılmaktadır⁵³⁵. Üzerinde durulan esas konu Grek seramik sanatının en yüksek seviyeye ulaştığı MÖ 7-5. yüzyıllardaki durumudur. Bu dönem seramiklerinin teknik kalitesini göz önünde bulundurulursa, seramik kapların aslında madeni kap üreticilerini etkilediği anlaşılmaktadır. Bu durumun asıl nedeni ise madeni görünümlü yorumlanan seramik kaplar, aslında seramik üreticilerinin kendi orijinal tasarımlarıyla yapmış olmasıdır. Seramik üreticileri diğer kap türlerinden etkilenmeye gerek duymayacak kadar yaratıcı ve bu konuda uzmanlaşmış kişilerdir⁵³⁶. Bununla beraber MÖ 7-6. yüzyıl başında mutfak kültürünün zenginleşmesi ve bir düzene girmesiyle Grek dünyasında bazı kap formlarının ve bunların üzerindeki süslemelerin standart hale geldiği görülür. Standartların oluşması sırasında doğu etkisinde yapılan yeniliklerin yansısı, maden ve taş gibi malzemelerin kullanıldığı kaplardan etkilenmeler de vardır⁵³⁷. Buradan yola çıkarak amphora-situlanın etkileşimde bulunduğu seramik kap formlarına bakmakta fayda olacaktır. Amphora-situla form bakımından en çok boyunlu amphoralara benzerlik göstermektedir. Amphora-situla uzun bir boyuna, hafif yumuşak hatta sahip omuza, ters “S” formuna sahip ince bir bant şeklinde kulplara, yumurta şeklinde ince uzun bir gövdeye ve dışbükey genişleyen bir kaideye sahiptir. MÖ. 6. yüzyılın ikinci çeyreğinde yumurta biçimli, boyunlu Etrüsk amphoraları bazı çömlek ressamlarının karakteristik formu olmuştur⁵³⁸. MÖ 570-550'lere ait Timiades Ressamı tarafından boyanan Etrüsk amphorası form açısından Parion amphora-situlasına benzemektedir⁵³⁹. Etrüsk amphorasının dışında MÖ 510-470'lere a⁵⁴⁰ ve MÖ 490-460'lere tarihlenen boyunlu amphora⁵⁴¹ ile MÖ 480-470'lere tarihlendirilen nolan amphorası⁵⁴² form

⁵³³ Tül Tulunay, E., *Etrüsk Sanatı*, İstanbul ,1992, 108.

⁵³⁴ Tül Tulunay, 108

⁵³⁵ Robinson, “New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar”, s.185.

⁵³⁶ Oransay, “Antikçağ’da Grek ve Roma Seramik Sanatında Madeni Kapların Etkisi (The Effect of Metalwares on Greek and Roman Pottery in Antiquity)”, s.254.

⁵³⁷ Oransay, “Antikçağ’da Grek ve Roma Seramik Sanatında Madeni Kapların Etkisi (The Effect of Metalwares on Greek and Roman Pottery in Antiquity)”, s.255.

⁵³⁸ Boardman, Yunan Heykeli:Arkaik Dönem, 36.

⁵³⁹ Clark, A.J.-Elston, M.-Hart, M.L., *Understanding Greek Vases:A Guide to Terms, Styles and Techniques*, California, 2002, Fig.138.

⁵⁴⁰ Boardman, Kırmızı Figürlü Atina Vazoları:Arkaik Dönem , Fig.138.

⁵⁴¹ Boardman, Kırmızı Figürlü Atina Vazoları:Arkaik Dönem , Fig.150.

açısından Parion örneği ile yakın benzerlik yansıtmaktadır. Kulpların bir bant şekilde zarif bir yapıya sahip olması ve kulbun dudaktan başlayarak omuz üzerinde sonlanması aklımıza Nikosthenes Amphoras'ını getirmektedir. MÖ 510'lara ait bir Nikosthenes amphorası kulp ve form bakımından büyük benzerlik göstermektedir⁵⁴³. Amphora-situlanın seramik kaplarla benzerliği noktasında öncelikle kapaklı amphoralara bakmak gerekmektedir. MÖ 520'lere tarihlendirilen boyunlu amphora bir kapağa sahip olması yönünden benzerlik göstermektedir⁵⁴⁴. Kapaklı amphoraların en geç örneğini Panatheneia amphoraları oluşturmaktadır. MÖ 363/362'lere ait kapaklı Panatheneia Amphorası dönem olarak amphora-situlaya en yakın örnektir⁵⁴⁵. Parion amphora-situlasını amphoralardan ayıran en önemli özelliği kapağın hemen üstünde sepet kulpa sahip olmasıdır. Bu tip sepet kulplar, amphora formlarından ziyade situlalarda görülmektedir. Situlaların kökenine bakıldığında ise Urartulara ve Frigler'e kadar gitmek gerekir. Maden işleme konusunda kendi döneminin en ileri uygarlığı olan Urartular, MÖ 9.yüzyılda situla yapmaya başlamıştır. Tek sepet kulpa sahip olan situla özgün formuna ise MÖ 8.yüzyılda kavuşmuştur. Van Müzesinde ve Carmen and Louise Warshaw Fund for Archaeological Acquisitions'da sergilenen bronz situlalar MÖ 8-7 yüzyıla tarihlendirilmektedir⁵⁴⁶. Diğer önemli situla üreten uygarlık ise Frigler'dir. Frigler situla formunu Urartular'dan daha ileri bir seviyeye taşımıştır. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yer alan ve MÖ 8.yüzyıla tarihlendirilen iki adet sepet kulpa sahip situladan bir tanesi koç protomu diğeri ise aslan protomu formunda işlenmiştir⁵⁴⁷. Toker, Frigler'in bu situlanın lokal bir atölyede yapıldığını ve bu yeni situla formunun Assur etkili olduğunu ileri sürmüştür⁵⁴⁸. Doğu topraklarında ilk olarak görüldüğü düşünülen situla formu batıda ise en erken olarak Etrüsk sanatında karşımıza çıkmaktadır. Urartu ve Frig sanatından etkilenmiş olması büyük ihtimaldir. Etrüskler tarafından Etruria bölgesinin favori metali olan bronzdan çok sayıda eser üretilmiş ve bu

⁵⁴² Boardman, Kırmızı Figürlü Atina Vazoları: Arkaik Dönem , Fig.360.

⁵⁴³ Bothmer-Moore, Attic Black-figures Neck-amphorae, Corpvs Vasorum Antiquorum: The Metropolitan Museum of Art, Pl.52-5,6.

⁵⁴⁴ Bothmer-Moore, Attic Black-figures Neck-amphorae, Corpvs Vasorum Antiquorum: The Metropolitan Museum of Art, Pl.44-1,2.

⁵⁴⁵ Clark-Elston-Hart, Fig.117.

⁵⁴⁶ Merhav, R., "Everyday and Ceremonial Utensils", *Urartu: A Metalworking Center in the First Millennium B.C.E.*, Edi.: R.Merhav, Jerusalem, 1991, ss.198-226, Fig.5-3, No.19.

⁵⁴⁷ Toker, Fig.121-122.

⁵⁴⁸ Toker, 25.

eserlerden bazıları Grek dünyasına ihraç da edilmiştir⁵⁴⁹. Sepet şeklinde olan situlalar, Urartu ve Frig situlalarından farklı olarak, iki adet birbirine paralel kulplara sahiptir. Bu form genellikle Etruria bölgesinde yer alan Villanova kültüründe MÖ 8-7. yüzyılın erken evrelerinde görülmüştür⁵⁵⁰. Bunun güzel örneklerinden bir tanesi Museum of Art and Archaeology'de sergilenen MÖ 8.yüzyıla ait Villanovan bir situladır⁵⁵¹. Grek stilinde situla ise en erken olarak MÖ 6.yüzyılın erken evrelerinde Sala Consilina'da ortaya çıkmıştır. Villanova situlasından farklı olarak Grek situlalarının gövdesinde repousse tekniğinde yapılmış kabartmalara yer verilmiştir. MÖ 5.yüzyılın sonlarında ise situlalar çan formuna sahip olmaya başlamış ve kulpların aplike edildiği noktalarda süslemelere yer verilmeye başlanmıştır. Hellenistik dönem içinde situlaların omuz kısımları daha şişkin verilmeye başlanmış ve kulpların aplike edildiği noktalarda yer alan süslemeler dışında herhangi bir süsleme yapılmamıştır⁵⁵². Bu dönemin en güzel örneklerinden bir tanesi Kalamaria'da ortaya çıkarılmış olan MÖ 4.yüzyıla ait bronz bir situladır⁵⁵³. Etruria bölgesinde üretilen situla tipi daha sonra başka bölgelerde de görülmeye başlamıştır. MÖ 4.yüzyılın ortalarında Macedonia mezarlarında da Etrüsk situlalarına benzer situlalar çıktığı ancak; çıkarılan bu tip situlaların Macedonia bölgesine özgü olduğu görülmüştür⁵⁵⁴. Bununla beraber Grek madeni kaplarında görülen sepet kulbun geçtiği halkalarda yer alan kulp durdurucu ilk olarak Etrüsk situlalarında görülen bir özelliktir⁵⁵⁵. Situlaların sepet şeklinde kulplarının amphoralara uygulanmasının nedeni fonksiyonel olmasından kaynaklanmış olmalıdır. Bu noktada amphoraya situlanın fonksiyonel olarak kullanılması amacıyla sepet kulpu şeklinde bir kulp eklenmiştir. Amphoraya situlanın sepet kulpu adapte edilerek amphoraya situla fonksiyonu da verilmeye çalışılmıştır. Bu yeni form dönem içerisinde kullanılmaya başlanmış bir form olarak dikkat çekmektedir. Barr-Sharrar amphora-situla formunun Grek sanatına özgü olduğunu belirtmektedir⁵⁵⁶. Parion amphora-situlasının form açısından benzer örnekleri daha önceki yüzyıllarda ve aynı yüzyıl içerisinde görmek mümkündür. Parion amphora-situlasının benzer örneklerini Yunanistan'dan MÖ

⁵⁴⁹ Bothmer, "Newly Acquired Bronzes-Greek, Etruscan and Roman", s.148.

⁵⁵⁰ Charbonneaux, 67.

⁵⁵¹ Hill, Kat.No.4.

⁵⁵² Charbonneaux, 68.

⁵⁵³ Barr-Sharrar, "Macedonian Metal Vases in Perspective:Some Observations on Context and Tradition", Fig.8

⁵⁵⁴ Triester, "Bronze and Silver Greek, Macedonian and Etruscan Vessels in Scythia", s.22.

⁵⁵⁵ Bothmer, "Newly Acquired Bronzes-Greek, Etruscan and Roman", s.145.

⁵⁵⁶ Barr-Sharrar, The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork, s.23.

6.yüzyılın son çeyreğine ait bronz bir amphora-situlada⁵⁵⁷, MÖ 6.yüzyılın sonlarına ait Gela'dan bronz bir başka amphora-situlada⁵⁵⁸, MÖ 6.yüzyılın sonlarına ait Paestum⁵⁵⁹, MÖ 5.yüzyıla ait Derveni⁵⁶⁰, MÖ 4.yüzyılın ilk çeyreğine ait Macaristan⁵⁶¹, MÖ 4.yüzyılın ikinci yarısına ait Peschanoe'den⁵⁶² ele geçen örneklerde bulabilmekteyiz. Parion amphora-situlası form açısından situladan ziyade amphora formundadır. Bronz amphora örneklerini daha önceki dönemlerde de görmek mümkündür. Dolayısıyla Parion amphora-situlasının form açısından kökeni daha önceki dönemlerde üretilen bronz amphoralara dayandığı kaçınılmazdır. Bronz amphoraların da dönem içerisinde gelişimini gözlemlersek, MÖ 4. yüzyılda neredeyse kapaksız bronz amphora örneğine rastlamamaktayız. Dolayısıyla MÖ 4.yüzyıla ait olan Parion amphora-situlasının kökenini bronz amphoraların oluşturduğu yadsınamaz. Parion amphora-situlasının etkilendiği erken dönem bronz amphora örnekleri MÖ 6.yüzyılın sonlarından MÖ 5-4. yüzyıllar arasında görmek mümkündür⁵⁶³. Ayrıca bronz amphora örnekleri Etrüsk sanatında da görülmektedir. Etrüsk ile Grek maden sanatının birbirleri ile ilişki içerisinde oldukları bilinmektedir⁵⁶⁴. Amphoraların ilerleyen dönemlerde bir kapağa ve sepet kulpa sahip olmasıyla beraber kapaklı situlalar erken dönemlerde mevcuttur. Kapaklı bir situlanın örneğini Hermitage Museum'da yer alan Arkaik döneme ait bronz situla teşkil etmektedir⁵⁶⁵. Tüm bu veriler ışığında Parion amphora-situlasının kökenini tek bir yere bağlamak doğru olmayacaktır. Etrüsk maden sanatının Grek maden sanatı ile, Grek madeni kaplarının da seramik sanatıyla yakın ilişki içerisinde olması, Parion amphora-situlasının kökeninin tek bir noktaya bağlanamayacağını göstermektedir. Fakat amphora-situlanın Grek sanatında oluşmuş bir form olduğunu söylemekte fayda vardır.

⁵⁵⁷ Mertens, J.R., "Greek Bronzes: In the Metropolitan Museum of Art", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series, Vol.43, No:2, 1985, pp.1-64, Fig.19

⁵⁵⁸ Rolley, *Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece*, Pl.XXIV-121.

⁵⁵⁹ Rolley, *Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece*, Pl.XIX-85.

⁵⁶⁰ Barr-Sharrar, *The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork*, Fig.19; Bothmer, "Newly Acquired Bronzes-Greek, Etruscan and Roman", Fig.10-13.

⁵⁶¹ Mango-Bennett, s.239.

⁵⁶² Triester, "Bronze and Silver Greek, Macedonian and Etruscan Vessels in Scythia", Fig.8.

⁵⁶³ MÖ 6.yüzyılın sonlarına ait Bitolo Museum'dan bronz bir amphora. Bkz. Rolley, *Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece*, Pl.XVIII-81; MÖ 6.yüzyıla ait Louvre Museum'dan bronz bir amphora. Bkz. De Ridder, Kat.No: 2645; MÖ 5.yüzyılın ortalarına ait Vatikan'dan bronz bir amphora. Bkz. Lamb, Pl.59-b; Paestum'dan MÖ 5.yüzyıla tarihlendirilen bir bronz amphora. Bkz. Rolley, *Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece*, Pl.XIX-85,86; MÖ 5-4.yüzyıla ait Pourtales Collection'dan bronz bir amphora. Bkz. Smith, *British Museum Marbles and Bronzes: Fifty Plates From Selected Subjects in the Department of Greek and Roman Antiquities*, Kat.No.43

⁵⁶⁴ Robinson, "New Greek Bronze Vases: A Commentary on Pindar", s.189.

⁵⁶⁵ Diehl, Taf.26-1.

Dolayısıyla Parion amphora-situlası formunu Grek sanatında bulmuş olup; gelişimine Grek dünyasında devam etmiştir.

3.4.1.1.8. Üretim Yeri

Parion amphora-situlasının nerede üretilmiş olabileceği üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Maden işleme atölyelerinin kurulması Arkaik devirden itibaren görülür⁵⁶⁶. Üretim yapan atölyeler bir kent veya büyük yerleşme merkezinde devamlı çalışan atölyeler, geçici atölyeler ve gezici atölyeler olmak üzere üç sınıfa ayrılmaktadır⁵⁶⁷.

Seyyar atölyelerde heykeltıraş, dökümcü ve oyma işçileri gibi çeşitli sanatçılar birlikte çalışırlardı. Bu ustalar geldikleri kentlerle bağlantılarını koparmazlardı. Kelt, Thracia ve İskit Tümülüslerinde görülen Hellen lüks eşyası bu atölyelerin eseridir. MÖ 4. yüzyılda seyyar ustaların çoğaldığı ve ihtiyaç duyulan merkezlerde atölyelerini kurdukları bilinmektedir⁵⁶⁸.

Antik dönem içerisinde madeni eser üretiminde bazı bölge ve kentler ön plana çıkmıştır. Özellikle çalışmanın konusu olan bronz amphora-situlanın üretim yeri net olmasa da bazı veriler mevcuttur. Grek bronz kaplarının üretildiği atölyeler Peleponnesos bölgesinde yer almaktaydı⁵⁶⁹. Peleponnesos, atölyeler sayesinde Grek coğrafyasının en önemli bronz eser üreten merkez durumuna gelmiştir⁵⁷⁰. Peloponnesos ile birlikte Grek madeni kaplarının en çok üretildiği merkezler arasında Laconia⁵⁷¹, Corinth⁵⁷², Delphi, Boeotia⁵⁷³ ve Olympia⁵⁷⁴ yer almaktadır. Bununla bağlantılı olarak bronz eser ihracatı da yaptığı bilinmektedir. Sadece madeni kaplar üreten atölyelerin sayısı dönem içerisinde giderek artmaya başlamıştır. Arkaik dönemde madeni kap üretilen atölyelerde en çok üretilen kap formları krater, hydria ve amphoraydı⁵⁷⁵. Triester MÖ 590-530 yılları arasında bronz kap üreten ve özellikle hydrialarıyla ünlenen ve ihracatını yapan merkezin Laconia olduğunu ileri

⁵⁶⁶ Triester, *The Role of Metals in Ancient Greek History*, 11.

⁵⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. s.20.

⁵⁶⁸ Atasoy, "Anadolu'da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)", s.55.

⁵⁶⁹ Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", s.173.

⁵⁷⁰ Bothmer, "Newly Acquired Bronzes-Greek, Etruscan and Roman", s.140.

⁵⁷¹ Triester, *The Role of Metals in Ancient Greek History*, 40-41.

⁵⁷² Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", s.189.

⁵⁷³ Mitten-Doeringer, s.108.

⁵⁷⁴ Triester, *The Role of Metals in Ancient Greek History*, 61.

⁵⁷⁵ Charbonneaux, 58.

sürmektedir⁵⁷⁶. Arkaik dönemden sonra Grek madeni eserleri teknolojik ve ikonografik açıdan ilerleyerek gelişime devam etmiş ve MÖ 5. yüzyılda Grek bronz kap sanatında kendi özgün üretim şeklinde kavuşmuştur⁵⁷⁷. Grek madeni kap üretimi yapan atölyeler, başka bölgelerde üretim yapan atölyelerden etkilenmiştir. MÖ 6.yüzyıla ait Etrüsk madeni kapları İsviçre, Almanya, Belçika, Fransa, Çek Cumhuriyeti gibi farklı bölgelerde ortaya çıkarılmıştır. Grek bronzlarının ise yine aynı bölgelerde ortaya çıkması, Grek madeni kap üretiminin başka merkezlerle ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir⁵⁷⁸. Özellikle Argos ve Corinth'te üretilen eserler Etrüsk üretiminden etkilenmiş olan Kuzey İtalya'da yer alan Grek kolonilerinin taklit eserlerini üretmekteydi⁵⁷⁹. MÖ 5.yüzyılın ortalarına ait Vatikan'dan bronz bir amphoranın İtalya'daki Grek koloni kentlerinden birinde üretildiği düşünülmektedir⁵⁸⁰.

Parion amphora-situlasının üretim yerini inceleyecek olursak Thrak-Makedon bölgesine ayrıca bakmak gerekmektedir. Thrak-Makedon bölgelerinde diğer kap formlarıyla beraber Parion amphora-situlasının formunun oluşumunu etkileyen situlalara kazılarda sıkça rastlanılmıştır. Bu bölgede ortaya çıkarılan madeni kaplar Atina'da eğitim almış sanatçılar tarafından yapılmıştır ve bu sanatçılar, Greklerin kolonize ettiği yerlere gidip sanatlarını icra etmişlerdir⁵⁸¹. MÖ 4.yüzyıla ait kremasyon mezarlarda bulunan bronz kaplar, kült öğeleri olan figürler taşımaktadırlar. Parion amphora-situlasına en yakın benzerliğe sahip eserler Derveni'de ortaya çıkmıştır. Özellikle Derveni B mezarında ortaya çıkarılan amphora-situla ve Derveni A mezarında ortaya çıkarılan krater ile karşılaştırıldığında benzer yönleri görmek mümkündür. MÖ 5.yüzyıla ait Derveni B mezarında ortaya çıkarılan amphora-situla bu zamana kadar ortaya çıkarılan amphora-situlalar içerisinde Parion örneğine form açısından en yakın örnektir⁵⁸². Derveni mezarlarında çıkarılan bazı kaplarının kapakları Gela'dan getirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca en erken amphora-situlalardan bir tanesi Gela'da⁵⁸³ ortaya çıkarılmış olup, Derveni amphora-situlasına şu ana kadar en çok benzeyen eser

⁵⁷⁶ Triester, *The Role of Metals in Ancient Greek History*, 56.

⁵⁷⁷ Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", s.176.

⁵⁷⁸ Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", s.189.

⁵⁷⁹ Charbonneaux, 62.

⁵⁸⁰ Lamb, 165.

⁵⁸¹ Barr-Sharrar, "Macedonian Metal Vases in Perspective:Some Observations on Context and Tradition", s.127.

⁵⁸² Bothmer, "Newly Acquired Bronzes-Greek, Etruscan and Roman", Fig.10-13.

⁵⁸³ Rolley, *Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece*, Pl.XXIV-121.

olmuştur. Fakat yapım tekniklerinde bir farklılık söz konusudur. Derveni’de yapılan amphora situlanın dudakları ve gövdesi bir bütün olarak dökülmüştür; Gela örneğinde ise dudak kısmı ile gövde kısmı ayrı ayrı dökülmüş, boyun kısmı da perçinlenerek birleştirilmiştir. Yapım tekniğindeki bu küçük farklılık, her iki kabın arasındaki 120 yıllık bir zaman diliminden kaynaklanmış olmalıdır. Tüm bunlardan dolayı amphora-situlanın formunun Gela’da ortaya çıktığı ve küçük değişikliklerle Derveni’de uyarlandığı düşünülmektedir⁵⁸⁴. Bu durum aslında Derveni ve Parion’da ortaya çıkan amphora-situlaların aynı yapım tekniğiyle üretildiğini göstermektedir. Yine Derveni krateri olarak bilinen eserin ana sahnesinde, Parion amphora-situlasında olduğu gibi MÖ 4.yüzyılın en popüler konusu olan Dionysos alayı işlenmiştir. Krater üzerindeki figürleri dikkatli bir şekilde inceleyecek olursak, figürlerin işleniş ve yapım tekniği açısından Parion amphora-situlası ile çok benzediği anlaşılmaktadır. Parion ve Derveni kaplarına işlenmiş olan figürlerin MÖ 4. yüzyılın stil özellikleri bakımından paralel özelliklere sahip olması kapların aynı atölyede üretilmiş olabileme ihtimalini akla getirmektedir. Parion’un Macedonia ve Thrak bölgesi ile sosyo-kültürel ilişkiler içerisinde olduğu bilinmektedir. Bu durum göz önüne alındığında madeni kapların aynı atölyelerde üretilmiş olma ihtimalini güçlendirmektedir. Ayrıca bu bölgede çok sayıda bronz eserin ortaya çıkarılmış olması, bu tip bronz eserlerin büyük ihtimalle Macedonia ya da Thrak-Makedonya’da üretilmiş olabileceğini göstermektedir⁵⁸⁵. Barr-Sharrar, Derveni’de ortaya çıkarılmış olan amphora-situlanın diğer bronz eserlerle aynı atölyede üretilmiş olduğunu belirtmektedir⁵⁸⁶. Yine benzer bronz eserler Macedonia bölgesinin MÖ 4. yüzyıldaki karakteristik mezar hediyesi olarak dikkati çekmektedir⁵⁸⁷. Ayrıca Enez kazılarında ortaya çıkarılan ve MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilen 4 adet bronz hydriadan dolayı Atasoy, Enez yakınlarında bir atölye olması gerektiğini belirtmiştir⁵⁸⁸. Tüm bu veriler aslında Parion amphora-situlasının üretim yeri konusuna ışık tutması açısından önemlidir. Parion amphora-situlası Derveni’de yer alan atölyede üretilmiş olma ihtimali güçlüdür.

⁵⁸⁴ Rolley, *Die Griechischen Bronzen*, s.184.

⁵⁸⁵ Triester, “Bronze and Silver Greek, Macedonian and Etruscan Vessels in Scythia”, s.21.

⁵⁸⁶ Barr-Sharrar, *The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork*, s.23.

⁵⁸⁷ Triester, “Bronze and Silver Greek, Macedonian and Etruscan Vessels in Scythia”, s.20.

⁵⁸⁸ Atasoy, “Anadolu’da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)”, s.56.

Üretim yeri ile ilgili bir diğer nokta ise Eros figürleridir. Antik kaynaklar ünlü heykeltıraş Praxiteles'in Parion kenti için yapmış olduğu Eros heykelinden bahsetmektedir. Heykelin orijinal ve kopyası günümüze kadar ulaşmamış olmasına rağmen Roma dönemi sikkelerinde Parion Eros'u görülmektedir⁵⁸⁹. Sikke üzerinde görülen Eros betiminin hem stilistik hem de tipolojik olarak Parion amphora-situlasında yer alan Eros'larla çok büyük oranda benzerlik göstermesi üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur. Daha öncede söylediğimiz gibi gezici atölyeler MÖ 4.yüzyılda artmaya başlamıştır ve Grek dünyasının kolonize ettiği her noktada üretim yapmışlardır. Barr-Sharrar, Derveni krateri üzerinde işlenen figürleri ve mimari bezemelerin gerçekten var olan bir heykel ve mimari yapının unsurları olduğunu düşünmektedir⁵⁹⁰. Robinson da bronz kaplar üzerinde yer alan figürlerin orijinal heykellerin minik birer kopyası olma ihtimali üzerinde durmuştur⁵⁹¹. Bu durum Parion amphora-situlasını yakından ilgilendirmektedir. Parion amphora-situlasın üzerinde yer alan Eros'ların, Praxiteles'in Parion kenti için yapmış olduğu Eros heykelinin küçük birer kopyaları olma ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Eros figürüne sahip Roma sikkesi, Eros heykelinin orijinal ya da kopyalarının Roma dönemine kadar varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Sikke üzerinde görülen Eros'un duruşu ve stilistik özellikleri ile amphora-situla üzerinde işlenen Eros'ların duruşu ve stilistik özellikleri çok büyük oranda benzerlik göstermektedir. Bu durumdan yola çıkarak Parion'a gelen gezici atölyelerden birinde Parion amphora-situlasının üretilmiş olabileceği ihtimalini doğrulamaktadır. Şöyleki, özel bir istek üzerine Praxiteles'in yapmış olduğu Eros heykelinden esinlenerek, gezici atölyede usta tarafından yapılmış olma ihtimali vardır. Yani Parion amphora-situlasının üretim yeri olarak, Derveni bölgesi ile birlikte Parion'a gelmiş olan gezici atölye olma ihtimali ortaya çıkmaktadır. Diğer bir üretim yeri olarak ise Makedonya bölgesi ön plana çıkmaktadır. Çünkü bu tip eserler belirli bir bölgede üretilip, çeşitli yerlere servis edilmiştir. Siyah figürlü seramiklerin Atina'da üretilip Etrüsk pazarına sunulması bu duruma benzer bir örnektir. Ayrıca dudak kenarında yer alan monogram da Makedonya ile ilgili olma ihtimalini ortaya çıkarmaktadır⁵⁹². Bu durumda eser, özel bir sipariş olarak üretilip Parion'a ithal edilmiş de olma ihtimali

⁵⁸⁹ Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Fig.721.

⁵⁹⁰ Barr-Sharrar, *The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork*, s.185.

⁵⁹¹ Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", s.176.

⁵⁹² Monogram ile ilgili ayrıntılı bilgi "Monogram" başlığı altında verilmiştir. Bkz. s.106.

vardır. Son olarak ise bölgenin siyasi tarihine bakıldığında Trakya’da yer alan Odrys Krallığı adı ön plana çıkmaktadır. Ksenophon, “Onbinlerin Dönüşü” adlı eserinde Parion’luların Odrys Kralına ve karısına çeşitli hediyeler götürdüğünü ifade etmiştir⁵⁹³. Bu ifadeden yola çıkarak Trakya bölgesinde hüküm süren zengin Odrys Krallığından bazı hediyeler almış olabileceği söylenebilir. Amphora-situla bu ilişkiler sonucu Odrys Krallığı aracılığıyla Parion’a getirilmiş olma ihtimalini doğurmaktadır.

3.4.1.1.9. Tarihi

Parion amphora-situlası Parion Güney Nekropolü’nde TSM 2 nolu mezardan ortaya çıkmıştır. TSM 2’nin içerisinde ortaya çıkan amphora-situla ile ilgili olarak Aydın Tavukçu⁵⁹⁴, Tavukçu⁵⁹⁵, Başaran-Kasapoğlu⁵⁹⁶, Kasapoğlu⁵⁹⁷, Kasapoğlu⁵⁹⁸, Keleş⁵⁹⁹ kontekst buluntularla beraber MÖ 4.yüzyılın sonlarına ait olduğunu ifade etmişlerdir. Bronz amphora-situlasının yapım tarihine bir daha göz atmakta fayda olacaktır. TSM 2 mezarının kontekst buluntularla beraber MÖ 4.yüzyılın sonlarına tarihlendirilmesi doğru olabilir. Fakat bu durum amphora-situlanın yapım tarihinin MÖ 4. yüzyılın sonları olduğunu göstermeyebilir. Antik dönem içerisinde bronz kaplar, seramik kaplar gibi kırılınca atıl duruma gelmemiştir. Yani bronz kaplar herhangi bir darbeye ya da kırılmaya maruz kaldığında tamir edilip kullanılmaya devam etmiştir. Restorasyon aşamasında amphora-situlanın bazı bölümlerinde tamir ve yama izleri tespit edilmiştir⁶⁰⁰. Ayrıca amphora-situlanın sepet kulpu da mezar içerisinde ele geçmemiştir. Kulbun monte edildiği halkalardan bir tanesinin de kırık olduğu görülmüştür. Kapağın sepet kulpa bağlanmasını sağlayan zincirin de yine kırılmış ve eksik olduğu anlaşılmıştır. Bu durum aslında Parion amphora-situlasının uzun bir süre kullanım gördüğünü göstermektedir. Yani amphora-situla gömü yapıldığı dönemden daha önceleri yapılmış olup uzun süre kullanıldıktan sonra urne olarak kullanılmıştır. Kap formu olarak incelendiğinde daha önce de belirttiğimiz gibi MÖ 4. yüzyıla

⁵⁹³ Ksenophon, *Anabasis: Onbinlerin Dönüşü*, Çev.:T.Gökçül, İstanbul, 1974, 231.

⁵⁹⁴ Aydın Tavukçu, Kat.No.20.

⁵⁹⁵ Tavukçu-Aydın Tavukçu, 66.

⁵⁹⁶ Başaran-Kasapoğlu, Parion Korinth Aryballosları (2005-2013), s.130.

⁵⁹⁷ Kasapoğlu, “Metal Eserler”, s.166.

⁵⁹⁸ Kasapoğlu, “Parion Nekropolü Mezar Tipleri”, s.487.

⁵⁹⁹ Keleş, “Parion Nekropolü’nde Ele Geçen Dört Altın Obje Üzerine Yeni Bir Değerlendirme”, s.118. Not:Tarihleme konusunda daha önceki yayınlarda belirtilen tarihlendirmeleri belirtmiştir.

⁶⁰⁰ Başaran vd., “Parion Nekropolü’nde Bulunan Bronz Amphoranın Konservasyonu ve Restorasyonu”, s.58.

tarihlendirmekte bir sakınca görülmemektedir. Amphora-situla tarihi ile ilgili diğer bir önemli ayrıntı ise sahip olduğu süslemeler ve mitolojik konudur. Süsleme konusunda özellikle İon kymationu ve Lesbos kymationu arasında tarihsel bir paralellik söz konusu değildir. Dudak kısmında yer alan İon kymationu Arkaik dönem stiline sahiptir. İon kymationun Arkaik, Lesbos Kymationun Geç Klasik-Erken Hellenistik özellik göstermesi, aynı kabın sahip olduğu bezemelerin tarihi açısından aynı paralelde olmadığını göstermektedir. Amphora-situlanın bezemelerinin Parion'da yer alan mimari yapılardan esinlenerek yapılıp yapılmadığını ancak kazılar sonucunda ortaya çıkacak olan veriler sonrasında değerlendirmek mümkün olacaktır. Bu konuyla ilgili olarak Mitten-Doeringer Klasik stilde yapılmış bir bronz eserin tarihlendirmenin farklı üslupları bünyesinde sahip olma olasılığından dolayı kolay olmadığını ifade etmiştir⁶⁰¹. Eros figürünün etrafında yer kıvrık dal bezemesi ise stil kritiği açısından MÖ 4. yüzyılı işaret etmektedir. Diğer bir bezeme alanı olan gövde kısmında yer alan mitolojik sahne de tarih verme açısından önem arz etmektedir. İkonografik açıdan bakıldığında Dionysos ile ilgili sahnelerin en yoğun olarak kullanıldığı dönem MÖ 4. yüzyıldır. Bu dönem içerisinde madeni kaplarda ve diğer sanat dallarında da sıkça kullanılmış bir mitolojik sahnedir. Parion amphora-situlasına, kulpların gövde ile birleştiği noktaya applike edilen Eros'lar Parion antik kenti ile bağlantılı olması yönüyle bir adım öne çıkmaktadır. MÖ 370-330 yılları arasında sanatını icra eden ünlü heykeltıraş Praxiteles'in, Parion antik kenti için bir Eros heykeli yaptığı bilinmektedir⁶⁰². Heykelin stil özelliklerini daha önce incelemiştik ve Parion amphora-situlasında yer alan Eros ile karşılaştırdığımızda çok büyük benzerliklere sahip olduğunu belirtmiştik. Buradan yola çıkarak Eros'ların Praxiteles'in yapmış olduğu Eros heykelinin Parion bronz amphora-situlasında yer alan Eros'u etkilemiş olduğu ihtimalini güçlendirmektedir. Bugüne kadar bronz kaplarda görülen Eros apliklerinden Parion amphora-situlasına en benzeyen örnek olarak Metropolitan Müzesinde yer alan Eros olduğu söylenebilir⁶⁰³. Richter bu Eros figürünün Praxiteles tarzında yapıldığını belirtmiş olup MÖ 4. yüzyılın ortalarına tarihlendirmiştir⁶⁰⁴. Zaten Eros'un stilistik özellikleri incelendiğinde; MÖ 4.yüzyılın ortalarını işaret etmektedir. Çünkü MÖ 4. yüzyılın sonlarına doğru Eros'lar genç erkek

⁶⁰¹ Mitten-Doeringer, s.23.

⁶⁰² Richter, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, 202.

⁶⁰³ Richter, *Greek Etruscan and Roman Bronzes*, Fig.106.

⁶⁰⁴ Richter, *Greek Etruscan and Roman Bronzes*, s.63.

görünümünü yavaş yavaş kaybetmeye başlamış ve daha çocuksu bir yapıya bürünmeye başlamıştır. Fakat Parion amphora-situlasının Eros'unda herhangi bir değişiklik henüz görülmemektedir. Charbonneaux, Eros'un kanat tipolojisini yapmış ve dönem içerisindeki değişimleri gözler önüne sermiştir⁶⁰⁵. Form açısından da benzer bir yapıya sahip olan bronz hydriaların dikey kulplarının gövdeyle birleştiği noktaya da Eros'ların işlendiğini birçok örnekte görmüştük. Bu örneklerin stil kritiği daha önceki bölümde yapılmıştı. Eros'lara sahip olan kapların büyük bir çoğunluğu MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir. Yapılan tipoloji içerisinde Parion amphora-situlasında yer alan Eros'un sahip olduğu kanatın da MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilmektedir. Eros figürlerinin dışında friz bölümünde yer alan Satyr ve Menadlar'ın stil kritiği de ayrıntılı bir şekilde daha önce incelenmişti. Yapılan incelemeler sonucunda Satyrlerin MÖ 4.yüzyıldan itibaren insan anatomisine sahip olduğunu belirtmiştik. Satyrlerin sahip olduğu atletik yapı ise MÖ 4. yüzyılın ortalarından itibaren Praxiteles'in ve Lysippos'un eserlerinde görülen bir özelliktir. Bu durum Satyr figürlerinin MÖ 4. yüzyılın ortalarından hemen sonrasına ait olduğunu işaret etmektedir. Bugüne kadar ortaya çıkarılmış olan bronz kaplar içerisinde en büyük benzerlikler Derveni Krateri ile görülmüştür. MÖ 350'lere tarihlendirilen Derveni Krateri'nin sahip olduğu figürlerin stil kritiği yapıldığında, Parion amphora-situlasının sahip olduğu figürlerle aynı dönemi işaret etmektedir. Ayrıca diğer bronz kaplar üzerinde görülen Eros'lar stil açısından büyük benzerlikler içerisinde olup; neredeyse hepsi MÖ 4.yüzyılın ortalarına tarihlendirilmektedir⁶⁰⁶.

Parion amphora-situlasının tarihlendirilmesinde kullanabileceğimiz en önemli verilerden biri de amphora-situlanın içerisinden çıkan repousse teknikte yapılmış, tek yönlü olan ve öz yüzünde gorgo başı bulunan altın sikke-apliktir. Amphora-situlanın içerisinde ele geçen sikke-apliğe gorgo başı işlenmiştir ve büyük ihtimalle Parion'un MÖ 4. yüzyıla (MÖ 330'lar) ait olan kent sikkelerinden⁶⁰⁷ imprise edilmiştir⁶⁰⁸. Dolayısıyla kontekst malzeme amphora-situlanın MÖ 350'ler ya da sonrasında üretilmiş

⁶⁰⁵ Charbonneaux, 130-131.

⁶⁰⁶ Pottier-Reinach-Veyries, 2; Richter, Greek Etruscan and Roman Bronzes, No.106; Ogan, "Eros ve Psihe Figürlerini Havi Tunç Vazo", s.85; Devambeze, Pl.XV; Richter, "A Fourth-Century Bronze Hydria in New York", XXIV/4, XXV/9; Bothmer, "Bronze Hydriai", s.198-199; Charbonneaux, Pl.IX; Metzger, No.96;

⁶⁰⁷ BMC Mysia, 95, 14; SNGvAulMysia, 1349.

⁶⁰⁸ Keleş, "Parion Nekropolü'nde Ele Geçen Dört Altın Objeye Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", s.124.

olabileceğini göstermektedir. Mezardan ele geçen diğer kontekst malzemeler ise üç adet altın diadem⁶⁰⁹, bir adet sikke-aplik⁶¹⁰'tir.

Tüm bu veriler sonucunda Parion amphora-situlasının MÖ 4.yüzyılın üçüncü çeyreğine ait olması gerekmektedir.

3.4.1.1.10. Kullanımı

Amphora-situlanın kelimesi, amphora ile situlanın birleşmesinden meydana gelmektedir. Kısaca amphora ve situlayı tanımlamak gerekirse; amphora, Eski Yunanca'da "amphi=karşılıklı" ve "pherein=taşımak" sözcüklerinden türediği genellikle kabul edilmektedir. Şarap, zeytinyağı, su gibi sıvıların ve bal, balık sosu gibi besin maddelerinin depolanmasında ve taşınmasında kullanılmıştır⁶¹¹. Situla ise hareketli sepet kulpa sahip, düz dipli, küresel ya da konik formlu kaba verilen isimdir. Kova formunu anımsatan konik tipte profil, hafif içbükey veya dışbükey olabilmektedir. Sıvı taşıma ve karıştırmanın yanı sıra, pişirme kabı olarak da kullanılmıştır. Isis kültü ve ikonografisinde sık sık kullanılmıştır⁶¹². Amphora formuna, situlalara özgü olan sepet kulp eklenmesiyle yeni bir form oluşturulmuştur.

Parion amphora-situlasının asıl işlevini anlayabilmemiz için bronz kabı iyi bir şekilde incelemekte fayda vardır. TSM 2'den çıkarılan bronz amphora-situla, içerisinde kremasyona uğramış kırık iskelet parçalarının ve üç adet altın diademin çıktığı urne olarak ele geçmiştir. İlk çıktığı anda bazı parçalarının eksik olduğu gözlemlenmiştir. Eksik parçaların, sepet kulp, kapağın sepet kulpa tutturulmasını sağlayan zincir ve dikey kulpların tepesinde yer alan halkalardan bir tanesi olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca restorasyon-konservasyon çalışmaları sırasında kabın tamirat gördüğü de tespit edilmiştir. Tüm bu veriler amphora-situlanın aktif bir kullanım gördüğünü ortaya koymaktadır. Yani amphora-situlanın ilk kullanım amacının urne olmadığını göstermektedir. Amphoranın ve situlanın ayrı ayrı işlevlerine bakacak olursak kabın sıvı taşıma ve kült amaçlı kullanılmış olma ihtimali yüksektir. Kabın basit işlerde kullanılmayacak kadar özentili ve eşsiz incelikte bir işçiliğe sahip olması kült amaçlı

⁶⁰⁹ Aydın Tavukçu, Kat.No: 2,3,4.

⁶¹⁰ Keleş, "Parion Nekropolü'nde Ele Geçen Dört Altın Objeye Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", s.118.

⁶¹¹ Delemen, İ.-Çokay Kepçe, S., *Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü*, İstanbul, 2009, 1.

⁶¹² Delemen-Çokay Kepçe, 25.

kullanılmış olma ihtimalini güçlendirmektedir. Fakat diğer işlevlerini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Amphora-situlanın şarap servisinde ve taşınmasında kullanıldığını⁶¹³, MÖ 4.yüzyılın ilk çeyreğine ait Macaristan’da ortaya çıkmış bir bronz amphora-situla göstermiştir⁶¹⁴. Bothmer ise, kuyu gibi derin yerlerden içecek çıkartılması için de sepet kulplu kaplar kullanıldığını ifade etmiştir⁶¹⁵. Fakat Parion amphora-situlası böyle bir iş için kullanılmayacak kadar özenli bir örnektir. Parion bronz amphora-situlasının eşsiz işçiliğe sahip olması kült amaçlı kullanım görmüş olmasının yanında; sahibi için özel üretilmiş ya da hediye edilmiş olma ihtimalini akla getirmektedir. MÖ 470’lere tarihlendirilen Rhode Island School of Design in Providence’de yer alan bronz bir hydrianın dudağının iç kısmında yer alan yazıttan ödül olarak verildiği anlaşılmaktadır⁶¹⁶. Hydria ödül olmasına rağmen mezara urne olarak bırakılmış ve içerisinde hydrianın ödül olarak verildiği bireyin kremasyon yapılmış iskeleti olduğu anlaşılmıştır⁶¹⁷. Yani Parion bronz amphora-situlasının içerisinde ölü hediyeleriyle bırakılmış olan iskeletin, amphora-situlanın sahibine ait olma ihtimali oldukça güçlüdür. Sonuç olarak; Parion amphora-situlasının ilk yapılış amacı kült, hediye ya da ödül amaçlı olmasına karşın son kullanımının urne olduğu söylenebilir.

3.4.1.1.11. Restorasyonu

Bronz amphora-situla 2005 yılında Parion Güney Nekropolü’nde bulunmuş, Çanakkale Müzesi’nde pasif korumaya alınmış, maddi kaynak yetersizliği nedeniyle restorasyon ve konservasyonu ancak 2010 yılında yapılabilmıştır. Eser, nekropolün en özel buluntularını veren TSM 2 olarak adlandırılan mezar içinde, kaidesi ve kulpları gövdeden ayrılmış şekilde, içerisine altın taç, kül ve kemiklerin bırakıldığı kremasyon gömüye ait urne kabı olarak ele geçmiştir⁶¹⁸. TSM 2 mezarı suyla dolduğu ve bu yüzden içindeki malzemelerin epeyce tahribata uğramış olduğu anlaşılmaktadır. 2009 yılında yapılan ilk incelemede, amphora-situlanın 2005 yılında bulunduğu zamana ait fotoğraflarla, mevcut durum karşılaştırıldığında, geçen sürecin buluntuyu olumsuz yönde etkilediği, büyük bir bölümün koparak gövdeden ayrıldığı, yine kulp, kaide,

⁶¹³ Barr-Sharrar, *The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork*, 23.

⁶¹⁴ Mango-Bennett, s.239.

⁶¹⁵ Bothmer, “Newly Acquired Bronzes-Greek, Etruscan and Roman”, s.144.

⁶¹⁶ Robinson, “New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar”, s.180.

⁶¹⁷ Robinson, “New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar”, s.182.

⁶¹⁸ Başaran vd, “Parion Nekropolü’nde Bulunan Bronz Amphoranın Konservasyonu ve Restorasyonu”, s.55.

aplikler gibi parçaların ayrılarak amphora-situlanın fiziksel bütünlüğünün bozulduğu saptanmıştır (**Lev. XXIV-1**). 2010 yılında eserin koruma ve restorasyon çalışmalarına başlamak üzere kutu açıldığında ortam şartlarının buluntuyu olumsuz yönde etkilediği ve bozulmanın kabın ilk çıktığı döneme göre daha da ilerlediği görülmüştür. Kimyasal ve fiziksel bozulmalar gövdeyi ve diğer parçaları farklı biçimlerde ve oranlarda etkilemiştir. Gömü alanında suyla temas eden bölgeler ve özellikle kaidenin bir bölümü ağır kimyasal bozulmaya uğramış, metal özelliğini kaybetmiştir. Bronz döküm olan iki kulptan, üzerinde halkası sağlam olanı daha fazla bozulmaya uğramıştır. Yüzeyin tamamı kalın, yoğun, büyük alanda aktif patlamalar halinde korozyon tortusu ile kaplıdır. Kulp üzerindeki yivli bezemeler ve alt uçtaki dekorasyon tümüyle görünürlüğünü kaybetmiş, bozulma alt tabakalara kadar işlemiştir. İki bölümden oluşan kapak bölümünün dış kapağının %60'ı kadarı kırılarak gövdeden ayrılmış olup; parçaların bir bölümü de kayıptır. Kapağın kırık kenarlarında bozulmaların metalin özüne kadar işlediği görülmektedir⁶¹⁹. Eros'ların amphora-situlanın çıktığı dönemdeki durumuyla karşılaştırıldığında, geçen süre içinde her iki apliğin de önemli ölçüde bozulduğu ve kayıplara uğradığı anlaşılmaktadır. Ana gövdenin omuzdan kaideye kadar %25-%30'luk bir alanın da, kulplar, aplikler ve kaide ayrılmış durumdadır. Gövdedeki büyük boşluğun kırık kenarında parçalar restorasyon-konservasyon öncesi kopma noktasına geldiği anlaşılmaktadır. Kabın genelinde özellikle figürlü alanlarda yoğunlaşan çok sayıda minik deliklerin bulunduğu, ve bu deliklerin yüz ve vücutların ayrıntılı olarak şekillendirildiği kıvrımlı bölgelerde çatlama ve kırılmalardan daha fazla olduğu görülmektedir. Değişik formlardaki korozyon oluşumları dışında, kızıl kahverengi renkte, yüzeyde kalınlık oluşturan geniş lekeler görülmektedir⁶²⁰. Gövdenin tamamında kabartılar ve kalınlık oluşturacak şekilde aktif korozyon patlamaları izlenmektedir. Eserin ağız kenarları ve boynun iç kısmı oldukça iyi korunmuş durumdadır. Fiziksel ve kimyasal bozulmaları incelenmiş, devam eden bozulmaların önüne geçebilmek, temizlik ve sağlamlaştırmasını yapıp yeniden ayağa kaldırabilmek amacıyla konservasyon işlemleri uygulanmıştır⁶²¹. Konservasyon çalışması temizlik,

⁶¹⁹ Başaran vd, "Parion Nekropolü'nde Bulunan Bronz Amphoranın Konservasyonu ve Restorasyonu", s.57.

⁶²⁰ Başaran vd, "Parion Nekropolü'nde Bulunan Bronz Amphoranın Konservasyonu ve Restorasyonu", s.58.

⁶²¹ Başaran vd, "Parion Nekropolü'nde Bulunan Bronz Amphoranın Konservasyonu ve Restorasyonu", s.59.

dengeleme, restorasyon, paketlenme evrelerinden oluşmaktadır. Kırık olan parçalar birleştirilerek ana gövdeye eklenerek, bozulmuş olan alanların onarımı gerçekleştirilmiştir. Konservasyon işlemleri sonucunda eser ayağa kaldırılarak, bozulmaların önüne geçilmiştir (Lev. XXIV-2). Amphora-situla yapılan bu konservasyon çalışmaları sonucunda teşhire hazır hale getirilmiş olup, bugün Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde lahitler salonunda sergilenmektedir⁶²² (Lev. XXV).

3.4.1.1.12. Metal Analizi

Çanakkale Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü ile Türkiye Atom Enerjisi Kurumu arasında yapılmış olan protokol kapsamında amphora-situlanın analizleri yapılmıştır. Amphora-situlanın çeşitli yerlerinden alınan 4 adet korozyon örneğinin XRF (X-Ray Fluorescence) analizleri ile kapak ve kaide örneklerinde XRD (X-Ray Diffraction) analizleri gerçekleştirilmiştir. Korozyon örneklerinin XRF analizlerinden objenin kalay oranı düşük bronz, XRD analizlerinden korozyon tortusu içerisinde ağırlıklı olarak bazik bakır klorür (atacamite-CuCl.Cu(OH)₂), bakır iyonlarının toprakla etkileşmesinden kaynaklanan Cu-Fe bileşiği ile toprak artıkları tespit edilmiştir.

Örnek No	Açıklama	Elementler				
		Cu %	Sn %	Pb %	Fe %	Ni %
1	Kapak, yeşil korozyon	83,58	12,07	3,67	0,67	
2	Kapak, pembe korozyon	92,37	3,78	1,82	2,01	0,035
3	Kaide, yeşil korozyon	86,43	9,55	2,02	1,74	0,14
4	Kaide korozyon	87,18	8,37	3,73	0,61	0,09
5	Gövde muhtelif parçalar	86,55	12,83	0,24	0,29	0,07

Tablo 4: Amphora-situlanın Analiz Sonuçları

⁶²² Başaran vd, "Parion Nekropolü'nde Bulunan Bronz Amphoranın Konservasyonu ve Restorasyonu", s.59-63.

Tablo 4'te de görüldüğü gibi amphora-situladaki oranların antik dönem içerisinde kullanılan klasik bazı karışım oranlarından farklı olduğu anlaşılmaktadır. Klasik dönem içerisinde bronz alaşımı için en yaygın olan oran %80-94 civarında bakır, %20-26 civarında kalay karışımından oluşmaktaydı⁶²³. Tekin ise, günümüzde ideal tunç elde etmek için standart alaşımın 9 birim bakır ile 1 birim kalay karışımı olduğunu belirtmiş; eski çağlarda böyle bir standardın olmadığını ileri sürmüştür⁶²⁴. Analizler sonucunda Parion amphora-situlasının kalay oranı ise %12,07 olduğu anlaşılmıştır. Kalay miktarının %12 çıkmasının nedeni metal üzerinde yapılan işlemlerle ilgilidir. Amphora-situlanın, döküm olarak yapılmış olan kaide ve kulplar dışında, sahip olduğu süslemelerle beraber friz kuşağındaki figürler repousse tekniğinde yapılmıştır. Süslemelerin bazı noktalarında kazıma çizgilerle de ayrıntılar verilmeye çalışılmıştır. İşte bu yapım tekniğinden dolayı bronz metalinin işlenmesi için elverişli bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Parion amphora-situlasında yer alan figürler incelendiğinde ise hem içten hem dıştan çekiçlenerek yapıldığı anlaşılmıştır. Kalay oranının artmasıyla daha da sert olacak metal, çok ayrıntılı işçilik uygulanamayacak bir vaziyet alır. Amphora-situlanın figürlerinin bu kadar ayrıntılı yapılabilmesinin tek yolu kalay oranını %2-5 arasında düşürerek daha yumuşak bir metal elde etmekten geçmektedir. Yapılan bu karışımın sonucunda figürlerin etrafında gözlemlenebilen çekiç izleri ile beraber analizler birbiriyle örtüşerek kalay oranı hakkında sağlıklı bir açıklama yapılmasına olanak sağlamıştır. Yani, kalay oranını düşürerek amphora-situlanın üzerinde yapılacak olan işlemler daha uygun bir hale getirilmiştir.

3.4.1.1.13. Monogram

Parion bronz amphora-situlasında dikkat çeken bir diğer nokta ağız bölümünün içerisinde yer alan monogramdır (**Lev. XXVI-1; Çiz.11**). Monogram dememizin nedeni ise iki adet Grekçe harfin kombinasyonundan meydana gelmesinden kaynaklanmaktadır. Ağız kısmına yapılan bu “ϕ” monogram içerisindeki ilk harf “ϕ” (phi) olduğu net bir şekilde görülmektedir (**Lev.XXVI-2**). Diğer bir harf olan “Λ” (lamda) harfi ise ϕ harfinin iç kısmına yerleştirilmiş ve böyle bir monogram ortaya çıkarılmıştır. Bazı madeni kapların ağız kısımlarında monogram olmasa bile yazıtlar

⁶²³ Başoğlu, T., *Bronz Döküm*, İstanbul, 1979, 12.

⁶²⁴ Tekin, Eski Anadolu Madenciliği: Arkeolojik Veriler Işığı Altında Başlangıcından Demir Çağı'na Kadar, 140.

görülmüştür. Bu yazıtlar farklı anlamlar içermektedir. MÖ 470'lere tarihlendirilen Rhode Island School of Design in Providence'de yer alan bronz bir hydrianın dudağının iç kısmında yer alan yazıttan ödül olarak verildiği anlaşılmaktadır⁶²⁵. Diğer bir örnek Metropolitan Museum'da MÖ 5.yüzyıla ait bir bronz hydrianın ağız kısmında Argive Heraiumu'na ödül olarak verildiği yazmaktadır⁶²⁶. Berlin'de yer alan ve MÖ 4. yüzyıla ait bir hydriada ise Lampsakos'ta Leophantos kazandı yazmaktadır⁶²⁷. Bu üç örnekte de hydrianın ağız kısımlarında yer alan yazıtlar, bronz kapların yarışmaları kazanan sporculara ödül olarak verildiğini belirtmektedir. Bu durum madeni kapların halk arasında ne kadar önemli bir duruma sahip oldukları net bir şekilde göstermektedir. Diğer yazıtlı madeni kap ise amphoriskostur. MÖ 3.yüzyıla ait amphoriskosun üzerindeki yazıtta yer alan "mezar için" kelimesi amphoriskosun adak eşyası olduğunu göstermektedir⁶²⁸. Diğer bir yazıtta sahip olan kap ise Virginia Museum of Fine Art'da sergilenmektedir. MÖ 350'lere ait olan bronz hydrianın ağız kısmında üç harfli bir yazıt yer almaktadır. Bu yazıtın üretici, satıcı ya da sahibine ait olduğu ifade edilmiştir⁶²⁹.

Diğer bir görüş ise monogramların madeni kapların ağırlıklarını belirttikleri yöndedir⁶³⁰. Yapılan incelemelerde antik dönemde kullanılan ağırlık birimlerinde, Parion amphora-situlasında yer alan monogramın benzerine rastlanılmamıştır. Görüldüğü üzere bazı kaplarda yer alan yazıtlar ise ödül olarak bronz kapların verildiği yarışların adını ya da kabın sahibinin adını vermektedir⁶³¹. Fakat bir özel eser grubu sadece bir şehir için yapılmışsa, bu eser yapan ustanın ya da atölyenin imzasını taşıyabilir⁶³². Yani bronz madeni kaplarda yer alan yazıtlar çok farklı anlamlar içermektedir. Tüm bu açıklamalardan sonra Parion bronz amphora-situlasının ağız kısmında yer alan monogramı açacak olursak; ϕ ve Λ harflerinden oluşan "Phil" sesi meydana gelmektedir. Burada ortaya çıkan ses "Philip" ya da "Philippi" kelimelerinin kısaltması olabilir. Eğer diğer örneklerde olduğu gibi özel isim olan Philip kelimesini verecek olursa, Philip, amphora-situlanın sahibi, satıcısı ya da üreticisi olabilir. Eğer

⁶²⁵ Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", s.180.

⁶²⁶ Bothmer, "Bronze Hydriai", s.196.

⁶²⁷ Lamb, 183.

⁶²⁸ Oliver-Luckner, Kat.No.23.

⁶²⁹ Mitten-Doeringer, Kat.No.110.

⁶³⁰ Lang,M.-Crosby, M., "Weights, Measures and Token", *The Athenian Agora*, Vol.:10, 1964, ss.1-146., Pl.20-L34; Mango-Bennett, s.336-337.

⁶³¹ Richter, "A Fourth-Century Bronze Hydria in New York", s.365.

⁶³² Richter, "A Fourth-Century Bronze Hydria in New York", s.365.

Philippi adının kısaltması olarak düşünürsek de, Makedonya’da yer alan Phillippi kentinin adını verdiğini ileri sürebiliriz. Tüm bu veriler sonucunda monogramın anlamını net bir şekilde ortaya koymak şu aşamada mümkün görünmemektedir. Antik dönem içerisinde yapılan madeni kaplardaki monogramlarda ya da yazıtlarda henüz bir gruplandırma yapılamadığından dolayı, bu konuda daha net bilgilere ileride yapılacak çalışmalarla ulaşılabileceği kaçınılmazdır.

3.4.1.2. Patera (Kat. No: D2, Lev. XXVII, Çiz.12)

Arkaik dönemde, derin olmayan, geniş ağızlı saplı tavaları tanımlamak için kullanılan “patera” terimi, geç dönemlerde de kullanılmaya devam etmiştir⁶³³. Antik kaynaklara göre patera, form olarak Yunan phialesine benzemektedir⁶³⁴. Ayrıca bazı kaynaklarda hem bu tip saplı tavaların, hem de omphaloslu çanakların patera adı altında gruplandığı görülmektedir. MS 1-2. yüzyıllara ait Roma mezar buluntuları arasında yer alan pateralar, ölü armağanı olarak oinochoelerle birlikte bir grup oluştururlar. Bazı pateralar üzerinde yer alan adak yazıtlarından, pateraların dinsel amaçla kullanılmak üzere yapıldıkları da anlaşılmaktadır⁶³⁵. Ayrıca antik kaynaklarda pateraların çoğunlukla libasyon kabı olarak cenaze törenlerinde kullanıldıklarını ve ölü armağanı olarak verildiklerini öğrenmekteyiz⁶³⁶. Günlük hayatta sofraya ve şarap kapları arasında patera adı geçmektedir⁶³⁷. Ayrıca Yegül, pateraların hamamlarda kullanılan bir kap olduğunu da ifade etmektedir⁶³⁸. Pateralarda saplar işlevlerine ve süslemelerine göre çok sayıda farklı örneklere sahiptir⁶³⁹. Kat. No:D2’de yer alan patera, dışa dönük bir dudağa sahip, sapı kısmı eğik ve kaidesinin iç kısmı konsantrik yivlerle süslenmiştir. Konsantrik yivler pateranın tornada üretildiğini açıkça göstermektedir⁶⁴⁰. Uç kısmı topuz şeklinde bir çıkıntıyla sona eren sapın başında yer alan dikdörtgen formlu delik, pateranın bir yere asılmasına yönelik yapılmıştır. Pateranın üzerinde herhangi bir bezeme unsurunun görülmemesi, kabın günlük hayatta kullanılmış olabileceğini akla

⁶³³ Lamb, 131.

⁶³⁴ Onurkan, S., *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri:İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Trakya Toplu Buluntuları*, Ankara, 1988, 48.

⁶³⁵ Boesterd, M.H.P.D., *The Bronze Vessels in the Rijksmuseum*, Nijmegen, 1956, 25.

⁶³⁶ Onurkan, 48.

⁶³⁷ Onurkan, 48.

⁶³⁸ Yegül, F., *Roma Dünyasında Yıkanma*, İstanbul, 2010, Res.2.

⁶³⁹ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 34.

⁶⁴⁰ Nenova-Merdjanova, R., “Bronze Cast Plates with Flat Handles From Roman Province Thrace”, *Akten der 10.Internationalen Tagung über antike Bronzen*, 1994, Stuttgart, ss.305-310, s.305.

getirmektedir. Pateranın benzer örneklerine hemen hemen Roma İmparatorluğu'nun her bölgesinde rastlamak mümkündür. Bu tip pateraların MS 1. yüzyılda üretilmeye başlandığı ve MS 2. yüzyıldan itibaren ise üretilmedikleri ileri sürülmektedir⁶⁴¹. Benzer örneklerine Patara'da⁶⁴², Basel'de⁶⁴³, Pompei'de⁶⁴⁴ rastlamaktayız. Patera, M 108 nolu mezardan bir adet maşrapa⁶⁴⁵, bir adet geniş ağızlı testi⁶⁴⁶, beş adet unguentarium⁶⁴⁷, bir adet terrakota kandil⁶⁴⁸ ve bronz kaşık⁶⁴⁹ ölçek ile birlikte ele geçmiştir. Eser, konteksti ve benzerleri ışığında MS 1. yüzyıla tarihlendirilebilir.

3.4.1.3. Patera-Maşrapa (Kat. No: D3, Lev. XXVII, Çiz.12)

Arkeoloji literatüründe genellikle “kaserolle”⁶⁵⁰ veya “saucepan”⁶⁵¹ olarak adlandırılan tava biçimli sapa sahip, çanak kısmı derin kaplar Onurkan⁶⁵² tarafından “maşrapa” olarak adlandırılmıştır. Fakat kap formunun pateranın bir çeşidi olduğunu düşünmemizden dolayı tarafımızdan “patera-maşrapa” olarak isimlendirilmesi uygun görülmüştür. Bu kaplar Roma coğrafyasının uzak noktalarına ihraç edilmiş önemli bir formdur. Geniş bir alana yayılan ve Roma'nın ilk ihracat ürünleri içerisinde yer alan bu kaplarda çoğu zaman sap yüzeyinde usta veya fabrika damgası yer almaktadır⁶⁵³. Aşırı korozyona uğramış olan kap, Parion Nekropolü M 143 nolu mezarda bir terrakota kandil⁶⁵⁴ ile birlikte ölü hediyesi olarak ele geçmiştir. Kat. No:D3'deki kap dışa dönük bir dudağa, ucu kırık uzun bir sapa ve kaidesiz bir gövde formuna sahiptir. Dudağın hemen üstünde ve tabanında kaide görüntüsü vermek amacıyla iç içe konsantrik kazıma daire motifleri işlenmiştir. Kabın gövdesi tabana doğru hafif yuvarlak bir hat çizerek daralmaktadır. Sapın üzerinde bir adet ince ve uzun bir damla motifi yer almaktadır. Boesterd, “saucepan” olarak adlandırdığı patera-maşrapa formunu sapın bitim

⁶⁴¹ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 34.

⁶⁴² Şahin, Patara Metal Buluntuları, Kat.No.A6.

⁶⁴³ Mutz, Die Kunst des Metaldrehens bei den Römern, Kat.168-169

⁶⁴⁴ Anecchino, M. vd., *L'Instrumentum Domesticum Di Ercolano E Pompei*, Roma, 1977, Tav.LXXXIV/40.

⁶⁴⁵ Ergürer, Kat. No:154.

⁶⁴⁶ Ergürer, Kat. No:139.

⁶⁴⁷ Ergürer, Kat. No:110,111,112,113,114.

⁶⁴⁸ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:57.

⁶⁴⁹ Bkz. Kat. No:E40.

⁶⁵⁰ Mutz, Die Kunst des Metaldrehens bei den Römern, s.55.

⁶⁵¹ Boesterd, 1-13.

⁶⁵² Onurkan, 47.

⁶⁵³ Onurkan, 47.

⁶⁵⁴ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:38.

noktalarına göre gruplara ayırmıştır⁶⁵⁵. Fakat Parion patera-maşrapasının sapın askı kısmının kırık olmasından dolayı nasıl bittiği konusunda bir fikir sahibi değiliz. Bundan dolayı patera-maşrapayı sınıflandırmak mümkün olmamaktadır. Patera-maşrapanın kullanımıyla ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Romalı askerlerin eşyaları arasında yer aldığı görülmüştür⁶⁵⁶. Bu durum Romalı askerlerin günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak da kullandığını işaret etmektedir. Parion'un bir lejyon kolonisi olduğu düşünüldüğünde bu tip kapların Parion'da ele geçmesi oldukça mantıklıdır. Bu kapların ayrıca terazilerde kefe olarak da kullanıldığı örnekler mevcuttur. Fakat pateradan farklı olarak derin bir kap olması, patera-maşrapanın günlük hayatta da fonksiyonel olarak kullanılmış olabileceğini göstermiştir⁶⁵⁷. Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılan patera-maşrapanın benzerlerini Nijmegen'de⁶⁵⁸, Pannonien'de⁶⁵⁹, Boscoreale'de⁶⁶⁰ benzerlerini görmekteyiz. Eser, form ve fonksiyonu açısından benzer örnekleri ve ele geçtiği mezar konteksti ışığında MS 1. yüzyıla ait olmalıdır.

3.4.1.4. Oinochoe (Kat. No: D4, Lev. XXVII, Çiz.12)

Kraterden şarabı almak için kullanılan, tek kulplu, düz ya da yonca ağzılı olabilen sürahiye benzer kap formlarına oinochoe denilmektedir⁶⁶¹. Oinochoe Yunancada "oinos" şarap ve "hoe" taşıyıcı anlamındaki kelimelerden türetilmiş karakteristik bir şarap kabıdır⁶⁶². Şarabın daha rahat dökülebilmesi için ağız kısmı dışa taşırılmış ve uç kısmı daraltılarak bir yonca yaprağı şekli verilmiştir. Kökeni erken dönem Anadolu seramiğine dayanan bu kap formunun başlıca iki değişik tipi vardır. Bunlardan ilki, ağız kısmının gaga şeklinde olmasından dolayı gaga ağzılı, diğeri ise ağız kısmının daraltılarak yonca yaprağı şekli verilmesinden dolayı yonca ağzılı olarak

⁶⁵⁵ Boesterd, 1-13.

⁶⁵⁶ Junkelmann, M., *Panis Militaris: Die Ernabrung des römischen Soldaten oder der Grundstoff der Macth*, Mainz, 1997, Taf.:X-XIa.

⁶⁵⁷ Mutz, Römische Waagen aus Augst und Kaiseraugst, Römermuseum, Abb.5.

⁶⁵⁸ Boesterd, Pl.1/12

⁶⁵⁹ Radnoti, A., *Dissertationes Pannonicae Ex Instituto Numismatico Et Archaeologico Universitatis De Petro Pazmany Nominatae Budapestinensis Provenientes: Die Römischen Bronzegefäße von Pannonien*, Ser.II, No:6, Leipzig, 1938, XXI/2, XIX/4-5

⁶⁶⁰ Pernice, E., *Bronzen Aus Boscoreale*, *Archaeologischer Anzeiger*, No:15, Beiblatt 4, Berlin, 1901, ss.177-198, Fig.20

⁶⁶¹ Saltuk, 128

⁶⁶² Başaran, Arkeolojiye Giriş, 19.

adlandırılmıştır⁶⁶³. MÖ 6. yüzyıldan itibaren Yunan seramik formu olarak standart biçimde görülen oinochoeler daha sonraları cam ve metal malzemedenden de üretilmiştir⁶⁶⁴.

Kat. No:D4'teki oinochoe, dar ve küçük bir boyuna, küre gövdeye ve yüksek bir kaideye sahiptir. Gövde tek parça dökümden yapılmış olup; kaideye kulp gövdeye daha sonradan tutturulmuştur. Tüm parçalar döküm tekniğinde yapılmıştır. Bir ucu gövdeye diğer ucu dudağa bağlanan kulp, bant şeklinde bir levhanın bükülmesiyle oluşturulmuştur. Küre halinde gövdeye sahip olan oinochoe herhangi bir süslemeye sahip değildir. Gövde kaideye doğru yuvarlak bir hat çizerek daralmakta, kaide ise gövde ile kesiştiği noktadan dışarıya doğru genişleyerek sonlanmaktadır. Ağız kısmı döküm işlemi yapıldıktan sonra bükülerek yonca formu verilmiştir. Bu formda oinochoenin seramik örneklerine pek rastlanılmamaktadır. Küre gövdeli, tek kulplu ve yonca ağızlı bronz sürahi kapların kökeni konusunda, Frig sanatına bakmak gerekmektedir⁶⁶⁵. Fakat bu kadar erken kapların Roma dönemine ait kaplara öncülük etme olasılığı çok zayıftır.

Parion nekropolünde ele geçen bronz oinochoenin benzer örnekleri sayıca çok azdır. Sopianae'de ortaya çıkarılmış bir bronz yonca ağızlı oinochoe gövde, boyun, kaide ve ağız bakımından benzemektedir⁶⁶⁶. Diğer örnekler içerisinde Parion oinochoesinin birebir benzeri Juliapolis kazılarında ortaya çıkarılmıştır⁶⁶⁷. Sahip olduğu tüm özellikler açısından birbirinin aynısı olan eserler aynı atölyede üretilmiş olmalıdır. Juliapolis ve Parion kazılarında ortaya çıkarılan bu oinochoelerin benzer örnekleri Anadolu'da başka bir kentte ortaya çıkmamıştır ve Anadolu arkeolojisinin Roma döneminin iki örneği olması durumundan dolayı önemlidir. Kat. No:D4'te yer alan oinochoe Parion Güney Nekropolü'nde M 177 nolu mezardan, bir adet terrakota figürin⁶⁶⁸ ve Kat. No:G3'te yer alan bronz çingirak ile birlikte ele geçmiştir. Kat. No:D4'te yer alan oinochoe, benzer örnekler ışığında değerlendirildiğinde MS 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

⁶⁶³ Taşçı, 26.

⁶⁶⁴ Şahin, s.44.

⁶⁶⁵ Toker, Kat. No:111; Belli, O., *Anadolu'a Kalay ve Bronzun Tarihçesi*, İstanbul, 2004, Res.47.

⁶⁶⁶ Radnoti, L/8

⁶⁶⁷ Arslan, "Juliapolis Nekropolü Kurtarma Kazısı", s.128.

⁶⁶⁸ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 290.

Kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan 4 adet bronz kap Parion antik kenti hakkında dinsel, sosyo-kültürel ve teknolojik açıdan bilgiler vermektedir. Kapların içerisinde amphora-situlayı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü MÖ 4. yüzyıla ait olan eser ile Roma dönemine ait olan diğer eserler arasında büyük bir zaman farkı söz konusudur. Bundan dolayı Roma dönemine ait olan kaplarla, amphora-situlayı ayrı değerlendirmek gerekmektedir.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan amphora-situla sahip olduğu özellikler sayesinde Parion'un sosyo-ekonomik ve dinsel inancına az da olsa katkıda bulunmuştur. MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen amphora-situla, bu dönem içerisinde Parion'da yoğun bir Dionysos kültürünün varlığını işaret etmektedir. Parion'da Dionysos kültürünün varlığı diğer buluntularla da desteklenmiştir⁶⁶⁹. Diğer anlamda bronz kapların tümünün nekropolde ortaya çıkarılmış olması, Parion Güney Nekropolü ölü gömme geleneklerinde bronz kapların büyük bir öneme sahip olduğunu da göstermektedir. MÖ 4. yüzyıldaki kapların Parion antik kentinin ekonomik yönden zengin bir yapıya sahip olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir. Çünkü ortaya çıkarılan amphora-situla maddi anlamda büyük bir değere sahiptir. Bu denli maliyetli bir kabın, diğer pahalı eserlerle beraber⁶⁷⁰, Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılması, Parion'da zengin bir kitlenin olduğuna kanıt niteliğindedir.

Roma dönemine gelindiğinde ise, daha az maliyetli bronz kapların ölü gömme geleneklerinde kullanıldıkları görülmektedir. Teknolojik ve sanatsal açıdan değerlendirildiğinde, Roma dönemine ait olan kaplar, erken döneme ait kaplara göre daha sade ve süsüz bir hale gelmiştir. Amphora-situlanın görkemli yapısı, Roma döneminde tarihlendirilen diğer eserlerde görülmemektedir. Metal kaplar dayanıklı olduklarından askerler tarafından tercih edilmişlerdir ve bunlar askerler için üretilmiş olduklarından çok gösterişli olmaları beklenmemelidir. Yapım tekniği olarak döküm tekniği ön plana çıkmıştır. Patera ve patera-maşrapanın sahip olduğu çizgisel süslemelerin, kazıma ile yapıldığı görülmektedir. Ayrıca pateranın kaidesinde, yeni bir teknoloji olarak torna kullanılması, yapım tekniklerinde yeniliklerin ve değişikliklerin görülmesinin en güzel örneğidir.

⁶⁶⁹ Çelikbaş, "Değerli Taşlar", s.207-209.

⁶⁷⁰ Kasapoğlu, Parion Korinth Aryballosları (2005-2013), 197-206.

3.3.2. Kap Parçaları

Antik dönem içerisinde üretilen bronz kaplar genellikle yekpare bir gövdeye sahip olmasına rağmen, kulp, kapak, kaide gibi ek parçalar sonradan kaplara eklenmiştir. Bronz kaplar bu ek parçaların birleştirilmesiyle bir bütünlük göstermektedir. Parion kazılarında bağımsız bir şekilde kap parçalarına rastlanılmıştır.

3.3.2.1. Kapak (Kat. No: D5-D6, Lev. XXVIII, Çiz.13)

Kap aksamlarının ilkinin döküm tekniğinde yapılmış olan bir kapak oluşturmaktadır. Kat. No:D5’de yer alan kapak, silindirik bir forma sahiptir. Düz olan kapak tepesinde, askı amaçlı bir zincirin ya da ipin geçtiği bir delik yer almaktadır. Waldbaum, Sardis’te ortaya çıkarılan benzer bir örneği şişe kapağı olarak tanımlamıştır⁶⁷¹. Uzel⁶⁷² ve Baykan⁶⁷³ ise bu tip kapakların, tıp aletlerinin mahfazasının kapağı olduğunu belirtmiştir. Kat. No:D6 olarak numaralandırılan diğer bir kapak ise Yamaç Hamamı kazılarında ortaya çıkarılmıştır. İki yönlü olan kapağın bir yüzü kaba, diğer yüzü ise süslüdür. Görünen yüz kazıma çizgilerle yapılmış konsantrik dairelerle süslenmiştir. Uç kısmı kırık olan kapak, formu nedeniyle yonca ağızlı testi kapaklarını anımsatmaktadır. Bu tip kapakların varlığı arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan bazı kapların üzerinde görülmüştür. Benzer bir örnek, Karaevli Tümülüsü’nde ortaya çıkarılan sağlam bir oinochoenin ağzında görülmüştür⁶⁷⁴. Bu tür kapakların nasıl bir fonksiyona sahip olduğunu anlamak açısından Karaevli Tümülüsü’nde ortaya çıkarılan oinochoe çok önemlidir. Tümülüste ortaya çıkarılan oinochoenin sahip olduğu kapak incelendiğinde Kat. No:D6’da yer alan kapağın bezemeli yüzünde yer alan çıkıntının, kapağı baş parmakla kaldırmak için yapıldığı anlaşılmıştır. Kat. No:D6’nın form olarak en yakın örneği ise Arcobadara kazılarında ortaya çıkarılmış olan bronz kapaktır⁶⁷⁵. Benzer örnekleri ve konteksti incelendiğinde kapağın MS 3-4. yüzyıla ait olması gerekmektedir.

⁶⁷¹ Waldbaum, J.C., *Metalwork From Sardis: The Finds Through 1974*, London, 1983, s.95-96, 534.

⁶⁷² Uzel, Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri, Lev.:II, AFA 2.

⁶⁷³ Baykan, Allianoi Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, Kat.No: 345

⁶⁷⁴ Koçel Erdem, “Finds From A Plundered Tumulus at Karaevli, Tekirdağ, in Turkish Thrace”, Dwg:5

⁶⁷⁵ Mustata, S., “Vesele de bronz romane de la Ilişua/Arcobadara”, *Revista Bistriței XXVI*, 2012, ss.57-88, Pla.:3.

3.3.2.2. Kulp (Kat. No: D7-D10, Lev. XXVIII, Çiz.13)

Kap aksamlarından diğer önemli bir grubu ise kulplar oluşturmaktadır. Kat. No:D7-D10 arasındaki kulplar döküm tekniğiyle yapılmıştır. Davidson bu tip kulpların formunu “Ω” omegaya benzeterek “omega tipi” adını vermiştir⁶⁷⁶. Omega tipi, Roma İmparatorluğu’nun tüm eyaletlerinde aynı formda kullanılmış klasik kulplardır. Farklı süslemelere sahip olan omega formundaki kulplara Kat. No:D7-D10 içerisindeki kulpları da dâhil etmek mümkündür. Omega formlu kulplar çeşitli malzemelerde kullanılmıştır⁶⁷⁷. Bu tür kulpların kapların yanı sıra, ahşap çekmecelerde⁶⁷⁸ ve küçük ahşap sandıklarda⁶⁷⁹ kullanıldığı belirtilmektedir. Kat. No:D7 işçilik bakımından diğer kulplardan daha iyi bir görüntüye sahiptir. Kare profilli metal çubuğa sahip kulpların uç kısımlarına iki adet konik bezeme art arda eklenmiş ve topuz formuyla sona erdirilmiştir. Kulbun her iki ucunda bağlantı köprüleri hala izlenmektedir. Bu çift uçlu köprüler bağlantı deliklerinden geçtikten sonra zıt yönlerde doğru açılarak bağlantısı sağlanmaktadır. Kulbun benzerleri Pompei’de⁶⁸⁰, Arykanda’da⁶⁸¹ ve Pergamon’da⁶⁸² ortaya çıkmıştır. Kat. No:D8’deki kulp kare profilli metale sahiptir. Uçları topuz ile biten kulbun benzerleri Samothrace’de⁶⁸³ ve Elaiussa Sebaste’de⁶⁸⁴ ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:D9’da yer alan diğer bir omega formlu kulp da diğerleri gibi kare profilli metal bir çubuğa sahiptir. Kulbun uçları sırasıyla iki adet halka, zeytin çekirdeği, bir adet halka, topuz ve halka motifleriyle sona ermektedir. Kulbun benzerleri Patara⁶⁸⁵, Kourion⁶⁸⁶ ve Olympia⁶⁸⁷ kazılarında ele geçmiştir. Omega formlu kulp grubunun Kat. No:D10’da

⁶⁷⁶ Robinson, *Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Part X*, 208.

⁶⁷⁷ Robinson, *Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Part X*, 208.

⁶⁷⁸ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 146.

⁶⁷⁹ Demirdelen, H., “Balgat Roma Mezarında Bulunan Bronz Kilit Aksamı”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1999 Yıllığı*, Ankara, 2000, ss.77-91, s.79.

⁶⁸⁰ Allison, P.M., *The Insula of the Menander at Pompeii, Volume III: The Finds, Acontextual Study*, Oxford, 2006, Kat.No: 96

⁶⁸¹ Oransay, Arykanda Madenciligi ve Madeni Buluntuları, Kat.No: 34

⁶⁸² Gaitzsch, Eisenfunde aus Pergamon. Geräte, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann, Kat.No: HE3

⁶⁸³ Dusenbery, E., “Samothrace: The Nekropolies”, *Catalogues of objects by Categories*, Princeton 1998, XS/460

⁶⁸⁴ Ferrazzoli, Pl.4/34

⁶⁸⁵ Şahin, Patara Metal Buluntuları, Kat.No: İ14

⁶⁸⁶ McFadden, G.H., “A Tomb of the Necropolis of Ayios Ermoyenis at Kourion”, *AJA*, Vol.50, No:4, 1946, ss.449-489, Pl.XLVIII/134

⁶⁸⁷ Gauer, W., “Die Bronzegefasse von Olympia”, *Teil I*, Berlin, 1991, Taf.107-1a

yer alan örneği daha basit ve sade yapılıdır. Yuvarlak profilli metal çubuğun bükülmesiyle oluşmuştur. Benzerlerini Olynthus'ta⁶⁸⁸ ve Samothrace'de⁶⁸⁹ görmekteyiz. Kulpları bir grup olarak inceleyecek olursak; MS 1. yüzyıldan MS 3. yüzyıla kadar “Ω” formu kulplarını çok büyük değişikliklere uğramadan kullanılmaya devam edildiği anlaşılmaktadır. Fakat geç döneme ait olan kulpların uç kısımlarının daha süslü olduğu görülmektedir.

3.3.2.3. Tutamak (Kat. No: D11-D13, Lev. XXVIII, Çiz.13)

Kap aksamları içerisinde değerlendirilecek bir diğer grup ise tutamaklardan oluşmaktadır. Tutamaklar tek başlarına ele geçtiklerinden, tam olarak hangi malzemelerde kullanıldıkları konusunda net bilgiye sahip değiliz. Tutamaklardan ilk örneğimiz olan Kat. No:D11, şerit bir form göstermektedir. Kırık olan tutamağın baş kısmı üçgen şeklinde sona ermektedir. Tutamağın şeklinden dolayı sepet formunda bir kabın tutamağı olma ihtimali yüksektir. Kat. No:D12'deki tutamak da Kat. No:D11'deki gibi kırık ele geçmiştir. Dökümden yapılmış ince bant halindeki tutamağın görünen yüzünün kenarları çentiklerle süslenmiştir. Tutamağın uç kısmı daire formuyla sona ermekte olup; ortasında bağlantı deliği yer almaktadır. İnce bant formundaki tutamak, hafif yay çizmesinden dolayı, bir kabın sepet kulpu olabileceğini göstermektedir. Tutamağın benzerleri Elaiussa Sebaste'de⁶⁹⁰ ve Pisidia Antiochia'da⁶⁹¹ karşımıza çıkar. Yuvarlak profilli tel çubukların bükülmesiyle oluşturulmuş tutamak Kat. No:D13'de yer almaktadır. Gültekin bu tutamakların kapları⁶⁹², Atasoy ise kandillerin⁶⁹³ taşınmasında kullanıldığını belirtmiştir.

3.5. KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI VE TIP ALETLERİ

Kişisel kullanım eşyaları başlığı altında antik dönem insanların günlük bakımlarında, kıyafetlerinde ve tıbbi müdahalelerde kullandıkları metal eserler ele alınacaktır. Bronz eserler içerisinde %22'lik bir bölümü oluşturan kişisel kullanım eşyaları ve tıp aletleri alfabetik sıraya göre incelenecektir. Bu grubun altında ayna,

⁶⁸⁸ Robinson, Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Pl.:LVIII/748

⁶⁸⁹ Dusenbery, XS/462

⁶⁹⁰ Ferrazzoli, Pl.2/27.

⁶⁹¹ Gültekin, Kat.No: 120.

⁶⁹² Gültekin, 42.

⁶⁹³ Atasoy, “Haluk Perk Koleksiyonu'ndan Bronz Kandiller”, Kat.No: 44.

strigilis ve tıp aletleri yer almaktadır. Alfabetik sıraya göre ilk incelenecek grup aynalardır.

3.5.1. Ayna

Antik çağın en çok kullanılan kişisel kullanım eşyalarından biri aynadır. İnsanlar tarafından bilinen ilk aynalar durgun su yüzeyleriydi⁶⁹⁴. Daha sonra madenlerin yüzeyleri parlatılıp cilalanarak aynalar yapılmıştır⁶⁹⁵. Bilinen ilk ayna örnekleri Çatalhöyük'ün VI B ve IV. tabakalarında yer alan ve kutsal alan olarak nitelendirilen mekânlardaki kadın mezarlarından ele geçen obsidyen aynalardan oluşmaktadır⁶⁹⁶. Ayna, başlangıcından günümüze kadar kadının bir simgesi olarak görülmüştür⁶⁹⁷. Arkeolojik çalışmalarda özellikle mezarlardan ele geçen aynaların istisnalar dışında kadın bireylere ölü armağanı olarak sunulmaları, ayrıca vazolar üzerindeki tasvirlerde, duvar resimlerinde ve mezar taşlarındaki betimlemelerde aynaların kadın figürlerinin elinde bulunmaları, bu ilişkiyi güçlendirmektedir⁶⁹⁸. Ayna, Yunan ve Roma dünyasında en popüler kişisel kullanım eşyalarından bir tanesiydi. Yunanistan'da kadınlar bronz kursları ayna olarak kullanıyorlardı. Arkaik çağda böyle aynaların sapı genellikle ya bir hayvan, ya bir sandalye üstünde ayakta duran çıplak genç kız heykelciği biçiminde ya da yassı bir kabartma figür ile süsleniyordu. Geç Arkaik dönemin sonlarına doğru aynalarda yer alan figürler artık çıplak değil, dönemin kıyafetleri olan khiton ve manto giymeye başlamışlardır⁶⁹⁹. MÖ 5-4. yüzyıllarda üretilen aynalar geç arkaik dönem aynalarına benzemektedirler. MÖ 5.yüzyılın ikinci yarısında ve MÖ 4. yüzyılda yeni bir ayna tipi geçerli olmuştur. Aynaların artık sapı olmadığı görülür, buna karşılık aynaya menteşe ile bağlanmış bir kapak eklenmiştir⁷⁰⁰. MÖ 5. yüzyılın sonunda ortaya çıkan bir ayna grubunun en belirgin özelliği kapağın içine veya aynanın arkasına kazılmış süslemeleridir⁷⁰¹. Yine aynı dönemin önemli ayna tiplerinden bir tanesi de düz aynalardır. Bu düz aynaların bazıları dekorsuz, bazıları konsantrik dairelerle dekore

⁶⁹⁴ Saltuk, S., *Geçmişten Günümüze Ayna: Her Alanda ve Her Anlamda*, İstanbul, 2010, 102.

⁶⁹⁵ Saltuk, 102.

⁶⁹⁶ Saltuk, 34.

⁶⁹⁷ Saltuk, 174.

⁶⁹⁸ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 43.

⁶⁹⁹ Richter, Yunan Sanatı, 183.

⁷⁰⁰ Richter, Yunan Sanatı, 186.

⁷⁰¹ Saltuk, 61.

edilmiştir⁷⁰². Disk biçimli bronz aynaların üretim ve kullanımı Hellenistik ve Roma dönemlerinde de devam etmiştir⁷⁰³. Daha önceki dönemlerde görülen kapaklı ayna tiplerinin birkaç tanesi MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁷⁰⁴. Hellenistik dönemde disk formu düz ayna kullanımı yoğun bir şekilde devam etmiştir. Ayrıca bu dönem içerisinde çift olarak yapılmış ve birbirlerinin üzerine kapanan bronz disklerden oluşan aynalar bilinmektedir. Dekorasyonları genellikle çeşitli tekniklerle yapılmış konsantrik dairelerden oluşur. Bunlardan birinde alçak kenar diğerini tutar. Böylece parlak yüzleri birbiri üzerine kapanır⁷⁰⁵. Roma döneminde ayna kullanımında çeşitliliğin arttığı görülmektedir. Çinko ve gümüş katkılı bronzdan yapılan aynalar, genellikle disk, dikdörtgen formu olarak, el aynası, kapaklı aynalar, kulplu aynalar ve cam aynalar şeklinde kullanım görmüştür⁷⁰⁶. Kapaklı ve kulplu aynalar Roma dönemi boyunca popülerdir. Roma döneminde kare ve uzun aynalar da popülerdir⁷⁰⁷.

Parion antik kenti kazılarında toplamda 17 adet ayna ortaya çıkarılmıştır. Bu aynalar incelendiğinde, disk formu düz, disk formu kenarları delikli, disk formu kenarı tırtıklı, disk formu süslemeli, disk formu kapaklı, dikdörtgen formu olmak üzere 6 farklı tip görülür.

4.5.1.1. Tip 1: Disk Formlu Düz Aynalar (Kat. No: E1-E9, Lev. XXIX, Çiz.14)

İnceleyeceğimiz ilk aynalar sayıca en fazla örneğe sahip “disk formu düz aynalar”dır. Bu tip düz, süslemesiz, disk formunda aynalar MÖ 4. yüzyıldan Bizans’a kadar yoğun bir şekilde kullanım görmüştür⁷⁰⁸. Aynalar döküm tekniğinde yapılmıştır. Aynaların kenarları içe doğru bükülmektedir. Üzerlerinde herhangi bir süsleme ögesi yoktur. Aynalardan Kat.No:E1, TSM 1 nolu mezara bir adet unguentarium⁷⁰⁹, bir adet pyxis⁷¹⁰, bir adet altın diadem⁷¹¹, bir adet altın kolye⁷¹², bir çift küpe⁷¹³, bir adet altın

⁷⁰² Gürler, 107.

⁷⁰³ Gürler, 107.

⁷⁰⁴ Richter, Yunan Sanatı, 188.

⁷⁰⁵ Gürler, 108.

⁷⁰⁶ Allison, s.32.

⁷⁰⁷ Gürler, 108.

⁷⁰⁸ Gürler, 109.

⁷⁰⁹ Aydın Tavukçu, Kat.No: 104.

⁷¹⁰ Aydın Tavukçu, Kat.No: 75.

⁷¹¹ Aydın Tavukçu, Kat.No: 1.

⁷¹² Aydın Tavukçu, Kat.No: 5.

⁷¹³ Aydın Tavukçu, Kat.No: 7.

aplik-sikke⁷¹⁴, üç adet altın iğne⁷¹⁵, bir adet cam kap⁷¹⁶, bir adet bronz ayna⁷¹⁷, bir adet cam boncuk⁷¹⁸ ve bir adet kurşun alabastron⁷¹⁹ ile birlikte bırakılmıştır. Kat. No:E2 ise, TSM 3 nolu mezardan bir adet altın küpe⁷²⁰, bir adet altın kolye⁷²¹ ve bir adet altın yüzük⁷²² ile birlikte ele geçmiştir. Aynaların benzer örnekleri Kelenderis'te⁷²³, Adrasan⁷²⁴ ve Lapseki'de⁷²⁵ yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Aynalar, mezarların içerisinde çıkan kontekst malzemelerle değerlendirildiğinde MÖ 4. yüzyıla ait olmalıdır.

Kat. No:E3 ile Kat. No:E9 arasında yer alan aynalar döküm tekniğinde yapılmıştır. Bu grubun önemli aynasının Kat. No:E4'deki ayna olduğu söylenebilir. Ayna disk formulu olup; döküm tekniğinde yapılmış bir tutma sapı ile birlikte ortaya çıkarılmıştır. Üçgen profilli bronz çubuktan yapılmış olan sapın, aynaya bağlantı yapıldığı parça noksanıdır. Sap aynaya bağlanacağı noktaya doğru üç kola ayrılmaktadır. Roth-Rubi'nin gruplandığı süslemesiz tutamaklar incelendiğinde, Kat. No:E4'deki sapın aynaya nasıl tutturulduğu anlaşılmaktadır⁷²⁶. Sapın üç kola ayrıldığı noktada sahip olduğu yay şeklinde yuvaya ayna oturmakta olup; sap yuvası ile aynanın oturduğu yere kurşun damlatılarak sağlam şekilde bağlanması sağlanmıştır. Kat. No:E6'da yer alan ayna kırık bir şekilde ortaya çıkarılmış olup, ele geçen parçalardan disk formulu olduğu anlaşılmaktadır. Kat. No:E6, M 141 nolu mezardan üç adet terrakota figürin⁷²⁷ ve bir adet bronz kolye⁷²⁸ ile birlikte ele geçmiştir. Aynalardan Kat. No:E3'ün ele geçtiği M 93 nolu mezardan beş adet de unguentarium⁷²⁹, bir adet geniş ağızlı testi⁷³⁰, bir adet

⁷¹⁴ Aydın Tavukçu, Kat.No: 9.

⁷¹⁵ Aydın Tavukçu, Kat.No: 14,15,16.

⁷¹⁶ Aydın Tavukçu, Kat.No: 17.

⁷¹⁷ Bkz. Kat. No:E10.

⁷¹⁸ Aydın Tavukçu, Kat.No: 233.

⁷¹⁹ Bkz.Kat.No: V1.

⁷²⁰ Aydın Tavukçu, Kat.No: 8.

⁷²¹ Aydın Tavukçu, Kat.No: 6.

⁷²² Aydın Tavukçu, Kat.No: 13.

⁷²³ Zoroğlu, L., "Kelenderis 1991 Kazısı", *XIV. KST, Cilt:2*, 1992, Ankara, ss.165-180, Res.14

⁷²⁴ Tosun, A., "Adrasan-Çavuşköy Kurtarma Kazısı", *12.Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 2001, Ankara, ss.51-62, Res.11

⁷²⁵ Körpe, R., "1996 Lapseki Kurtarma Kazısı", *VIII.Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara, 1997, ss. 171-194, Res.17

⁷²⁶ Roth-Rubi, K., "Zur Typologie Römischer Griffspiegel", *Bulletin*, No:46,1977,ss.31-41, Fig.7.

⁷²⁷ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 212- Kat. No:214.

⁷²⁸ Bkz. Kat. No: I20.

⁷²⁹ Ergürer, Kat. No:73,76,78,79,80

⁷³⁰ Ergürer, Kat. No:134.

maşrapa⁷³¹ ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:E7’de yer alan disk formundaki ayna, M 172 nolu mezarda Kat. No:N1’deki demir cımbız ve Kat.No:K50’deki bronz olta iğnesi ile birlikte ele geçmiştir. Kat. No: E8, M 190 nolu mezardan bir adet terrakota figürin⁷³² ve bir adet demir çivi⁷³³ ile ortaya çıkmıştır. Kat. No:E9’da yer alan ayna ise, ölü hediyesi olarak bırakıldığı mezardan sekiz adet terrakota figürin⁷³⁴, unguentarium⁷³⁵ ve bir adet lagynos⁷³⁶ ile birlikte ele geçmiştir. Aynaların benzer örnekleri Laodikeia’da⁷³⁷, Kourion’da⁷³⁸ ve Atina’da⁷³⁹ karşımıza çıkmaktadır. Kat.No:E3 ile Kat.No:E9 arasında yer alan tüm düz, süslemesiz ve disk formundaki aynalar, kontekstlerine ve benzer örneklerine göre değerlendirildiğinde MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır. Sonuç olarak kazılarda ortaya çıkarılan örnekler yardımıyla düz disk formlu aynaların, Parion antik kentinde MÖ 4. yüzyıldan MS 2. yüzyıla kadar kullanım gördüğünü söyleyebiliriz. Aynı tip aynalardaki en önemli değişikliğin MÖ 4. yüzyıla ait aynaların Roma dönemine ait aynalara nispeten daha büyük boyutlu olmasıdır.

3.5.1.2. Tip 2: Disk Formlu Kenarları Delikli Aynalar (Kat. No: E10-E12; Lev. XXX, Çiz.15)

Parion’da ortaya çıkarılan aynaların içerisinde diğer bir grubu ise kenarları delikli aynalar oluşturmaktadır. Kat. No:E10, E11 ve E12’te yer alan disk formlu aynaların kenarları, Roma dönemine özgü bir süsleme olan⁷⁴⁰, deliklerle dekore edilmiştir. Delik motiflerinin süsleme amaçlı yapılmasının yanı sıra, açılan bu deliklerin iğnedenlik olarak da kullanılmış olabileceği belirtilmektedir⁷⁴¹. Döküm tekniğinde yapılmış, kenarları deliklerle süslenmiş üç ayna da mezarlara ölü hediyesi olarak bırakılmıştır. Kat. No:E10’de yer alan aynanın dış yüzeyi konsantrik dairelerle, kenara en yakın konsantrik daire ile kenar arasındaki boşluk ise delik motifiyle süslenmiştir. Küçük bir bölümde delik motifinin olmaması aynanın bir sapa sahip olduğunu

⁷³¹ Ergürer, Kat. No:152.

⁷³² Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 34.

⁷³³ Bkz. Kat. No: O7.

⁷³⁴ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 50, Kat. No: 307, Kat. No:310- Kat. No: 311, Kat.No: 357- Kat. No: 359, Kat. No: 376.

⁷³⁵ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 51.

⁷³⁶ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:63.

⁷³⁷ Şimşek, C., *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları)*, Katalog, İstanbul, 2011, Kat.No: 306,533;

⁷³⁸ McFadden, Pl.XLVII/131-133

⁷³⁹ Boulter 1963, T3

⁷⁴⁰ Gürler, 108.

⁷⁴¹ Gürler, 108.

göstermektedir. Sap boşluğu dikkatlice incelendiğinde görülen kurşun izleri, noksan olan kulbun aynaya kurşun ile tutturulduğunu göstermektedir. Aynanın benzerlerini Boscoreale'de⁷⁴² ve Pompei'de⁷⁴³ görülmüştür. Ayna, birlikte ele geçtiği kontekst malzemeler olan iki adet terrakota figürin⁷⁴⁴, bir adet maşrapa⁷⁴⁵, bir adet geniş ağızlı testi⁷⁴⁶, kandiller⁷⁴⁷, bir adet bronz strigilis⁷⁴⁸, sekiz adet unguentarium⁷⁴⁹, bir adet kaşık uçlu sonda⁷⁵⁰ ve benzer örneklerle değerlendirildiğinde, MS 1. yüzyıla ait olmalıdır.

Kat. No:E11'da aynanın dış yüzeyinin, aşırı korozyon nedeniyle çok az bir kısmı görülmektedir. Aynanın kenara en yakın bölümüne işlenmiş konsantrik daire motifi ile kenar arasında kalan boşluk, izlerinden anlaşıldığı kadarıyla matkapla açılmış olan, deliklerle süslenmiştir. Aynanın kenarında küçük bir bölümün delik motifi ile süslenmemiş olmasının nedeni buraya noksan olan aynanın sapının applike edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu da aynanın sapı eklendikten sonra süsleme yapıldığını gösteriyor. Aynanın benzerleri Samaria'da⁷⁵¹ ve Corinth'te⁷⁵² ortaya çıkarılmıştır. Eser, M 70 nolu mezardan üç adet unguentarium⁷⁵³ ile birlikte ele geçmiştir. Ayna benzer örnekler ve kontekstiyle değerlendirildiğinde MS 1-2. yüzyıla aittir.

Delikli aynaların son örneği Kat. No:E12'dir. Aynanın ölü hediyesi olarak bırakıldığı mezarda MS 1. yüzyıla ait bir terrakota kandil⁷⁵⁴ ve iki adet terrakota figürin⁷⁵⁵ ele geçmiştir. Ayna, kontekst eserlerle değerlendirildiğinde MS 2. yüzyıla ait olmalıdır. Kenarları delikli olan aynalar Parion antik kentinde Roma döneminde yoğun olarak kullanılmıştır. MS 2. yüzyıl öncesi bir örneğe henüz rastlanılmamıştır. Ortaya

⁷⁴² Oettel, A., *Bronzen Aus Boscoreale in Berlin*, Berlin, 1991, Taf.32-b

⁷⁴³ d'Ambrosio, A., *La Bellezza Femminile A Pompei*, Pompei, 2001, Kat.No: 19

⁷⁴⁴ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 119, Kat. No: 183.

⁷⁴⁵ Ergürer, Kat. No:153.

⁷⁴⁶ Ergürer, Kat. No:137.

⁷⁴⁷ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:35,47.

⁷⁴⁸ Bkz. Kat. No:E19.

⁷⁴⁹ Ergürer, Kat. No:74,77,91,92,93,94,95,96.

⁷⁵⁰ Bkz. Kat. No:E33

⁷⁵¹ Crowfoot, J.W.-Crowfoot, G.M.-Kenyon, K.M., *The Objects From Samaria*, London, 1957, Fig.106/3;

⁷⁵² Pemberton, E.G., "Ten Hellenistic Graves in Ancient Corinth", *Hesperia*, Vol.54, No:3, 1985, ss.271-307, Pl.85/45a,45b

⁷⁵³ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 39,40,46.

⁷⁵⁴ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No: 33.

⁷⁵⁵ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 12, Kat. No: 16.

çıkarılan 3 örnek ışığında, bu tip aynaların dönem içerisinde değişikliğe uğramadan kullanıldığı anlaşılmaktadır.

3.5.1.3. Tip 3: Disk Formlu Kenarları Tırtıklı Ayna (Kat. No: E13, Lev. XXX, Çiz.15)

Aynalardan bir diğeri ise Kat. No:E13'da yer alan kenarı tırtıklı şekilde süslenmiş olan aynadır. Aynanın kenarı sanki İon sütununun yatay bir kesiti formundadır. Morgan, kenarı böyle tırtıklı süslemeye sahip aynaları “ışınlı aynalar” olarak tanımlamıştır⁷⁵⁶. Korozyon nedeniyle kenarındaki tırtıklı süslemelerin büyük bir çoğunluğu tahrip olan; dökümden yapılmış aynanın her iki yüzeyinde de süsleme bulunmamaktadır. Aynanın benzer örnekleri Kaiseraugst'ta⁷⁵⁷ ve Nijmegen'de⁷⁵⁸ görülmektedir. Eserin ölü hediyesi olarak bırakıldığı mezardan iki adet de unguentarium⁷⁵⁹ ortaya çıkarılmıştır. Ayna kontekstiyle beraber değerlendirildiğinde MS 2. yüzyıla aittir.

3.5.1.4. Tip 4: Disk Formlu Süslemeli Aynalar (Kat. No: E14, Lev. XXX, Çiz.15)

Kat: No:E14'deki parça sahip olduğu form ve konsantrik daire motifi nedeniyle bir aynaya aittir. Ayna parçası konsantrik daire süslemesine sahip düz ve disk formunda bir aynanın parçası olmalıdır. Döküm tekniğiyle yapılmış olduğu anlaşılan ayna, ele geçtiği tabakanın konteksti itibari ile MS 3-4. yüzyıla aittir.

3.5.1.5. Tip 5: Disk Formlu Kapaklı Ayna (Kat. No: E15, Lev. XXX, Çiz.15)

Parion kazılarında ortaya çıkarılan tekil örnek olan ayna, işçilik ve form bakımında özel bir yere sahiptir. Kat. No:E15'de yer alan ayna, iki adet disk formu aynanın birbiri üzerine kapatılmasıyla meydana gelmiştir. Döküm tekniğinde bronzdan yapılmış aynanın menteşesinin piminin bronzdan daha dayanıklı olan demirden yapıldığı dikkati çekmektedir. Menteşe iki bölümden oluşmaktadır. Bir tarafta yer alan disk şeklinde iki adet diş, karşısında yer alan üç adet disk şeklinde dişlere geçmektedir.

⁷⁵⁶ Lloyd-Morgan, The Mirrors: Including a Description of the Roman Mirrors Found in the Netherlands in Other Dutch Museum, 57.

⁷⁵⁷ Riha, Römisches Toilettgerät und medizinische Instrumente aus Augst und Kaiseraugst, Forschungen In AugstTaf.1/1

⁷⁵⁸ Lloyd-Morgan, The Mirrors: Including a Description of the Roman Mirrors Found in the Netherlands in Other Dutch Museum, 12a-12b

⁷⁵⁹ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 45,47.

Disk şeklindeki dişlerin ortalarında bulunan daire şeklinde boşluktan demir pim geçilerek menteşenin birbirine tutturulması sağlanmıştır. Ayna, her iki yüzünde bir tane olmak üzere “Ω” formlu iki adet kulpa sahiptir. Kulplar aynanın kanatlarını açmak için fonksiyonel bir işleve sahiptir. Aynanın dış yüzeyleri 5 adet plastik konsantrik daire ile süslenmiştir. Kapaklar açıldıktan sonra her iki iç yüz ayna olarak kullanılmıştır. Bu tür kapaklı aynalar ilk olarak MÖ 5. yüzyılda görülmeye başlanmış ve Roma dönemine kadar sevilerek kullanım görmüştür⁷⁶⁰. Aynanın form ve işlev açısından benzerleri Kıbrıs’ta⁷⁶¹ ve D’Amathonte’de⁷⁶² yapılan çalışmalarda ortaya çıkarılmıştır. Ayna, M 72 nolu mezarda bir adet tek kulplu kap⁷⁶³, bir adet lagynos⁷⁶⁴, bir adet ahşap kutu⁷⁶⁵ ve iki adet unguentarium⁷⁶⁶ ile birlikte ele geçmiştir. Eser kontekstiyle ve benzer örneklerle değerlendirildiğinde MS 1. yüzyıla ait olmalıdır.

3.5.1.6. Tip 6:Dikdörtgen Formlu Aynalar (Kat. No: E16-E17, Lev. XXX, Çiz.15)

Aynalar içerisinde diğer bir grubu antik dönemde çok fazla tercih edilmemiş olan dikdörtgen formlu aynalar⁷⁶⁷ oluşturmaktadır. Kat. No:E16 ve Kat. No:E17’deki dikdörtgen formlu aynalar ölü hediyesi olarak ele geçmişlerdir. Dikdörtgen formlu Kat. No:E16, kırık bir şekilde ele geçmiştir. Tavukçu tarafından değerlendirilen eserin cam bir kabın kapağı olduğu ifade edilmiştir⁷⁶⁸. Fakat burada yer alan dikdörtgen formlu eser, benzerleri ışığında değerlendirildiğinde ayna olduğu açıktır. Üzerinde herhangi bir süslemeye sahip olmayan ayna döküm tekniğinde yapılmıştır. Eser, TSM 1 nolu mezara bir adet pyxis⁷⁶⁹, bir adet altın diadem⁷⁷⁰, bir adet altın kolye⁷⁷¹, bir çift küpe⁷⁷², bir adet altın aplik-sikke⁷⁷³, üç adet altın iğne⁷⁷⁴, bir adet cam kap⁷⁷⁵, bir adet kurşun

⁷⁶⁰ Zimmer, G., *Spiegel im Antikenmuseum*, Berlin, 1987, 13.

⁷⁶¹ Vessberg, O.-Westholm, A., *The Swedish Cyprus Expedition : The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus, Vol.IV*, Part 3, Stockholm, 1956, Res.33/17

⁷⁶² Chavane, M.J., *La Necropole D’Amathonte Tombes 110-385*, Nicosia, 1990, Pl.VI/116

⁷⁶³ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:68.

⁷⁶⁴ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 61.

⁷⁶⁵ Bkz. Kat. No:H1,H2,H3.

⁷⁶⁶ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 34,35.

⁷⁶⁷ Allison, s.32.

⁷⁶⁸ Aydın Tavukçu, Kat.No: 17

⁷⁶⁹ Aydın Tavukçu, Kat.No: 75.

⁷⁷⁰ Aydın Tavukçu, Kat.No: 1.

⁷⁷¹ Aydın Tavukçu, Kat.No: 5.

⁷⁷² Aydın Tavukçu, Kat.No: 7.

⁷⁷³ Aydın Tavukçu, Kat.No: 9.

⁷⁷⁴ Aydın Tavukçu, Kat.No: 14,15,16.

⁷⁷⁵ Aydın Tavukçu, Kat.No: 17.

alabastron⁷⁷⁶, bir adet cam boncuk⁷⁷⁷ ve bir adet bronz ayna⁷⁷⁸ ile birlikte bırakılmıştır. Ayna, TSM 1’de birlikte ele geçtiği eserlerle değerlendirildiğinde MÖ 4. yüzyıla ait olmalıdır. Aynanın benzerleri Samothrace’de⁷⁷⁹, Taranto’da⁷⁸⁰ ve Laodikeia⁷⁸¹ görülmüştür. Diğer bir dikdörtgen formlu ayna Kat. No:E17’de yer almakta olup; mezara ölü hediyesi olarak bırakılmıştır. Döküm tekniğinde yapılmış dikdörtgen formlu aynanın üzerine süsleme yapılmamıştır. Ayna, M 161 nolu mezarda, altı adet terrakota figürin⁷⁸², Kat. No:K30’da yer alan halka ve Kat. No:Y1’deki kurşun ayna çerçevesi ile birlikte ele geçmiştir. Kat. No:E17’in benzerleri Kephala’da⁷⁸³, Patara’da⁷⁸⁴ ortaya çıkmıştır. Ayna benzer örnekleri ve kontekst malzemeleri ile değerlendirildiğinde MS 1. yüzyıla ait olmalıdır. Dikdörtgen formlu aynalar Anadolu’da çok sık görülen bir ayna formu değildir. Parion kazılarında ortaya çıkarılan dikdörtgen formlu aynaların, Parion antik kentinde MÖ 4. yüzyıldan MS 1. yüzyıla kadar, boyutlarında önemli bir değişiklik olmadan, bilindiği ve kullanıldığını anlaşılmaktadır.

3.5.2. Strigilis (Kat. No: E18-E20, Lev. XXXI, Çiz.16)

Strigilis, genellikle sporcuların, spor aktivitelerinden önce ve sonra kişisel temizliği sağlamak amacıyla vücut üzerinde yağ, kum ve terin meydana getirdiği kir tabakasını kazımak için kullandıkları alete verilen isimdir. Strigilis ya da strigilis adı verilen uzun, yarı dairesel kesitli kaşık (ligula) ve saptan (capulus) oluşan, orak biçimli olan aletlerin kökeni bilinmemekle birlikte, araştırmacılar Mısır, Myken ve Korinth üzerinde yoğunlaşmaktadır⁷⁸⁵. Strigilisin kullanımı hakkındaki yazılı kaynaklar, MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısından daha önceye gitmezken; vazolardaki şematik strigilis çizimlerinin en erken örneğine MÖ 510-500 civarına tarihlenen Euthymides’e ait bir

⁷⁷⁶ Bkz. Kat. No: V1.

⁷⁷⁷ Aydın Tavukçu, Kat.No: 233.

⁷⁷⁸ Bkz.Kat.No: E10.

⁷⁷⁹ Dusenbery, H25/3, S143-22

⁷⁸⁰ De Juliis, E.M., *Gi Ori Di Taranto in Eta Ellenistica*, Milano, 1985, LXXVI/2

⁷⁸¹ Şimşek, Kat.No: 187,664

⁷⁸² Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 157-Kat. No: 159, Kat. No:163, Kat. No: 191, Kat.No: 192.

⁷⁸³ Carington-Smith, J., “A Roman Chamber Tomb on the South-east Slopes of Monasteriaki Kephala Knossos”, *The Annual of the British School at Athens*, No:77, 1982, ss.255-293, Pl41/1

⁷⁸⁴ Şahin, Patara Metal Buluntuları, Kat.No: B35-B36-B37

⁷⁸⁵ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 37.

psykter⁷⁸⁶ üzerinde rastlamaktayız. Strigilis zaman içerisinde çeşitli açılardan farklılıklar göstermiştir. Kotera-Feyer⁷⁸⁷ “Die Strigilis” adlı çalışmasında strigilislerin buluntu yerlerini dikkate alarak formsal değişikliklerini ve her buluntu bölgesi için kronolojik gözlemlerini aktarmış olup; strigilislerin formsal değişikliklerini ortaya koymuştur.

Strigilisler dönem içerisinde özellikle sap bölgelerinde değişikliklere uğramıştır. Klasik formdaki en eski örnekler, ince bir levhadan yapılmış olan bronz ya da gümüş strigilislerdir. Erken örneklerde sap, üst kısımda yuvarlatılarak, sapın arka kısmına geçiş sağlanır ve sap açıklıkları parmakların girebileceği genişliktedir. MÖ 4. yüzyılda sap neredeyse dikdörtgen oluşturacak şekilde birbirine paralel iki parçadan oluşur. Roma döneminde ise MÖ 4. yüzyılın dikdörtgen sapın ön ve arka kısımları birbirine o kadar yaklaşır ki artık tek bir parça şekline dönüşür⁷⁸⁸. Strigilisler farklı uzunluklara sahip olmakla birlikte, genel olarak uzunlukları 16 ile 30 cm arasında değişmektedir. Strigilis sap ve kaşık olmak üzere iki ana bölümden oluşur. Strigilis sapının kaşığa oranı 1/2, 1/3 ve 1/2-3 olmak üzere üç şekilde olmaktadır⁷⁸⁹. Strigilisler, formsal olarak da değişikliklere sahiptir. Strigilisler “L” profilli, açık “L” profilli, dikey profilli, ters çevrilmiş “S” profilli ve kaşık kısmı geriye doğru çekilmiş olarak beş farklı formdan oluşmaktadır⁷⁹⁰.

Strigilislerin değişkenlik gösteren bir diğer özelliği ise, kullanım farklılıklarıdır. Strigilisler sporcu aleti dışında savaşçı aleti, kadınların kişisel bakım aleti, ölü kültü, ecza amaçlı, sosyal statü sembolü, heykeltıraşlık eserleri yapımında kullanılan bir alet olarak da kullanım görmüştür. Strigilis, başlangıçta sporcuların spor öncesi ve sonrası kullandıkları bir alettir⁷⁹¹. Strigilislerin genellikle stadion, palestra ve hamam gibi sportif faaliyetlerin gerçekleştirildiği mekânlarda disk, halter vb. diğer sportif aletlerle

⁷⁸⁶ Doğan, T., *Antandros Nekropolisi'nde Ele Geçen Strigilis Buluntuları*, (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla, 2012, 14.

⁷⁸⁷ Kotera-Feyer, E., *Die Strigilis*, Frankfurt, 1993.

⁷⁸⁸ Doğan, 15.

⁷⁸⁹ Kotera-Feyer, XIV.

⁷⁹⁰ Doğan, 18.

⁷⁹¹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 82.

birlikte ele geçmesi⁷⁹², strigilislerin ana kullanım amacının spor ile ilgili olduğunun kanıtıdır⁷⁹³.

Strigilisin spor dışında bir diğer kullanım alanının savaş ile ilgili olduğu söylenmektedir. Her ne kadar strigilisin kılıç, hançer gibi savaşta kullanılan öldürücü bir alet olmadığı bilirse de MÖ 4. yüzyılda Keltlerin yaşadığı İtalyan-Etrüsk bölgesinde sıklıkla savaşçı mezarlarında ele geçmesi, Keltlerin savaşçı özellikleri ile ilişkilendirilmesine neden olmuştur. Bu bölgede strigilisin, kılıç, mızrak, miğfer, zırh gibi savaşçı aletleri ile bir bütün oluşturması ve mezarlarda bir set halinde ele geçmesi bu düşünceye kanıt oluşturmaktadır⁷⁹⁴.

Strigilisin diğer bir kullanımının kadınlara yönelik olduğu ifade edilmektedir⁷⁹⁵. Kadınların kendilerine ait strigilislerinin olduğu ve bunları hamamlarda, epilasyon kremi temizlemede kullandıkları bilinmektedir. Fakat kadın mezarlarına ölü hediyesi olarak strigilis bırakılması sık karşılaşılan bir durum değildir⁷⁹⁶.

Strigilisin hamam ve gymnasium dışında en sık görüldüğü yerler nekropollerdir. Strigilisin mezarlarda ortaya çıkması gündelik kullanımının yanında ölüm sonrası inancı ile bağlantılı da olabileceğini gösterir. Bu düşünceyi destekleyecek bir diğer örnek ise, vücuttaki yağı sıyırmak için kullanımı oldukça zor olan pişmiş topraktan strigilislerdir. Etruria'da bir halk olan Falikslere ait nekropollerde çok sayıda pişmiş toprak strigilis ele geçmiştir. Bu strigilislerin hem kullanışsız olması hem de adak amaçlı kullanılmamaları ölüm sonrası inanca yönelik olarak kullanıldıkları fikrine güçlü bir kanıt oluşturur. Özellikle çocuk mezarlarında çok fazla olmamakla birlikte önemli sayıda strigilisin ele geçmesi, strigilislerin ölüm sonrası inancına yönelik kullanıldığına işaret etmektedir. Çünkü çok küçük yaştaki bir çocuğun mezarından strigilisin ele geçmesi ne o çocuğun atlet ne de savaşçı olduğunu göstermektedir. Bu durum ancak ölü kültü ile ilişkilendirilmektedir⁷⁹⁷.

⁷⁹² McFadden, Pl.XLVII.

⁷⁹³ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 83.

⁷⁹⁴ Doğan, 22-23.

⁷⁹⁵ Doğan, 18.

⁷⁹⁶ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 38.

⁷⁹⁷ Doğan, 26.

Strigilislerin ecza amaçlı kullanıldığı da bilinmektedir. Uzel, strigilisin kulak yoluna sıcak ilaç tatbiki için de kullanıldığını ve ilaçların strigilislerde ısıtılarak tatbik edildiğini ifade etmektedir⁷⁹⁸. Antik kaynaklarda iyileştirmede kullanılan karışım farklılık gösterse de strigilis içerisinde ısıtılan karışımın ılıdıktan sonra strigilisten kulağa doğrudan uygulanması değişmemektedir. Antik çağ eczacılığında ısıtma farklı malzemelerden daha iyi karışmasını sağlamak, ılık tatbik edilen ilacın etkisini arttırmak ve karışımı yoğunlaştırmak için kullanılmış olmalıdır. Allianoı'de ele geçen bronz strigilislerden bir tanesinde kaşık kısmında ısıtma izi görülmüştür⁷⁹⁹. Üzerinde bölgesel ısıya maruz kaldığının izlerini taşıyan Allianoı strigilisinin, buluntu yeri ve konteksti açısından da ecza amaçlı kullanıldığı şüphesizdir⁸⁰⁰.

Strigilislerin sosyal statü açısından da önemli bir simge oldukları bilinmektedir. Sporcuların kullandıkları bir alet olan strigilisin erkekler için toplumsal statüyü gösteren bir sembol olması sporcuların antik dönem toplumunda elit sınıfta yer aldıklarını gösterir⁸⁰¹.

Son olarak strigilisin, alet olarak heykeltıraşlar tarafından kullanıldığını vazolar üzerindeki resimlerden anlamaktayız. Berlin Staatliche Museum'da yer alan kırmızı figürlü bir kâsenin üzerinde yer alan resimde, bronzdan dökülmüş bir heykelin dış yüzeyi iki kişi tarafından strigilislerle cilalanmaktadır⁸⁰². Burada yapılan işlem, heykeli canlı parlak hale getirmek amaçlı olmasının yanında, döküm sırasında heykelin yüzeyinde kalan pürüzleri ya da çapakları temizlemek amacıyla da kullanılmış olabilir.

Parion kazı çalışmalarında 3 adet bronz strigilis ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:E18'de yer alan (Lev.XXXI, Çiz.15), güney nekropolü TSM 11 mezarında ele geçen strigilis, "I" profillidir. İnce levhadan yapılmış olan strigilisin kaşığı geniş ve oval kesitlidir. Strigilisin kaşık kısmı sapa 90° açıyla oturmaktadır. Sap kısmı üst kısımda dik bir köşeyle arka kısma geçiş yapmakta ve birbirine paralel iki parçadan oluşmaktadır. Sap, strigilisi tutan kişinin işaret parmağının geldiği küçük bir girintiyle sona ermektedir. Strigilisin sap açıklığı elle rahat tutabilecek genişliğe sahiptir. Strigilisin

⁷⁹⁸ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 77.

⁷⁹⁹ Baykan, "Antik Çağ'da Strigilisin Ecza Amaçlı Kullanımı Veriler ve Kanıt", s.144.

⁸⁰⁰ Baykan, "Antik Çağ'da Strigilisin Ecza Amaçlı Kullanımı Veriler ve Kanıt", s.145.

⁸⁰¹ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 38.

⁸⁰² Boardman, *Athenian Red Figure Vases: The Archaic Period*, Fig.262.2.

üzerinde herhangi bir süsleme yapılmamıştır. Dikdörtgen formlu sapa sahip strigilisleri MÖ 4. yüzyılda görmekteyiz⁸⁰³. Robinson, Olynthus'ta ortaya çıkarılan benzer formdaki strigilisin MÖ 4. yüzyıla ait olması gerektiğini belirtmiştir⁸⁰⁴. Miller'da Nemea'da ortaya çıkarılan benzer formdaki strigilisin MÖ 4. yüzyıldan önceye, MÖ 3.yüzyıldan sonraya ait olamayacağını belirtmiştir⁸⁰⁵. Tipolojik olarak MÖ 4. yüzyıl özelliklerini gösteren Kat. No:E18, benzer örneklerin de yardımıyla MÖ. 4-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. No:E19'daki (Lev.XXXI, Çiz.15) örnek ise, kırık bir şekilde ortaya çıkarılmıştır. Strigilisin, biri büyük bir küçük olmak üzere, ele geçen iki parçadan tam "L" profiline sahip olduğu anlaşılmaktadır⁸⁰⁶. Kaşık kısmı dar ve oval kesitlidir. Küçük parça sap kısmına aittir. Giderek incelen sap parçasının bitim yerinde bir eklenti mevcuttur. Bu eklentiye strigilisi tutan kişinin baş ya da işaret parmağı gelmektedir⁸⁰⁷. Parçalardan anlaşıldığı kadarıyla, üst kısımda yuvarlatılan sapın arka kısma geçişi sağlanmış ve sap neredeyse iki adet birbirine paralel parçadan oluşmuştur. Strigilisin ortaya çıkarıldığı M 125 nolu mezardan ayrıca iki adet terrakota figürin⁸⁰⁸, bir adet maşrapa⁸⁰⁹, bir adet geniş ağızlı testi⁸¹⁰, kandiller⁸¹¹, bir adet bronz ayna⁸¹², sekiz adet unguentarium⁸¹³ ve kaşık uçlu sonda⁸¹⁴ da kontekst olarak ortaya çıkarılmıştır. Form açısından benzerlerini Alliano'i'de⁸¹⁵ ve Chypre'de⁸¹⁶ görmekteyiz. Strigilis, ele geçtiği M 125 mezarındaki diğer ölü hediyeleri ve benzerleri ışığında değerlendirildiğinde MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır.

Bronz strigilislerin son örneği ise Kat. No:E20'dir (Lev.XXXI, Çiz.15). Parion tiyatro kazılarında ortaya çıkarılan strigilisin kaşık bölümüne ait bir parçadır. Strigilisin

⁸⁰³ Doğan, 15.

⁸⁰⁴ Robinson, Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Pl.:XXXII/519

⁸⁰⁵ Miller, "Excavations at Nemea 1979", s.196, Pl.47/c

⁸⁰⁶ Kotera-Feyer, XV.

⁸⁰⁷ Doğan, 16.

⁸⁰⁸ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 119, Kat. No: 183.

⁸⁰⁹ Ergürer, Kat. No:153.

⁸¹⁰ Ergürer, Kat. No:137.

⁸¹¹ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:35,47.

⁸¹² Bkz. Kat. No:E13.

⁸¹³ Ergürer, Kat. No:74, 77, 91, 92, 93, 94, 95, 96.

⁸¹⁴ Bkz. Kat. No:E33

⁸¹⁵ Baykan, "Antik Çağ'da Strigilisin Ecza Amaçlı Kullanımı Veriler ve Kanıt", Res.4

⁸¹⁶ Karageorghis, "Chronique des fouilles et decouvertes archeologiques a Chypre en 1984", Fig.140

küçük bir bölümüne ait olan parça, kaşık bölümünün dönüş noktasına ait olmasından, strigilisin tam “L” profilli ya da açık “L” profilli olma ihtimali vardır. Eserin kaşık kısmı giderek yayvanlaşmakta ve oval bir form göstermektedir. Ortaya çıktığı tabaka kontekstiyle beraber değerlendirildiğinde strigilis kaşığı, MS 3-4. yüzyıla ait olmalıdır.

Strigililerin Kat. No:E18 ve E19’daki mezar hediyesi olarak ele geçmesi mezar sahiplerinin sporcu ya da savaşçı kimliğini; cinsiyet olarak ise erkek mezarı olma ihtimalini artıran önemli buluntulardır. Mezarlarda ölü hediyesi olarak görülmesinin dışında, genellikle hamam ya da gymnasion kazılarında ortaya çıkan strigililerin, Kat. No:20’de olduğu gibi Parion Tiyatrosu’nda ele geçmiş olması, tiyatronun daha sonraki evrelerinde işlev değişikliğine giderek, gladyatör oyunlarının burada gerçekleştirilmiş olma ihtimalini akla getirmektedir. Strigililer form açısından çeşitlilik göstermektedir. En erken örnek olan Kat. No:E18’in “I” formu, daha geç döneme ait olanların ise “L” formu olduğu görülmektedir. Strigililerin sapındaki ara boşluklar ise Roma döneminde azalmıştır. Ayrıca Kat. No:E18 ve Kat. No:E19’daki strigililerin Parion Güney Nekropolü’nde ortaya çıkarılmış olması, Parion ölü gömme geleneklerinde strigililerin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

3.5.3. Tıp Aletleri

İnsanlar, en erken dönemlerden itibaren hastalıklar konusunda bilgi ve deneyimleriyle tedavi yöntemleri geliştirmeye çabalamışlardır⁸¹⁷. Her kültürde insanlar sağlık konusunda gözleyerek, deneyerek, kuşaktan kuşağa aktararak tıp konusunda bilgi birikimi sağlamışlardır⁸¹⁸. Uygarlık tarihine paralel gelişim izleyen tıp, bir zorunluluktan doğmuş, tarih öncesi çağlardan beri uygulanmıştır. Ancak ilkel insan tedavi yaparken ilaç olarak neyi biliyorsa vermiş; alet olarak neyi buluyorsa kullanmıştır⁸¹⁹.

Antik tıp aletleriyle ilgili belgeler üç grupta toplanır:

⁸¹⁷ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, 4.

⁸¹⁸ Serdaroğlu 1996, s.3.

⁸¹⁹ Prehistorik çağdan beri tedaviler iki ayrı yoldan gelişmiştir; Hazırlanan ilaçların ağız veya parenteral (damar içi, kas içi veya deri altı yolla verilmesi) yolla verilmesi ve bunların kana karışıp etki göstermesiyle gerçekleşen tıbbi tedaviler; Hasta organları kesip çıkararak veya yarayı açarak ya da dağıtarak yapılan cerrahi tedaviler. Bkz.Uzel, Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 1.

- 1- Rölyefler, mezar stelleri, freskler,
- 2- Antik metinler
- 3- Tıbbi alet buluntuları⁸²⁰

Atina Milli Müzesi'nde sergilenen bir kabartma üzerinde yer alan tıbbi aletler bir cerrah kutusu içerisinde gösterilmiştir⁸²¹. Kabartmalarla beraber duvar resimleri ve vazo resimleri de tıp aletleri ile bilgiler içermektedir⁸²². Özellikle Roma dönemi hekim/yazarları yaşadıkları dönem içerisindeki tıbbi müdahalelerin yanı sıra tıpta kullanılan aletler ve kullanım alanları hakkında da önemli bilgiler içeren eserler üretmişlerdir⁸²³.

Roma dönemi tıp aletlerinin malzemesi büyük çoğunlukla demir, bakır ve bronzdur. Üç metalin yanında pirinç alaşımı, kalay, gümüş, altın, boynuz, tahta, kemik, fildişi ve çeşitli taşlardan alet yapımında yararlanılmıştır⁸²⁴. Günümüze kadar gelen tıp aletlerinin çoğu bronzdan yapılmıştır⁸²⁵. Antik çağda demirin çok fazla kullanıldığı bilinmektedir. Sadece demirden yapılan dağlayıcılar ile neşter, makas, bazı iğne ve dişçi kerpetenlerinden bugüne kadar sınırlı sayıda örnek gelebimiştir⁸²⁶. Demir tıp aletlerinin az sayıda olması konusunda Yalav, demir işçiliğinin zor olması ve demirin kolayca paslanması nedeniyle aletlerin az sayıda üretildikleri ya da zamanımıza kadar gelmediklerini ileri sürmektedir⁸²⁷. Uzel'in aktardığına göre⁸²⁸, Hippokrates "*Aletler için yalnız bronzu tercih et; çünkü bronz iyi işlenir; onunla kullanıma elverişli aletler yapılır*" diyerek bronzdan yapılan aletleri övmüştür. Romalı demirciler çelik aletler üretebiliyorlardı. Bazı bölgelerde doğal çelik madenleri de vardı⁸²⁹. Galenos, cerrahi bıçaklar için en iyi çeliğin Noricum'dan geldiğinden bahsederek⁸³⁰, demirden ve çelikten tıp aleti yapıldığını belirtmiştir. Çelik ile demir arasındaki fark, çeliğin karbon içeriyor olmasıdır. Demir cevherinin kömür ile uzun süreli teması sonucunda çelik oluşur. Kurt ise günümüze kadar gelen aletlerin bronzdan yapılmış olmasını bronzun

⁸²⁰ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 18.

⁸²¹ Kurt, 23.

⁸²² Şahin, Patara Metal Buluntuları, 63

⁸²³ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 63.

⁸²⁴ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 31.

⁸²⁵ Gürler, 112.

⁸²⁶ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, s.14.

⁸²⁷ Yalav 2008, s.26.

⁸²⁸ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 34 dipnot 13.

⁸²⁹ Gürler, 112.

⁸³⁰ Jackson, Roma İmparatorluğu'nda Doktorlar ve Hastalıklar, 111 dipnot 5.

tercih edildiğinden dolayı değil; diğer malzemelere oranla zamana karşı daha dayanıklı olmasına bağlamaktadır⁸³¹.

Antik çağda sağlam ve ergonomik tıp aletleri hekimlerin istekleri doğrultusunda biçimlendirilmiştir⁸³². Aletlerin işçiliği bunların amatör el yapımı olmadığını; metal işleyen atölyelerde yapıldığını göstermektedir. Hekimlerin bizzat kendilerinin de alet geliştirdiği bilinmektedir⁸³³. Aletlerin yapımında genellikle iki yöntem vardır: a) Döküm, b) Tavlama-Dövme. Bunlardan döküm, ancak alet kabzalarının yapımı veya aletlerin üzerindeki süsleri yaparken başvurulan bir yöntem olmuştur⁸³⁴.

Yunan tıp aletleri fazla süsleme içermez. Fakat bunların işçilik ve uyum güzelliği hemen fark edilir. Roma çağı tıp aletlerinde kullanılan süsleme basit, fakat etkindir⁸³⁵. Aletlerin süslü olmaları birtakım fonksiyonel özellikler taşımasının yanı sıra, tedavide inanç yönünden de faydalı olduklarına inanıldığını gösterir⁸³⁶.

Yunan ölü gömme geleneğinde mezar hediyesi olarak tıp aletlerine rastlanmamaktadır. Roma döneminde ise özellikle MS 1-4. yüzyıllar arasında ölen hekimlerin tedavi gereçleriyle gömülme geleneği bağlamında, mezarlarda tıp aletleri daha sık karşımıza çıkmaktadır⁸³⁷.

Parion kazılarında ortaya çıkan 24 adet tıp aleti, işlevlerine göre sınıflandırılmıştır. Tıp aletlerinin içerisinde MS 1. yüzyıla ait en erken örnek olan Kat. No:E40 ile MS 9.-11. yüzyıla ait en geç örnek olan Kat. No:E44 arasında yaklaşık olarak bin yıllık bir süreç söz konusudur. Bu durum Parion antik kentinde bin yıllık bir süreçte cerrahi müdahalelerin devam ettiğini göstermektedir. Aşağıdaki **Grafik 1**'de Parion'da tıp aletlerinin ele geçtiği sektörler gösterilmiştir.

⁸³¹ Kurt, Ü.E., *Antik Dönemde Yunan, Roma, Bizans Kesici Cerrahi Aletlerinin XX. Yüzyıla Ait Örneklerle Karşılaştırılması*, (İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, 31.

⁸³² Baykan, Alliano Tıp Aletleri, 18.

⁸³³ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 38.

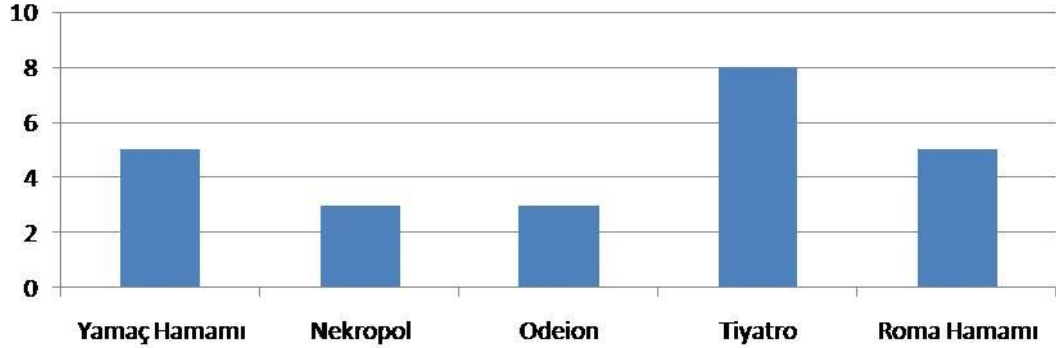
⁸³⁴ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 38.

⁸³⁵ Gürler, 114.

⁸³⁶ Gültekin, 23.

⁸³⁷ Baykan, *Alliano Tıp Aletleri*, 12.

PARİON TIP ALETLERİ

Grafik 1: Tıp Aletlerinin Ele Geçtiği Sektörlere Göre Dağılımı

Grafikte en çok tıp aletinin bulunduğu sektör olan Tiyatro dikkat çekicidir. Tiyatronun içerisinde fazla sayıda tıp aletinin ortaya çıkması tesadüf olmasa gerekir. Bu durum tiyatronun farklı bir işlevde kullanılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Tiyatronun daha sonraki evrelerde gladyatör⁸³⁸ oyunlarına ev sahipliği yaptığı düşünülmektedir⁸³⁹. Tıbbi aletlerin gladyatör müsabakalarına sahne olan bu alanda bulunması, müsabakalar sonrası gladyatörlere ilk tıbbi müdahalenin burada gerçekleşmiş olduğunu işaret etmektedir. Diğer buluntular içerisinde dikkat çekici sektörler ise, Parion hamamlarıdır. Roma Hamamı'nda 5adet, Yamaç Hamamı'nda 5 adet olmak üzere toplamda 10 adet tıp aleti ortaya çıkarılmıştır. Roma dönemine tarihlendirilen bu hamamların kazılarında tıp aletlerin bu denli yoğun çıkması, hamamların fonksiyonları ile ilişkilidir. Roma'da insanlar temizlenmek, egzersiz yapmak, dostlarını görmek, sohbet etmek ve en son haberleri almak için hamamlara giderlerdi. Bazen de, genellikle hamamların cadde üzerindeki girişlerinde yer alan küçük doktor dükkanlarına tedavi için giderlerdi. Bu açıdan hamamların yalnızca yıkanma ya da sosyal ilişki mekânları olmadığı, aynı zamanda tıbbi tedavi merkezleri oldukları da söylenebilir. Erken çağlardan başlayarak özellikle Asklepiades zamanında, doktorlar banyoyu, iyileşmek ve sağlığı korumak için önermişlerdir. Banyo, Romalı doktorlar için, en az kan almak kadar önemli bir tedaviydi. Jackson'un aktardığına

⁸³⁸ Baykan Roma döneminde sadece gladyatörlere hizmet eden hekimlerin varlığından bahsetmektedir. Bkz. Baykan, Alliano Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, 17.

⁸³⁹ Başaran, "Parion'dan İki Gladyatör Steli", s.19-24.

göre⁸⁴⁰, tendon hastalıkları ya da sıvı dengesizliklerinin tedavisinde, Celsus sıcak su banyosunda ya da bazen banyo odalarına eklenen ve kuru sıcaklıkla terlemeyi sağlayan küçük odalar olan lakonikumlarda terlemeyi önermiştir. Hamamların Roma döneminde tıbbi tedavi için kullanılan mekânlar olması, Parion hamamlarında bulunan tıp aletlerine de mantıklı bir açıklama getirmektedir. Parion hamamlarının sadece yıkanma amaçlı olmadığı, bununla beraber tıbbi müdahalelerin yapıldığı mekânlar olma olasılığını artırmaktadır. Özellikle Yamaç Hamamı'nda, Anadolu hamam yapı tiplerinden farklı olarak lakonikum bölümüne sahip olması⁸⁴¹, Jackson'un da belirttiği gibi hamamın tıbbi tedavilerle ilgili olma durumunu göstermektedir. Parion'da tıp aletlerinin görüldüğü diğer bir sektör ise Parion Güney Nekropolü'dür. Nekropoldeki mezarlarda ortaya çıkarılan tıp aletleri, genellikle hekim mezarlarına tıp aletlerini ölü hediyesi olarak bırakma ritüeliyle⁸⁴² ilgili olmalıdır.

Parion tıp aletleri içinde sonda 18 adet ile başı çekmektedir. Anadolu'da yer alan antik kentlerin tıp aletleri konusunda kısıtlı bilgilere sahip olmaktayız. Anadolu'da yer alan Zeugma⁸⁴³, Allianoi⁸⁴⁴, Arykanda⁸⁴⁵, Patara⁸⁴⁶, Kibyra⁸⁴⁷ ve Efes⁸⁴⁸ antik kentlerinin tıp aletleri çalışmalarından sonra Parion'da ortaya çıkarılan tıp aletleri, Anadolu tıp aletleri tipolojisine katkıda bulunacağı şüphesizdir.

3.5.3.1. Sondalar

Sondalar antik tıp aletlerinin geniş bir bölümünü oluştururlar ve Latince “specillum” olarak adlandırılırlar⁸⁴⁹. Muayene ve müdahale işlevi gören sondalar, farklı uçlara sahip çubuk şeklindeki aletlere verilen genel isimdir. Özellikle cerrahi

⁸⁴⁰ Jackson, Roma İmparatorluğu'nda Doktorlar ve Hastalıklar, 43.

⁸⁴¹ Yamaç Hamamı laconicum bölümü için bkz. Çelikbaş, E.-Oyarçin, K. “Parion Yamaç Hamamı”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Vol.2, No:4, 2014, ss.61-85, s.65.

⁸⁴² Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 25-29.

⁸⁴³ Alagöz 2012.

⁸⁴⁴ Baykan, Allianoi Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*.

⁸⁴⁵ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri.

⁸⁴⁶ Şahin, Patara Metal Buluntuları.

⁸⁴⁷ Demirer, 71-73.

⁸⁴⁸ Künzl, E., “Arzte in Ephesos:Graber und Instrumente”, *100 Jahre Österreichische Forschungen in Ephesos, Aktes des Symposions Wien 1995*, Wien, 1999, ss.205-209.

⁸⁴⁹ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 54.

müdahalelerde önem taşıyan sondaların, çok ince ve rahatlıkla bükülebilenlerinin yanı sıra kalınları da vardır⁸⁵⁰.

Eskiler yarayı çubukla muayene etmeyi ve sonda kullanımını çok iyi bilirlerdi. Sonda fistül muayenesinde kullanılmış bir alettir⁸⁵¹. Cerrahi müdahalenin dışında ilaç tatbiki ve kozmetik aleti olarak kullanıldığı da olmuştur⁸⁵².

Parion kazılarında ortaya çıkarılan 18 adet sonda, formlarına ve işlevlerine göre gruplandırılmıştır.

3.5.3.1.1. Basit Sonda (Kat. No: E21-E22, Lev. XXXI, Çiz.16)

Parion kazılarında iki adet basit sonda bulunmuştur. Bu sondalardan ilki Kat. No:E21'de yer alan bir ucu kırık diğer ucu ise zeytin çekirdeği formunda olan, ortadan bükülmüş sondadır. Bu tip sondalar genellikle cerrahi alet olarak kullanılmalarının yanında merhem çubuğu olarak da kullanım görmüştür⁸⁵³. Uzel⁸⁵⁴, tüm bu kullanımlarının yanı sıra zeytin çekirdeği formulu sondaların başka aletlerle kombine edildiğinde, merhem ya da toz halindeki ilaçların tatbiki için de kullanıldığını ifade etmiştir. Sondanın form ve işlev açısından benzerleri Yüceören'de⁸⁵⁵ ve Alliano'i'de⁸⁵⁶ ortaya çıkarılmıştır. Diğer bir basit sonda olan Kat. No:E22'nin bir ucu sivri, diğer ucu ise küt bir forma sahiptir. Küt uçlu sondalar konusunda Baykan, bunların sonda olarak kullanılmasının yanı sıra zeytin çekirdeği formundaki sonda gibi merhem çubuğu olarak kullanıldığını ifade etmiştir⁸⁵⁷. Sondanın bir benzeri Efes'te⁸⁵⁸ ortaya çıkmıştır.

⁸⁵⁰ Baykan, Alliano'i Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, 36.

⁸⁵¹ Uzel'in belirttiğine göre, Celsus, fistül muayenesini şöyle anlatır: "...fakat önce sondayı fistül nereye kadar, hangi derinliğe kadar gidiyor, geri çekilince kuru kalıyor mu ıslanıyor mu? ..." gibi konuları öğrenmek için sokmak gerekir. Böylece sonda kemikle ilişkide ise fistülün yaraya girdiğini ve hastalığın hangi derinlikte olduğunu fark edebilirsin. Eğer yumuşak kısım sondanın ucunda ise, hastalık hala kas içindedir. Sonda dirençle karşılaşılırsa, bu kemiğe gelindiğini gösterir. Orada henüz çürüme yoktur. Eğer kayma yoksa fakat sonda bir dirençle karşılaşılırsa, gerçek çürümeden bahsedilir. Fakat bu henüz önemsizdir. Eğer aşağısı pürüzlü ve sert ise kemik ciddi bir erozyona uğramıştır. Bkz. Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 54.

⁸⁵² Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 78.

⁸⁵³ Baykan, Alliano'i Tıp Aletleri, 61.

⁸⁵⁴ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 55.

⁸⁵⁵ Akçay, A.-Şenyurt, S.Y.- Kamış, Y., *Yüceören:Doğu Kilikya'da Bir Helenistik-Roma Nekropolü, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi Arkeolojik Kurtarma Kazıları Yayınları 1*, Ankara, 2005, Res.121

⁸⁵⁶ Baykan, Alliano'i Tıp Aletleri, Kat.No: 270

⁸⁵⁷ Baykan, Alliano'i Tıp Aletleri, 61.

⁸⁵⁸ Künzl, "Arzte in Ephesos:Graber und Instrumente", Taf.16/6

Sondalar ortaya çıkarıldıkları tabakanın kontekst malzemeleriyle beraber değerlendirildiğinde MS 2-4. yüzyıllara ait olmalıdır.

3.5.3.1.2. Çatal Uçlu Sonda (Kat. No: E23-E25, Lev. XXXI, Çiz.16)

Sondaların ikinci grubunu çatal uçlu sondalar oluşturmaktadır. Yuvarlak profilli gövdeye sahip sondanın her iki ucunda, iki dişli çatal uçlar yer almaktadır. Kat. No:E24'ün çatal bölümü, Kat. No:E23 ile Kat. No:E25'te yer alan sondalara göre daha dar ve kısa şekilde verilmiştir. Çatal uçlu sondaların iki fonksiyonlu olduğu düşünülmektedir.

Çatal uçlu sondalar, bazı yayınlarda tıp aleti olarak, bazı yayınlarda ise balıkçılıkta eğ yapmak ya da ağları onarmak için kullanılan aletler (ağ iğnesi) oldukları ileri sürülmüştür⁸⁵⁹. Sonda olarak kullanılmış olduğu, antik dönemin tedavi ve tıp merkezi olan Alliano'i'de ortaya çıkmasından anlaşılmıştır⁸⁶⁰. Çatal uçlu sondanın tıp aleti olarak kullanılma olasılığı, Parion antik kentinde çıkan yoğun tıp aletleri ile beraber düşünüldüğünde, olasıdır.

Çatal uçlu sondaların balıkçı aleti olarak kullanıldığı düşünüldüğünde, Parion antik kenti için geçerli bir durum olabilir. Antik dönemde Parion kentinin önemli bir balıkçılık merkezi olduğu bilinmektedir⁸⁶¹. Bundan dolayı çatal uçlu sondaların Roma döneminde balıkçılıkla ünlenmiş bir kentte çıkması normal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Form açısından sondaların benzerlerine Alliano'i'de⁸⁶², Lindos'ta⁸⁶³ ve D'Amathonte'de⁸⁶⁴ rastlanılmıştır.

⁸⁵⁹ Richter, Greek Etruscan and Roman Bronzes, 443 Comstock, M.-Vermeule,C.,*Greek Etruscan&Roman Bronzes in the Museum of Fine Arts*, Boston, 1971, Kat.No: 635.

⁸⁶⁰ Baykan, Alliano'i Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, Kat.No: 264.

⁸⁶¹ Bekker-Nielsen, T., "Fishing in the Roman World", *Ancient Nets and Fishing Gear, Proceedings of the International Workshop on Nets and Fishing Gear in Classical Antiquity: A First Approach*, Edi.:T.Bekker-Nielsen, D.B.Casaola, Cadiz, 2010, ss.187-204, 194-195.

⁸⁶² Baykan, Alliano'i Tıp Aletleri, Kat.276

⁸⁶³ Blinkenberg, C., *Lindos: Fouilles Et Recherches 1902-1914, Les Petits Objets*, Berlin, 1931, Kat.No: 406

⁸⁶⁴ Chavane, Salamine De Chypre VI:Les Petits Objets, Pl.32/335

3.5.3.1.3. Kanca Sonda (Kat. No: E26-E32, Lev. XXXII, Çiz.17)

Parion kazılarında ele geçen bir diğer sonda ise kanca sondadır. Antik dönemde hamus acutus olarak bilinen⁸⁶⁵ Kat. No:E26-Kat. No:E32 arasında yer alan kanca uçlu sondalar Parion'da ortaya çıkan sondalar içerisinde en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Kanca uçlu sondalar, işlev açısından aldıkları isimle ekartörler (ayırgeç), bademcik operasyonlarında, deri altındaki küçük parçaların yakalanmasında, göz kapaklarının açık tutulmasında, doku yaralanması ve cerrahi amaçla kesilen kenarların çekilerek ayrılmasında kullanılmıştır⁸⁶⁶. Bu tip kancalı aletlerin tıp aleti olduklarını Allianoî'de 69 adet çıkmasından⁸⁶⁷ ve Pompeii'de bir sonda muhafazasının içinde ele geçmesinden⁸⁶⁸ anlamaktayız. Parion'dakilerin sap amaçlı kullanılan çubukları ele geçmemiştir. Ancak, sondalar üzerindeki sabitleme deliği nedeniyle ahşap saplı oldukları anlaşılmıştır. Parion kanca uçlu sondaları boyut olarak birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bunun nedeni kanca uçlu sondaların kullanıldıkları yere göre farklı boyutlarda yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin en küçük boyutlu olanlar göz gibi hassas alanlarda kullanılmıştır⁸⁶⁹. Allianoî dışında Parion kanca uçlu sondalarının benzerlerine Olynthus'ta⁸⁷⁰, Saraçhane'de⁸⁷¹ ve Pisidia Antiochia'sında⁸⁷² rastlamaktayız.

3.5.3.1.4. Kaşık Uçlu Sonda (Kat. No: E33-E35, Lev. XXXII, Çiz.17)

Antik kaynaklarda *oricarium specilla* ve *auriscalpiaya* karşılık gelen sondalar, kulak sondası olarak tanımlanmıştır⁸⁷³. Bir ucunda küçük bir kaşık, diğer ucunda ise en çok zeytin çekirdeği formunda olmak üzere çeşitli formlara sahiptir. Sondanın asıl kullanım alanı kulak, kulak içi tedavisi ve kulak içinde biriken sıvılara yöneliktir. Kulak içine sıvı damlatmak için sıvı ile doyurulmuş irice pamuk, sondanın orta yerine sarılır, sıkıştırılır, likit ters çevrilir ve kulağın içine damlatılırdı. Kulak sondasının böyle

⁸⁶⁵ Baykan, Allianoî Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, 42.

⁸⁶⁶ Baykan, Allianoî Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, 41.

⁸⁶⁷ Baykan, Allianoî Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, 41.

⁸⁶⁸ Bliquez, *Roman Surgical Instruments and Other Minor Objects in the National Archaeological Museum of Naples*, Kat.No: 82.

⁸⁶⁹ Baykan, Allianoî Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, 42.

⁸⁷⁰ Robinson, *Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life*, Pl.:CXIX/1886

⁸⁷¹ Harrison, R.M., *Excavation at Saraçhane in Istanbul: The Excavations Structures Architectural Decoration Small finds Coins Bones and Molluscs*, Vol.:1, Princeton, 1986, Kat.No: 404

⁸⁷² Gültekin, Kat.No: 19.

⁸⁷³ Baykan, Allianoî Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, s.38 dipnot 299.

kullanımını gösteren pek çok Orta Çağ tıp resmi mevcuttur⁸⁷⁴. Bazen sondanın ucuna küçük bir pamuk sarıldığı da görülmektedir ki bu durum, kulağa kaçmış bazı yabancı cisimleri kulaktan çıkarmak içindir⁸⁷⁵. Kaşık uçlu sondaların arka kısımları cerrahi uygulamalarda da kullanılmıştır⁸⁷⁶. Kaşık uç tıbbi tedavi amaçlı kullanımının yanında ölçek, karıştırıcı, çekici, parçalayıcı ve ayırıcı olarak da kullanılmıştır⁸⁷⁷. Parion'da ortaya çıkarılan üç adet kaşık uçlu sondanın diğer uçları sivri bir şekilde sonlanmaktadır. Kat. No:E34 sade bırakılmışken, Kat. No:E33 ve Kat. No:E35'te yer alan sondaların kaşık bölümlerinin sapa oturduğu bölümde halka şeklinde süslemeler yer almaktadır. Kaşık uçlu sondalarla hemen hemen tüm antik kentlerde karşılaşmak mümkündür. Sondaların benzerleri Novaesium'da⁸⁷⁸, Kolophon'da⁸⁷⁹ ve Zeugma'da⁸⁸⁰ ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:E33 ele geçtiği mezarda iki adet terrakota figürin⁸⁸¹, bir adet maşrapa⁸⁸², bir adet geniş ağızlı testi⁸⁸³, iki adet de kandil⁸⁸⁴, bir adet bronz strigilis⁸⁸⁵, sekiz adet unguentarium⁸⁸⁶, ve bir adet bronz ayna⁸⁸⁷ ortaya çıkarılmıştır. Konketks malzemeleriyle ve benzerleriyle birlikte değerlendirildiğinde Kat. No: E33, MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır. Diğer kaşık uçlu sondalar ise, ele geçtikleri tabakaların tarihi ve benzerleri ile değerlendirildiğinde MS 3-4. yüzyıla ait olmalıdırlar.

3.5.3.1.5. Spatül Uçlu Sonda (Kat. No: E36-E38, Lev. XXXII, Çiz.17)

Spathomele⁸⁸⁸ olarak bilinen sondaların ucunda yaprak, oval, balık ve kürek şeklinde çeşitli formlara sahip olan spatül yer alır. Spatül uçlu sondalar cerrahi aletten ziyade ilaç tatbikinde kullanılan bir alettir. Spatül, ilaç karıştırma için; zeytin biçimli

⁸⁷⁴ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 62.

⁸⁷⁵ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 62.

⁸⁷⁶ Gürler, 118.

⁸⁷⁷ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, s.38.

⁸⁷⁸ Lehner, H., "Dritter Teil:Die Einzelfunde von Novaesium", *Novaesium:Das Im Auftrag des Rheinischen Provinzialverbandes vom Bonner Provinzialmuseum 1887-1900 Ausgegrabene Legionslager*, Tafelband 36, Bonn, 1904, Taf.XXV/22-23

⁸⁷⁹ Caton 1914, Lev.XI/26

⁸⁸⁰ Alagöz, Kat.No: 16.

⁸⁸¹ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 119, Kat. No: 183.

⁸⁸² Ergürer, Kat. No:153.

⁸⁸³ Ergürer, Kat. No:137.

⁸⁸⁴ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:35,47.

⁸⁸⁵ Bkz. Kat. No:E19.

⁸⁸⁶ Ergürer, Kat. No:74,77,91,92,93,94,95,96.

⁸⁸⁷ Bkz. Kat. No:E13.

⁸⁸⁸ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, s.46.

sonda da bir keten bezi üzerine veya ilgili yere ilacı yaymak için kullanılmıştır⁸⁸⁹. Bunun yanı sıra diş tedavilerinde, dilin bastırılmasında ya da açık yaraların dağlanmasında da kullanılmış olmalıdırlar⁸⁹⁰. Tıp aleti olmasının yanında spatül uçlu sondalar ressamlar tarafından renkli boya karıştırmak için de kullanılmıştır. Çok sayıdaki buluntu, spatül uçlu sondanın kullanım amacının tıp ile sınırlanamayacağını göstermektedir⁸⁹¹.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan Kat. No:E36 ile Kat. No:E38 arasında yer alan örnekler, spatül uçlu sondaların genel karakteristiğini taşımaktadır. Sondaların tümünde kaşık bölümler yaprak şeklinde profile sahiptir. Kat. No:E36'nın spatul ucu kırıktır; fakat kalan bölümünden anlaşıldığı kadarıyla yaprak profile sahiptir. Spatülün sapa oturduğu noktaya zeytin çekirdeği ve hemen üstünde iki adet halka süslemesi yer almaktadır. Kat. No:E37'deki sonda yay şeklinde bükülmüştür. Uzun bir spatül uca sahiptir. Kat. No:E36 ile Kat. No:E37'nin arka kısımları zeytin çekirdeği şeklinde sona ermektedir. Kat. No:E38'de yer alan sonda aşırı korozyonlu olmasından dolayı arka kısmının nasıl son bulunduğu tam anlamıyla anlaşılamamaktadır. Spatül ucun sapa oturduğu kısımda zeytin çekirdeği şeklinde bir süsleme yer almaktadır. Spatül uçlu sondaların hemen hemen tüm antik kentlerde ortaya çıkmış olmasıyla birlikte, Parion örneklerinin benzerlerini Longthorp'ta⁸⁹², Anemurium'da⁸⁹³ ve Arykanda'da görmek mümkündür⁸⁹⁴.

3.5.3.2. Neşter Sapı (Kat. No: E39, Lev. XXXII, Çiz.17)

Antik tıbbi tedavilerde kesici olarak kullanılmış olan neşterler, antik kaynaklarda “*scalpellus*” olarak adlandırılmıştır⁸⁹⁵. Eski Yunan ve Roma döneminde bıçaklar çoğunlukla demirden, sapları da bronzdan yapılmıştır. Tamamen demir veya bronzdan olan neşterlere ender olarak rastlanılmaktadır. Genellikle çelik olan bıçak kısmı okside olarak çürümesi nedeniyle bıçakların şekli hakkında bir fikre sahip olmak güç bir hal

⁸⁸⁹ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 58.

⁸⁹⁰ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 64.

⁸⁹¹ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 58.

⁸⁹² Frere, S.S. vd., “The Roman Fortress at Longthorpe”, *Britannia*, Vol.5, 1974, ss.1-129, Kat.No: 67

⁸⁹³ Russell, J., “Byzantine Instrumenta Domestica from Anemurium: The Significance of Context”, *In City, Town and and Countryside in the Earlt Byzantine Era, East European Monographs 120*, Columbia, 1982, ss.133-154, Fig.35

⁸⁹⁴ Oransay, Arykanda Madenciligi ve Madeni Buluntuları, Kat.No: 218

⁸⁹⁵ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, s.58.

almaktadır. Bu nedenle neşterlerin kesici kısımlarından çok sapları bizlere ulaşmıştır⁸⁹⁶. Bıçak kısımlarının günümüze kadar az sayıda ulaşmasından dolayı, neşterlerin tipolojisi saplarına göre yapılmıştır⁸⁹⁷. Neşterlerin sapları, yuvarlak, kare, heksagonal veya trapezoidal kesitli olabilen bronz bir çubuktan oluşmaktadır. Sapın genişliği 2 cm'den 1 cm'ye kadar değişmektedir. Sap kısmında, demir bıçağın yerleştirileceği yarık şeklinde bir boşluk (slot) bulunur. Diğer tarafı yaprak biçiminde spatüle benzer şekilde tasarlanmıştır⁸⁹⁸. Alt gövdesi spatül olan örneklerin, spatülü üst gövdeden uzun, spatül ile üst gövdesi eşit ve spatülü üst gövdeden kısa olan tipleri mevcuttur⁸⁹⁹. Sap kısmının bıçağa yakın bölümünde kalın bir yiv açılmıştır veya her iki tarafta tutulan yerin uç kısmı silindirik bir tümsekle kalınlaştırılmıştır⁹⁰⁰. Böylece, bu bölümde yer alan slota, bıçak körleştiğinde ya da kırıldığında yerinden çıkarılarak yeni bir bıçak takma olanağı sağlanmıştır⁹⁰¹.

Parion'da ele geçen neşter sapı, Yamaç Hamamı'nda ortaya çıkarılmıştır. Neşter sapının alt kısmında yer alması gereken spatül kısmı noksandır. Neşter sapı heksagonal bir profile sahiptir. Slot bölümünde çelik bıçağın bir parçası mevcuttur. Kat. No:E39'da olduğu gibi bazı saplardaki slot, uç kısma yaklaştıkça genişlemektedir. Bu formdaki bir bıçak artık sapından çıkartılamaz ve geçici yerleştirildiğinde bile gayet sabit olmaktadır⁹⁰². Yamaç Hamamı'nda neşter sapının çıkarılması yapının kullanımda olduğu dönemlerde cerrahi müdahalelerinde gerçekleştirildiğini gösteren önemli bir kanıt niteliğindedir. Neşter sapının benzerlerine Luzzi'de⁹⁰³, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde⁹⁰⁴ ve Limes Museum'da⁹⁰⁵ rastlamaktayız. Benzer örnekleri ve ele geçtiği tabakanın kontekstiyle değerlendirildiğinde neşter sapı MS 2-3. yüzyıla ait olmalıdır.

⁸⁹⁶ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 79.

⁸⁹⁷ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, s.59.

⁸⁹⁸ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 79.

⁸⁹⁹ Baykan, *Alliano Tıp Aletleri*, 59.

⁹⁰⁰ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 79.

⁹⁰¹ Atakan, N., "Anadolu'da Tıp Aletleri ve Araç-Gereçleri", *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi*, İstanbul, 2002, ss.2-15, s.3.

⁹⁰² Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 80.

⁹⁰³ Künzl, Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit, Abb.85/3.

⁹⁰⁴ Atakan, K43-K44.

⁹⁰⁵ Künzl, Medizin in der Antike:Aus einer Welt ohne Narkose und Aspirin, Abb.55.

3.5.3.3. Kaşık Ölçek (Kat. No: E40, Lev. XXXII, Çiz.17)

Kaşık ölçeklerin, kaşık bölümü yuvarlak forma sahip olup ortalama 2 cm çapındadır. Sap kısımları ise ortalama 10 cm uzunluğundadır. Bronz, kemik ve gümüş gibi çeşitli malzemelerden yapılmış kaşık ölçek örnekleriyle karşılaşmaktayız⁹⁰⁶. Kaşık ölçekler, ilaç ölçümü, ısıtılması, akıtılması gibi çeşitli tıbbi amaçlarla kullanılmıştır⁹⁰⁷. Bronz kaşıklar ilaç ısıtmak ve bunu göze dökmek için kullanılmış olmalıdır⁹⁰⁸. Sivri saplı kaşıklar ev eşyaları arasında da bulunmuştur. Kaşık kısımları, balık pulu çıkarmak için de kullanılmıştır⁹⁰⁹. Kat. No:E40'de yer alan kaşık ölçek Parion Güney Nekropolü M 108 mezarında ölü hediyesi olarak bulunmuştur. Kaşık ölçeğin mezar hediyesi olarak ortaya çıkarılması, mezarın bir hekim mezarı olabileceğine işaret etmektedir. Kaşık ölçeğin kaşık bölümü 2 cm, toplam uzunluğu ise 13,7 cm'dir. Diğer ucu sivri şekilde sonlanan kaşık ölçeğin benzerleri Ulpia Traiana'da⁹¹⁰, Pompeii'de⁹¹¹ ve Haluk Perk Koleksiyonu'nda⁹¹² karşımıza çıkmaktadır. Kat. No:E40, M 108 nolu mezardan bir adet terrakota kandil⁹¹³ ve bir adet bronz patera⁹¹⁴ ile birlikte ele geçmiştir. Kaşık ölçek, form açısından benzer örneklerle ve ele geçtiği mezarda ortaya çıkarılan diğer ölü hediyeleriyle birlikte değerlendirildiğinde MS 1. yüzyıla aittir.

3.5.3.4. Tüp (Kat. No: E41, Lev. XXXII, Çiz.17)

Parion kazılarında ortaya çıkarılan bir diğer tıp aleti tüptür. Tüpler çeşitli boyutlara sahiptir ve boyutları işlevlerine göre değişiklik göstermektedir. Yaklaşık 9-20 cm uzunluğundaki silindir formu ve kapaklı tüpler, sonda muhafazaları "*thecae vulnariae*" olarak adlandırılmıştır⁹¹⁵. Bu tüpler, Roma ordu cerrahlarının seyahate çıktıklarında zorunlu taşıdıkları muhafaza kaplarıydı. İçlerinde genellikle çeşitli sondalar ve diğer tıp aletleri bulunmuştur. Daha küçük boyutlu tüpler ise, ilaç taşımak

⁹⁰⁶ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 69.

⁹⁰⁷ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 84.

⁹⁰⁸ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 70.

⁹⁰⁹ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 70.

⁹¹⁰ Alicu, D., *Small Finds From Ulpia Traiana Sarmizegetusa I., Biblioteca Musei Napocensis IX*, Cluj, 1994, Kat.No.732

⁹¹¹ Allison, Kat.No: 446,449

⁹¹² Perk, "Haluk Perk Koleksiyonunda Bulunan Bir Kısım Roma Dönemi Tıp ve Ecza Aletleri Toplu Buluntuları", B04

⁹¹³ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:57.

⁹¹⁴ Bkz. Kat. No:D2.

⁹¹⁵ Baykan, Allianoi Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, 63.

için kullanılmıştır. İlaç tüpleri genelde silindirik gövdeli, ince yapılı ve kapaklıdır⁹¹⁶. Kapaklar genellikle 3,5 cm uzunluğundadır ve yivli boğumları vardır⁹¹⁷. Bazı kazı çalışmalarında ele geçen ve içerisinde organik kalıntılar taşıyan örneklerin yükseklikleri kapak haricinde 5-10 cm arasındadır ve ilaç tüpü olarak kullanıldıkları anlaşılmıştır⁹¹⁸.

Kat. No:E41'de yer alan kapağı noksan tüp, tiyatro kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Kapağın geçtiği noktada bir boğum mevcuttur. Boğumun hemen altında yivli süslemeler yer almaktadır. Tüpün boyutu, büyük boyutlu tıp aletlerinden ziyade sonda ya da ilaç taşımaya elverişlidir. Kat. No:E41'in benzerleri Arykanda'da⁹¹⁹, Nea Paphos'ta⁹²⁰ ve Lucania'da ortaya çıkarılmıştır. Tüp, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 2-3. yüzyıla ait olmalıdır.

3.5.3.5. Cımbız (Kat. No: E42-E44, Lev. XXXII, Çiz.17)

Tutucu, forseps, pens ve cımbız gibi isimlerle anılan bu tip tıp aletleri, Roma dönemi tıp aletlerinin çok fonksiyonlu özelliklerinin aksine tek fonksiyonludur. Kozmetik amaçla yüzdeki kılların giderilmesi (epilasyon) tarih öncesi zamandan günümüze kadar yapılmaktadır. Epilasyon, yüzdeki lüzumsuz kılları gidermek veya trichiazis (kirpiğin içe dönmesi)'i tedavi etmek için uygulanmıştır⁹²¹. Bu cımbızlar ayrıca yaralanmalarda ufak nesnelerin çıkarılmasında da kullanılmıştır. "Tina korion celsi" denilen sakal gibi kıllı deride meydana gelen mantar hastalıklarında, cımbızla epilasyon yapılmıştır. Yakın zamanlara kadar çok görülen favus (kellik) hastalığında da cımbız ile epilasyon yapılmaktaydı. Ayrıca bazı parazitlerin çıkartılıp ayıklanmasında da kullanılmıştır⁹²². Cımbız, temizlik amaçlı kozmetik setlerinin de bir parçasıdır⁹²³. Bu setlerin içerisinde tuvalet pensi, diş kürdanı, kulak kaşığı, tırnak temizleyicisi ile birlikte kullanılmıştır⁹²⁴. Bronz cımbızların en erken örnekleri, Mısır Krallığı zamanında

⁹¹⁶ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 67.

⁹¹⁷ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 140.

⁹¹⁸ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 67.

⁹¹⁹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, Kat.No: C39

⁹²⁰ Michaelides, D., "A Roman Surgeon's Tomb From Nea Paphos", *Report of the Department of Antiquities Cyprus 1984*, Nicosia, 1984, ss.315-332, Cat.1-7

⁹²¹ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 94.

⁹²² Yalav, E., *Anadolu Medeniyetlerinde Pensetin Gelişimi*, Ankara, 1980, 8.

⁹²³ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, .54.

⁹²⁴ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 95.

dövülerek, “U” şeklinde kıvrılmış bronz çubuklardır⁹²⁵. Daha sonraki dönemlerde ise cımbızlar en basit haliyle, kendi üzerine kıvrılmış metal şeritlerden meydana gelmiştir. Roma döneminde çeşitli süslemelere sahip olan cımbızların, Geç Roma ve Bizans dönemlerinde üzerlerine kazıma çapraz çizgiler ve dairesel motifler yapılmıştır⁹²⁶.

Parion kazılarında üç adet bronz cımbız ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:E42, Roma Hamamı'nda ortaya çıkarılmıştır. Bronz levhanın ikiye katlanmasıyla oluşan cımbızın boğum noktasında halka boşluğu yer almaktadır. Halka boşluğunun hemen altında cımbızın kolları bir mil aracılığı ile sağlamlaştırılmış ve cımbıza esneklik kazandırılmıştır. Üzerinde süslemeye sahip olmayan cımbızın uç kısmı sivri bir şekilde sona ermektedir. Cımbızın benzerleri Olynthus'ta⁹²⁷, Corinth'te⁹²⁸ ve Allianoide⁹²⁹ ortaya çıkarılmıştır. Cımbız, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 4-5. yüzyıla ait olmalıdır.

Diğer bir cımbız ise Kat. No:E43'te yer almaktadır ve yine Roma Hamamı'nda ortaya çıkarılmıştır. Tek kolu noksan cımbız omuzlu bir forma sahip olup; cımbızın kolları omuzdan uçlara doğru daralarak sonlanmaktadır. Cımbızın boğum noktasında halka için dairesel bir boşluk oluşturulmuştur. Üzerinde herhangi bir süslemeye sahip olmayan cımbızın form açısından benzerleri Savaria'da⁹³⁰ ve D'Amathonte'de⁹³¹ karşımıza çıkmaktadır. Cımbız, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 4-5. yüzyıla ait olmalıdır.

Son örneğimiz ise Kat. No:E44'de yer almaktadır ve tiyatro kazılarında ortaya çıkarılmış olup; bronz levhanın bükülmesiyle oluşturulmuştur. Boğum yerinde halka boşluğu bırakılmıştır. Cımbızın üzerinde geç dönem özelliği olan kazıma çizgilerle çapraz süslemeler yapılmıştır. Boğuma yakın noktada yer alan çapraz süslemenin tam orta noktasına demir bir pin çakılmıştır. Demir pin cımbızın kollarının sağlamlaşmasına ve cımbızın kollarının esnemesine yönelik çakılmıştır. Cımbızın benzerleri Haluk Perk

⁹²⁵ Yalav, 9.

⁹²⁶ Atakan, s.3.

⁹²⁷ Robinson, Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Kat.No: 1717

⁹²⁸ Davidson, Corinth: The Minor Objects, Vol:XII, Kat.No: 1465

⁹²⁹ Baykan, Allianoide Tıp Aletleri, Kat.No: 301

⁹³⁰ Feugere, M.-Künzl, E.-Weisser, U.“Les Aiguilles A Cataracte De Montbellet Contribution A L'Etude De L'Ophthalmologie Antique Et Islamique”, *Jahrbuch Des Römisch Germanischen Zentralmuseums*, No.32, 1985, ss.436-508, Abb.7/7.

⁹³¹ Chavane, Salamine De Chypre VI:Les Petits Objets, Pl.12/103

Koleksiyonu'nda⁹³² ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde⁹³³ mevcuttur. Cımbız, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 9-11. yüzyıla ait olmalıdır.

Cımbızların iki tanesinin Roma Hamamı'nda ortaya çıkması, Parion Roma Hamamı'nda aktif olduğu dönemlerde kişisel bakım ve tıbbi faaliyetlerin yapıldığını gösteren belgeler olması açısından önemlidir. Parion kazılarında ortaya çıkarılan 3 adet cımbızın kronolojik gelişimlerini incelemek gerekirse form açısından çok fazla değişmediği söylenebilir. Fakat Roma dönemi cımbızlarının sade ve süssüz olduğu, Bizans dönemi cımbızlarının ise kazıma paralel ya da çapraz çizgilerle bezendiği görülmektedir.

3.6. MİMARİ AKSAMLAR

Antik dönem mimari yapılarında öğelerin birbirine tutturulmasında çiviler, kenetler, filise vb. gibi yardımcı bağlama malzemeler kullanılmıştır. Bağlayıcı maddelerin çoğunlukla bronz, demir ve kurşundan yapıldığı görülmektedir. "Mimari Aksamlar" başlığı altında gruplandırılan objeler, yapıların duvar örgüsündeki taş blokların yatay ve düşey konumda birbirine tutturulmasında, bağlayıcı madde olarak kullanılmıştır. Kazı alanlarında ortaya çıkarılan mimari aksamların büyük bir çoğunluğu demir malzemesinden yapılmıştır. Demirden yapılan aksamlar diğer malzemelerden yapılan aksamlara nispeten daha fazla sayıda günümüze kadar gelmiştir. Bunda kurşun ve bronz malzemenin formunu tamamen yitirmiş olsa bile eritilerek tekrar kullanılması da etkili olmuştur. Mimari aksamlar yapıların sadece duvar ya da taş birleştirilmesinde kullanılmayıp, üst yapı çatısını oluşturan ahşap konstrüksiyonda da kullanılmıştır. Bu nedenle, Parion'da her sektörde bağlayıcı elemanlara rastlanılmıştır.

3.6.1. Çiviler

Çiviler antik kent kazılarında en sık rastlanılan malzeme grubudur. Bugüne kadar ortaya çıkarılan çivilerin demir ve bronzdan yapıldığı görülmüştür. Çivilerin antik dönemde birçok alanda kullanılmıştır. Özellikle mimari yapıların ahşap konstrüksiyonlarında bağlayıcı eleman olarak kullanılan çiviler, hemen hemen her

⁹³² Perk, Haluk Pers Koleksiyonundan Antik Dönem Tıp Aletleri", s.32.

⁹³³ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, Lev.:XIV-39.

dönem yapısında karşımıza çıkmaktadır. Çivilerin her dönem kullanılmış olması ve tiplerinin çok büyük değişikliklere uğramamış olması nedeniyle stil kritiği yapılamamaktadır. Çiviler genellikle ele geçtiği tabakaların dönemlerine göre tarihlendirilmektedir. Kullanıldıkları yerlere göre çeşitli uzunluklara sahip çiviler, farklı başlara sahip olmuşlardır. Parion kazılarında 15 adet bronz çivi ortaya çıkarılmıştır. Çiviler konusunda ilk kapsamlı çalışmayı Cleere gerçekleştirmiş olup, çivileri boyutlarına göre gruplandırmıştır⁹³⁴. Parion bronz çivileri, Cleere'in gruplandırması göz önüne alınarak, boyutlarına göre gruplandırılmıştır. Buna göre Parion'da ortaya çıkarılan toplam 15 adet bronz çivi 0-5 cm, 5-10 cm ve 10 üzeri olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır.

3.6.1.1. 0-5 cm Arası Çiviler: (Kat. No: F1-F9, Lev. XXXIII, Çiz.18)

Kat. No:F1-F9 arasında yer alan 0-5 cm arası uzunluğa sahip 9 adet çivi, bu grubu temsil etmektedir. Küçük boyutlu bronz çiviler hem görsel, hem de işlevsel özelliklere sahiptir. Bu boyuttaki çiviler, bağlayıcı unsur olmalarının yanında baş kısımları süsleme unsuru olarak da kullanılmıştır. Bu tip çiviler genellikle küçük ahşap sandıklardaki kilit aynalarında, sandıkların köşelerinde⁹³⁵; ahşap kapılardaki süslemelerde bağlayıcı eleman olarak kullanılmıştır⁹³⁶. Parion çivileri, kare ve yuvarlak profilli saplamalara, düz ve dışbükey başlara sahiptirler. Özellikle Kat. No:F2, şapka şeklinde bir başlığa sahip olması nedeniyle, diğer çivilerden ayrılmaktadır. Çivinin baş kısmının görselliğinin ön planda olması ve saplama kısmının çivinin baş kısmına göre daha zayıf kalması çivinin bağlayıcı özelliğinden ziyade görsel bir görevi olduğunun ispatı niteliğindedir. Bu çivinin çıktığı tabakanın konteksti MS 2-3. yüzyıla ait olup; benzerleri Ephesos⁹³⁷ ve Ulpia Traiana'da⁹³⁸ ortaya çıkarılmıştır. Bu grubu oluşturan 9 adet çivinin 6 tanesinin Tiyatro kazılarında ortaya çıkmış olması, tiyatronun ahşap konstrüksiyonlarında süslemelere sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle bronz çivilerin süsleme olarak kullanıldığı düşünülürse, ahşap işçiliğinde görselliğin ön planda tutulduğu anlaşılmaktadır. Bu gruba ait çivilerin hepsinin aynı zaman aralığına

⁹³⁴ Cleere, H.F., "Roman Domestic Ironwork as Illustrated by the Brading Isle of Wright Villa", *Bulletin of the Institute of Archaeology* 1, 1958, ss.55-74, s.57-59.

⁹³⁵ Carington Smith, Pl.41/d.

⁹³⁶ Heiden, J., "Eine archaische Tür aus Syrabis", *Mitteilungen*, Band:109, 1999, ss.237-248, Abb.23.

⁹³⁷ Jilek, S., "Die Metall und Beinfunde", *Forschungen in Ephesos:Hanghaus 1 in Ephesos Funde und Ausstattung*, Wien, 2003, ss.253-281, B 106

⁹³⁸ Alicu, Pl.45/759

sahip olmasından, sağlıklı bir form gelişimi yapmak mümkün değildir. Fakat 0-5 cm çivilerin farklı formlarının aynı zaman aralığında kullanıldığını söylemek mümkündür.

3.6.1.2. 5-10 cm Arası Çiviler: (Kat. No: F10-F14, Lev. XXXIII, Çiz.18)

Kat. No:F10-F14 arasında yer 5 adet 5-10 cm arasında uzunluğa sahip çiviler, bu grubu oluşturmaktadır. Çivilerin hepsi dışbükey başlıdır ve kare profilli saplamaya sahiptir. Farklı sektörlerden ele geçmiş çiviler, süslemeden ziyade bağlayıcı bir özellik göstermektedir. Heiden, 5-10 cm arasındaki çivilerin kullanımıyla ilgili; iki ahşap parçanın arasına çakılmakta, ahşap parçanın arkadan çıkan bölümü “U” şeklinde bükülerek ahşaba saplandığını ifade etmiştir⁹³⁹. Bu uygulama her ahşap parçanın arasında uygulanarak, ahşapların birbirine tutturulmasını sağlamıştır. Yamaç Hamamı’nda ortaya çıkarılmış olan Kat. No:F12’teki çivi, saplama kısmının “U” şeklinde bükülmesiyle, Heiden’in vermiş olduğu tanıma uymaktadır. Ayrıca çivinin ilk olarak saplamanın 5. cm’sinden bükülmesi, ahşap parçanın 5 cm kalınlığa sahip olduğunu göstermektedir. Kat. No:F12’te yer alan çivinin benzerleri Cyprus’ta⁹⁴⁰, Pompeii’de⁹⁴¹ ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca bronz çivilerin süsleyici özelliği de bu ahşap yapının yüzeyine bir görsellik sunmaktadır. Çiviler ortaya çıktığı tabakaların kontektlerine göre tarihlendirilmiştir. Bu çiviler, MS 3. ile 7. yüzyıl arasında form açısından büyük değişikliklere uğramadan kullanılmaya devam etmiştir.

3.6.1.3. 10 cm ve Üzeri Çiviler (Kat. No: F15, Lev. XXXIII, Çiz.18)

Kat. No:F15’te yer alan çivi, bu grubun tekil örneğidir. Dışbükey bir başa, kare profilli saplamaya sahip olan çivi, Parion Güney Nekropolü kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Çivinin bir mezarda ele geçmesi mezara ahşap bir hediye bırakıldığını ya da mezarın çivilerle sağlamlaştırıldığını göstermektedir. Çivi, M 158 nolu mezarda, Kat. No:P8’de yer alan demir makas ile birlikte bulunmuştur. Benzerlerini Corinth’ta⁹⁴² ve

⁹³⁹ Heiden, Abb.13.

⁹⁴⁰ Gjerstad, E. vd., *The Swedish Cyprus Expedition: Finds and Results of the Excavation in Cyprus 1927-1931, Vol:II*, Stockholm, 1935, Pl.XLII/2

⁹⁴¹ Ciarallo, A.-Carolis, E.D., *Pompeii: Life in a Roman Town*, Napoli, 2000, Kat.No: 106-108.

⁹⁴² Davidson, Corinth: The Minor Objects, Vol:XII, Kat.No: 1038

Padova'da⁹⁴³ gördüğümüz çivi, mezar kontekstleriyle değerlendirildiğinde, MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır.

3.6.2. Filise (Kat. No: F16, Lev. XXXIV, Çiz.19)

Filiseler, bir halkadan ve bu halkaya eklenmiş bir saplamadan meydana gelmektedir. Saplama kısmının, duvara ya da ahşaba çakılmasıyla, filise sabitlenmektedir. Oransay filiseleri, çift kancalı ve saplamalı olmak üzere iki gruba ayırmıştır⁹⁴⁴. Filiseler duvarlara bir şey asmak, hayvan bağlamak, büyük kapılarda tutamak olarak ya da geçirilen bir zincirle asma kilit vurmak için kullanılmıştır. Ayrıca bronz olan filiselerin kapı veya dolap kapağı olarak da kullanılmış olabileceği ileri sürülmüştür⁹⁴⁵. Parion'da ortaya çıkan Kat. No:F16'deki filise kare profiline sahiptir. Filisenin tek kancalı bir saplamaya sahip olması, büyük bir kuvvete maruz kalmadığını göstermektedir. Yüzey buluntusu olması nedeniyle tabaka tarihlendirilmesi yapılamayan filise, Pannonien'de⁹⁴⁶ ve Aardenburg'da⁹⁴⁷ gördüğümüz benzerleri sayesinde Roma dönemine tarihlendirilmiştir.

3.6.3. Kenet (Kat. No: F17-F18, Lev. XXXIV, Çiz.18)

Yapı elemanlarında bağlayıcı olarak kullanılan kenetler kazılarda sıkça karşılaşılan mimari bir malzeme türüdür. Antik çağda yüksek duvarlı yapılarda kullanılan kenetlerin bronzdan yapılanları ise genellikle ahşap malzemelerin birbirine tutturulmasında kullanılmıştır⁹⁴⁸. Bronz kenetler bağlayıcı unsur olmalarının yanı sıra görsel açıdan da tercih edilmiştir. Parion kazılarında 2 adet bronz kenet ortaya çıkarılmıştır. Bu kenetler ince şerit formundaki levhaların içe bükülmesiyle oluşturulmuştur.

⁹⁴³ Zampieri, Gioielli del Museo Archeologico di Padova:vetri, bronzi, metalli preziosi, ambre e geme, Kat.:210

⁹⁴⁴ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 137.

⁹⁴⁵ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 137.

⁹⁴⁶ Palagyi, S., "Ein neuer Pferdegeschirrfund aus Pannonien und Möglichkeiten seiner Rekonstruktion", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen, 1995, ss.401-408, Abb.2/2

⁹⁴⁷ Besuijen, G., *Rodanvm:A Study of the Roman Settlement at Aardenburg and its Metal Finds*, Leiden, 2008, Pl.XV/8.59

⁹⁴⁸ Alagöz, 74.

Kat. No:F17-F18'deki bronz şeritler iki taraftan içe doğru bükülerek "U" forma kavuşmuştur. Bronz kenetler Parion Roma Hamamı'nda ele geçmiştir ve sahip oldukları form sayesinde kullanılan ahşap malzemenin ölçüleriyle ilgili az da olsa bir bilgiye sahip olmaktadır. Bronz kenetlerin formlarından anlaşıldığı kadarıyla, kare profilli ahşap yapı elemanlarında kullanılmıştır. Kat. No:F17'deki bronz kenet, 68 mm kalınlığında kare profilli ahşap elemana çakılmıştır. Kenetlerin ahşapların arasında sağlam durmasını sağlamak amacıyla uç kısımları burğu yapılarak bükülmüştür. Kat. No:F18'deki kenet ise diğerine göre daha küçük ölçülüdür. Formundan anlaşıldığı kadarıyla 58 mm kalınlıkta kare profilli ahşap elemanda kullanılmıştır. Roma Hamamında şimdiye kadar yapılan kazılarda, duvarlarda ahşap unsurların varlığına dair herhangi bir iz rastlanılmamış olmasına rağmen; kenetler Roma Hamamı'nın üst yapısında kullanılmış olmalıdırlar. Kare profilli olduğu anlaşılan bu güçlü ahşap elemanların, Roma Hamamı'nda çatı iskeletine ait olma ihtimali yüksektir. Kenetlerin benzerleri Zeugma'da⁹⁴⁹ karşımıza çıkmıştır. Kenetler, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 4-7. yüzyıl aralığına ait olmalıdırlar.

3.7. MÜZİK VE SES ALETLERİ

Müzik, belli bir amaç ve yöneme, belli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş seslerden oluşan estetik bir bütün olarak tanımlanmaktadır⁹⁵⁰. Tarihsel çağlara ait arkeolojik buluntularda ele geçen ve büyük olasılıkla ses çıkarmak için kullanıldığı anlaşılan çeşitli objeler, bize bu dönemin müziği hakkında önemli ipuçları vermektedir. Neolitik dönem, Anadolu'nun müzik kültürüne ait bilinen en eski izlerin görüldüğü çağlar olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanoğlu ilk çağlardan beri kendisini etkileyen doğa olaylarına karşı korkuyla karışık bir saygı duymuştur. Müzik, kökeninde din ve büyü'nün yattığı ve bu unsurların doğurduğu bir olgudur. Prehistorik devrin insanı, çocuk sesine benzer sesler çıkararak basit, kısa, ritmik ve melodik cümlelerden oluşan bir müzik meydana getirmiştir⁹⁵¹.

⁹⁴⁹ Ergeç, R., "Belkıs/Zeugma Roma Villası", *VIII Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara, 1998, ss.407-417, Res.24

⁹⁵⁰ Sönmez, D., *Antik Dönemde Anadolu'da Müzik ve Müzik Aletleri*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı), Konya, 2008, 3.

⁹⁵¹ Özer, M., *Neo-Roma Dönemi'ne Kadar Anadolu'da Yaşamış Medeniyetlerinde Müzik Aletleri*, (Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Musikisi Anasanat Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, 13.

Klasik Yunan mitolojisinde müziğin ve müzik aletlerinin oluşumu ve gelişimi ile ilgili öyküler sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Arkaik dönemden Bizans dönemine gelinceye kadar müzik, bir takım şarkılara eşlikte, dini festivallerde, zafer törenlerinde ve çeşitli yarışmalarda kendini göstermiştir. Özellikle Dionysos törenlerinde önemli bir rol üstlenen⁹⁵² müzik; zamanla Dionysos, Aphrodite ve Apollon adına yapılan festivallerde de kendini göstermiştir⁹⁵³. En önemli organizasyonlarından Apollon onuruna Delphi’de yapılan “Pytian” oyunları, Athena onuruna yapılan “Panatheneia” festivalleri ve Dionysos şenlikleri müzik ve müzik aletlerinin gelişmesini ve yayılmasını sağlamıştır⁹⁵⁴.

3.7.1. Çalpara (Kat. No: G1, Lev. XXXIV, Çiz.19)

Çalpara, iki yuvarlak metal levhadan oluşmaktadır ve bu iki parça birbirine vurulduğunda levhaların orta kısmı bombeli olduğundan ses buradaki boşlukta oluşmaktadır. Çalparanın kökeninin Anadolu’ya dayandığı düşünülmektedir. Çalparalar özellikle Dionysos törenlerinde ve tiyatrolarda önemli bir yere sahiptir⁹⁵⁵. Yunanların “kumbalon” olarak nitelendirdikleri çalparalar, genellikle bronzdan üretilmiştir. Metal ve dairesel formlu olan çalparaların ortasında bir delik yer almaktadır ve bu delikten çıkan bir derinin ya da sicimin parmağa takılmasıyla kullanılmıştır.

Parion kazılarında bir adet tek çalpara ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:G1’de yer alan çalpara, agorada yapılan çalışmalar esnasında ele geçmiştir. 58 mm çapa sahip olan çalpara, iç kısma doğru bombe yapmıştır ve bu bombenin ortasında parmakların tutturulmasına yarayan derinin ya da sicimin geçtiği delik yer almaktadır. Dionysos kültürünün Parion’da varlığına az da olsa katkı yapması açısından öneme sahiptir. Çalparanın benzerleri Lindos’ta⁹⁵⁶, Pompei’de⁹⁵⁷ ve Napoli’de⁹⁵⁸ görülmüştür. Çalpara, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 4-5. yüzyıla ait olmalıdır.

⁹⁵² Drinker, S., *Music and Woman*, New York, 1995, 92.

⁹⁵³ Kinney, M., *Music in History: The Evolution of an Art*, New York, 1954, 70.

⁹⁵⁴ Bauer, M., *Music Through Ages*, New York, 1946, 34.

⁹⁵⁵ Sadie, S., *Grove Dictionary of Musical Instruments*, New York, 1997, 518.

⁹⁵⁶ Blinkenberg, Kat.No: 456

⁹⁵⁷ Ciarallo-Carolis, Kat.No: 348

⁹⁵⁸ Pozzi, E., *Le Collezioni Del Museo Nazionale di Napoli: La Scultura Greco-Romana, Le Sculture Antiche Della Collezione Farnese, Le Collezioni Monetali, Le Oreficerie, La Collezione Glittica*, Roma, 1989, Kat.No: 127

3.7.2. Çingirak (Kat. No: G2-G9, Lev. XXXIV, Çiz.19)

Arkeolojik kazılarda sıklıkla karşılaşılan müzik objelerinden çingiraklar, “tintinnabulum” olarak adlandırılmaktadır⁹⁵⁹. Çok farklı amaçlarla kullanım görmüş olan çingiraklar, çocuklarla ilişkilendirilmiştir⁹⁶⁰. Küçük evcil hayvanların boyunlarına nereye gittikleri belli olması amacıyla da takılmıştır. Çingirakların ayrıca sistrum olarak da kullanıldıkları bilinmektedir⁹⁶¹. Mezarlara ölü hediyesi olarak da bırakılmış olan ve genellikle tek parça dökümden, üzeri yivlerle süslenmiş çingiraklar, genelde bronzdan yapılırken, dilleri ise demirden yapılmıştır. Bu objeler sivri konik form ile birlikte, geniş oval bir form göstermektedir.

Parion kazılarında Kat. No:G2 ile Kat. No:G9 arasında yer alan 8 adet bronz çingirak ortaya çıkarılmıştır. Çingiraklar iki değişik yapı ve form göstermektedirler. Kat. No:G2, Kat. No:G3 ve Kat. No:G5’de yer alan çingirakların askı halkası gövdeyle beraber tek parça döküm şeklinde olup; çingirakların dilleri demirden yapılmıştır. Demir diller, çingirakların iç kısmının tavanında yer alan bir küçük halkaya tutturulmuştur. Ayrıca bu çingiraklar form açısından sivri konik bir yapıya sahiptir. Çingirakların ağız kısımlarında süsleme amaçlı yivler yer almaktadır. Kat. No:G3’te yer alan bronz çingirak, Parion Güney Nekropolü’nde M 177 nolu mezardan bir adet terrakotta figürin⁹⁶² ve Kat. No:D4’te yer alan oinochoe ile birlikte ele geçmiştir. Kat. No:G5’teki çingirak, bronz yuvarlak metal profilli telin bükülmesiyle oluşturulmuş olan askı kancasıyla beraber ele geçmiştir. Askı kancasından küçükbaş hayvanların boynuna ip ya da deri kayış ile asılmış olmalıdır. Sivri konik tipli olan bu üç çingirakın benzerleri Nijmegen’de⁹⁶³, Vindonissa’da⁹⁶⁴ ve Gornji Streoc’ta⁹⁶⁵ karşımıza çıkmaktadır. Çingirakların diğer formu olan konik oval formulu olan tipler ise Kat. No:G6 ile Kat.

⁹⁵⁹ Romualdi, A., *Il Patrimonio Disperso: Reperti Archeologici Sequestrati Dalla Guardi Di Finanza: Catalogo Della Mostra*, Piombino 1989, 156.

⁹⁶⁰ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 77.

⁹⁶¹ Robinson, Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Part X, 518.

⁹⁶² Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 290.

⁹⁶³ Enckevort, H.V.-Willems, W.J.H., “Roman cavalry helmet in ritual hoards from the Kops Plateau at Nijmegen, The Netherlands”, *Journal of Roman Military Equipment Studies*, No:5, 1994, ss.125-137, Fig.7

⁹⁶⁴ Unz, C.- Deschler, E., *Katalog der Militaria aus Vindonissa*, Vindonissa, 1997, Taf.76/2353,2354,2355,2356

⁹⁶⁵ Ivanişević, V.-Spehar, P., “Early Byzantine Finds From Çeçan and Gornji Streoc (Kosovo)”, *Starinar*, Vol:55, 2005, ss.133-159, Fig.7/2

No:G9 arasında yer almaktadır. Çingiraklar, sivri konik tipli çingiraklardan farklı olarak, askı noktaları gövdeyle beraber dökülmemiştir. Demir telden bükülerek oluşturulmuş olan çingirakların askıları, çingirakların tepesinde yer alan delikten çingırağın içine doğru girerek, dil kısmını tutmakta, hem de çingırağın tepesinde bir düğüm atılarak askı işlevini görmektedir. Kat. No:G6'daki çingırağın demirden yapılmış askı kancası çingırağın üzerinde ele geçmiştir. Konik oval formlu çingirakların dillerinin demirden yapılmış olduklarını Kat. No:G8'de yer alan çingırağın demirden yapılmış olan dili ile beraber ele geçmesinden anlamaktayız. Çingirakların dillerinin demirden yapılması demirin daha dayanıklı bir malzeme olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca çingirak dilinin formu çıkardığı sese göre değişkenlik göstermektedir. Genellikle dil kısımlarının çingırağın iç yanağına değen bölümü damla formuna sahiptir. Bazı eserlerde bu damla formlu bölümün ebadının farklı olduğu görülmektedir. İri olan diller, küçük olan dillere göre daha tok bir ses tınısına sahiptir. Konik oval formlu çingirakların benzerleri Nessena'da⁹⁶⁶, Augusta Aurica'da⁹⁶⁷ ve Samothrace'de⁹⁶⁸ görülmüştür. Parion'da ortaya çıkarılan çingiraklar MS 2. yüzyıl ile 7. yüzyıl arasında bir dönemi kapsamaktadır. Bu süreç içerisinde çingirakların fazla bir form değişikliğine uğramadan sürekli bir kullanım gördüğü anlaşılmaktadır.

3.8. AHŞAP KUTU VE AHŞAP MALZEME AKSAMLARI

Parion kazılarında kapılarda, sandıklarda ya da mobilyalarda kullanılmış olabilecek metal objeler ortaya çıkarılmıştır. Ele geçen buluntular arasında Parion Güney Nekropolü'nde ölü hediyesi olarak mezara bırakılmış olan sandık aksamları önemlidir. Antik dönemde sandıklar giysiler, değerli süs takıları ve başka nesnelere saklanması için kullanılmıştır. Yunan giysileri genellikle düz kumaşlardan oluştuğundan, bunları dolaplara asmak yerine, katlayarak sandıklarda saklamak daha elverişli olmaktadır. Sandıkların büyüklüğü kullanılma amaçlarına göre değişmektedir. Giysi sandıkları, takı ve tuvalet nesnelere muhafaza edildikleri ahşap kutulara nazaran daha büyük boyutluydular. Sandıklara göre daha küçük olan bu objelere ahşap kutu denilmiştir⁹⁶⁹. Ahşap kutular evlerde kullanılmasının yanı sıra mezarlara ölü

⁹⁶⁶ Colt, H.D., *Excavations at Nessana, Vol.I*, London, 1962, XXII-37.

⁹⁶⁷ Heinemann - Kaufmann, *Götter und Lararien aus Augusta Raurica: Herstellung*, Abb.193

⁹⁶⁸ Dusenbery, 1047, XS-496

⁹⁶⁹ Richter, *Yunan Sanatı*, 316.

hediyesi olarak da bırakılmıştır. Sadece kadın değil, erkek mezarlarına da ölü hedyesi olarak bırakılan ahşap kutular, bronz aplik ve levhalarla süslenmiş; ölünün değerli eşyalarının saklanması için kullanılmıştır. Kapakları kilitlenebilen bu kutuların ahşap kısmı zamanla çürüyüp yok olmuş, günümüze yalnız madenden yapılmış kısımları gelmiştir. Genellikle bir kilitleme mekanizmasına sahip kutular, kapağın üzerindeki kulp veya halkalara bağlanmış zincirle taşınmaktaydı⁹⁷⁰. Ahşap kutular arasında en çok kullanılan biçim, Mısır örneklerinden alınmış, hafif dışarıya doğru çıkıntılı yatay kapağı gövdeye menteşelerle tutturulmuş köşeli bir kutudur. Sandıklar genellikle ardıc ağacından yapılırdı ve üstüne fildişi, altın ve bronz figürler de yerleştirilirdi⁹⁷¹.

3.8.1. Ahşap Kutu (Kat. No: H1-H3, Lev. XXXV, Çiz.20)

Parion Güney Nekropolü'nde M 72 nolu mezara ölü hedyesi olarak ahşap kutu bırakılmıştır. Kat. No:H1'deki ahşap kutunun ahşap bölümleri çürüyerek yok olmuş, kilit mekanizması, kilit köprüsü, 4 adet perçin ve tutamaklar olmak üzere metal kısımları ise, birkaç eksikle günümüze kadar gelmeyi başarmıştır. Kilit mekanizması; sandığın görünen yüzündeki bronz, iç kısmındaki demir olmak üzere iki levhanın perçinlerle birbirine tutturulmasından meydana gelmiştir. Demir plaka demir çivilerle tahtaya tutturulmuştur. İki levhanın arasında kalan 3 cm genişliğindeki bölümde ise kilit dili yer almaktadır. Kilit mekanizmasının kilit aynası dikdörtgene yakın bir form göstermekte, uçlara doğru ise yay çizerek genişlemektedir. Gaitzsch, kilit aynalarını tiplerine göre gruplandırmış olup; Kat. No:H1'de de gördüğümüz kilit aynalarını, "açılmış öküz derisi" olarak ifade etmiştir⁹⁷². Bu formda kilit aynası Arykanda'da ortaya çıkarılmıştır⁹⁷³. Ayrıca Paphlagonia Hadrianoupolis'inde ortaya çıkarılan bir mezar steli üzerinde de betimlenmiştir⁹⁷⁴. Bronzdan yapılan kilit aynaları ahşap kutular da bir süsleme elemanı olarak da düşünülmüştür. Bazı kilit aynalarının geometrik ve bitkisel motiflerle süslendiği de bilinmektedir⁹⁷⁵.

⁹⁷⁰ Onurkan, 82.

⁹⁷¹ Richter, Yunan Sanatı, 316.

⁹⁷² Gaitzsch, "Werkzeug und Geräte i der Römischen Kaiserzeit: Ein Übersicht", Taf.I/7-B.

⁹⁷³ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, Kat.No: K15.

⁹⁷⁴ Keleş-Çelikbaş 2012, Fig.1.

⁹⁷⁵ Künzl-Künzl, Das römische Prunkportal von Ladenburg, Taf.32/K13.

Kilit aynası, bir adet kilit köprüsünün kancasının geçtiği dikdörtgen deliğe ve anahtarın girdiği “L” formunda bir deliğe sahiptir. Kilit aynasının üzerinde yer alan dört adet perçin, tutturma işlevinin yanı sıra görsel açıdan da fonksiyoneldir.

Ahşap kutunun diğer bir aksamı ise, Kat. No:H2’de yer alan kilit köprüsüdür. Kilit köprüsünün daralan uç kısmının altında kilit kancası yer almaktadır. İki bölümden oluşan kilit köprülerinin bir bölümü ahşaba tutturulmasını sağlarken, diğer bölümü ise sahip olduğu kanca sayesinde kapağın kilitlenmesini sağlamaktadır. Kilit köprüsü ile kilit dili arasında bir ilişki mevcuttur. Gaheis, kilit mekanizmasının çalışmasını şu şekilde tarif etmiştir⁹⁷⁶; uç kısmında şifresi olan anahtar “L” formu delikten içeri sokularak, iç kısma doğru döndürülür. Anahtarın uç kısmında yer alan erkek şifre, kilit dili üzerinde yer alan dişi şifreye girer. Böylece kilit dili anahtarın sağa sola çekilmesiyle hareket ettirilir. Kilit dilinin uç kısmında yer alan ince uzun çıkıntı, kilit aynasının üzerinde yer alan dikdörtgen boşluktan içeri girmiş olan kilit köprüsünün kancasına girmektedir ve böylece kilit köprüsünün hareket etmesini engellenmiş olmaktadır. Anahtarın sağa doğru sürülmesiyle kilit dili de sağa çekilmiş olduğundan, kilit köprüsüne girmiş olan kilit dilden kurtularak, köprünün mekanizmadan ayrılmasını sağlamaktadır.

Kutunun bir diğer aksamı Kat. No:H3’teki tutamaktır. Tutamak, “8” formu baklaların birleştirilmesinden meydana gelen dört adet zincirden oluşmaktadır. Zincirler bronz bir halkaya tutturulmuştur. Her zincirin uçlarında daha küçük çaplı halkalar yer almaktadır ve halkalarda yer alan küçük saplamalar ahşap kutuya çakılarak dörtlü zincirin tutturulması sağlanmıştır. Sandık bu dörtlü zincirle yüksek bir noktaya asılmakta veya taşınmaktadır.

Son aksam ise kutunun köşelerine çakılmış olan dört adet raptiyedir. Dışbükey formu başa sahip olan raptiyeler, köşelere çakılarak kutunun köşe bağlantılarını sağlamanın yanında süsleme elemanı olarak da kullanılmıştır. Ahşap kutu ve kilit mekanizmasının benzerleri Laodikea’da⁹⁷⁷, Umurca B.2 Tümülsü’nde⁹⁷⁸,

⁹⁷⁶ Gaheis, A., “Das römische Tür- und Kastenschloss”, *Jahresbefe des Osterreichischen Institutes in Wien*, Band: XXVI, ss.231-262., s.236-237.

⁹⁷⁷ Şimşek, Kat.No: 663.

⁹⁷⁸ Onurkan, Kat.87.

Olympia'da⁹⁷⁹ ve Balgat'ta⁹⁸⁰ karşımıza çıkmaktadır. Ahşap kutunun ölü hediyesi olarak bırakıldığı mezardan bir adet tek kulplu kap⁹⁸¹, bir adet lagynos⁹⁸², bir adet ayna⁹⁸³ ve iki adet unguentarium⁹⁸⁴ da ele geçmiştir. Benzerleri ve mezar kontekstiyle değerlendirildiğinde tahta kutu, MS.1. yüzyılın sonlarına ait olmalıdır.

3.8.2. Anahtar (Kat. No: H4, Lev. XXXV, Çiz.20)

Kat. No:H4'de yer alan ve tek örnek olan anahtar Agora kazısında ortaya çıkarılmıştır. Anahtarın baş kısmı daire şeklinde olup, ortasında askı deliği yer almaktadır. Askı deliğinin hemen altında bir silme ve silmenin altında ise daha dar bir bölüm yer almaktadır. Anahtarın en dar kısmı olan bu bölüme muhtemelen bir süsleme applike edilmiş olmalıdır. Bu kısmın hemen altında bir silme ve silmeden daha dar anahtarın gövde kısmı devam etmektedir. Anahtarın sonlandığı noktada ise, iç kısma doğru bir çıkıntı mevcuttur. İçe doğru olan çıkıntı, kilit mekanizmasının içinde yer alan dili hareket ettirmekle görevlidir. Anahtar diğer anahtarlara göre daha basit bir şifrelemeye sahiptir. Bu nedenle anahtar güvenlik amacıyla kullanılmaktan ziyade aksesuar özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Anahtarın benzer örneğine Aardenburg'da rastlanılmıştır⁹⁸⁵. Anahtar, benzeri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 5-7. yüzyıla ait olmalıdır.

3.8.3. Kilit Aynası (Kat. No: H5, Lev. XXXV, Çiz.20)

Kilit aynaları, kilit mekanizmalarının doğru çalışabilmesini sağlayan elemanlardan bir tanesidir. Kilit mekanizmasının yer aldığı ahşap bölümün dış yüzeyine applike edilen kilit aynaları, anahtarların kilit mekanizmasına doğru bir şekilde yönelmesini sağlamaktadır. Kat. No:H5'da yer alan kilit aynası küçük boyutlu olmasından dolayı, bir kapıya ait olma ihtimali düşüktür. Bundan dolayı kilit aynası muhtemelen bir sandığa ya da bir ahşap kutuya ait olmalıdır. Kilit aynasının üst bölümünde, kilit aynasının ahşaba applike edildiği kare bir boşluk yer almaktadır. Kilit aynası bu boşluktan çivi yardımıyla kutuya çakılmaktadır. Eser "T" formunda bir

⁹⁷⁹ Baitinger, H.-Völling, T., *Werkzeug und Gerat Aus Olympia*, Band XXXII, Berlin, 2007, Taf.56/632.

⁹⁸⁰ Demirdelen, Res.1-12.

⁹⁸¹ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:68.

⁹⁸² Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 61.

⁹⁸³ Bkz. Kat. No: E12.

⁹⁸⁴ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 34-35.

⁹⁸⁵ Besuijen, Pl.IV/2.49.

anahtar deliğine sahip olup; deliğin etrafı kazıma çizgilerle süslenmiştir. Kilit aynasının form ve fonksiyon açısından benzeri Demre-Myra Aziz Nikolas Kilisesi'nde ortaya çıkarılmıştır⁹⁸⁶. Aziz Nikolas Kilisesi'nde ortaya çıkarılan aynanın anahtar deliğinin dikdörtgen olmasının dışında tüm özellikleriyle Parion örneğiyle örtüşmektedir. Eser, benzeri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 5-7. yüzyıla ait olmalıdır.

3.8.4. Kilit Dili (Kat. No: H6, Lev. XXXV, Çiz.20)

Kilit dilleri, üzerinde anahtara ait dişi şifrelerin bulunduğu kilit mekanizmasının önemli bir elemanıdır. Kilit dillerinin, kilit köprülerinde yer alan kancalara girmesiyle kilitleme işlemleri gerçekleşmektedir. Kat. No:H6'daki kilit dili Parion Tiyatro kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Bu tip kilit dili genellikle sandık ya da ahşap kutularda görülmektedir⁹⁸⁷. Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılmış Kat. No:H1'deki bir tahta kutunun mekanizmasının içerisinde kilit dili hala görülmektedir. Kat. No:H6'daki kilit dili üzerinde iki adet dikdörtgen ve dört adet yuvarlak şifre deliği işlenmiştir. Kilit dilinin benzerleri Knossos'ta⁹⁸⁸, Neuss-Novaesium'da⁹⁸⁹ ve Patara'da⁹⁹⁰ görülmüştür. Kilit dili, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 2-3. yüzyıla ait olmalıdır.

3.8.5. Kilit Köprüsü (Kat. No: H7-H8, Lev. XXXV, Çiz.20)

Kilit köprüleri, kilit mekanizmasının öğelerinden bir tanesi olup; bir uçları ahşaba diğer ucu ise kilit mekanizmasına bağlanmaktadır. Bir ucunda yer alan kanca, kilit aynasında yer alan dikdörtgen delikten geçerek kilit mekanizmasının içinde bulunan kilit diline geçerek çalışmaktadır. Kanca ile kilit dili birbirine geçtiğinde ise kilitleme işlemi sağlanmış olmaktadır. Şahin, kilit köprülerinin iki türlü ahşaba tutturulduğunu ifade etmiştir⁹⁹¹. İlk tip olan menteşeli köprünün bir ucu menteşe ile bitmekte, diğer uçta ise kare formu bir sürgü deliği yükselmektedir. Bu tip kilitler çok

⁹⁸⁶ Türker, "Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi ve Kazılarda Ortaya Çıkarılan Küçük Buluntular", Res.22.

⁹⁸⁷ Bkz. Kat. No:H1.

⁹⁸⁸ Sackett, L.H., *Knossos from Greek City to Roman Colony: Excavations at Unexplored Mansion II*, Oxford, 1992, Pl.307/7-8

⁹⁸⁹ Simpson, G., *Roman Weapons, Tools, Bronze Equipment and Brooches from Neuss-Novaesium Excavations 1955-1972*, Bar Series, Oxford, 2000, Pl.20/8.

⁹⁹⁰ Şahin, Patara Metal Buluntuları, Kat.No: İ9

⁹⁹¹ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 71.

büyük boyutlu sandıklarda ya da kapılarda kullanılmıştır. İkinci tip olan zincirli kilit köprüleri, kare ya da dairesel kancaya sahip olup; zincirle ahşaba sabitlenmektedir⁹⁹². Parion kazılarında bağımsız şekilde iki adet kilit köprüsü ortaya çıkarılmıştır. Güney Nekropolü kazılarında ortaya çıkarılan Kat. No:H7'deki köprü, menteşeli tipe girmektedir. Menteşenin uzun süre çalışmasına yönelik olarak menteşe pimi demirden yapılmıştır. İki adet kilit kancasına sahip olan kilit köprüsünün dış yüzeyi iki adet birbirine paralel yivle, gövdenin orta kenarları ise volütlerle süslenmiştir. Kilit köprüsünün benzerleri Vize A Tümülüsü'nde⁹⁹³ ve Balgat⁹⁹⁴ kazısında ortaya çıkarılmıştır. Kilit köprüsü, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 1. yüzyıla ait olmalıdır.

Kat. No:H8'deki kilit köprüsü ise, daha basit bir yapıya sahiptir. Yamaç Hamamı'nda kırık olarak ortaya çıkartılan kilit köprüsünün kancası uzun ve dikdörtgen bir forma sahiptir. Dış yüzeyi konsantrik dairelerle süslenmiş olan kilit köprüsünün benzerleri Kıbyra'da⁹⁹⁵ ve Elaiussa Sebaste'de⁹⁹⁶ karşımıza çıkmaktadır. Kilit köprüsü, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 3-4. yüzyıla ait olmalıdır.

3.8.6. Menteşe Parçası (Kat. No: H9, Lev. XXXV, Çiz.20)

Kapı, pencere, sandık veya dolap kanatlarının açılıp kapanmasını sağlayan, genellikle iki apliğin ortadaki mille birleştiği, kelebek formlu objelere menteşe denilmektedir⁹⁹⁷.

Parion Roma Hamamı kazılarında bir adet bronz menteşe parçası ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:H9'daki menteşe parçasının yuvarlak forma sahip olan bölümü, ahşaba bir çiviyle monte ettirilmiştir. Menteşe parçasının dış yüzeyi konsantrik dairelerle, çivi deliğinin etrafı ise iki adet iç içe halkalarla süslenmiştir. İnce bir bronz levhadan yapılmış olan menteşe parçasının küçük boyutlu ahşap bir malzemeye ait olması gerekmektedir. Menteşe parçasının form ve fonksiyon açısından benzerleri

⁹⁹² Şahin, Patara Metal Buluntuları, 71.

⁹⁹³ Onurkan, Kat.No: 85n

⁹⁹⁴ Demirdelen, Res.3-4

⁹⁹⁵ Demirer, Kat.No: İ38.

⁹⁹⁶ Ferrazzoli, Pl.4/30.

⁹⁹⁷ Demirer, 93.

Laodikeia⁹⁹⁸ ve Elaiussa Sebaste⁹⁹⁹ kentlerinde ortaya çıkarılmıştır. Menteşe parçası, benzerleri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 6-7. yüzyıla ait olmalıdır.

3.8.7. Tutamak (Kat. No: H10, Lev. XXXV, Çiz.20)

Kat. No:H10'daki tutamağın benzeri Kat. No:H3'te görmekteyiz. Genellikle hafif eşyaları taşımada kullanılan bu tutamaklar "8" formulu baklalardan oluşan üç ya da dört zincirin yuvarlak bir halkaya takılmasından meydana gelmektedir. Benzerini Kat. No:H3'de gördüğümüz tutamak, ele geçtiği tabakanın kontekstine göre değerlendirildiğinde, MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

3.9. SÜS EŞYALARI

İnsanoğlu erken dönemlerden itibaren yaşam seviyesiyle paralel olarak günlük hayatında kullanmakla zorunlu olduğu eşyaların yanında özel hayatını renklendirecek; kendisini güzel gösterecek ve iyi hissettirecek eşyaların arayışında olmuştur. Genelde altın, gümüş ve elektrondan yapılmış olan¹⁰⁰⁰ antik Yunan takılarının kökeni, Ege dünyasının doğusuna, MÖ 2700'lere tarihlenen Babil'deki Ur şehrinin mezarlığında bulunan takılara dayanmaktadır. Ege dünyasındaki en erken örnekler Babil takılarının kopyaları olan Girit'teki çeşitli mezar buluntularıdır. MÖ 16-15. yüzyıllarda hem Minos, hem Myken kültürü egemenken, MÖ 14-13. yüzyıllarda Myken ve diğer kıta Yunanistan şehirleri üstünlüğü ele geçirmiş ve Myken takıları, Minos takılarından büyük ölçüde etkilenmiştir¹⁰⁰¹.

MÖ 6. ve 5. yüzyıl başlarındaki Arkaik döneme ait heykeltıraşlık eserleri ve vazo resimlerinde sık olarak gerdanlık, küpe ve yüzük betimlerine rastlanmasına karşın, bu döneme ait az sayıda takı ele geçmiştir. Bu dönemin süs eşyaları ve takıları konusundaki bilgiyi, antik kaynaklardan ve arkeolojik bulgulardan öğrenmekteyiz. Antik kaynaklar, kuyumculuk teknolojisinden, takıların biçim ve isimlerinden bahsetmekte, vazo resimleri, duvar resimleri, sikkeler ve heykeller üzerindeki takı

⁹⁹⁸ Şimşek, Kat.No: 961

⁹⁹⁹ Ferrazzoli, Pl.4/30

¹⁰⁰⁰ Healy, J.F., *Mining and Metallurgy in the Greek and Roman World*, London, 1978., 243.

¹⁰⁰¹ Higgins, R.A., *Jewellery From Classical Lands*, Oxford, 1965, 13-15.

betimleri de takıların formları ve kullanımıyla ilgili bilgiler vermektedir¹⁰⁰². Klasik döneme gelindiğinde süs eşyalarında çeşitlilik artmış ve süs eşyalarının üretimi hızlanmıştır¹⁰⁰³.

Büyük İskender'in doğu seferinden sonra Pers hazinelerini Yunanistan'a getirmesi, doğu takı sanatının Yunanistan'da daha fazla tanınmasını sağlamıştır. Bundan sonra Doğu Akdeniz'de bu iki sanatın birleştiği takıları görmekteyiz. Genel olarak "Panhellenistik takı sanatı" diyebileceğimiz bu sanat, söz konusu bölgede bir moda halini alacaktır. Modayı yaratan etmenler arasında süsleme sanatının yanı sıra malzeme de önem taşır. Bu malzemeler arasında en önemli yenilik, takıların üzerinde kalsedon ve ametist gibi yarı değerli taşların kullanılmasıdır¹⁰⁰⁴. Hellenistik dönemdeki en önemli süs eşyası üretim merkezleri İskenderiye ve Antiocheia'dır¹⁰⁰⁵.

Roma dönemine gelindiğinde, kültür ve sanat alanında Hellenistik dönemin etkileri devam ettiği görülmüştür. Romalılar hâkimiyet altına aldıkları bölgelerin sadece kültüründen etkilenmemiş, pek çok sanatçıyı da başkent Roma'ya getirerek atölyeleri merkeze taşımışlardır. Roma'daki kuyumcu atölyelerinde çalışan sanatçılar ve zanaatçılar, büyük ölçüde doğudan göç etmişlerdir. Dolayısıyla Roma dönemi takılarında doğu etkisi belirgindir¹⁰⁰⁶. Takılarda görülen Doğu ve Yunan etkisi her ne kadar bir süre devam etse de, MS 2.-3. yüzyıllara doğru bozulan ekonominin de etkisiyle kullanılan metallerde altın azalmış, yarı değerli taşların yerini cam taklitleri almıştır¹⁰⁰⁷.

3.9.1. Bileklik (Kat. No: I1, Lev. XXXVI, Çiz.21)

Bileklik, çalışmamızda tek bir örnekle temsil edilmektedir. Kat. No: I1'deki tek örnek tiyatro kazılarında ele geçmiştir. Eser, bronz şerit levhanın bükülmesinden oluşmuştur. Bileklik, uç kısımları açıkta bırakılarak, bilek kalınlığına göre ayarlanabilmektedir. Bileklikte dikdörtgen formdaki kaş bölümü boş bırakılmıştır.

¹⁰⁰² Meriçboyu, 27.

¹⁰⁰³ Higgins, 19-21.

¹⁰⁰⁴ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 59.

¹⁰⁰⁵ Higgins, 22.

¹⁰⁰⁶ Alagöz, 56.

¹⁰⁰⁷ Özgülner, N., *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, 6-7.

Boyutunun küçük olması nedeniyle bir çocuğa ait olmalıdır. Yapılan araştırmalarda benzerine rastlanılmayan bilekliğin yerel üretim olma ihtimali yüksektir. Ele geçtiği tabakanın kontekstine bakılarak, eser MS 4-6. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

3.9.2. Bilezik (Kat. No: I2-I5, Lev. XXXVI, Çiz.21)

Bilezik, halka formunda, uçları kapalı, kola takılan, hem erkekler hem de kadınlar tarafından kullanılan bir takı türüdür. Bileziklerin ilk örnekleri taştan yapılmış olup; altın, bronz, gümüş ve camdan yapılmış örnekler de bulunmuştur¹⁰⁰⁸. Takı yapımında madenlerin kullanılmaya başlamasıyla beraber altın, gümüş ve bronzdan yapılan bileziklere ilgi artmıştır¹⁰⁰⁹. Bunun sonucu olarak Arkaik ve Klasik dönemlerde iki ucu hayvan başlı bileziklerin revaçta oldukları görülmektedir. Hellenistik dönemde de görülen hayvan başlı bileziklerle birlikte, uçları hayvan veya insan başlı, halkası yuvarlak veya burmalı, şerit ve yılanbaşı bilezikler en yaygın tiplerdir¹⁰¹⁰. Roma dönemine gelindiğinde ise, Hellenistik dönemde görülen halkası şerit biçimli bilezikler ile yılan bileziklerin devam ettiği görülmektedir. Roma döneminde bazı bilezikler Doğu geleneğine uygun, çift ele geçmiştir¹⁰¹¹.

Parion kazılarında farklı sektörlerde olmak üzere toplamda 4 adet bilezik ve bilezik parçaları ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:I2'de yer alan bilezik Parion'da ele geçen en erken tarihli örnek durumundadır. Bilezik, Arkaik dönem bronz bileziklerinin form ve teknik özelliklerini göstermesi açısından da önem arz etmektedir. İki ucu açık şekilde bırakılmış olan bilezik, burgulu profile sahiptir. Uçlara doğru daralan ve sivrileşen bilezik, boyutu itibarıyla bir çocuğa ait olmalıdır. Bir pithos mezarın içinde çıkan eser, Troas bölgesinin en erken bronz bilezik örneklerinden bir tanesini teşkil etmektedir. Bileziğin form açısından benzerleri Metropolitan Müzesi'nde¹⁰¹², Hallstattiana Nekropolü'nde¹⁰¹³ görülmektedir. Benzer örnekleri ve ele geçtiği pithos mezarın içindeki kontekst malzeme ışığı altında MÖ 6-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

¹⁰⁰⁸ Bingöl, 35.

¹⁰⁰⁹ Williams, D.-Ogden, J., *Greek Gold: Jewellery of the Classical World*, London, 1995, 34

¹⁰¹⁰ Williams-Ogden, 35.

¹⁰¹¹ Meriçboyu, 225.

¹⁰¹² Richter, *Greek Etruscan and Roman Bronzes*, Kat.No: 1124

¹⁰¹³ Vulpe, A., *Necropola Hallstattiana De La Ferigile Monografie Arheologica*, Bükreş, 1967, Pl XXVI/30.

Yamaç Hamamı kazılarında ortaya çıkarılan Kat. No:I3'teki eser yuvarlak profilli çubuğun bükülmesiyle meydana gelmiştir. Bileziğin üzerinde herhangi bir süsleme ögesi bulunmamakla birlikte uçları açıkta bırakılmıştır. Bileziğin benzeri Midas Tümülüsü kazısında, Roma dönemi tabakası içerisinde ele geçmiştir¹⁰¹⁴. Bilezik, benzeri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 3-5. yüzyıla ait olmalıdır.

Kat. No:I4'teki bilezik Roma Hamamı kazılarında ortaya çıkarılmıştır. İnce şerit halinde bronz levhanın halka formunda bükülmesiyle oluşturulmuş olan bileziğin iki ucu açıktır. Üzerinde herhangi bir süsleme elmanı olmayan bilezik basit bir yapıya sahiptir. Bu tip bileziklerin benzerine Apollon Heiligtum'da rastlanmıştır¹⁰¹⁵. Eser, benzeri ve ortaya çıkarıldığı tabakanın konteksti ile değerlendirildiğinde MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. No:I5'de yer alan bilezik kırık olarak ele geçmiştir. Yuvarlak profile sahip bronz çubuktan yapılan bilezik, uç kısmından anlaşıldığına göre geçmeli bir sisteme sahiptir. Roma döneminde Pers etkisiyle geçmeli kilit sistemine sahip parçalı bilezikler kullanıldığı bilinmektedir¹⁰¹⁶. Ele geçtiği kontekstin özelliklerine bakıldığında MS 4-6. yüzyıllara ait olmalıdır.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan bilezikler ve bilezik parçaları MÖ 6. yüzyıldan MS 6. yüzyıla kadar uzun bir süreci kapsamaktadır. Bu uzun zaman aralığı içinde, özellikle Arkaik ile Roma dönemi arasına ait herhangi bir esere rastlanılmamış olmasından dolayı, bileziklerin form gelişimini yapmak çok sağlıklı olmayacaktır. Ele geçen bileziklerin form özellikleri konusunda bilgi vermek gerekirse; en erken örnek olan Kat. No:I2'deki bilezik burgulu çubuktan yapılmışken, Kat. No:I4'teki bilezik, ince bir şeritten yapıldığı görülmektedir. Ayrıca yine Kat. No:I2'deki bilezik, direk elden geçirilerek takılırken, Kat. No:I5'deki bilezik ortadan bir menteşe ile birleşmekte ve birisi dişi diğeri erkek olan uçların birbirine geçmesiyle takılmaktadır. Parion kazılarında ortaya çıkarılan erken tarihli bilezik burgu profilli metalden, geç tarihli bilezikler ince şerit profilli metalden üretilmiştir. Ayrıca erken örneğin kola direkt

¹⁰¹⁴ Haspels, C.H.E., "Phrygie: La Cite De Midas Ceramique Et Trouvailles Diverses", *Tome III*, Paris, 1951, Pl.41/6.

¹⁰¹⁵ Margreiter, I., *Die Kleinfunde aus dem Apollon-Heiligtum, Alt-Agina, II,3*, Mainz, 1988, Taf.2/48.

¹⁰¹⁶ Meriçboyu, 225.

takılma yöntemini geç dönemde değişerek menteşeli bir mekanizmaya sahip olarak kola takıldığı anlaşılmaktadır.

3.9.3. Fibula (Kat. No: I6-I8, Lev. XXXVI, Çiz.21)

Fibulalar, kumaş veya dokunmuş tekstil malzemelerin uçlarını birleştirmek, üstte yer alan alttakine tutturmak için kullanılmış süs eşyalarıdır¹⁰¹⁷. Meriçboyu fibulanın çengelli iğne anlamına geldiğini ifade etmektedir¹⁰¹⁸. Büyük ağır fibulaların yünden dokunmuş ağır materyalleri, küçük fibulaların ise, ipekli ve benzeri hafif kumaşların tutturulmasına yönelik olarak kullanıldıkları ifade edilmektedir¹⁰¹⁹. Fibulanın, MÖ 13. yüzyıl civarında Yunanistan veya çevresinde ortaya çıkmış olma ihtimali yüksektir¹⁰²⁰. Hemen ardından Batı Ege Akdeniz'deki yerleşimlere dağılan fibulalar, çok az zaman içerisinde çeşitli kültürler tarafından kendilerine özgü üretilerek; o kültürlerin karakteristik nesnelere olmuştur¹⁰²¹. Orta Myken döneminde ve hemen sonrasında Anadolu, Adalar, Kıta Yunanistan'da fibulaların ortaya çıkışının nedeni Dor istilasıyla açıklanmaktadır¹⁰²². Frigler Anadolu'da fibula kullanan ilk halktır ve bunu Ege'deki Yunanlılarla olan temaslarından öğrenmişlerdir¹⁰²³. Bu döneme damgasını vuran fibulalar, farklı yorumlanmış türleri ile adeta kendilerine özgü bir moda yaratarak dış satımı yapılan tek takı türü haline gelmişlerdir¹⁰²⁴.

MÖ 1. binde oldukça geniş bir kullanım alanına ulaşan bu objeler, MÖ 8. yüzyılda hızla bir gelişim göstermiştir. MÖ 8. yüzyılda Frigler, Yunanistan kültürel olarak etkileşim içerisinde olmuştur ve Frig fibulalarının Yunanistan'dan etkilendiği görülmüştür¹⁰²⁵. Roma döneminde fibulalar çeşitlenmiş ve kullanım amaçları farklılaşmıştır¹⁰²⁶. MS 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun hızla büyümesinden sonucu olarak, Yakın Doğu ve Avrupa boyunca fibulaların sayıları ve tasarım çeşitliliği oldukça artmıştır. Roma İmparatorluğu da teknolojik açıdan ilerlemiş atölyelerin yayılması ile

¹⁰¹⁷ Temizsoy, İ., "Mamaderesi Tümülsü Kazısı Küçük Buluntular", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1992 Yıllığı*, Ankara, 1993, ss.110-137, s.115.

¹⁰¹⁸ Meriçboyu, 67.

¹⁰¹⁹ Temizsoy, s.115.

¹⁰²⁰ Köroğlu, Anadolu Uygarlıklarında Takı, 23.

¹⁰²¹ Köroğlu, Anadolu Uygarlıklarında Takı, 23.

¹⁰²² Boysal, "Anadolu'nun En Eski Çengelli İğneleri", s.447.

¹⁰²³ Muscarella, Phrygian Fibulae from Gordion, 42.

¹⁰²⁴ Köroğlu, Anadolu Uygarlıklarında Takı, 23.

¹⁰²⁵ Öçal, N., *Phryg Madeni Eşyaları*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, 35.

¹⁰²⁶ Alagöz, 58.

birlikte daha karmaşık fibula tasarımları ortaya çıkmaya başlamıştır. İlk olarak MS 1. yüzyılda Roma Britanya'sı kökenli birkaç fibula tasarımı bulunmaktadır¹⁰²⁷. Şekil bakımından oldukça zengin çeşitliliğe sahip fibulaların, aynı zamanda ait oldukları tarihsel döneme, coğrafyaya ve de o coğrafya üzerinde yaşayan toplulukların dini ve kültürel birikimlere göre sınıflandırıldıklarını görülmektedir¹⁰²⁸.

Parion kazı çalışmalarında toplam 3 adet fibula ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:I8 yüzey buluntusu olup, Kat. No:I6 ile I7 ise nekropol kazılarında ele geçmiştir. İlk olarak en erken örnek olan Kat. No:I6'yı incelemek gerekmektedir. Fibulanın yay bölümü iç kısımda yarım daire; dışta ise, kayık şeklinde bir form göstermektedir. Yay kesiti, orta bölümde daireden baklava formuna dönüşmektedir. Yay, iğne kancasının olduğu bölümde, plastik bir yumru boğumla sonlanmıştır. İğnenin zemberek kısmı iki defa kendi etrafında dolaştırılmış bronz telden oluşmaktadır. İğne ucunun geçtiği kanca kısmı ise baklava dilimi şeklinde bir forma sahiptir. Bu tip fibulalar çok nadir görülen örnekleri teşkil etmektedir. Margreiter, bu formda fibulaları, "Aegina tipi" olarak tanımlanmış ve en çok Thessalia ve Rhodos'ta bu formda fibulaların yoğun bir şekilde ortaya çıktığını belirtmiştir¹⁰²⁹. Cıcikova, bu tip fibulanın Geometrik dönemden itibaren görüldüğünü ifade etmektedir¹⁰³⁰. Ayrıca Urartu fibulalarında da bu tipi görmek mümkündür¹⁰³¹. Urartu uygarlığına ait baklava dilimli kesite sahip olan fibulaların bir örneği Yoncatepe Sarayı Büyük Depo Odası'nda ortaya çıkarılmış ve MÖ 7. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁰³². Fibulanın benzer örnekleriyle Boston Fine Art Museum'da¹⁰³³, Tire Müzesi'nde¹⁰³⁴ ve Aegina'da¹⁰³⁵ karşılaşmak mümkündür. Baklava dilimi şeklinde bir profilli yaya sahip olan fibula, form açısından benzer örnekleri ışığında değerlendirildiğinde MÖ 8-7. yüzyıla ait olmalıdır.

¹⁰²⁷ Tekocak, M., "Akşehir Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Bronz Fibula", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:13, 2012, ss.27-42, s.37.

¹⁰²⁸ Muscarella, "Frig Fibulaları (Phrygian Fibulae)", s.173.

¹⁰²⁹ Margreiter, s.13.

¹⁰³⁰ Cıcikova, M., "Le Thrace a l'Epoque Homerique et Geometrique", *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology, Vol.I*, Ankara, 1978, ss.187-194, s.194.

¹⁰³¹ Ayaz, G., *Van/Altintepe Urartu Nekropolü Takıları*, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van, 2006, Kat.No: 82.

¹⁰³² Belli, Urartu Takıları, 357.

¹⁰³³ Comstock-Vermeule, Kat.No: 338-341.

¹⁰³⁴ Gürler, No:9.

¹⁰³⁵ Margreiter, Taf.1/12, 13,14,15.

Nekropol kazısında ortaya çıkarılan bir diğer fibula Kat. No:I7'de yer almaktadır. Oda Mezarın içerisinde ortaya çıkarılan fibulanın yay kısmı, düz bir levhanın yarım daire şeklinde bükülmesiyle meydana gelmiştir. Yayın dış kısmı çift sıra birbirine paralel yivle yükseltilerek süslenmiştir. Mentеше mekanizması sağlam olan fibulanın uç kısma doğru sivrilen iğnesi, menteşeye demir bir pim ile bağlanmıştır. İğnenin geçtiği kanca, topuz şeklinde bir başlıkla sona ermektedir. Richter, Metropolitan Museum'da yer alan, Kat. No:I7 ile aynı forma sahip olan fibulada yazan "AVCISSA" lejantı nedeniyle, bu tip fibulaları "aucissa tipi" olarak nitelendirmiştir¹⁰³⁶. Richter'in bu tanımından sonra farklı antik kentlerde ortaya çıkarılan aynı formda fibulalar "aucissa tipi" olarak tanımlanmıştır¹⁰³⁷. Waldbaum, aucissa tipi fibulaların ilk olarak Gaul kentinde üretildiğini, buradan Roma coğrafyasına yayıldığını belirtmektedir¹⁰³⁸. Aucissa tipi fibulalara Pompei'de¹⁰³⁹, Zeugma'da¹⁰⁴⁰ ve Taranto'da¹⁰⁴¹ rastlamak mümkündür. Parion'da ortaya çıkarılan ve MS 1. yüzyılda çok yaygın bir şekilde görülen Kat. No:I7, benzer örnekleriyle karşılaştırıldığında MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Parion'da ortaya çıkarılan son fibula örneği, Kat. No:I8'de yer almaktadır. Tek parçadan oluşan fibulanın noksan olan iğnesi ile yay kısmı arasındaki mesafesi dar bırakılmıştır. Yay kısmını oluşturan yuvarlak kesitli bronz tel, bükülerek burğu şeklinde bir form kazandırılmıştır. Zemberek, iki defa kendi etrafında döndürülerek oluşturulmuştur. Zembereğin üst kısmında kırılmış olan iğnenin geçtiği kanca kısmı dar bırakılmıştır. MS 2-3 yüzyıla tarihlendirilen fibulanın form açısından benzer örneklerini Fishbourne'de¹⁰⁴² ve Hallstattiana'da¹⁰⁴³ görmekteyiz.

Fibulalar MÖ 8-7. yüzyıldan MS 2-3. yüzyıl gibi çok uzun bir zaman aralığına sahiptir. MÖ 8-7. yüzyıla ait olan fibuladan sonra en yakın tarihli örnek MS 1. yüzyıla aittir. Bu iki zaman aralığına ait herhangi bir fibula ele geçmemiş olmasından dolayı

¹⁰³⁶ Richter, *Greek Etruscan and Roman Bronzes*, s.330.

¹⁰³⁷ Davidson, *Corinth: The Minor Objects*, Vol:XII, s.265; Waldbaum, 116; Raubitschek, s.54.

¹⁰³⁸ Waldbaum, 116.

¹⁰³⁹ Allison, Kat.No: 1758.

¹⁰⁴⁰ Khamis, E., "Copper Alloy Objects", *Excavations at Zeugma, Vol.III*, Edi.:W.Aylward, California, 2013, ss.93-166, Kat.No: BR44.

¹⁰⁴¹ Julii, Kat.No: 314.

¹⁰⁴² Cunliffe, B., *Excavations at Fishbourne 1961-1969, Volume II:The Finds, No.XXVII*, Leeds, 1971, Fig.36/12.

¹⁰⁴³ Vulpe, Pl.XXIII/12.

fibulaların form gelişimlerini yapmak sağlıklı olmayacaktır. Fibulaların özelliklerini değerlendirecek olursak; Parion fibulalarının boyutlarındaki farklılık ilk olarak göze çarpmaktadır. En erken örneğimiz olan Kat. No:I6'daki fibula en küçük boyutlu fibuladır. Diğer iki fibula ise boyut olarak Kat. No:I6'nın yaklaşık iki katı büyüklüktedir. Fibulaların boyutlarıyla ilgili Gürler¹⁰⁴⁴, büyük fibulalar kalın, küçük fibulalar ince giysileri tutturmaktadır, diye belirtmektedir. Buradan yola çıkarak Parion antik kentinde tekstil ürünlerinin değişkenlik gösterdiği düşünülebilir. Diğer açıdan fibulaların mekanizmasında bir yenilik görülmektedir. En erken örnekte mevcut olan zembereğe, Roma Dönemi örneği olan Kat. No:I7'de demir bir pime sahip menteşeye sahiptir. Ayrıca zemberek sisteminin Roma döneminde terk edilmediğini de Kat. No:I8'de görmekteyiz.

3.9.4. Kemer Tokası (Kat. No: I9-I18, Lev. XXXVII, Çiz.22)

Fibulalardan sonra elbiselerin belli bölümlerinin birbirine tutturulmasında yaygın olarak kullanılan diğer bir elbise aksamı, içinden kemerin/kayışın geçtiği bir halkadan ve sabitleyici bir dilden meydana gelen tokalardır¹⁰⁴⁵. Sadece giysiler üzerinde değil, zırhlarda, koşum süslerinde ve silah tesisatlarındaki kayışlarda da kullanılmıştır¹⁰⁴⁶. Bununla beraber antik dönemde pantolonların icadıyla kemerler daha çok kullanılmıştır. Pantolon giyimi Geç Antik Dönemde yaygınlaşınca, yeni ve farklı tip tokaları üretme ihtiyacı doğmuştur. Tokalar zamanla kişilerin zenginliğini, sosyal seviyelerini veya dini inançlarını gösteren bir süs eşyası haline almıştır¹⁰⁴⁷. Bulunan bazı örnekler zengin bezeme yanında altın, gümüş ve yarı değerli taşlarla yapılan süslemenin varlığını da ortaya koymuştur. Bu değerli tokalar büyük ihtimalle devlete bağlı olan fabrikalarda üretilip imparatorlar ve yüksek mertebede görev yapanlar tarafından hediye olarak dağıtılmıştır¹⁰⁴⁸. Ancak tokaların çoğu bronzdan veya bakır alaşımlarından yapılmıştır. Yunan ve Roma kemer tokaları genellikle sade olmasına karşın, Roma sonrası bazı örneklerde zengin bezemelere ve monogramlara rastlanmaktadır¹⁰⁴⁹. Kemer tokalarının dönemlere göre tipolojisi konusunda henüz detaylı bir araştırma

¹⁰⁴⁴ Gürler, 98.

¹⁰⁴⁵ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 47.

¹⁰⁴⁶ Demirer, 37.

¹⁰⁴⁷ Lightfoot, M., "Afyon Arkeoloji Müzesi ve Amorium Kazılarında Bulunan Bizans Kemer Tokaları", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, Sayı:3, 2003, ss.119-134, s.120.

¹⁰⁴⁸ Lightfoot, s.120.

¹⁰⁴⁹ Lightfoot, s.120.

yapılmamıştır. Bu duruma karşın, Geç Roma, Erken Bizans ve Orta Çağ örnekleri sahip oldukları bezeme ve monogramlar sayesinde kısmen sınıflandırılmıştır¹⁰⁵⁰.

Parion antik kenti kazılarında toplam 10 adet kemer tokası gün yüzüne çıkarılmıştır. İlk örnek Kat. No:I9'da yer alan dikdörtgen formlu kemer tokasıdır. Dili noksan olan dikdörtgen formlu kemer tokalarının bu formu çok uzun bir süre kullanım görmüştür¹⁰⁵¹. Kemer tokasının form açısından benzeri Zeugma'da¹⁰⁵² ve Arykanda'da¹⁰⁵³ karşımıza çıkmaktadır. Benzer örnekleri ışığında kemer tokası MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Diğer bir kemer tokası tipi ise Kat. No:I10 ve Kat. No:I11'de yer alan at nalı formundaki örneklerdir. Kemer tokasının iki ucunda delikler yer almakta ve bu deliklere kemer dilinin applike edildiği bağlantılar takılmaktadır. Thomas, askeri kıyafetlerde kullanılan bu tip kemer tokalarını "F tipi" olarak sınıflandırmıştır¹⁰⁵⁴. MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilen ve çok uzun bir süre kullanım gören bu tip kemer tokalarının benzerleri Albertfalva'da¹⁰⁵⁵ ve Vindonissa'da¹⁰⁵⁶ görülmektedir. Oval formlu diğer kemer tokası tipi de Kat. No:I12'de yer almaktadır. Levhasız bir form gösteren kemer tokasının benzerleri Sardis'te¹⁰⁵⁷ ve Nemea'da¹⁰⁵⁸ ortaya çıkarılmış olup MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Levhalı kemer tokası örneklerinden Kat. No:I13 ve Kat. No:I14'ün sadece levha bölümleri günümüze ulaşmıştır. Oval formlu olan levhalar, sahip oldukları iki adet delikten geçen çivilerle kemere applike edilmekteydi. Geri kısmında yer alan pim boşluğu ise kemer tokasının birleştiği menteşe bölümünü meydana getirmektedir. Bu tip tokaların Roma dönemi askeri kıyafetlerinde çok sık görüldüğü bilinmektedir. MS 3-5. yüzyıla ait olan levhalı kemer tokalarının benzerini Kibyra'da¹⁰⁵⁹ görmekteyiz.

¹⁰⁵⁰ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 72.

¹⁰⁵¹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 72.

¹⁰⁵² Khamis, Kat.No: BR21.

¹⁰⁵³ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, Kat.No: B60.

¹⁰⁵⁴ Thomas, M.D., *Lorica Segmentata, Volume II: A Catalogue of Finds*, Berwickshire, 2003, Fig.44.

¹⁰⁵⁵ Szirmai, K., "Small Bronze and Iron Finds from the vicus of the Military Fort Budapest-Albertfalva", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen, 1995, ss.427-434, Kat.No.18

¹⁰⁵⁶ Unz-Deschler, Kat.No: 2045.

¹⁰⁵⁷ Waldbaum, Kat.No: 709.

¹⁰⁵⁸ Miller, "Excavations at Nemea 1975", Pl.37/d.

¹⁰⁵⁹ Demirer, Kat.No: B13.

Kat. No:I15’de yer alan kemer tokası, yuvarlak profilli bronz çubuğun bükülmesiyle meydana gelmiştir ve yassı bir dile sahiptir. MS 4-5. yüzyıla ait olan kemer tokasının benzerini Nemea’da görmekteyiz¹⁰⁶⁰. Parion kazılarında ortaya çıkarılmış diğer bir levha kemer tokası örneği Kat. No:I16’da yer almaktadır. Yuvarlak formlu kemer tokası yine yuvarlak hatlı bir levhaya sahip olup, levhanın üzerinde iki adet aplik deliği yer almaktadır. MS 4-5. yüzyıla ait olan levhalı kemer tokasının benzer örnekleri Saalburg’da¹⁰⁶¹ ve Slovakya’da¹⁰⁶² ortaya çıkarılmıştır. Kalp formunda levhasız kemer tokası örneği olan Kat. No:I17’nin dili noksanıdır. Lightfoot tarafından “oval tip levhasız tokalar” olarak gruplandırılmış ve birçok merkezde ortaya çıkarılmış benzerlerinin mevcut olduğu belirtilmiştir¹⁰⁶³. MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilen kemer tokasının benzer örnekleri Kibyra’da¹⁰⁶⁴ ve Saraçhane’de¹⁰⁶⁵ ortaya çıkarılmıştır. Kemer tokalarının son örneğini ise yüzeyde ele geçmiş olan Kat. No:I18’de teşkil etmektedir. Kafatası forma sahip olan örneğin arka kısmında yarım daire şeklinde kayış halkası yer almaktadır. Kemer tokasının önden görüntüsüne önem verilmiş ve cephesi çeşitli büyüklükteki boşluklarla süslenmiştir. Kafatası formunda yapılmış olan kemer tokasının iki adet kulak veya boynuz formunda çıkıntısı mevcuttur. Benzer örneğini göremediğimiz eserin yüzeyde ele geçmesinden de dolayı tarihlendirmek mümkün olmamıştır.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan kemer tokalarını kendi içinde değerlendirildiğinde MS 3. yüzyıldan itibaren levhalı kemer tokalarının yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Formlarının her dönemde farklı olduğu gözlemlenen kemer tokalarının, yüzeyde ele geçen Kat. No:I18 dışında, hepsinin süssüz ve sadece işlevsel olduğu söylenebilir.

3.9.5. Kemer Ucu (Kat. No: I19, Lev. XXXVII, Çiz.22)

Kemer uçları, pantolonların keşfedilmesiyle yaygınlaşan kemerlerin Geç Roma-Erken Bizans döneminde zenginleşen formları ve süslemeleriyle beraber ortaya çıkmış olmalıdır. Kemer ucu, kayışın kemer tokası olmayan ucuna pinlerle applike edilmektedir.

¹⁰⁶⁰ Miller, “Excavations at Nemea 1975”, Pl.37-d.

¹⁰⁶¹ Jakobi, Die Metallfunde vom Dünsberg, Taf.4/11.

¹⁰⁶² Krekovič, E., “Military equipment on the territory of Slovakia”, *JRMES*, Vol.5, 1994, ss.211-225, Fig.5-7.

¹⁰⁶³ Lightfoot, Res.9/d.

¹⁰⁶⁴ Demirer, Kat.No: B19.

¹⁰⁶⁵ Harrison, Kat.No: 554.

Kemere görsellik katmasının yanı sıra, kayışın pantolonun bel kısmında yer alan kemer deliklerinden daha rahat geçmesini de sağlamaya yaramaktadır. Agorada ele geçen kemer ucu, ortadan simetrik şekilde bükülmüş bir levhadan meydana gelmiştir. Üzerinde, kayışa applike edilmesini sağlayan üç adet delik yer almaktadır. Pinlerin geçtiği bu deliklerin dışa bakan tarafında metal çapağı yer almazken arka tarafta kalan yüzünde metal çapakları görülmektedir. Pim deliklerinin olduğu kısımlar dairesel formda verilmiştir. Kemer ucunun en dikkat çekici ayrıntılarından birisi de kemer ucunun arasında kalan kayış parçasının varlığıdır. Kayış parçası incelendiğinde, deri olduğu anlaşılmış olup; ait olduğu kemerin deri bir kemer olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir. Parion kazılarında ortaya çıkarılmış olan kemer ucu şu ana kadar Anadolu'da ortaya çıkarılmış tek örneği teşkil etmektedir. Şu ana kadar sadece Litvanya'da yapılan kazılarda benzerine rastladığımız kemer ucu¹⁰⁶⁶, Parion örneğinden farklı olarak iki pim deliğine sahiptir. Ortaya çıkarıldığı tabakanın kontekstiyle değerlendirildiğinde eserin MS 5-6. yüzyıla ait olması gerekmektedir.

3.9.6. Kolye (Kat. No: I20-I22, Lev. XXXVIII, Çiz.23)

Parion kazılarında ortaya çıkarılmış süs eşyalarından biri de kolyelerdir. Tek öğeli boyun takılarına kolye, boynu saranlara boyunluk, çok öğeli olanına da gerdanlık adı verilmektedir. Çeşitli halka ve formlardan oluşan ögesiz zincirler de kolye grubuna girmektedir. Önceleri yalın olarak kullanılan metale yarı değerli taşların ilave edilmesi ile zengin görüntüler meydana getirilmiştir. Ayrıca altın tozu kaplama terrakotta taneler de kullanılmıştır¹⁰⁶⁷. Arkaik ve Klasik dönemde kolye formlarının zenginleştiği, kavun, nar, meşe palamudu, boğa başı ve özellikle MÖ 4. yüzyılda kadın şeklinde pendantların eklenmeye başlandığına tanık olunmaktadır¹⁰⁶⁸. Bunlar gerdanlıkların ya da zincirlerin ortasına tek başına asılmıştır¹⁰⁶⁹.

Parion kazılarında toplamda 3 adet kolye ucu ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:I20'de gördüğümüz kolyenin halkası, yuvarlak kesitli bronz telin daire şeklinde bükülmesiyle meydana getirilmiştir. Telin ucu, halkanın üst kısmında bir tur dolaştıktan

¹⁰⁶⁶ Bitner, A.-Wroblewska, Kontny, B., "Controversy about three-leaf arroheads from Lithuania", *Archaeologia Lituana*, No.7, Vilnius, ss.104-122, Fig.8/16.

¹⁰⁶⁷ Kurt Bingöl, I., *Antik Takılar*, Ankara, 1999, 33.

¹⁰⁶⁸ Özgülner, 64.

¹⁰⁶⁹ Meriçboyu, 53.

sonra kendi etrafında bükülmüştür. Halkaya, büyük halkanın yapıldığı tarzda iki adet halka takılmıştır. Küçük halkalara ise terakota boncuklar applike edilmiştir. Eser mezar içerisinde tek başına ele geçmesinden dolayı kolye ucu olduğu düşünülmüştür. 36 mm çapa sahip olmasından dolayı bir küpenin parçası olma ihtimali de mevcuttur. Kolye ucu, nekropol kazılarında ortaya çıkarılan M 141 nolu mezardan üç adet terrakotta figürin¹⁰⁷⁰ ve bir adet bronz ayna¹⁰⁷¹ ile birlikte ele geçmiştir. Kolye ucunun benzeri, Ayios Ermoyenis Nekropolü'nde¹⁰⁷² yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Eser, ait olduğu mezarın konteksti ve benzer örneği ile değerlendirildiğinde MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Diğer bir kolye ucu örneği ise sikkeden devşirilmiş olan Kat. No:I21'dir. Sikke, üzerine açılan bir delik sayesinde zincir ya da deriden bir kolyeye takılmıştır. Sikkenin üzerindeki imparator ve lejant net seçilemese de M 115 mezarının içerisindeki diğer ölü hediyeleri sayesinde MS 2-3. yüzyıla ait olduğu anlaşılmıştır. MS 2-3. yüzyıllarda imparator sikkesi veya madalyonlarının yüzük kaşlarında, broşlarda ve kolye sarkaçlarında kullanımı moda olmuştur¹⁰⁷³. Bu bilgi, Laodikeia'da¹⁰⁷⁴ ortaya çıkarılan sikkeden devşirme kolye ucunun, ele geçtiği mezarın kontekstiyle yapılan tarihlendirmesiyle desteklenmiştir. Son kolye ucu örneği ise Yamaç Hamamı'nda ortaya çıkarılan Kat. No:I22'dir. Kolye ucu yuvarlak kesitli bronz halkaya takılan, yuvarlak kesitli cam bir halkadan meydana gelmiştir. Kolye ucunun bir benzerine rastlanılmamakla birlikte, ele geçtiği tabakanın kontekst malzemesiyle değerlendirildiğinde MS 5-6. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Parion kazılarında ortaya çıkan kolye uçlarının sayıca az olması nedeniyle değerlendirmek şu aşamada çok güçtür. Ele geçen eserler Roma dönemi ve Geç Roma dönemine ait olması nedeniyle daha erken dönem kolye uçları hakkında yorum yapılamamaktadır.

3.9.7. Küpe (Kat. No: I23-I29, Lev. XXXVIII, Çiz.23)

Kulağı süsleme güdüsünün evrensel simgesi olan küpelerin ilk örnekleri kulağa takılan sade halka süslerdi ve kadına özgü bir takı sayılırdı. Anadolu'da 3. Bine ait

¹⁰⁷⁰ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 212- Kat. No:214.

¹⁰⁷¹ Bkz. Kat. No: E6.

¹⁰⁷² McFadden, Pl.XLV/115,116.

¹⁰⁷³ Higgins, 173.

¹⁰⁷⁴ Şimşek, Kat.No: 371.

Troia II, Alacahöyük ve Eskiypar küpe buluntuları form ve teknik üstünlüğünü o dönem için kanıtlayan belgelerdir. Arkaik ve klasik dönemlere ait mezarlarda ince işçilik gösteren çok güzel küpeler bulunmuştur¹⁰⁷⁵. Biçim olarak çok fazla çeşitlilik göstermeyen ve son derece yalın olan küpeler etkileyici görünüme sahiptirler. Bu dönemlere ait küpelerin genellikle hilal ve spiral biçimli olduğu bilinmektedir¹⁰⁷⁶. Hellenistik çağ küpelerinde, aynı çağın diğer sanat dallarında olduğu gibi çarpıcı ve etkileyici nitelikler dikkat çeker. Göze çarpan diğer bir özellik de, insan ve hayvan figürlerinin bol kullanılmasıdır¹⁰⁷⁷. Roma döneminde ise küpeler oldukça çeşitlidir. Masif görünlü küresel sarkaçlı veya içi boş küreler, diskli ya da farklı formlarda sarkaçları olan küpeler yanında, taşlı veya taşsız türleri de ortaya çıkar. Bizans döneminde, yarı değerli taşlarla süslenmiş, ajur tekniğiyle yapılmış bitki ve hayvan figürlerine sahip küpeler yoğun bir şekilde kullanılmıştır¹⁰⁷⁸.

Parion'da toplam 7 adet küpe gün yüzüne çıkartılmıştır. Küpelerin içerisinde Kat. No:I23 ve I24'te yer alan küpeler ele geçtiği mezarın tarihi nedeniyle önemlidir. Parion Güney Nekropolü kazılarında L 4 mezarda ortaya çıkarılan bu küpeler, yuvarlak kesitli bronzun çingirak formunda dökülmesiyle ve bu metale terrakota boncuğun eklenmesiyle meydana gelmiştir. Diğer mezar kontekstlerinden anlaşıldığı kadarı ile mezarın bir kız çocuğuna sahip olduğu anlaşılmıştır¹⁰⁷⁹. Küpeler, L 4 nolu mezara bir adet mermer alabastron, bir adet yüzük ve aşık kemikleri ile birlikte bırakılmıştır¹⁰⁸⁰. Küpelerin benzer örneklerine Bergama'da¹⁰⁸¹ ve Apollonia'da¹⁰⁸² rastlanmıştır. Eser benzer örnekleri ve konteksti yardımıyla değerlendirildiğinde MÖ 6. yüzyıla ait olmalıdır. Diğer bir küpe ise yine nekropolde, M 87'de ortaya çıkarılan Kat. No:I25'tir. Yuvarlak kesitli bronz telin daire formunda bükülmesiyle meydana gelmiştir. Küpenin kulak deliğine giren kısmı dik bir şekilde bükülmüş ve tel kendi etrafında bir tur

¹⁰⁷⁵ Kurt Bingöl, 33.

¹⁰⁷⁶ Ergil, T., *Küpeler:İstanbul Arkeoloji Müzeleri Küpeler Kataloğu*, İstanbul, 1983, 6.

¹⁰⁷⁷ Ergil, 6.

¹⁰⁷⁸ Kurt Bingöl, 33.

¹⁰⁷⁹ Kasapoğlu, "Parion Güney Nekropolü'nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları", s.107.

¹⁰⁸⁰ Kasapoğlu, "Parion Güney Nekropolü'nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları", Res.12.

¹⁰⁸¹ Gaitzsch, Eisenfunde aus Pergamon. Geräte, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann, Taf.56/V29,V41.

¹⁰⁸² Amore, M.G., *Settlement and Burial in Apollonia and Its Area (Albania)*, (Universty of Cincinnati, in the Departmen of Classics of the College of Arts and Sciences Unpublished Master of Arts), Torino, 1993, Fig.130.

döndürülmüştür. Küpe, ortaya çıkarıldığı mezara bir adet kantharos¹⁰⁸³, bir adet lagynos¹⁰⁸⁴, yirmi adet terrakotta figürin¹⁰⁸⁵ ve bir adet bronz halka¹⁰⁸⁶ ile birlikte bırakılmıştır. Kontekst malzemelerle birlikte değerlendirildiğinde MS 1. yüzyıla tarihlendirilen küpenin benzeri Arykanda kazılarında ortaya çıkarılmıştır¹⁰⁸⁷. Parion kazılarında basit ve yalın 3 adet küpe ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:I26, I27 ve I28 Yamaç Hamamı'nda aynı tabakada ortaya çıkarılmıştır. Benzer örneğine Nemea'da¹⁰⁸⁸ rastlanılan Kat. No:I26'nın iki ucu sivri, dairesel bir forma sahip olup, uç kısmına yakın bir noktada kısa ve sivri bir çıkıntıya sahiptir. Kat. No:I27'deki yuvarlak kesitli metalin yuvarlak şekilde bükülmesiyle oluşturulmuştur. Bergama'da¹⁰⁸⁹ benzerini gördüğümüz küpenin bir ucu bükülerek dairesel bir süsleme yapılmıştır. Kat. No:I28'deki küpe de tıpkı I26 ve I27'de olduğu gibi yuvarlak kesitli metalin dairesel formda bükülmesiyle oluşmuştur. Laodikeia'da¹⁰⁹⁰ benzeri ortaya çıkarılmış iki ucu sivri olan küpenin, bir ucu kendi etrafında küçük bir halka oluşturacak şekilde döndürülmüştür. Yamaç Hamamı'nda ortaya çıkarılmış üç küpe ele geçtiği tabakadaki kontekst malzemelerle değerlendirildiğinde MS 4-5. yüzyıla ait olması gerekmektedir. Küpelerin içerisinde en görkemli süslemelere sahip eser Kat. No:I29 Parion Tiyatrosu kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Gümüş kaplama bronz küpe, kayık formu iki levhanın karşılıklı birleştirilmesinden meydana getirilmiştir. Küpenin alt kısmında ve dışa bakan yüzeyinde taş yuvaları yer almaktadır. Dışa bakan yüzeyinde küçük, yuvarlak, üç adet taş yuvası yer almakta olup, iki tanesinin taşı düşmüştür. Alt kısımdaki cam boncuklarla süslenmiş taş yuvaları, dikdörtgen forma sahip dış yüzeydeki yuvalara oranla daha büyüktür. Küpe halkası, hareketli bir mekanizmaya sahip olup, halka şeklinde küçük bir yuvaya girmektedir. Korinth'te¹⁰⁹¹ form açısından benzer örneği ortaya çıkarılmış küpe, ele geçtiği tabakanın konteksti ve benzer örneği ışığı altında MS 9-11 yüzyıla tarihlendirilmektedir.

¹⁰⁸³ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:73.

¹⁰⁸⁴ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 53.

¹⁰⁸⁵ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 30, Kat. No:47, Kat. No:74- Kat. No: 77, Kat. No: 99- Kat. No: 102, Kat. No: 306, Kat. No: 347, Kat. No: 367- Kat. No: 370, Kat. No: 363, Kat. No: 364, Kat. No: 381.

¹⁰⁸⁶ Bkz. Kat. No: K31.

¹⁰⁸⁷ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, Kat.No: B36.

¹⁰⁸⁸ Miller, "Excavations at Nemea 1979", Pl.43/a.

¹⁰⁸⁹ Waldbaum, Kat.No: 737.

¹⁰⁹⁰ Şimşek, Kat.No: 1094.

¹⁰⁹¹ Davidson, Corinth: The Minor Objects, Vol:XII, Kat.No: 2045.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan küpelerden en erkeni Arkaik döneme, en geç örnek ise Geç Bizans dönemine aittir. Küpelerin tarihsel açıdan form gelişimi ait oldukları dönemler arasında büyük bir zaman farkı olmasından dolayı sağlıklı bir değerlendirme yapmak mümkün olmamaktadır. Fakat ortaya çıkarılan örneklerden Arkaik döneme ait olan Kat. No:I23 ve I24'ün yalın fakat süslü olduğu, Roma dönemine ait olan Kat. No:I25'in yalınlaştığı, Bizans dönemi ait olan Kat. No:I26, I27 ve I28'in ise daha süslü olduğu söylenebilir.

3.9.8. Toka (Kat. No: I30-I32, Lev. XXXVIII, Çiz.23)

Saç tokaları Anadolu'da Tunç Çağı'ndan beri görülmektedir. Alacahöyük mezarlarında iskeletin başının yakınında bulunmuş olan malzemelerin saçları toplamak ya da saçlara süs olarak takıldıkları varsayılmaktadır¹⁰⁹². Parion kazılarında toplam 3 adet saç tokası ortaya çıkarılmıştır. İlk saç tokası Kat. No:I30'da yer almaktadır. Parion Güney Nekropolü kazılarında ortaya çıkarılan eser, saç tokası olarak kullanılmasının yanı sıra elbise iğnesi olarak da kullanılmaktadır¹⁰⁹³. Lahit mezar içerisinde ortaya çıkarılan eserin iskeletin omuz kısmına yakın bir yerde ele geçmiş olmasından dolayı toka mı elbise iğnesi mi olarak kullanıldığı tam olarak anlaşılamamıştır. Baş kısmı küt formlu olan eser, uç kısma doğru sivrilmiştir. Toka/elbise iğnesinin antik dönemde pek örneğine rastlanılmamış olması, eserin yerel üretim olma ihtimalini doğurmaktadır. Ele geçtiği lahitin kontekst malzemesiyle değerlendirildiğinde MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Diğer saç tokaları Roma Hamamı kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:I31 ve I32'de yer alan halka formlu tokaların, uç kısımları ise incelemeye birbiri üstüne oturmaktadır. Benzer örnekleri spiral saç tokası olarak karşımıza çıkan halkalar¹⁰⁹⁴, içerisinde saç geçirildikten sonra sıkılarak kullanılmıştır. Benzer örneklerine Cyprus'ta rastlanılan halkaların Roma Hamamı sektöründe ele geçtiği tabakanın kontekst malzemesine göre değerlendirildiğinde MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan toka sayısının yeterli sayıda olmamasından dolayı ayrıntılı bir değerlendirme şu aşamada mümkün görünmemektedir. Fakat ele geçen örneklerden Arkaik dönemden Roma dönemine kadar kadınların saçlarında süs

¹⁰⁹² Kurt Bingöl, 33.

¹⁰⁹³ Ayaz, s.17.

¹⁰⁹⁴ Kurt Bingöl, Kat.No: 97-98.

eşyası kullandıkları tokaların çeşitli formlara sahip, süssüz ve yalın olduğu gözlemlenmektedir.

3.9.9. Yüzük (Kat. No: I33-I40, Lev. XXXVIII, Çiz.23)

Yüzükler, kadınlar ve erkekler tarafından süs eşyası, mühür, asalet, rütbe belirtme, nişan, tılsım, nazarlık, anahtar yüzükler ve zehir taşıma gibi işlevsel amaçlarla kullanılmışlardır¹⁰⁹⁵. El parmaklarına bazen de ayak parmaklarına takılan yüzük halkalarının kesiti yarım daire, kare ince bant gibi farklı biçimlerde olabilmektedir. Düz halka yüzüklerin dışında, kaşlı yüzükler de kullanılmıştır. Yüzük formları zamanla değişerek yeni formlar ortaya çıkmıştır. Arkaik ve Erken Klasik dönem yüzüklerinin standart formu ince halkalı, yuvarlak kesitli ve kaşı ince yaprak şeklinde olan üzengi biçimli yüzüklerdir¹⁰⁹⁶. Geç Arkaik ve Erken Klasik dönemde yüzük tiplerinin çeşitliliğinde bir artış görülür. Bu dönem yüzüklerinde insan ve hayvan figürleri sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

Arkaik dönemin yalın takı formları MÖ 5. yüzyıldan itibaren karmaşıklaşmış; birçok kuyumculuk tekniğinin kullanılarak çeşitli bezemelerin birleşmesinden meydana gelen gösterişli kompozisyonlar oluşturmuştur¹⁰⁹⁷. Hellenistik dönemde yüzükler süs eşyası yanında, mühür, nazar ve büyü için kullanılırdı. Bu dönemde taşlı yüzükler ortaya çıkmıştır¹⁰⁹⁸. MÖ 5-4. yüzyılda görülen masif yüzüklerin yapımı Hellenistik dönemde de sürmüştür. Hellenistik dönem içerisinde yüzüklerin boyutları büyümeye, kaş kısmı geniş ve düz bir form almaya başlar. Öte yandan yüzük halkası “D” şeklini almış, halkanın kaş ile birleşim yeri, dik gelerek omuz yapmıştır. Bu değişimin en önemli nedeni, büyük, düz ve yassı, yarı değerli taşların kullanımının moda olmasıdır. Hellenistik dönemin sonuna kadar devam eden bu moda sonucu yüzüklerin formları da değişmiştir¹⁰⁹⁹.

Roma dönemine gelindiğinde geniş halkalı, oval kaşlı yüzükler görülmeye başlar. Hellenistik dönemde görülen “D” formlu yüzük halkası Roma döneminde de

¹⁰⁹⁵ Özgülner, 56.

¹⁰⁹⁶ Özgülner, 57.

¹⁰⁹⁷ Türe, A.-Savaşçın, M.Y., *Anadolu Antik Takıları*, İstanbul, 2002, 99.

¹⁰⁹⁸ Meriçboyu, 178.

¹⁰⁹⁹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 65.

görülmeye devam eder. Yüzük halkaları omuza doğru kalınlaşmıştır ve kaşın yüzeyi düzdür. Kaştaki oval yuvaya oval bir taş gömülür. Bu yüzükler masif olarak değil, levhanın şekillendirilerek içine dolgu maddesi konması ile yapılmaktaydı. MS 2. yüzyılda da benzer şekilde yüzük halkasının yukarıya doğru kalınlaştığı, halka boşluğu ve kaş yüzeyinin yuvarlak biçim aldığı formlar belirgin hale gelir¹¹⁰⁰. MS 3. yüzyılda yuvarlak halka yerine, omuzları yukarı kalkık ve daha ince halkalı yüzükler yapılmaya başlanmıştır¹¹⁰¹. Geç Roma dönemine gelindiğinde ise ince halkalı, konik kaşlı, dışı çokgen, içi yuvarlak halkalı olan yüzükler de görülmeye başlar. Aynı dönemde masif halkanın üzerine dörtgen bir kaş yerleştirilmeye başlanmıştır. MS 4-5. yüzyılda, Hristiyanlığın güçlendiği dönemde monogramlar kaş üzerine işlenmiştir¹¹⁰².

Parion antik kentinde kazılar sonucunda 8 adet yüzük ortaya çıkarılmıştır. Yüzüklerin içerisinde en erken örnek Kat. No:I33'te yer almaktadır. Parion Güney Nekropolü kazılarında ortaya çıkarılmış yüzük, yuvarlak kesitli bir metale ve halka forma sahiptir. Yüzüğün kesiti kaş kısmına doğru incelmektedir. Kaş kısmı ince yaprak, üzengi biçimlidir. Boardman, yuvarlak kesitli ve kaşı ince yaprak şeklinde olan halka yüzüklerin Arkaik dönemin en yaygın biçimli yüzükleri olduğunu ifade etmektedir¹¹⁰³. Boardman, sınıflandırdığı Arkaik dönem yüzük tipleri içerisinde Kat. No:I33'ün benzer örneğinin çizimini yapmıştır¹¹⁰⁴. Yüzük, L 4 nolu mezara bir adet mermer alabastron, iki adet küpe¹¹⁰⁵ ve aşık kemikleriyle birlikte bırakılmıştır¹¹⁰⁶. Benzer örneğine Pergamon'da¹¹⁰⁷ rastladığımız Kat. No:I33, ele geçtiği mezardaki kontekt malzemelerle beraber değerlendirildiğinde MÖ 6. yüzyıla ait olmalıdır. Kat. No:I34'de yer alan ikinci yüzük yuvarlak forma sahiptir. İnce şerit şeklindeki yüzük metali kaş kısmına doğru genişlemektedir. Kaş kısmında yuvarlak bir yuvaya sahip olup, yuvaya yeşil renkli yuvarlak bir cam gömülmüştür. Aydın Tavukçu, alt kısmında küçük bir parçası noksan olan yüzüğü, ele geçtiği mezardaki ölü hediyeleriyle birlikte

¹¹⁰⁰ Meriçboyu, 231.

¹¹⁰¹ Meriçboyu, 233.

¹¹⁰² Meriçboyu, 236.

¹¹⁰³ Boardman, *Greek Gems and Finger Rings: Early Bronze Age to Late Classical*, 155.

¹¹⁰⁴ Boardman, *Greek Gems and Finger Rings: Early Bronze Age to Late Classical*, Fig.198-f.

¹¹⁰⁵ Bkz. Kat. No:I23, Kat. No:I24.

¹¹⁰⁶ Kasapoğlu, "Parion Güney Nekropolü'nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları", Res.12.

¹¹⁰⁷ Gaitzsch, *Eisenfunde aus Pergamon. Geräte, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann, Taf.56/V29, V41.*

değerlendirerek MÖ 1. yüzyılın sonu MS 1. yüzyılın başına tarihlendirmiştir¹¹⁰⁸. Bronz yüzükler içerisinde figürlü taşa sahip tek örnek Kat. No:I35'de yer alan yüzüktür. Halkasının büyük bir kısmı noksan olan yüzük, daire formundadır. Yüzük kaşı omuzlardan halkaya birleştirilmiştir ve oval bir taş yuvasına sahiptir. Yüzük taşı akikdir ve yuvarlağa yakın oval formudur. Akik taşın üzerine, "homonia" olarak bilinen anlaşma simgesini oluşturan tokalaşan iki el, eller arasında nar ve 2 adet başak betimleri oyulmuştur. Akik üzerinde tasvir edilen Roma döneminin en çok kullanılan betimlerinden olan "homonia" betiminde dikkat çeken en önemli farklılık, betimin stilize edilmiş olmasıdır. Tokalaşan el betimleri barış ve sadakati, buğday başağı ve nar ise bereketi temsil etmektedir. Genellikle askeri bir anlamı olmasıyla birlikte nişan yüzüğü olarak da kullanım görmüştür. "Homonia" betimi MÖ 1. yüzyıldan itibaren sıkça görülmektedir¹¹⁰⁹. MS 1. yüzyıldan sonra stilize edilerek yüzük taşlarına oyulmuş homonia tasvirinin örneklerini Royal Coin Cabinet'te¹¹¹⁰ ve Gliptica Museo'da¹¹¹¹ görmekteyiz. Ele geçtiği mezardaki diğer ölü hediyeleri ile değerlendirildiğinde MS 2. yüzyıla ait olan yüzüğün, form açısından benzer örneği Yüksel Erimtan Koleksiyonu'nda¹¹¹² mevcuttur.

Roma Hamamı kazılarında ortaya çıkarılmış yüzüklerden bir tanesi Kat. No:I36'da yer almaktadır. Kaş ve halka bölümü olmak üzere iki bölümden oluşan yüzüğün halkasını oluşturan kısım ince kesitli şeritten meydana gelmektedir. Halka bölümü kaş kısmına doğru genişlemektedir. Dikdörtgen formlu ince bir levhadan oluşan kaş bölümünün üzerine iki adet yan yana konsantrik daire motifi işlenmiştir. Perge¹¹¹³ kazılarında form açısından benzer örneği ortaya çıkarılmış olan yüzük, ele geçtiği kontekstle beraber değerlendirildiğinde MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Halka ve kaştan olmak üzere iki bölümden oluşan bir diğer yüzük Kat. No:I37'dir. İnce şerit profilli metalden oluşan halka bölümü, kaşın omuz kısmında

¹¹⁰⁸ Aydın Tavukçu, Kat.No: 22.

¹¹⁰⁹ Henig, M.,-MacGregor,A., *Catalogue of the Engraved Gems and Finger Rings in the Ashmolean Museum II: Roman*, Oxford, 2004, 113.

¹¹¹⁰ Kleibrink- Maaskant, *Catalogue of the Engraved Gems in the Royal Coin Cabinet the Hague:The Greek, Etruscan and Roman Collections*, Kat.No: 1024a.

¹¹¹¹ Garcia, R.C., *Coleccion de Gliptica Del Museo Arqueologico Nacional, Vol.I*, Madrid, 1990, Cat.469.

¹¹¹² Konuk,K.-Arslan,M., *Anadolu Antik Yüzük Taşları ve Yüzükleri*, Ankara, 2000, Kat.145.

¹¹¹³ Özgülner, N., *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, Kat.No: 48.

birleşmektedir. Oval şeklinde ince levhadan oluşan kaşın üzerine, kazıma çizgilerle haç motifi işlenmiş, haçın kolları arasında boş kalan alanlara ise çentik atılmıştır. Hristiyanlıkla ilgili motiflerin yüzük kaşlarında MS 4-5. yüzyılda yoğun kullanıldığı bilinmektedir¹¹¹⁴. Ele geçtiği kontekstinde MS 4-5. yüzyıla ait olması, Hristiyanlık ikonografisinin en önemli ögesi olan haç motiflerinin yoğun olarak kullanıldığı dönemle örtüşmektedir. Haç motifinin kullanıldığı diğer yüzük ise Kat. No:I38'dir. Halka ve kaş olmak üzere iki bölümden oluşan yüzüğün kaş kısmında yer alan haç motifi plastik bir şekilde işlenmiştir. Yüzüğün halka bölümü, ince şerit profilli metalin daire şeklinde bükülmesinden oluşmaktadır. Kaş üzerinde yer alan haç motifinin kollarının uçlarında ve tam ortasında nokta süsleme yer almaktadır. Ele geçtiği kontekst itibarıyla yüzük, MS 5-6. yüzyıla ait olmalıdır. Kat. No:I39'da yer alan yüzük ise tek parçadan meydana gelmektedir. Yüzüğün halka bölümü içte düz, dış tarafı ise yuvarlak forma sahiptir. Halka bölümünün alt kısmında küçük bir bölüm köprü oluşturacak şekilde nispeten daha ince işlenmiştir. Yüzüğün kaş kısmı oval bir forma sahip olup yüzeyi ise düzdür. British Museum'da¹¹¹⁵ benzerine rastladığımız, kaş bölümünde herhangi bir süslemeye sahip olmayan yüzüğü kontekstine göre MS 5-6 yüzyıla tarihlendirilmiştir. Parion kazılarında ortaya çıkarılmış son yüzük ise Kat. No:I40'tır. Yuvarlak kesitli bronz telin daire şeklinde bükülmesinden oluşmaktadır. İki ucu açık bırakılan yüzüğün benzer örneği Hadrianoupolis'de görülmektedir. Yüzük, benzer örneği ve ele geçtiği kontekst ile değerlendirildiğinde MS 5-6 yüzyıla ait olmalıdır.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan yüzüklerin MÖ 6. yüzyıldan MS 6. yüzyıla kadar uzun bir süre aralığına aittir. Klasik ve Hellenistik dönem yüzüklerinin Parion kazılarında ele geçmemiş olmasından dolayı, yüzüklerin kronolojik gelişimlerini gözlemlemek mümkün olmamaktadır. Yüzükler konusunda küçük bir değerlendirme yapılacak olursa, yüzük tiplerindeki çeşitlilik dikkat çekmektedir. Arkaik döneme ait en erken örnek olan Kat. No:I33'ün sade ve süssüz yapıya sahip olup, Roma dönemine ait Kat. No:I37 ve I38 'de yer alan yüzükler taşlarla süslendiği görülmektedir. Hristiyanlık dönemiyle birlikte haç tasvirleri, yüzüklerin kaş alanlarında hâkim süsleme ögesi olmuştur.

¹¹¹⁴ Meriçboyu, 236.

¹¹¹⁵ Marshall, Catalogue of the Jewellery: Greek, Etruscan and Roman in the Departments of Antiquities British Museum, Pl.XVII/591.

3.10. YAZI ARAÇLARI

İnsanın düşünmeye ve iletişim kurmaya başlaması ile düşüncelerini aktarmak için çeşitli malzemeler ortaya çıkmıştır. Tarih öncesi dönemlerde yazının icadından önce mağara duvarlarına çizilen resimler sert yüzeye çizilip kazındıkları için obsidyen ve hayvan kemikleri gibi sert maddelerden yapılmış kalemlerin tercih edilmesine neden olmuştur¹¹¹⁶. Yazının ilk olarak MÖ 4.binde Mezopotamya’da ortaya çıkmasıyla birlikte birçok farklı alet yazı yazımında kullanılmaya başlanmıştır. Ağaç levhalar, balmumu kaplı ahşap levhalar, kil tabletler ve taşlar yazının yazıldığı ilk malzemeler olmuştur. Bu malzemelerden daha sonra ortaya çıkan Mısır’a özgü papyrus bitkisinin liflerinden yapılan papyrus kâğıdı ve bir Pergamon üretimi olarak ortaya çıkan perşomen, boya kullanılarak yazının işlendiği diğer malzemeler olmuştur¹¹¹⁷. Zamanla kâğıt olarak kullanılan maddelerin daha yumuşak ve ince olması, kalemlerin de, buna bağlı olarak gelişmesi sonucunu doğurmuştur. Başlangıçtan itibaren kalemlerin gelişimi, coğrafi bölgelere de bağlı olarak, bu bölgelerde bulunan malzemelere göre biçimlenmiş ve gelişmiştir. Bütün bunların sonucunda yazının biçimi de malzemelere bağlı olarak değişmiş, sert veya yuvarlak hatlı yazı farklılıkları ortaya çıkmıştır¹¹¹⁸. Parion’da 2 adet mürekkep hokkası, 1 adet stylus olmak üzere 3 adet yazı aracı ortaya çıkarılmıştır.

3.10.1. Mürekkep Hokkası (Kat. No: J1-J2, Lev. XXXIX, Çiz.24)

Eskiçağda yazının üzerine yazıldığı kâğıt için kullanılan kalemler dışında, diğer yazı araç ve gereçleri de kullanılıyordu. Bunların başında gelen araçlardan bir tanesi de mürekkep hokkasıdır¹¹¹⁹. Mürekkep hokkaları silindirik biçiminde, pişmiş toprak, bronz veya diğer metallere ya da boynuzdan yapılıyordu. Pişmiş topraktan yapılmış mürekkep hokkaları Pompei’de çok sayıda bulunmuştur. Roma Calliste mezarlığında ise bronzdan ve üzeri gümüş telkari bezemeli silindirik hokkalar ortaya çıkmıştır. Süslemesiz sade olan tipleri de olan hokkaların kalem ucunun sokulduğu ağız kısmında kulpa benzeyen tutamaklı bir kısım yer alır¹¹²⁰. Bu tutamak yardımı ile hokkanın ağız

¹¹¹⁶ Yıldız, Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu, 185.

¹¹¹⁷ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 61.

¹¹¹⁸ Yıldız, Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu, 185.

¹¹¹⁹ Yıldız, Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu, 205.

¹¹²⁰ Yıldız, Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu, 206.

kısımında yer alan kapağın kaldırılması sağlanmıştır¹¹²¹. Antik dönemde en çok kırmızı ve siyah renkli mürekkepler kullanılmıştır¹¹²².

Parion Güney Nekropolü kazılarında aynı kotta ve alanda bazı bölümleri yok olmuş iki adet mürekkep hokkası ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:J1'deki hokkanın, Kat. No:J2'deki hokkaya göre daha fazla parçası günümüze gelmiştir. Silindirik bir form gösteren hokkaların, ağız kısımlarında, kapak kaldırma çıkıntısının varlığından dolayı bir kapağa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Hokkaların ağız kısımları, kapak kısmının buraya monte edilmesinden dolayı mukavementini arttırmaya yönelik olarak kalın cidarlı yapılmıştır. Mürekkep hokkalarının her ikisi de aynı form ve boyutlara sahiptir. Mürekkep hokkaları, muhtemelen tahrip edilmiş bir mezarın içerisine ölü hediyesi olarak bırakılmıştır. Tahrip olmuş bir mezara ölü hediyesi olarak bırakılmış olan hokkalar, mezar sahibinin yaşarken meslek olarak kâtiplik yaptığını işaret etmektedir. Form açısından hokkaların benzer örneklerine St.Severin'de¹¹²³ ve Bas-Danube'de¹¹²⁴ rastlamak mümkündür. Benzer örnekleri ışığında hokkalar MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır.

3.10.2. Stylus (Kat. No: J3, Lev. XXXIX, Çiz.24)

MÖ 3. binden itibaren papyrus ve deri üzerine yazılar su kamışından yapılan kalemlerle yazılmıştır. Kil tabletler üzerine yazmak için ise styluslar kullanılmıştır. Demir, fildişi, kemik, bronz gibi malzemelerden yapılan styluslar, kil tabletlerin yanında balmumu tabletlere de yazı yazmak için kullanılmıştır¹¹²⁵. Kalemin sivri kısmı yazı yazmaya; yayvan, keski ağızlı dip kısmı ise balmumu üzerine yazılan yazıyı silmeye yarıyordu¹¹²⁶. Bronzdan yapılmış stylusları tapınaklarda ya da devlet işlerinde görevli, ayrıcalıklı kişilerin kullandıkları, diğerlerinin ise yazı yazmak için kemik, tahta ya da kamıştan yapılmış kalemlerle yetindikleri sanılmaktadır¹¹²⁷. Şekil ve malzeme benzerliğinden dolayı "saç iğnesi" olarak kullanım gördüğü de düşünülen stylusların¹¹²⁸

¹¹²¹ Yıldız, Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu, 207.

¹¹²² Demiriş, B., *Eskiçağ'da Yazı Araç ve Gereçleri*, İstanbul, 1995, 21-22.

¹¹²³ Fremersdorf, F., "Weitere Ausgrabungen unter dem Kreuzgang von St.Severin in Köln", *BJ, Heft 131*, 1926, ss.290-324, Abb.1-14.

¹¹²⁴ Simion, Fig.1/4,5.

¹¹²⁵ Demiriş, 20.

¹¹²⁶ Davidson, *Corinth: The Minor Objects*, Vol:XII, s.184.

¹¹²⁷ Demiriş, 20.

¹¹²⁸ Demirer, 122.

ayrıca tıp aleti olarak da kullanıldığı ileri sürülmüştür¹¹²⁹. Styluslar MS 13-14. yüzyıla kadar kullanıma devam etmiştir¹¹³⁰.

Parion Tiyatrosu'nda yapılan kazılarda ortaya çıkarılan stylus Kat. No:J3'de yer almaktadır. Ele geçen Kat. No:J3, genel stylus tipinde olup 160 mm uzunluğundadır. Sivri olan kısma yakın bir bölümü aşırı korozyon nedeniyle zayıflayarak bükülmüştür. Stylusun dairesel kesitli gövdesinin yazı yazmaya yarayan ucu sivri, yazılanları silmeye yarayan diğer ucu ise yassı, keski şeklinde sona ermektedir. Klasik formda olan styluslarla hemen hemen her arkeolojik kazıda karşılaşmak mümkündür. Üzerinde herhangi bir süslemeye sahip olmayan Kat. No:J3'ü, çok belirgin süsleme ve tipolojisi olmadığından dolayı tarihlendirmek güçtür. Ele geçtiği kontekste göre MS 2-3. yüzyıla tarihlenen stylusun form açısından benzer örneklerine Isthmia'da¹¹³¹ ve Ulpia Traiana'da¹¹³² rastlanılmıştır.

Parion antik kentinde ortaya çıkarılan yazı gereçlerini yetersiz bir sayıda olmasından dolayı gelişimlerini değerlendirmek şu aşamada mümkün görünmemektedir. Yazı gereçlerinin antik dönemde yazı yazmayı bilen herkese ait olabileceği gibi kâtiplik mesleğini icra eden şahıslara da ait olma ihtimalini ortaya koymaktadır. Özellikle iki adet hokkanın birlikte çıkarılmış olması mezar sahibinin kâtip olma ihtimalini güçlendirmektedir.

3.11. DİĞER

Parion kazılarında metal objeler içerisinde herhangi bir grup altında değerlendirilmeyen bir takım bronz objeler, "Diğer" başlığı altında değerlendirilecektir. "Diğer" grubunun sayıca en fazla objelerine sahip olan grubu "Aplik" grubudur.

3.11.1. Aplik (Kat. No: K1-K18, Lev. XXXIX-XL, Çiz.24-25)

Çok farklı kullanım alanlarına sahip olan apliklerin genellikle bronzdan yapıldığı ve görselliğin ön planda tutulduğu görülür. Aplikler, ahşap ya da tekstil ürünlerin de kullanılan objelerdir. Apliklerin genel bir tipolojisi ve form gelişimi günümüze kadar

¹¹²⁹ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, s.43.

¹¹³⁰ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 61.

¹¹³¹ Raubitschek, I.K., *Isthmia: The Metal Objects (1952-1989)*, Vol.:VII, Princeton, 1998, Pl.62/386.

¹¹³² Alicu, D., *Small Finds From Ulpia Traiana Sarmizegetusa I., Biblioteca Musei Napocensis IX*, Cluj, 1994, Pl.18/124.

yapılmamıştır. Bağımsız bir şekilde ele geçen bazı apliklerin, ele geçtikleri tabakalardaki kontekst malzemeler sayesinde tarihlendirilmeleri mümkün olmuştur.

Aplik olarak en erken örnek Kat. No:K1'de yer almaktadır. Urne olarak kullanılmış kabın ağzına kapak şekilde applike edilen Kat. No:K1, ince bronz levhadan meydana gelmektedir. Repousse teknikte yapılan ion kymationunun üstüne, yine repousse teknikte anthemion kuşağı olarak adlandırılan lotus-palmet dizisi yapılmıştır. Urne olarak kullanılan kaba, kapak olarak eklenen obje, ait olduğu kabın MÖ 5. yüzyıla ait olmasında dolayı aynı döneme tarihlendirilmektedir. Kat. No:K2'de yer alan aplik ise bir kadın figürinidir. Khimation giymiş figürin, bir elini ağzına doğru, diğer elini ise kolunu dirsek hizasından kırarak göğüs hizasında doğru hareket ettirmiştir. Hareketsiz şekilde betimlenmiş eserin çok küçük boyutlu olmasından dolayı; kıvrımlar, elbisenin belden aşağısında birbirine paralel olarak verilmiştir. Baş kısmında saç bandı ya taca benzer bir obje görülmektedir. Figürinin arkasında küçük bir aplik halkası mevcuttur. Bu tür objelerin çeşitli bronz kaplara applike edildiği düşünülmektedir. Figürin, ele geçtiği mezarın içerisindeki altı adet terrakotta figürinlerle¹¹³³ birlikte ele geçmiştir. Eser, ele geçtiği mezardaki diğer kontekst malzemelerle beraber değerlendirildiğinde MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Daire formunda, ince bir levhadan oluşan Kat. No:K3'teki aplik, Parion Güney Nekropolü'nde M 18 mezarında ortaya çıkarılmıştır. Üzerinde herhangi bir süsleme olmayan aplik, kenarlarında 4 adet, tam ortasında 1 adet olmak üzere 5 adet aplik deliğine sahip olup; muhtemelen bir tekstil ürününe applike edilmiştir. Pisidia Antiochia¹¹³⁴ kenti kazılarında benzer örneği ortaya çıkarılmış olan aplik, ele geçtiği mezardaki diğer ölü hediyeleriyle değerlendirildiğinde MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır.

Dikdörtgen formlu, ince levhadan oluşan aplik, Kat. No:K4'te yer almaktadır. 8 adet kare şeklinde deliğe sahip aplik her iki taraftan 2,5 cm civarında bir uzunlukta içe doğru bükülmüştür. Aplik, formundan dolayı kare ya da dikdörtgen bir ahşap malzemeye çakılmış olmalıdır. Diğer bir aplik ise Kat. No:K5, dairesel forma ince bir levhadan meydana gelmiştir. Ortasında aplik deliği yer almaktadır ve kenarına yakın bir yerde kademeli bir süsleme yapılmıştır. Ele geçtiği tabakaların kontekstine göre Kat.

¹¹³³ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 118, Kat. No:138, Kat. No: 161, Kat. No: 188- Kat. No: 190.

¹¹³⁴ Gültekin, Kat.No: 59.

No:K4 ve Kat. No:K5 aplikleri MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Dikdörtgen kesitli aplik Kat. No:K6'da yer almaktadır. Aplik, halka şeklinde bir aplik deliğinden ve halkaya dik oturan bir saplamadan meydana gelmiştir. Benzerine Köln'de¹¹³⁵ rastladığımız aplik, ele geçtiği tabakanın kontekstine göre MS 3-4. yüzyıl aralığına tarihlendirilmektedir. Baş kısmı topuz şeklinde olan, uç kısma doğru sivrilen üçgen profilli aplik, Kat. No:K7'de yer almaktadır. Arkasında üçgen bir saplamaya sahip olan apliğin benzeri Korinth'te ortaya çıkmıştır¹¹³⁶. Korinth'te benzeri ortaya çıkan aplikle ilgili Davidson, ahşap bir mobilyanın süsleyici destek ayağı olabileceğinin ifade etmiştir¹¹³⁷. Haç formlu, başında topuz olan aplik Kat. No:K8'de yer almaktadır. Aplik, iki adet levhanın karşılıklı birleştirilmesinden meydana gelmiştir. Levhaların arasında bir adet pim dikkati çekmektedir. Aplik, pim sayesinde muhtemelen bir deriye ya da tekstile applike edilmiştir. Kat. No:K9'da yer alan aplik baklava dilimi formundadır. İnce bir levhadan oluşan aplik, üst kısmında kırık bir aplik deliğine sahiptir. Benzer örneğine Sempronii'de¹¹³⁸ rastladığımız aplik muhtemelen ahşap bir malzemeye applike edilmiştir. Kat.No.K7, Kat. No:K8 ve Kat. No:K9 ele geçtikleri tabakaların kontekstine göre değerlendirildiğinde MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kat. No:K10'da yer alan aplik iki parçadan meydana gelmektedir. Daire şekline ince bir levha, etrafını çeviren dikdörtgen kesitli ince dairesel levhanın içine oturtulmuştur. Repousse teknikte üzerine “ΛΕΟΝ” yazıtı işlenmiş olan aplik, bir tanesi ortasında, iki tanesi kenarında olmak üzere 3 adet deliğe sahiptir. Üzerinde özel isime sahip olan aplik muhtemelen metal bir esere ya da küçük cep aynasına applike edilmiş olmalıdır. Kat. No:K11'de yer alan dört ayaklı aplik, haç formundaki bir levhaya oturmaktadır. Profilden bakıldığında dikdörtgen formlu boşluklara sahip apliğin üst bölümü, bukle şeklinde parçaların üst üste bindirilmesinden oluşmuştur. Alt kısmında kurşun izleri mevcut olan aplik, muhtemelen başka bir metala oturtulmaktaydı. Kat. No:K10 ve K11'deki eserler ele geçtiği tabakaların kontekstine göre değerlendirildiğinde MS 4-6. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kat. No:K12 ve K13 aplikleri ince şerit halindeki bronz levhaların bükülmesiyle meydana gelmiştir. Ele geçtikleri tabakaların kontekstine göre MS 5-6. yüzyıla ait olan apliklerden K12'de herhangi bir süsleme yer almazken, K13'ün içe bakan tarafına iç içe

¹¹³⁵ Gaitzsch, “Ergologische Bemerkungen zum Hortfund im Königsforst und zu verwandten römischen Metalldepots”, Cat.41, Abb.1-G.

¹¹³⁶ Davidson, Corinth: The Minor Objects, Vol:XII, Cat.843.

¹¹³⁷ Davidson, Corinth: The Minor Objects, Vol:XII, 127.

¹¹³⁸ Luni,M.- Gori, G., *I Bronzi Di Forum Sempronii: L'utile E Il Bello*, Urbino, 2001, App.118.

konsantrik daire bezemesi yapılmıştır. Kat. No:K14, daire şeklinde ince bir bronz levhadır. Pisidia Antiochia'sında¹¹³⁹ benzeri ortaya çıkarılan apliğin ortasında bir adet büyük, kenarında ise dört adet küçük aplik deliğine mevcuttur. Konik bir forma sahip diğer aplik ise Kat. No:K15'tir. İnce bir bronz levha konik şekilde bükülmüş, dışbükey daire şeklinde bir kapak ise üstüne eklenerek kapalı bir duruma getirilmiştir. Üstte ve altta aplik halkasına sahip olan apliğin üzerinde, plastik bir şekilde süslemeler mevcuttur. Baş kısmından uca doğru dikey ince şeritlerle sınırlandırılan boşlukların içerisi, halka şeklinde öğelerle süslenmiştir. Dışbükey kapak da yine plastik şeklinde bir halka bezemeye sahiptir. Konteksti ışığında MS 7-8 yüzyıla tarihlendirilen, her iki ucunda sabit durması için halka şeklinde deliklerden applike edilen eser, bir tekstil ürününe ya da metal bir takıya applike edilmiş olmalıdır. Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılan Kat. No:K16 daire şeklinde bir forma sahiptir. Üzerinde herhangi bir süsleme öğesi görülmeyen aplik, muhtemelen bir tekstil ürününe applike edilmiş olmalıdır. Kat. No:K17 ortasında delik olan dışbükey daire formlu aplik, iç kısmında kısa bir kancaya sahiptir. Apliğin sahip olduğu kanca, apliğin iç kısmında farklı bir malzemeyi tutmaya ya da apliğin farklı bir malzemeye applike edilmesine yönelik yapılmış olmalıdır. Kat. No:K18 ise içi kurşun dolgulu olan dışbükey mantar başı şeklinde ince bir levhadan meydana gelmiştir. Apliğin içerisinde net bir şekilde görülen kurşun, apliğin bir metale ya da ahşap malzemeye applike edildiğini işaret etmektedir. Üzerinde herhangi bir süsleme öğesi olmayan Kat. No:K16, Kat. No:K17 ve Kat. No:K18 herhangi bir mezarın içinde ele geçmemiştir. Bundan dolayı apliklerin tarihlendirilmesi net bir şekilde yapılamamıştır. Fakat apliklerin ele geçtiği tabakada ortaya çıkarılan mezarların Roma imparatorluk dönemine ait olmasından dolayı aplikler de aynı döneme ait olmalıdır.

Parion kazıları sırasında ortaya çıkarılan 18 adet aplik çeşitli formlara ve süslemelere sahiptir. Apliklerin, yerel ustaların isteğine göre şekillendirilmiş olmasından dolayı, tipolojilerini yapmak mümkün olmamıştır. Parion'da ortaya çıkarılan aplikler, ahşap ve bronz eserlerden tekstil ürünlerine kadar birçok farklı malzemede kullanılmıştır.

¹¹³⁹ Gültekin, Kat.No: 59.

3.11.2. Çuvaldız (Kat. No: K19-K24, Lev. XLI, Çiz.26)

Hem elbise dikimi için hem de süs olarak kullanılan iğneler, ilk olarak Orta Tunç Çağı'nda görülmeye başlamıştır¹¹⁴⁰. İğneler ilk olarak kemikten daha sonraları ise bronz, bakır, gümüş, elektron ve altından yapılmıştır. Kalıba dökme, dövme, telden kıvrıma teknikleri ile üretilmiş iğneler, yerleşim yerlerinde buldukları gibi mezarlarda da ele geçmiştir¹¹⁴¹. Dikiş iğneleri ya da çuvaldızlar, günlük hayatı kolaylaştırmak adına form olarak çok özen gösterilmeden basitçe yapılmış aletlerdir. Bu tip aletler süs iğneleri gibi sosyal statü göstergesi değildir. Ancak kullanıldıkları alana göre (elbise dikiminde, ayakkabı dikiminde, cerrahi operasyonlarda) sosyal statü olmasa da sosyal ve kültürel hayata dair açıklayıcı nitelik taşıyabilirler. Dikiş amaçlı kullanılan iğne/çuvaldızların belli bir kontekste bağlı olarak bulunmaları nadir rastlanan bir durumdur¹¹⁴².

Çuvaldız ve iğnelerin formu aynıdır. Silindirik gövdenin bir ucu sivri, diğer uç ise ip ya da sırm geçirilen delikten dolayı, dikdörtgen formludur. Deliğin bulunduğu uç kesilerek düzleştirilmiştir. Deliğin kesik uca birleşik kısa kenarı boyunca, ipin delikten geçişini kolaylaştırmak için açılmış derin kanallar bulunmaktadır¹¹⁴³.

Parion kazılarında toplam 6 adet çuvaldız¹¹⁴⁴ ortaya çıkarılmıştır. İlk örnek TSM 13 mezarında ortaya çıkarılmış olan Kat. No:K19'da yer almaktadır. Yuvarlak kesitli bir gövdeye sahip olan çuvaldız, uç kısma doğru sivrilmekte; baş kısmı ise yuvarlak bir şekilde sona ermektedir. İplik deliği elips şeklinde olan çuvaldız, ortaya çıkarıldığı mezarın kontekstine göre MÖ 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Diğer örnek ise yine nekropol kazılarında ortaya çıkarılmış olan Kat. No:K20'de yer alan çuvaldızdır. Mezar hediyesi olan çuvaldız ile birlikte aynı mezar içerisinde bir adet lagynos¹¹⁴⁵, iki adet terrakota kandil¹¹⁴⁶ ve altı adet unguentarium¹¹⁴⁷ da ele geçmiştir. Eser, ele geçtiği mezardaki kontekst malzemeler ışığında MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Benzerlerine

¹¹⁴⁰ Gürler, 103.

¹¹⁴¹ Kurt Bingöl, 37.

¹¹⁴² Gültekin, 35.

¹¹⁴³ Demirel, 123.

¹¹⁴⁴ Çalışmada 5 cm'nin üzerindeki iğneler çuvaldız olarak adlandırılmıştır.

¹¹⁴⁵ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 56.

¹¹⁴⁶ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:28-29.

¹¹⁴⁷ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:20,21,23,24,25,28.

Delos¹¹⁴⁸ kazılarında rastlanılan, iplik deliği kırık yuvarlak kesitli çuvaldız, uç kısma doğru sivrilmiştir. Kat. No:K21'deki yuvarlak kesitli gövdeye sahip çuvaldız, iplik deliğinden uç kısma doğru daralarak sonlanmaktadır. MS 1-2. yüzyıla ait, uç kısma doğru kanca şeklinde bükülmüş çuvaldız hakkında Baykan, tıp aleti olarak da kullanılmış olduğu ifade etmektedir¹¹⁴⁹. Kat.No.K22'de yer alan yuvarlak kesitli gövdeye, dikdörtgen formlu iplik deliğine sahip çuvaldız, küt olan baş kısmından uç kısma doğru daralarak sonlanmaktadır. Yine baş kısmı kırık olan yuvarlak kesitli gövdeye sahip, Kat. No:K23'de yer alan çuvaldız uç kısma doğru daralarak sonlanmaktadır. Kat. No:K23 ve Kat. No:K24'de yer alan çuvaldızlar ele geçtikleri kontekste göre MS 3-4. yüzyıla tarihlenmektedir. İplik deliği kırık olan son çuvaldız örneği ise Kat. No:K24'de yer almaktadır. Yuvarlak kesitli, uç kısma doğru daralıp sona eren gövdeye sahip olan çuvaldız ele geçtiği tabakanın kontekstine göre MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

İğne ve çuvaldızlarda işlevlerinin değişmeden kalması nedeniyle antik dönem boyunca çok fazla form değişikliğine uğramadan üreilmeye devam edilmiş, bu nedenle yüzyıllar içerisinde birbirine benzeyen çok sayıda örnek kazılarda bulunmuştur¹¹⁵⁰. Parion kazılarında ortaya çıkarılan çuvaldız örneklerinde büyük bir form gelişimi gözlenmemektedir. Küçük bir ayrıntı olarak, Parion'da ortaya çıkarılan çuvaldızların içerisinde en erken örnek olan Kat. No:K19'nın baş kısmı yuvarlak şekilde sona ermekte olup; iplik deliği elips bir forma sahiptir. Roma ve Geç Roma dönemine ait olan diğer 5 çuvaldızın baş kısmının ise küt bir şekilde sona erdiği ve iplik deliğinin ise dikdörtgen bir forma dönüştüğü görülmektedir.

3.11.3. Haç (Kat. No: K25, Lev. XLI, Çiz.26)

Hız. İsa'nın çarmıha gerilişini sembolize eden haç, I.Theodosius döneminde (MS 379-395) imparatorluk seremonilerinde yer almıştır. Hız. İsa'nın ölümüne karşı zaferinin sembolü olan haç, imparatorlar için düşmanlara karşı kazanılan zaferin sembolü olmuştur. Roma imparatorluğunun erken dönemlerinde askeri törenler, ayinler ve zafer

¹¹⁴⁸ Deonna, W., *Delos: Le Mobilier Delien*, Paris, 1938, Fig.296/B1140.

¹¹⁴⁹ Baykan, Allianoi Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, Kat.No: 249.

¹¹⁵⁰ Demirel, 124.

kutlamalarında taşınan standart, vexillum ve tropaeumların yerini, haç almıştır¹¹⁵¹. Haçlar, Hıristiyanlıktaki önemli din ayinlerinde kullanılmakta olup büyük boyutlu olmalarının yanında boyuna asılan küçük modelleri de mevcuttur. Yamaç Hamamı kazılarında ortaya çıkarılan haç, Kat. No:K25’de yer almaktadır. 3,7 cm boyuta sahip olması nedeniyle boyuna asılan bir haç modeli olduğu söylenebilir. Kenarındaki çapaklardan döküm tekniğinde yapıldığı anlaşılan haçın, boyuna asılmasını sağlayan delik noksanıdır. Haçın kollarının bitiminde ve merkezinde nokta bezeme, kollardaki nokta bezemenin hemen gerisinde şerit bezeme mevcuttur. Ele geçtiği tabakanın konteksti itibariyle MS 6-8. yüzyıla ait olmalıdır.

3.11.4. Halka (Kat. No: K26-K42, Lev. XLII, Çiz.27)

Halkaların çok yaygın kullanım alanı vardır. Yayınlanmış kaynaklara, müzelerde sergilenen eserlere, antik kent kazılarında ortaya çıkarılan buluntulara bakıldığında halkalar, aslan başlı çörtlenlerin ağızlarında, mutfak kaplarında kulüp olarak, takı olarak, kandil askısı, tartı askısı, kapı-pencere aksanı olarak ve birçok alanda arada birleştirici öge olarak kullanıldığı görülmüştür¹¹⁵².

Parion kazılarında 17 adet bronz halka ortaya çıkarılmıştır. Yuvarlak kesitli metale sahip, döküm tekniğinde yapılmış olan Kat. No:26 ve Kat. No:27’deki eserler nekropol kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Halkaların bir tane küçük bağlantılara sahip olmalarından dolayı küpeye ya da ahşap bir kutuya ait olma ihtimalleri yüksek olup; mezara ölü hediyesi olarak bırakılmışlardır. Ortaya çıktıkları mezardaki diğer kontekstlerle beraber değerlendirildiğinde MÖ 3. yüzyıla ait olmalıdırlar. Kat. No:K28 ve K29’daki halkalar da nekropolde ortaya çıkmış olup Aydın Tavukçu¹¹⁵³ tarafından yüzük olarak tanımlanmıştır. Halkalar içe bakan tarafı düz, dışa bakan tarafı ise yuvarlak kesitlidir. Allison, süssüz ve halka şeklinde olan yüzüklerin 16-30 mm arasında olduğunu belirtmiştir¹¹⁵⁴. Allison’un bu ifadesi, halkaların yüzük olduğunu öne süren Aydın Tavukçu’nun görüşünü destekler niteliktedir. Kat. No:K28 ve Kat. No:K29’da yer alan yüzükler M 5 nolu mezarda bir bronz yüzük¹¹⁵⁵ ve bir adet cam

¹¹⁵¹ Acara, M., *Bizans Maden Sanatında Dini Törenler Sırasında Kullanılan (Liturjik) Eserler*, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1997, 55.

¹¹⁵² Gültekin, 42.

¹¹⁵³ Aydın Tavukçu, Kat.No: 21.

¹¹⁵⁴ Allison, s.34.

¹¹⁵⁵ Aydın Tavukçu, Kat.No: 22.

boncuk¹¹⁵⁶ ile birlikte ele geçmiştir. Eserler kontekst malzemelerle beraber değerlendirildiğinde MS 1. yüzyıla ait olmalıdır. Yine nekropolde ortaya çıkarılan Kat. No:K30 ve K31, içte düz, dışta yuvarlak kesitli bir gövdeye sahiptir. Kat. No:K30'da yer alan halka, M 161 nolu mezarda, altı adet terrakotta figürin¹¹⁵⁷, Kat. No:Y1'deki kurşun ayna ve Kat. No:E11'deki bronz ayna ile birlikte ele geçmiştir. Kat. No:K31'deki halkanın ortaya çıkarıldığı mezardan bir adet kantharos¹¹⁵⁸, bir adet lagynos¹¹⁵⁹, yirmi adet terrakotta figürin¹¹⁶⁰ ve bir adet bronz küpe¹¹⁶¹ de ele geçmiştir. Kat. No:K30 ve K31'deki halkalar, kontekstiyle beraber değerlendirildiğinde MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Mezara ölü hediyesi olarak bırakılmış olan halkalar muhtemelen yüzük olarak kullanılmış olmalıdırlar. Yuvarlak kesitli gövdeye sahip olan Kat. No:K32, ele geçtiği tabakanın kontekstine göre MS 2-3. yüzyıla verilmektedir. Kat. No:K33'teki yuvarlak kesitli gövdeye sahip olan halka, aşırı korozyona uğramış olup, halkalar içerisinde 12 mm ölçüsüyle en küçük ölçüye sahiptir. Kat. No:K34, K35, K36 ve K37'deki halkalar daire kesitli gövdeye sahip olup; MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir. Kat. No:K39, yuvarlak kesitli gövdeye sahip olup MS 6-8. yüzyıla aittir. Kat. No:K40 ve K41 diğer örneklerde olduğu gibi yuvarlak kesitli gövdeye sahiptir ve MS 6-8. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir. Bu grubun en geç eserini, yuvarlak kesitli gövdeye sahip olan Kat. No:K42 teşkil etmekte olup; MS 9-11. yüzyıla aittir.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan halkaların fonksiyonları konusunda net bir bilgiye sahip değiliz. Fakat nekropol kazılarında ele geçen halkalardan bazılarını yüzük olarak değerlendirmek mümkündür.

3.11.5. Kanca (Kat. No: K43, Lev. XLIII, Çiz.28)

Roma Hamamı'nda yapılan çalışmalarda tek örneği teşkil eden bronz askı ortaya çıkarılmıştır. Kare kesitli metal çubuğun bükülmesiyle meydana gelmiştir. Kancanın üst

¹¹⁵⁶ Aydın Tavukçu, Kat.No: 234.

¹¹⁵⁷ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 157-Kat. No: 159, Kat. No:163, Kat. No: 191, Kat.No: 192.

¹¹⁵⁸ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:73.

¹¹⁵⁹ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 53.

¹¹⁶⁰ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 30, Kat. No:47, Kat. No:74- Kat. No: 77, Kat. No: 99- Kat. No: 102, Kat. No: 306, Kat. No: 347, Kat. No: 367- Kat. No: 370, Kat. No: 363, Kat. No: 364, Kat. No: 381.

¹¹⁶¹ Bkz. Kat. No: I25.

bölümünde kalan küçük parçadan kancanın başka bir parçayla birleştiği anlaşılmaktadır. Harrison bu tip kancaların bükülme şekillerini 3 tipe ayırmıştır¹¹⁶². Kat. No:K43 bu Harrison'un ayırdığı tiplerden "A" tipine uymaktadır. Benzer örneğine Kibyra'da rastladığımız kanca hakkında Demirer¹¹⁶³ ve Waldbaum¹¹⁶⁴, bu tip askıların kandillerin taşınmasında kullanıldığını ileri sürmüştür. Benzerlerine Saraçhane ve Ephesus'ta rastladığımız kancanın ele geçtiği tabakanın kontekstine göre MS 5-6. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

3.11.6. Kovan (Kat. No: K44-K46, Lev. XLIII, Çiz.28)

Parion kazılarında 2 tanesi Yamaç, 1 tanesi Roma Hamamı olmak üzere 3 adet kovan ortaya çıkarılmıştır. Uç kısımları fonksiyonel olan aletlerin, saplama takılan bölümlerine kovan adı verilmektedir. Kat. No:L20, L21 ve L22'nin fonksiyonel olan uç kısımları noksan olmasından dolayı işlevi anlaşılamamaktadır. Kovanlar ince bronz levhanın bükülmesinden meydana gelmiştir. Kovanlarda dikkat çeken bir ayrıntı ise, sapları sabitleyici çivi deliğine sahip olmalarıdır. Küçük boyutlu ve bronz olmalarından dolayı çok fazla güce maruz kalmayan aletlerin kovanları olmalıdırlar. Bundan dolayı objeler tıp aletlerinin kovanları olma ihtimali yüksektir. Ayrıca kovanların hamamlarda ortaya çıkmış olması da bu düşüncüyü desteklemektedir. Kovanlar ele geçtikleri tabakaların kontekstlerine göre MS 3-7. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir.

3.11.7. Ok Ucu (Kat. No: K47-K49, Lev. XLIII, Çiz.28)

Parion'da az sayıda ortaya çıkarılan savaş ya da av silahlarından bir tanesi ok uçlarıdır. Oklar, uzak mesafe silahları arasında en çok üretilen savaş aracıdır. Neolitik Dönem'e tarihlenen taş ok uçları, duvar resimlerindeki tasvirler, yerleşik hayatla birlikte avcılıkta ok kullanımının başladığını göstermektedir¹¹⁶⁵. Hitit İmparatorluk Dönemi'nde savaş arabaları içerisindeki okçuları konu edinen kabartmalar Orta ve Geç Bronz Çağlar'dan itibaren bilinmektedir¹¹⁶⁶. Atıldığı yerde bırakılan ve tekrar kullanılmayan ok uçları, bu nedenle askeri faaliyetlerin yapıldığı alanlarda yapılan kazılarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Askeri faaliyetlerin dışında, günlük hayatta da avcılık amacıyla

¹¹⁶² Harrison, s.244, Fig.1.

¹¹⁶³ Demirer, 50.

¹¹⁶⁴ Waldbaum, 102.

¹¹⁶⁵ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 54.

¹¹⁶⁶ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 55.

kullanılan ok uçları; sivil yerleşimlerde de bulunmaktadır. Beraberinde destekleyici bir veri bulunmadığı sürece ok uçlarının askeri amaçla kullanıldığını söylemek mümkün değildir¹¹⁶⁷.

Ok uçları form kullanım şekline göre farklı özellikler göstermektedir. Robinson Olynthus'ta ortaya çıkarılan ok uçlarını yedi grupta¹¹⁶⁸, Oransay Arykanda ok uçlarını üç grupta¹¹⁶⁹, Şahin Patara ok uçlarını iki grupta¹¹⁷⁰, James Dura-Europos ok uçlarını üç grupta¹¹⁷¹ incelemiştir. Parion kazılarında ortaya çıkarılmış ok uçları ,üç dilimli olmak üzere tek tip göstermektedir. Bundan dolayı diğer gruplara değinmeden sadece Parion örneklerinin oluşturduğu grubu incelemek yeterli olacaktır. Parion kazılarında ortaya çıkan Kat. No:K47, Kat. No:K48 ve Kat. No:K49, üç dilimli gövdeye sahip olup, saplamalı ya da soketli ok uçlarıdır. Yıldız profilli düzenlenmiş dilimler, okun daha zor ilerlemesine, ancak daha güçlü biçimde saplanmasına yol açmaktadır. Hellenistik ve Roma dönemi boyunca en sık karşılaşılan ok ucu tipidir. Özellikle Parion örneklerinde olduğu gibi arka ucu soketle biten form Hellenistik dönem boyunca yaygın bir şekilde kullanılmıştır¹¹⁷². Kat. No:K47 ve Kat. No:K48 daha çok 3 dilimli yıldız kesitine sahipken, Kat. No:K48 ise üç dilimli üçgen kesitine sahiptir. Kat. No:K48'in diğer iki örnekten farkı, köşelerde kanatların boyunu uzatan çıkıntılarla sona ermesidir.

Üç ok ucu da Güney Nekropolü kazılarında ortaya çıkarılan mezarlara ölü hediyesi olarak konulmuştur. Buradan yola çıkarak mezar sahiplerinin asker kökenli olduğu düşünülebilir. Bu durum Parion antik kentinin lejyon kolonisi olmasıyla ilgili bir durum olabilir. Parion antik kenti ilki Caesar ya da Augustus, ikincisi Hadrian döneminde olmak üzere iki defa koloni statüsüyle onurlandırılmış bir Roma koloni kentidir¹¹⁷³. Roma'dan veteran kolonileri getirilip Parion antik kentine

¹¹⁶⁷ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 93.

¹¹⁶⁸ Robinson, Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Part X, 379-410.

¹¹⁶⁹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 93-95.

¹¹⁷⁰ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 55.

¹¹⁷¹ James, S., *The Excavations at Dura-Europos conducted by Yale Universty and the French Academy of Inscription and Letters 1928 to 1937*, London, 2004, 202-203.

¹¹⁷² Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 93.

¹¹⁷³ Keleş, Vedat-Çelikbaş, Ersin, "Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri", *Arkeoloji ve Sanat*, Sayı:145, 2014, ss.75-84, s.75.

yerleştirilmiştir¹¹⁷⁴. Nekropol kazılarında ortaya çıkarılan ok uçlarının ele geçtikleri mezar kontekstlerine göre MS 1-2. yüzyıl aralığına ait olması, Parion antik kentinin Hadrian dönemi kolonizasyon dönemi ile örtüşmektedir. Mezarların veteran askerlere ait olma ihtimali güçlendiren bu bulgular sayesinde, ok uçlarının askeri amaçlı olma ihtimalini bir adım öne çıkarmaktadır.

3.11.8. Olta İğnesi (Kat. No: K50-K52, Lev. XLIII, Çiz.28)

Antik dönemlerde insanlar avcılık ve toplayıcılığın yanı sıra besin gereksinimlerini karşılamak amacıyla balıkçılık da yapıyordu. Eskiçağ toplulukları, ilk zamanlardan itibaren insanların ana besin kaynaklarından birisi olan balığı avlamak amacıyla farklı yöntemler kullanmışlardır. Balık avcılığında genellikle olta, zıpkın ya da balık sepetleri kullanılırken, daha büyük boyutlu balık avcılığında ağların tercih edilmiştir¹¹⁷⁵. Eskiçağda kemikten yapılan olta uçları, ana biçim olarak günümüze kadar çok fazla değişmemiştir. Gövdenin ipe ya da zincire bağlanan üst bölümde yassı bir bölüm yer alır. Çengel bölümü genelde yarım daire şeklindedir ve sivri üçgen formu bir çıkıntıyla sonlanır¹¹⁷⁶.

Parion kazılarında 3 adet olta iğnesi ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:K50'deki olta iğnesi, M 172 nolu mezarda, Kat. No:E7'de yer alan disk formundaki ayna ve Kat. No:N1'deki demir cımbız ve ile birlikte ele geçmiştir. Mezar konteksti ve benzer örneklerine göre MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilen olta iğnesinin misina bağlanan yassı baş kısmı noksanıdır. Yuvarlak kesitli gövdeye sahip olan iğne döküm tekniğinde üretilmiştir. Kat. No:K51 ise diğer iğnelere göre daha ince bir gövdeye ve daha uzun bir boya sahiptir. Yuvarlak kesitli gövdeye sahip iğnenin, misina bağlanan bölümü yassı ve misinanın kaymaması için iğne gövdesinden daha geniş bir yapıya sahiptir. Kat. No:K52 ise form açısından K50 ile benzeşmektedir. Her iki iğne de ele geçtikleri tabakanın kontekstine göre MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Yuvarlak kesitli gövdeye sahip iğnenin misina bölümü yassı bir formda verilmiştir. Yarım daire formunda bir

¹¹⁷⁴ Çelikbaş, Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri, 54.

¹¹⁷⁵ Bursa, P., *Antikçağ'da Anadolu'da Balık ve Balıkçılık*, Ankara, 2010, 41.

¹¹⁷⁶ Robinson, Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Part X, 365.

çengele sahip olan iğneler, sivri üçgen formlu bir çıkıntıyla sona ermektedir. İğnelerin benzer örneklerine Elaiussa Sebaste'de¹¹⁷⁷ ve Gözlü Kule'de¹¹⁷⁸ rastlanılmıştır.

Parion'da ortaya çıkarılan olta iğnelerinin MS 1. yüzyıldan MS 5. yüzyıla kadar uzun bir zaman aralığına sahip olmasına rağmen form değişikliğine uğramadığı görülmektedir. Bunda olta iğnelerinin formlarının ihtiyaçları karşıladığı için günümüze kadar değişime uğramadan gelmiş olmasının etkisi vardır. Kazı çalışmalarında olta iğnelerinin ortaya çıkmasında Parion'un bir liman kenti olmasının büyük etkisi vardır. Antik dönemde Parion'da balıkçılık faaliyetlerinin yapıldığı bilinmektedir. Antik çağ dünyasında balık ve balıkçılığın hem teknolojik hem de ekonomik açıdan organize olmuş bir endüstri şeklini aldığı görülür. Bu güne kadar Anadolu'da Roma dönemine ait 7 adet balıkçı loncasının olduğu merkez tespit edilmiştir¹¹⁷⁹. Balıkçı loncasına sahip antik kentlerden bir tanesi de Parion'dur. Parion'daki balıkçı loncasına ait MS 1. yüzyıla tarihlendirilen bir adak stelinin üzerinde, Poseidon'un yanında balıkçıların koruyucusu ve yardımcısı olarak Priapos betimlenmiştir¹¹⁸⁰. Bu yazıtın bir benzeri de Gelibolu'da ortaya çıkarılmıştır¹¹⁸¹. Parion ve Gelibolu'da ortaya çıkan yazıtların bir balıkçı birliğinin listesini içermekte olup; her ikisinin de aynı birliğe ait olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle de yazıtlardan birini Gelibolu'ya, diğerini ise Parion'a atfetmek yersizdir. Her ikisi de Parion'a ait olmalıdır. Parion antik kenti kıyılarında balıkçılık yapılan çok sayıda merkezin bulunduğu ve buradaki balıkçıların hem kıyıda hem de muhtemelen bölgedeki bir akarsu ağzında avlanabilmek için kira ödemiş olabilecekleri üzerinde durulmuştur¹¹⁸². Bu durum Parion antik kentinde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan olta iğnelerinin sebebini ortaya koymaktadır.

Ortaya çıkarılan tüm olta iğnelere bakıldığında boyutlarının büyük olduğu gözlenmiştir. Bu durum büyük boyutları balıkların avlanmasında bu tür olta iğnelerinin kullanıldığına işarettir. Olta iğnelerinin ait oldukları dönemler Roma dönemidir. Roma döneminde Parion'da avlanan ve Propontis bölgesinin en fazla avının yapıldığı balık

¹¹⁷⁷ Ferrazzoli, Pl.1/9.

¹¹⁷⁸ Goldman, H., "Miscellaneous Finds", *Excavation at Gözlü Kule, Tarsus: The Hellenistic and Roman Periods*, Vol.1, Princeton, 1950, ss.387-393, Fig.264/112.

¹¹⁷⁹ Bursa, 36.

¹¹⁸⁰ Bursa, 37.

¹¹⁸¹ Bursa, 37.

¹¹⁸² Bursa, 37.

türü uskumrudur¹¹⁸³. Olta iğnelerinin uskumru balığının yakalanmasına yönelik olarak kullanılmış olma ihtimali yüksektir.

3.11.9. Zincir (Kat. No: K53-K57, Lev. XLIII, Çiz.28)

Zincirler, antik dönemde çok farklı alanlarda kullanılmış olmasından dolayı arkeolojik kazılarda en çok karşılaşılan buluntu gruplarından bir tanesidir. Genellikle taşıyıcı görevi gören zincirler, tellerin çeşitli formlarda bükülmesinden meydana gelmektedir¹¹⁸⁴. Zincirler, herhangi bir eşyayı ya da objeyi bir yere asmak için kullanılmasının yanı sıra kapı aksamı olarak da kullanılmışlardır. Daha zarif ve ince olan zincirler takıların birer parçası olmuştur¹¹⁸⁵.

Parion kazılarında toplamda 5 adet bronz zincir ortaya çıkarılmıştır. Grubun ilk örneği olan Kat. No:K53, “8” formulu iç içe çift halka tekniği ile örülmüş bir zincirdir. Elimize ulaşan parçalardan, üç adet birbirinden bağımsız zincirden oluşan bir zincir grubu olduğu anlaşılmıştır. Bu tip zincirlerin özellikle Roma döneminde birçok farklı malzemelerde kullanıldığı bilinmektedir. Ahşap kutuların taşınmasında¹¹⁸⁶, takılarda¹¹⁸⁷, küçük kapların taşınmasında¹¹⁸⁸, terazi aksamında¹¹⁸⁹ ve birçok alanda bu tip zincirler kullanılmıştır. Diğer bir zincir olan Kat. No:K54, yuvarlak kesitli bronz çubukların bükülmesinden meydana gelmiştir. Uzun gövdeli bronz çubukların uçları daire şeklinde bükülerek birbirine geçirilmiştir. Birçok malzemede taşıyıcı unsur olarak kullanılan zincirin benzerleri Gözlü Kule’de¹¹⁹⁰ ve Celje’de¹¹⁹¹ karşımıza çıkmaktadır. Roma ve Geç Roma döneminde en sık kullanılan zincir modeli ise Kat. No:K55’tir. Yuvarlak kesitli bronz telin bir ters bir düz olarak “8” formunda bükülmesi ve “8” formulu zincir baklalarının birbirine geçirilmesiyle oluşturulmuştur. Kandil¹¹⁹², polykandilion¹¹⁹³,

¹¹⁸³ Bresson, A., *The Making of The Ancient Greek Economy*, Princeton, 2016, 179.

¹¹⁸⁴ Meriçboyu, 34.

¹¹⁸⁵ Gültekin, 43.

¹¹⁸⁶ Demirdelen, s.1000.

¹¹⁸⁷ Kurt Bingöl, Kat.No: 126.

¹¹⁸⁸ Martini, L.B., *Necropoli e tombe romane di Brescia e dintorni*, Brescia 1987, Fig.48.

¹¹⁸⁹ Richter, Catalogue of Greek and Roman antiquities in the Dumbarton Oaks Collection, Pl.XVI/b.

¹¹⁹⁰ Goldman, Fig.266/96.

¹¹⁹¹ Gaspari, A. vd., “Late Roman Tools finds from Celje, Gradisce at Zbelovska gora and Sv.Pavel above”, *Iron, Blacksmith and Tools.Ancient European Crafts*, 2000, ss.187-204, Kat.No: 15.

¹¹⁹² Bailey, A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV: Lamps of Metal and Stone and Lampstands, Pl.60/Q 3714.

¹¹⁹³ Atasoy, “Haluk Perk Koleksiyonu’ndan Bronz Kandiller”, Res.46.

takı¹¹⁹⁴, terazi¹¹⁹⁵, kap¹¹⁹⁶ gibi birçok farklı malzemede taşıyıcı ve süsleyici unsur olarak kullanılmıştır. Kat. No:K53, Kat. No:K54 ve Kat. No:K55, benzer örnekleri ve kontektleri ışığında MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kat. No:K57 ise tıpkı Kat. No:K56'da olduğu bir ters bir düz "8" formlu zincir baklasından meydana gelmiştir. Uzun bir gövdeye sahip bağlayıcıya sahiptir. Zincir ele geçtiği tabakanın kontektine göre MS 4-6 yüzyıla aittir. Kat. No:K57, uzun gövdeli, yuvarlak kesitli bronz telin bükülüp, birbirine geçirilmesiyle meydana gelmiştir. Zincir, uç kısmında yassı kesitli, oval forma sahip bir bağlayıcıya sahiptir. Benzerine Pisidia Antiochia'sında¹¹⁹⁷ rastladığımız zincir MS 5-7. yüzyıl aralığına verilmektedir.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan 5 adet zincir MS 4-7. yüzyıl aralığına aittir. Bu süre içerisinde bronz zincir formlarında en çok kullanılan form olarak bir ters bir düz "8" formu olduğu görülmektedir.

¹¹⁹⁴ Marshall, Catalogue of the Jewellery: Greek, Etruscan and Roman in the Departments of Antiquities British Museum, London, Pl.LXI/2738.

¹¹⁹⁵ Franken, "Zur Typologie antiker Schnellwaagen", Abb.9

¹¹⁹⁶ Köroğlu, "Bizans Dönemi Buhurdanları ve Haluk Perk Müzesi'ndeki Örnekler", Res.19.

¹¹⁹⁷ Gültekin, Kat.No: 138.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEMİR ESERLER

4.1. AHŞAP AKSAMLARI

Parion kazılarında bulunmuş olan demir objeler içerisinde bir grubu ahşap aksamları oluşturmaktadır. Ahşap aksamları, genellikle kapılarda, pencerelerde, ahşap mezar ve üst yapı konstrüksiyonlarında ve kilit mekanizmalarında kullanılmış objelerdir.

4.1.1. Ahşap Mezar, Çivileri (Kat. No: L1-L26, Lev. XLIV-XLV, Çiz.29-30)

Parion'da 2005 yılından bu yana sürdürülen bilimsel kazı çalışmaları sonucunda Hellenistik dönemden Roma dönemine kadar çok farklı tiplerde gömü yapıldığı izlenen Güney Nekropolün'de, 9 farklı mezar tipi tespit edilmiştir. Bu mezar tiplerinden bir tanesi de ahşap tabut mezardır¹¹⁹⁸. Ahşap mezarlar Antik Dönem'de uzun bir zaman, geniş bir coğrafyada, inhumasyonların muhafazası olarak kullanılmıştır. İlk ahşap mezar yapısının ne zaman kullanıldığıyla ilgili net bilgilere sahip değiliz. Fakat İstanbul Marmaray projesi dâhilinde Yenikapı'da yapılan kazılar, en erken ahşap mezar örneklerini ortaya çıkarmıştır. Yenikapı Neolitik kültür katında ahşap konstrüksiyonlu ve kremasyon olmak üzere iki gömü türü ortaya çıkarılmıştır. Ahşap konstrüksiyonlu olduğu tespit edilen iki mezar açığa çıkarılmıştır. Mezarların, ahşap konstrüksiyonlu olduğunu mezarların etrafında ve üzerinde yer alan düzgün kesilmiş ahşap parçalardan anlaşılmıştır. Mezarlardan bir tanesinde hoker tarzda bir birey ve çömlek içerisinde bir birey olmak üzere iki bireyin gömü yapıldığı anlaşılmıştır¹¹⁹⁹. Keramaikos nekropolisinde ele geçen Arkaik ve Klasik döneme ait ahşap mezarlar, Yunan dünyasının en erken ahşap mezar örneklerini teşkil etmektedirler¹²⁰⁰. Anadolu'da ise Klasik dönemlere ait en erken ahşap mezar örneği Bergama yakınlarında ortaya çıkarılmıştır¹²⁰¹. Roma ve Bizans döneminde ise ahşap mezarlar sıklıkla kullanılmıştır.

¹¹⁹⁸ Kasapoğlu, "Parion Nekropolü Mezar Tipleri", s.484.

¹¹⁹⁹ Dönmez, Ş., "Yeni Arkeolojik Araştırmalar Işığında İstanbul'un (Tarihi Yarımada) Neolitik, Kalkolitik ve Demir Çağı Kültürleri Üzerine Genel Değerlendirmeler", *Vakıf Restorasyon Yıllığı 2: Restorasyon, Konservasyon, Arkeoloji, Sanat*, 2011, ss.19-25, s.22.

¹²⁰⁰ Hümmüzlü, B., *Eski Yunan'da Ölü Gömme Gelenekleri*, Ankara, 2008, 16.

¹²⁰¹ Hümmüzlü, 16.

Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılan M 167 mezarının etrafında 27 adet demir çivi ortaya çıkarılmıştır. İskeletin etrafına düşen çivilerin dikdörtgen bir alan çizecek şekilde ele geçmesinden dolayı mezarın, sandık formunda olduğu tahmin edilmektedir¹²⁰². Demir çivilerden Kat. No:L1 ile L19 arasında yer alan yirmi adeti kare kesitli saplamaya sahipken; Kat. No:L20 ile L21 ise dikdörtgen kesitli saplamaya sahiptir. Kat. No:L22 ile L27 arasında yer alan çiviler ise, kare kesitli saplamaya sahip çivilerin "II" formlu bükülmesinden meydana gelmiştir. Kare saplamalı çivilerin birkaç tanesinin baş kısmının noksan olduğu görülmektedir. Baş kısmı düz form gösteren çiviler 5 cm'den 11 cm'ye kadar çeşitli uzunluklara sahiptir.

Kat. No:L1 ile L21 arasında yer alan kare ve dikdörtgen kesitli saplamaya sahip çiviler, uzun ve kısa kenardaki ve kapaktaki levhaların tutturulmasında, daha sonra uzun ve kısa kenar levhalarının köşede birleşmesinde, kapak kısmının ahşap tabutun gövdesine sabitlenmesinde kullanılmaktaydı. Çivilerin uzunluklarına bakılırsa ahşap levhalar 4-5 cm civarında olması gerekmektedir. Kat. No:L22 ile L27 arasında yer alan "II" formlu çiviler ise köşelere dik gelen kare formlu dikmelerin tutturulması için kullanılmış olmalıdır. "II" formlu çivilerin iç genişliğine bakıldığında içerisine gelen ahşabın kare kesitli olduğu ve 5 cm kalınlığa sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Ahşap tabut mezarlardan günümüze kadar tamamen koruna gelmiş bir örnek mevcut değildir. Son zamanlarda yapılan kazı çalışmalarında Marina El-Alamein'de ortaya çıkarılan Roma dönemine tarihlendirilen bir ahşap tabut mezar parçaları¹²⁰³, Roma dönemi ahşap tabut mezarının yapısı hakkında az da olsa bilgi vermektedir. Ele geçen ahşap buluntular Roma dönemi ahşap tabut mezarların, ahşap levhaların birleştirilmesinden meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bizans dönemine ait bir başka ahşap tabut mezar da dikdörtgen formlu ahşap levhaların birleştirilmesinden meydana gelmiştir¹²⁰⁴. Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılan mezar da yüksek ihtimalle ince ahşap levhaların birleştirilmesinden oluşmaktadır. Romalılar ahşap işlemede çok uzmanlaşmışlardır. Tabutların yapımında kullanılan uzun ince levhaları ağaçların gövdelerinde çıkarmaktaydılar. Wright, antik dönemde normal kalınlıkta bir ağaç

¹²⁰² Kasapoğlu, "Parion Nekropolü Mezar Tipleri", s.492.

¹²⁰³ Iwona, "Wooden and Lead Coffins from the Graeco-Roman Burial Ground of Marina el-Alamein", s.72-80.

¹²⁰⁴ Iwona, "Wooden Coffins from Cemetery A in Naqlun", Fig.3a.

gövdesinden yaklaşık olarak 9-12 adet arasında ince uzun ahşap levha çıkarıldığını söylemektedir¹²⁰⁵. Levhaların iki yüzeyi düzeltilip uzun kenarları birbirine paralel olacak şekilde yan yana dizilir. Yatay bir şekilde dizilen levhaların iç kısmına, uçlara yakın bir noktaya dikey bir şekilde gelecek levha, demir çivilerle çakılarak monte edilir. Ahşap sandukanın uzun kenarı oluşturulduktan sonra kısa kenarlar da aynı tarzda yapılmıştır. Kısa kenar ile uzun kenarın birleştiği noktaya kare formlu, levhalardan daha kalın bir ahşap parça dik bir şekilde yerleştirilir. Dik olarak iç köşeye yerleştirilen kare kesitli ahşap parçaya, uzun ve kısa kenarlar uç uca gelecek şekilde çakılır. Bu tip mezarlara genellikle kapak da yapılmaktaydı. Bu kapak yine kısa ve uzun kenarın yapım tarzında yapılarak köşelerdeki kare kesitli ahşap dikmelere çakılarak sabitlenmekteydi.

Parion antik kentinde ortaya çıkarılan ahşap mezar çivileri, ahşap mezarların konstrüksiyonu hakkında bilgi vermektedir. Troas bölgesinin ve hakkında çok az bilgi sahibi olduğumuz Roma dönemi ahşap tabut mezarların konstrüksiyonu hakkında katkıda bulunacağı şüphesizdir.

4.1.2. Filise (Kat. No: L27-L30, Lev. XLVI, Çiz.31)

Parion kazılarında farklı sektörlerde toplamda 4 adet demir filise¹²⁰⁶ ortaya çıkarılmıştır. Filiseler formlarına göre Kat. No:L27 saplamalı filise, L28 ve L29 çift kancalı filise, L30 ise küt uçlu saplamalı filise olmak üzere 3 farklı tip göstermektedir. Kat. No:L27'in dikdörtgen kesitli gövdesinin bir ucu halka şeklinde bükülmüştür. Filisenin benzer örneğini Aardenburg'da ortaya çıkarılmıştır¹²⁰⁷. Eser, ele geçtiği tabakanın konteksti ve benzer örneği ışığında göre MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Çift kancalı saplamaya sahip Kat. No:L28'in bir kancası halka kısmından itibaren noksandır. Filise dikdörtgen kesitli bir gövdeye sahiptir. Diğer yuvarlak kesitli gövdeye sahip çift kancalı saplama olan Kat. No:L29'un bir kancası uç kısmından itibaren kırıktır. Çift kancalı filiseler, duvardan ziyade ahşap malzemeye çakılmaktadır. Çünkü çift saplamalı filiselerin saplamaları çakıldığı ahşabın arkasından çıkan kancaları ters yönlere doğru açılarak sabitlenmektedir. Çift kancalı saplamaya sahip filiselerin benzeri

¹²⁰⁵ Wright, G.R.H., *Ancient Building Technology*, Vol.2 Materials, Part 1 Text, Boston, 2005, 19, Fig.10.

¹²⁰⁶ Filise hakkında bilgiler için bkz..

¹²⁰⁷ Besuijen, Pl.XV/8.61.

Longthorp'ta¹²⁰⁸ karşımıza çıkmaktadır. Filiselerin ortaya çıkarıldığı tabakaların konteksti ve benzer örneği ışığında değerlendirildiğinde, eserler MS 4-5. yüzyıla ait olmalıdır. Son tip olan Kat. No:L30, ters "P" formuna sahiptir. Filisenin uç kısmının küt bir şekilde sona ermesinden dolayı ahşaptan ziyade duvar arasındaki harçlı bölümlere tutturulmuş olmalıdır. Ele geçtiği tabakanın kontekstine bakıldığında MS 11. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Demir filiselerin tipolojik bir gelişiminden söz etmek mümkün görünmemektedir. Fakat aynı zaman aralığı içerisinde farklı tiplerde filiselerin kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

4.1.3. Kilit Aynası (Kat. No: L31, Lev. XLVI, Çiz.31)

Demir kilit aynaları, erken dönemlerde sıklıkla görülen bronz kilit aynalarının aksine erken dönemlerde pek karşılaşılan bir malzeme değildir¹²⁰⁹. Kat No L31, 4,8 x 4,8 cm ölçülerinde kare forma sahip olan kilit aynasının dört kenarı içe doğru bükülmüştür. Kilit aynasının küçük boyutlu olması, büyük bir kapının kilit mekanizmasından ziyade ahşap bir kutuya ya da sandığa ait olması gerektiğini göstermektedir. Kilit aynasının iç kısmına bakıldığında hala ahşap parçalarının varlığı dikkat çekmektedir. Dört köşesinde yer alan deliklerden ait olduğu ahşap malzemeye çakılmıştır. Sahip olduğu kilit deliği, formundan anlaşıldığı kadarıyla, günümüzde de kullanılan çevirmeli anahtar tipini yansıtmaktadır. Ele geçtiği tabakanın kontekstine göre MS 9-11. yüzyıla tarihlendirilen kilit aynasının benzeri Thessalonika'da¹²¹⁰ ortaya çıkarılmıştır.

4.1.4. Kilit Mandalı (Kat. No: L32, Lev. XLVI, Çiz.31)

Kilit mandalları, kapı ya da pencere kanatlarında kullanılan bağlayıcı objelerdir. En basit kilit sistemidir. Sistemin prensibi, kapının kenarına bağlı menteşe üzerinde yukarı kalkıp inebilen demir bir çubuğun, kapı kasasındaki bir yuvaya oturması yoluyla kapının kilitlemesidir. Kapı mandalı, yuvarlak olan uç kısmından kapıya çakılır. Mandalın çivisi sonunda kadar çakılmayarak, mandala kendi etrafında daire çizecek şekilde bir hareket sağlanmaktadır. Mandalın karşısına denk gelecek şekilde, bir halka

¹²⁰⁸ Frere vd., Fig.44/46.

¹²⁰⁹ Kilit Aynaları hakkında genel bilgiler için bakınız s.151-153.

¹²¹⁰ Papanikola Bakirtzi, D., *Everyday Life in Byzantium*, Atina, 2002, Kat.No: 269.

kapı kasasına çakılmaktadır. Mandal kendi etrafında döndürülerek uç kısmında yer alan kanca bölümü halkaya girmekte; böylelikle kapının hareket etmesi önlenmektedir. Pencerelelerde ise kanadın bir tarafına kilit mandalı, diğer kanadına yine halka takılır. Kanadın birinde yer alan halkaya mandalın ucundaki kanca girdiğinde pencere kanatlarının sabit kalmasını sağlamaktadır. Benzerine Pisidia Antiochia'da¹²¹¹ rastladığımız kilit mandalı, ele geçtiği kontekst ışığında MS 6-8. yüzyıl aralığına verilmektedir.

4.1.5. Köşe Atkısı (Kat. No: L33-L34, Lev. XLVI, Çiz.31)

Köşe atkıları, ahşap konstrüksiyonlarda sıklıkla kullanılan bir elemandır. Köşe atkıları, köşelere noktalara çakılarak, ahşap konstrüksiyonları oluşturan ahşap malzemelerin birbirine tutturulmasını sağlamaktadır. Parion Odeion'u kazılarında iki adet köşe atkısı ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:L33'de yer alan "L" formundaki köşe atkısı, uzun kenarında üç adet çivi deliğine sahiptir. Diğer köşe atkısı olan Kat. No:L34 de "L" formuna sahiptir. Eser, bir kanadında 3 diğer kanadında ise 2 adet çivi deliğine sahiptir. Köşe atkılarının Odeion'da çıktığı tabakanın kontekstine bakıldığında MS 3-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Parion Odeion'unda ortaya çıkarılan iki adet köşe atkısı verdiği bilgiler açısından önem arz etmektedir. Köşe atkıları uzunlukları itibarıyla yaklaşık 330-430 cm arasında bir uzunluğu sahiptirler. Köşe atkılarının, büyük boyutlu olmaları, küçük bir ahşap konstrüksiyondan ziyade büyük bir ahşap konstrüksiyona ait olduklarını göstermektedir. Buradan yola çıkarak Odeion'un sahne binasına, üst yapı çatısına ya da ana giriş kapısına ait olmalıdır. Köşe atkılarının görsellikten ziyade işlevsel fonksiyona sahip olması, objelerin sahne binasına ya da üst yapı çatısına ait olduğunu göstermektedir. Eserlerin MS 3-5. yüzyıla ait olması, Odeion'un son kullanım evresine az da olsa ışık tutması yönüyle önemlidir.

¹²¹¹ Gültekin, Kat.No: 47.

4.2. KAPI AKSAMLARI

4.2.1. Anahtar (Kat. No: M1-M4, Lev. XLVII, Çiz.32)

Antik dönem kapılarının, sandıkların ve kutuların kapalı kalmasını istediğimiz anlarda kullanılan mekanizmalara kilit adı verilmektedir. Bir anahtar sayesinde açılıp kapatılan kilitleri Oransay 4 gruba ayırmıştır¹²¹². Bu gruplar Mandallı Kilitler, Sürgülü Kilitler, Manivelalı Kilitler ve Asma Kilitler başlığı altında incelenmiştir.

Demir anahtarların içerisinde Kat. No:M1 çekmeli anahtar; Kat. No:M2, Kat. No:M3 ve Kat. No:M4 sürgülü anahtar grubuna aittir. Kat. No:M1 kare kesitli demir çubuğun “L” formunda bükülmesinden meydana gelmiştir. Anahtarın tutma bölümünde yer alan izlerden tutamak bölümüne ahşap ya da kemik bir kaplama yapıldığı anlaşılmaktadır. Anahtarın ait olduğu mekanizma olan sürgülü kilitler basit bir sisteme sahiptir. Çekmeli anahtarların ucundaki diş ya da çıkıntı, anahtar gövdesi ile aynı yöndedir. Sürgülü kilitlerdeki gibi kilit dişlerini yukarı çekerek kapıyı açmak için kullanılır. Formları nedeniyle kilit kutusuna ulaşması için daha üst seviyedeki bir delikten içeri sokularak kullanılır¹²¹³. Erken döneme ait bu anahtarların örnekleri pek sık görülmemektedir. Kat. No:M1’in benzer örnekleri Olympia’da¹²¹⁴ ve Lusoi Artemis tapınağında¹²¹⁵ ortaya çıkarılmıştır. Haddad’ın aktardığına göre Homeros Odysseus adlı eserinde bu tip anahtarlardan bahsetmiştir¹²¹⁶. Bundan dolayı Kat. No:M1 tipinde olan anahtarlar “homerik anahtar” olarak adlandırılmıştır¹²¹⁷. Parion’da ortaya çıkarılan Kat. No:M1’i de formundan dolayı homerik anahtar olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır.

Kat. No:M1, Parion Güney Nekropolü kazılarında L 3 mezarında ortaya çıkarılmıştır. Anahtar, L 3 nolu mezara bir adet demir iğne¹²¹⁸ ve bir adet siyah figürlü lekythos¹²¹⁹ ile birlikte bırakılmıştır. Mezar içerisinde ortaya çıkarılan kontekst

¹²¹² Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 140-142.

¹²¹³ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 143.

¹²¹⁴ Baitinger-Völling, Taf.52/521,557,560.

¹²¹⁵ Haddad, Naif, “Critical Review, Assessment and Investigation of Ancient Technology Evolution of Door locking Mechanism in S.E. Mediterranean”, *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Vol.:16, No:1, 2016, ss.53-74, s.57, Fig.3/a.

¹²¹⁶ Haddad, s.56.

¹²¹⁷ Haddad, s.56.

¹²¹⁸ Bkz. Kat.No: N2.

¹²¹⁹ Kasapoğlu, “Parion Güney Nekropolü’nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları”, Res.5.

malzemelerden bir tanesi olan lekythosun üzerinde hoplit konusu işlenmiştir¹²²⁰. Anahtarın mezar içerisinde çıkması, mezar sahibinin hayattayken önemli bir yapının sorumlusu olabileceği ihtimalini göstermektedir. Diğer açıdan anahtarın boyutu göz önüne alındığında büyük bir kapıya ait olmalıdır. Büyük bir kapıya ait anahtarın sivil mimari yapılarından ziyade, dini ve kamu yapılarından bir tanesine ait olma ihtimali daha olasıdır. Lusoi Artemis tapınağında homerik anahtarın ortaya çıkması bu düşünceyi destekler niteliktedir¹²²¹. Yine kırmızı figürlü bir hydria üzerindeki sahnede genç bir rahibe, bir tapınağın kapısını açarken resmedilmiş olması¹²²² ve Fine Arts in Boston Museum'da yer alan bir kabartmada tapınak hizmetkârının homerik anahtar taşıırken resmedilmiş olması¹²²³; Kat. No:M1'deki homerik anahtarın Parion'daki bir tapınağa ait olma düşüncesini desteklemektedir. Anahtar, konteksts malzemeler ve benzer örnekler ışığında değerlendirildiğinde MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Diğer üç sürgülü anahtarların hepsi Odeion kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Sürgülü anahtarlar daha güvenli bir hale getirmek için, kilit diline negatif, anhtara ise pozitif şifreler eklenmiştir. Bu nedenle kilit dişleri "L" ve "Z" gibi değişik formlarda yapılmıştır. Anahtarın bir ucunda yer alan pozitif kilit şifrelerinin, kilit dilinin üzerindeki boşluklara girmesiyle mekanizma çalışmaktadır¹²²⁴. Kat. No:M2, kısa dikdörtgen kesitli bir gövdeye, daire şeklinde bir tutma halkasına sahiptir. Uç kısmına "L" formunda bir şifre eklenmiştir. Boyutu ve formu nedeniyle anahtar, yüzük-anahtar olarak kullanılmış olmalıdır. Benzer örneğine Antiocheia¹²²⁵ antik kentinde rastladığımız anahtar, ele geçtiği tabakanın kontekstine göre değerlendirildiğinde MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kat. No:M3 form ve yapı bakımından Kat. No:M2 ile aynı özelliklere sahiptir. Benzer örneğine Korinth'te¹²²⁶ gördüğümüz anahtarın M2'den tek farkı daha uzun bir gövdeye sahip olmasıdır. Diğerlerinden farklı bir forma sahip olan son örneğimiz Kat. No:M4'tür. Yelpaze gövdeli ve yassı kesitli anahtara dikdörtgen kesitli bir saplama eklenmiştir. Benzeri Kibyra'da¹²²⁷ ortaya çıkarılan anahtarın saplama

¹²²⁰ Kasapoğlu, "Parion Güney Nekropolü'nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları", s.105-106.

¹²²¹ Haddad, Fig.3/a.

¹²²² Haddad, Fig.3/b.

¹²²³ Haddad, Fig.3/c.

¹²²⁴ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 143.

¹²²⁵ Kondolen, C., *Antioch: The Lost Ancient City*, Princeton 2001, Fig.4.

¹²²⁶ Davidson, *Corinth: The Minor Objects*, Vol:XII, Kat.No: 975, 1000, 1001.

¹²²⁷ Demirer, Kat.No: 145.

kısımının uç kısmında yer alması gereken şifre noksandır. Kat. No:M3 ve Kat. No:M4 kontektlerine ve benzer örneklerine bakıldığında MS 6-7. yüzyıla ait olmalıdır.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan anahtarlar MÖ 6.- MS 7. yüzyıla kadar uzun bir zaman aralığına aittir. Ayrıca en erken örnekten en geç örneğe kadar anahtarların metalinde demir kullanılması, demirin anahtar kullanımında daha sağlam olmasından kaynaklanmıştır. Ortaya çıkarılan 4 anahtar, zaman içerisinde anahtar formlarının ve kilit mekanizmalarının değiştiğini göstermektedir. Erken döneme ait homerik anahtar olan Kat. No:M1, basit bir gövdeye ve mekanizmaya sahiptir. Geç örneklerde ise en büyük yenilik olarak anahtarlara şifre eklendiği görülmektedir. Demir madeninden yapılmış anahtar örneklerinden bir tanesi olan Kat. No:M1, Troas bölgesi ve Anadolu arkeolojisinin tespit edilmiş en erken anahtar örneği olması sebebiyle önem arz etmektedir. Bu durum anahtarın ait olduğu dönem içerisinde hırsızlık olaylarının ortaya çıktığını ya da arttığını işaret etmektedir.

4.2.2. Mentеше (Kat. No: M5-M6, Lev. XLVII, Çiz.32)

Kapı, pencere, sandık veya dolap kanatlarının açılıp kapanmasını sağlayan ve genellikle iki aplığın ortadaki mille birleştiği, kelebek formu aksamlardır¹²²⁸. Genellikle demirden yapılan menteşeler oksidasyon ve binanın yıkılması gibi sebepler ile nadir olarak sağlam ele geçmektedir¹²²⁹.

Parion kazılarında iki adet menteşe ortaya çıkarılmıştır. Menteşelerden bir tanesi pimli, diğeri ise filli menteşedir. Kat. No:M5'in her kanadında yer alan ikişer dişin birbirine geçip; ortalarından pim geçirilmesiyle mekanizma çalışmaktadır. Menteşe, kanatlar üzerinde yer alan fakat korozyon nedeniyle kapanmış olan çivi deliklerinden kapı ya da pencereye monte edilmekteydi. Boyutu itibariyle küçük bir kapıya ait olması gereken menteşenin benzer örnekleri Fishbourne'da¹²³⁰ ve Sempronii'de¹²³¹ ortaya çıkarılmıştır. Menteşe benzer örnekleri ve kontektine göre değerlendirildiğinde MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Diğer menteşe örneği ise Kat. No:M6'dır. Kat. No:M6 diğer menteşe örneğinden farklı bir yapıya ve mekanizmaya sahiptir. Filli menteşe

¹²²⁸ Demirer, 93.

¹²²⁹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 134.

¹²³⁰ Cunliffe, Fig.56/12.

¹²³¹ Luni-Gori, Kat.No: 178.

olarak adlandırılan bu menteşe genellikle kapılara monte edilmekteydi. Filli menteşe “L” formuna sahiptir. Menteşenin uzun kanadı kapıya çakılmakta, kısa tarafı ise kapı kasasında yer alan yuvaya girerek kapının açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Pisidia Antiocheia’da¹²³² benzerini gördüğümüz menteşe MS 6-8. yüzyıla aittir.

Parion’da ortaya çıkan iki adet menteşe Tiyatro ve Yamaç Hamamı’nın ahşap yapı malzemesi hakkında küçük bir fikir sahibi olmamızı sağlamıştır. Menteşelerden yapıların normal konut kapısı boyutlarında kapılara sahip olabileceği anlaşılmaktadır.

4.3. KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI VE TIP ALETLERİ

4.3.1. Cımbız (Kat. No: N1, Lev. XLVII, Çiz.32)

Parion kazılarının 1 adet demir cımbız¹²³³ ortaya çıkarılmıştır. Tek kolu noksan olan cımbız tanımlanamayan başka bir demir aletle kaynaşarak deforme olduğu görülmüştür. Nekropol kazılarında ortaya çıkarılan demir cımbızın deforme olup başka bir demir aletle kaynamasının sebebi, mezarın kremasyona maruz kalmasından kaynaklanmıştır. Demir cımbız Anadolu’da sık görülen bir kişisel bakım aleti değildir. Cımbızların genellikle daha esnek bir yapıda olması istendiğinden bronzdan yapıldığı bilinmektedir. Cımbız, demir ince şerit omuz yaptığı noktadan askı deliği oluşturacak şekilde bükülerek tekrar omuz yapmış ve daralarak sonlanmıştır. Cımbızın kolları arasındaki mesafe, omuz yapan noktaya kadar genişleyerek devam etmiştir. Kat. No:N1’deki demir cımbız, M 172 nolu mezarda, Kat. No:E7’de yer alan disk formundaki ayna ve Kat.No:K50’deki bronz olta iğnesi ile birlikte ele geçmiştir. Form açısından benzerine Ampurias’ta¹²³⁴ karşılaştığımız cımbız MS 1-2. yüzyıla aittir.

4.3.2. İğne (Kat. No: N2, Lev. XLVII, Çiz.32)

Parion Güney Nekropolü’nde ortaya çıkarılmış iğne, Kat. No:M1 ile aynı mezarda ele geçmiştir. Yuvarlak kesitli bir gövdeye sahip olan iğnenin üzerinde tekstil parçaları görülmektedir. Demir iğnenin herhangi bir süslemeye sahip değildir. Bundan dolayı iğnenin bir tipolojisinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Antik dönem saç ve elbise iğneleri genellikle altın ve bronzdan yapılan süslü takılardır. Mezar içerisinden

¹²³² Gültekin, Kat.No: 55.

¹²³³ Cımbız hakkında bilgi için bakınız s.141.

¹²³⁴ Almagro, Las Necropolis de Ampurias, Vol.II, No:13/1.

ortaya çıkarılan iğnenin üzerinde kumaş parçasının görülmesi iğnenin işlevi hakkında ipucu vermektedir. Kat. No:N2 muhtemelen mezar sahibinin kefenini tutturmak için kullanılmış olmalıdır.

Antik dönemde cenaze töreninin ilk aşamasını prothesis oluşturur. Erken dönemlerde prothesis geniş bir kalabalığın katıldığı ve belki de ölü evinin dışında gerçekleştirilen bir törendir¹²³⁵. Prothesisin süresine ilişkin çeşitli görüşler vardır. Prothesis başlamadan önce ölünün hazırlanması, ailedeki kadınların görevi idi. İlk iş olarak ölünün gözleri ve ağzı kapatılır; daha sonra ise ölü yıkanır ve yağlanır. Prothesis başlamadan önceki son aşama, ölünün giydirilmesidir. Ölü elbisesi evin hanımı tarafından örülür ve üç kat olurdu¹²³⁶. Kasapoğlu bu konuda; “pharos” adı verilen giysinin “kefen bezi” olarak da kullanıldığını ifade etmektedir¹²³⁷. Giysi güzel ve büyük olarak tanımlanan gümüş beyazı, kaliteli ketendendir¹²³⁸. Buradan yola çıkarak iğnenin kefen olarak kullanılan keteni tutturmak için kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Eser, L 3 nolu mezara bir adet demir anahtar¹²³⁹ ve bir adet siyah figürlü lekythos¹²⁴⁰ ile birlikte bırakılmıştır. İğne kontekstine göre değerlendirildiğinde MÖ 6. yüzyıla aittir. Antik dönemde kefenlere iğnenin kullanıldığına dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca kullanılan malzeme eğer metal haricinde organik bir malzeme ise günümüze kadar gelmesi mümkün olmamıştır. Anadolu’da kefen iğnesi olarak kullanılmış demir iğne örneği şu ana kadar bilinmemektedir. Bundan dolayı MÖ 6. yüzyılda demirden yapılmış kefen iğnesinin kullanıldığı böylelikle kanıtlanmış olmaktadır.

4.3.3. Jilet (Kat. No: N3, Lev. XLVII, Çiz.32)

Demir jilet kazılarda pek karşılaşılan bir alet değildir. Jiletler antik dönemde karışımıza iki formda çıkar. Bunlardan ilki günümüz ustura formunda, diğeri ise daire formundadır¹²⁴¹. Richter ise erken jiletlerin hilal formunda olduğunu söylemektedir¹²⁴². Hilal şeklinde jilet, hilal formunda bir kesici bölümden ve hareket ettirmek için küçük

¹²³⁵ Hürmüzlü, 43.

¹²³⁶ Hürmüzlü, 44-45.

¹²³⁷ Kasapoğlu, “Parion Güney Nekropolü’nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları”, s.105.

¹²³⁸ Kasapoğlu, “Parion Güney Nekropolü’nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları”, s.105.

¹²³⁹ Bkz. Kat.No: M1.

¹²⁴⁰ Kasapoğlu, “Parion Güney Nekropolü’nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları”, Res.5.

¹²⁴¹ Petrie, 49.

¹²⁴² Richter, Greek Etruscan and Roman Bronzes, s.298.

bir saptan meydana gelmektedir. Antik dönemde bu tip jiletlerin tüyleri almak için ve tırnak kesmek için kullanılırdır¹²⁴³. Richter hilal formu jiletlerin İtalya bölgesi kültüründen olan Villanova mezarlarında görüldüğünü ifade etmektedir¹²⁴⁴. Bu mezarlar demir çağı mezarlarıdır. Ayrıca bazı bilim adamlarınca bu jiletlerin İtalya bölgesi dışında pek görülmediğini ileri sürmüştür¹²⁴⁵. Petrie'de bu görüşe katılarak bu tarz jiletlerin İtalya kökenli olduğunu söylemektedir¹²⁴⁶. Parion Roma Hamamı'nda ortaya çıkarılmış olması bu tür jiletlerin Anadolu'da da görüldüğünü göstermesi için önemlidir. Parion'un Roma kolonisi olmasıyla da ilişkili olarak, İtalya bölgesinden gelen veteran kolonilerin aleti yanlarında Parion'a getirdikleri düşünülebilir.

4.3.4. Strigilis (Kat. No: N4-N11, Lev. IIL-IL, Çiz.33-34)

Parion kazılarında bronz strigilislerin yanı sıra demir strigilisler¹²⁴⁷ de ortaya çıkarılmıştır. MÖ 5. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan demir strigilisler, MÖ 4. yüzyılda demir endüstrisinin gelişmesiyle birlikte daha fazla üretilmiş; Hellenistik dönemde ise strigilislerin çoğu demirden yapılmaya başlanmıştır¹²⁴⁸. Roma dönemine geldiğinde ise bronz ile birlikte demir strigilislerin de üretilmeye devam etmiştir.

Parion'da ortaya çıkarılan toplam 8 adet strigilis, formlarına göre üç tipe ayrılmaktadır. Kat. No:N4 ve Kat. No:N5 1. tipi teşkil etmektedir. "L" formuna sahip olan 1. tip strigilislerin, dar ve oval kesitli kaşık kısımları 90⁰'lik bir açıyla sapa oturmaktadır. Hellenistik dönemin karakteristik özelliği olan iki parçadan oluşam dikdörtgen kulp, Roma dönemine geldiğinde birbirine o kadar yaklaşır ki artık kulp değil bir sap şekline dönüşür¹²⁴⁹. Kat. No:N4 ve Kat. No:N5 iki parçadan oluşan saplara sahip olup; sapı oluşturan ön ve arka kısımlar birbirine çok yaklaşarak tek bir sap görünümüne kavuşmuştur. Kaşık bölümüne oranı ½ olan strigilis sapının üzerine herhangi bir süsleme yapılmamıştır. Kat. No:N4'ün ait olduğu mezardan bir adet tek kulplu kap¹²⁵⁰, bir adet lagynos¹²⁵¹ ve iki adet de unguentarium¹²⁵² ortaya çıkarılmıştır.

¹²⁴³ Petrie, W.M.F., *Tools And Weapons, British School of Archaeology in Egypt and Egyptian Research Account Twenty-Second Year 1916*, London, 1917, 49.

¹²⁴⁴ Richter, *Greek Etruscan and Roman Bronzes*, s.298.

¹²⁴⁵ Richter, *Greek Etruscan and Roman Bronzes*, s.298.

¹²⁴⁶ Petrie, 50.

¹²⁴⁷ Strigilisler için ayrıntılı bilgiler için bakınız s.124.

¹²⁴⁸ Kotera-Feyer, 89.

¹²⁴⁹ Doğan, 15.

¹²⁵⁰ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 69.

Kat. No:N5'deki strigilisin ait olduğu mezardan ise dört adet unguentarium¹²⁵³ ve bir matara¹²⁵⁴ ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:N4 ve Kat. No:N5'in benzerlerine Stobi'de¹²⁵⁵ ve Thrace'de¹²⁵⁶ rastlamaktayız. Mezarlara ölü hediyesi olarak bırakılan 1. gruba ait demir strigilislerin, mezar kontekstlerine ve benzer örneklerine göre, MS 1. yüzyıla ait oldukları anlaşılmıştır.

Kat. No:N6, Kat. No:N7, Kat. No:N8 ve Kat. No:N9 ise 2. tip grubu oluşturmaktadır. Kat. No:N6, Kat. No:N7 ve Kat. No:N8'in bazı bölümleri noksan, Kat. No:N9 ise sağlam olarak ele geçmiştir. Bu grubu oluşturan "S" profilli sahip strigilislerin kaşık bölümleri, sap kısmının hizasından geriye doğru çekilmiş ve kavis yaparak dönmüştür. Strigilislerin sapları, dar ve oval kesitli olan kaşıklara göre 1/3 oranında sahiptir. Üzerinde herhangi bir süsleme yapılmamış saplar, Hellenistik dönem özelliği gösteren ön ve arka kısımdan oluşmaktadır. Yaklaşık olarak dikdörtgen form gösteren sapların açıklıkları parmakların kulpu kavrayamayacağı kadar dar tutulmuştur. Kaşık kısımları sapa 70⁰'lik açıyla oturmuştur. "S" profilli strigilisler, MÖ 1. yüzyıldan itibaren mezarlarda görülmeye başlanır¹²⁵⁷. 2. Tipe giren strigilislerin benzer örneklerine Laodikeia'da¹²⁵⁸ ve Louvre Museum'da¹²⁵⁹ rastlamaktayız. Strigilisler, kontekstlerine ve benzer örneklerine göre değerlendirildiğinde MS 1. yüzyılın sonları ait olmaları gerekmektedir.

Kat. No:N10, sap kısmı 1. tipe tamamen aynı özelliklere sahipken, 2. tipin kaşık özelliğini alarak 3. tipi oluşturmuştur. Strigilisin "I" formlu, tamamen bütünleşmiş sap kısmına hafif "S" profilli kaşık bölümünün 70⁰'lik açıyla oturduğu görülmektedir. 3. tipi temsil eden strigilisin dar ve oval kesitli kaşık bölümü, sap kısmının hizasından geriye doğru çekilmiş ve kavis yaparak dönmüştür. Strigilis kulbunun kaşığa göre 1/3 oranına sahiptir. Üzerinde herhangi bir süsleme yapılmamış olan sap kısmının ön ve arkasının tamamen birleşmiş olması bir Roma dönemi özelliği olarak göze çarpmaktadır.

¹²⁵¹ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:60.

¹²⁵² Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 36-37.

¹²⁵³ Ergüner, Kat. No:12,14,15,23.

¹²⁵⁴ Ergüner, Kat. No:187.

¹²⁵⁵ Wiseman, J.-Zissi, D., "Excavations at Stobi 1971", *AJA*, Vol.76, No:4, 1972, ss.407-424, Fig.28.

¹²⁵⁶ Vagalinski, L.F., "Roman Bronze Strigil and Rings for Them From Thrace (1st-3rd century AD)", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen, 1995, ss.435-444, Fig.4.

¹²⁵⁷ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 42.

¹²⁵⁸ Şimşek, Kat.No: 20, 546.

¹²⁵⁹ De Ridder, Kat.No: 1578.

Laodikeia'da¹²⁶⁰ benzeri ortaya çıkarılan Kat. No:N10'u, ele geçtiği mezardaki diğer kontekst malzeme olan terrakota kandiller¹²⁶¹ ışığında MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Özelliklerini açıkladığımız 3 tipin içerisine aşırı şekilde kırık olduğu için dâhil edemediğimiz Kat. No:N11 son strigilis örneğidir. Geriye kalan parçalardan anlaşıldığına göre kaşık kısmı dar ve oval kesitlidir. Ele geçtiği mezardaki kontekst malzeme olan kandil¹²⁶² sayesinde strigilisi, MS 2. yüzyıla tarihlendirmek mümkün olmuştur.

Parion Güney Nekropolü'nde ortaya çıkarılan 8 adet demir strigilisin içinde sağlam olarak ele geçen tek örnek Kat. No:N9'dur. Fakat diğer strigilislerin günümüze kadar gelen parçalarından az da olsa kronolojik tipolojilerini yapmak mümkün olmuştur. Demir strigilislerin içerisinde en erken örnek olan 1. Tip strigilislerin "L" profillerinin, daha geç tarihe ait olan 2. tipi oluşturan strigilislerde "S" profile dönüşmeye başladığı görülmektedir. Ayrıca 2. tip strigilislerin sap aralarının, Hellenistik dönem özelliği olan, daha geniş olduğu izlenmektedir. Ayrıca 1. tip strigilislerin saplarının kaşık bölümüne oranı, 2. tip strigilislerde azalmaya başlamıştır. 3. tipi oluşturan tek örnek Kat. No:N10 ise demir strigilisler içerisinde en geç tarihli strigilistir. Strigilisin "T" formlu, tamamen bütünleşmiş bir sapa sahip olduğu; bu sapa hafif "S" profilli kaşık bölümünün oturduğu görülmektedir. "T" profilli bütünleşmiş sap özelliğini 1. tip strigilislerde, "S" profilli kaşık özelliğini ise 2. tip strigilislerde görmüştük. Kat. No:N10, 1. tip sap özelliği ile 2. tipin kaşık özelliğine sahip olarak iki tipin sentezini teşkil etmektedir. Strigilislerin tamamının mezar kontekstlerinde ele geçmesi Parion ölü gömme geleneklerine de ışık tutmaktadır. Parion kazılarında ortaya çıkan strigilislerin tipolojisinin yapılması sadece Parion antik kenti için değil, Troas bölgesi için de önem arz etmektedir. Troas bölgesinde Antandros¹²⁶³ antik kentinden sonra strigilislerinin tipolojisi yapılan antik kent Parion olmuştur ve böylece bölgenin strigilis tipolojisinin oluşmasında, ölü gömme geleneklerinin aydınlatılmasında katkıda bulunmuştur.

¹²⁶⁰ Şimşek, Kat.No: 582,720.

¹²⁶¹ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:60-61.

¹²⁶² Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:58.

¹²⁶³ Antandros Nekropolisi'nde ortaya çıkarılan strigilisler T.Doğan tarafından "Antandros Nekropolisi'nde Ele Geçen Strigilis Buluntuları" adlı yüksek lisans tezinde ayrıntılı bir şekilde çalışılmıştır.

4.3.5. Tıp Aletleri

Antik dönemde bronz tıp aletlerinin¹²⁶⁴ yanı sıra demirden yapılan tıp aletlerinin de varlığı bilinmektedir. Roma dönemi tıp aletlerin malzemesi büyük çoğunlukla demir ve bronzdur. Antik dönemin en çok kullanılan metal malzemesi olan demirden yapılan dağlayıcı, neşter, makas, iğne ve dişçi kerpetenlerinden günümüze az sayıda örnek gelebilmiştir. Örneklerin azlığı, genellikle demirin diğer metal malzemelere göre daha çabuk korozyona uğraması olarak bilinse de; başlıca neden, kazılarda bronz buluntular kadar demir eserlere ilgi gösterilmemesidir. Alliano tıp aletleri katalogunda demirden 55 adet eserin bulunması, aslında demir tıp aleti örneklerinin çok da sınırlı olmadığını kanıtlamaktadır¹²⁶⁵. Bununla beraber antik dönemde çeliğin kullanıldığını da bilmekteyiz. Eski Yunan ve Roma'da çelik de demir de tek kelime ile ifade edilirdi. Bunun nedeni her ikisinin de benzer yolla elde edilmesidir. Çelikten yapılan aletlerin çok esnek ve keskin olduğu bilinmektedir¹²⁶⁶. Parion kazılarında ikisi kanca sonda, bir tanesi kaşık uçlu sonda olmak üzere 3 adet demir tıp aleti gün yüzüne çıkarılmıştır.

4.3.5.1. Kanca Sonda (Kat. No: N12-N13, Lev. II, Çiz.34)

Kanca sondalar (ekartör), bademcik operasyonlarında, deri altındaki küçük parçaların yakalanmasında, göz kapaklarının açık tutulmasında, doku yaralanması ve cerrahi amaçla kesilen kenarların çekilerek ayrılmasında kullanılmıştır¹²⁶⁷.

Tiyatro'da ortaya çıkarılan Kat. No:N12, geniş bir kovana, geniş bırakılmış kancaya sahiptir. Diğer kanca uçlu sonda olan Kat. No:N13 ise Agora kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Geniş bir kovana sahip sondanın kancası, dik bir şekilde sona ermiştir. Sondaların kovan kısımlarında sapa sabitlemek için yer alması gereken çivi deliği, aşırı korozyon nedeniyle kapanmış olmalıdır. Demir kanca sondaların benzerleri Isthmia'da¹²⁶⁸ ve Philia'da¹²⁶⁹ yapılan çalışmalarda ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:N12, benzer örnekleri ve konteksti itibariyle MS 2-3. yüzyıla, Kat. No:N13 ise benzer örnekleri ve konteksti itibariyle MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

¹²⁶⁴ Tıp aletleri hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız s.129.

¹²⁶⁵ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, 17.

¹²⁶⁶ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 32-33.

¹²⁶⁷ Baykan, Alliano Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, s.41.

¹²⁶⁸ Raubitschek, Pl.77/498.

¹²⁶⁹ Dirlmeier, İ.K., *Kleinfunde aus dem Athena Itonia-Heiligtum bei Philia (Thassalien)*, Mainz, 2002, Taf.169/2850-2851.

4.3.5.2. Kaşık Uçlu Sonda (Kat. No: N14, Lev. II, Çiz.34)

Bir ucu küçük bir kaşık ve diğer ucu ise genellikle zeytin çekirdeği ile sona eren sondaların demirden yapılmış örnekleri bilinmektedir. Parion Yamaç Hamamı kazılarında kırık bir kaşık uçlu sonda ortaya çıkarılmıştır. Aşırı korozyona maruz kalmış olan Kat. No:N14'ün üzerinde her hangi bir süsleme görülmemektedir. Sondanın kaşık kısmı sapa aynı hizada oturmuştur. Allianoı'de¹²⁷⁰ benzerini gördüğümüz sonda, benzer örneği ve ele geçtiği tabakanın konteksti yardımıyla MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Parion'da ortaya çıkarılan demir tıp aletleri, Parion antik kentinde tıp biliminin ileri seviyede olduğunu gösteren önemli bir etmendir. Çünkü kazılarda genellikle bronz tıp aletleriyle karşılaşmaktayız. Fakat tıp aleti yapımında, demirin bronza göre daha zor olmasına rağmen üretilmiş olması, hekimlerin ihtiyaçlarına göre çeşitli malzemelerden tıp aletleri ürettiğini; dolayısıyla Parion'da tıp biliminin ileri seviyede olduğunu göstermektedir. Demir tıp aletleri, ele geçtikleri sektörlerden özellikle Yamaç Hamamı'nda ve Tiyatro'da tıbbi müdahale yapıldığı fikrine, diğer malzemelerden yapılmış tıp aletleriyle birlikte destek verir niteliktedir.

4.4. MİMARİ AKSAMLAR

Antik dönemin ahşap mimari konstrüksiyonlarında en çok demirden yapılmış bağlayıcı malzemeler kullanılmıştır. Bunda demirin eritilip yeniden kullanılmaması en büyük etkindir. Parion kazılarında her sektörde demir bağlayıcı elemanları görmek mümkündür. Ortaya çıkarılan bağlayıcı mimari elemanlar bağlantı aksamı, çivi, kenet ve saplama adı altında sınıflandırılarak incelenmiştir.

4.4.1. Bağlantı Aksamı (Kat. No: O1-O2, Lev. L, Çiz.35)

Bağlantı aksamaları farklı nesnelere birbirine tutturulmasını sağlayan mimari yapılarda sıklıkla kullanılmış olan objelerdir. Parion'da ortaya çıkarılmış iki adet bağlantı aksamından ilki olan Kat. No:O1, bir halkadan ve yassı başlıklı, dikdörtgen kesitli bir saplamadan meydana gelmektedir. Yassı başlı saplamanın baş kısmı muhtemelen ahşap bir aksama, halka ise duvar ya da taş arasına girmektedir. Ahşabın içinde olan yassı başlı bağlantı, filisenin takılıp çıkarılabilecek şekilde halkaya

¹²⁷⁰ Baykan, Allianoı Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum, Kat.No: 25.

geçmesini sağlamaktadır. Demirer bu tür bağlantıların Odeion’larda oturma sıralarını kapatacak ahşap bir kaplamada kullanılmış olabileceğini belirtmektedir¹²⁷¹. Bağlantı aksamının benzeri Kibyra kazılarında ortaya çıkarılmıştır¹²⁷². Eser, benzer örnek ve çıkarıldığı tabakanın kontekstine göre MS 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Diğer bağlantı aksamı ise “Y” formlu olup; Roma hamamı kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Bağlantı aksamı hakkında Gaitzsch, ahşap malzemelerin duvara montajında kullanıldığını ifade etmektedir¹²⁷³. Kat. No:O1’in insitu bir şekilde ele geçen benzer bir örneği olmamasından dolayı, bağlantı aksamın ne tür bir noktada kullanıldığına dair kesin bir şey söylemek mümkün olmamaktadır¹²⁷⁴. Eserin benzer bir örneği Pergamon’da ortaya çıkarılmıştır¹²⁷⁵. Benzer örneği ve ele geçtiği tabakanın konteksti itibariyle eser, Geç Bizans dönemine tarihlendirilmiştir.

4.4.2. Çiviler

Demir çiviler¹²⁷⁶ antik kentlerin kazılarında en sık karşılaşılan bağlayıcı elemandır. Bunda demir çivilerin mimari yapıların duvarlarında kullanılmasından ziyade, üst yapı çatısını oluşturan ahşap konstrüksiyonlarında kullanılmasından kaynaklanmaktadır¹²⁷⁷.

Parion kazılarında 3000’in üzerinde demir çivi ortaya çıkarılmıştır. Çivilerden sadece grup örneklerini oluşturacak miktarı çalışmaya dahil edilmiştir. Çiviler boyutlarına göre 0-5, 5-10, 10 cm ve üzeri olmak üzere üç grup altında incelenmiştir. Çünkü çivilerin saplama kesitlerinden ve baş tiplerinden ziyade, boyutlarına göre kullanım fonksiyonları değişmektedir. Cleere, 10 cm ve üzeri çivilerin ana kirişlerde,

¹²⁷¹ Demirer, Ü., *Kibyra Metal Buluntuları*, (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya, 2013, 89.

¹²⁷² Demirer, Kat.No: O1.

¹²⁷³ Gaitzsch, Eisenfunde aus Pergamon. Gerate, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann, s.54.

¹²⁷⁴ Gaitzsch, Eisenfunde aus Pergamon. Gerate, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann, s.54.

¹²⁷⁵ Gaitzsch, Eisenfunde aus Pergamon. Gerate, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann, B16.

¹²⁷⁶ Çiviler ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız s.143.

¹²⁷⁷ Dungworth, D., “Mystifying Roman Nails:clavus annalis, defixiones and minkisi”, *TRAC 97: Proceedings of the Seventh Annual Theoretical Roman Archaeology Conference Nottingham 1997*, Edi.:R.Witcher, 1998, ss.160-172, s.151

daha küçük boyutlu çivilerin ise kirişlerin destek bağlantılarında kullanıldığı ifade etmektedir¹²⁷⁸.

4.4.2.1. 0-5 cm Arası Çiviler (Kat. No: O3-O6, Lev. L, Çiz.35)

Parion'da ortaya çıkarılan çivilerden bu gruba 4 adet çivi dahil edilmiştir. İlk çivi olan Kat. No:O3 dışbükey bir başa, kare kesitli bir saplamaya; Kat. No:O4, dış bükey bir başa, yuvarlak kesitli bir saplamaya; Kat. No:O5, düz profilli bir başa, yuvarlak kesitli bir saplamaya sahiptir. Çiviler çakıldıktan sonra bükülerek sabitlenmiştir. Bu grubun son örneği olan Kat. No:O6 ise düz profilli bir başa, kare kesitli bir saplamaya sahiptir. Bu grubu oluşturan çivilerin, benzer örneklerinin hemen hemen tüm antik kentlerde ortaya çıkmasının yanında, Parion antik kentinde MS 3. yüzyıldan MS 11. yüzyıla kadar uzun bir süre kullanıldığı anlaşılmıştır.

4.4.2.2. 5-10 cm Arası Çiviler (Kat. No: O7-O17, Lev. L, Çiz.35)

Parion'da ortaya çıkarılan çivilerden bu gruba 11 adet çivi dahil edilmiştir. Kat. No:O7 ile Kat. No:O17 arasında yer alan çiviler dışbükey başa, kare kesitli saplamaya sahiptir. Çivilerden Kat. No:O7, Kat. No:O11 ve Kat. No:O12'nin çakıldıktan sonra arkadan çıkan bölümleri bükülerek sabitlenmiştir. Çivilerin formunun uzun yıllarca değişmeden kullanılmasından dolayı tipolojisini yaparak tarihlendirmek mümkün değildir. Ancak ortaya çıkarıldıkları tabakaların kontekstlerinden çivileri tarihlendirmek mümkün olmuştur. Kat. No:O7, M 190 nolu mezarda bir adet terrakota figürin¹²⁷⁹ ve Kat. No:E8'de yer alan bronz ayna ile birlikte ele geçmiştir. Çivi, konteksti ile birlikte değerlendirildiğinde MS 1-2. yüzyıla ait olmalıdır. Benzerlerini birçok antik kent kazılarında gördüğümüz 5-10 cm üzeri çiviler, Parion'da MS 1. yüzyıldan MS 7. yüzyıla kadar kullanım gördükleri anlaşılmaktadır.

4.4.2.3. 10 cm Üzeri Çiviler (Kat. No: O18-O36, Lev. LI-LII, Çiz.36-37)

Kat. No:O18 ile Kat. No:O36 arasında yer alan 19 adet çivi bu gruba dahil edilmiştir. Çiviler dış bükey başa ve kare kesitli saplamaya sahiptir. Çivilerden bazılarının baş kısımları neredeyse saplama kesiti büyüklüğündedir. Çivilerin

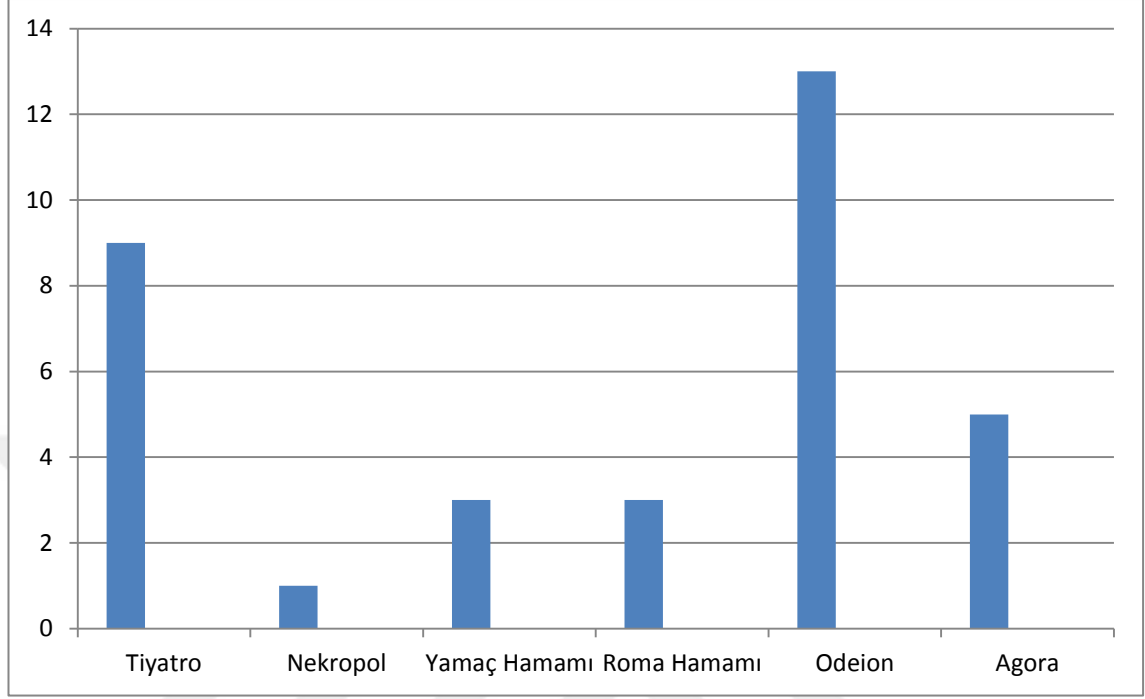
¹²⁷⁸ Cleere, H.F., "Roman Domestic Ironwork as Illustrated by the Brading Isle of Wright Villa", *Bulletin of the Institute of Archaeology* 1, 1958, ss.55-74, s.56.

¹²⁷⁹ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 34.

bazılarının baş kısmının küçük olması, çivinin ahşaba baş kısmının da dâhil edilecek şekilde çakılmasından kaynaklanmalıdır. Çivilerin boyutları 10 cm'den 31 cm'ye kadar değişiklik göstermektedir. Bu boyuttaki çiviler yapıların üsy yapı ahşap konstrüksiyonlarında kullanılmış olmalıdır. Cleere¹²⁸⁰, 10 cm ve üzeri çiviler ana kirişlerde kullanıldığını söyleyerek bu düşünceye destek vermiştir. Bundan dolayı büyük boyutlu ve uzun çivilerin ele geçtikleri alan itibariyle değerlendirilmesi gerekmektedir. 10 cm üzeri çivilerden 9 âdetinin Odeion, 6 âdetinin Tiyatro kazılarında ortaya çıkmış olması tesadüf olmasa gerekir. Odeion'da yapılan çalışmalarda sahne binasının ahşap bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir. Üst yapısının da yine ahşap geçmelerle kapatıldığı düşünülmektedir. Bundan dolayı ortaya çıkarılan Kat. No:O22 ile Kat. No:O30 arasında yer alan 9 çivinin Odeion'un üst yapı çatısını oluşturan kirişlerde kullanılmış olma ihtimali çok yüksektir. Odeion'da çıkarılan 10 cm üzeri çivilerin ele geçtiği tabakanın kontektlerine göre değerlendirildiğinde MS 4-7. yüzyıl aralığında kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu grubun dikkat çeken diğer çivi grubu Tiyatro kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:O32 ile Kat. No:O36 arasında yer alan 5 adet çivi fonksiyonunun yanında ele geçti nokta itibariyle dikkat çekmektedir. Beş adet çivi Tiyatronun sahne binasının güneyinde aynı nokta ve seviyede ortaya çıkarılmıştır. Tiyatroda yapılan çalışmalar sonucunda, tiyatronun çeşitli tamir ve yenileme evrelerine sahip olduğu anlaşılmıştır. Ortaya çıkarılan beş çivinin ele geçtiği noktada ortaya çıkarılan geç dönem evresine ait kapı aralığı dikkat çekicidir. 5 adet çivinin kapı girişi olan noktada ortaya çıkması, girişte ahşap bir kapının varlığına işaret etmektedir. Çiviler, kapıyı oluşturan ahşap levhaların birleştirilmesinden ziyade, kapı kasasının duvara monte edilmesinde kullanılmış olmalıdır. Çivilerin ele geçtiği tabakanın konteksti itibariyle MS 9-11. yüzyıla ait olduğu tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak Parion Tiyatrosu'nun son kullanım evresinin MS 9-11. yüzyıl aralığına kadar gitmiş olma ihtimalini doğurmaktadır. Fakat bu tarih yapının tiyatro olarak kullanıldığı anlamına gelmemektedir. Tiyatro, bu yüzyıllar arasında işlevini tamamen yitirerek farklı bir fonksiyonda kullanılmış olmalıdır. Çivilerin formunun uzun yıllarca değişmeden kullanılmasından dolayı tipolojisini yaparak tarihlendirmek mümkün değildir. Ancak kontekt verilerden çivileri tarihlendirmek mümkün olmuştur. Benzerlerini birçok antik kent kazılarında gördüğümüz 10 cm üzeri çiviler, ele geçtikleri tabakaların

¹²⁸⁰ Cleere, s.56.

kontekstlerine göre tarihlendirildikten sonra MS 2. yüzyıldan MS 11. yüzyıla kadar kullanım gördükleri anlaşılmaktadır.

Grafik 2: Çivilerin Ele Geçtiği Sektörlere Göre Çivilerin Dağılımı

Çivilerin dağılımını gösteren **Grafik 2**'yi dikkatlice incelediğimizde çivilerin, en çok Odeion ve Tiyatro'da ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum 10 cm üzeri çivi grubunda ayrıntılı bir şekilde açıklandığı gibi Tiyatro ve Odeion'un kullanım dönemlerinde sahip olduğu ahşap sahne binası ve üst yapı çatısıyla ilgili olmalıdır. Diğer sektörlerde ortaya çıkarılan çivilerden özellikle Yamaç Hamamı ve Roma Hamamı yapılarında 10 cm üzeri çivilerin hamamların ısıtma sistemine ait olan boşluk tüpleri (spacer tubes)'nin duvara monte edilmesinde kullanılmış olma ihtimali yüksektir. Ortaya çıkarılan çiviler Parion'da kazısı devam eden yapıların ahşap çatılarına ya da mekânların içerisinde yer alan ahşap elemanlara ait olmalıdır.

4.4.3. Kenet

Yapı elemanlarını birbirine bağlamada kullanılan kenetler, mimarideki işlevi bakımından son derece önemlidir. Antik çağda binalarda ve büyük duvar yapılarında kullanılmış olan kenetlerin en erken örnekleri ahşap, kurşun, bakır ve bronzdan

yapılmıştır¹²⁸¹. Kenetler ilk olarak Mısır'daki yapıların devasa blokları arasında bağlayıcı olarak kullanılmaya başlanmıştır¹²⁸². Kenetlerin form bakımından değişik örnekleri Yunan tapınak ve diğer kamu yapılarında karşımıza çıkar. Fakat gelişen metal üretim teknolojileri sayesinde demir kenetlerin en çok uygulandığı dönem Roma dönemi olmuştur. Binayı yapısal açıdan bir arada tutmayı sağlayan kenet tiplerinin yanı sıra kaplama gibi yan unsurları bağlamak amacıyla da kullanılan kenet tipleri vardır¹²⁸³. Kenetler birleştirilmek istenen taşların içerisine açılan yuvalara yerleştirilir. Daha sonra yuvalara eritilmiş kurşun dökülerek, kenetlerin yuvaların içerisinde hareket etmesi önlenmiş olurdu. Write kenetleri, “kelebek”, “Z”, “II” ve “L” formlu olmak üzere 4 gruba ayırmıştır¹²⁸⁴. Parion kazılarında 5 adet demir kenet ortaya çıkarılmıştır. Parion demir kenetleri formlarına göre iki gruba ayrılmaktadır.

4.4.3.1. “II” Formlu Kenetler (Kat. No: O37-O40, Lev. LII, Çiz.37)

Bu gruba giren kenetler antik dönemde en çok kullanılan kenet formudur. Hemen hemen antik dönemin tüm büyük yapılarında bağlayıcı malzeme olarak kullanılmıştır. Uzun dikdörtgen kesitli çubuğun iki ucunun içe doğru 90°'lik açıyla bükülmesinden oluşmuştur. Yan yana duran taş blokların birbirine bağlanmasında kullanılmıştır¹²⁸⁵. Kenetler, mimari bloklar üzerinde açılan “II” şeklindeki yuvalara yerleştirilirdi.

Parion'da “II” formlu kenetlerden 4 adet ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:O37 ve Kat. No:O38 aynı ölçülere sahip olmasından ve aynı sektörde ele geçmesinden dolayı aynı boyutlarda blokların birleştirilmesinde kullanılmış olmalıdır. Kenetler içerisinde Kat. No:O39 dikkat çekmektedir. Oransay “II” formlu kenetlerin yuvalara yerleştirildikten sonra üzerine erimiş haldeki kuruşunun dökülerek sabitlendiğini ifade etmektedir¹²⁸⁶. Parion kazılarında ortaya çıkarılmış olan Kat. No:O39, Oransay'ın bu görüşüne destekler nitelikte olup; sağlamlaştırmak için üzerine dökülen kurşun ile

¹²⁸¹ Nylander, C., “Clamps and Chronology”, *Iranica Antiqua*, Vol.VI, Leiden, 1966, ss.130-146, s.133.

¹²⁸² Wright, 254.

¹²⁸³ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 131.

¹²⁸⁴ Wright, Fig.288-290.

¹²⁸⁵ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 131.

¹²⁸⁶ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 131.

birlikte ele geçmiştir. Kazılarda kenetlerin kurşun ile birlikte çok az nadir ele geçmesinin nedeni, kenetten sökülen kurşunun eritilerek yeniden kullanılmış olmasından kaynaklanmaktadır. “IT” formlu kenetlerin son örneği olan Kat. No:O40, sahip olduğu ölçü itibarıyla daha küçük blokların birleştirilmesinde kullanılmış olmalıdır. Benzerini Sardis¹²⁸⁷ ve Dünsberg’de¹²⁸⁸ gördüğümüz kenetlerden Kat. No:O37, O38, O39 MS. 3-4. yüzyıla, Kat. No:O40 ise MS 4-6. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

4.4.3.2. Kelebek Formlu Kenet (Kat. No: O41, Lev. LII, Çiz.37)

Kelebek formlu kenetler de “IT” formlu kenetler gibi bloklar üzerinde yer alan yuvalara yerleştirilip, üzerine erimiş kurşun dökülerek sabitlenmekteydi. Kelebek kenetler ile ilgili Nylander, Achamenid mimarisine özgü olduğunu, daha sonraları Yunan mimarisinde kullanıldığını ileri sürmektedir¹²⁸⁹. Ayrıca Achamenid dönemi yapılarında kullanılan kelebek formlu kenetlerin 4 farklı forma sahip olduğunu ifade etmiştir¹²⁹⁰. Ele geçtiği tabakanın konteksti itibarıyla değerlendirilen Kat. No:O41, MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

4.4.4. Saplama (Kat. No: O42-O43, Lev. LII, Çiz.37)

Antik kentlerde yapılan kazı çalışmalarında sıkça karşılaştığımız bağlayıcı elemanlardan bir tanesi olan saplama, kenet gibi iki malzemenin birbirinden ayrılmasının engellemek için kullanılmış objelerdir. Saplama, genellikle mimari yapıların kazısında karşımıza çıkan; kaide, sütun, başlık, parapet, heykel, kabartma, stel ve benzeri düşey elemanların tek veya çok merkezde sabitlenmeleri için, kenetlerde olduğu gibi, açılan derin yuvalar içine akıtılan kurşunla kullanılmış kare kesitli kalın pimlerdir¹²⁹¹. İki ucu birbirinden farklı ölçülere sahip kare kesitli saplama, iki blok içerisinde açılan yuvaya girmekte ve elemanların birbirinden kaymalarını önlemektedir. Kat. No:O42 ile Kat. No:O43’ün, aynı forma sahip olmalarına rağmen, boyutları birbirinden farklıdır. Saplama benzerleri Kibyra’da yapılan kazı çalışmalarında

¹²⁸⁷ Waldbaum, Pl.19/278-279.

¹²⁸⁸ Jakobi, Die Metallfunde vom Dünsberg, Taf.23/24.

¹²⁸⁹ Nylander, s.133.

¹²⁹⁰ Nylander, Fig.4.

¹²⁹¹ Demirel, 87.

ortaya çıkarılmıştır. Saplamlar benzer örneği ve ele geçtikleri tabakaların kontektleri ışığında MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan toplam yedi adet kenetten altı adetinin Odeion kazılarında ortaya çıkarılmış olması önemlidir. Blokların birbirine sabitlenmesinde kullanılan bu mimari elemanlar, Odeion'un yapım teknikleri konusunda bilgi vermektedir. Odeion'da ortaya çıkarılan kenetlerin MS 3-4. yüzyıla ait olması, Odeion'un son kullanım evresinin anlaşılmasına katkıda bulunacağı şüphesizdir.

4.5. SAVAŞ ALETLERİ VE KESİCİ ALETLER

Metallerin üretime başlanıldığı andan itibaren en çok kullanıldıkları alan, savunma araç gereçleri olan silahlar, zırhlar ve kesici aletler olmuştur¹²⁹². Parion kazılarında ortaya çıkarılan aletlerden bıçaklar, makaslar ve mızrak uçları, bu grubun içerisinde incelenmiştir.

4.5.1. Bıçaklar (Kat. No: P1-P7, Lev. LIII, Çiz.38)

Günlük hayatta et kesmekten tıraş olmaya kadar çok değişik alanlarda kullanılan bıçaklar, temel olarak bir kesici, saplama ve saptan oluşur. Genellikle demir ve bronzdan yapılan kesici kısmının sapa sıkıca bağlanması için arka kısmı uzatılarak bir saplama formu verilir. Bıçakların sapı rahat kavranacak ve elden kaymayacak şekilde olması için, sap yapımında kullanılan malzemeler genellikle kemik ve ahşap olmuştur¹²⁹³. Antik dönemde bıçaklar için en çok çeliğin kullanıldığı bilinmektedir. Çelik ile demirin arasındaki fark çeliğin karbon içeriyor olmasıdır. Demir cevherinin kömür ile uzun süreli teması sonucunda, demirin bünyesine nüfuz eden karbon sayesinde çelik oluşur. Jackson'un aktardığına göre; Galen, "En iyi çelik Noricum'da yapılmaktadır" demiştir¹²⁹⁴. Bu ifade antik dönemde çeliğin bilindiğine kanıt niteliğindedir. Kretschmer'de bu duruma destek vererek bıçağın işlenmesinde çeliğin kullanıldığını söylemiştir¹²⁹⁵. Antik dönem bıçaklarının formları, bıçakların keskin kısımlarına göre belirlenmiştir. Oransay'ın aktardığına göre; Livius, sunaklarda kurban

¹²⁹² Demirel, 56.

¹²⁹³ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 102.

¹²⁹⁴ Jackson, Roma İmparatorluğu'nda Doktorlar ve Hastalıklar, 111 dipnot 5.

¹²⁹⁵ Kretschmer, F., *Antik Roma'da Mimarlık ve Mühendislik*, İstanbul, 2000, 17-18.

kesilirken “culter” adı verilen, keskin kısmı düz, sırtı aşağıya eğimli bıçakların kullanıldığından bahsetmiştir¹²⁹⁶. Bazı araştırmacılar ise bu bıçakların avcılıkta kullanıldığı ileri sürülmektedir¹²⁹⁷.

Parion kazılarında yedi adet bıçak ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan yedi bıçak, Oransay’ın “Tip 1” gurubuna girmektedir. Tip 1, tek tarafı keskin olan normal bıçak formudur. Tip 1’in keskin tarafı yukarı doğru meyilli, arka kenarı ise düzdür. Bu form kazımak ve dilimlemek için elverişlidir¹²⁹⁸.

Kat. No:P1’de yer alan ilk örnek, tek taraflı bir bıçaktır. Keskin tarafı uç kısma doğru yay çizerek daralan bıçağın, saplama kısmı ise arkaya doğru genişlemektedir. Saplamanın bıçağın sırt kısmıyla aynı ekseninde olması, sapın tutulmasını ve bıçağa güç uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Saplama kısmında pimlerle tutturulmuş kemik sap görülmektedir. Bıçağın saplama kısmının geniş ve uç kısmıyla aynı ekseninde olmasından dolayı, bıçak et gibi güçlü malzemeler için kullanılmış olmalıdır. Bıçağın benzer örneği Arykanda’da ortaya çıkmıştır¹²⁹⁹. Bıçak ele geçtiği tabakanın kontekstine ve benzer örneğine göre MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kat. No:P2’de yer alan tek taraflı bıçağın keskin tarafı uç kısma doğru daralmaktadır. Kısa olan saplamanın, bıçağın sırt kısmıyla aynı ekseninde olması, bıçağın güç gerektiren bir iş için kullanıldığını göstermektedir. Bıçağın benzerini Ephesus’da¹³⁰⁰ görmekteyiz. Ele geçtiği tabakanın kontekstine ve benzer örneğine göre Kat. No:P2, MS 4-6. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Diğer bir bıçak olan Kat. No:P3’ün uç ve saplama kısmında noksan bölümler mevcuttur. Geriye kalan parçalardan tek taraflı olduğu anlaşılan bıçağın geniş olan saplama kısmı bıçağın sırt kısmı ile aynı eksenindedir. Bıçağın saplamanının geniş olmasından ve bıçağın sırt kısmıyla aynı ekseninde olmasından dolayı güçlü işlerde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bıçağın benzer örneklerini Ruscino¹³⁰¹ ve Philia’da¹³⁰² görmekteyiz. Bıçak ele geçtiği tabakanın konteksti ve benzer örnekleri ışığında MS 5-7.

¹²⁹⁶ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 103, Dipnot:4.

¹²⁹⁷ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 103.

¹²⁹⁸ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 103.

¹²⁹⁹ Oransay, Arykanda Madenciligi ve Madeni Buluntuları, Kat.No: 270.

¹³⁰⁰ Jilek, B 280.

¹³⁰¹ Marichal, R., “Outillage antique de Ruscino”, *Iron, Blacksmith and Tools.Ancient European Crafts*, 2000, ss.139-168, Kat.No: 62.

¹³⁰² Dirlmeier, Taf.155/1430.

yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kat. No:P4'te yer alan diğer bıçak tek taraflıdır ve bıçağın keskin tarafı uç kısma doğru daralmaktadır. Düz bir eksene sahip olan bıçağın saplaması, sırt kısmıyla aynı eksendedir. Saplamanın sırt ile aynı eksende olması, bıçağın et gibi güçlü malzemeler için kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bıçağın benzerlerini Korinth'te¹³⁰³ ve Anemurium'da¹³⁰⁴ görmekteyiz. Bıçak ele geçtiği tabakanın kontekstine ve benzerlerine göre MS 5-7. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kat. No:P5'te yer alan tek taraflı bıçağın keskin tarafı uç kısma doğru daralmaktadır. Saplaması diğer örneklerden farklı olarak uç kısma doğru çok hafif daralmaktadır. Bıçağın uç kısmı her iki yönden sivrilerek sonlanarak, bıçağın daha kolay girmesini sağlamaktadır. Bıçağın saplama kısmı uç kısmıyla aynı eksende değildir. Bu durum bıçağın kesme amaçlı değil, saldırı amaçlı olarak kullanılmış olma ihtimalini doğurmaktadır. Antik dönemde bıçakların saldırı amaçlı kullanıldığı da bilinmektedir¹³⁰⁵. Bıçağın benzeri Ruscino'da¹³⁰⁶ ortaya çıkmıştır. Bıçak, ele geçtiği tabakanın kontekstine ve benzer örneğe göre MS 5-7. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kat. No:P6 tek taraflı bir bıçak olup; bıçağın keskin tarafı uç kısma doğru daralmaktadır. Kısa olan saplama, bıçağın sırt kısmıyla aynı eksende olmayıp tam ortada yer almaktadır. Saplamanın kısa ve ortada yer alması, bıçağın güçlü malzemelerin kesiminde kullanılmamasından kaynaklanmaktadır. Pergamon'da ve Zeytinli Bahçe'de¹³⁰⁷ bıçağın benzerleri karşımıza çıkmıştır. Kat. No:P2, ele geçtiği tabakanın kontekstine ve benzerlerine göre değerlendirildiğinde MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Büyük bir bölümü noksan olan Kat. No:P7'nin geriye kalan parçasından tek taraflı bir bıçak olduğu anlaşılmıştır. Bıçağın keskin tarafı düz bir eksene sahiptir. Saplama kısmı her iki taraftan daralmakta olup; sırt ile aynı eksende değildir. Ele geçtiği kontekste göre değerlendirilen bıçak, MS 6-7. yüzyıla ait olmalıdır.

Parion kazısında bulunan bıçaklar, genel özellikleri ile birbirine benzeyen formlara sahiptir. Hepsi tek taraflı olan bıçakların keskin tarafları uç kısma doğru daralmaktadır. Saplama kısımlarının büyük çoğunlukla bıçakların uç kısmıyla aynı

¹³⁰³ Davidson, Corinth: The Minor Objects, Vol:XII, Kat.No: 1567.

¹³⁰⁴ Williams, C., "A Byzantine Well-Deposit from Anemurium (Rough Cilicia)", *Anatolian Studies*, Vol.:27, 1977, ss.175-190, Kat.No: 32.

¹³⁰⁵ Gültekin, 38.

¹³⁰⁶ Marichal, Kat.No: 86.

¹³⁰⁷ Dell'era, F., "Small Finds from Zeytinli Bahçe-Birecik (Urfa), Byzantine Small Finds from Elaiussa Sebaste", *Byzas 15:Byzantine Small Finds in Archaeological Contexts*, 2012, ss.393-406, Fig.4/c.

eksende olmasından dolayı et kesme işlemi için kullanılmış olmalıdırlar. Kat. No:P1, Anadolu'da şu ana kadar görülen en erken kemik tutamaklı bıçağı olma özelliğine sahiptir. Bıçaklar MS 1. yüzyıldan MS 7. yüzyıla kadar uzun bir süreç içinde kullanılmıştır. Bıçaklar bu uzun süreç içerisinde büyük form değişikliğine uğramamıştır. Genel olarak bıçakların et kesmek gibi güçlü işlerde kullanılmış olma ihtimali yüksektir. Bıçakların içerisinde ne geç örnekte ise saplamanın bıçağın ortasında denk gelmesi, bıçakların form gelişiminde bir yenilik olarak göze çarpmaktadır. Bıçaklardan 3 tanesinin Odeion, 2 tanesinin Roma Hamamı'nda ortaya çıkması, yapıların işlevini yitirdikten sonra farklı amaçlarla kullanıldığına işaret etmektedir.

4.5.2. Makaslar (Kat. No: P8-P9, Lev. LIII, Çiz.38)

Latince “forfex” olarak bilinen makas, antik dönemde genellikle demirden yapılmış olmasına rağmen, bronzdan yapılmış örnekler de mevcuttur¹³⁰⁸. Makasların işlevi hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Uzel, saç kesiminde makas kullanıldığını ifade etmektedir¹³⁰⁹. Diğer taraftan makasların hekimler tarafından da kullanıldığı ileri sürülmektedir¹³¹⁰. Diğer bir görüşe göre ise makaslar dericiler, ayakkabıcılar, terziler, dokumacılar, çobanlar ve ev kadınları tarafından kullanıldıkları ifade edilmiştir¹³¹¹. Makaslar Roma döneminden günümüze kadar değişmeden gelmiştir. Günümüzde teneke kesme, koyun kırma ve bahçe işlerinde kullanılan makaslarla antik dönem makasları aynı forma ve çalışma prensibine sahiptir. Ayrıca bu makasların doku kesiminde, yaralanma ve kırıklarda, bandajların kesiminde kullanıldığı da ileri sürülmüştür¹³¹².

Parion kazısında 2 adet makas ortaya çıkarılmıştır. Nekropol kazısında ele geçen iki makas da mezara ölü hediyesi olarak bırakılmıştır. Kat. No:P8'in büyük bölümü sağlam olarak ele geçmiştir. Bu formda makaslar kesici bölüm ile üzengi bölümden meydana gelmektedir. Kazılarda kırık ele geçen kesici kısımlarından dolayı bıçaklarla karıştırılan bu tip makaslar, kesici bölümlerinin herhangi bir pimle birleşmemesinden dolayı “üzengili makas” olarak adlandırılmaktadır. Makasın üzerindeki kumaş

¹³⁰⁸ Şahin, Patara Metal Buluntuları, 67.

¹³⁰⁹ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 92.

¹³¹⁰ Uzel, Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri, 93.

¹³¹¹ Demirer, 116.

¹³¹² Baykan, Alliano Tıp Aletleri, 72.

parçalarının varlığı, mezar sahibinin kefeniyle gömüldüğünü göstermektedir. Kat. No:P9 ise makasın üzengi bölümüne ait bir parçadır. Makas parçasının üzerinde diğer makas da olduğu gibi kumaş parçalarının varlığı, mezar sahibinin kefeniyle gömüldüğünü göstermektedir. Makasların benzerleri Argos'da¹³¹³ ve Priene'de¹³¹⁴ ortaya çıkarılmıştır. Makaslar ele geçtikleri mezarların kontekstine ve benzer örneklere göre değerlendirildiğinde MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

4.5.3. Mızrak Ucu (Kat. No: P10-P11, Lev. LIII, Çiz.38)

Mızraklar, savaş araçları arasında, ok uçları ile birlikte uzak mesafe silahları olarak tanımlanır. Parion kazısında iki adet mızrak ucu ortaya çıkarılmıştır. Mızraklardan ilki olan Kat. No:P10, kare kesitli bir gövdeye sahiptir. Piramidal bir gövdeye sahip mızrak ucunun sapa takıldığı kısım daha incedir. Bu tür mızrak uçlarıyla ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Davidson objenin mızrak ucu olduğunu¹³¹⁵, Robinson ok ucu¹³¹⁶, Gil ise ballista ucu olduğunu¹³¹⁷ ileri sürmüşlerdir. Mızrak ucu, nekropolde MÖ 6. yüzyıla tarihlenen tabakada ortaya çıkarılmıştır. Bundan dolayı Anadolu'da ortaya çıkarılmış en erken Arkaik demir mızrak ucu olma özelliğine sahiptir. Mızrak ucu için verilen bu tarih, mızrak ucunun arkaik dönemde varlığı bilinmeyen ballistaya ait olma olasılığını azaltmaktadır. Diğer mızrak ucu olan Kat. No:P11, demir uzun bir çubuktan ve saplamadan meydana gelmektedir. Bu tip mızrak uçlarını Horvat, "pilum" olarak adlandırmaktadır¹³¹⁸. Pilum, Roma İmparatorluğu boyunca kullanılan bir savaş aletidir. İlk örnekleri Roma Cumhuriyet döneminde ortaya çıkan pilum, Roma ordusunda ağır silahlı lejyonerler tarafından kullanılmıştır¹³¹⁹. Pilumun benzerleri Hallstattiana¹³²⁰ ve Vindonissa'da¹³²¹ ortaya çıkarılmıştır. Eser ele geçtiği tabakanın

¹³¹³ Bruneau, P., "Tombes d'Argos", *Bulletin*, Vol.94, No:2, 1970, ss.437-531, Fig.17.

¹³¹⁴ Wiegand, T.- Schrader, H., *Priene: Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898*, Berlin, 1904, Abb.514.

¹³¹⁵ Davidson, Corinth: The Minor Objects, Vol:XII, s.202.

¹³¹⁶ Robinson, Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscellaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Part X, 392.

¹³¹⁷ Gil, E. vd., "Late Roman Military Equipment from the city of Iruna/Veleia (Alava, Spain)", *Jermes*, Vol.:11, 2000, ss.19-29, s.21.

¹³¹⁸ Horvat, J., "Roman Republican Weapons From Smihel in Slovenia", *Jermes*, No:8, 1997, ss.105-120, s.110.

¹³¹⁹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 92.

¹³²⁰ Vulpe, Pl.XX/12.

¹³²¹ Unz-Deschler, Kat.No: 219.

kontekstine ve benzer örneklerine göre değerlendirildiğinde MS 5-7. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

4.6. SÜS EŞYALARI

Antik dönemde süs eşyalarında en çok kullanılan madenlerden bir tanesi de demirdir. Demir, Minos ve Myken yüzüklerinde, iğnelerinde bazen de Roma yüzüklerinde kullanılmıştır¹³²². Demirin dayanıksız bir malzeme olmasından dolayı Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem'den günümüze az sayıda demirden yapılmış süs eşyası ulaşmıştır. Roma dönemine ait demir süs eşyaları daha önceki dönemlere göre daha fazla gelmiştir. Erken örneklerin varlığı, Yunan tapınak kayıtlarında yer alan armağan listesinden anlaşılmaktadır¹³²³.

4.6.1. Bilezikler (Kat. No: R1-R2, Lev. LIV, Çiz.39)

Parion'da iki adet demir bilezik ortaya çıkarılmıştır. Yuvarlak profilli çubuğun dairesel formda bükülmesinden meydana gelen Kat. No:R1'in iki ucu açık bırakılmıştır. Bilezik, ortasında yuvarlak bir taş boşluğu olan bir kaş kısmına sahiptir. Kat. No:R1 Tiyatro kazılarında ele geçtiği tabakanın konteksti ışığında değerlendirildiğinde MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Diğer bilezik olan Kat. No:R2, yuvarlak profilli çubuğun tam halka formunda bükülmesinden meydana gelmiştir. Bileziğin kaş bölümü yuvarlak bir boşluğa sahip olup; burada yer alması gereken taş noksanıdır. Agora'da ortaya çıkarılan bilezik, ele geçtiği tabakanın konteksti ışığında MS 4-7. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

4.6.2. Yüzükler (Kat. No: R3-R5, Lev. LIV, Çiz.39)

Antik dönemde demir yüzüğün yoğun bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir¹³²⁴. Arkaik, Klasik ve Hellenistik dönemden günümüze az sayıda örnek ulaşmasına rağmen, erken demir yüzükler ile birlikte takıların varlığını Yunan tapınak kayıtlarında yer alan

¹³²² Özgülner, 15.

¹³²³ Uygun, Ç., *Patara Geç Hellenistik-Roma Dönemi Takıları*, (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya, 2000, 6.

¹³²⁴ Yüzük tipolojisi ile ayrıntılı bilgiler için bakınız s.217.

armağan listelerinden anlaşılmaktadır¹³²⁵. Roma döneminde ise demir yüzükler yaşamın bir parçası haline gelmiştir¹³²⁶.

Parion Güney Nekropolü kazısında toplam 3 adet demir yüzük gün yüzüne çıkarılmıştır. İlk demir yüzük örneği Kat. No:R3, kırık ve aşırı korozyonlu bir şekilde günümüze gelmiştir. “D” formlu yüzük geniş ve oval bir kaşa sahiptir. Yüzük halkası genişleyerek süslemesiz olan kaşa bağlanmıştır. Üzerinde herhangi bir süs korozyon sebebiyle seçilememektedir. Boardman-Vollenweider, Hellenistik dönem yüzük tipolojisini yaparken geniş ve oval kaşlı yüzüklerin dönemin karakteristik özelliği olduğunu vurgulamıştır¹³²⁷. Ayrıca yine dönemin özelliği olarak yüksek omuzlu yüzüklerin tanımı¹³²⁸, Kat. No:R3’de uymaktadır. Benzer örneğine Ulpia Traiana’da rastladığımız yüzük, formu nedeniyle MÖ 4. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir. Diğer bir yüzük olan Kat. No:R4, yuvarlak bir halkaya ve süslemesiz bir kaşa sahiptir. Hellenistik dönemin geniş ve oval kaş kısmı, Kat. No:R4’te küçülmüş ve yuvarlaklaşmıştır. Oldukça basit bir forma dönüşen yüzük dönemin karakteristik formunu göstermektedir¹³²⁹. Halka kaşa genişlemeden bağlanmıştır. Yüzük, ölü hediyesi olarak bırakıldığı mezardan bir adet lagynos¹³³⁰, dört adet de unguentarium¹³³¹ ve bir adet tek kulplu kap¹³³² ile birlikte ele geçmiştir. Yüzük, kontekstiyle beraber değerlendirildiğinde MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Son yüzük örneğimiz olan Kat. No:R5 kırık ve noksandır. Mevcut kısımdan yuvarlak halkalı olduğu anlaşılmaktadır. Yüzük halkası kaşa genişlemeden bağlanmıştır. Kaş bölümü yuvarlak bir forma sahiptir. Yüzük taşı akiktendir ve oval formludur. Akik taşın üzerinde koşar halde bir hayvan resmedilmiştir. Anatomik yapısına bakıldığında başını hafif yukarı doğru kaldırmış, kulakları dik bir şekilde verilmiş, uzun kuyruklu bir hayvan motifi kazanmıştır. Henig bu motifin tazı olduğunu ifade etmiştir¹³³³. Ayrıca Henig yüzük taşları üzerine kazılan figürlerin, yüzük sahiplerinin armasını, herhangi bir birlik üyeliğini ya da mührü

¹³²⁵ Uygun, 6.

¹³²⁶ Demir, J.S.Y., *Gaziantep Arkeoloji Müzesinde Sergilenen Yüzükler ve Yüzük Taşları*, (Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2008, 28.

¹³²⁷ Boardman-Vollenweider 1978, s.74

¹³²⁸ Boardman-Vollenweider 1978, s.74

¹³²⁹ Meriçboyu, 180.

¹³³⁰ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:58.

¹³³¹ Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No:12,13,17,18.

¹³³² Kasapoğlu, Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları, Kat. No: 66.

¹³³³ Henig, A Corpus of Roman Engraved Gemstones from British Sites, Pl.XX/625.

olabileceğini ileri sürmüştür¹³³⁴. Yüzük, M 112 nolu mezara demir bir yüzük¹³³⁵ ve terrakota kandil¹³³⁶ ile birlikte bırakılmıştır. Form açısından benzerini Erimtan Koleksiyonu'nda¹³³⁷ görebildiğimiz yüzük, konteksti ve benzerleri yardımıyla değerlendirildiğinde MS 2. yüzyıl tarihine ait olmalıdır.

Parion kazısında çıkarılmış olan yüzüklerin tamamı nekropolde mezarlara ölü hediyesi olarak bırakılmıştır. Yüzüklerin en erkeni olan Kat. No:R3'ün sahip olduğu yüksek omuz ve geniş kaş bölümünün ilerleyen dönemlerde küçüldüğünü ve omuzların daraldığını Kat. No:R4 bizlere göstermektedir. Ayrıca Geç Klasik-Erken Hellenistik ve Roma dönemi yüzük tipolojisini demir yüzüklerde de görüldüğü, Parion örnekleri sayesinde ortaya konulmuştur. Roma dönemi yüzüklerinde ise akik taşın sevilerek kullanıldığı bilinmektedir. Kat.No.R5, Roma döneminde demir yüzüklerde de akik taşın kullanıldığını göstermektedir. Mezar hediyesi olarak bırakılan yüzükler, bölgenin ölü gömme geleneklerinin anlaşılmasına katkı sağlayacağı şüphesizdir.

4.7. TARIM VE ZANAATKAR ALETLERİ (Kat. No: S1-S4, Lev. LIV, Çiz.39)

İnsanlık kültürünün maddi ve manevi boyutlarını oluşturan, tarımdan mimariye, sosyal ve sanatsal yaşamdan dinsel düşünceye kadar birçok gelişme Neolitik dönem içinde görülmüştür. Neolitik çağ ile birlikte karşımıza çıkan en önemli olgu, hızlı değişim sürecidir. İnsanlığın tarihi gelişim sürecinde ilk kırılma noktasını oluşturan yeni yaşam şekli, avcı ve toplayıcı toplumları giderek üretici konumuna getirmiş, göçebeliği terk etmelerine ve dolayısıyla yıl boyunca iskân edilen ilk sürekli yerleşimler kurmasına zemin hazırlamıştır. Yerleşik hayata geçen insanlar yabancı tahılları önce buldukları ortamda biçerek bunlardan yararlanmaya, zamanla da ekip biçmeye başlamıştır. Köy yaşamına geçilmesiyle beraber hayvanlar da evcilleştirilmeye başlanmıştır¹³³⁸. Tüm bu gelişmelerden sonra tarım ekonomik bir faaliyet durumuna gelmiştir. Tarımın daha sağlıklı ve hızlı yapılabilmesi için yeni aletler üretilmeye başlanmıştır. Çalışmamızın konusunu oluşturan dönemi içeren Yunan ve Roma döneminde çeşitli tarım aletlerinin kullanıldığını antik kaynaklardan ve kazılar sonucunda öğrenmekteyiz. Kazılar

¹³³⁴ Henig, A Corpus of Roman Engraved Gemstones from British Sites, s.17.

¹³³⁵ Bkz. Kat. No: I35.

¹³³⁶ Yılmaz, 2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri, Kat. No:63.

¹³³⁷ Konuk-Arslan, Kat.No: 145.

¹³³⁸ Sevin, Eski Anadolu ve Trakya:Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar, s.40.

sonucunda ele geçen örnekler ışığında, Yunan ve Roma tarım aletlerinin çok büyük farklılıklar göstermediği söylenebilir. Yunan çiftçilerin kullandığı alet grupları, Roma döneminde de kullanılmaya devam etmiştir¹³³⁹.

İnsanlık tarihindeki gelişmelerle beraber yeni iş kolları ortaya çıkmış ve ortaya çıkan yeni iş kolları insanların günlük ihtiyaçlarını üretmeye yönelik işler yapmaya başlamıştır. Üretim yapan bu iş kollarının tümüne zanaatkârlık, icracısına ise zanaatkâr denilmektedir. Zanaatkârlar üretim yaptıkları eşyaların cinsine göre aletler kullanmışlardır. Manning iş kollarına göre kullanılan aletleri sınıflandırmıştır. Demir aletlerin gruplandırıldığı iş grupları Demirci, marangoz, heykeltıraş, tekstilcilik, dericilik, ziraat ve taşımacılık olarak belirtilmiştir¹³⁴⁰.

Parion kazısında toplam 4 adet alet ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan aletlerin 1 tanesi tiyatro, diğerleri ise nekropol kazılarında ele geçmiştir. Nekropolde ortaya çıkarılan Kat. No:S1, Kat. No:S2 ve Kat. No:S3 L-4 mezarının hemen yanında birlikte ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan aletlerden ilki Kat. No:S1, bir maşadır. Maşa kırık ve kollarında büyük parçaları noksan bir şekilde ele geçmiştir. İki bölümden oluşan maşanın kolları ters yönde olacak şekilde boyun bölümüne bir pimle tutturulmuştur. Pim ile tutturulan kollar hareketli bir yapıya kavuşmuştur. Maşanın mekanizması günümüzdeki pense ile aynı mantıkta çalışmaktadır. Yuvarlak kesitli metale sahip olan maşanın kolları ters yönde açıldıkça maşanın ağız kısmı açılmakta, kollar içe doğru kapatıldıkça maşanın da ağız kısmı kapanmaktadır. Böylece maşanın ağız kısmında tutmak istediğimiz nesne de maşanın ağız kısmında sıkışmış olmaktadır. Manning bu tür maşaların demircilerin kullandığı bir alet olduğunu ifade etmekte olup iki gruba ayırmıştır. İlk grup iri boyutlu maşa olup, ısıtılmış ve dövülecek olan sıcak metali tutmaya yaramaktadır. İkinci grubu ise daha küçük maşalar oluşturmakta olup daha küçük ısıtılmış demir parçaları tutmaya yaramaktadır¹³⁴¹. Ayrıca Roma dönemine tarihlendirilen bir kabartma üzerinde demirci işliği betimlenmiş olup, demircinin örste dövdüğü demiri maşa ile tutarak resmedildiği görülmektedir¹³⁴². Maşalarla ilgili diğer

¹³³⁹ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 107.

¹³⁴⁰ Manning, W.H., *Catalogue of the Romano-British Iron Tools, Fittings and Weapons in the British Museum*, London, 1985, 1-61.

¹³⁴¹ Manning, 6.

¹³⁴² Gaitzsch, "Werkzeug und Gerate i der Römischen Kaiserzeit: Ein Übersicht", Taf.III/2.

bir çalışma ise Wright'a aittir. Ağız formuna göre sınıflandırdığı maşalara bakıldığında, Kat. No:S1'in 1. tiple uyduğu anlaşılmaktadır¹³⁴³. Kat.No.S1'in benzerleri Saalburg'da¹³⁴⁴ ve Pompeii'de¹³⁴⁵ karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir alet Kat. No:S2 ise çekiçtir. Çekicinin aşırı korozyondan dolayı sap deliği kapanmış, formunda da bozulmalar meydana gelmiştir. Form olarak baklava dilimine benzemekte olan çekicinin her iki ucu da dikey şekilde inceltirilmiştir. Antik dönem çekiçleri konusunda kapsamlı çalışmayı Gaitzsch yapmıştır¹³⁴⁶. İki uçlu çekiç olarak nitelendirdiği Kat. No:S2'nin taş ve duvar işçiliğinde kullanıldığını söylemektedir¹³⁴⁷. Kat. No:S2'nin benzerleri Hallstattiana'da¹³⁴⁸ ve Isthmia'da¹³⁴⁹ ortaya çıkarılmıştır. Nekropolde birlikte ele geçen aletlerden sonuncusu Kat. No:S3'tür. Alet "7" formunda bir profile sahiptir. Baş kısmı dikdörtgen formlu ince bir levhadan, sap kısmı ise yuvarlak kesitli çubuktan oluşmaktadır. Aletin sap kısmında tahta bir saplama girmesi için kovana sahiptir. Aletin fonksiyonu konusunda çeşitli görüşler mevcuttur. Petrie bu aletin duvarcılıkta kullanıldığını ve bir sap takılarak harç karmaya ve tatbik etmeye yaradığını söylemektedir¹³⁵⁰. White ise arazi ve bahçelerde ekip biçme işlerinde kullanılan "sarculum" adıyla bilinen bir küçük el çapası olduğunu ileri sürmüştür¹³⁵¹. Başaran-Kasapoğlu ise birlikte ele geçen bu üç aletin nalbant aleti olduğunu ifade etmektedirler¹³⁵². Aletlerin nekropol alanında birlikte ele geçmesi ilginç bir durum ortaya çıkmaktadır. İncelenen aletler farklı iş kollarında kullanılan aletler olması, mezara neden bırakıldıkları sorusunu yanıtızsız bırakmaktadır. Kat. No:S2 ve S3'ün duvarcı, S1'in ise demirci aleti olmasından dolayı aletlerin tek bir iş koluna ait olmaması gerekmektedir. Buradan yola çıkarak aletlerin nalbant işlerinde kullanılmadığı da bilinmektedir¹³⁵³. Tüm bu veriler farklı iş kollarına ait aletlerin üretildiği bir işliğe ait olabileceğini, nekropole bırakılması ise mezar sahibinin demirci

¹³⁴³ Wright, Fig.271/1.

¹³⁴⁴ Pietsch, M., "Die römischen Eisenwerkzeuge von Saalburg, Feldberg und Zugmantel", *Saalburg Jahrbuch*, No:39, 1983, ss.5-132, Taf.18/429-430.

¹³⁴⁵ Ciarallo-Carolis, Kat.No: 257.

¹³⁴⁶ Gaitzsch, *Eiserne römische Werkzeuge: studien zur römischen werkzeugkunde in Italien und den nördlichen Provinzen des Imperium Romanum*, Teil ii, Abb.9.

¹³⁴⁷ Gaitzsch, *Eiserne römische Werkzeuge: studien zur römischen werkzeugkunde in Italien und den nördlichen Provinzen des Imperium Romanum*, Teil ii, 94.

¹³⁴⁸ Vulpe, Pl.XIX/13.

¹³⁴⁹ Raubitschek, Pl.71/452.

¹³⁵⁰ Petrie, 41.

¹³⁵¹ White, K.D., *Agricultural Implements of the Roman World*, Cambridge, 1967, 46.

¹³⁵² Başaran-Kasapoğlu, *Parion Korinth Aryballosları (2005-2013)*, s.134.

¹³⁵³ Nalbant aletlerini görmek için bakınız. Ersoy, Res.3, 4.

olabileceğini akla getirmektedir. Aletler nekropolde ele geçtikleri nokta itibariyle MÖ 6. yüzyılı işaret etmesine rağmen, aynı formlu aletlerin Roma döneminde kullanıldığını da unutmamak gerekmektedir. Aletlerin sonuncusu olan Kat. No:S4 tarım işlerinde kullanılan bir çapadır. İki adet tırnağa sahip çapa yatay bir sap deliğine sahiptir. Rees tarafından “bidens” olarak adlandırılan çapalar çok yoğun görülen alet değildir¹³⁵⁴. White, iki tırnağı olan bu formda çapaların genellikle zeytin ve üzüm ekilmiş arazilerde toprağın havalandırılmasında kullandığını söylemektedir¹³⁵⁵. Çapanın kullanımıyla ilgili en güzel betimleme İstanbul büyük sarayda yer alan bir mozaikte betimlenmiştir¹³⁵⁶. Mozaikte çapaya uzun bir tahta sap takılı olduğu ve çiftçinin çapayı toprağa saplayarak toprağı yerinden çıkardığı görülmektedir. Çiftçinin hemen arkasında ise zeytin ağacının olması çapanın zeytin ağacı olan tarlalarda kullanıldığına kanıttır. İki tırnaklı çapaların benzerleri Pergamon’da¹³⁵⁷ ve Gornji Streoc’da¹³⁵⁸ karşımıza çıkmıştır. Benzerleri ve ele geçtiği konteksti ışığında MS 5-7. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan aletler, Parion antik kentinde çeşitli iş kollarının icra edildiğini göstermektedir. Demir aletlerin varlığı, Parion antik kentinde şu ana kadar tespit edilememiş demirci işliğinin var olma ihtimalini yükseltmektedir. Ayrıca birlikte ele geçen Kat. No:S1, Kat. No:S2 ve Kat. No:S3’ün nekropolde MÖ 6. yüzyıl tabakasında ele geçmesine rağmen Roma döneminde daha sıklıkla görülmesi, aletlerin çok uzun süre formunu kaybetmeden kullanıldığını ortaya koymuştur.

4.8. DİĞER

4.8.1. At Nalı (Kat. No: T1-T2, Lev. LV, Çiz.40)

Arapça “ayakkabı” anlamına gelen nal ile Farsça “bağ” anlamına gelen bend sözcüğünden türetilmiş olan nalbant kelimesi, tırnaklı hayvanlara nal takan kimse, nalbantlık ise nalbandın yaptığı iş veya mesleğe verilen isimdir. Tarihin en eski mesleklerinden biri olan nalbantlığın ve nalın başlangıcı, arkeolojik buluntuların yetersizliği, bronz ve demir nalın korozyona uğrayarak tanınmaz hale gelmesi nedeniyle

¹³⁵⁴ Rees, S.E., *Ancient Agricultural Implements*, Haverfordwest, 1981, 19.

¹³⁵⁵ White, 50.

¹³⁵⁶ White, Fig.3.

¹³⁵⁷ Gaitzsch, *Eisenfunde aus Pergamon. Geräte, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann*, HA6, V4.

¹³⁵⁸ Ivanişević-Spehar, Fig.6/5.

kesin olarak belirlenememektedir¹³⁵⁹. Antik kaynaklar MÖ 4. yüzyılda savaşlarda kullanılan develerin deriden yapılmış sandalet giydirildiğinden bahsetmektedir¹³⁶⁰. En eski arkeolojik deliller MÖ 1. yüzyılda tarihlenen Kelt mezarlarında ele geçirilen nal örneklerine dayandırılmaktadır. Kelt mezarlarında elde edilen nal tipi “U” şeklindedir ve bu tip nal Avrupa’ya özgü olarak bilinir. Roma cumhuriyet döneminde muhtemelen Kelt mezarlarından ortaya çıkarılan at nalı formunu kullanmaya devam etmişlerdir¹³⁶¹. En eski örnekleri ancak MS 6. yüzyıla kadar inen ve düz nal olarak adlandırılan ince bir demir sacdan atın ayağına uygun kesilen oval nal tipi ise Doğu’ya özgü olarak kabul edilir¹³⁶². En erken kullanılan nalların çiviyle tutturulmamıştır, nallar atların ayaklarına sıkıca tutturulmaktaydı¹³⁶³. Pompeii’de ele geçmiş iki adet nalın, çiviyle çakılmış en erken nal örnekleri olduğunu nallarda yer alan çivi deliklerinden anlamaktayız¹³⁶⁴.

Parion kazısında iki adet nal ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:T1, “U” formundadır ve mih başını kavramak için daire şeklinde genişleyen uçlarla bitmektedir. Aşırı korozyona uğradığı içi mih delikleri kapanmış olan nalın, muhtemelen uçlarında yer alan daire şeklinde noktalarla birlikte tam orta kısmında da bir tane olmak üzere üç adet deliğe sahiptir. 8,3 cm genişliğe sahip olmasından dolayı eşek nalı olmalıdır. Benzerini Saalburg’da¹³⁶⁵ görebildiğimiz nal MS 5-6. yüzyıla aittir. Diğer nal Kat. No:T2 “U” formundadır. İnce ve oval bir forma sahip olan nalın üzerinde mih deliği görülmektedir. Yarısı noksan olan nalın iç kısmında yer alan boşluk dardır. Benzerini Pergamon’da¹³⁶⁶ gördüğümüz nal, MS 6-8. yüzyıla tarihlenmektedir.

Parion kazılarında ortaya çıkarılan nallardan Kat. No:T1, “U” formuna sahip ince bir şerit halindeyken, Kat. No:T2 ise daha geniş bir “U” forma dönüşmüştür. Bu durum nalların zamanla düz nal olarak adlandırılan forma dönüşmeye başladığını ortaya koymaktadır.

¹³⁵⁹ Ersoy, A., “Nalbantlık Zanaatı ve İzmir”, *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, Sayı:3, 2003, ss.11-22, s.11.

¹³⁶⁰ Kaufman, s.619.

¹³⁶¹ Fraser, s.289.

¹³⁶² Ersoy, s.11.

¹³⁶³ Kaufman, D.B., “Horseshoes in Antiquity”, *The Classical Journal*, Vol.26, No:8, 1931, ss.619-620, s.619.

¹³⁶⁴ Fraser, A.D., “The Roman Horseshoe”, *The Classical Journal*, Vol.27, No:4, 1932, ss.289-290, s.289.

¹³⁶⁵ Jacobi, Das Römerkastell Saalburg, Taf.XXXI/10.

¹³⁶⁶ Gaitzsch, Eisenfunde aus Pergamon. Geräte, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann, HU2.

4.8.2. Çan (Kat. No: T3-T4, Lev. LV, Çiz.40)

Konik ve piramidal gövdeli, içinde dil salınımla çeperlere çarptıkça tını veren müzik aletlerinin 5 cm'den büyük boyutluları çan, küçükleri çingirak olarak adlandırılmıştır¹³⁶⁷. Havaneli formunda bir dile sahip olan çanlar, küçük evcil hayvanların boyunlarına nereye gittikleri belli olması amacıyla takılmıştır. Parion kazısında 2 adet çan ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:T3'ün içinde dili mevcut, üst kısmında yer alan tutamak noksanıdır. Çanın benzerlerini Königsforst'da¹³⁶⁸ ve Saalburg'da¹³⁶⁹ görmekteyiz. Kat. No:T4 "çanta formu" olarak adlandırılan çan tipidir. Üst kısmında yer alan tutamak sağlam, çan dili ise noksanıdır. Çanın benzeri Kibyra kazılarında ortaya çıkarılmıştır¹³⁷⁰. Çanlar, benzerleri ve ele geçtikleri tabakaların kontekstleri ışığında MS 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

İki farklı form gösteren çanların Parion kazılarında ortaya çıkarılmış olması, aynı dönem içerisinde farklı çan tiplerinin kullanıldığını ortaya koymuştur. Ayrıca çanlar, Parion antik kentinde hayvancılığın varlığını da işaret etmektedir.

4.8.3. Haç (Kat. No: T5, Lev. LV, Çiz.40)

Hız. İsa'nın ölümüne karşı zaferinin sembolü olan haç, imparatorlar için düşmanlara karşı kazanılan zaferin sembolüdür¹³⁷¹. Parion Güney Nekropolü kazıları sırasında 18,1 cm uzunluğunda kırık bir haç ortaya çıkarılmıştır. Kat. No:T5 büyük boyutlu denilecek bir haçtır. Haç kollarının uçları "I" şeklinde sonlanmaktadır. Haç dövme tekniğinde yapılmış olup muhtemelen bir asaya applike edilmekteydi. Ele geçtiği tabakanın konteksti itibarıyla MS 4-7. yüzyıla ait olan haçın benzerleri Delos¹³⁷² ve Stobi'de¹³⁷³ karşımıza çıkmaktadır. Nekropol'de ortaya çıkarılan haç, herhangi bir mezarın içerisinde ele geçmemiştir. Haçın bu bölgede ortaya çıkması, nekropolün Hıristiyanlık döneminde kullanılmaya devam etme olasılığını ortaya çıkarmıştır.

¹³⁶⁷ Demirer, 130.

¹³⁶⁸ Gaitzsch, "Ergologische Bemerkungen zum Hortfund im Königsforst und zu verwandten römischen Metalldepots", Abb.3.

¹³⁶⁹ Jacobi, Das Römerkastell Saalburg, Taf.XXXVI/4.

¹³⁷⁰ Demirer, Kat.No: M4.

¹³⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız s.182.

¹³⁷² Deonna, Pl.CXIII/1000.

¹³⁷³ Wiseman-Zissi, Fig.12.

4.8.4. Halka (Kat. No: T6-T11, Lev. LV, Çiz.40)

Çok çeşitli fonksiyona sahip halkaların demir madeninden yapılanları, diğer madenlerden yapılan halkalara göre daha güçlü işlerde kullanılmıştır¹³⁷⁴. Halkalar, birçok fonksiyona sahip zincirlerin her bir bölümünü oluşturmuştur. Parion kazılarında altı adet demir halka ortaya çıkarılmıştır. Halkaların tamamı yuvarlak kesitli metale sahiptir ve aşırı korozyona maruz kalmışlardır. Kat. No: T6 ile T11 arasında yer alan halkalar MS 2. yüzyıldan MS 8. yüzyıla kadar uzun bir süre formları değişmeden kullanıldı görülmektedir. En küçük halka olarak Kat. No:T7 1,4 cm çapa, en büyük halka olarak ise Kat. No:T9 4,4 cm çapa sahiptir. Halkaların içerisinde farklı bir özelliğe sahip olarak Kat. No:T11 dikkati çekmektedir. Halkanın ucunda hafif bir çıkıntı ve çıkıntının ortasında dikdörtgen formlu bir delik yer almaktadır. Kat. No:T11'in benzeri Pisidia Antiochia'sında görülmüştür¹³⁷⁵.

Halkalar, Parion kazılarında çeşitli sektörlerde ele geçmiştir. Özellikle dört adet halkanın Roma Hamamı ve Yamaç Hamamı'nda ele geçmiş olması, halkaların hamamlarda zincir parçasından daha farklı fonksiyonlarda kullanılmış olma ihtimalini doğurmuştur.

4.8.6. Kulp (Kat. No: T12, Lev. LV, Çiz.40)

Ortadan kırık bir şekilde ortaya çıkarılan kulp, yuvarlak kesitli demir çubuğun bükülmesinden meydana gelmektedir. Yay şeklinde form verilmiş kulbun aplik deliği, çubuğun kendi etrafında bir defa döndürülmesinden oluşmaktadır. Chavane, bu tür tutamakların daha çok bronzdan olduğunu ve genellikle sürahilerde taşımak için sepet kulp şeklinde kullanıldığı söylemektedir¹³⁷⁶. Roma Hamamı'nda ortaya çıkarılan kulp ele geçtiği tabakanın konteksti ışığında MS 3-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Parion'da ortaya çıkarılmış tek demir kulp olan Kat. No:T12'in ne tür bir malzemeyle beraber kullanıldığı bilinmemektedir. Şu ana kadar yapılan çalışmalarda demir bir kap ortaya çıkarılmamıştır. Demir kulp daha dirençli yapıya sahip olmasından dolayı bronz kulpa tercih edilerek taşıma işleminde kullanılmış olmalıdır.

¹³⁷⁴ Halkaların fonksiyonları hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız s.183.

¹³⁷⁵ Gültekin, Kat.No: 134.

¹³⁷⁶ Chavane, Salamine De Chypre VI:Les Petits Objets, s.34.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KURŞUN ESERLER

5.1. AĞIRLIKLAR

5.1.1. Balıkçılık Ağırlıkları (Kat. No: U1-U2, Lev. LVI, Çiz.41)

Balıkçılığın önemli bir geçim kaynağı olduğu Parion'da, balıkçılığa ait objelerin ortaya çıkması doğal bir durumdur. Erken dönemden günümüze kadar olta ile birlikte balıkçılıkta kullanılan geleneksel yöntemlerden bir tanesi de ağ ile avlanmadır. Ağırlıklar, ağların denizin derinliklerine doğru batmasına yönelik ağlara takılan kurşun objelerdir. Parion kazılarında 2 adet ağırlık ortaya çıkarılmıştır. Ağırlıklardan ilki olan Kat. No:U1, ince kurşun levhanın hafif yay yapar şekilde bükülmesinden meydana gelmiştir. At nalı formunda bir kesite sahip olan ağırlık, içerisine ağ geçtikten sonra simetrik olarak bükülmüştür. Ağırlığın benzeri Yassı Ada su altı kazısında ortaya çıkarılmıştır¹³⁷⁷. Diğer bir balıkçılık ağırlığı ise Kat. No:U2'dir. Döküm tekniğinde yapılmış olan ağırlık göbeğe doğru genişlemektedir. Diğer ağırlık gibi Kat. No:U2 ağların denizin içine batması yönelik ağlara takılmaktaydı ve bu yöntemde de devam edilmektedir. Daire formunda olan ağırlığın benzeri Salamis'de ortaya çıkarılmıştır¹³⁷⁸. Ele geçtiği tabakanın kontekstine ve benzer örneğine göre MS 4-6. Yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Parion antik kentinde yapılmış balıkçılık tekniklerinin anlaşılmasına az da olsa ışık tutması yönünden önemlidir. Daha erken döneme ait olan Kat. No:U1'in at nalı şeklinde formu daha sonraki dönemlerde daire formuna dönüşmüştür. Bu değişikliğin sebebi Kat. No:U1'in denizin içinde düşme ihtimalinin yüksek olmasından kaynaklıdır. Bu durum Parion'da balıkçılıkta kullanılan malzemelerin zamanla değiştiğini bize göstermektedir.

5.1.2. Teraziler (Kat. No: U3-U5, Lev. LVI, Çiz.41)

Teraziler, ticaret hayatının en önemli araçlarının başında gelmektedir. Alınan ya da satılan malın miktarı terazi sayesinde belirlenmektedir. Günümüzden yaklaşık 4000

¹³⁷⁷ Bass vd., Yassı Ada: A Seventh-Century Byzantine Shipwreck, LW25-LW38.

¹³⁷⁸ Chavane, Salamine De Chypre VI:Les Petits Objets, Pl.32/343.

yıl önce üretilmiş olan ve kütle ölçmek için kullanılan teraziler, eşit kollu terazilerdir. Bu tip teraziler bir kolun uçlarına zincir ya da ip ile asılmış yuvarlak iki kefedenden oluşmaktadır¹³⁷⁹. Kefelerin bir tanesine ağırlık değerine ise tartılmak istenen malzeme konulmaktaydı. Ağırlıkların büyük çoğunluğu kurşun madeninden yapılmaktaydı. Yunan kurşun ağırlıkları Arkaik dönemden itibaren kullanılmış, Hellenistik dönemde ise yaygınlaşmıştır. Bunların belirli bir formu yoktur¹³⁸⁰. Ağırlıklarda iki tip karşımıza çıkmaktadır. Bunlar kantar ile kullanılan büst veya heykel biçimli ağırlıklar ile terazi kefesinde kullanılan düz ağırlıklardır. Günümüze gelebilen MS 5-7. yüzyıllar arasına tarihlenen çok sayıda ağırlığın ilk örnekleri Roma döneminde üretilmiştir. Roma döneminde kantar ağırlıkları küre, çokgen prizma, büst veya küçük heykel biçimindedir. Çeşitli boyut ve ağırlıktaki bronz kantarlar, pek çok ülkede, kolay taşınabilir olmaları nedeniyle tüccar ve satıcılar tarafından tercih edilmişlerdir¹³⁸¹. Erken Bizans döneminde, daha çok imparator veya tanrıça Athena figürleri kullanılırken, MS 5. yüzyılın ikinci çeyreğinde imparatoriçe büstleri popüler hale gelmiştir. Çeşitli müze ve koleksiyonlarda bulunan Bizans dönemine ait çok sayıda düz ağırlıkların bronz, kurşun ve cam olmak üzere üç malzemeden yapıldığı görülmüştür. Döküm tekniği ile yapılan bronz ağırlıklarda üç tip görülür: üstten ve alttan yassıtılmış küre, kare ve disk¹³⁸². Yunan ağırlıkları üzerinde ait oldukları kenti belirlemeye yarayan semboller bulunmaktadır¹³⁸³. Örneğin Kyzikos'un ağırlıkları üzerinde kentin adı 3-4 harf ile (KYZI) kısaltılmış halde yazılmıştır¹³⁸⁴. Ayrıca kent ile ilgili resimli betimlere de yer verilmiştir.

Tablo 4'de görüldüğü üzere Romalılar ağırlık birimi olarak libra kullanmışlardır. 1 libra, 12 unciae'ya eşit gelmektedir. Bu sistem zamanla değişime uğramış ve tüm Akdeniz bölgesinde Greko-Roma sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Roma ağırlık sistemi, Anadolu'da uygulanırken yeniden yapılan düzenlemelerle Bizans döneminde de ağırlık sisteminin temelini oluşturmuştur¹³⁸⁵.

¹³⁷⁹ Ekmen, F.G., "M.Ö.II.Bin Anadolu Terazi Kefeleri Hakkında Gözlemler", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:4, Sayı:2, 2011, ss.35-44, s.36.

¹³⁸⁰ Zeyrek, T.H., *Helen ve Roma Dünyasında Kurşun Kullanımı*, İstanbul, 2005, 29.

¹³⁸¹ Kürkman, G., *Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri*, İstanbul, 2003, 40.

¹³⁸² Kürkman, 41.

¹³⁸³ Zeyrek, 29.

¹³⁸⁴ Tekin, "Weights of Cyzicus in Bandırma Museum", Fig.2a.

¹³⁸⁵ Kürkman, 29.

1 libra	12 unciæ	288 gram
1/2 libra	6 unciæ	144 gram
1/3 libra	4 unciæ	96 gram
1/4 libra	3 unciæ	72 gram
1/6 libra	2 unciæ	48 gram
1/12 libra	1 unciæ	24 gram

Tablo 4: Roma-Bizans Ağırlık Sistemi¹³⁸⁶

I. Konstantin 1 unciayı 72 solidi olarak belirlemiş, daha sonra nomisma adını alan 1 solidusun 4, 55 gram olması ile de 1 libra 327,60 grama ulaşmıştır. Günümüze ulaşan ağırlık örneklerinden anlaşılacağı gibi, zamanla ağırlıklarda küçük değişiklikler olmuş, her yüzyılda birkaç gram azalan libranın ağırlığı MS 6-7. yüzyıllarda 322 grama, MS 9. yüzyıla gelindiğinde 319 gramın altına düşmüştür¹³⁸⁷.

Parion kazısında 3 adet kurşun ağırlık ortaya çıkarılmıştır. Ele geçen bu üç ağırlık da yassı disk formundadır. Ağırlıklardan ilki olan Kat. No:U3 tek taraflıdır. Üstünde christogramlardan bir tanesi olan “chi rho” işlenmiştir. Kullanım amacına bakıldığında terazi kefesinde kullanılan yassı ağırlıktır. Yamaç Hamamı’nda ortaya çıkarılan Kat. No:U3’ün sahip olduğu ağırlık 3,64 gr’dır. Bu ağırlık 1 nomismaya yakın bir birimdir. Nomismayı açıklayacak olursak;

Bizans ağırlık sisteminde iki farklı kategori için iki farklı standarda dayanan bir sistem vardır: Malların tartılması ve sikkelerin tartılması, daha doğrusu kontrolü. Aslında aşağıda da görüleceği, farklılık esas olarak ağırlık birimlerine oranlarındadır; metrolojik sistem gereği ister mal tartılması için olsun, ister sikke ağırlığının kontrolü için, her iki kategori de belirli bir düzende be birbirine paralel olarak katlarına bölünmektedir¹³⁸⁸. Yani mal tartılmadaki en büyük ağırlık olan 1 libra, sikke tartılmasındaki en yüksek ağırlığa sahip 72 nomismaya eşitlendiğinden, her iki ağırlıktan da alt birimlere paralel şekilde inilmektedir¹³⁸⁹.

¹³⁸⁶ Kürkman,29.

¹³⁸⁷ Demirer, 61.

¹³⁸⁸ Tekin, “Bizans Ağırlıkları:Harput Kazısından Bir Örnek”, s.32.

¹³⁸⁹ Tekin, “Bizans Ağırlıkları:Harput Kazısından Bir Örnek”, s.33.

TİCARİ BİRİMLER			SİKKE BİRİMLERİ		AĞIRLIK
AA	Litra		NOB	72 nomismata	324,00 gr
Γo S	6 ounkia		N AS	36 nomismata	162,00 gr
Γo Δ	4 ounkia		N KA	24 nomismata	108,00 gr
Γo Γ	3 ounkia		N IH	18 nomismata	81,00 gr
Γo B	2 ounkia		N IB	12 nomismata	54,00 gr
Γo A	1 ounkia		N S	6 nomismata	27,00 gr
			N	1 nomisma	4,50 gr

Tablo 5: Ticari ve Sikke Birimlerinin Karşılaştırılması¹³⁹⁰

Yukarıdaki **Tablo 5**'e bakıldığında Kat. No:U3 sahip olduğu 3,64 gr yaklaşık olarak 1 nomismaya denk gelmektedir. Kurşun ağırlığın yumuşak dokusu nedeniyle aşınmaları da hesaba katarsak 1 nomismaya denk geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ağırlık ele geçtiği konteksti sayesinde MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Diğer ağırlık olan Kat. No:U4 de yassı formlu kurşun bir ağırlıktır. Ağırlığın her iki tarafına farklı simgelerle ağırlık birimleri kazınmıştır. 24,54 gr ağırlığa sahip olan ağırlığın bir yüzünde “Γo A” birimi, diğer yüzünde ise “N S” birimi yazılıdır. Ağırlığın bir yüzünde yer alan “Γo A” birimi 1 ounkia'yı; diğer yüzündeki “N S” ise 6 nomismata birimini göstermektedir.

Farklı olan iki birimin aynı ağırlıkta yer almasının sebebi şöyle açıklanabilir: Roma standardı olarak solidus neyse, Bizans standardında da nomisma odur. Roma İmparatorluğu'nun doğu yarısı, siyasi açıdan Roma egemenliğinde olsa da Yunan kültürünün ve dilinin hakimiyeti altındaydı. Bu nedenle bu coğrafyadaki çifte kültürlülük –başka alanlarda olduğu gibi- terazi ağırlıklarına da yansıtılmıştır. Geç Roma-Erken Bizans dönemi Anadolu coğrafyasında para ve ağırlık sisteminde bir yandan Roma sistemi kullanılırken, öte yandan Yunancanın (özellikle birim adlarında) esas olduğu Bizans sistemi kullanılmıştır. Ancak gerçekte ek bir sistem söz konusuydu; farklı olan –ister sikke olsun ister terazi ağırlığı- birim adlarıydı. Bir anlamda resmi otoritenin Latin karakterli sistemi, söz konusu coğrafyanın asıl halkının kullanımında farklı bir ifade tarzı bulmuştur. Nitekim ağırlığın diğer yüzünde “N S”, onun Bizans sisteminde 6 nomismata biriminde olduğunu işaret etmektedir. “N” ve üzerindeki küçük daire, nomisma sözcüğünün kısaltması olup “No” olarak okunmalıdır. Bundan dolayı her iki birim de yazılarak yerel halk ile resmi dilin birlikte kullanıldığını göstermektedir.

¹³⁹⁰ Tekin, “Parion Kazısından Çift Birimli Terazi Ağırlığı: 1 Ounkia/ 6 Nomismata”, s.59.

“To” simgesi ağırlıklar üzerine MS 6. yüzyıldan itibaren yazılmaya başlanmıştır. Bundan dolayı ağırlık MS 6-7. yüzyıla ait olmalıdır¹³⁹¹.

Parion’da ele geçen son ağırlık ise Kat. No:U5’tir. Disk şeklinde olan ağırlığın üzerinde herhangi bir birim görülmemektedir. Ağırlığın kenarlarında küçük kopmalar mevcuttur. Sahip olduğu 12,18 gr ağırlık nedeniyle 1/2 ounkia’ya ya da 3 nomismata’ya karşılık gelmektedir. Ağırlığın ele geçtiği kontekste bakıldığında MS 6-8. yüzyılı işaret etmektedir.

Parion kazılarında ortaya çıkarılmış olan ağırlıklar önemli özelliklere sahiptir. Özellikle Kat. No:U4’un sahip olduğu çift birim simgesi nadiren rastlanılacak bir durumdur. Antik çağ ağırlıklarında bu tür çift birim işaretli çok az örnek vardır. Bu nedenle Kat. No:U4, Geç Antik Çağ metrolojisine katkı sağlayacak bir örnektir. Diğer ağırlıklarla beraber değerlendirildiğinde Troas Bölgesi’nin ve Anadolu’nun ticari ağırlıkları konusuna katkı vereceği şüphesizdir. Ağırlıklar ayrıca Parion antik kentinde farklı noktalarında çeşitli ticari faaliyetlerin varlığını da göstermektedir.

5.2. KAPLAR (Kat. No: V1-V2, Lev. LVI, Çiz.41)

Parion kazılarının iki adet kurşun kap ortaya çıkarılmıştır. Kaplar ölü gömme ritüeli kapsamında güney nekropolünde ortaya çıkarılan TSM 1 nolu mezara bırakılmışlardır.

Kurşun kapların erken örneklerine Myken döneminden itibaren rastlamak mümkündür. Kurşundan yapılmış kaplar, diğer buluntu örnekleri gibi genellikle nekropol kazılarında bulunmuştur. Yunan ve Roma dünyasında kurşun urne örnekleri mevcuttur; ancak formları ve fonksiyonları günlük yaşamda kullanılan kaplardan farklıdır. Romalılar içki kapları ve şarap saklama kapları yapımında kurşundan yararlanmışlardır. Ancak bilindiği gibi kurşun tehlikeli bir madendir. Vücuda herhangi bir yolla alınacak çok küçük miktarda kurşun, beyinde ve sinir sisteminde ağır hasarlar meydana getirmektedir¹³⁹². Antik dönem içinde kurşunun zehirleyici etkisinin

¹³⁹¹ Tekin, “Parion Kazısından Çift Birimli Terazi Ağırlığı: 1 Ounkia/ 6 Nomismata”, s.60.

¹³⁹² Zeyrek, 54.

bilinmesinden dolayı çok fazla sayıda kurşun kap yapılmamıştır¹³⁹³. Az sayıda kurşun kapların örnekleri Olynthos'ta¹³⁹⁴ ve Signidunum'da¹³⁹⁵ görülmüştür.

Parion Güney Nekropolü kazılarında ortaya çıkarılan kurşun kaplardan Kat. No:V1'de yer alan alabastron¹³⁹⁶, iki parça kalıp tekniği ile yapılmış olup; ait olduğu mezardaki iskeletin kalça hizasında ele geçmiştir. Alabastronun ağız kısmı daire biçiminde, kısa ve dar olan silindirik boyuna geçirilmiştir. Alabastron, TSM 1 nolu mezara bir adet pyxis¹³⁹⁷, bir adet altın diadem¹³⁹⁸, bir adet altın kolye¹³⁹⁹, bir çift küpe¹⁴⁰⁰, bir adet altın aplik-sikke¹⁴⁰¹, üç adet altın iğne¹⁴⁰², bir adet cam kap¹⁴⁰³, bir adet cam boncuk¹⁴⁰⁴ ve iki adet bronz ayna¹⁴⁰⁵ ile birlikte bırakılmıştır. Diğer kurşun kap olan amphoriskos Kat. No:V2'de yer almaktadır¹⁴⁰⁶. İki parça kalıp tekniğiyle yapılmış boyundan kulplu amphoriskos, yassı bir gövde kesitine sahiptir. Eser, TSM 2 nolu mezara bir adet altın taç¹⁴⁰⁷, bir adet bronz amphora-situla¹⁴⁰⁸ ve bir adet altın sikke-aplik¹⁴⁰⁹ ile birlikte bırakılmıştır. Amphoriskos'un benzeri Delos antik kentinde ortaya çıkarılmıştır¹⁴¹⁰. Kapların her ikisi de ortaya çıkarıldıkları mezarların kontektleri ışığında MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kazılarda çok nadir bir şekilde ortaya çıkarılan kurşun kapların mezarlara bırakılma nedenleri farklıdır. Parion Güney Nekropolü kazısında mezarlara bırakılmış başka alabastron örnekleri bilinmektedir. Alabastronlar ölü ritüellerinde rol alan önemli kaplardır. Alabastronlar, antik dönemde ölünün gömülme işlemi öncesinde kremlenip, parfümlenmesinde kullanılmıştır. Ayrıca genç kız ve kadınlar için mezar armağanı

¹³⁹³ Zeyrek, 55.

¹³⁹⁴ Robinson, "New Greek Bronze Vases:A Commentary on Pindar", Pl.LXXXVII/1308.

¹³⁹⁵ Vujovic, M., "Lead Vessel with Relief Fish Representation From Singidunum", *Journal of the Serbian Archaeological Society*, No:22, 2006, ss.311-319, Tl.1/1.

¹³⁹⁶ Aydın Tavukçu, Kat.No: 25

¹³⁹⁷ Aydın Tavukçu, Kat.No: 75.

¹³⁹⁸ Aydın Tavukçu, Kat.No: 1.

¹³⁹⁹ Aydın Tavukçu, Kat.No: 5.

¹⁴⁰⁰ Aydın Tavukçu, Kat.No: 7.

¹⁴⁰¹ Keleş, "Parion Nekropolü'nde Ele Geçen Dört Altın Objeye Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", Fig.3.

¹⁴⁰² Aydın Tavukçu, Kat.No: 14,15,16.

¹⁴⁰³ Aydın Tavukçu, Kat.No: 17.

¹⁴⁰⁴ Aydın Tavukçu, Kat.No: 233.

¹⁴⁰⁵ Bkz.Kat.No: E1,E10.

¹⁴⁰⁶ Aydın Tavukçu, Kat.No: 24.

¹⁴⁰⁷ Aydın Tavukçu, Kat.No: 2.

¹⁴⁰⁸ Bkz. Kat. No: D1.

¹⁴⁰⁹ Keleş, "Parion Nekropolü'nde Ele Geçen Dört Altın Objeye Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", Fig.5.

¹⁴¹⁰ Deonna, Pl.XCVI/849-851.

olarak konulan hediyelerin Aphrodite'nin koruyuculuğu altında öbür dünyadaki yaşamını sürdürme amacı taşıdığı da öne sürülmüştür¹⁴¹¹. Kat. No:V1'in de bu amaçla kullanılmış olması gerekmektedir. Diğer kurşun kap olan amphoriskos, dibi sivri, düğme, topuz ya da kozalak gibi olan iki kulplu küçük amphora tipinde kaplara denilmektedir. Attika kökenli amphoriskoslarda ayırıcı özellik olarak kulpların ağız ile birleşim yeri gösterilebilir¹⁴¹². Ayrıca sivri dipli amphoralar deniz taşımacılığı ve ticaretinde en çok kullanılan kap formudur. Buradan yola çıkarak amphoriskosun küçük bir modeli mezara bırakılarak, mezar sahibinin ticaretle ya da denizcilikle uğraşan biri olmasına atıfta bulunmasına yönelik olabilir.

5.3. KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI

5.3.1. Ayna (Kat. No: Y1-Y3, Lev. LVII, Çiz.42)

Parion'da üç adet kurşun ayna çerçevesi ortaya çıkarılmıştır. Aynalardan iki tanesi aynı, bir tanesi ise farklı bir forma sahiptir.

Antik çağın en çok kullanılan kişisel eşyalarından bir tanesi aynadır¹⁴¹³. Genellikle bronz olan aynaların üretildiği malzemelerden bir tanesi de kurşundur. Bu tip aynaların genel özelliği kurşundan yapılmış bir çerçeveye, sırlı bir camın yerleştirilmedi. Saplı ve sapsız olmak üzere iki farklı tipini gördüğümüz kurşun ayna çerçevelerinin çevresi farklı desenlerle süslenmiştir. Çerçevenin çapı ya da genişliği içerisine yerleştirilen sırlı cama göre değişmektedir. Kare formlu olan aynalar, diğer aynalara nispeten daha küçük boyutta olmasından dolayı cep aynaları olarak kullanılmış olmalıdır. Çerçevenin içerisine yerleştirilen camın dışbükey bir forma sahip olması; boyut olarak küçük olan camdaki görüntüyü büyütme yöneliktir¹⁴¹⁴.

Parion kazısında 1 adet saplı 2 adet sapsız olmak üzere toplamda 3 adet kurşun ayna çerçevesi ortaya çıkarılmıştır. Aynaların ilki olan Kat. No:Y1, saplı kurşun çerçeveli ayna tipini yansıtır. Ayna çerçevesinin büyük bir bölümü noksandır. Mezara ölü hediyesi olarak bırakılmış olan ayna çerçevesi çeşitli süslemelere ve yazıta sahiptir. Cam aynanın geldiği bölümün arkasında kaplama şeklinde yer alan daire formlu alana;

¹⁴¹¹ Kasapoğlu, "Parion Güney Nekropolü'nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları", s.106.

¹⁴¹² Saltuk, 23.

¹⁴¹³ Aynalar ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız s.117.

¹⁴¹⁴ Baratta, "Bleierne Götter: Über Aediculae Mit Mobilen Türflügeln", Abb.2.

TH (Nasıl)

KAΛH (Güzel)

TA...

ΛA...

yazıtı yer almaktadır. “En güzeline” anlamına gelen yazıtın benzeri Pantikapaion’da ortaya çıkarılan kurşun çerçevesi aynada da yer almaktadır¹⁴¹⁵. Ayrıca ayna çeşitli süslemelere sahiptir. Süslemelerden bir tanesi ayna çerçevesinin içinde yer alan kıvrık dal ve sarmaşık dalı bezemesidir. Benzerini Toledo’da¹⁴¹⁶ gördüğümüz süsleme çerçeveyi çepre çevre sarmaktadır. Aynanın elips kesitli sapında ise noktalı damla bezemesiyle süslenmiştir. Saplı ve kurşun çerçevesi cam aynalar Roma coğrafyasının büyük bölümünde görülmüştür¹⁴¹⁷. Kurşun ayna çerçevesi, M 161 nolu mezarda, altı adet terrakota figürin¹⁴¹⁸, Kat. No:K30’da yer alan halka ve Kat. No:E11’deki bronz ayna ile birlikte ele geçmiştir. Çerçevenin benzerlerini Dacia’da¹⁴¹⁹ ve Patara’da¹⁴²⁰ görmekteyiz. Ayna çerçevesi, benzer örnekleri ve ele geçtiği mezarın konteksti ışığında MS 1-2. yüzyıla aittir. Sapsız kurşun ayna çerçevelerinin örnekleri Kat. No:Y2 ve Kat. No:Y3’tür. Kare formlu çerçevenin ortası daire şeklinde bir boşluğa sahiptir. Bu boşluğa dışbükey bir form gösteren cam yerleştirilmektedir. Çerçevelerden Kat. No:Y3 sahip olduğu süslemeleriyle öne çıkmaktadır. Çerçevenin sağ ve sol üst köşesine, ellerini dirsekten kırarak sunum yapan kadın figürleri yürür bir şekilde betimlenmiştir. Figürler, ince, uzun bir bacağa ve gövdeye sahiptir. Çerçevenin boyutu düşünüldüğünde, figürlerin anatomik yapılarının kısmen başarılı verildiğini söylemek mümkündür. Çerçevenin sağ alt köşesinde ise bir kuğu, hemen üstünde ise yılan motifi yer almaktadır. Kuğu, Aphrodite’nin atribülerinden bir tanesi olması sebebiyle güzellik tanrıçasına atıf yapmaktadır. Yine sunum yapan kadın figürleri ise ayna sahibine atıfta bulunarak güzellik vurgusu yapmış olmalıdır. Kurşunun yumuşak dokusundan dolayı

¹⁴¹⁵ Treister, “Italic and Provincial-Roman Mirrors in Eastern Europe”, Fig.5/2.

¹⁴¹⁶ Fernandes, J.A., “Espejos hispanorromanos de plomo un nuevo tipo de producción plumbea detectado en la Península Iberica”, *Espacio, Tiempo y Forma Prehistoria Arqueol*, No:3, 1990, ss.255-272, s.258.

¹⁴¹⁷ Fernandez, s.270.

¹⁴¹⁸ Kasapoğlu, Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013), Kat. No: 157-Kat. No: 159, Kat. No:163, Kat. No: 191, Kat.No: 192.

¹⁴¹⁹ Tudor, D., “Miroirs Byzantins De Verre Double De Plomb Trouves En Roumanie”, *Dacia: Recherches Et Decouvertes Archeologiques En Roumanie, XI_XII*, 1948, ss.243-255, Fig.6.

¹⁴²⁰ Şahin, Patara Metal Buluntuları, Kat.No: K2,K3.

aşınan çerçevenin sol alt köşesindeki figür tam anlamıyla anlaşılammamaktadır. Aynaların benzerleri Artezian¹⁴²¹ ve Nijmegen'de¹⁴²² karşımıza çıkar. Aynalar benzerleri ve kontekstleri ışığında MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kurşun ayna çerçeveleri Parion antik kentinde bronz aynalarla birlikte kullanıldıklarını göstermektedir. Ayrıca Kat. No:Y1'deki kurşun çerçevesi ayna ile Kat. No:E11'deki ayna ile birlikte aynı mezarda ortaya çıkması önemlidir. İki aynanın mezarın sahibinin kadın olduğunu vurgulamaya yönelik olarak mezara bırakıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca aynalar, antik dönem insanının günlük hayatta kullandığı ayna sayısının birden fazla olduğuna kanıt niteliğindedir. Kurşun ayna çerçevelerinin MS 3-4. yüzyıllarda saplı tipinden ziyade, kare formlu sapsız tipinin kullanılmaya başlandığını bizlere göstermektedir.

5.3.2. Cımbız (Kat. No: Y4, Lev. LVII, Çiz.42)

Parion antik kentinde demir ve bronz madeninden yapılmış cımbızların dışında 1 adet kurşun cımbız ortaya çıkarılmıştır. Cımbızların hem kozmetik hem de tıbbi olarak kullanıldığını bilmekteyiz¹⁴²³. Dikdörtgen kesitli kurşun çubuğun ortadan bükülmesiyle oluşan Kat. No:Y4, uçlara doğru daralmaktadır. Cımbızın üzerinde herhangi bir süsleme ögesi görülmemektedir. Kurşundan yapılmış cımbızlar antik dönemde pek rastlanılan bir obje değildir. Sıklıkla bronzdan yapılan cımbızın benzeri Louvre Müzesi'nde yer almaktadır¹⁴²⁴. Cımbız konteksti itibariyle MS 2-3. yüzyıla ait olmalıdır.

5.4. DİĞER

5.4.1. Haç (Kat. No: Z1, Lev. LVII, Çiz.42)

Hız. İsa'nın çarmıha gerilişini sembolize eden haç çeşitli malzemelerden yapılmıştır¹⁴²⁵. Kat. No:Z1 kurşundan yapılmış sade bir haçtır. Yassı kesitli ve dökümden yapılmış olan haçın dikey kolunun ucunda yuvarlak olan sicim deliği kırıktır. Bizans Şapeli'nin sellasında ortaya çıkarılan mezarın içinde ele geçmiştir. M4 mezarındaki iskeletin boyun kısmında ortaya çıkarılan haç konteksti itibariyle MS 8-11.

¹⁴²¹ Vinokurov-Treister Fig.4.

¹⁴²² Lloyd-Lloyd-Morgan 1981, Gro.Y/2-3.

¹⁴²³ Cımbız hakkında detaylı bilgi almak için bakınız s.141.

¹⁴²⁴ De Ridder; Kat. No:3836.

¹⁴²⁵ Haçlar konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız s.182.

yüzyıla tarihlendirilmiştir. Haçın iskeletin boynunda ortaya çıkması, bireyin önemli bir din adamı olduğunu göstermektedir. Bizans döneminde piskoposluk merkezi olan Parion'un, önemli rahiplere sahip olduğu bilinmektedir¹⁴²⁶. Haçın ortaya çıktığı mezar, Parion'un piskoposluk merkezi olduğunu az da olsa desteklemektedir.

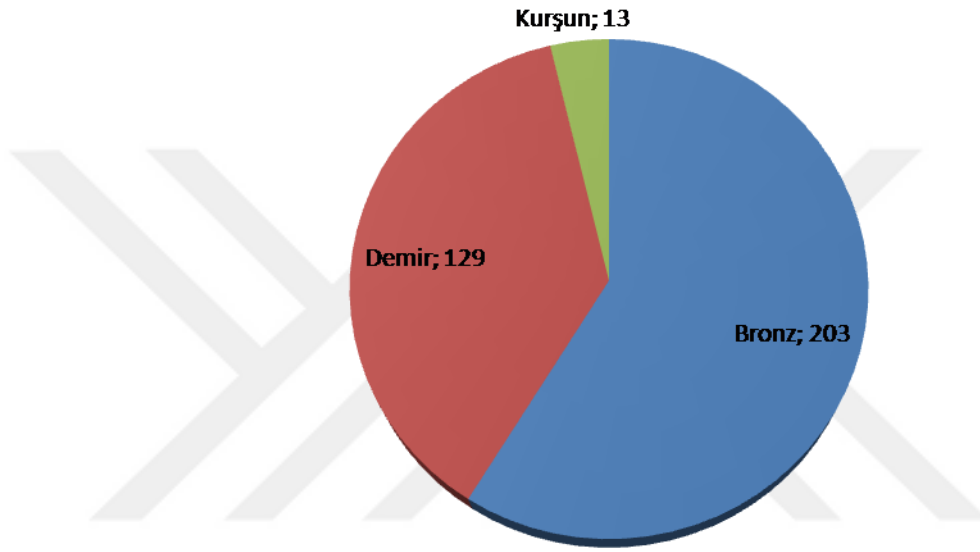
5.4.2. Kenet (Kat. No: Z2, Lev. LVII, Çiz.42)

Yapı elemanlarını bağlayan kenetler çeşitli madenlerden yapılmıştır. Kat. No:Z2 kurşun ince bir levhanın bükülmesinden meydana gelmiştir. Orta kısmından eşit mesafelerde iki büküm çizgisi görünmektedir. Kenetin kenarlarına kare uçlu murçla kısa aralıklarla darp yapılmıştır. Bu tür kenetler ahşap konstrüksiyonlarda kaplama levhası olarak kullanılmış olmalıdır.

¹⁴²⁶ Keleş, "Giriş", s.25.

SONUÇ

Troas bölgesinin önemli liman kentlerinden biri olan Parion, yürütülen sistematik yüzey araştırmaları ve arkeolojik kazılarla, barındırdığı kültürel değerleri bilim dünyasına sunmaya devam etmektedir. Parion'da 2005'ten bu yana devam eden kazılar sonucunda çok sayıda eser gün ışığına çıkarılmış olup bu eserler içerisinde, metal eserler özel bir grubu oluşturmaktadır.

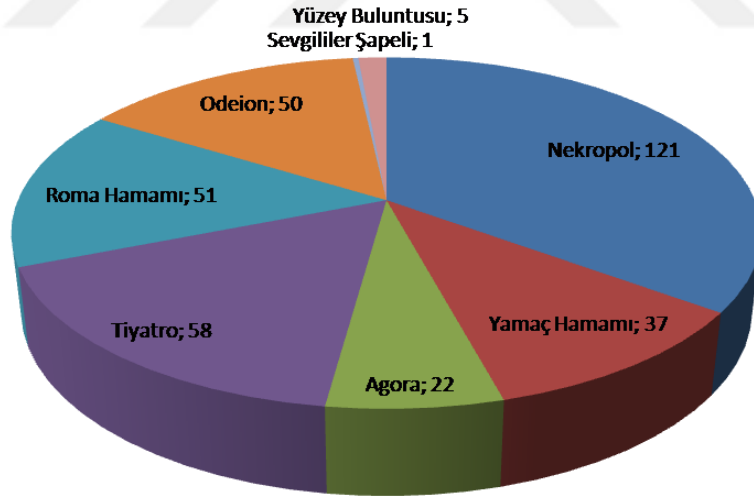
Grafik 3: Eserlerin Yapım Malzemelerine Göre Dağılımı

Tezin konusunu Troas bölgesinin önemli kentlerinden olan Parion'da ortaya çıkarılan bronz, demir ve kurşundan yapılmış olan metal eserler oluşturmaktadır. Metal eserler içerisinde 345 adet eser incelenmiştir (**Grafik 3**). 345 adet eser yapım malzemelerine göre 3 ana gruba ayrılmıştır. Burada eserlerin 3 gruba ayrılma sebebi eserlerin yapım malzemesine göre dönemsel değişkenlik gösterip göstermediğini anlamaya yöneliktir. Bu konuda örnek verecek olursak Kat.No:E1 ile E17 arasında yer alan bronz aynaların MÖ 4. yüzyıla kadar indiği görülmesine karşın, Kat.No:Y1 ile Y3 arasında yer alan kurşun aynaların MS 1. yüzyıla ait olduğu görülmektedir. Diğer bir örnek ise Kat.No:E18 ile E20 arasında yer alan bronz strigilislerin MÖ 4. yüzyıla kadar gittiği görülürken, Kat.No:N4 ile N11 arasında yer alan demir strigilislerin en erken MS 1. yüzyıla ait olduğu görülmektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi aynı fonksiyona sahip

eserlerin yapım malzemesine göre dönemsel farklılıklar gösterdiği tez çalışması içinde net bir şekilde anlaşılmaktadır. Demir malzemesinde yapılmış strigilisler genellikle Roma döneminde kullanılırken, bronz strigilislerin Geç Klasik döneme kadar indiği anlaşılmıştır. Dönem içerisinde aynı fonksiyona sahip olan eserlerin yapım malzemesinin değişkenlik gösterdiğini başka eserlerle de göstermek mümkündür. Tez çalışmasının yapım malzemelerine göre 3 ana gruba ayrılma sebebi böylece daha iyi anlaşılmış olmaktadır.

Eserlerin 203 adeti bronzdan, 129 adeti demirden ve 13 adeti kurşundan üretilmiştir. Bu durum kataloğa alınan eserlerin günlük kullanım eşyalarının sayıca fazla olmasından kaynaklanıyor olmasındandır. Bronz eserlerin ayrıca sayıca fazla olması diğer bir nedeni ise, bronzun değerli metallere altın ve gümüşün muadili olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. İnceleme sırasında buluntular, biçim, işlev gibi özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Eserleri işlevlerine göre ayrıldığı gruplara göre ve buluntu yerlerine göre ele alındığında önemli sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

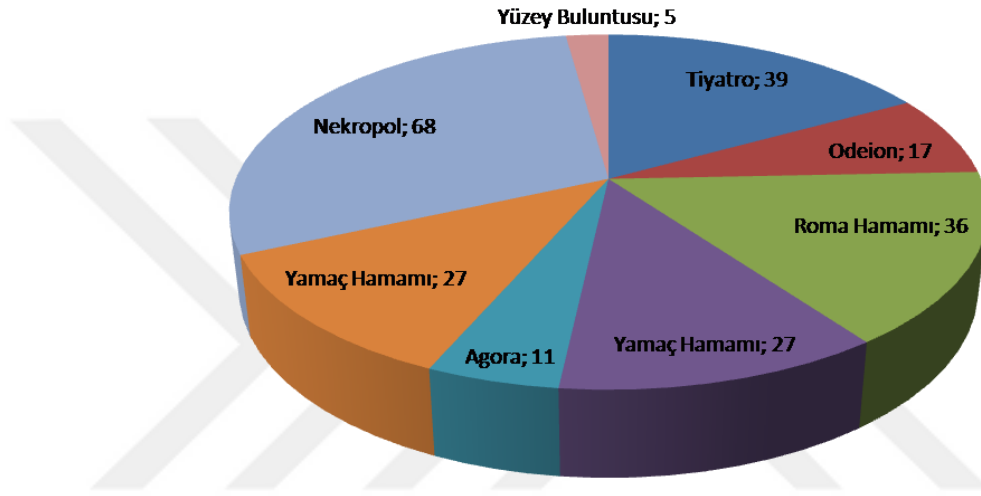
Eserlerin Buluntu Yerlerine Göre Değerlendirilmesi:

Grafik 4: Eserlerin Ele Geçtiği Sektörlere Göre Dağılımı

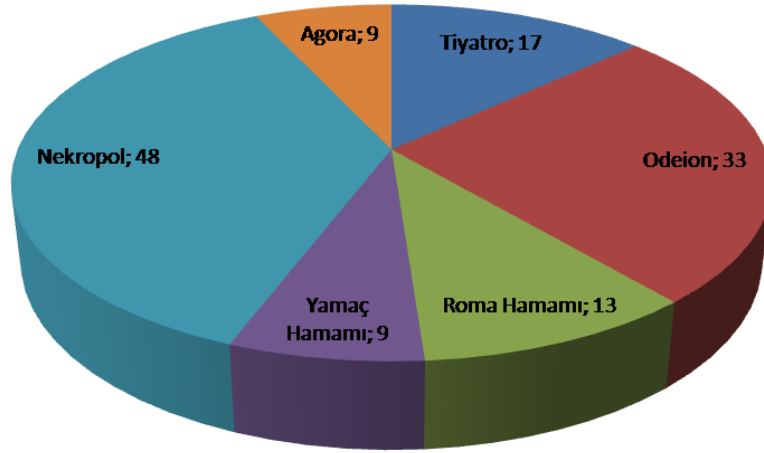
İncelenen eserler Parion'da kazısı devam eden 7 sektörde ortaya çıkarılmıştır (**Grafik 4**). Yüzeyde ise 5 adet eser ele geçmiştir. Eserlerin en çok ortaya çıktığı sektör olarak 121 adet eserle nekropol başı çekmektedir. Nekropol'de bu kadar fazla eser ele

geçmesinin tek sebebi, metal eserlerin ölü gömme geleneklerinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Diğer sektörlerdeki eser sayılarına bakınca Nekropol'ün ardından Tiyatro'nun, Roma Hamamı'nın ve Odeion'un geldiği görülmektedir. Tiyatro, Roma Hamamı ve Odeion'un fonksiyonel değişikliklere uğraması ve uzun süre kullanım görmesinden kaynaklanmış olabilir. Buluntuların yoğun ele geçtiği noktaların, sosyal hayatın yoğun olarak yaşandığı yerler olması dikkat çekmektedir. Diğer bir inceleme noktası ise yapım malzemesine göre sınıflandırılan eserlerin buluntu yerleridir.

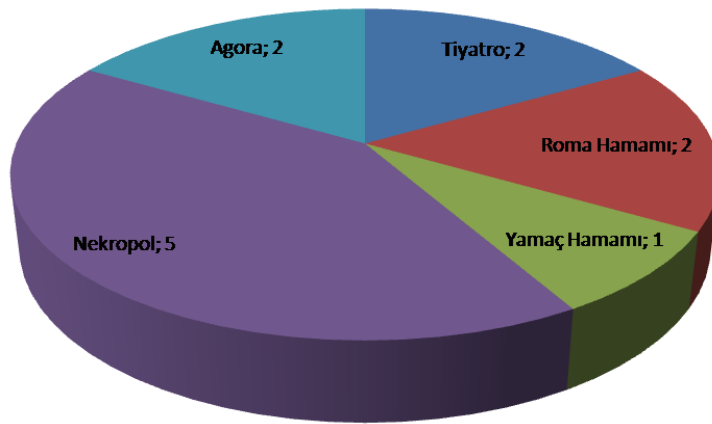
Grafik 5: Bronz Eserlerin Ele Geçtiği Sektörlere Göre Dağılımı

Sayıda en fazla eserin üretildiği malzeme bronzdur (**Grafik 5**). Bronz eserler 68 adet ile en fazla nekropol kazısında ortaya çıkarılmıştır. Nekropolde bu denli fazla bronz eser ortaya çıkarılmasının nedeni olarak, bronzun altın ve gümüşün muadili olarak mezarlara ölü hediye olarak bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bronzun ahşap ölü hediyelerinde süsleyici olarak kullanılmıştır. Diğer sektörlerde ise bronz hemen hemen eşit sayıda ele geçmesi, bronzun sosyal yaşam yapılarında da yoğun olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Bronzun günlük kullanım eşyalarında çok sık kullanılan bir malzeme olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik 6: Demir Eserlerin Ele Geçtiği Sektörlere Göre Dağılımı

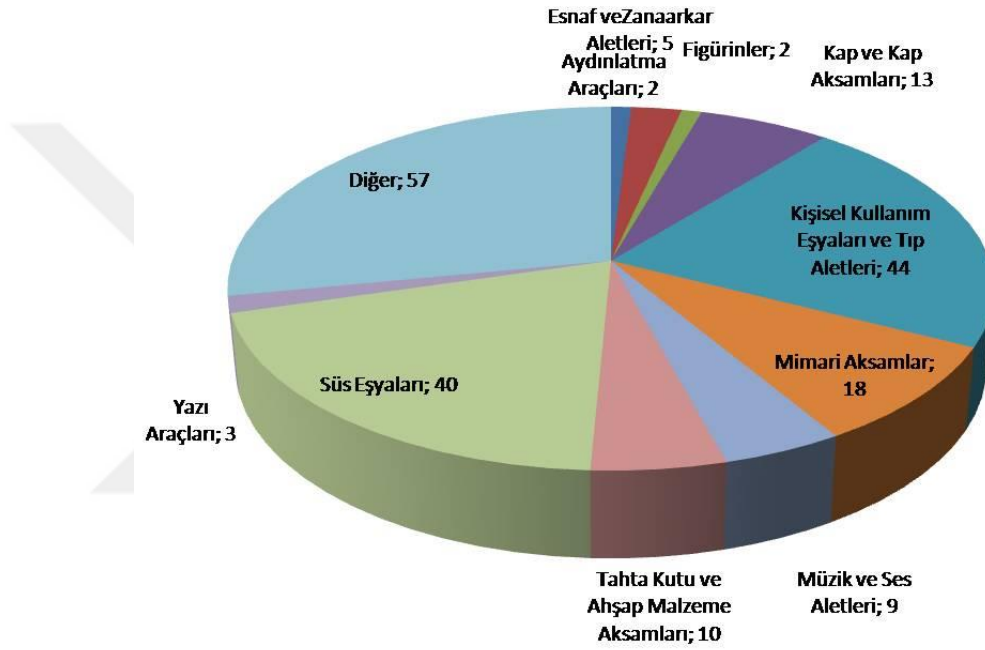
Metal eserlerde bronzdan sonra en çok kullanılan diğer malzeme demirdir (**Grafik 6**). Demir eserlerde nekropol ve odeion olmak üzere iki sektör öne çıkmaktadır. Nekropol’de ortaya çıkarılan demir eserlerin büyük çoğunluğunu çiviler oluşturmaktadır. Bu çiviler ahşap mezarların yapımında kullanılmıştır. Odeion’da ortaya çıkarılan demir eserler ise yapının sahip olduğu ahşap yapıya aittir. Diğer sektörlerde ortaya çıkarılan metal eserler de büyük çoğunlukla yapılarda bağlayıcı malzeme olarak kullanılmıştır.

Grafik 7: Kurşun Eserlerin Ele Geçtiği Sektörlere Göre Dağılımı

Son olarak kurşun, Parion’da ortaya çıkarılan eserlerin yapımında en az kullanılan malzemedir (**Grafik 7**). Kurşundan yapılmış malzemeler yine en çok nekropol kazısında ortaya çıkarılmıştır. Nekropol’de ortaya çıkarılan kurşun eserler yine mezarlara ölü hediyesi olarak bırakılmıştır. Bu durum nekropolde kurşun malzemenin Parion ölü gömme geleneklerinde yeri olduğunu göstermektedir. Kurşun diğer sektörlerde ise eşit sayıda ortaya çıkarılmıştır.

Bronz Eserlerin Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı:

Grafik 8: Bronz Eserlerin Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı

Metal eserlerin kullanım alanlarına göre dağılımının incelenmesi gerekmektedir. Yukarıdaki **Grafik 8**'de bronz eserlerin kullanım alanlarına göre dağılımı görülmektedir. Bronz eserler kullanım fonksiyonlarına göre 11 gruba ayrılmıştır. Bronz eserlerin içerisinde en fazla eser sayısına “Süs Eşyaları” ile “Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri” grupları sahiptir. Süs eşyalarının en çok ortaya çıktığı sektör olarak Nekropol ön plana çıkmaktadır. Nekropol kazılarında ortaya çıkarılan süs eşyaları, mezarlara ölü hediyesi olarak ya da mezar sahibinin hayattayken kullandığı takıların mezara bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Altın ve gümüşün pahalı olmasından dolayı muadili olarak kullanılan bronz, antik dönemde takı ve süs eşyalarında en çok

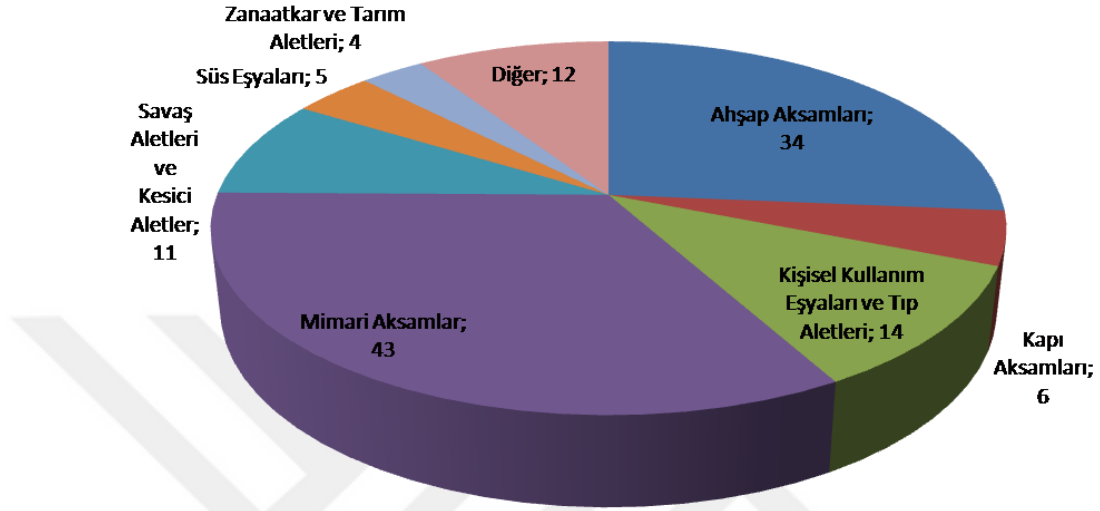
kullanılan malzeme olmuştur. Ayrıca diğer sektörlerde de ortaya çıkması süs eşyasının Parion'da günlük hayatın bir parçası olduğunu da net bir şekilde ortaya koymaktadır. Parion'da ortaya çıkarılan süs eşyaları MÖ 8. yüzyıldan MS 11. yüzyıla kadar kesintisiz devam ettiği yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur. Bronz eserlerin sayıca fazla olduğu diğer bir grup ise “Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri”dir. Kişisel kullanım eşyalarının içerisinde en fazla eser aynalara aittir. 17 adet aynanın 16'sı Nekropol'den ortaya çıkarılmıştır. Aynaların mezarlara ölü hediyesi bırakılmış olması, mezar sahiplerinin kadın olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Aynalar çok çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır. Parion antik kentinde sık sık karşımıza çıkan eser gruplarından bir tanesi de “Tıp Aletleri”dir. Tıp aletleri çeşitli aletleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu kadar çeşitli tıp aletlerinin varlığı Parion'un antik dönemde önemli bir tıp teknolojisine sahip olduğunu da göstermektedir. Tıp aletlerinin yoğun olarak ortaya çıkarıldığı sektörler olarak Tiyatro, Roma Hamamı ve Yamaç Hamamı'dır. Tiyatro'da son yapılan kazı çalışmalarında tiyatronun oturma basamaklarında görülen gladyatör oyunlarının yapıldığı anlaşılmıştır. Antik dönemde gladyatör oyunlarının yapıldığı yerlerde cerrahi müdahalelerin yapıldığı bilinmektedir¹⁴²⁷. Buradan yola çıkarak Tiyatro'nun sadece gladyatörlere yönelik cerrahi müdahalelerde bulunan bir bölüme sahip olduğu söylenebilir. Diğer tıp aletlerinin yoğun olarak ele geçtiği sektörler olan Roma Hamamı ve Yamaç Hamamı'nın, yıkanma etkinliğinin yanında antik dönemde cerrahi müdahalelerin de yapıldığı yerler olduğu anlaşılmaktadır. Antik dönemde hijyen merkezi olan hamamların tıbbi tedaviler için uygun yerler olduğu bilinmektedir¹⁴²⁸. Parion hamamlarında ortaya çıkarılan tıp aletlerinin çok sayıda olması, hamamların tedavi fonksiyonlarıyla açıklanabilmektedir. Tedavi yapılan noktaların sayıca fazlalığı, Parion'un antik dönemde çevre kentler tarafından da tedavi amaçlı ziyaret ediliyor olma ihtimalini de akla getirmektedir. Son olarak sayıca fazla olan bronz eserler “Diğer” grubu adı altında toplanmıştır. Diğer grubunun içerisinde en fazla sayıda eser, apliklerdir. Antik dönemde belirli bir formu olmayan ve yapan ustanın zevkine göre şekil verilen aplikler, ahşap malzemelerde, mobilyalarda, tekstil ürünlerinde süsleyici olarak kullanılmış objelerdir. Tipolojisi ve analogisini yapmanın

¹⁴²⁷ Baykan Roma döneminde sadece gladyatörlere hizmet eden hekimlerin varlığından bahsetmektedir. Bkz. Baykan, Alliano Tıp Aletleri, *Studia Ad Orientem Antiquum*, s.17.

¹⁴²⁸ Jackson, Roma İmparatorluğu'nda Doktorlar ve Hastalıklar, 43.

pek mümkün olmadığı aplikler, ortaya çıkarıldığı tabakanın kontekstine göre tarihlendirilmiştir.

Demir Eserlerin Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı:

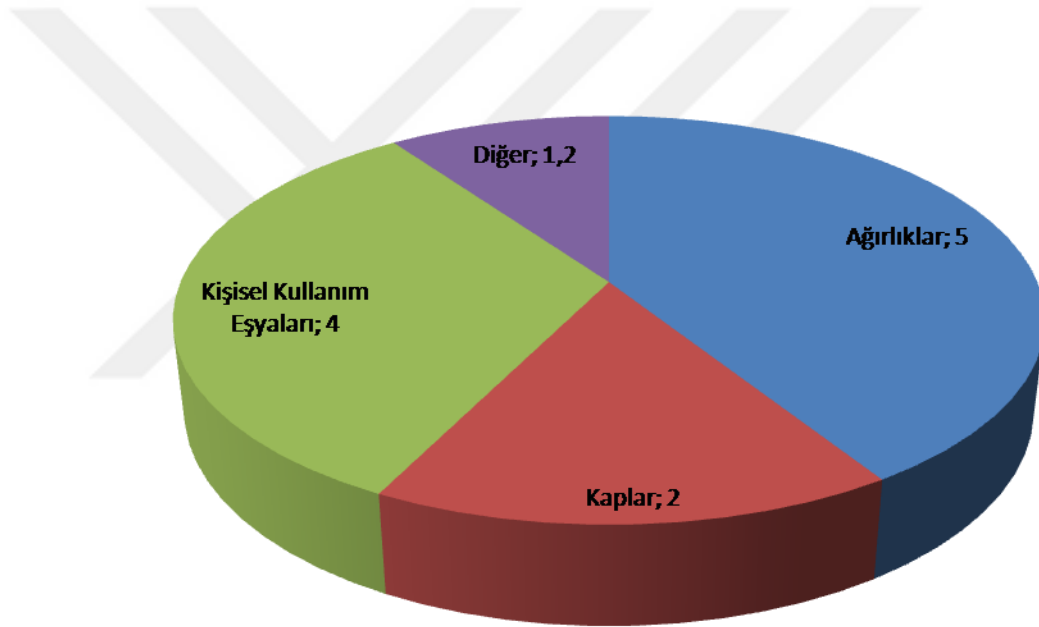

Grafik 9:Demir Eserlerin Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı

Bronz eserlerden sonra sayıca en fazla esere sahip grup “Demir Eserler”dir. Demir eserler kullanım fonksiyonlarına göre 8 gruba ayrılmıştır (**Grafik 9**). Demir eserler içerisinde sayıca en fazla esere sahip olan gruplar “Mimari Aksamlar” ve “Ahşap Aksamlar”dır. Demir eserlerin bu iki grupta sayıca fazla olmasını tesadüf değildir. Demirin diğer metallere göre daha güçlü bir yapıya sahip olması mimaride ve ahşap konstrüksiyonlarda demirden üretilen objelerin bağlayıcı malzeme olarak kullanılmasına neden olmuştur. Sayıca fazla esere sahip olan “Ahşap Aksamlar” grubunun içerisinde en fazla eser çivilere aittir. Çivilerin büyük çoğunluğu Nekropol alanında ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan çivilerin ahşap sandık mezarlara ait olduğu anlaşılmıştır. Ahşap mezarlarda bağlayıcı malzeme olarak demir çivilerin kullanılması sağlamlıklarıyla açıklanmaktadır. Sayıca fazla esere sahip olan diğer grup ise “Mimari Aksamlar”dır. Mimari aksamlar içerisinde çiviler, kenetler ve saplamalar önem arz etmektedir. Çivilerin 10 cm’den büyük olanlarının hemen hemen hepsi Odeion ve Tiyatro’da ortaya çıkarılmıştır. Bundan dolayı büyük boyutlu çivilerin Odeion ve Tiyatro’da ahşap konstrüksiyonlarında bağlayıcı malzeme olarak

kullanıldığını göstermektedir. Diğer malzemelerden toplam 7 adet olan kenetlerin ve saplamaların 6 tanesi Odeion kazısında ortaya çıkarılmıştır. Odeion’da ortaya çıkarılan kenet ve saplamaların hepsi boyut olarak birbirine benzemektedir. Kenetlerin Odeion’da ortaya çıkması yapının alt yapısında büyük bloklar arasında bağlayıcı malzeme olarak kenetlerin kullanıldığına kanıttır. Diğer yandan bu tür kenetlerin ve saplamaların benzerlerini Tiyatro kazısında in-situ olarak görmek de mümkündür. Bu benzerlik Odeion ile Tiyatro yapılarının inşalarının aynı dönemde yapıldığını ya da tamirat gördüğünü işaret etmektedir. Ayrıca bu malzemelerin Parion’daki yapıların inşaat tekniklerine az da olsa ışık tutmaktadır.

Kurşun Eserlerin Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı:

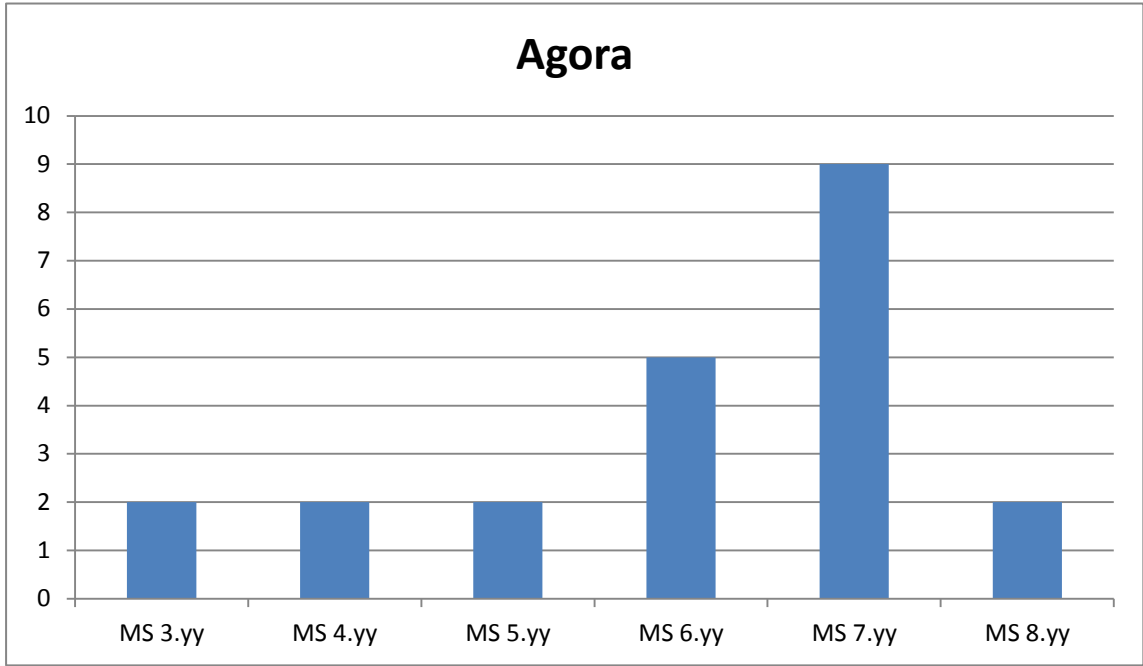
Grafik 10: Kurşun Eserlerin Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı

Parion az sayıda ele geçen kurşun eserler fonksiyonlarına göre 4 gruba ayrılmıştır (**Grafik 10**). Bu gruplar içerisinde en fazla esere sahip olanları “Kişisel Kullanım Eşyaları” ve “Ağırlıklar”dır. 5 adet kurşun esere sahip olan Ağırlıklar grubun içerisinde balıkçılık ile terazi ağırlıkları yer almaktadır. Balıkçılık ağırlıklarının Parion gibi bir liman kentinde ortaya çıkması çok normal bir durumdur. Antik Parion’un olduğu noktaya kurulmuş olan Kemer Köyü günümüzde de balıkçılıkla uğraşan bir balıkçı köyüdür. Antik dönemden günümüze kadar kesintisiz bir şekilde balıkçılığın en büyük gıda ve geçim kaynağı oldu Parion’da balıkçılık ağırlıkların ortaya çıkması,

balıkçılık mesleğinin ne kadar önemli bir uğraş olduğunu, insanların beslenme alışkanlıklarını göstermesi açısından önemlidir. Özellikle Roma döneminde Parion'da çevredeki kentleri de içine alacak şekilde büyük bir balıkçı loncasının varlığı bilinmektedir ki bu loncaya üye balıkçılardan vergi alınmaktaydı¹⁴²⁹. Bu ağırlıkların ortaya çıkması antik kaynaklardan öğrendiğimiz balıkçılık faaliyetlerinin destekleyen somut belgelerdir. İleride yapılacak çalışmalar neticesinde Parion antik kentinde yapılan balıkçılık faaliyetleri ile ilgili daha fazla bilgiye sahip olmak mümkün olacaktır. Bu grubun diğer ağırlıkları ise terazi ağırlıklarıdır. Terazi ağırlıklarının tamamı Erken Bizans dönemine aittir. Ele geçen 3 adet ağırlığın 2 tanesinin Agora, 1 tanesi ise Yamaç Hamamı'nda ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan 2 adet ağırlığın Agora'da ortaya çıkması yapının asıl işleviyle ilgili olduğu için bu tür ticari malzemelerin ortaya çıkarılması normal bir durumdur. Diğer ağırlığın Yamaç Hamamı'nda ortaya çıkması Kat. No:B3'ün de terazi aksamı olmasıyla örtüşmektedir. Antik dönemde tıbbi ilaçların yapımında küçük boyutlu terazilerin kullanıldığı bilinmektedir. Yani terazi aksamları ve terazi ağırlığının Yamaç Hamamı'nda ortaya çıkması daha önce de belirttiğimiz gibi hamamın tıbbi tedavi amaçlı fonksiyonuyla da alakalı olmalıdır. Diğer grup olan "Kişisel Kullanım Eşyaları"nın içerisinde ayna çerçeveleri ile cımbız yer almaktadır. Bu eserler çeşitli sektörlerde ele geçmiştir. Fakat yazıta sahip ayna ile cımbız Nekropol'de ölü hediyesi olarak ele geçmiştir. Kurşun ayna çerçevesi ve cımbız kadınlara ait kullanım eşyaları olması, mezar sahibinin cinsiyetini göstermektedir. Ayrıca kurşundan yapılan kullanım eşyalarının Parion ölü gömme geleneklerinde yeri olduğunu göstermesi ile de önemlidir.

Parion'da kazısına devam edilen sektörlerde ortaya çıkarılan metal eserler sayesinde, yapıların ve Nekropol'ün kullanım süreleri ve geçirdiği evreler hakkında yorum yapılabilmektedir.

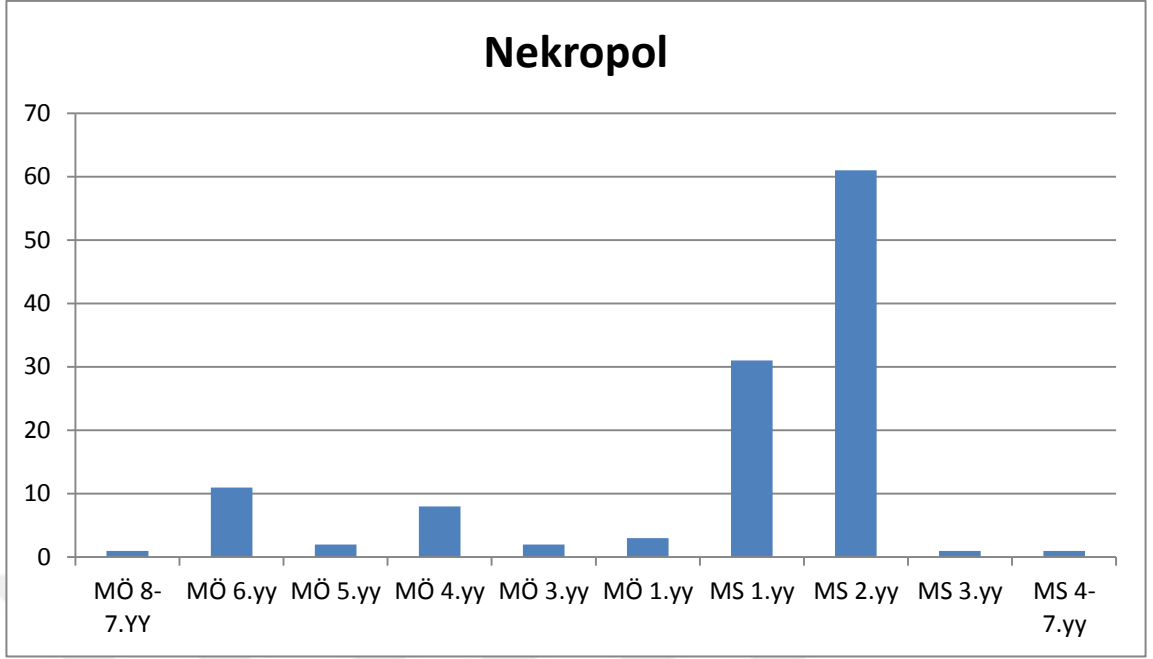
¹⁴²⁹ Marzano, A., *Harvesting the Sea: The Exploitation of Marine Resources in the Roman Mediterranean*, Oxford, 2013, 44.

Grafik 11: Agora'dan Ele Geçen Eserlerin Dönemleri

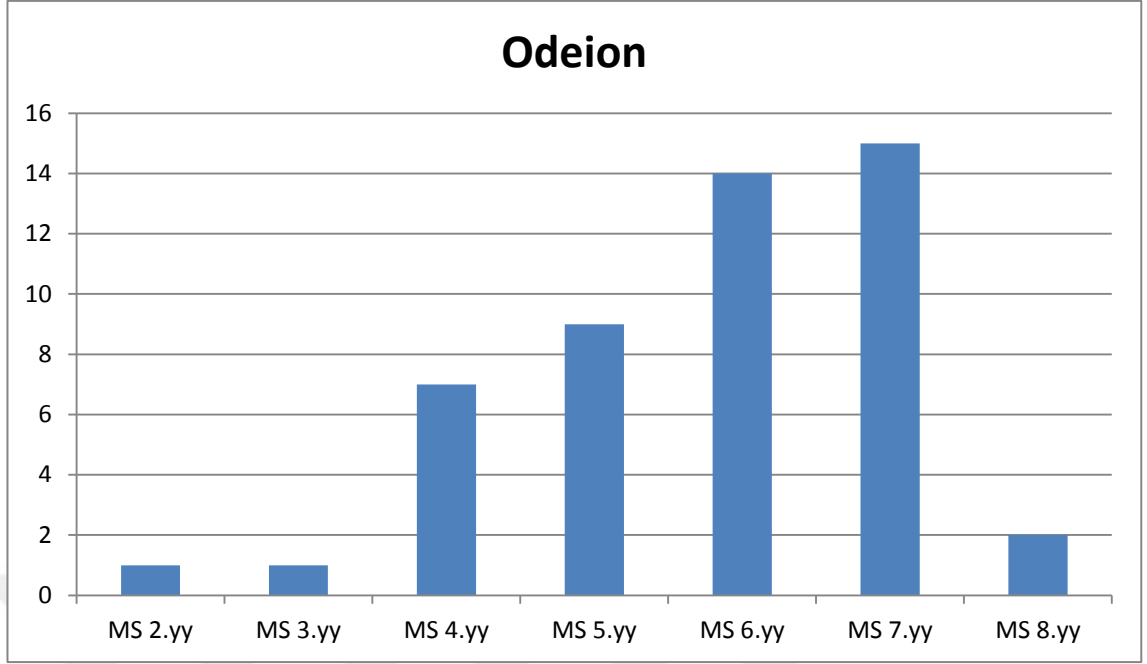
Yapılardan ilk olarak Agora değerlendirilecek olursa; Agora tahribatın en yoğun olduğu yapılardan biridir. Yoğun tahribat nedeniyle orijinal yapının tam olarak ne zaman yapıldığı yapıya daha sonraki dönemlerde çeşitli eklemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Yapının MS 2. yüzyıldan MS 11-12. yüzyıla kadar kullanıldığı anlaşılmıştır (**Grafik 11**). Agora kazısında toplam 22 adet metal eser ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan eserlerin içlerinde en erken tarih olarak MS 2. yüzyıl, en geç tarih olarak ise MS 8. yüzyıl olduğu anlaşılmıştır. Yani Agora'da ortaya çıkarılan eserler Agora'nın MS 8. yüzyıla kadar aralıksız bir kullanıma sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Metal eserler, Agora'da ortaya çıkarılan seramikler Agora'nın MS 5-7. yüzyıl arasında aktif bir şekilde kullanıldığı göstermiştir¹⁴³⁰. Yine agorada ortaya çıkarılan metal eserler de aynı tarihlerde agoranın aktif bir şekilde kullanıldığını desteklemektedir.

¹⁴³⁰ Ergürer, 242.

Grafik 12:Nekropol’de Ele Geçen Eserlerin Dönemleri

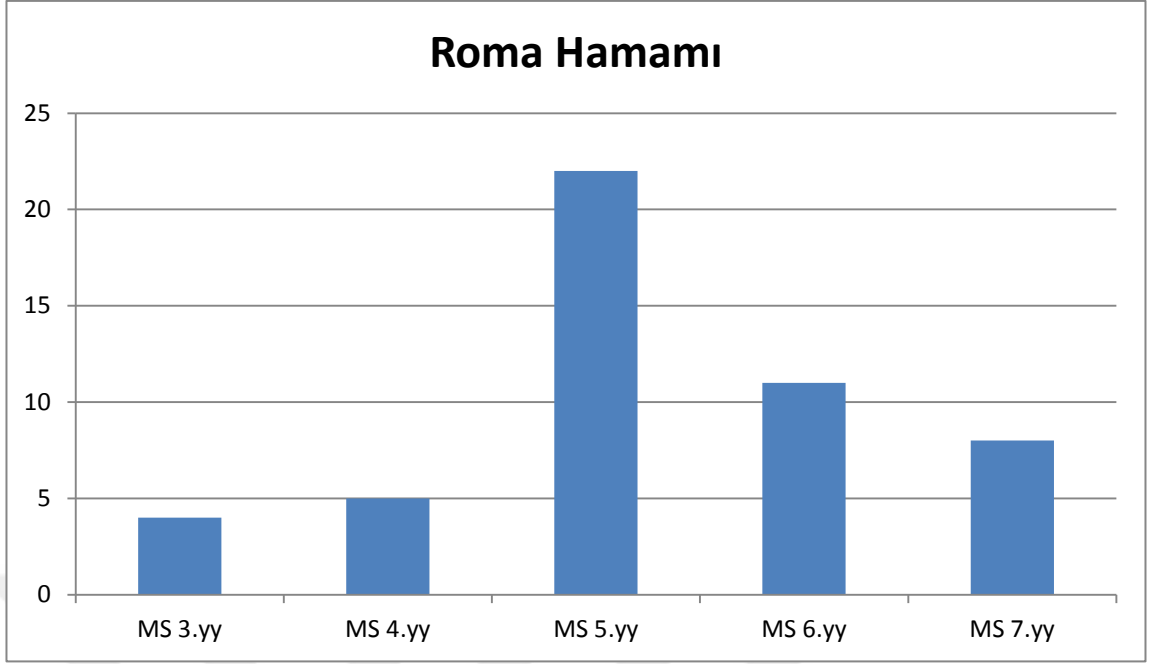
Parion Güney Nekropolü’nde yapılan kazılarda ise toplamda 121 adet metal eser ortaya çıkarılmıştır. MÖ 7. yüzyıldan itibaren kullanıldığı tespit edilen Nekropol, MS 2. yüzyıla kadar kullanılmış olup, MS 3. yüzyıla ait bir mezar ortaya çıkarılmamıştır (**Grafik 12**). Yukarıdaki grafikte de görüleceği üzere Nekropol’de ortaya çıkarılan metal eserlerin en erkeni MÖ 8-7. yüzyıla, en geç ise MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Nekropol’ün erken dönem mezarlarına ait bilgiler görülmektedir. MÖ 8-7. yüzyıldan itibaren metal eserlerin görüldüğü Nekropol’de özellikle MÖ 6. ve MÖ 4. yüzyıllarda metal eserlerin yoğun olarak ölü hediyesi olarak bırakıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum Parion antik kentinin bu yüzyıllarda yoğun bir popülasyona sahip olduğunu göstermektedir. Fakat Nekropol’ün en yoğun kullanıldığı dönem Roma dönemidir. Nekropol’de ortaya çıkarılan eserlerin büyük çoğunluğu MS 1-2. yüzyıla ait olması, Nekropol’ün yoğun olarak bu dönemde kullanıldığı göstermektedir. Fakat Nekropol alanı içinde, mezar dışında ortaya çıkarılan Kat.No:T5’te yer alan demir haç MS 4-7. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bu durum Nekropol’ün işlevini yitirdikten sonra Hıristiyanlık döneminde farklı fonksiyonlarda kullanılmış olma ihtimalini doğurmaktadır. Parion antik kentinde yaşamın Geç Bizans dönemine kadar devam ettiği yapılan çalışmalar sonucunda anlaşılmaktadır. Fakat Parion Güney Nekropolü’nde MS 3. Yüzyıldan itibaren mezarlara rastlanılmaması, geç dönemlerde farklı bir nekropol alanının kullanıldığını göstermektedir.

Grafik 13: Odeion'da Ele Geçen Eserlerin Dönemleri

Odeion'da çalışmalara ilk olarak 2010 yılında başlanmıştır. Odeion, 38 basamaklı beş merdiven sırasıyla 4 oturma sırası bloğuna bölünmüş, 19 basamaklı kaveaya ve Roma Dönemi özelliği olarak yarım daire şeklinde yapılmıştır. Yapının sahne binasında gerçekleştirilen çalışmalarda, sahne binası üzerindeki yangınla sonlanmış tahribat tabakası içerisinde, bazı parçaları bu yangın sonucu tamamen tahrip olmuştur. Yapı yansıttığı mimari özellikler ve ele geçen arkeolojik bulgularla MS 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Odeion kazısında toplam 50 adet metal eser ortaya çıkarılmıştır. Odeion'da en erken eser MS 1. yüzyıla tarihlenirken en geç eser ise MS 8. yüzyıla tarihlenmektedir (**Grafik 13**). Roma Hamamı kazılarında ise toplamda 51 adet metal eser ortaya çıkarılmıştır. Orijinal evresinin MS 2. yüzyıla ait olduğu düşünülen yapının, seramiklerden ve sikkelerden anlaşıldığı kadarıyla MS 4. yüzyılda tahrip edildiği, MS 5. yüzyılın başında ise tamamen çöplük olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Grafikte de görüleceği üzere metal eserlerin en çok MS 4-7 arasına ait olduğu görülmektedir.

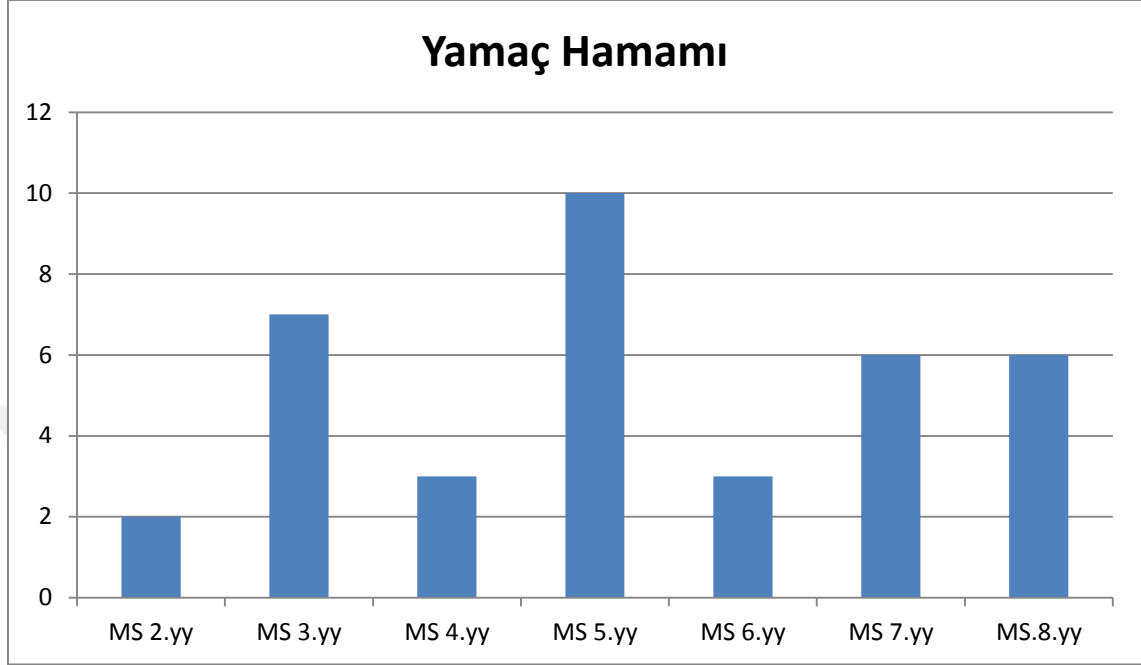

Grafik 14: Roma Hamamı'nda Ele Geçen Eserlerin Dönemleri

Roma hamamında ortaya çıkarılan eserlerden en erkeni MS 3. yüzyıla, en geç ise MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilmiştir (**Grafik 14**). Ayrıca eserlerin yoğunlukla MS 4. yüzyıla ait olması, yapının bu dönemde aktif olarak kullanıma devam ettiğini göstermektedir. Roma Hamamı'nda ortaya çıkarılan en erken malzemeler içerisinde tıp aletleri olması ve MS 2-3. yüzyıla ait olması hamamda tıbbi tedavilerinde yapıldığına kanıt niteliğindedir. 2014 yılı içerisinde yapılan çalışmalarda ise Roma Hamamı'nın frigidarium bölümünün demir ışığına dönüştürüldüğü de tespit edilmiştir. Yani son olarak yapının hamam olarak kullanıma MS 4. yüzyılın sonlarına doğru devam ettiği söylenebilir.

Termik santral sınırları içerisinde yer alan ve kazısı tamamlanmış yapı genel olarak incelendiğinde şapel-mezar olarak nitelendirilebilir. Çünkü Geç Bizans döneminde kullanım dışı olan dini yapılar genellikle önemli kişilerin ve din adamlarının mezarlarının bulunduğu yapılara dönüştürülmüşlerdir. Kazı çalışmalarında bulunan sikkeler ve diğer buluntularla değerlendirildiğinde M.S. 8.- 9. yüzyıla ait bir mezar şapeli olduğu düşünülmektedir. Sevgililer Şapeli'nden ortaya tek bir metal eser çıkarılmıştır. Bir piskoposa ait olduğu düşünülen mezardan bir adet kurşun haç ortaya çıkarılmıştır. Haç, MS 8-11. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir ki bu tarih aralığı şapelin

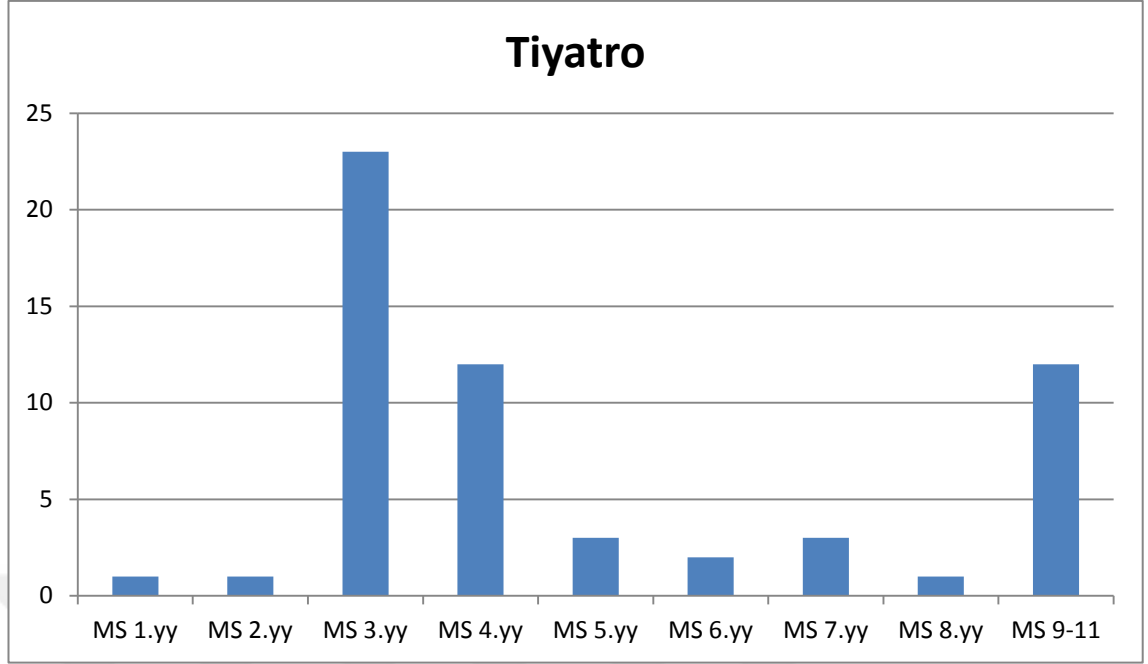
fonksiyonuna yitirerek şapel-mezara dönüştüğü dönemi işaret etmektedir. Yamaç Hamamı kazılarında 37 adet metal eser ortaya çıkarılmıştır.

Grafik 15: Yamaç Hamamı'nda Ele Geçen Eserlerin Dönemleri

Yamaç Hamamı, yamaçta teraslanan bir noktaya inşa edildiği için bu isimle anılmaktadır. Yapılan kazı çalışmaları sonucunda elde edilen verilerin üç evreye sahip olduğunu göstermektedir. Ele geçen taşınabilir eserler, yapının ilk evresinin M.S. 1. yy.'a ait olduğunu ortaya koymaktadır (**Grafik 15**). Hamamın, M.S. 3. - 4. yy.'ın başlarında yoğun kullanım gördüğü ve sonrasında M.S.5.- 6. yy.'da yeni eklemeler yapılarak son kez kullanıldığı yine ele geçen arkeolojik bulgular ile tespit edilmiştir. Yamaç yapısında 37 adet metal eser ortaya çıkarılmıştır. Grafikte de görüldüğü üzere en erken metal eser MS 2. yüzyıla, en geç eser ise MS 8. yüzyıla aittir. Hamamın en yoğun olarak kullanıldığı dönem olarak MS 3-5 yüzyıl arası öne çıkmaktadır. Bu dönem hamamın tamir edilerek, bazı bölümlerinin değiştirilerek yeniden yoğun bir şekilde kullanıldığı dönemdir. Bu durum hamamda yapılan kazıları sonucunda ortaya çıkarılan seramikler¹⁴³¹ ve mimari özellikleri ile de desteklenmektedir. MS 5. Yüzyıldan itibaren MS 8. Yüzyıla kadar metal eser ortaya çıkmasına rağmen hamamın aktif bir kullanıma sahip olduğu söylenemez. Bu yüzyıllar arasında hamamın açıkta kalan duvarlarından yararlanarak farklı işlerde kullanıldığı anlaşılmıştır.

¹⁴³¹ Ergürer, 242.

Grafik 16: Tiyatro’da Ele Geçen Eserlerin Dönemleri

Son olarak ise Tiyatro kazısı metal eserlerinden söz etmek gerekmektedir. MS 2. yüzyılda yapıldığı anlaşılan yapının MS 2. yüzyılın sonlarında onarım gördüğü ve sahne binasının yenilendiği görülmüştür. Tiyatro’nun MS 4. yüzyıl ilk yarısına kadar yeni eklemelerle kullanıldığı, MS 4. yüzyılın ikinci yarısına doğru yıkıldığı anlaşılmaktadır. Tiyatro kazılarında toplam 58 adet metal eser ortaya çıkarılmıştır. En erken metal eser MS 1. yüzyıla, en geç eser ise MS 9-11. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Tiyatro’da ortaya çıkarılan metal eserlerin büyük bir bölümü MS 3-4. yüzyıllara aittir. MS 5. yüzyıl ile MS 8. yüzyıl arası çok az sayıda metal esere rastlanılmıştır. Bu durum Tiyatro’nun en yoğun olarak MS 3-4. yüzyıllarda kullanıldığını, MS 5. yüzyılda terk edildiğini ve MS 9. yüzyıla kadar tekrar bir kullanıma sahip olmadığını göstermektedir. Tiyatro’da MS 9-11 yüzyıllar arasında tekrar yoğun bir metal eser kullanımı dikkat çekmektedir. Tiyatro’nun sahne binasının tam üzerinden geçen bir sur duvarı mevcuttur. Bu sur duvarı Tiyatro’dan sökülen bloklarla yapılmıştır. Muhtemelen sahne binasından geçen sur duvarı MS 9-11. yüzyıllar arasında yapılmıştır. Tiyatro’nun geç eklentileri ise bu dönem aralığında sur duvarından da faydalanılarak yapılmış olma ihtimalini artırmaktadır.

Genel olarak Parion’daki yapılar ve nekropol hakkında bir değerlendirme yapılacak olursa Parion’da kazısı devam mimari yapıların hepsi Roma dönemi

yapılarıdır. Nekropol’de ise Parion’un arkaik dönemine kadar giden bir mezar konteksti mevcuttur. Bu durum kentin erken dönem yerleşimin farklı bir noktada olduğunu, Roma döneminde ise merkezin kazı yapılan alana taşındığı düşüncesini doğurmaktadır. Her ne kadar bu durumu söylemek için erken olsa dahi, mevcut veriler bu görüşü destekler niteliktedir. Kentin çeşitli noktalarında yapılan kazılar sonucunda çok sayıda sikke ele geçmiştir. Ele geçen sikkelerin büyük çoğunluğu nekropol kazısı haricinde, Diocletianus (MS 284-305), Licinius (MS 308-324), Maximinus (MS 309-313), I.Constantine (MS 309-337), II.Constantine (MS 317-340), I.Theodosius (MS 379-395), Arcadius (MS 383-395), Honorius (MS 393-395) sikkeleri yoğun bir şekilde bulunmuştur. Sikkelerden anlaşıldığı kadarıyla yapılarda MS 3-4. yüzyıllarda yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir. Parion antik kentinde MS 5. yüzyıldan itibaren ani bir tahribatın varlığı söz konusudur. Bu tahribatın tam olarak sebebi çözülememiştir. Ergüner bu tahribatla ilgili olarak Goth akınları ile ilişkili olup olmadığını ve II.Constantius (MS 337-361) döneminde başlayan pagan kültürüne saldırılarla alakalı olup olmadığını tartışmıştır¹⁴³². Fakat bu olasılıklarla ilgili veriler şu anda yetersiz olduğu için kesin nedenleriyle ilgili bilgi vermek güçtür. İleride yapılacak çalışmalar bu konuyla ilgili daha net bilgilere ulaşılabileceği kaçınılmazdır.

Parion antik kentinde ortaya çıkarılan eserler günümüzde olduğu gibi antik çağda da günlük hayatın birçok aşamasında kullanılmıştır. Bu nedenle diğer buluntular ile birlikte buldukları yerleşimin yaşam tarzı, ekonomik durumu insanların günlük yaşamı ve moda anlayışı gibi konularda bir rehber niteliği taşımaktadır¹⁴³³. Buluntular arasında en dikkat çekici grup kaplar ve kap aksamlarıdır. Özellikle Parion Güney Nekropolü’nde ortaya çıkarılan amphora-situla kentte lüks eşyaların en çok MÖ 4.yüzyılda görüldüğünü göstermektedir. Yapım tekniği ve süslemelerindeki kaliteleri ile MS 4. yüzyılda yaşayan insanların refah seviyesinin yüksekliğini de ortaya koymaktadır.

Metal eserler içerisinde diğer önemli gruplar ise “Süs Eşyaları”, “Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri” olarak öne çıkmaktadır. Süs eşyalarının Arkaik dönemden MS 9-11. yüzyıla kadar görülmesi kentteki kadınların lüks ve süs eşyalarında

¹⁴³² Ergüner, 243.

¹⁴³³ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 231.

olan ilgisini ortaya çıkarmaktadır. Süs eşyalarından bazılarının formlarının Anadolu’da ve Anadolu dışında bazı kentlerde de görülmüş olması, halkın süs eşyalarını başka kentlerden ticaret yoluyla aldıklarını ya da taklit ederek üretimini yaptıklarını göstermektedir. Kentte ortaya çıkarılan tıp aletleri sayesinde kentte uygulanan tedavi yöntemleri hakkında bazı verilere sahip olmaktayız. Ortaya çıkarılan aletler, kesik ve kanama gibi temel fiziksel yaralanmaları tedavi etmeye yönelik olması, bize aynı zamanda Parion halkının ne gibi rahatsızlıklar için tedavi uygulandığı konusunda bilgi vermektedir. Ortaya çıkarılan tıp aletlerinin içerisinde neşter sapı ameliyat yapıldığını, sondalar ise kesik yaraların tedavisinde kullanılmıştır. Tıp aletlerinde çok sayıda çeşitli formlarda sondanın varlığı, kent halkının sıklıkla kesici aletlerle yaralandığını akla getirmektedir. Bu durum kentte yer alan Tiyatro ve Odeion’da gladyatör oyunlarının yapılmış olma ihtimalini ve kentin savaşlarda çok sayıda askerin yaralandığını işaret etmektedir.

Ayrıca ortaya çıkarılan metal eserler içerisinde “Esnaf ve Zanaatkar Aletleri”, “Tarım Aletleri” kentte üretim ve ticaret yapıldığının en büyük tanıklarındır. Parion’da çeşitli meslek gruplarının en önemli göstergesi kullandıkları aletlerdir. Zanaatkar aletlerinin daha önce de tartışıldığı gibi taş ustasına ya da nalbura ait olma olasılığı da bir çeşit üretimi işaret etmektedir. Diğer bir grupta yer alan tarım aleti ise kentte zirai faaliyetlerin varlığına kanıttır. Kentin florası dikkate alındığında buğday, zeytin, üzüm gibi gıda maddelerinin üretilmiş olma durumunu göstermektedir.

Parion antik kentinde ortaya çıkarılan metal eserlerin kentin dini inanışıyla ilgili bazı bilgiler vermektedir. Parion antik kentinde daha önce yapılan çalışmalarda Dionysos kültüne ait izler tespit edilmişti¹⁴³⁴. Parion kazılarında ortaya çıkarılan bazı metal eserler sahip oldukları özellikleri itibariyle Dionysos kültünün varlığına katkı sağlamaktadır. Özellikle Kat.No:D1 nolu amphora-situla üzerinde sahip oldu Bacchic sahne ile Dionysos kültünü temsil etmektedir. Yamaç Hamamı kazısında ortaya çıkarılan Kat.No:C2 ise Satyr figürüdür. Satyr’ün tanrı Dionysos alaylarının vazgeçilmez figürü olduğu bilinmektedir. Son olarak ise Tiyatro kazısında ortaya çıkarılan Kat.No:A1, tiyatro maskına sahip bir kandildir. Tüm bu metal eserler Dionysos kültürüyle alakalı olup, Parion’da MÖ 4. yüzyıldan MS 2-3. yüzyıla kadar

¹⁴³⁴ Çelikbaş, E., “Değerli Taşlar”, *Antik Çağın Parlayan Kenti Parion*, Edi.:C.Başaran , İstanbul, 2012, ss.207-209, s.208.

Dionysos kültünün varlığına kanıt niteliğinde belgelerdir. Parion'daki Dionysos kültünün haricinde başka tanrı ve tanrıçalarla ilgili veriler mevcuttur. Fakat metal eserlerde Şu ana Dionysos haricinde başka bir tanrı ya da tanrıça kültünün varlığıyla ilgili bir ibareye rastlanılmamıştır. Kazılarda bulunan metal eserler içerisinde Parion'un paganizm döneminden sonraki dini inancını gösteren önemli veriler mevcuttur. Bizans döneminde büyük bir kiliseye sahip Parion'un, önemli bir piskoposluk merkezi olduğunu ve önemli rahiplere sahip olduğunu bilmekteyiz. Önemli bir piskoposluk merkezi olan kentte yapılan kazı çalışmalarında liturjik eserler ile beraber dini süslemelere sahip eserler ortaya çıkarılmıştır. Liturjik eserlerden olan ha örneklerinden Kat.No:K25 bronz, Kat.No:T5 demir, Kat.No:Z1 kurşun madeninden yapılmıştır. Haçların bu Şekilde üç malzemedен yapılmış olması haçlar için kullanılan malzemenin değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Haçların ortaya çıkması Parion'da yoğun bir Hıristiyanlık döneminin yaşandığını işaret etmektedir. Haçların haricinde, yüzüklerden Kat.No:I37 ve Kat.No:I38 ha motifi süslemesine sahiptir. Haç motifi böylece ss eşyalarında kullanılmaya başlanmış olması Hıristiyanlık figürlerinin farklı eserlerde de kullanılmaya başlandığı göstermiştir. Hıristiyanlık dönemiyle ilgili sayıca az olan metal eser örnekleri, Parion'un Hıristiyanlık döneminde Őahitlik yapan önemli objelerdir.

Parion metal eserlerinin bu çalışmada incelenmesi Anadolu arkeolojisi açısından önem taşımaktadır. Madenlerle ve metal eserlerle ilgili araştırmaların genellikle Protohistorik ağlar konusunda yapılmış olmasından dolayı, Anadolu'nun Hellenistik, Roma ve Bizans dönemi madenciliği ve metal eserleri konusunda çalışmalar yeterli derecede değildir. Parion'un Arkaik, Klasik, Hellenistik, Roma ve Bizans döneminde tarihlendirilen metal eserlerinin birçoğunun benzerlerinin İtalya, Yunanistan ve Balkanlar'da görülmesi, metal eser formlarının küçük değişikliklerle geniş bir coğrafyaya yayılıma sahip olduğunu göstermektedir. Hemen hemen her antik kent kazısında ortaya çıkarılan metal eserlerin diğer malzemeler kadar çok incelenmemiş olması, günümüze kadar genel bir metal eser tipolojisi yapılmasına imkn sağlamamıştır. Parion'un metal eserlerinin incelenmesi metal eserlerin tipolojisinin yapılmasına ve yayılım alanının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı Şüphesizdir.

Parion kazılarında net bir Şekilde bir işlik ortaya çıkarılmamıştır. Fakat Roma Hamamı'nın frigidarium bölümünde çok büyük bir miktarda ortaya çıkarılan cüruf

örnekleri, Roma Hamamı'nın bir bölümünün devşirilerek işliğe dönüştürüldüğüne ya da yakın bir noktada yer alan işliğin çöplüğü olarak kullanıldığına işaret eder. Yapılan analizler sonucunda cürufların demir saflaştırma işlemine ait olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu durum Parion antik kentinde basit demir malzemelerin Parion antik kentinde üretildiğini göstermiştir. Kazılarda ortaya çıkarılan çivilerden alınan örneklere ve Parion antik kentinin çevresinden yer alan demir madeni ocaklarından alınan numunelere yapılan analizlerin sonucu karşılaştırıldığında, çivilerin Parion'a yakın bir mesafede yer alan Çakırlı Köyü sınırları içerisindeki eski bir demir madeni ocağından getirilen demir cevherinden yapıldığı anlaşılmıştır. Böylelikle Parion antik kentinde üretim, analizler sonucunda ilke defa kanıtlanmıştır. Demir eser üretiminin Parion için önemli bir veri olmasının yanında, Anadolu arkeolojisi için de önemlidir. Anadolu'da günümüze kadar yapılan araştırmalarda çeşitli dönemlere ait metalurjik faaliyetler ile ilgili 200'den fazla cüruf deposu bulunmuştur¹⁴³⁵. Ancak bir yerleşim ile bağlantılı olduğu bilinen yayınlanmış örnek sayısı çok azdır. Anadolu'da, Kelenderis ve Arykanda'dan sonra demir cevheri metalurjisinin yapıldığı saptanan üçüncü kent Parion'dur. Roma döneminde üretimi yapıldığı saptanan demir metalurjisinin Anadolu'da karşılaştırılması açısından yeterli derecede değildir. Fakat bu tip çalışmaların ilerleyen dönemlerde çoğaltılması kentler arasında demir metalurjisinin karşılaştırılmasına olanak sağlayacaktır.

Bronz eser üretimi ile ilgili herhangi bir veriye ulaşamamıştır. Bronz eser üretiminin lokal atölyelerde yapılıp yapılmadığının tespitinin zor olduğu kadar, bazı eserlerin ithal olacağını göstermiştir. Aydınlatma araçları bölümünde yer alan Kat.No:A1'in İtalya dışında bugüne kadar ilk defa Anadolu coğrafyası sınırları içerisindeki Parion'da ortaya çıkarılmış olması, bronz eserlerden bazılarının ithal olduğunun en güzel kanıtıdır. Ayrıca bronz eserlerin birçoğunun benzerlerinin başka coğrafyalarda da görülmesi yine ithal edilmiş olma olasılığını artırmaktadır. Amphora-situlanın benzer örneklerinin yine geniş bir coğrafya da görülmüş olması, üzerinde Parion antik kentinin kültlerinden olan Eros figürünün olması gezici atölyenin Parion'a gelme ihtimalini artırmaktadır.

¹⁴³⁵ Oransay, Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri, 22.

Sonuç olarak Arkaik, Klasik, Hellenistik dönemin görsel açıdan zengin süslemelere ait metal eserlerin Roma ve Bizans döneminde Parion'da daha yoğun bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir. Kazısı yapılan sektörlerin nekropol dışında tümünün Roma dönemine ait olması bu durumun ortaya çıkmasında en büyük etken olmaktadır. Roma öncesi metal eserlere sadece nekropol kazılarında ulaşılmış olması Parion antik kentinin erken dönem yapılaşmasının farklı bir noktada olma ihtimalini doğurmaktadır. Parion kazılarında ortaya çıkarılan curüflar sayesinde demir cevheri zenginleştirme işleminin kanıtlanmış olması Anadolu'nun antik dönem metalurjisinin anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Anadolu'da bugüne kadar Arykanda, Kbyra, Patara, Pisidia Antiocheia'sı, Sardis, Pergamon ve Zeugma antik kentlerinin metal eserleri incelenerek değerlendirilmiştir. Troas bölgesinde yer alan antik kentlerde kazılar sonucunda ortaya çıkarılan metal eserlerin değerlendirildiği ilk kent Parion'dur. Sadece bölge arkeolojisine madencilik ve metal eser üretiminin anlaşılmasına değil; bunun yanında Anadolu madenciliğine ve metal eser üretiminin anlaşılmasına katkıda bulunacağı şüphesizdir.

KAYNAKÇA

- Acara, Meryem, *Bizans Maden Sanatında Dini Törenler Strasında Kullanılan (Liturjik) Eserler*, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1997.
- Adam, Jean Pierre, *Roman Building*, London 2005.
- Aeneas Tacticus, *Asclepiodotus and Onasander*, Translated: Illinois Greek Club, Loeb Classical Library 1923
- Agizza, Rosa, *Antik Yunan'da Mitoloji: Masallar ve Söylenceler*, Çev.:Z.Z.İlkgelen, İstanbul 2001.
- Akçay, Atakan-Şenyurt, S.Yücel- Kamış, Yalçın, Yüceören: *Doğu Kilikya'da Bir Helenistik-Roma Nekropolü, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi Arkeolojik Kurtarma Kazıları Yayınları 1*, Ankara 2005.
- Akkaş, İsmail, *Parion Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Amphoraları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015.
- Akşit, İlhan, *Turistik Çanakkale Rehberi*, İstanbul 1971.
- Alagöz, Umut, *Zeugma Antik Kenti Dionysos ve A Evleri Metal Buluntuları*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2012.
- Alicu, Dorin, *Small Finds From Ulpia Traiana Sarmizegetusa I., Biblioteca Musei Napocensis IX*, Cluj 1994.
- Allison, Penelope, *The Insula of the Menander at Pompeii, Volume III: The Finds, A contextual Study*, Oxford 2006.
- Almagro, Martin, *Las Necropolis de Ampurias, Vol.I*, Barselona 1953.
- Almagro, Martin, *Las Necropolis de Ampurias, Vol.II*, Barselona 1955.
- Alzinger, Wilhelm, *Augusteische Architektur in Ephesos*, Wien 1974.
- Amandry, Pierre, "Collection de l'Ecole française d'Athènes", *Bulletin, Vol.:96, No:1*, 1972, 5-115.

- Amore, Maria, Grazia, *Settlement and Burial in Apollonia and Its Area (Albania)*, (University of Cincinnati, in the Department of Classics of the College of Arts and Sciences Unpublished Master of Arts), Torino 1993.
- Amore, Maria Grazia, *Settlement and Burial in Apollonia and its Area (Albania)*, Division of Research and Advanced Studies of the University of Cincinnati Unpublished Master Thesis), Cincinnati 2005.
- Anecchino, Maria vd., *L'Instrumentum Domesticum Di Ercolano E Pompei*, Roma 1977.
- Anlağan, Çetin vd., *Sadberk Hanım Müzesi*, İstanbul 1995.
- Arendt -Meier, Walter., "Ein Verwahrfund des 4. Jahrhunderts aus dem Königsforst bei Köln", *BJ*, Band 184, 1984, 335-370.
- Arslan, Melih, "Juliopolis Nekropolü Kurtarma Kazısı", *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler*, Sayı:33, 2012, 27-29.
- Arslan, Melih, *The Museum of Anatolian Civilizations: A Guide to Ankara Throughout The Ages*, Ankara 2013.
- Atakan, N, "Anadolu'da Tıp Aletleri ve Araç-Gereçleri", *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi*, İstanbul 2002, 2-15.
- Atasoy, Sümer- Meriçboyu, Yıldız, *İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Büst Şeklinde Kantar Ağırlıkları*, İstanbul 1983.
- Atasoy , Sümer, "Haluk Perk Koleksiyonu'ndan Bronz Kandiller", *Tuliya I*, İstanbul 2005, 193-230.
- Atasoy, Sümer, "Anadolu'da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı:1, 2010, 52-59.
- Avila, R.A.J., *Bronzene Lanzen und Pfeilspitzen der griechischen Spätbronzezeit, Prahistorische Bronzefunde, Abteilung V, Band 1*, München 1983.
- Avram, Alexandru, "The Propontic Coast of Asia Minor", (Ed. M. H. Hansen, T.H. Nielsen), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, New York 2004.

- Ayaz, Gulan, *Van/Altıntepe Urartu Nekropolü Takıları*, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2006.
- Aydın-Tavukçu, Zerrin, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 2006.
- Aydın -Tavukçu, Zerrin-Tavukçu, Ali.Yalçın, “Parion Bronz Amphorası”, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı:28, 2012, 55-74.
- Bailey, Donald Michael, *Greek and Roman Pottery Lamps*, London 1972.
- Bailey, Donald Michael, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV: Lamps of Metal and Stone and Lampstands*, London 1996.
- Baitinger, Holger-Völling, Thomas, *Werkzeug und Gerat Aus Olympia*, Band XXXII, Berlin 2007.
- Baker, Patricia-Anne, *Medical Care for the Roman Army on the Rhine, Danube and British Frontiers in the First Second and Early Third Centuries AD*, Oxford 2004.
- Bandoc, Dorel-Dinca, Roxana, *Roman Figurines of Bronze The Museum From Caracal (Roman Figurines of Bronze From Romula)*, Craiova 2003.
- Baratta, Giulia, “Firme Di Artisti/Produttori Di Specchietti In Piombo Con Superficie Riflettente In Vetro”, *Acta Classica XLVI*, 2010, 91-100.
- Baratta, Giulia, “Bleierne Götter: Über Aediculae Mit Mobilen Türflügeln”, *Acta Classica XLIX*, 2013, 283-291.
- Barr-Sharrar, Beryl, “Macedonian Metal Vases in Perspective: Some Observations on Context and Tradition”, *Studies in the History of Art: Macedonia and Greece in Late Classical and Early Hellenistic Times*, Vol.:10, Edi.:B.Barr-Sharrar-E.N.Borza, Washington 1982, 123-140.
- Barr-Sharrar, Beryl, *The Derveni Krater: Masterpiece of Classical Greek Metalwork*, İtalya 2008.

- Bass, George-Fletcher vd., *Yassı Ada: A Seventh-Century Byzantine Shipwreck*, Vol.I, Texas 1982.
- Başaran, Cevat, “Eine Gruppe Terrakottas Sattueetten aus Evciler-Pınarlıtaş”, *Festschrift für Jale İnan, Arkeoloji ve Sanat Yayınları*, İstanbul 1991, 115-122.
- Başaran, Cevat, *Anadolu Mimari Bezemeleri Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, Erzurum 1995.
- Başaran, Cevat, *Arkeolojiye Giriş*, Erzurum, 1998.
- Başaran, Cevat, “Parion’dan İki Gladyatör Steli”, *Günışığında Anadolu, Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar*, 2001, 19-24.
- Başaran, Cevat, *Geçmişten Günümüze Bayramı:Tarihi-Coğrafyası ve Arkeolojisi*, Çanakkale 2002.
- Başaran, Cevat, “Antik Troas Kenti Parion”, *Toplumsal Tarih*, Sayı 147, 2005.
- Başaran, Cevat, “Jewellery Center in Antique Era: Parion”, *Gold News*, Sayı 153, 2005.
- Başaran, Cevat-Tavukçu, Ali Yalçın, “ Parion Kazısı 2005”, *Kazı Sonuçları Toplantısı 28-1*, 2007.
- Başaran, Cevat, “Parion’dan Persia’ya Yol Gider”, Euergetes, Prof.Dr. Haluk ABBASOĞLU’na 65.Yaş Armağanı, Cilt I, 2008.
- Başaran, Cevat, “Parion’lu Kadın Savaşçı Figürünü “Artemis Bendis” mi?”, *Metropolis Ionia II: Yolların Kesiştiği Yer, Recep Meriç İçin Yazılar*, İstanbul, 2010, 77-81.
- Başaran, Cevat vd, “Parion Nekropolü’nde Bulunan Bronz Amphoranın Konservasyonu ve Restorasyonu”, *27.Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, Ankara 2012, 55-72.
- Başaran, Cevat, “Araştırmalar”, *Parion: Antik Troas’ın Parlayan Kenti*, Ed. C.Başaran, 2013 İstanbul, 27-29.
- Başaran, Cevat-Kasapoğlu, Hasan, “Parion Kazısı Metal Buluntuları”, *III.ODTÜ Arkeometri Çalıştay Bildiriler Kitabı*, Ankara 2013, 126-140.
- Başoğlu, Tamer, *Bronz Döküm*, İstanbul 1979.
- Bauer, Marion, *Music Through Ages*, New York 1946.

- Baykan, Daniş, *Allianoi Tıp Aletleri*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2009.
- Baykan, Daniş, “Antik Çağ’da Strigilisin Ecza Amaçlı Kullanımı Veriler ve Kanıt”, *Colloquium Anatolicum IX*, 2010, 141-152.
- Baykan, Daniş, *Allianoi Tıp Aletleri, Studia Ad Orientem Antiquum*, SOA-2, İstanbul 2012.
- Beazley, John Davidson, “The Master of the Eucharides-Stamnos in Copenhagen”, *The Annual of the British School at Athens*, Vol.18, 1911/1912, 217-233.
- Beazley, John Davidson, “Excavations at Al Mina, Suedia (Continued)”, *JHS*, Vol.59, Part 1, 1939, 1-44.
- Bechtold, Babette, *La necropoli di Lilybaeum*, Palermo 1999.
- Bedoyere, Guy de la, *The Finds of Roman Britain*, London 1989.
- Bekker-Nielsen, Tonnes, “Fishing in the Roman World”, *Ancient Nets and Fishing Gear, Proceedings of the International Workshop on Nets and Fishing Gear in Classical Antiquity: A First Approach*, Edi.:T.Bekker-Nielsen, D.B.Casaola, Cadiz 2010, 187-204.
- Belli, Oktay, *Anadolu’da Kalay ve Bronzun Tarihçesi*, İstanbul 2004.
- Belli, Oktay, *Urartu Takıları*, İstanbul 2010.
- Besuijen, Guus, *Rodanvm: A Study of the Roman Settlement at Aardenburg and its Metal Finds*, Leiden 2008.
- Bieber, Margarete, *Die Antiken Skulpturen und Bronzen Des Königl Museum Fridericianum in Cassel*, Marburg 1915.
- Bieber, Margarete, *The Sculpture of The Hellenistic Age*, New York 1955.
- Bieber, Margarete, *Ancient Copies: Contributions to The History of Greek and Roman Art*, New York 1977.
- Bilgi, Önder, *Anadolu Dökümün Beşiği*, İstanbul 2004.

- Bilgin, O., *Antik Troas 'ta Bir Kent: Parion*, (Yayımlanmamış Bitirme Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Erzurum 1997.
- Bingöl, Orhan, *Das Ionische Normalkapitell In Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien, Istanbuler Mitteilungen*, Tübingen 1980.
- Bischof, Dieter, "Metallfunde: Geräte Aus Bronze, Blei und Eisen", *Asia Minor Studien, Band 5*, 1992, 149-171.
- Bishop, Michael Cristopher-Coulston, Jonathon, *Roman Military Equipment: From the Punic Wars to the Fall of Rome*, Oxford 2009.
- Bitar-Oggiano, Helene, *Bronzes Figures Antiques Des Bouches-Du-Rhone, XLIII supplement a Gallia*, Paris 1984.
- Bitner, Anna-Wroblewska, Kontny Bartosz, "Controversy about three-leaf arroheads from Lithuania", *Archaeologia Lituana*, No.7, Vilnius 2006, 104-122.
- Bliquez, Lawrence, "Roman Surgical Instruments in the Johns Hopkins Universty Institute of the History of Medicine", *Bulletin, Vol.56*, No:2, 1982, 195-217.
- Bliquez, Lawrence, *Roman Surgical Instruments and Other Minor Objects in the National Archaeological Museum of Naples*, Mainz 1994.
- Bliquez, Lawrence, "Roman Surgical spoon-probes and Their ancient names", *JRS, Vol.16*, 2003, 322-330.
- Blinkenberg, Christian, *Lindos: Foulles Et Recherches 1902-1914, Les Petits Objets*, Berlin 1931.
- BMCMyasia, British Museum Catalogues of Greek Coins of Mysia (W.Wroth), Bologna 1964.
- Boardman, John, *Excavation in Chios 1952-1955:Greek Emporio*, Oxford 1967.
- Boardman, John, *Engraved Gems*, London 1968.
- Boardman, John-Vollenweider,M., *Catalogue of the Engraved Gems and Finger Rings:I.Greek and Etruscan*, Oxford 1978.

- Boardman, John-Hammond, Nicholas-Geoffrey, Lempriere, “The Expansion of the Greek World Eighth to Sixth Centuries B.C.”, *The Cambridge Ancient History Volume III*, Part 3, Cambridge 1982.
- Boardman, John, *Athenian Red Figure Vases: The Archaic Period*, Londra 1997.
- Boardman, John, *Greek Gems and Finger Rings: Early Bronze Age to Late Classical*, London 2001.
- Boardman, John, *Kırmızı Figürlü Atina Vazoları: Arkaik Dönem*, Çev. G.Ergin, İstanbul 2002.
- Boardman, John, *Siyah Figürlü Atina Vazoları*, Çev.:G.Ergin, İstanbul 2003.
- Boardman, John, *Yunan Heykeli: Klasik Dönem*, Çev.:G.Ergin, İstanbul 2005.
- Boardman, John, *Yunan Heykeli: Arkaik Dönem*, Çev.:Y.Ersoy, İstanbul 2013.
- Boesterd, M.H.P.D., *The Bronze Vessels in the Rijksmuseum*, Nijmegen 1956.
- Bol, Peter, *Antike Bronzetechnik: Kunst und Handwerk antiker Erzbildner*, München 1985.
- Bolla, Margherita, *Rassegna di Studi Del Civico Museo Archeologico e Del Civico Gabinetto Numismatico Di Milano: Vasellame Romano in Bronzo Nelle Civiche Raccolte Archeologiche di Milano*, Supp.XI, Milano 1994.
- Bolla, Margherita, “Il vasellama in bronzo in eta augustea: due tombe dell’ager mediolanensis”, *Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen 1995, 7-14.
- Bonnamour, Louis-Dumont, Annie, “Les armes romaines de la Saone: etat des decouvertes et donnees recentes de fouilles”, *JRMES*, No:5, 1994, 141-154.
- Borell, Brigitte, *Statuetten Gefase und Andere Gegenstande Aus Metall, Teil 1*, Mainz 1989.
- Borell, Brigitte, *Statuetten, Gefasse und Andere Gegenstande Aus Metall*, Mainz 1991.
- Boschung, Dietrich, “Die Antikensammlung in Newby Hall: Ein Beispiel englischer Antikenrezeption im 18. Jh.”, *International Journal of the Classical Tradition*, Vol.8, No.3, 2002, 359-374.

- Bothmer, D.Von, "Bronze Hydriai", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series, Vol.13, No.6, 1955, 193-200.
- Bothmer, D.Von, "Newly Acquired Bronzes-Greek, Etruscan and Roman", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series Vol.19, No:5, 1961, 133-151.
- Bothmer, D.Von-Moore, M.B., *Attic Black-figures Neck-amphorae*, *Corpus Vasorum Antiquorum: The Metropolitan Museum of Art, Fasc.4*, New York 1976.
- Bothmer, D.Von, "A Greek and Roman Treasury", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series, Vol.42, No:1, 1984, 1-72.
- Boulter, Cedric, "Graves in Lenormant Street Athens", *Hesperia*, Vol.32, No:2, 1963, 113-137.
- Boysal, Yusuf, "Anadolu'nun En Eski Çengelli İğneleri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt:IV, Ankara 1946, 447-455.
- Boysal, Yusuf, *Grek Klasik Devir Heykeltraşlığı*, Ankara 1967.
- Brandt, Elfriede, *Antike Gemmen in deutschen Sammlungen*, Vol.1, Teil 2, Münih 1970.
- Brandt, Elfriede-Krug, A.-Gercke, W.-Schmidt, E., *Antike Gemmen in deutschen Sammlungen*, Vol.1, Teil 3, Münih 1972.
- Brescak, Danilo, "Roman Bronze Vessels in Slovenia, New Finds 1982-1991", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen 1995, 15-22.
- Bresson, Alain, *The Making of The Ancient Greek Economy*, Princeton 2016.
- Bridger, C-Kraus, K., "Römische Gräber in Xanten Viktorstrabe 21", *BJ, Band 200*, Mainz 2000, 25-81.
- Bridger, C.-Kraus, K., "Römische Gräber in Xanten, Viktorstrabe 21", *BJ, Band 200*, Mainz 2000, 36-77.
- Bruns-Özgan, Christine, *Knidos: Antik Kent Rehberi*, Konya 2002.
- Bruneau, Philippe, "Tombes d'Argos", *Bulletin*, Vol.94, No:2, 1970, 437-531.
- Bucovala, M., "Atestari Archeologice Ale Practicilor Medico-Farmaceutice in Dobrogea", *Pontica*, Vol.:X, 1977, 91-100.

- Bulfinch, Thomas, *The Golden Age of Myth & Legend*, London 1993.
- Bursa, Pinar, *Antikçağ'da Anadolu'da Balık ve Balıkçılık*, Ankara 2010.
- Cambitoglou, Alexander-Trendall, Arthur Dale., "Addenda to Apulian Red-Figure Vase-Painters of the Plain Style", *AJA*, Vol.73, No:4, 1969, 423-433.
- Can, Birol, *Roma Çağı Anadolu Mimarisinde Kıvrıklal (Ranke) Bezemeleri*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 2005.
- Carington-Smith, Jill, "A Roman Chamber Tomb on the South-east Slopes of Monasteriaki Kephala Knossos", *The Annual of the British School at Athens*, No:77, 1982, 255-293.
- Carroccio, Benedetto, "Why is Dionysus and Wine Found on the Coins of Magna Graecia and Sicily", *Wine Universe Through Science Culture and Economy*, Rende 2008, 125-148.
- Carpenter, Thomas, *Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji*, Çev.:B.M.Ünlüoğlu, İstanbul 2002.
- Caskey, John Langdon, "Objects from Well at Isthmia", *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens*, Vol.29, No.2, 1960, 168-176.
- Castaldo, Daniela-Rocconi, Eleonora, "Music on Stage in Red-Figure Vase-Painting of Magna Graecia (400-320 BC)", *Studien zur Musikarchaologie*, No:8, 2012, 343-360.
- Caton, Richard, "Notes on a Group of Medical and Surgical Instruments Found Near Kolophon", *JHS*, No: XXXIV, 1914, 114-118.
- Charbonneaux, Jean, *Greek Bronzes*, London 1962.
- Chaston, Colleen, *Tragic Props and Cognitive Function: Aspects of the Function of Images in Thinking*, Denver 2010.
- Chavane, Marie-Jose, *Salamine De Chypre VI: Les Petits Objets*, Paris 1975.
- Chavane, Marie-Jose, *La Necropole D'Amathonte Tombes 110-385*, Nicosia 1990.
- Chesterman, James, *Classical Terracotta Figures*, London 1974.

- Chirila, Eugen vd., *Castrul Roman De La Buciumi: Contributii La Cercetarea Limesului Daciei Porolissensis*, Cluj 1972.
- Ciarallo, Annamaria-Carolis, Ernesto De, *Pompeii: Life in a Roman Town*, Napoli 2000.
- Cicikova, Mariae, “Le Thrace a l’Epoque Homerique et Geometrique”, *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology, Vol.I*, Ankara 1978, 187-194.
- Clark, Andrew-Elston, Maya-Hart, Mary Louise, *Understanding Greek Vases: A Guide to Terms, Styles and Techniques*, California 2002.
- Cleere, Henry, “Roman Domestic Ironwork as Illustrated by the Brading Isle of Wright Villa”, *Bulletin of the Institute of Archaeology 1*, 1958, 55-74.
- Colt, Harris-Dunscombe, *Excavations at Nessana, Vol.I*, London 1962.
- Coman -Zavatin, Elena, “Un Mormint Elenistic Cu Kalpida De La Mangalia”, *Pontika 5*, 1972, 103-116.
- Comstock, Mary-Vermeule, Cornelius, *Greek Etruscan & Roman Bronzes in the Museum of Fine Arts*, Boston 1971.
- Connoly, Peter, “Pilum, Gladius and Pugia in the Late Republic”, *JRMES*, Vol.: 8, 1997, 41-57.
- Corso, Antonio, *The Art of Praxiteles: The Development of Praxiteles Workshop and its Cultural Tradition Until the Sculptor’s Acme (364-1 BC)*, Roma 2004.
- Corso, Antonio, *The Art of Praxiteles II: The Mature Years*, *Studia Archaeologica*, No:153, Roma 2007.
- Corso, Antonio, *The Art of Praxiteles III: The Advanced Maturity of the Sculptor*, *Studia Archaeologica*, No:117, Roma 2010
- Crowfoot, John Winter-Crowfoot, Grace Mary-Kenyon, Kathleen Mary, *The Objects From Samaria*, London 1957.
- Cunliffe, Barry, *Excavations at Fishbourne 1961-1969, Volume II: The Finds*, No.XXVII, Leeds 1971.

- Curle, James-Scot, F.S.A., *A Roman Frontier Post And Its People: The Fort of Newstead in the Parish of Melrose*, Glasgow 2004.
- Çelikbaş, Ersin, *Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.
- Çelikbaş, Ersin, “Değerli Taşlar”, *Antik Çağın Parlayan Kenti Parion*, Edi.:C.Başaran, İstanbul 2012, 207-209.
- Çelikbaş, Ersin-Oyarçin, Kasım, “Parion Yamaç Hamamı”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Vol.2, No:4, 2014, 61-85.
- Çilingiroğlu, Altan, *Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı*, İzmir 1997.
- Çubuk , Nizami, *Hierapolis: Tiyatro Kabartmaları*, İstanbul 2008.
- Darga, Muhibbe, *Hitit Sanatı*, İstanbul 1992.
- Davidson, Gladys vd., “Small Objects from the Pnyx:I”, *Hesperia Supplements*, Vol.7, 1943, 1-172.
- Davidson, Gladys, *Corinth: The Minor Objects*, Vol: XII, New Jersey 1952.
- d’Ambrosio, Antonio, *La Bellezza Femminile A Pompei*, Pompei 2001.
- D’Andria, F., “Vasi di bronzo roman idi recente scoperti in Puglia e Lucania”, *Bronzes Hellenistiques et Romains: Tradition et Renouveau*, No:17, Lausanne 1979, 223-228.
- De Carolis, Ernesto-Spagnolis, Marisa, *Museo Nazionale Romano: I Bronzi*, IV,1, Roma 1983.
- Declerc, Van der Beken, “Een contemporaine visie op het extatisch nomadisme”, *Tijdschrift Voor Mediterrane Archeologie*, No:29, 2003, 11-19.
- De Juliis, E.M., *Gi Ori Di Taranto in Eta Ellenistica*, Milano 1985.
- Delemen, İnci, *Tekirdağ Naip Tümülüsü*, İstanbul 2004.
- Delemen, İnci-Çokay Kepçe, Sedef, *Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü*, İstanbul 2009.

- Dell'era, F., "Small Finds from Zeytinli Bahçe-Birecik (Urfa), Byzantine Small Finds from Elaiussa Sebaste", *Byzas 15: Byzantine Small Finds in Archaeological Contexts* 2012, 393-406.
- Demetrios, Michaelides, "A Roman Surgeon's Tomb From Nea Paphos", *Report of the Department of Antiquities Cyprus*, Nicosia 1984, 315-332.
- Demir, J.S.Y., *Gaziantep Arkeoloji Müzesinde Sergilenen Yüzükler ve Yüzük Taşları*, (Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir 2008.
- Demirdelen, Halil, "Balgat Roma Mezarında Bulunan Bronz Kilit Aksamı", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1999 Yıllığı*, Ankara 2000, 77-91.
- Demirel Gökalp, Zeliha, "Erken Bizans Dönemine Ait Dört Bronz Polykandilion", *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1-2, 2005, 45-58.
- Demirer, Ünal, *Kıbrıs Metal Buluntuları*, (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya 2013.
- Demiriş, Bedi, *Eskiçağ'da Yazı Araç ve Gereçleri*, İstanbul 1995.
- Deonna, Waldemar, *Delos: Le Mobilier Delien*, Paris 1938.
- De Ridder, Andre, *Les Bronzes Antiques Du Louvre: Tome Second Les Instruments*, Paris 1915.
- Devambeze, Pierre, *Grand Bronzes du Musée De Stamboul*, Paris 1937.
- Diehl, Erika, *Die Hydria: Formgeschichte und Verwendung im Kult des Altertums*, Mainz 1964.
- Di Giulio, Anna Maria, "The Frame Drum as a Dionysian Symbol in Scenes on Apulian Pottery", *RiDiM/RCMI Newsletter*, Vol.16, No:1, 1991, 2-7.
- Dirlmeier, Kilian, *Kleinfunde aus dem Athena Itonia-Heiligtum bei Philia (Thassalien)*, Mainz 2002.
- Dmitriev, Sviatoslav, *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, New York 2005.

- Doğan, Taylan, *Antandros Nekropolisi'nde Ele Geçen Strigilis Buluntuları*, (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla 2012.
- Dönmez, Şevket, "Yeni Arkeolojik Araştırmalar Işığında İstanbul'un (Tarihi Yarımada) Neolitik, Kalkolitik ve Demir Çağı Kültürleri Üzerine Genel Değerlendirmeler", *Vakıf Restorasyon Yıllığı 2: Restorasyon, Konservasyon, Arkeoloji, Sanat*, 2011, 19-25.
- Drack, Walter, *Der römische Gutshof bei Seeb, Gem. Winkel: Ausgrabungen 1958-1969*, Zürich 1990.
- Draper, James David, "Cameo Appearances", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series, Vol.65, No.4, 2008, 1-56.
- Drinker, Sophie, *Music and Woman*, New York 1995.
- Dungworth, David, "Mystifying Roman Nails: clavus annalis, defixiones and minkisi", *TRAC 97: Proceedings of the Seventh Annual Theoretical Roman Archaeology Conference Nottingham 1997*, Edi.:R.Witcher, 1998, 160-172.
- Dusenbery, Elsbeth, "Samothrace: The Nekropolies", *Catalogues of objects by Categories*, Princeton 1998.
- Eggers, Hans Jürgen, "Römische Bronzegefasse in Britannien", *Jahrbuch Des Römisch-Germanischen Zentralmuseums*, No:13, Mainz, 1966, 67-164.
- Ekmen, Gülden, "M.Ö.II. Bin Anadolu Terazi Kefeleri Hakkında Gözlemler", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:4, Sayı:2, 2011, 35-44.
- Ellis, Simon, *Roman Housing*, London 2000.
- Emery, Walter Bryan, *The Royal Tombs of Ballana and Qustul*, Cairo 1938.
- Enckevort, Harry Van-Willems, W.J.H., "Roman cavalry helmets in ritua hoards from the Kops Plateau at Nijmegen, The Netherlands", *Journal of Roman Military Equipment Studies*, No:5, 1994, 125-137.
- Erder, Cevat, *Hellenistik Devir Anadolu Mimarisinde Kima Rekta-Kima Reversa*, Ankara 1967.

- Ergeç, Rifat, "Belkıs/Zeugma Roma Villası", *VIII Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara, 1998, 407-417.
- Ergil, Tülay, *Küpeler: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Küpeler Kataloğu*, İstanbul 1983.
- Ergürer, Ertuğ, *Parion Roma Dönemi Seramiği*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 2012.
- Erhat, Azra, *Arkeoloji Sözlüğü*, İstanbul 1997.
- Erkanal, Hayat-Özkan, Turhan, *Tahtalı Barajı Kurtarma Kazısı Projesi*, İzmir 1999.
- Ersoy, Akın, "Nalbantlık Zanaatı ve İzmir", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, Sayı:3, 2003, 11-22.
- Eule, Cordelia, *Hellenistische Bürgerinnen aus Kleinasien: Weibliche Gewandstatuen in ihrem antiken Kontext*, İstanbul 2001.
- Faider-Feytmans, Germaine, *Les Bronzes Romains de Belgique, Vol I, Texte*, Mainz 1979.
- Fathalizadeh, Ali, "Eski Çağda Demir Üretim, Teori ve Teknolojisi", *Türk Mühendis ve Mimar Odası Birliği Metalurji Mühendisleri Odası Dergisi*, Sayı:164, 2012, 53-60.
- Fauduet, Isabelle, *Musee D'Evreux Collections Archeologiques Bronzes Gallo-Romains Instrumentum*, Evreux 1992.
- Fernandes, Joaquin Aurrecochea, "Espejos hispanorromanos de plomo un nuevo tipo de produccion plumbea detectado en la Peninsula Iberica", *Espacio, Tiempo y Forma Prehistoria Arqueol*, No:3, 1990, 255-272.
- Ferrazzoli, Adele Federica, "Byzantine Small Finds from Elaiussa Sebaste", *Byzas 15: Byzantin Small Finds in Archaeological Contexts*, 2012, 289-308.
- Feugere, Michel-Künzl, E.-Weisser, U. "Les Aiguilles A Cataracte De Montbellet Contribution A L'Etude De L'Ophtalmologie Antique Et Islamique", *Jahrbuch Des Römish Germanischen Zentralmuseums*, No.32, 1985, 436-508.
- Feugere, Michel, "Outillage agricole et quincaillerie antique de Valentine", *Iron, Blacksmith and Tools. Ancient European Crafts*, 2000, 169-178.

- Fingerlin, Von Gerhard, "Dangstetten, ein augusteisches Legionslager am Hochrhein, *Vorbericht über die Grabungen 1967-1969*, Berlin 1972, 197-232.
- Fischer, Thomas, "Zwei neue Metallsammelfunde aus Künzing/Quintana (Lkr. Deggendorf, Niederbayern)", *Spurensuche: Festschrift für Hans-Jörg Kellner zum 70. Geburtstag*, 1991, 125-176.
- Franken, Norbert, "Zur Typologie antiker Schnellwaagen", *BJ, Band 193*, Köln 1993, 69-120.
- Franken, Norbert, *Aequipondia: Figürliche Laufgewichte römischer und frühbyzantinischer Schnellwaagen*, Alfter 1994.
- Fraser, A.D., "The Roman Horseshoe", *The Classical Journal*, Vol.27, No:4, 1932, 289-290.
- Freiberg, Jack, "Paul V. Alexander VII and a Fountain by Nicolo Cordier Rediscovered", *The Burlington Magazine*, Vol.133, No.1065, 1991, 833-843.
- Fremersdorf, Fritz, "Weitere Ausgrabungen unter dem Kreuzgang von St. Severin in Köln", *BJ, Heft 131*, 1926, 290-324.
- Frere, Sheppard, *Verulamium Excavation Vol. I*, Oxford 1972.
- Frere, Sheppard Sunderland vd., "The Roman Fortress at Longthorpe", *Britannia*, Vol.5, 1974, 1-129.
- Frere, Sheppard, *Verulamium Excavation Vol. III*, Oxford 1984
- Furtwangler, A., *Zum Winckelmannsfeste: Der Satyr Aus Pergamon*, Berlin 1880.
- Gaheis, Alexander, "Das römische Tür- und Kastenschloss", *Jahresbeft des Osterreichischen Institutes in Wien*, Band: XXVI, 231-262.
- Gaitsch, Wolfgang, *Eiserne römische Werkzeuge: studien zur römischen werkzeugkunde in Italien und den nördlichen Provinzen des Imperium Romanum, Teil ii*, Oxford 1980.
- Gaitsch, Wolfgang, "Ergologische Bemerkungen zum Hortfund im Königsforst und zu verwandten römischen Metalldepots", *BJ, Vol.184*, 1984, 379-400.

- Gaitzsch, Wolfgang, "Werkzeug und Geräte i der Römischen Kaiserzeit: Ein Übersicht", *Aufstieg und Niedergang Der Römischen Welt, Vol.2, Principat* zwölfter Band (3.teilband) 1985.
- Gaitzsch, Wolfgang, *Eisenfunde aus Pergamon. Geräte, Werkzeuge und Waffen mit einem Beitrag von G.Gassmann und A.Hauptmann*, Berlin 2005.
- Ganzert, J., "Zur Entwicklung lesbischer Kymationformen Mit 160 Abbildungen", *Jahrbuch Des Deutschen Archaologischen Instituts*, Band:98, 1983, 123-202.
- Garcia, Casal, *Coleccion de Gliptica Del Museo Arqueologico Nacional, Vol. I*, Madrid 1990.
- Gardner, Percy, *Sculptured Tombs of Hellas*, New York 1896.
- Gaspari, Andrej vd., "Late Roman Tools finds from Celje, Gradisce at Zbelovska gora and Sv. Pavel above", *Iron, Blacksmith and Tools. Ancient European Crafts*, 2000, 187-204.
- Gasparri, Carlo, "Dionysos", *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC) III-1*, Bern, 1986, 414-514.
- Gassner, Verena, *Das Südtor der Tetragonos-Agora: Keramik und Kleinfunde, Forschungen in Ephesos XIII/1/1*, Wien 1997.
- Gauer, Werner, "Die Bronzegefasse von Olympia", *Teil I*, Berlin 1991.
- Gil, Eliseo vd., "Late Roman Military Equipment from the city of Iruna/Veleia (Alava, Spain)", *Jermes*, Vol.:11, 2000, 19-29.
- Gjerstad, Einar vd., *The Swedish Cyprus Expedition: Finds and Results of the Excavation in Cyprus 1927-1931, Vol: II*, Stockholm 1935
- Gjerstad, Einar, *The Cypro-Geometric, Cypro-Achaic and Cypro-Classical Periods, The Swedish Cyprus Expedition*, Stockholm 1948.
- Gjerstad, Einar, *Greeek Geometric and Archaic Pottery Found in Cyprus*, Stockholm 1977.
- Goldman, Hetty, "Miscellaneous Finds", *Excavation at Gözli Kule, Tarsus: The Hellenistic and Roman Periods, Vol.1*, Princeton, 1950, 387-393.

- Gorny-Mosch, *Auktion*, Moscow 2011.
- Green, John Richardn, “Roman Bronze Lamps with Masks: Dionysos, Pantomime and Mediterranean Popular Culture”, *Herom*, Vol.1, 2012, 23-66.
- Greiefenhagen, Adolf, *Schmuckarbeiten in Edelmetall*, Band II: Einzelstücke, Berlin 1975.
- Grimal, Pierre, *Mitoloji Sözlüğü*, Çev.:S.Tamgüç, İstanbul 1997.
- Gruyter, Walter De, *Kunst Der Spatantike Im Mittelmeerraum: Spatantike und byzantinische Klein kunst aus Berliner Besitz*, Berlin 1939.
- Gül, Şermin, *Atomik Soğurma Spektrofotometresiyle Arkeolojik Metal Örneklerde İz Element Analizleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana 1983.
- Gültekin, Arzu, *Pisidia Antiokheia Antik Kenti Metal Buluntuları*, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2012.
- Gürler, Binnur, *Tire Müzesi Bronz Eserleri*, İstanbul, 2004.
- Haase, Wolfgang-Temporini, Hildegard, *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt: Geschichte und kultur Roms im Spiegel der Neueren Forschung II*, Berlin 1985.
- Habicht, Michael, *Handlungsszenen mit Maskenidolen auf attischen Vasen*, (Lizentiatsarbeit der Philosophischen Fakultät der Universität Zürich), Zürich 2005.
- Hackmann, S.V.R., “Die Chronologie der jüngeren vorrömischen Eisenzeit, Studien zum Stand der Forschung im nördlichen mitteleuropa und in Skandinavien”, *41.Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 1960*, Berlin 1961.
- Hammond, Nicholas-Geoffrey Lempriere-Scullard, Howard Hayes, *The Oxford Classical Dictionary*, London 1970.
- Hansen, Ulla Lund-Bollingberg, Haldis Johanne, “Analyses of Roman Vessels from Denmark”, *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen, 1995, 165-168.

- Harrison, Richard Martin, *Excavation at Saraçhane in Istanbul: The Excavations Structures Architectural Decoration Small finds Coins Bones and Molluscs*, Vol.:1, Princeton 1986.
- Haspels, Caroline Henriette Emilie, "Phrygie: La Cite De Midas Ceramique Et Trouvailles Diverses", *Tome III*, Paris 1951.
- Healy, John, *Mining and Metallurgy in the Greek and Roman World*, London 1978.
- Hedreen, Guy, "Silens, Nymphs and Menads", *JHS*, Vol.114, 1994, 47-69.
- Heft, Z., *Antike Metallgerate*, München 1925.
- Heiden, Joachim, "Eine archaische Tür aus Syrabis", *Mitteilungen*, Band:109, 1999, 237-248.
- Heinimann -Kaufmann, Annemarie, *Die Römischen Bronzen Der Schweiz V:Neufunde und Nachtrage*, Mainz 1994.
- Heinimann - Kaufmann, Annemarie, *Götter und Lararien aus Augusta Raurica: Herstellung, Fundzusammenhänge und sakrale Funktion figürlicher Bronzen in einer römischen Stadt, Band 26*, Basel 1998.
- Heinemann, Alexander, "Bilderspiele beim Gelage Symposiast und Satyrim Athen des 5.Jahrhunderts v.Chr.", *Gegenwelten: zu den Kulturen Griechenlands und Roms in der Antike*, Leipzig 2000, 321-349.
- Hellmuth, Anja, *Universitäts forschungen zur Prahistorischen Archaologie: Untersuchungen zu den sogenannten skythischen Pfeilspitzen aus der efestigten Höhensiedlung von Smolenice-Molpir, Band 128*, Bonn 2006.
- Henig, Martin, *A Corpus of Roman Engraved Gemstones from British Sites*, Oxford 1978.
- Henig, Martin, *Classical Gems: Ancient and Modern Intaglios and Cameos in the Fitzwilliam Museum*, Oxford 1994.
- Henig, Martin,-MacGregor,A., *Catalogue of the Engraved Gems and Finger Rings in the Ashmolean Museum II: Roman*, Oxford,2004.
- Herodotos, *Herodot Tarihi*, (Çev. M. Ökmen), IV, İstanbul 2004.

- Hibbs, Vivian, "Roman Surgica and Medical Instruments From La Canada Honda", *Archivo Espanol de Arqueologia*, No:64, 1991, 111-134.
- Higgins, Raynold Alleyne, *Jewellery From Classical Lands*, Oxford 1965.
- Hill, D.K., *Greek and Roman Metalware: The Walters Art Gallery*, Baltimore 1976.
- Holly, Pittman, *Cylinder Seals and Scarabs in the Ancient Near East, Civilization of the Ancient Near East*, New York 1995.
- Horvat, Jana, "Roman Republican Weapons From Smihel in Slovenia", *Jermes*, No:8, 1997, 105-120.
- Horster-Platz, Gertrud- Luckert, Isolde, *Die antiken Gemmen im Rheinischen Landesmuseum Bonn*, Bonn 1984.
- Hoşafçı, Ö.D., *Lykos Vadisinde Dionysos Kültü*, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli 2007.
- Höckmann, Ursula, *Antike Bronzen*, Kassel 1972.
- Hölder, Alfred, *Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen in Wien, Band XIII*, Wien 1910.
- Hürmüzlü, Bilge, *Eski Yunan'da Ölü Gömme Gelenekleri*, Ankara 2008.
- Isler-Kerenyi, Cornelia, "Immagini e Incognite: Riflessioni Sui Sarcofagi Romani Con Scene Dionisiache", *Costantino 313 d.C.*, Milano 2012, 71-76.
- Ivanişević, Vujadin-Spehar, Perica, "Early Byzantine Finds From Çeçan and Gornji Streoc (Kosovo)", *Starinar*, Vol:55, 2005, 133-159.
- Iwona, Zych, "Wooden and Leaden Coffins from the Graeco-Roman Burial Ground of Marina el-Alamein", *Polish Archaeology in the Mediterranean*, Vol.14, 2003, 72-83.
- Iwona, Zych, "Wooden Coffins from Cemetery A in Naqlun", *Polish Archaeology in the Mediterranean*, Vol.:16, 2005, 211-221.
- Jackson, Ralph-Niece, Susan, "A Set of Roman Medical Instruments from Italy", *Britannia*, Vol.:17, 1986, 119-167.

- Jackson, Ralph, "Roman Doctors and Their Instruments: Recent Research Into Ancient Practice", *JRA*, Vol.:3, 1990, 5-27.
- Jackson, Ralph, *Roma İmparatorluğu'nda Doktorlar ve Hastalıklar*, Çev.:Ş.Mumcu, İstanbul 1999.
- Jackson, Ralph, "Roman Surgery: The Evidance of the Instruments", *The Archaeology of Medicine*, Edi.:R.Arnett, Oxford 2002, 87-94.
- Jackson, Monica, *Hellenistic Gold Eros Jewellery: Technique, style and chronolgy*, Oxford 2006.
- Jacobi, Louis, *Das Römerkastell Saalburg*, Hamburg 1897.
- Jacobi, Gerhard, *Werkzeug und Gerat aus dem Oppidum von Manching*, Wiesbaden 1974.
- Jacobi, Gerhard, *Die Metallfunde vom Dünsberg*, Wiesbaden 1977.
- James, Simon, *The Excavations at Dura-Europos conducted by Yale Universty and the French Academy of Inscripton and Letters 1928 to 1937*, London 2004.
- Jilek, Sonja, "Die Metall und Beinfunde", *Forschungen in Ephesos:Hanghaus 1 in Ephesos Funde und Ausstattung*, Wien 2003, 253-281.
- Joachim, Hans vd., "Ein Reich Ausgestattetes Wagengrab der Spatlatenezeit aus Neuwied, Stadtteil Heimbach-Weis", *BJ*, Band 173, 1973, 1-52.
- Joachim, R., *Priene-Funde aus einer griechischen Stadt im Bergebraucht*, Berlin 1984.
- Jones, Arnold Hugh Martin, *The Cities of The Eastern Roman Provinces*, London 1971.
- Junkelmann, Marcus, *Panis Militaris: Die Ernabrung des römischen Soldaten oder der Grundstoff der Macth*, Mainz 1997.
- Kancewa, T., "Bronzene chirurgische Instrumente im Museum N.Zagora", *Akten der 10.Internationalen Tagung über antike Bronzen*, 1994, 233-236.
- Panter, D.-Gürdal, Tayyar.-Özdemir, Abdulkadir. "2012 Yılı Gülpınar Kazıları (33.Yıl)", *35.Kazı Sonuçları Toplantısı, 1.Cilt*, Muğla 2014, 135-145.
- Kaptan, Ergün, "Türkiye Madencilik Tarihine Ait Buluntular", *MTA Dergisi*, Sayı:111, 1990, 175-186.

- Kaptan, Ergün, “Eski Anadolu’da Cevher Zenginleştirmede Kullanılan Aletler”, *1995 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*, 1996, 160-176.
- Kara, Yasemin vd., “Hadrianoupolis Metal Buluntuları: Ön Değerlendirmeler”, *Türkiye Arkeolojisinde Metal: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar, III.Odtü Arkeometri Çalıştayı Bildiriler Kitabı*, Ankara 2013, 173-185.
- Karageorghis, Vassos, *Excavations in the Necropolis of Salamis II*, Salamis Vol.4, Nicosia 1970.
- Karageorghis, Vassos, “Chronique des fouilles et decouvertes archeologiques a Chypre en 1984”, *Bulletin de correspondance hellnique*, Vol:109, No:2, 1985, 897-967.
- Karaosmanoğlu, Mehmet, *Mitoloji ve Ege’nin Tanrıları*, Erzurum 2005.
- Kasapoğlu, Büşra Elif, *Parion Korinth Aryballosları (2005-2013)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.
- Kasapoğlu, Büşra Elif, “Parion Güney Nekropolü’nde Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları”, *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Edi.:C.Başaran-V.Keleş, Ankara 2015, 99-116.
- Kasapoğlu, Hasan, “Parion Nekropolü Mezar Tipleri”, *Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları, Atatürk Üniversitesi 50.Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü Armağanı*, Edi.:B.Can-M.İşıklı, İstanbul 2007, 481-520.
- Kasapoğlu, Hasan, *Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2008.
- Kasapoğlu, Hasan, “Metal Eserler”, *Antik Çağın Parlayan Kenti Parion*, Edi.:C. Başaran, İstanbul 2012, 165-170.
- Kasapoğlu, Hasan, *Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013)*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 2015.
- Kaufman, D.B., “Horseshoes in Antiquity”, *The Classical Journal*, Vol.26, No:8, 1931, 619-620.

- Kazanski, Michel, *Qat'al Sem'an*, Vol. IV, Fas.3: Les Objets Metalliques, Beyrouth 2003.
- Keleş, Vedat, "Giriş", *Antik Troas'in Parlayan Kenti Parion*, Edi.:C.Başaran, İstanbul 2012, 19-26.
- Keleş, Vedat, "Parion Nekropolü'nde Ele Geçen Dört Altın Objeye Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", *Olba XXII*, 2014, 117-128.
- Keleş, Vedat-Çelikbaş, Ersin, "Paphlagonia Hadrianoupolis'inde Bulunmuş Kapı Temalı Mezar Steli", *Turkish Studies*, Vol.8/6, 2013, 365-376.
- Keleş, Vedat-Çelikbaş, Ersin, "Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri", *Arkeoloji ve Sanat*, Sayı:145, 2014, 75-84.
- Keuls, Eva, "Male-Female Interaction in Fifth-Century Dionysiac Ritual as Shown in Attic Vase Painting", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, bd.55, 1984, 287-297.
- Khairidinova, Elzara, "Early Mediaeval Crosses from the South-Western Crimea", *Byzas 15:Byzantine Small Finds in Archaeological Contexts*, 2012, 417-440.
- Khamis, Elias, "Copper Alloy Objects", *Excavations at Zeugma, Vol.III*, Edi.:W.Aylward, California, 2013, 93-166.
- Kısıklı, Songül, *M.Ö.II. Binde Orta Anadolu Madenciliği ve Orta Anadolu Ticaretinde Madenin Konumu*, (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın 2006.
- Kleibrink- Maaskant, Marianne, *Catalogue of the Engraved Gems in the Royal Coin Cabinet the Hague: The Greek, Etruscan and Roman Collections*, Hague 1978.
- Kinney, M., *Music in History: The Evolution of an Art*, New York 1954.
- Koçel Erdem, Zeynep, *Anadolu Hadrian Dönemi Mimari Bezemeleri* (MS 117-138), (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1995.
- Koçel Erdem, Zeynep, "Finds From A Plundered Tumulus at Karaevli, Tekirdağ, in Turkish Thrace", *Anatolia Antiqua XVII*, 2009, 209-238.

- Koçhan, Nurettin, *Hellenistik Çağ Anadolu Mimarisinde Lotus-Palmet ve Yumurta Bezemesi*, Erzurum 1995.
- Kohlert-Nemeth, Maria, *Archaologische Reihe Römische Bronzen II*, Frankfurt 1990.
- Kondolen, Christine, *Antioch: The Lost Ancient City*, Princeton 2001.
- Konuk, Koray-Arslan, Melih, *Anadolu Antik Yüzük Taşları ve Yüzükleri*, Ankara 2000.
- Koster, Annelies, *The Bronze Vessels 2:Acquisitions 1954-1996*, Gelderland 1997.
- Kotere-Feyer, Ellen, *Die Strigilis*, Frankfurt 1993.
- Kousser, Rachel, “The World of Aphrodite in the Late Fifth Century B.C.”, *Greek Vases:Images, Contexts and Controversies*, Edi.:C.Marconi, Boston 2004, 97-112.
- Körpe, Reyhan, “1996 Lapseki Kurtarma Kazısı”, *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara 1997, 171-194.
- Köroğlu, Gülgün, *Anadolu Uygarlıklarında Takı*, İstanbul 2004.
- Köroğlu, Gülgün, “Bizans Dönemi Buhurdanları ve Haluk Perk Müzesi’ndeki Örnekler”, *Tuliya I*, İstanbul 2005, 261-308.
- Kraskovska, L’udmila, *Roman Bronze Vessels From Slovakia*, Oxford 1978.
- Krauskoph, Ingrid-Simon, Erika-Simon, B., “Menades”, *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC)*, VIII/1, Thespiades-Zodiacus, Bern 1997, s780-803.
- Krekoviç, E., “Military equipment on the territory of Slovakia”, *JRMES*, Vol.5, 1994, 211-225.
- Krempus, R., “Krvavica bei Vransko in Slowenien, Höhensiedlung des 3. Bis 6.Jahrhunderts”, *Iron, Blacksmith and Tools. Ancient European Crafts*, 2000, 209-232.
- Kretschmer, Fritz, *Antik Roma’da Mimarlık ve Mühendislik*, İstanbul 2000.
- Kruglov, Alexander, “Eros with a Shell, an Ancient Fountain Statue”, *Reports of The State Hermitage Museum LXVI, St. Petersburg* 2008, 36-46.
- Ksenophon, *Anabasis (Onbinlerin Dönüşü)*, Çev. T. Gökçöl, İstanbul 1998.

- Küçükefe, Ertan, *Troas Bölgesi ve Kentleri*, (Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Bitirme Tezi), Erzurum 1992.
- Küçükerman, Önder, *Anadolu Sanayi ve Tasarım Tarihinin Ayak İzlerinde Maden Döküm Sanatı*, İstanbul 1994.
- Kurt-Bingöl, Işık, *Antik Takılar*, Ankara 1999.
- Kurt, Ümit Emrah, *Antik Dönemde Yunan, Roma, Bizans Kesici Cerrahi Aletlerinin XX. Yüzyıla Ait Örneklerle Karşılaştırılması*, (İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006.
- Künzl, Ernst, “Medizinische Instrumente aus Sepulkrafunden der römischen Kaisezeit”, *BJ, Band:182*, 1982 Köln, 1-133.
- Künzl, Ernst, *Medizinische Instrumente aus Sepulkrafunden der römischen Kaiserzeit*, Bonn 1983.
- Künzl, Ernst, “Die Instrumente Aus Ephesos Und Kos”, *Jahrbuch Des Römish Germanischen Zentralmuseums*, No.38, Teil:2, 1991, 515-540.
- Künzl, Ernst, “Forschungsbericht zu den antiken medizinischen Instrumenten”, *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt (ANRW) II*, Band:37, No:3, Berlin 1996, 2433-2639.
- Künzl, Ernst, “Arzte in Ephesos: Graber und Instrumente”, *100 Jahre Österreichische Forshungen in Ephesos, Aktes des Symposions Wien 1995*, Wien 1999, 205-209.
- Künzl, Ernst, *Medizin in der Antike: Aus einer Welt ohne Narkose und Aspirin*, Stuttgart 2002.
- Künzl, Ernst-Künzl, Susanna, *Das römische Prunkportal von Ladenburg*, Stuttgart 2003.
- Kürkman, Garo, *Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri*, İstanbul 2003.
- Kypraiou, Evangelia, *The Gold of Macedon: Archaeological Museum of Thessaloniki*, Athens 2000.

- Lang, Mabel-Crosby, Margaret, "Weights, Measures and Token", *The Athenian Agora*, Vol.:10, 1964, 1-146.
- Lamb, Winifred, *Greek and Roman Bronzes*, London 1929.
- Lawler, Lilian, "The Menads: A Contribution to the Study of the Dance in Ancient Greece", *Memoirs of the American Academy in Rome*, Vol.6, 1927, 69-112.
- Leaf, Walter, *Strabo on The Troad*, London 1923.
- Lehner, Hans, "Dritter Teil: Die Einzelfunde von Novaesium", *Novaesium: Das Im Auftrag des Rheinischen Provinzialverbandes vom Bonner Provinzialmuseum 1887-1900 Ausgegrabene Legionslager*, Tafelband 36, Bonn 1904.
- Lengeranlı, Yunus, "Strabon'un Anadolu Coğrafyası'nda Madencilik", *Arkeoloji ve Sanat*, Sayı:90, 1999, 37-42.
- Liepmann, Ursula, *Griechische Terrakotten Bronzen Skulpturen*, Hannover 1975.
- Liesen, B., "Die Grabungen in Der Römischen Villa von Widdersdorf Kleinfunde und Keramik", *Kölner Jahrbuch*, No:36, 2003, 427-495.
- Lightfoot, M., "Afyon Arkeoloji Müzesi ve Amorium Kazılarında Bulunan Bizans Kemer Tokaları", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, Sayı:3, 2003, 119-134.
- Lloyd-Morgan, Glenys, "Mirrors in Roman Britain", *Roman Life and Art in Britain, Part ii*, 1977, 231-252.
- Lloyd-Morgan, Glenys, *The Mirrors: Including a Description of the Roman Mirrors Found in the Netherlands in Other Dutch Museum*, Nijmegen 1981.
- Lordkipanidze, Otar, "Vases romains de bronzetrouves en Gerogie ancienne", *СОВЕТСКАЯ АРХЕОЛОГИЯ*, Moskova 1964, 199-220.
- Löwy, Emanuel, *Die Griechische Plastik*, Leipzig 1911.
- Luni, Mario- Gori, Giancarlo, *I Bronzi Di Forum Sempronii: L'utile E Il Bello*, Urbino 2001.
- Macqueen, J.G., *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*, Çev.:E.Davutoğlu, Ankara 2001.
- Magie, David, *Roman Rule in AsiaMinor: To The End of The Thurd Century After Christ, Vol. I: Text*, New Jersey 1950.

- Mango, Mundel Marlia-Bennett, Anna, *The Sevso Treasure: Part One, JRA, Supplementary Series Number 12*, Part 1, Edi.:J.H.Humphrey, Michigan 1994.
- Manning, William Hary, *Catalogue of the Romano-British Iron Tools, Fittings and Weapons in the British Museum*, London 1985.
- Mansel, Arif Müfid, *Trakya Hafriyatı*, İstanbul 1940.
- Mansel, Arif Müfid, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2004.
- Margreiter, Ingrid, *Die Kleinfunde aus dem Apollon-Heiligtum, Alt-Agina, II,3*, Mainz 1988.
- Marichal, Remy, “Outillage antique de Ruscino”, *Iron, Blacksmith and Tools. Ancient European Crafts*, 2000, 139-168.
- Markoe, Glenn, “An Attic Black-figured Column Krater in Malibu: Dionysiac Sparagmos and Omophagia”, *Greek Vases: in the J.Paul Getty Museum Vol.6*, Los Angeles 2000, 45-54.
- Markholm, Otto, *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri*, Çev.:O.Tekin, İstanbul 2000.
- Marshall, Frederic Henry, *Catalogue of the Jewellery: Greek, Etruscan and Roman in the Departments of Antiquities British Museum*, London 1911.
- Marshall, Frederic Henry, *Catalogue of the Finger Rings Greek Etruscan and roman in the Departments of Antiquities British Museum*, Oxford 1968.
- Martini, Bezzi, *Necropoli e tombe romane di Brescia e dintorni*, Brescia 1987.
- Marzano, Annalisa, *Harvesting the Sea: The Exploitation of Marine Resources in the Roman Mediterranean*, Oxford 2013.
- Maviş, Şevket, *Sinop: Türkiye'nin En Kuzey Ucundaki Cennet*, İstanbul 2012.
- McDonnell, R.D.-Meijers, H.J.M.-Kars, H., “The Composition and Microstructure of Six Fragments of Roman Mirrors From Nijmegen, The Netherlands”, *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen 1995, 169-178.
- Mc Fadden, George, “A Tomb of the Necropolis of Ayios Ermoyenis at Kourion”, *AJA*, Vol.50, No:4, 1946, 449-489.

- Mc Nally, Sheila, "Ariadne and Others: Image of Sleep in Greek and Early Roman Art", *Classical Antiquity*, Vol.4, No.2, , 1985, 152-192.
- Mc Stay, Heather O'Leary, *Viva Bacco e viva Amore: Bakik Imagery in the Renaissance*, (Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the Graduate School of Arts and Sciences Columbia University), Columbia 2014.
- Meeks, Nigel, "A Technical Study of Roman Bronze Mirrors", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen, 1995, 179-194.
- Menzel, Heinz, "Roman Bronzes", *Master Bronzes of Classical World*, Edi.:D.G.Mitten-S.F.Doeringer, Mainz 1968, 225-234.
- Menzel, Heinz, *Antike Lampen*, Mainz 1969.
- Merhav, Rivka, "Everyday and Ceremonial Utensils", *Urartu: A Metalworking Center in the First Millennium B.C.E.*, Edi.:R.Merhav, Jerusalem 1991, 198-226
- Meriçboyu, Yıldız Akyay, *Antikçağ'da Anadolu Takıları*, İstanbul 2001.
- Merker, Gloria, *The Hellenistic Sculpture of Rhodes*, Göteborg 1973.
- Mertens, Joan, "Greek Bronzes: In the Metropolitan Museum of Art", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series, Vol.43, No:2, 1985, 1-64.
- Mertens, Joan, *The Metropolitan Museum of Art: Greece and Roma*, New York 1987.
- Metzger, Henri, *Anatolien II: Vom Beginn des 1.Jahrtausends v.Chr bis zum Ende der römischen Epoche*, Cenevre 1969.
- Michaelides, Demetrios, "A Roman Surgeon's Tomb From Nea Paphos", *Report of the Department of Antiquities Cyprus 1984*, Nicosia, 1984, 315-332.
- Milleker, Elizabeth, "The Three Graces on a Roman Relief Mirror", *Metropolitan Museum Journal*, Vol.23, 1988, 69-81.
- Miller, Stephen, "Excavations at Nemea 1975", *Hesperia*, Vol.45, No:2, 1976, 174-202.
- Miller, Stephen, "Excavations at Nemea 1976", *Hesperia*, Vol.46, No:1, 1977, 1-26.
- Miller, Stephen, "Excavation at Nemea, 1977", *Hesperia: The journal of the American School of Classical Studies at Athens*, Vol.47, No.1, 1978, 58-88.

- Miller, Stephen, "Excavations at Nemea 1979", *Hesperia*, Vol.:49, No:2, 1980, 178-205.
- Miller, Stephen, "Excavations at Nemea 1984-1986", *Hesperia*, Vol.57, No:1, 1988, 1-20.
- Milne, John Stewart, *Surgical Instruments in Greek and Roman Times*, New York 1970.
- Mitten, David Gordon-Doeringer, Suzannah, *Master Bronzes from the Classical World*, Mainz 1968.
- Moevs, M.T.M., *Cosa: The Italian Sigillata*, Supp.Vol., Vol.3, Michigan 2006.
- Moon, Noel, "Some Early South Italian Vase-Painters: With a Brief Indication of the Later History of Italiote Vase-Painting", *Papers of the British School at Rome*, Vol.11, 1929, ss.30-49.
- Muscarella, O.W., *Phrygian Fibulae From Gordion*, London 1967.
- Muscarella, Oscar White, *Phrygian Fibulae from Gordion*, London 1967.
- Muscarella, Oscar White, "Frig Fibulaları (Phrygian Fibulae)", *Friglerin Gizemli Uygarlığı (The Mysterious Civilization of the Phrygians)*, Edi.:H.Sivas-T.Tüfekçi Sivas, İstanbul, 2007, 173-179, 256-263.
- Mustata, S., "Vesele de bronz romane de la Ilişua/Arcobadara", *Revista Bistritei XXVI*, 2012, 57-88.
- Mutz, Alfred, *Die Kunst des Metalledrehens bei den Römern*, Basel 1972.
- Mutz, Alfred, *Römische Waagen aus Augst und Kaiseraugst*, Römermuseum 1983.
- MTA, *Türkiye Maden Envanteri (İllere Göre)*, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Yayınları, No:179, Ankara 1980.
- MTA, *Türkiye Demir Envanteri*, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Ankara 1994.
- Nenova-Merdjanova, Rossitsa, "Bronze Cast Plates with Flat Handles From Roman Province Thrace", *Akten der 10.Internationalen Tagung über antike Bronzen*, Stuttgart 1994, 305-310.

- Nocera, Gian Maria Di-Palmieri, Alberto, “Doğu Anadolu Madenciliği”, *Arkeoatlas*, 2003.
- Nylander, Carl, “Clamps and Chronology”, *Iranica Antiqua*, Vol. VI, Leiden 1966, 130-146.
- Oettel, Andreas, *Bronzen Aus Boscoreale in Berlin*, Berlin 1991.
- Ogan, Aziz, “Eros ve Psihe Figürlerini Havi Tunç Vazo”, *Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, Sayı: III, 1936, 83-90.
- Ogan, Defne, *M.Ö.5. ve 4. Yüzyıllarda Daskyleion Satrap Saraylarının Mimari Buluntuları*, (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2007.
- Oldenstein, Jürgen, “Zur Ausrüstung Römischer Auxiliareinheiten”, *Berichte der Römisch-Germanischen Kommission* 57, 1977, 49-284.
- Oliver, A.J.-Luckner, K.T., *Silver For The Gods: 800 Years of Greek and Roman Silver*, Texas 1978.
- Olszewski, Marek Titien, “La Mosaique de <<Style Naif>> De Cheikh Zouede Au Sinai”, *Archeologia LIII*, 2002, 45-61.
- Onurkan, Somay, *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri: İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Trakya Toplu Buluntuları*, Ankara 1988.
- Oransay, Alptekin, *Arykanda Madenciliği ve Madeni Buluntuları*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2000.
- Oransay, Alptekin, “Antikçağ’da Grek ve Roma Seramik Sanatında Madeni Kapların Etkisi (The Effect of Metalwares on Greek and Roman Pottery in Antiquity)”, *II. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Eskişehir 2002, 253-261.
- Oransay, Alptekin, *Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2006.

- Otto, Walter, *Dionysus: Myth and Cult*, Bloomington 1965.
- Öçal, Nilüfer, *Phryg Madeni Eşyaları*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007.
- Öyken, Ekin, *Roma'da Bacchus Bayramı ve Esrime*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı Latin Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2009.
- Özer, Mustafa, *Neo-Roma Dönemi'ne Kadar Anadolu'da Yaşamış Medeniyetlerinde Müzik Aletleri*, (Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Musikisi Anasanat Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007.
- Özgülnar, Nuray, *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007.
- Pajares, Alberto Bernabe -Cristobal, Ana Jimenez San, *Instructions For The Netherworld: The Orphic Gold Tablets*, Danvers 2008.
- Palagyi, Sylvia, "Ein neuer Pferdegeschirrfund aus Pannonien und Möglichkeiten seiner Rekonstruktion", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen 1995, 401-408.
- Paleothodoros , Dimitris, "Light and Darkness in Dionysiac Rituals as Illustrated on Attic Vase Paintings of the 5th Century BCE", *Light and Darkness in Ancient Greek Myth and Religion*, Edi.:M.Christopoulos-E.Karakantza-O.Levaniouk, Plymouth 2010, 237-260.
- Parrish, David, "A Mythological Theme in the Decoration of Late Dining Room: Dionysos and His Circle", *Revue Archeologique*, Nouvelle Serie, Fase 2, 1995, 307-332.
- Pausanias, *Description of Greece, Volume IV*, Kitap 8. 22- 10: Arcadia, Boeotia, Phocis and Ozolian Locri, (Çev. W.H.S. Jones), London 1918.
- Pemberton, Elizabeth, "Ten Hellenistic Graves in Ancient Corinth", *Hesperia*, Vol.54, No:3, 1985, 271-307.

- Papanikola Bakirtzi, Demetra, *Everyday Life in Byzantium*, Atina 2002.
- Perdrizet, Paul, *Monuments Figures: Petit Bronzes, Terres-Cuites, Antiques Diverses, Fouilles de Delphes, Tome V*, Paris 1908.
- Perk, Haluk, “Haluk Pers Koleksiyonundan Antik Dönem Tıp Aletleri”, *P:Sanat Kültür Antika*, Sayı:27, 2002, 22-33.
- Perk, Haluk, “A Selection from the Haluk Perk Collection on the Medical Instruments”, *38.Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi*, Ankara 2005, 113-124.
- Perk, Haluk, “Haluk Perk Koleksiyonunda Bulunan Bir Kısım Roma Dönemi Tıp ve Ecza Aletleri Toplu Buluntuları”, *VIII. Türk Tıp Tarihi Kongresi*, İstanbul 2006, 21-35.
- Pernice, Erich, *Bronzen Aus Boscoreale*, *Archaologischer Anzeiger*, No:15, Beiblatt 4, Berlin 1901, 177-198.
- Petrie, W.M.F., *Tools And Weapons, British School of Archaeology in Egypt and Egyptian Research Account Twenty-Second Year 1916*, London 1917.
- Petrovsky, Richard, *Studien zu römischen Bronzegefäßen mit Meisterstempeln, Kölner Studien zur Archäologie der Römischen Provinzen*, Band 1, Erlbach 1993.
- Pfrommer, Michael, “Zu ägyptischen und achamenidischen Einflüssen im frühhellenistischen Kleinasien (Taf.125,126)”, *Festschrift Für Jale İnan Armağanı*, Band I:Text, Edi.:N.Başgelen-M.Lugal, İstanbul 1989, 281-286.
- Pietsch, Martin, “Die römischen Eisenwerkzeuge von Saalburg, Feldberg und Zugmantel”, *Saalburg Jahrbuch*, No:39, 1983, 5-132.
- Pitt-Rivers, Augustus Henry Lane, *Development and Distribution of Primitive locks and Keys*, London 1883.
- Pizzirani, Chiara, “Identita Iconografiche Tra Dioniso E Ade in Etruria”, *Hesperia*, No:26, 2010, 47-70.
- Pleiner, Radomir, *Iron Working in Ancient Greece*, Praha 1969.
- Plough, Gunhild vd., *Hama:Fouilles et Recherches 1931-1938, Les Petits Objets Medievaux Sauf les Verreries et Poteries*, Copenhagen 1969.

- Pottier-Reinach-Veyries, *La Necropole de Myrina: recherches archeologiques executees au nom et aux frais de l'Ecole française d'Athenes*, Paris 1887.
- Pozzi, Enrica, *Le Collezioni Del Museo Nazionale di Napoli: La Scultura Greco-Romana, Le Sculture Antiche Della Collezione Farnese, Le Collezioni onetali, Le Oreficerie, La Collezione Glittica*, Roma 1989.
- Preteux, Franck, "Parion et son territoire a l'époque hellénistique: un exemple d'organisation de la chora sur le rivage de la Propontide", *L'Asie Mineure dans l'Antiquité: échanges populations et territoires*, 2009.
- Ptolemaios, *Geographika Hyphegesis, V*, (Çev. Edward Luther Stevenson), New York 1932.
- Raev, V.B.A., "Die Bronzegefäße der römischen Kaiserzeit in Trakien und Mösien", *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission*, No:58, 1977, 605-642.
- Radnoti, Aladar, *Dissertationes Pannonicae Ex Instituto Numismatico Et Archaeologico Universitatis De Petro Pazmany Nominatae Budapestinensis Provenientes: Die Römischen Bronzegefäße von Pannonien*, Ser. II, No:6, Leipzig 1938.
- Randel, Michael, *The New Harvard Dictionary of Music*, Cambridge 1995.
- Raubitschek, Isabelle Kelly, *Isthmia: The Metal Objects (1952-1989), Vol.:VII*, Princeton 1998.
- Rees, Sian, *Ancient Agricultural Implements*, Haverfordwest 1981.
- Reynal, Abadie-Sodini, Jean Pierre, *La Céramique Paleochrétienne de Thasos*, Paris 1992.
- Richter, Gisela Marie Augusta, *Greek, Etruscan and Roman Bronzes*, New York 1915.
- Richter, Gisela Marie Augusta, "A Greek Bronze Hydria", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, Vol.32, No:11, 1937, 255-259.
- Richter, Gisela Marie Augusta, "A Fourth-Century Bronze Hydria in New York", *AJA*, Vol.50, No.3, 1946, 361-367.
- Richter, Gisela Marie Augusta, *Catalogue of Greek and Roman antiquities in the Dumbarton Oaks Collection*, Cambridge 1956.

- Richter, Gisela Marie Augusta, *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*, Yale 1970.
- Richter, Gisela Marie Augusta, *Yunan Sanatı*, Çev.:B.Madra, İstanbul 1979.
- Ridgway, Brunilde Sismondo, *Fourth-century Styles in Greek Sculpture*, Wisconsin 1997.
- Ridgway, Brunilde Sismondo, *Hellenistic Sculpture I: The Styles of ca. 331-200 B.C.*, Wisconsin 2001.
- Ridgway, Brunilde Sismondo, *Hellenistic Sculpture III: The Styles of ca. 100-31 B.C.*, Wisconsin 2002.
- Riha, Emilie-Stern, Willem, *Die römischen Löffel aus Augst und Kaiseraugst*, Basel 1983.
- Riha, Emilie, *Römisches Toilettgerät und medizinische Instrumente aus Augst und Kaiseraugst, Forschungen In Augst*, Band 6, Basel 1986.
- Riis, Poul Jorgen, *Hama: Fouilles et Recherches 1931-1938, IV 3: Les Petits Objets Medievaux Sauf Les Verreries et Poteries*, Copenhagen 1969.
- Robinson, David, "A Vase Fragment in the Style of Oltos Used in Restoring a Kylix with a Reminiscence of a Satyr Play", *AJA*, Vol.21, No:2, 1917, 159-168.
- Robinson, David, *Excavations at Olynthus: Metal and Minor Miscallaneous Finds, an Original Contribution to Greek Life, Part X*, Oxford 1941.
- Robinson, David, "New Greek Bronze Vases: A Commentary on Pindar", *AJA*, Vol.46, No:2, 1942, 172-197.
- Rolley, Claude, *Les Vases De Bronze De L'Archaisme Recent En Grande-Grece*, Naples 1982.
- Rolley, Claude, *Die Griechischen Bronzen*, Münih 1984.
- Romualdi, Antonella, *Il Patrimonio Disperso: Reperti Archeologici Sequestrati Dalla Guardi Di Finanza: Catalogo Della Mostra*, Piombino 1989.
- Rose, Herbert Jennings, *A Handbook of Greek Literature: From Homer to the Lucian*, New York 2013.

- Ross, Marvin, *Catalogue of the Byzantine and Early Mediaeval Antiquities in the dumbarton Oaks Collection: Metalwork, Ceramics, Glass, Glyptics, Painting, Vol.:I*, Washington 1962.
- Roth-Rubi, Katrin, “Zur Typologie Römischer Griffspiegel”, *Bulletin*, No:46,1977, 31-41.
- Russell, James, “Byzantine Instrumenta Domestica from Anemurium: The Significance of Context”, *In City, Town and and Countryside in the Earlt Byzantine Era, ast European Monographs 120*, Columbia 1982, 133-154.
- Sackett, L.H., *Knossos from Greek City to Roman Colony: Excavations at Unexplored Mansion II*, Oxford 1992.
- Sadie, Secda, *Grove Dictionary of Musical Insturmantes*, New York 1997.
- Saltuk, Secda, *Arkeoloji Sözlüğü*, İstanbul 1997.
- Saltuk, Secda, *Geçmişten Günümüze Ayna: Her Alanda ve Her Anlamda*, İstanbul 2010.
- Sanchez, M.G., “Dress and Colour of Mithraism: Roman or Iranian Garments?”, *Kleidung und İdentitat religiösen Kontexten der römischen Kiaserzeit, Mannheimer Geschichtsblatter Sonderveröffentlichung 4*, Bonn 2009, 121-127.
- Sarti, Susanna, “An Unpublished Dimidiating Animal-Head Cup in The Musees Royaux D’Art et D’Historie of Brussels”, *Shapes and Uses of Greek Vases (7th-4th centuries B.C.)*, Edi.:A.Tsingarida, Bruxelles 2009, 203-212.
- Schliemann, Heinrich, *Ilios, The City and Country of The Trojans*, New York 1881.
- Schmauder, Michael- Willer, Frank, “Römische Kastchenbeschlage Aus Buntmetall im Römisch-Germanischen Museum Köln”, *Kölner Jahrbuch*, No:37, 2004, 137-221.
- Schmitt, Hatto-Vogt, Ernst, *Lexikon des Hellenismus*, Wiesbaden 2005.
- Sedlmayer, Helga, *Die römischen Bronzegefabe in Noricum*, Montagnac 1999.
- Serdaroğlu, Ümit, *Eskiçağ’da Tıp*, İstanbul 2009.
- Sevin, Veli, “Anadolu’da Persler”, *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2*, 1982.

- Sevin, Veli, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Sayı:50, Ankara 2001.
- Sevin, Veli, *Eski Anadolu ve Trakya: Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar*, İstanbul 2003.
- Sevinç, Nurten-Treister, Mikhail, "Metalwork From Dardanos Tumulus", *Studia Troica*, Band 13, 2003, 215-260.
- Sharp, Evan Galen, *A Comparison of Ancient Mediterranean Metal Structural Fittings*, (Wilfrid Laurier University Department of Archaeology and Classical Studies Unpublished Master of Arts Thesis), Waterloo 2011.
- Siebeking, Johannes, *Antike Metallgerate*, München 1925.
- Simion, Gavrilă, "Methodes de datation et de localisation des centres de production des bronzes romains decouverts dans la region du Bas-Danube", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen, 1995, 215-228.
- Simpson, Grace, *Roman Weapons, Tools, Bronze Equipment and Brooches from Neuss-Novaesium Excavations 1955-1972*, Bar Series, Oxford 2000.
- Sivec, I., "Die Kastchenbeschläge aus Emona", *Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen 1995, 423-426.
- Smith, Amy, "Komos Growing up among Satyrs and Children", *Hesperia Supplements*, Vol.41, 2007, 153-171.
- Smith, Arthur Hamilton, *British Museum Marbles and Bronzes: Fifty Plates From Selected Subjects in the Department of Greek and Roman Antiquities*, London 1914.
- Smith, R.R.R., *Hellenistik Heykel*, Çev.:A.Y.Yıldırım, İstanbul 2002.
- Smith, William, *Dictionary of Greek and Roman Geography, Vol. II*, London 1854.
- Smith, William, *Greek and Roman Antiquities*, London 1842.
- SNGvAulMysien, *Sylloge Nummorum Graecorum, Deutschland, Sammlung v. Aulock, Mysien, 4. Heft*, Berlin 1957.

- SNGfrance, *Mysie, Sylloge Nummorum Graecorum France 5 Department des monnais, medailles et Antiques*. Mysie, (by E.Levante), Bibliotheque Nationale de France-Numismatica Ars Classica, Paris-Zurich 2001.
- Sorokina, N.-Treister, Michel, "Two Groups of Bronze Mirrors From the Collection of the State Historical Museum", *Sovetskja Archaeology*, No.4, 1983, 142-153.
- Sönmez, Devrim, *Antik Dönemde Anadolu'da Müzik ve Müzik Aletleri*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı), Konya 2008.
- Spier, Jeffrey, *Ancient Gems and Finger Rings*, California 1992.
- Stefanelli, Biroll, *Il Bronzo Dei Romani: Arredo E Suppellettile*, Roma 1990.
- Stiegemann, Cristoph, *Byzanz: Das Licht aus dem Osten*, Mainz 2001.
- Stillwell, Richard, "Kourion: The Theatre", *Proceedings of the American Philosophical Society*, Vol.105, No:1, 1961, 37-78.
- Strabon, *Geographika, Antik Anadolu Coğrafyası, Kitap XII- XIII- XIV*, (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000.
- Szirmai, Krisztina, "Small Bronze and Iron Finds from the vicus of the Military Fort Budapest-Albertfalva", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen 1995, 427-434.
- Şahin, Faruk, "Antik Dönem Etkili Kulplu Bakır Sürahiler Üzerine", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı:111, 2002, 46-49.
- Şahin, Faruk, *Patara Metal Buluntuları*, (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya 2010.
- Şimşek, Celal, *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları)*, Katalog, İstanbul 2011.
- Targaç, M.İskender., *Anadolu Medeniyetlerinden Kültür Yansımaları*, İstanbul 2003.
- Tarhan, Ayşem, *2002-2003 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kabartma Buluntuları*, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale 2006.

- Tassinari, Suzanne, *IL Vasellame Bronzeo Di Pompei*, Cataloghi 5, Roma 1993.
- Tassinari, Suzanne, “Recherches sur la datation et l’origine de la vaisselle de Pompei”, *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen, 1995, 87-96.
- Taşçı, M.A., *Çanakkale Arkeoloji Müzesi’ndeki Troas Bölgesi Hellenistik Dönem Seramikleri*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 1997.
- Taylor, Rabun, *The Moral Mirror of Roman Art*, New York 2008.
- Taylor, Thomas, *The Eleusinian and Bakik Mysteries*, New York 1891.
- Tees, Eunice, *The Ancient and Classicising Finger-Rings and Gems, Fascicule 2*, Amsterdam 1993.
- Tekin, Oğuz, “Bizans Ağırlıkları: Harput Kazısından Bir Örnek”, *Toplumsal Tarih*, No:168, 2007, 32-34.
- Tekin, Oğuz, “Weights of Cyzicus in Bandırma Museum”, *Orhan Bingöl’e 67.Yaş Armağanı*, Ankara, 2013, 625-630.
- Tekin, Oğuz, “Parion Kazısından Çift Birimli Terazî Ağırlığı: 1 Ounkia/ 6 Nomismata”, *Toplumsal Tarih*, No:246, 2014, 58-60.
- Tekin, Halil, *Eski Anadolu Madenciliği: Arkeolojik Veriler Işığında Başlangıcından Demir Çağı’na kadar*, Ankara 2015.
- Tekocak, Mehmet, “Akşehir Müzesi’nde Bulunan Bir Grup Bronz Fibula”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:13, 2012, 27-42.
- Temizsoy, İlhan, “Mamaderesi Tümülsü Kazısı Küçük Buluntular”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1992 Yıllığı*, Ankara 1993, 110-137.
- Theodorescu, Dinu, “Notes Histriennes”, *Revue Archeologique*, Nouvelle Serie, Fase:1, 1970, 29-48.
- Thomas, Eberhard, “Signaturen Metall verarbeitender Künstler und Kunstanwerker in der römischen Kaiserzeit”, *From The Parts to The Whole*, Vol.2, Michigan 2002, 241-247.

- Thomas, Homer vd., "Excavations on the Titelberg, Luxembourg", *Journal of Field Archaeology*, Vol.3, 1976, 241-259.
- Thomas, M.D., *Lorica Segmentata, Volume II: A Catalogue of Finds*, Berwickshire, 2003.
- Thomas, Peter, "Greco-Roman Medical and Surgical Instruments with Special Reference to Wales and the Border", *Journal of the College of General Practitioners and Research Newsletter*, No:3, 1963, 495-502.
- Tillyard, Eustace Mandeville Wetenhall, *The Hope Vases: A Catalogue and a Discussion of the Hope Collection of Greek Vases With an Introduction on the History of the Collection and on Late Attic And South Italian Vases*, Cambridge 1923.
- Toker, Ayşe, *Museum of Anatolian Civilization Metal Vessels*, Ankara 1992.
- Tosun, Aynur, "Adrasan-Çavuşköy Kurtarma Kazısı", *12.Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Ankara 2001, 51-62.
- Touchais, Gilles, "Chronique des fouilles et decouvertes archeologiques en Grece en 1979", *Bulletin*, Vol.:104, No:2, 1980, 581-688.
- Trendall, Arthur Dale, "Paestan Pottery: A Revision and a Supplement", *Papers of the British School at Rome*, Vol.20, 1952, 1-53.
- Triester, M.Y., "Italic and Provincial-Roman Mirrors in Eastern Europe", *Akten der 10.Internationalen Tagung über antike Bronzen*, Suttgart 1994, 417-428.
- Triester, Michail, *The Role of Metals in Ancient Greek History*, Leiden 1996.
- Triester, Michail, "Bronze and Silver Greek, Macedonian and Etruscan Vessels in Scythia", *Bollettino di Archeologia on line I*, Volume speciale C, C10, 2, 2010, 9-26.
- Treister, Michail, "Bronze Lamps of the Hellenistic Period and the First Centuries A.D. in the North Pontic Area", *1.Actes du 1'er Congres International d'etudes sur le Luminaire Antique*, Montagnac 2005, 293-298.

- Tudor, D., “Miroirs Byzantins De Verre Double De Plomb Trouves En Roumanie”, *Dacia: Recherches Et Decouvertes Archeologiques En Roumanie, XI_XII*, 1948, 243-255.
- Tül Tulunay, Elif, *Etrüsk Sanatı*, İstanbul 1992.
- Türe, Altan-Savaşçın, Yılmaz, *Anadolu Antik Takıları*, İstanbul 2002.
- Türker, Ayşe Çaylak, “Myra’ da Aziz Nikolaos’ un Yağ Kültüyle İlişkili Seramik Kaplar”, *Adalya VIII*, 2005, 321-328.
- Türker, Ayşe Çaylak, “Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi ve Kazılarda Ortaya Çıkarılan Küçük Buluntular”, *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, Edi.:N.Çevik, 2010, 137-152.
- Tzifopoulos, Yannis, “The Bakik-Orphic Hades”, *Beyond: Death and Afterlife in Ancient Greece*, Edi.:N.C.Stampolidis-S.Oikonomou, Atina 2014, 34-41.
- Uğurlu, Elir, “Heykeltraş Praxiteles”, *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:3, 2002, 377-400.
- Umar, Bilge, *Türkiye’de Tarihsel Yer Adları*, İstanbul 1993.
- Umar, Bilge, *Troia: Bir Tarihsel Coğrafya ve Gezi Araştırması Rehberi*, İstanbul 2002.
- Unz, Christop- Deschler, Eckhard, *Katalog der Militaria aus Vindonissa*, Vindonissa 1997.
- Uzel, İlter, “Anadolu’da Bulunan Kozmetik Tıp Aletleri”, XI *Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1995, 19-37.
- Uzel, İlter, “Les Instruments Medicaux et Chirurgicaux Conservees au Musee D’Ephese”, *100 Jahre Österreichische Forschungen in Ephesos, Band:1*, Wien 1999, 211-214.
- Uzel, İlter, *Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri*, Ankara 2000.
- Uygun, Çilem, *Patara Geç Hellenistik-Roma Dönemi Takıları*, (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya 2000.

- Uygur, Nazif, "Sinop Hydria'sının Konservasyonu", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi:1989 Yılı*, Ankara, 209-215.
- Vagalinski, Lyudmil, "Roman Bronze Strigil and Rings for Them From Thrace (1st3rd century AD)", *Acta of the International Congress on Ancient Bronzes*, Nijmegen 1995, 435-444.
- Venit, Marjorie, "Point and Cointerpoint: Painted on Attic Painted Vases", *Antike Kunts*, 49.Jahrg, 2006, 29-41.
- Vessberg, Olof-Westholm, Alfred, *The Swedish Cyprus Expedition: The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus, Vol. IV, Part 3*, Stockholm 1956.
- Vermeule, Cornelius, "The Dal Pozzo-Albani Drawings of Classical Antiquities in the Royal Library at Windsor Castle", *Transactions of the American Philosophical Society*, Vol.56, No.2, 1966, 1-170.
- Versenyi, Laszlo, *Man's Measure: A Study of the Greek Image of Man From Homer to Sophocles*, New York 1974.
- Vikan, Gary, "Security in Byzantium: Keys", *Jahrbuch der österreichischen Byzantinistik*, Vol.:32, 3, 1982, 503-512.
- Vinokurov, N., -Treister, Mikhail, "A Lead Mirror-Frame from the Excavation of Artezian Fortified Settlement", *Drevnosti Bospora*, No:19, 2015, 43-61.
- Visy, Zsolt, "Römische und byzantinische Schnellwaagen aus der Türkei", *Akten der 10.Internaionalen Tagung über antike Bronzen*, Stuttgart 1994, 435-444.
- Vujovic, Miroslav, "Lead Vessel with Relief Fish Representation From Singidunum", *Journal of the Serbian Archaeological Society*, No:22, 2006, 311-319.
- Vulpe, Alexandru, *Necropola Hallstattiana De La Ferigile Monografie Arheologica*, Bükreş 1967.
- Waldbaum, Jane, *Metalwork From Sardis: The Finds Through 1974*, London 1983.
- Walters, Henry Beauchamp, *Bronzes: Greek, Roman and Etruscan*, London 1899.
- Watermann, Rembert, *Arztliche Instrumente aus Novaesium*, Köln 1970.

- Webster, T.B.L., "The Myth of Ariadne from Homer to Catullus", *Greece and Rome*, Second Series, Vol.13, No.1, 1966, 22-31.
- Weickert, Carl, *Das lesbische Kymation Ein Beitrag zur Geschichte der antiken Ornamentik*, Leipzig 1913.
- West, M.L., *Ancient Greek Music*, New York 1992.
- White, Kenneth Douglas, *Agricultural Implements of the Roman World*, Cambridge 1967.
- Wiel, Den Haan-Maaskant, Kleibrink, *Manadentypen auf Gemmen*, Staatliche Museen zu Berlin Forschungen und Berichte, Band: 14, No: E1, Berlin 1972.
- Wiegand, Theodor- Schrader, Hans, *Priene: Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898*, Berlin 1904.
- Wiesehöfer, Josef, *Antik Pers Tarihi*, (Çev. S. Sinanoğlu), İstanbul 2002.
- Willers, H., *Neue Untersuchungen Über Die Römische Bronzeindustrie von Capus und von Niedergermanien*, Hannover 1907
- Williams, Caroline, "A Byzaniten Well-Deposit from Anemurium (Rough Cilicia)", *Anatolian Studies*, Vol.:27, 1977, 175-190.
- Williams, Dyfri-Ogden, Jack, *Greek Gold: Jewellery of the Classical World*, London 1995.
- Wiseman, James-Zissi, Djordje, "Excavations at Stobi 1971", *AJA*, Vol.76, No:4, 1972, 407-424.
- Wolmant, G.P., "Les objets en metal base cuivre", *Revue Archeologique de picardie*, Vol.3, No.1, 2002, 113-123.
- Wright, G.R.H., *Ancient Building Technology*, Vol.2 Materials, Part 1 Text, Boston,2005.
- Yağcı, Gülçay, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri 'nde Saklanmakta Olan Kalkolitik Çağ'a Ait Bir Grup Mühür*, (İstanbul üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010.

- Yalçın, Ünsal, “Anadolu Madenciliği”, *Arkeoatlas*, Sayı:2, 2003.
- Yalçın, Ünsal, “Anadolu Madenciliği”, *Türk Arkeolojisinde Metal: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar, III. ODTÜ Arkeometri Çalıştayı Bildiriler Kitabı*, Ankara 2013, 17- 28.
- Yalav, Erdoğan, *Anadolu Medeniyetlerinde Pensetin Gelişimi*, Ankara 1980.
- Yaraş, Ahmet, “Die >>Koca Koru Tepe<<-Nekropoe bei Bergama”, *Istanbuler Mitteilungen*, Band:54, 2004, 227-242.
- Yegül, Fikret, *Roma Dünyasında Yıkanma*, İstanbul 2010.
- Yıldız, Nuray, *Eski Çağda Deri Kullanımı ve Teknolojisi*, İstanbul 1993.
- Yıldız, Nuray, *Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu*, Ankara 2000.
- Yılmaz, Alper, *2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2012.
- Yılmaz, Banu, *Batı Anadolu Hellenistik Dönem Anta Başlıkları*, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli 2010.
- Yüksel, Uyan, *Kastamonu-Küre'den Temin Edilen Bakır Cüruflarının Değerlendirilmesi*, (Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Diyarbakır 2011.
- Zampieri, Girolamo, *Gioielli del Museo Archeologico di Padova: vetri, bronzi, metalli preziosi, ambre e gemme*, Padova 1992.
- Zampieri, Girolamo, *Gioielli del Museo Archeologico di Padova: vetri, bronzi, metalli preziosi, ambre e geme*, Padova 1997.
- Zampieri, Girolamo-Lavarone, Beniamino, *Bronzi Antichi*, Roma 2000.
- Zeyrek, Turgut Hacı, *Helen ve Roma Dünyasında Kurşun Kullanımı*, İstanbul 2005.
- Zhuravlev, Denis, “New Data on Details of Roman Military Equipment and Horse’s Harness from Chersonesos and Its Environs”, *Ancient Civilizations from Scythiato Siberia*, Vol.9, No:1-2, 2003, 87-116.

Zimmer, Gerhard, *Spiegel im Antikenmuseum*, Berlin 1987.

Zoroğlu, Levent, "Kelenderis 1991 Kazısı", *XIV. KST, Cilt:2*, Ankara 1992, 165-180.

KATALOG

BRONZ ESERLER

3.1. AYDINLATMA ARAÇLARI

3.1.1. Kandil

Kat. No: A1, s. 30

Eser: Kandil, Lev.VIII, Çiz.1.

Buluntu Yeri: Tiyatro

Kod: AMR 1

Ölçüleri: Boy: 141 mm, Kaide Çap: 68 mm, Diskus genişliği: 200 mm

Tanım: Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Uzun, mızrak uçlu burun yuvarlak, ortası çukur, kenarları yüksek diskus. Sivri uçlu, yaprak formu yağ deliği. Bant şekilli kulp "D" formunda. Diskusun üzerinde trajik kadın maskıyla sona eren kulp; maskın çene kısmında palmet bezemesi; yüksek ve yuvarlak kaide, kaidenin ortasında torna izi.

Ref.: De Ridder 1915; 3107; Stillwell 1961, Fig.30; Mitten-Doeringer 1968, Kat. No:297; Menzel 1969, Abb.103; Faider-Feytmans 1979, Pl.98/240; Spagnolis-De Carolis 1983, V.2; Stefanelli 1990, Kat.No.61; Bolla 1994, Tav.LXV; Bailey 1996, Pl.47/Q3669-3670; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.260; Bondoc-Dinca 2003, Kat. No:17; Treister 2005, Kat. No:9; Gorny&Mosch 2011, Kat. No:396.

Dönemi: MS 1-2. yy.

3.1.2. Polykandilion Parçası

Kat. No: A2, s. 32

Eser: Polykandilion Parçası, Lev.VIII, Çiz.1.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1380-1420

Kod: ALO 24

Ölçüleri: Uzunluk: 35 mm, Dış Çap: 17 mm, İç Çap: 13 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Ucu açık daire formlu halka.

Ref.: Demirel Gökalp 2005, Çiz.:3; Ferrazzoli 2012, Pl.7/71; Demirel 2013, Kat. No:C8.

Dönemi: MS 6-8. yy.

3.2. ESNAF VE ZANAATKÂR ALETLERİ

3.2.1. Mühür

Kat. No: B1, s. 34

Eser: Mühür, Lev.VIII, Çiz.1.

Buluntu Yeri: Nekropol, C4D Açması

Kod: AEN

Ölçüleri: Uzunluk: 21 mm, Çap: 21 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 12.87 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Sap ve baskı yüzü olmak üzere iki bölümden oluşan mühür.

Ref.: Riis 1969, Fig.28/18; Henig 1994, Kat. No:591.

Dönemi: MS 2.yy.

Kat. No: B2, s. 35

Eser: Mühür, Lev.VIII, Çiz.1.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260.

Kod: AZU 5

Ölçüleri: Çap: 40 mm, Yükseklik: 6 mm, Metal Kalınlığı: 2 mm, Harf Yüksekliği : 6 mm, Kulbun Çapı: 18 mm, Kulbun takıldığı deliğin çapı: 7 mm, Kulbun kalınlığı: 4 mm, "H" Genişlik: 13 mm, "T" Genişliği: 14 mm, "S" Genişliği: 8 mm, Ağı.: 33.20 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Yuvarlak form. Kulp ve baskı kısmı olmak üzere iki parçadan oluşan mühür. Geçme şeklinde sap. Üst kısmında 4 adet yuvarlak delik. Baskı bölümünde "H", "T", "S" harfleri.

Ref.: Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:38; Targaç 2003, Kat.No.127; Bilgi 2004, s.167;

Dönemi: MS.9-11.yy.

3.2.2. Terazî Parçaları

Kat. No: B3, s. 36

Eser: Terazî Askı Parçaları, Lev.IX, Çiz.2.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1255-1510.

Kod: ALA 6-7

Ölçüleri: Uzunluk: 108 mm.

a) Askı: Yükseklik:19 mm, Genişlik: 31 mm, Kalınlık: 2 mm.

b) Köprü: Uzunluk: 57 mm, Genişlik: 24 mm, Kalınlık: 4 mm.

c) Zincir: Uzunluk: 80 mm, Kalınlık: 3 mm.

d) Kanca: Yükseklik: 47 mm, Genişlik: 47 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Bükme, Döküm. Zincir, köprü, askı ve kanca olmak üzere 4 bölüm. Yuvarlak bir bağlantı noktasına sahip askı. Uç kısmında halkaya sahip köprü. Kare profilli çubuktan bükülerek yapılan köprü. Yuvarlak profilli telin zıt yönde bükülmesinden oluşan zincir.

Ref.. Richter 1915, Kat. No:1720; Bieber 1915, L/341; Gruyter 1939, Taf.42/139; Ross 1962, A.No.71; Mitten-Doeringer 1968, Kat. No:315; Gehrig 1978, Fig.77; Bass vd. 1982, Fig.10/7; Mutz 1983, Abb.13; Waldbaum 1983, Kat. No:435-437; Franken 1993, s.87, Fig.9; Visy 1994, Abb.2a,2b,3a,3b; Anlağan vd. 1995, Kat. No:23; Stiegemann 2001, III.25; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:24; Kürkman 2003, Kat.26-31; Zeyrek 2005, Res.23; Gaitzsch 2005, Kat. No:HAK4; Bilgi 2005, s.169; Gorny&Mosch 2011, Kat. No:373;

Dönemi: MS.5.yy.

Kat. No: B4, s. 36

Eser: Terazi Askı Parçası, Lev.IX, Çiz.2.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı

Kod: ARF 1

Ölçüleri: Uzunluk: 80 mm, Genişlik: 7 mm, Kalınlık: 3 mm.

Halka: Çap:12 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. "U" formlu, dikdörtgen profilli çubuk. Uç kısmında zincir halkası.

Ref.. Bieber 1915, L/341, Richter 1915, Kat. No:1720; Davidson 1952, Kat. No:1666; Ross 1962, A.No.71; Mitten-Doeringer 1968, Kat. No:315; Gehrig 1978, Fig.77; Bass vd. 1982, Fig.10-15/B1c1&c2; Russell 1982, Fig.12; Waldbaum 1983, Kat. No:435-437; Mutz 1983, Abb.13; Franken 1993, s.87, Fig.9; Visy 1994, Abb.2a,2b,3a,3b; Anlağan vd. 1995, Kat. No:23; Stiegemann 2001, III.25; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:24; Kürkman 2003, Kat.26-31; Zeyrek 2005, Res.23; Gaitzsch 2005, Kat.

No:HAK4; Bilgi 2005, s.169; Gorny&Mosch 2011, Kat. No:373; Ferrazzoli 2012, Pl.2/15.

Dönemi: MS.5.yy

Kat. No: B5, s. 36

Eser: Terazi Kefesi, Lev.IX, Çiz.2.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1410.

Kod: AVT 7

Ölçüleri: Çap: 45 mm, Kalınlık: 0.5 mm, Ağı.: 2 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Üç adet askı deliğine sahip kefe.

Ref.: Künzl 1983, Fig.32; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:28.

Dönemi: MS.4-6.yy

3.3. FİGÜRİNLER

Kat. No: C1, s. 39

Eser: Figürin, Lev.IX, Çiz.2.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 32 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Yükseklik: 34 mm.

Tanım: Bronz. Döküm. Kondüsyonu iyi. Başında sivri şapkaya, "V" yakalı bir elbiseye sahip erkek büstü.

Ref.: Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:23.

Dönemi: MS 1-2.yy.

Kat. No: C2, s. 41

Eser: Figürin, Lev.IX, Çiz.2.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, 1510-1245

Kod: BAN 2

Ölçüleri: Uzunluk: 9 cm,

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Çıplak, dans eden satyr. Bilekten eller, kalçanın üstündeki aplik bölümü kırık. Baş hafif sola kalkık. Dirsekten kırılarak havaya kaldırmış sağ kol. Aşağıya doğru sarkmış sol kol. Parmak uçlarında durur şekilde sağ ayak. Dizden kırılarak yukarı doğru kaldırmış sol bacak.

Dönemi: MS 2-3. yy.

3.4. KAPLAR VE KAP AKSAMLARI

3.4.1. Kaplar

3.4.1.1. Amphora-Situla

Kat. No: D1, s. 43

Eser: Amphora-Situla, Lev.XII, Çiz.3-4.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 2 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Yükseklik: 340 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Dışa döndürülmüş dudak. Dudakta yumurta ve ok dizisi. Dil motifiyle süslenmiş omuz. Ana sahnede dans eden satyr ve menad figürleri Figürlerin ellerinde

thyrsos ve meşaleler, sırtlarında arkaya doğru savrulmuş panter postu. Aplik olarak yerleştirilmiş Eros figürlü iki kulp. Lesbos kymationu ile süslenmiş kaide

Dönemi: MÖ.4.yy.'ın ortaları

3.4.1.2. Patera

Kat. No:D2, s. 109

Eser: Patera, Lev.XXVII, Çiz.12.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 108 Mezarı.

Kod: ACS 10

Ölçüleri: Uzunluk:279 mm, Çap: 160 mm, Derinlik: 25 mm, Kaide Çapı: 67 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Dışa dönük dudak. Uzun bir kulp. Kulp bölümüm uç kısma doğru yay çizmekte. Halka şeklinde bir kaide. Kaide içerisinde 6 adet iç içe plastik halka, halkaların ortasında nokta bezeme. Dudak bölümünün üst kısmında 2 adet yiv.

Ref.: Pernice 1901, Fig.20; Bieber 1915, LII/378; Radnoti 1938, XXIII,5; Lordkipanidze 1964, Res.9; Eggers 1966, Abb.35,a; Amandry 1972, Fig.8-9; Amandry vd. 1972, Fig.8; Mutz 1972, Kat.168-169; Raev 1977, Taf.16/1; Annecchino vd. 1977, Tav.LXXXIV/40; Oettel 1991, Taf.20/a; Petrovsky 1993, Taf.3/VIII,1a; Bolla 1994, Tav.XXIX/Cat.52; Nenova-Merdjanova 1994, Fig.3/1; Tassinari 1995, Fig.3; Sedlmayer 1999, Taf.22/1,3; Şahin 2010, Kat. No:A6;

Dönemi: MS.1.yy.

3.4.1.3. Patera-Maşrapa

Kat. No: D3, s. 110

Eser: Patera-Maşrapa, Lev.XXVII, Çiz.12.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 143 Mezarı.

Kod: AJP 11

Ölçüleri: Yükseklik: 101 mm, Ağız Çapı: 160 mm, Kaide Çapı: 72 mm, Kalınlık: 6 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Şerit şeklinde kulp. İç içe dairelere sahip kaide.

Ref.: Pernice 1901, Fig.20; Willers 1907, Abb.41/5; De Ridder 1915, Pl.107/ 3040; Radnoti 1938, XXI/2, XIX/4-5; Boesterd 1956, Pl.1/12; Eggers 1966, Abb.7-a; Mutz 1972, Kat.94-98; Raev 1977, Taf.38,2; Kraskovska 1978, Fig.14/15; Petrovszky 1993, Taf.1/IV,1,Taf.2/V,1,Taf.11/C.21.02; Tassineri 1993, Tav.CXCVII/8; Bolla 1994, XXVIII/Cat.35; Bonnamour-Dumont 1994, s.146,3; Brescak 1995, Fig.3/3; Hansen-Bollingberg 1995, Fig.1; Junkelmann 1997, Taf.X; Sedlmayer 1999, Taf.31/4; Allison 2006, Kat. No:744;

Dönemi: MS.1.yy.

3.4.1.4. Oinochoe

Kat. No: D4, s. 111

Eser: Oinochoe, Lev.XXVII, Çiz.12.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 177 Mezarı.

Kod: AUH 8

Ölçüleri: Yükseklik: 73 mm, Kaide Çap: 39 mm, Kalınlık: 1 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Yonca ağızlı, dar ve küçük boyunlu, küre gövdeye, yüksek kaideye sahip oinokhoe. Kuğu şeklinde kulp.

Ref.: Radnoti 1928, L/8; Arslan 2012, s.29; Arslan 2013, s.128.

Dönemi: MS. 2.yy.

3.3.2. Kap Aksamları

3.3.2.1. Kapak

Kat. No: D5, s. 114

Eser: Kapak, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260.

Kod: BAC 5

Ölçüleri: Yükseklik: 23 mm, Çap: 23 mm, Kalınlık: 1 mm,
Ağı:10,19 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Üst kısmında askı deliği.

Ref.: Waldbaum 1983, Pl.:36/534; Uzel 2000, Lev.:II, AFA 2; Alagöz 2012, Kat. No:30; Baykan 2012, Kat. No:345.

Dönemi: MS. 3-4.yy

Kat. No: D6, s. 114

Eser: Kapak, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250.

Kod:AFH 57

Ölçüleri: Uzunluk: 55 mm, Genişlik: 63 mm, Kalınlık: 2 mm,
Ağı:45,45 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. İçinde nokta olan, konsantrik daireli süsleme.

Ref.: Sedlmayer 1999, Taf.9/9-13, Taf.11/3-4; Koçel Erdem 2009, Dwg:5; Mustata 2012, Pla.3.

Dönemi: MS.4-5.yy.

3.3.2.2. Kulp

Kat. No: D7, s. 115

Eser: Kulp, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1275

Kod: AKF 5

Ölçüleri: Uzunluk: 82 mm, Genişlik: 90 mm, Ağı.: 44, 06 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. İki ucu kanca şeklinde kıvrılmış, kare profilli çubuk. Zincirin takıldığı köprücükler mevcut.

Ref.: McFadden 1946, Pl.XLVIII/134; Borell 1991, Taf.17/33; Gauer 1991, Taf.107/1a; Bolla 1994, TAV.LXVII, Cat.76; Sivec 1995, Abb.1; Dusenbery 1998, XS/460; Oransay 2000, Kat. No:34; Gaitzsch 2005, Kat. No:HE3; Allison 2006, Kat. No:96.

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: D8, s. 115

Eser: Kulp, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1540-2305

Kod: APO 2

Ölçüleri: Uzunluk: 51 mm, Genişlik: 50 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 4,83 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. İki ucu kanca şeklinde kıvrılmış, kare profilli çubuk.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:3218; Robinson 1941, Pl.:LVI/670; McFadden 1946, Pl.XLVIII/134; Borell 1991, Taf.17/33; Gauer 1991, Taf.107/1a; Bolla 1994, TAV.LXVII, Cat.76; Dusenbery 1998, XS/460; Sedlmayer 1999, Taf.45/13; Oransay 2000, Kat. No:36; Sevinç-Treister 2003, Fig.:84; Oransay 2006, Kat. No:A31,A41; Bishop-Coulston 2009, Fig.61/7; Şahin 2010, Kat. No:İ16-İ17; Ferrazzoli 2012, Pl.4/34; Khamis 2013, Kat. No:BR56,BR57;

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: D9, s. 115

Eser: Kulp, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1275

Kod: AKG 3

Ölçüleri: Uzunluk: 93 mm, Genişlik: 90 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.: 37,79 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. İki ucu kanca şeklinde kıvrılmış,kare profilli çubuk.

Ref.: McFadden 1946, Pl.XLVIII/134; Borell 1989, Taf.17/33; Borell 1991, Taf.17/33; Gauer 1991, Taf.107-1a; Fauduet 1992, Kat. No:173; Bolla 1994, TAV.LXVII, Cat.76; Dusenbery 1998, XS/460; Sedlmayer 1999, Taf.45/14; Luni-Gori 2001, Kat. No:113; Oransay 2006, Kat. No:K3; Şahin 2010, Kat. No:İ14;

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: D10, s. 115

Eser: Kulp, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 38

Ölçüleri: Genişlik: 20 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 0.83 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Yuvarlak profilli tel.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LVIII/748; Sackett 1992, Pl.304/9; Dusenbery 1998, XS/462.

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.3.2.3. Tutamak

Kat. No: D11, s. 116

Eser: Tutamak, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 27

Ölçüleri: Uzunluk: 146 mm, Genişlik: 23 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.:47,17 gr..

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Bir kenarı düz, diğer kenarı çentikli. Uç kısmında zincir ya da tel deliği.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: D12, s. 116

Eser: Tutamak, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1345-1260

Kod: BBC 48

Ölçüleri: Uzunluk: 95 mm, Genişlik: 6 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 7.16 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Uç kısmında zincir halkası. Kenarlarında çentik süsleme.

Ref.: Joachim vd. 1973, Res.21; Waldbaum 1983, Kat. No:418; Ferrazzoli 2012, Pl.2/27; Gültekin 2012, Kat. No:120;

Dönemi: MS.5-7.yy.

Kat. No: D13, s. 116

Eser: Tutamak, Lev.XXVIII, Çiz.13.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1370-1345

Kod: ANC 3

Ölçüleri: a) Uzunluk: 107 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.:1 gr.

b) Uzunluk: 69 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.:1 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Yuvarlak formlu tel.

Ref.: Atasoy 2003, Kat. No:44; Gültekin 2012, Kat. No:131.

Dönemi: MS.6-7.yy.

3.5. KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI VE TIP ALETLERİ

3.5.1. Ayna

3.5.1.1. Disk Formlu Düz Aynalar

Kat. No: E1, s. 118

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 1 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 175 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patına. Kondüsyonu iyi. Döküm. Disk formlu ayna.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; Davidson vd. 1943, Fig.44/12; McFadden 1946, Pl.XLVII, 131-133; Boulter 1963, T3; Bruneau 1970, Fig.84; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Cat.399; Mutz 1972, F.360; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.437, XCV/5; Borell 1989, Taf.52/139a; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu 1992, Res.14; Günel 1992, Lev.XXV/1-2; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Körpe 1998, Res.17; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Sevinç-Treister 2003, Fig.81-82; Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:18-19; Şahin 2010, Kat. No:B29;

Dönemi: MÖ 4.yy.

Kat. No: E2, s. 119

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 3 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 125 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Disk formlu ayna.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; Davidson vd. 1943, Fig.44/12; McFadden 1946, Pl.XLVII, 131-133; Boulter 1963, T3; Bruneau 1970, Fig.84; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Cat.399; Mutz 1972, F.360; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.437, XCV/5; Borell 1989, Taf.52/139a; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu 1992, Res.14; Günel 1992, Lev.XXV/1-2; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Körpe 1998, Res.17; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Sevinç-Treister 2003, Fig.81-82; Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:18-19; Şahin 2010, Kat. No:B29;

Dönemi: MÖ 4.yy.

Kat. No: E3, s. 119

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 93 Mezarı.

Kod: AAO 11

Ölçüleri: Çap: 190 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Disk formlu ayna.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Gjerstad 1935, Lev.LXXI/37; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; McFadden 1946, Pl.XLVII/131-133; Boulter 1963, T3; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Kat. No:399; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.456, CXXVI/3; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu 1992, Res.14; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Gürler 2004, Kat. No:35; Şahin 2010, Kat. No:B30,B31,B32,B33,B34; Şimşek 2011, Kat. No:306,533;

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: E4, s. 119

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, D4a Açması.

Kod: AFK 4

Ölçüleri: Çap: 98 cm, Kalınlık: 2 mm, Sap Uzunluğu: 59 mm,
Sap Genişliği: 5 mm; Ağı.:38,35 gr

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Kırık. Disk formlu ayna. Kırık. Saplı, iç yüzü gümüş kaplı.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Gjerstad 1935, Lev.LXXI/37; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; McFadden 1946, Pl.XLVII/131-133; Boulter 1963, T3; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Kat. No:399; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.456,CXXVI/3; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu 1992, Res.14; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Gürler 2004, Kat. No:35; Şahin 2010, Kat. No:B30,B31,B32,B33,B34; Şimşek 2011, Kat. No:306,533;

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: E5, s. 119

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, D4a Açması

Kod: AFK 5

Ölçüleri: Çap: 71 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Kırık. Disk formlu ayna. İç yüzü gümüş kaplı.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Gjerstad 1935, Lev.LXXI/37; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; McFadden 1946, Pl.XLVII/131-133; Boulter 1963, T3; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Kat. No:399; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.456,CXXVI/3; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu 1992, Res.14; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Gürler 2004, Kat. No:35; Şahin 2010, Kat. No:B30,B31,B32,B33,B34; Şimşek 2011, Kat. No:306,533;

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: E6, s. 119

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 141 Mezarı

Kod: AJO 5

Ölçüleri: Çap: 70 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Kırık. Disk formu ayna.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Gjerstad 1935, Lev.LXXI/37; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; McFadden 1946, Pl.XLVII/131-133; Boulter 1963, T3; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Kat. No:399; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.456,CXXVI/3; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu 1992, Res.14; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Gürler 2004, Kat. No:35; Şahin 2010, Kat. No:B30,B31,B32,B33,B34; Şimşek 2011, Kat. No:306,533;

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: E7, s. 120

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 172 Mezarı.

Kod: ATB 4

Ölçüleri: Çap: 63 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Disk formlu ayna.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Gjerstad 1935, Lev.LXXI/37; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; McFadden 1946, Pl.XLVII/131-133; Boulter 1963, T3; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Kat. No:399; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.456,CXXVI/3; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu 1992, Res.14; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Gürler 2004, Kat. No:35; Şahin 2010, Kat. No:B30,B31,B32,B33,B34; Şimşek 2011, Kat. No:306,533.

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: E8, s. 120

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 190 Mezarı.

Kod: BVR 2

Ölçüleri: Çap: 72 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağırlık: 33,46 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Disk formlu ayna.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Gjerstad 1935, Lev.LXXI/37; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; McFadden 1946, Pl.XLVII/131-133; Boulter 1963, T3; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Kat. No:399; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.456,CXXVI/3; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu

1992, Res.14; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Gürler 2004, Kat. No:35; Şahin 2010, Kat. No:B30,B31,B32,B33,B34; Şimşek 2011, Kat. No:306,533.

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: E9, s. 120

Eser: Ayna, Lev.XXIX, Çiz.14.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 79 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 76 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Disk formulu ayna.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:776; Gjerstad 1935, Lev.LXXI/37; Robinson 1941, Pl.:XXXI-515; McFadden 1946, Pl.XLVII/131-133; Boulter 1963, T3; Comstock-Vermeule 1971, s.275, Kat. No:399; Morgan 1981, 5a; Waldbaum 1983, Kat. No:649; De Juliis 1985, s.456,CXXVI/3; Chavane 1990, Res.89; Oettel 1991, Taf.32-c; Zoroğlu 1992, Res.14; Körpe 1997, Res.17; Dusenbery 1998, W12-6; Erkanal 1999, Res.81a; Tosun 2001, Res.11; Gürler 2004, Kat. No:35; Şahin 2010, Kat. No:B30,B31,B32,B33,B34; Şimşek 2011, Kat. No:306,533;

Dönemi: MS.1-2.yy.

3.5.1.4. Disk Formlu Kenarları Delikli Aynalar

Kat. No: E10, s. 120

Eser: Ayna, Lev.XXX, Çiz.15.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 125 mezarı.

Kod: AFT 4

Ölçüleri: Çap: 90 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağırlık: 70,33 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Disk formlu ayna. Deliklerle süslenmiş kenar.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:830; Vessberg-Westholm 1956, Fig.33/19; 3. Crowfoot-Crowfoot-Kenyon 1957, Fig.106/3; Mutz 1972, F.349; Roth-Rubi 1977, Fig.4,10; Morgan 1981, 11b; Sorokina-Treister 1983, Res.5; Waldbaum 1983, Kat. No:650; Pemberton 1985, Pl.85/45a,45b; Chavane 1990, Pl.V/110; Oettel 1991, Taf.32-b; Fauduet 1992, Kat. No:896; Alicu vd. 1994, Kat.No.743; Alicu vd. 1994, Pl.42/743; Treister 1994, Fig.3-1; Sivec 1995, Abb.1; Meeks 1995, Fig.3; McDonnell-Meijers-Kars 1995, Fig.1; Zampieri 1997, Kat.:95; Erkanal 1999, Res.81b; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:264; d'Ambrosio 2001, Kat. No:19; Gürlür 2004, Kat. No:33; Şahin 2010, Kat. No:B19,B20; Şimşek 2011, Kat. No:549,623;

Dönemi: MS 1. yy.

Kat. No: E11, s. 121

Eser: Ayna, Lev.XXX, Çiz.15.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 70 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 85 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Disk formlu ayna.

Deliklerle süslenmiş kenar. Kenarda iki adet halka bezeme.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:830; Vessberg-Westholm 1956, Fig.33/19; 3; Crowfoot-Crowfoot-Kenyon 1957, Fig.106/3; Mutz 1972, F.349; Roth-Rubi 1977, Fig.4,10; Morgan 1981, 11b; Sorokina-Treister 1983, Res.5; Waldbaum 1983, Kat. No:650; Pemberton 1985, Pl.85/45a,45b; Chavane 1990, Pl.V/110; Oettel 1991, Taf.32-b; Fauduet 1992, Kat. No:896; Alicu vd. 1994, Kat.No.743; Alicu vd. 1994, Pl.42/743; Treister 1994, Fig.3-1; Sivec 1995, Abb.1; Meeks 1995, Fig.3; McDonnell-Meijers-Kars 1995, Fig.1; Zampieri 1997, Kat.:95; Erkanal 1999, Res.81b; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:264; d'Ambrosio 2001, Kat. No:19; Gürler 2004, Kat. No:33; Şahin 2010, Kat. No:B19,B20; Şimşek 2011, Kat. No:549,623;

Dönemi: MS.1-2.yy.

Kat. No: E12, s. 121

Eser: Ayna, Lev.XXX, Çiz.15.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 111 mezarı.

Kod: ADM 4

Ölçüleri: Çap: 93 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Disk formu ayna. Deliklerle süslenmiş kenar.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:830; Vessberg-Westholm 1956, Fig.33/19; 3. Crowfoot-Crowfoot-Kenyon 1957, Fig.106/3; Mutz 1972, F.349; Roth-Rubi 1977, Fig.5,9; Morgan 1981, 11b; Sorokina-Treister 1983, Res.5; Waldbaum 1983, Kat. No:650; Pemberton 1985, Pl.85/45a,45b; Chavane 1990, Pl.V/110; Oettel 1991, Taf.32-b; Fauduet 1992, Kat. No:896; Alicu vd. 1994, Kat.No.743; Alicu vd. 1994, Pl.42/743; Treister 1994, Fig.3-1; Sivec 1995, Abb.1; Meeks 1995, Fig.3; McDonnell-Meijers-Kars 1995, Fig.1; Zampieri 1997, Kat.:95; Erkanal 1999, Res.81b; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:264; d'Ambrosio 2001, Kat. No:19; Gürler 2004, Kat. No:33; Şahin 2010, Kat. No:B19,B20;

Dönemi:MS 1-2.yy.

3.5.1.5. Disk Formlu Kenarları Tırtıklı Aynalar

Kat. No: E13, s. 122

Eser: Ayna, Lev.XXX, Çiz.15.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 73 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 127 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Disk formlu ayna.

Ref.: Roth-Rubi 1977, Fig.14; Morgan 1981, 12a-12b; Riha 1986, Taf.1/1; Treister 1994, Fig.1-3;

Dönemi:MS.2.yy

3.5.1.6. Disk Formlu Süslemeli Aynalar

Kat. No:E14, s. 122

Eser: Ayna, Lev.XXX, Çiz.15.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod:AZG 6

Ölçüleri: Genişlik: 47 mm, Yükseklik: 60 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 49,28 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Disk formlu ayna. Kenar kısmında iki adet konsantrik daire bezeme.

Ref.: De Juliis 1985, s.384,XIX/11; Riha 1986, Taf.2/9; Bechtold 1999, TAV.XXXVII/308; Şimşek 2011, Kat. No:394;

Dönemi: MS.3-4.yy.

3.5.1.3. Disk Formlu Kapaklı Ayna

Kat. No:E15, s. 122

Eser: Ayna, Lev.XXX, Çiz.15.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 72 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 115 mm, Metal Kalınlık: 1.8 mm, Aplik

Çapı: 16 mm, Kulp Genişlik: 49 mm, Menteşe Mekanizması Uzunluk: 14 mm.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Karşılıklı iki adet diskin menteşe ile tutturulmasından oluşan ayna. İki adet “Ω” formulu kulp. Dış yüzeyde 5 adet plastik konsantrik daire bezeme.

Ref.: Vessberg-Westholm 1956, Res.33/17; Comstock-Vermeule 1971, Kat. No:360; Chavane 1990, Pl.VI/116; Tosun 2001, Res.11; şahin 2010; Kat. No:B22;

Dönemi.MS.1-2.yy.

3.5.1.2. Dikdörtgen Formlu Aynalar

Kat. No: E16, s. 123

Eser: Ayna, Lev.XXX, Çiz.15.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 1 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 118 mm, Genişlik: 122 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Dikdörtgen formulu ayna.

Ref.: Fremersdorf 1926, Abb.10/8; Gjerstad 1935, Lev.LXVIII/55; Carington Smith 1982, Pl41/1; Sorokina-Treister 1983, Res.1/6-8; De Juliis 1985, s.422,LXXVI/2; Triester 1994, Fig.2:1-3; Dusenbery 1998, H25/3, S143-22; Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:17; Şahin 2010, Kat. No:B35-B36-B37; Şimşek 2011, Kat. No:187,664;

Dönemi:MÖ.4.yy.

Kat. No: E17, s. 123

Eser: Ayna, Lev.XXX, Çiz.15.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 161 Mezarı

Kod: AOS 2

Ölçüleri: Uzunluk: 116 mm, Genişlik: 95 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 105,37 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Dikdörtgen formlu ayna.

Ref.: Fremersdorf 1926, Abb.10/8; Gjerstad 1935, Lev.LXVIII/55; Carington Smith 1982, Pl41/1; Sorokina-Treister 1983, Res.1/6-8; De Juliis 1985, s.422,LXXVI/2; Triester 1994, Fig.2:1-3; Dusenbery 1998, H25/3, S143-22; Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:17; Şahin 2010, Kat. No:B35-B36-B37; Şimşek 2011, Kat. No:187,664;

Dönemi: MS 1.-2. yy.

3.5.2. Strigilis

Kat. No: E18, s. 127

Eser: Strigilis, Lev.XXXI, Çiz.16.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 11 mezarı.

Kod:AGO 3

Ölçüleri: Uzunluk 236 mm, Sap Kalınlığı: 31 mm, Kaşık Kalınlığı: 11 mm, Kaşık Uzunluğu: 16.6 cm, Kalınlık: 5 mm, Ağırlık: 27.27 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. "I" profile yakın bir form. İçbükey sitrigilis kaşığı. Arkaya doğru bükülerek strigilis kaşığının arkasına kadar uzanan sap.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:XXXII/519; Miller 1980, Pl.47/c; Touchais 1980, Fig.:142; De Juliis 1985, s.380,XIV/2; Amore 2005, Fig.47c.

Dönemi: MÖ 4-3. yy.

Kat. No: E19, s. 128

Eser: Strigilis, Lev.XXXI, Çiz.16.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 125 mezarı.

Kod: AFT 3

Ölçüleri: Uzunluk 121 mm, Sap Kalınlığı: 10 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağırlık: 27,76 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. "L" profile yakın bir form. İçbükey sitrigilis kaşığı. Arkaya doğru bükülerek strigilis kaşığının arkasına kadar uzanan sap.

Ref.: Perdrizet 1908, Res.370; Karageorghis 1985, Fig.140; Baykan 2010, Res.4; Şahin 2010, Kat. No:B6;

Dönemi: MS 1-2 yy.

Kat. No: E20, s. 128

Eser: Strigilis, Lev.XXXI, Çiz.16.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: BBI 24

Ölçüleri: Uzunluk: 72 mm, Kaşık Kalınlığı: 9 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.: 13,28 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. "L" profile yakın bir form. İçbükey strigilis kaşığı.

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.5.3. Tıp Aletleri

3.5.3.1. Sondalar

3.5.3.1.1. Basit Sonda

Kat. No: E21, s. 134

Eser: Basit Sonda, Lev.XXXI, Çiz.16.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZI 15

Ölçüleri: Uzunluk: 61 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 1.24 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Ortadan bükülmüş. Baş kısmı zeytin çekirdeği formunda. Diğer ucu kırık.

Ref.: Baykan 2009, Kat. No:270; Şenyurt-Akçay-Kamış 2005, Res.121;

Dönemi: MS.2-4.yy.

Kat. No: E22, s. 134

Eser: Basit Sonda, Lev.XXXI, Çiz.16.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1435

Kod: BBN 5

Ölçüleri: Uzunluk: 97 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:5,49 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Uç kısma doğru sivrilmekte. Baş kısmında iki adet kazıma çizgi motifi.

Ref.: Jackson 1990, Fig.:4/6; Künzl 1991, Taf.:40/6; Künzl 1999, Taf.16/6; Baykan 2009, Kat. No:278-279.

Dönemi: MS.2-4.yy.

3.5.3.1.2. Çatal Uçlu Sonda

Kat. No: E23, s. 135

Eser: Çatal Uçlu Sonda, Lev.XXXI, Çiz.16.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 43

Ölçüleri: Uzunluk: 144 mm, Kalınlık: 1 mm, Uç Uzunluğu: 22 mm, Ağı.: 8,46 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Her iki ucu çatal formunda.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:406; Robinson 1941, Pl.:XCVI/1763-1781; Chavane 1975; Pl.32/335; Joachim 1984, Kat. No:294; Amore 1993, Fig.48/c; Luni-Gori 2001, Kat. No:237; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:172; Baitinger-Völling 2007, Taf.17/215; Besuijen 2008, Pl.IX/5.21; Baykan 2009, Kat.276; Şahin 2010, Kat. No:K8; Ferrazzoli 2012, Pl.1/3; Khamis 2013, Kat. No:BR54;

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: E24, s. 135

Eser: Basit Sonda, Lev.XXXI, Çiz.16.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1380-1430

Kod: ANS 20

Ölçüleri: Uzunluk: 204 mm, Kalınlık: 4 mm, Uç Uzunluğu: 13 mm, Ağı.: 14,38 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Her iki ucu çatal formunda.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1705-1706; Milne 1970, Pl.XXI/3; Comstock-Vermeule 1971, Kat.635; Chavane 1975; Pl.31/333; Joachim 1984, Kat. No:296; Uzel 2000, Lev.IV/1,XX-29; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:172; Gürler 2004, Kat.52-54; Baitinger-Völling 2007, Taf.17/230; Besuijen 2008, Pl.IX/5.24; Baykan 2009, Kat.276; Şahin 2010, Kat. No:K7; Ferrazzoli 2012, Pl.1/1-2.

Dönemi: MS.3-5.yy.

Kat. No: E25, s. 135

Eser: Basit Sonda, Lev.XXXI, Çiz.16.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1430

Kod: BBM 5

Ölçüleri: Uzunluk: 144 mm, Kalınlık: 2 mm, Uç Uzunluğu: 31 mm, Ağı.: 6.38 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Bir ucu çatal formulu. Diğer ucu noksan.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:406; Robinson 1941, Pl.:XCVI/1763-1781; Davidson vd. 1943, Fig.44/7; Chavane 1975; Pl.32/335; Joachim 1984, Kat. No:294; Amore 1993, Fig.48/c; Luni-Gori 2001, Kat. No:237; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:172; Baitinger-Völling 2007, Taf.17/225; Besuijen 2008, Pl.IX/5.21; Baykan 2009, Kat.276; Şahin 2010, Kat. No:K8; Ferrazzoli 2012, Pl.1/3; Khamis 2013, Kat. No:BR54.

Dönemi: MS.3-5.yy.

3.5.3.1.3. Kanca Sonda

Kat. No: E26, s. 136

Eser: Kanca Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 187

Ölçüleri: Uzunluk: 43 mm, Kovan Çapı: 6 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.:1,81

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Serbest Şekillendirme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:343; Robinson 1941, Pl.:CXIX/1886; Waldbaum 1983, Kat. No:242; Künlz 1983, Fig.88/4; Harrison 1986, Kat. No:404; Bishop 1992, Nr.38; Bliquez 1994, No:82; Zampieri 1997, Kat.:206; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:434; Perk 2002, s.28; Perk 2005, Fig.4.3; Gaitzsch 2005, Kat. No:GL2; Baykan 2009, Kat.112-150; Gültekin 2012, Kat. No:19.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: E27, s. 136

Eser: Kanca Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 190

Ölçüleri: Uzunluk: 42 mm, Kovan Çapı: 7 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.:1,75 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Serbest Şekillendirme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:343; Robinson 1941, Pl.:CXIX/1886; Waldbaum 1983, Kat. No:242; Künlz 1983, Fig.88/4; Harrison 1986, Kat. No:404; Bishop 1992, Nr.38; Bliquez 1994, No:82; Zampieri 1997, Kat.:206; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat.

No:434; Perk 2002, s.28; Perk 2005, Fig.4.3; Gaitzsch 2005, Kat. No:GL2; Baykan 2009, Kat.112-150; Gültekin 2012, Kat. No:19;

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: E28, s. 136

Eser: Kanca Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1490-1250

Kod: ADZ 22

Ölçüleri: Uzunluk: 44 mm, Kovan Çapı: 7 mm, Kanca Çapı: 7 mm, Metal Kalınlığı: 4 mm, Ağı: 3,95 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Serbest Şekillendirme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:343; Robinson 1941, Pl.:CXIX/1886; Waldbaum 1983, Kat. No:242; Künlz 1983, Fig.88/4; Harrison 1986, Kat. No:404; Bishop 1992, Nr.38; Bliquez 1994, No:82; Zampieri 1997, Kat.:206; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:434; Perk 2002, s.28; Perk 2005, Fig.4.3; Gaitzsch 2005, Kat. No:GL2; Baykan 2009, Kat.112-150; Gültekin 2012, Kat. No:19.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: E29, s. 136

Eser: Kanca Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 56

Ölçüleri: Uzunluk: 57 mm, Kovan Çapı: 8 mm, Kanca Çapı: 7 mm, Metal Kalınlığı: 0.4 mm

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Serbest Şekillendirme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:343; Robinson 1941, Pl.:CXIX/1886; Waldbaum 1983, Kat. No:242; Kunzl 1983, Fig.88/4; Harrison 1986, Kat. No:404; Bishop 1992, Nr.38; Bliquez 1994, No:82; Zampieri 1997, Kat.:206; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:434; Perk 2002, s.28; Perk 2005, Fig.4.3; Gaitzsch 2005, Kat. No:GL2; Baykan 2009, Kat.112-150; Gültekin 2012, Kat. No:19.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: E30, s. 136

Eser: Kanca Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 60

Ölçüleri: Uzunluk: 35 mm, Kovan Çapı: 6 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 1,33 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Serbest Şekillendirme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca noksan.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:343; Robinson 1941, Pl.:CXIX/1886; Waldbaum 1983, Kat. No:242; Kunzl 1983, Fig.88/4; Harrison 1986, Kat. No:404; Bishop 1992, Nr.38; Bliquez 1994, No:82; Zampieri 1997, Kat.:206; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:434; Perk 2002, s.28; Perk 2005, Fig.4.3; Gaitzsch 2005, Kat. No:GL2; Baykan 2009, Kat.112-150; Gültekin 2012, Kat. No:19.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: E31, s. 136

Eser: Kanca Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1255

Kod: AGL 8

Ölçüleri: Uzunluk: 33 mm, Kovan Çapı: 9 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 3,33 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Serbest Şekillendirme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:343; Robinson 1941, Pl.:CXIX/1886; Waldbaum 1983, Kat. No:242; Kunzl 1983, Fig.88/4; Harrison 1986, Kat. No:404; Bishop 1992, Nr.38; Bliquez 1994, No:82; Zampieri 1997, Kat.:206; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:434; Perk 2002, s.28; Perk 2005, Fig.4.3; Gaitzsch 2005, Kat. No:GL2; Baykan 2009, Kat.112-150; Gültekin 2012, Kat. No:19.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: E32, s. 136

Eser: Kanca Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1255

Kod: AGS 9

Ölçüleri: Uzunluk: 30 mm, Kovan Çapı: 5 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 0.83 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Serbest Şekillendirme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:343; Robinson 1941, Pl.:CXIX/1886; Waldbaum 1983, Kat. No:242; Kunzl 1983, Fig.88/4; Harrison 1986, Kat. No:404; Bishop 1992, Nr.38; Bliquez 1994, No:82; Zampieri 1997, Kat.:206; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat.

No:434; Perk 2002, s.28; Perk 2005, Fig.4.3; Gaitzsch 2005, Kat. No:GL2; Baykan 2009, Kat.112-150; Gültekin 2012, Kat. No:19.

Dönemi: MS.3-4.yy.

3.5.3.1.4. Kaşık Uçlu Sonda

Kat. No: E33, s. 137

Eser: Kaşık Uçlu Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 125 Mezarı.

Kod: AFS 13

Ölçüleri: Uzunluk: 126 mm, Kalınlığı: 3 mm, Kaşık Çapı: 6 mm, 4,73 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Sapa aynı hizada oturan kaşık. Diğer uç sivri formunda sona ermekte.

Ref.: Walters 1899, Kat. No:2370; Lehner 1904, Taf.XXV/22-23; Caton 1914, Lev.XI/26; Bieber 1915, LIX/668; Künlz 1931, VIII/14; Davidson 1952, Kat. No:1342; Milne 1970, Pl.XVIII/5,8; Watermann 1970, Abb.7; Miller 1980, Pl.40/BR688; Künlz 1982, Fig.3; Künlz 1983, Fig.16/31; Waldbaum 1983, Kat. No:621; Feugere-Künlz-Weisser 1985, Abb.8/A2,A3; Harrison 1986, Kat. No:445; Riha 1986, Taf.28/265; Borell 1989, Taf.53/143; Chavane 1990, Pl.X/173; Hibbs 1991, Fig.6/2,3,4; Künlz 1991, Taf.:40/9; Alicu vd. 1994, Kat.No.734; Szirmai 1995, Kat.No.17; Zampieri 1997, Kat.:85; Künlz 1999, Taf.16/9; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:266f; Atakan 2002, Kat.6; Künlz 2002, Fig.59; Bliquez 2003, Fig.3/30,31; Gürler 2004, Kat.42; Baykan 2009, Kat.8,15,17,19,26,47,48; Şahin 2010, Kat. No:G9-G10; Ferrazzoli 2012, Pl.5/53; Arslan 2013, s.130;

Dönemi: MS.1-2.yy.

Kat. No: E34, s. 137

Eser: Kaşık Uçlu Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1540-2305

Kod: APO 18

Ölçüleri: Uzunluk: 77 mm, Kalınlığı: 2 mm, Kaşık Çapı: 4 mm, Ağı.: 1,38 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Sapa açılı oturan kaşık. Diğer uç sivri formunda sona ermekte. Kaşık kısmına yakın bölümde kazıma çizgi motifleri.

Ref.: Lehner 1904, Taf.XXV/22-23; Caton 1914, Lev.XI/26; Bieber 1915, LIX/668; Künzl 1931, VIII/14; Mansel 1938, Res.27; Davidson 1952, Kat. No:1342; Watermann 1970, Abb.7; Milne 1970, Pl.XVIII/5,8; Miller 1980, Pl.40/BR688; Künzl 1982, Fig.3; Künzl 1983, Fig.16/33; Waldbaum 1983, Kat. No:626; Feugere-Künzl-Weisser 1985, Abb.8/A2,A3; Chavane 1990, Pl.X/173; Hibbs 1991, Fig.6/2,3,4; Fauduet 1992, Kat. No:988; Alicu vd. 1994, Kat.No.734; Szirmai 1995, Kat.No.17; Zampieri 1997, Kat.:85; Künzl 1999, Taf.16/9; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:266b; Atakan 2002, Kat.6; Künzl 2002, Fig.59; Bliquez 2003, Fig.3/30,31; Gürler 2004, Kat.42; Baykan 2009, Kat.8,15,17,19,26,47,48; Şahin 2010, Kat. No:G9-G10; Ferrazzoli 2012, Pl.5/52; Arslan 2013, s.130; Demirer 2013, Kat. No:G1;

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: E35, s. 137

Eser: Kaşık Uçlu Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1510-1240

Kod: BDZ 21

Ölçüleri: Uzunluk: 97 mm, Kalınlığı: 2 mm, Kaşık Çapı: 4 mm, Ağı.:3,37 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Sapa aynı hizada oturan kaşık. Diğer uç sivri formunda sona ermekte. Kaşık kısmına yakın bölümde kazıma çizgi motifleri.

Ref.: Lehner 1904, Taf.XXV/22-23; Caton 1914, Lev.XI/26; Bieber 1915, LIX/668; Künzl 1931, VIII/14; Mansel 1938, Res.27; Davidson 1952, Kat. No:1342; Watermann 1970, Abb.7; Milne 1970, Pl.XVIII/5,8; Miller 1980, Pl.40/BR688; Künzl 1982, Fig.3; Künzl 1983, Fig.16/33; Waldbaum 1983, Kat. No:626; Feugere-Künzl-Weisser 1985, Abb.8/A2,A3; Chavane 1990, Pl.X/173; Hibbs 1991, Fig.6/2,3,4; Fauduet 1992, Kat. No:988; Alicu vd. 1994, Kat.No.734; Szirmai 1995, Kat.No.17; Zampieri 1997, Kat.:85; Künzl 1999, Taf.16/9; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:266b; Atakan 2002, Kat.6; Künzl 2002, Fig.59; Bliquez 2003, Fig.3/30,31; Gürler 2004, Kat.42; Baykan 2009, Kat.8,15,17,19,26,47,48; Şahin 2010, Kat. No:G9-G10; Şimşek 2011, Kat. No:368,1067; Ferrazzoli 2012, Pl.5/52; Arslan 2013, s.130; Demirer 2013, Kat. No:G1;

Dönemi: MS.3-4.yy.

3.5.3.1.5. Spatül Uçlu Sonda

Kat. No: E36, s. 138

Eser: Kaşık Uçlu Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1255

Kod: AHO 15

Ölçüleri: Uzunluk: 97 mm, Kalınlığı: 3 mm, Ağı.:4,63 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Kısmen noksan kaşık bölümü. Baş kısmı ise zeytin çekirdeği formunda. Kaşık kısmının hemen üstünde iki sıra yiv. Kaşık kısmına yakın bölümde bilezik şeklinde motif.

Ref.: Walters 1899, Kat. No:2369; Milne 1907, Pl.XV/1; Künzl 1931, VIII/12, XI/13,14; Crowfoot vd. 1957, Fig.100/25; Milne 1970, Pl.XIV/3, Pl.XV/1; Watermann 1970, Abb.7; Hassel-Künzl 1982, Fig.3; Künzl 1982, Fig.15/13; Künzl 1983, Fig.78;

Feugere-Künzl-Weisser 1985, Abb.8/A1; Riha 1986, Taf.48/521; Fauduet 1992, Kat. No:936,960; Lehner 1994, Taf.XXV/3,4; Künzl 1999, Taf.23/13,14; Bridger-Kraus 2000, Grab.20/5; Oransay 2000, Kat. No:217; Uzel 2000, Lev.IV/2,3,4, Lev.XXIV/47, Lev.LII/36; Atakan 2002, Kat.19-21; Jackson 2002, Fig.1/6; Künzl 2002, Fig.59; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:48; Perk 2002, s.30; Bliquez 2003, Fig.2/15; Allison 2006, Kat. No:1518-1521; Oransay 2006, Kat. No:C8; Poulter 2007, Res.2/67; Baykan 2009, Kat.76,

Dönemi: MS 2-4.yy.

Kat. No: E37, s. 138

Eser: Kaşık Uçlu Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1290-1275

Kod: APD 4

Ölçüleri: Uzunluk: 113 mm, Kalınlığı: 4 mm, Kaşık Uzunluğu: 45 mm, Kaşık Genişliği: 8 mm, Ağı.: 3,04 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. “V” kesitli yaprak biçimli kaşık. Kaşığın üstünde bir boncuk ve iki bilezik bezemesi.

Ref.: Perdrizet 1908, Fig.372; Watermann 1970, Abb.7; Höckmann 1972, Taf.29/115; Frere vd. 1974, Kat. No:67; Bucovala 1977, Fig.8; Russell 1982, Fig.35; Künzl 1983, Fig.78; Waldbaum 1983, Kat. No:640-641; Harrison 1986, Kat. No:449; Riha 1986, Taf.48/526; Bliquez 1994, No:155; Oransay 2000, Kat. No:218; Luni-Gori 2001, Kat. No:149; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:71; Künzl 2002, Fig.59; Perk 2002, s.30; Perk 2006, s.33; Perk 2006, T04; Baykan 2009, Kat. No:73,78;

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: E38, s. 138

Eser: Kaşık Uçlu Sonda, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1290-1285

Kod: AMD 15

Ölçüleri: Uzunluk: 133 mm, Kalınlığı: 4 mm, Kaşık Uzunluğu: 55 mm, Kaşık Geniştirliği: 10 mm, Ağı.: 4,76 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. “V” kesitli yaprak biçimli kaşık. Diğer ucu zeytin çekirdeği şeklinde sona ermekte.

Ref.: Perdrizet 1908, Fig.372; Watermann 1970, Abb.7; Höckmann 1972, Taf.29/115; Frere vd. 1974, Kat. No:67; Bucovala 1977, Fig.8; Russell 1982, Fig.35; Künzl 1983, Fig.78; Waldbaum 1983, Kat. No:640-641; Harrison 1986, Kat. No:449; Riha 1986, Taf.48/526; Bliquez 1994, No:155; Oransay 2000, Kat. No:218; Luni-Gori 2001, Kat. No:149; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:71; Künzl 2002, Fig.59; Perk 2002, s.30; Perk 2006, s.33; Perk 2006, T04; Baykan 2009, Kat. No:73,78;

Dönemi: MS.4-5.yy.

3.5.3.2. Neşter Sapı

Kat. No: E39, s. 139

Eser: Neşter Sapı, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1510-1240

Kod: BDZ 22

Ölçüleri: Uzunluk: 57 mm, Kalınlığı: 4-8 mm, Ağı.: 10,74 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Ağız kısmında yer alan açılıktaki bıçak parçası.

Ref.: Künzl 1983, Abb.85/3; Uzel 2000, Lev.XC/36; Atakan 2002, K43-K44; Künzl 2002, Abb.55; Bliquez 1994, No:34.

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.5.3.3. Kaşık Ölçek

Kat. No: E40, s. 140

Eser: Kaşık Ölçek, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 108 Mezarı

Kod: ACS 4

Ölçüleri: Uzunluk: 137 mm, Kalınlığı: 2 mm, Kaşık Ağız Çapı: 20 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Sapa düz oturan kaşık bölümü. Uç kısma doğru incelerek son bulan sap kısmı.

Ref.: Jacobi 1897, Taf.LXII/4; Bieber 1915, LIX/664; Bliquez 1982, Cat.5; Künzl 1983, Fig.18/13; Riha-Stern 1983, Taf.8/76-78; Karageorghis 1985, Fig.135; Jackson-Niece 1986, Cat.32; Chavane 1990, Pl.X/283; Hibbs 1991, Fig.6/1,2,3; Bliquez 1994, Cat.200; Alicu vd. 1994, Kat.No.732; Zampieri 1997, Kat.:185; Künzl 1999, Taf.18/13; Uzel 2000, Lev.III/9; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:406a; Atakan 2002, Kat. No:4; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:72b; Curle-Scot 2004, Pl.LXXVIII/6; Allison 2006, Kat. No:446,449; Perk 2006, B04;

Dönemi: MS.1.yy.

3.5.3.4. Tüp

Kat. No: E41, s. 141

Eser: Tüp, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 28

Ölçüleri: Yükseklik: 49 mm, Ağız Çapı: 9 mm, Taban Çapı: 8 mm, Metal Kalınlık: 1 mm, Ağı.:8,35 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. İçi boş yuvarlak formlu tüp. Kapak kısmı noksan. Kapağın oturduğu kısımda 1 mm'lik bir silme. Kapak bölümünün hemen altındaki kısımda 5 adet, taban kısmının hemen üstünde ise 2 adet yiv. Taban bölümü içe doğru gömük.

Ref.: Milne 1907, Taf.XVI/3,4,5,6; D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/2; Künzl 1983, Fig.16/28; Waldbaum 1983, Kat. No:644; Demetrios 1984, Pla.LXXII/3; Michaelides 1984, Cat.1-7; Feugere-Künzl-Weisser 1985, Abb.8/A6; Jackson 1986, Cat.37; Jackson-Niece 1986, Fig.5/37; Kancewa 1994, Abb.4; Bliquez 1994, Cat.298-301; Zampieri 1997, Kat.:85; Uzel 2000, Lev.II/7; Allison 2006, Kat. No:1512; Oransay 2006, Kat. No:C39; Şahin 2010, Kat. No:G16; Arslan 2013, s.130;

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.5.3.5. Cımbız

Kat. No: E42, s. 142

Eser: Cımbız, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1255

Kod: AHN 11

Ölçüleri: Uzunluk: 63 mm, Genişlik: 4 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 4.04 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Dövme. İkiye bükülerek oluşturulan cımbız, uçlara doğru incelmekte.

Ref.: Robinson 1941, Kat. No:1717; Davidson 1952, Kat. No:1465; Thomas 1963, Lev.I; Harrison 1986, Kat. No:459; Bliquez 1994, No:278; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:65,66,68; Perk 2002, s.32; Baykan 2009, Kat. No:301.

Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: E43, s. 142

Eser: Cımbız, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1260

Kod: BBC 46.

Ölçüleri: Uzunluk: 146 mm, Genişlik: 9 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 19,34 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Kırık. Dörtgen kesitli çubuk, ortadan bükülmüş. Uca doğru daralmakta. Bir kolu noksan.

Ref.: Petrie 1917, Pl.LXII/15; Chavane 1975, Pl.12/103; Künzl 1983, Fig.92/7; Feugere-Künzl-Weisser 1985, Abb.7/7.

Dönemi: Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: E44, s. 142

Eser: Cımbız, Lev.XXXII, Çiz.17.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1275-1265

Kod: BBJ 19

Ölçüleri: Uzunluk: 64 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 8,09 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Kırık. Dörtgen kesitli çubuk bükülerek oluşturulmuş cımbız. Uca doğru daralmakta. Üzerinde kazıma motifler.

Ref.: Yalav 1980, Res.10; Uzel 1999, Taf.33/45; Uzel 2000, Lev.:XIV-39; Perk 2002, s.32.

Dönemi: MS 9-11.yy.

3.6. MİMARİ AKSAMLAR

3.6.1. Çiviler

3.6.1.1. 0-5 cm Arası Çiviler

Kat. No: F1, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1370-1345

Kod: ANC 3

Ölçüleri: Uzunluk: 28 mm, Baş Çapı: 16 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 3,27 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Dışbükey profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:626; Goldman 1950, Fig.264/10; Jacobi 1974, Ta.:74/1444; Şahin 2010, Kat. No:J9.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: F2, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 40

Ölçüleri: Uzunluk: 37 mm, Baş Çapı: 14 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:3,78 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Şapka formlu baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Davidson 1952, Kat. No:1040; Alicu vd. 1994, Pl.45/759; Jilek 2003, B 106; Şahin 2010, Kat. No:J29.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: F3, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 47-1

Ölçüleri: Uzunluk: 41 mm, Baş Çapı: 16 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.:6,72 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu iyi. Düz profilli baş. Yuvarlak profilli saplama.

Dönemi:MS.2-3.yy.

Kat. No: F4, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 47-2

Ölçüleri: Uzunluk: 28 mm, Baş Çapı: 10 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 2,43 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Düz profilli baş. Yuvarlak formlu saplama.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: F5, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 47-3

Ölçüleri: Uzunluk: 25 mm, Baş Çapı: 12 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:2,31 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Üçgen profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Jacobi 1975, Taf.74/1457.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: F6, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 150

Ölçüleri: Uzunluk: 32 mm, Baş Çapı: 14 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.: 8,62 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Dışbükey profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Davidson 1952,Kat. No:1049; Luni-Gori 2001, Kat. No:195

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: F7, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1295-1260

Kod: BBI 191

Ölçüleri: Uzunluk: 12 mm, Baş Çapı: 20 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.:8,79 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Dışbükey profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:626; Goldman 1950, Fig.264/11; Davidson 1952, Kat. No:1054; Şahin 2010, Kat. No:J9;

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: F8, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1360-1260

Kod: BVH 22

Ölçüleri: Uzunluk: 18 mm, Baş Çapı: 17 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.:6,52 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Dışbükey profilli baş. Yuvarlak profilli saplama.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: F9, s. 144

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1380-1340

Kod: BVV 3

Ölçüleri: Uzunluk: 19 mm, Baş Çapı: 17 mm, Kalınlık: 1 mm,
Ağı.: 1,84 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Düz profilli baş. Yuvarlak profilli saplama.

Ref.: Blinkenberg 1931, Kat. No:626; Goldman 1950, Fig.264/11; Zampieri 1997, Kat.:209; Şahin 2010, Kat. No:J9.

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.6.1.2. 5-10 cm Arası Çiviler

Kat. No: F10, s. 145

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1510-1245

Kod: AVS 7

Ölçüleri: Uzunluk: 83 mm, Baş Çapı: 16 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 15,20 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Dışbükey profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Gjerstad vd. 1935, Pl.XLII/2; Davidson 1952, Kat. No:1038; Chavane 1975; Pl.20/188; Zampieri 1997, Kat.:211; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:106-108; Şahin 2010, Kat. No:J13.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: F11, s. 145

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZI 22

Ölçüleri: Uzunluk: 66 mm, Baş Çapı: 16 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.:12,90 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Dışbükey profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Gjerstad vd. 1935, Pl.XLII/2; Davidson 1952,Kat. No:1038; Chavane 1975; Pl.20/189;Zampieri 1997, Kat.:211; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:106-108; Şahin 2010, Kat. No:J13.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: F12, s. 145

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1500-1255

Kod: BVU 9

Ölçüleri: Uzunluk: 83 mm, Baş Çapı: 13 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.:10,18 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Dışbükey profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Gjerstad vd. 1935, Pl.XLII/2; Davidson 1952,Kat. No:1038; Chavane 1975; Pl.20/186; Zampieri 1997, Kat.:211; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:106-108.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: F13, s. 145

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1360-1355

Kod: AUM 3

Ölçüleri: Uzunluk: 86 mm, Baş Çapı: 13 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 9,94 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Düz profilli baş. Yuvarlak profilli saplama.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:XCI/1367; Davidson 1952,Kat. No:1037; Chavane 1975; Pl.20/186; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:106-108.

Dönemi: MS.4-6.yy.

Kat. No: F14, s. 145

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1380-1420

Kod: AOE 33

Ölçüleri: Uzunluk: 84 mm, Baş Çapı: 17 mm, Kalınlık: 8 mm, Ağı.: 20 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu düşük. Dışbükey profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.: Gjerstad vd. 1935, Pl.XLII/2; Davidson 1952,Kat. No:1038; Chavane 1975, Pl.20/186; Zampieri 1997, Kat.:211; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:337; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:106-108; Şahin 2010, Kat. No:J15.

Dönemi: MS.5-7.yy.

3.6.1.3. 10 cm ve Üzeri Çiviler

Kat. No: F15, s. 145

Eser: Çivi, Lev.XXXIII, Çiz.18.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 158 Mezarı.

Kod:ANG 4

Ölçüleri: Uzunluk: 163 mm, Baş Çapı: 11 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüyonu iyi. Dışbükey profilli baş. Kare profilli saplama.

Ref.. Davidson 1952, Kat. No:1038; Zampieri 1997, Kat.:210; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:338; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:106-108; Allison 2006, Kat. No:350; Şahin 2010, Kat. No:J14;

Dönemi: MS.1-2.yy.

3.6.2. Filise

Kat. No: F16, s. 146

Eser: Filise, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Yüzey Buluntusu.

Kod: BYJ 1

Ölçüleri: Uzunluk: 74 mm, Genişlik: 18 mm, Metal Kalınlığı: 4 mm, Ağı.: 13,81 gr.

Tanım: Bronz, Koyu Yeşil Patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kare profilli halka ve saplama.

Ref.: Palagyi 1995, Abb.2/2.; Besuijen 2008, Pl.XV/8.59.

Dönemi: Roma Dönemi

3.6.3. Kenet

Kat. No: F17, s. 147

Eser: Kenet, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1255

Kod: AGN 9-1

Ölçüleri: Uzunluk: 72 mm, Yükseklik: 47 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 21,75 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. "Π" formunda kenet.

Ref.: Jakobi 1977, Pl.23-34; Ergeç 1998, Res.24

Dönemi: MS.4-7.yy.

Kat. No: F18, s. 147

Eser: Kenet, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1255

Kod: AGN 9-2

Ölçüleri: Uzunluk: 60 mm, Yükseklik: 29 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 15,43 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. "Π" formunda kenet.

Ref.: Jakobi 1977, Pl.23-34; Ergeç 1998, Res.24;

Dönemi: MS.4-7.yy.

3.7. MÜZİK VE SES ALETLERİ

3.7.1. Çalpara

Kat. No: G1, s. 148

Eser: Çalpara, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1380-1345

Kod: AOA 1

Ölçüleri: Çap: 58 mm, İç çapı: 26 mm, Kalınlık: 5 mm ,Ağ.: 67,53 gr

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Ortası çukur, disk formlu çalpara.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1778,1779,1785; Blinkenberg 1931, Kat. No:456; Comstock- Vermeule 1971, Kat. No:622; Pozzi 1989, Kat. No:127; Alicu vd. 1994, Pl.44/752; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:348; Luni-Gori 2001, Kat. No:161; Allison 2006, Kat. No:1708; Özer 2007, Res.3.24; Sönmez 2008, Şek.27.

Dönemi: MS.4-5.yy.

3.7.2. Çıngırak

Kat. No: G2, s. 149

Eser: Çıngırak, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 114 Mezarı

Kod: ADP 2

Ölçüleri: Yükseklik: 14 mm, Çap: 15 mm, Kalınlık: 1 mm

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Üst kısmında yuvarlak delikli tutamak. İç kısımda, çıngırak dilinin geçtiği halka. Dil noksan.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1840; Almagro 1953, No:5/1; Colt 1962, XXII/37; Riis 1969, Fig.32/8; Greiefenhagen 1975, Taf.79/2; Romualdi 1989, s.156, 197; Enckevort-Willems 1994, Fig.7; Unz-Deschler 1997, Taf.76/2353,2354,2355,2356; Unz-Deschler 1997, Kat. No:2354; Dusenbery 1998, s.1047, XS-496; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.193; Şimşek 2011, Kat. No:168; Demirer 2013, Kat. No:M9;

Dönemi: MS.2.yy.

Kat. No: G3, s. 149

Eser: Çıngırak, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 177 Mezarı.

Kod: AUH 9

Ölçüleri: Yükseklik: 32 mm, Çap: 24 mm, Ağı.: 3.67 gr

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Üst kısmında yuvarlak delikli tutamak. İç kısımda, çıngırak dilinin geçtiği halka. Dış yüzeyinde 3 adet kazıma yiv. Dil noksan.

Ref.: Colt 1962, XXII/37; Riis 1969, Fig.32/8; Waldbaum 1983, Kat. No:100; Dusenbery 1989, s.1047, XS-496; Romualdi 1989, s.156/197; Borell 1991, Taf.:54/150; Enckevort-Willems 1994, Fig.7; Unz-Deschler 1997, Taf.76/2353,2354,2355,2356; Unz-Deschler 1997, Kat. No:2055; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.193; Luni-Gori 2001, Kat. No:155; Zhuravlev 2003, Fig.:5/5; Liesen 2003, Abb.2/4; Ivanişeviç-Spehar 2005, Fig.7/2; Şahin 2010, Kat. No:K10-K11; Şimşek 2011, Kat. No:583; Ferrazzoli 2012, Pl.2/21; Gültekin 2012, Kat. No:151; Demirer 2013, Kat. No:M8; Khamis 2013, Kat. No:BR103;

Dönemi: MS.2.yy.

Kat. No: G4, s. 149

Eser: Çingirak, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1350-1260

Kod: BDC 28

Ölçüleri: Yükseklik: 12 mm, Çap: 18 mm, Metal Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 3,11 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dil noksan.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1837; Dusenbery 1989, s.1047, XS-496; Enckevort-Willems 1994, Fig.7; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.193; Luni-Gori 2001, Kat. No:159-160; Allison 2006, Kat. No:1567; Şimşek 2011, Kat. No:469,1064,1123,1124,1125; Demirer 2013, Kat. No:M12;

Dönemi: MS 4-5.yy

Kat. No: G5, s. 149

Eser: Çingirak, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: AYM 84

Ölçüleri: Yükseklik: 34 mm, Çap: 29 mm, Kalınlık: 2 mm, Askı Uzunluğu: 40 mm, Askı çapı: 16 mm, Askı Kalınlığı: 3 mm, Ağı.: 14.12 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Üst kısmında yuvarlak delikli tutamak. Dil noksan. Çingirak askısı mevcut.

Ref.: Colt 1962, XXII/37; Riis 1969, Fig.32/8; Waldbaum 1983, Kat. No:100; Dusenbery 1989, s.1047, XS-496; Romualdi 1989, s.156/197; Borell 1991, Taf.:54/150; Enckevort-Willems 1994, Fig.7; Unz-Deschler 1997, Taf.76/2353,2354,2355,2356; Unz-Deschler 1997, Kat. No:2055; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.193; Luni-Gori 2001, Kat. No:155; Zhuravlev 2003, Fig.:5/5; Liesen 2003, Abb.2/4; Ivanişeviç-Spehar

2005, Fig.7/2; Şahin 2010, Kat. No:K10-K11; Ferrazzoli 2012, Pl.2/21; Gültekin 2012, Kat. No:151; Demirer 2013, Kat. No:M8; Khamis 2013, Kat. No:BR103.

Dönemi: MS.5-6.yy.

Kat. No: G6, s. 149

Eser: Çingirak, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1345-1260

Kod: BBC 49

Ölçüleri: Yükseklik: 15 mm, Çap: 18 mm, Ağı.: 1.89 gr

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Üst kısmında yuvarlak delikli tutamak. İç kısımda, çingirak dilinin geçtiği halka. Dil noksan. Dış yüzeyde 3 adet kazıma yiv. Çingırağın üstteki halkası ve çingirak dili eksik.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1837; Dusenbery 1989, s.1047, XS-496; Enckevort-Willems 1994, Fig.7; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.193; Luni-Gori 2001, Kat. No:159-160; Allison 2006, Kat. No:1567; Şimşek 2011, Kat. No:469 Kat. No:469,1064,1123,1124,1125; Demirer 2013, Kat. No:M12.

Dönemi: MS.5-6.yy.

Kat. No: G7, s. 149

Eser: Çingirak, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1415

Kod: BEF 8

Ölçüleri: Yükseklik: 13 mm, Çap: 22 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 1,78 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dil noksan.

Ref.: Colt 1962, XXII-37; Riis 1969, Fig.32-8; Romualdi 1989, s.156, 197; Dusenbery 1989, s.1047, XS-496; Enckevort-Willems 1994, Fig.7; Unz-Deschler 1997, Taf.76-2353,2354,2355,2356; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.193; Luni-Gori 2001, Kat. No:159-160; Allison 2006, Kat. No:1567; Demirer 2013, Kat. No:M10.

Dönemi: MS.5-6.yy.

Kat. No: G8, s. 149

Eser: Çingirak, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: BYI 22

Ölçüleri: Yükseklik: 38 mm, Çap: 28 mm, Metal Kalınlığı: 3 mm, Ağı.: 14,04 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Üst kısmında yuvarlak delikli tutamak. İç kısımda, çingirak dilinin geçtiği halka. Dil mevcut.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1835; Richter 1915, Kat. No:1837; Colt 1962, XXII-37; Riis 1969, Fig.32-8; Romualdi 1989, s.156, 197; Dusenbery 1989, s.1047, XS-496; Enckevort-Willems 1994, Fig.7;Unz-Deschler 1997, Taf.76-2353,2354,2355,2356; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.193; Şahin 2011, Kat. No:1536; Demirer 2013, Kat. No:M11;

Dönemi: MS.5-6.yy.

Kat. No: G9, s. 150

Eser: Çingirak, Lev.XXXIV, Çiz.19.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1275-1265

Kod: BYO 1

Ölçüleri: Yükseklik: 11 mm, Çap: 14 mm, Metal Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 3,13 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Üst kısmında yuvarlak delikli tutamak. İç kısımda, çingirak dilinin geçtiği halka. Dil noksan. Yüzeyde yivler.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1837; Dusenbery 1989, s.1047, XS-496; Enckevort-Willems 1994, Fig.7; Kaufmann-Heinimann 1998, Abb.193; Luni-Gori 2001, Kat. No:159-160; Allison 2006, Kat. No:1567; Şimşek 2011, Kat. No:469, Kat. No:469,1064,1123,1124,1125; Demirer 2013, Kat. No:M12;

Dönemi: MS.5-7.yy.

3.8. AHŞAP KUTU VE AHŞAP MALZEME AKSAMLARI

3.8.1. Ahşap Kutu

Kat. No: H1, s. 151

Eser: Ahşap Kutu, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 72 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 68 mm, Genişlik: 57 mm, Metal

Kalınlığı: 1 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina Kondüsyonu düşük. Döküm. Dövme. Kırık. Karşılıklı iki levhadan oluşan kilit. Dört adet perçinle tutturulmuş, kareye yakın ön yüz, dikdörtgen formlu arka levha. Ön yüzde “L” formlu anahtar boşluğu ve dikdörtgen şeklinde sürgü deliği. Kilitin içerisinde anahtar şifresi. Bir ucu daralan enli plaka şeklinde kilit köprüsü.

Ref.: Gehrig 1978, Fig.240; Touchais 1980, Fig.75; Carington Smith 1982, Kat. No:81; Onurkan 1988, Kat.87,Kat.90; Drack 1990, Abb.211/46; Sivec 1995, Abb.1; Özkan-Erkanal 1999, Res.80; Schmauder-Willer 2004, Kat. No:15; Oransay 2006, Kat. No:J5; Baitinger-Völling 2007, Taf.56/632; Sharp 2011, Fig.63; Şimşek 2011, Kat. No:663;

Dönemi: MS 1.yy.ın sonları

Kat. No: H2, s. 152

Eser: Kilit Köprüsü, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 72 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 70 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bir ucu daralan enli plaka. Altında kilit kancası.

Dönemi:MS 1.yy.ın sonları

Kat. No: H3, s. 153

Eser: Zincir Tutamak, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 72 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk:

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm, Bükme. Ana halkaya bağlanmış, “8” formu bakılardan oluşan 4 adet zincir.

Ref.:Allison 2006, Kat. No:514

Dönemi:MS 1.yy.ın sonları.

3.8.2. Anahtar

Kat. No: H4, s. 153

Eser: Anahtar, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1380-1350

Kod:AHM 7

Ölçüleri: Uzunluk: 61 mm, Kalınlık: 2 mm, Delik Çapı: 7 mm, Ağı.:6,81 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Uç kısmında montaj deliği. Deliğin hemen altında bir silme. Arka kısmında 1 cm uzunluğunda bir çıkıntı.

Ref.: Besuijen 2008, Pl.IV/2.49.

Dönemi: MS.5-7.yy.

3.8.3. Kilit Aynası

Kat. No: H5, s. 153

Eser: Kilit Aynası, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1370-1350

Kod: AHJ 8

Ölçüleri: Uzunluk: 35 mm, Genişlik: 21mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.:

9.30 gr; Anahtar Delik: Yükseklik: 15 mm, Genişlik: 8 mm; Kare Delik: Yükseklik: 7 mm, Genişlik: 7 mm.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. "T" formu anahtar deliği. Anahtar deliğinin sütünde montaj deliği. Anahtar deliğinin etrafında kazıma çizgi süsleme.

Ref.: Waldbaum 1983, Kat. No:389; Gültekin 2012, Kat. No:41-42.

Dönemi: MS.5-7.yy.

3.8.4. Kilit Dili

Kat. No: H6, s. 154

Eser: Kilit Dili, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 26

Ölçüleri: Uzunluk: 58 mm, Genişlik: 10 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 10,60 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Her iki ucu daralan enli plaka. Orta kısımda iki adet ince uzun, 4 adet yuvarlak şifre boşluğu.

Ref.: Jacobi 1897, Taf.XXXXV/1,4; De Ridder 1915, Pl.IIX/3531; Davidson 1952, Kat. No:1003; Frere 1972, Fig.39/119; Frere 1984, Fig.19/170; Bedoyere 1989, Fig.69/d; Romualdi 1989, s.155; Drack 1990, Taf.32/60; Kohlert-Nemeth 1990, s.27; Fischer 1991, Abb.12/35; Sackett 1992, Pl.307/7-8; Alicu vd. 1994, Pl.9/48,50; Zampieri 1997, Kat.:199; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:364c; Simpson 2000, Pl.20/8; Baitinger-Völling 2007, Taf.57/656; Şahin 2010, Kat. No:İ9; Sharp 2011, Fig.62;

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.8.5. Kilit Köprüsü

Kat. No: H7, s. 154

Eser: Kilit Köprüsü, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1340-2300

Kod: AMA 17

Ölçüleri: Uzunluk: 87 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 29,81 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bir ucu daralan enli plaka. Altında kilit kancası. Arkada zincir bağlantısı. Görünen yüzde yivler. Orta kısmında yaprak motifi.

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: H8, s. 155

Eser: Kilit Köprüsü, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1490-1255

Kod: ASI 1

Ölçüleri: Uzunluk: 38 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.: 6,11 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Arka kısımda kilit dilinin girdiği çıkıntı. Görünen yüzünde büyük ve küçük konsantrik daireler.

Ref.: Ferrazzoli 2012, Pl.4/30; Demirer 2013, Kat. No:İ38.

Dönemi: MS.3-4.yy.

3.8.6. Mentşe Parçası

Kat. No: H9, s. 155

Eser: Mentşe Parçası, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı

Kod: ARF 2

Ölçüleri: Uzunluk: 29 mm, Çap:29 mm

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Çivi deliği. Görünen yüzde kazıma konsantrik daire süsleme.

Ref.: Waldbaum 1983, Kat. No:418; Şimşek 2011, Kat. No:961; Ferrazzoli 2012, Pl.4/30.

Dönemi: MS.6-7.yy.

3.8.7. Tutamak

Kat. No: H10, s. 156

Eser: Zincir Tutamak, Lev.XXXV, Çiz.20.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1265

Kod: BBI 297

Ölçüleri: Halka Çapı:26 mm, Zincir Kalınlığı: 20 mm,
Ağı.:7,53 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu kötü. Döküm, Bükme. Ana bir halkaya bağlanmış "8" formulu baklalardan oluşan iki adet zincir.

Ref.: Allison 2006, Kat. No:514

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.9. SÜS EŞYALARI

3.9.1. Bileklik

Kat. No: I1, s. 157

Eser: Bileklik, Lev.XXXVI, Çiz.21.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1290-1280

Kod: AMR 55

Ölçüleri: Genişlik: 38 mm, Kalınlık: 2 mm, Kaş Genişliği: 6 mm, Ağı.:4.32 gr

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Bileklik. Yassı. Kaşlı.

Dönemi: MS.4-6.yy.

3.9.2. Bilezik**Kat. No:** I2, s. 158

Eser: Bilezik, Lev.XXXVI, Çiz.21.

Buluntu Yeri: Nekropol, PM 2 Mezarı.

Kod: APN 3

Ölçüleri: Çap: 49 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 5.30 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık.Yuvarlak. İki ucu açık.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1124; Vulpe 1967, Pl XXVI/30;

Dönemi: MÖ.6-5.yy.

Kat. No: I3, s. 159

Eser: Bilezik, Lev.XXXVI, Çiz.21.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1505-1250

Kod:

Ölçüleri: Çap: 37 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Yuvarlak. İki ucu açık. Uçlar daha ince.

Ref.: Haspels 1951, Pl 41/6.

Dönemi: MS.3-5.yy.

Kat. No: I4, s. 159

Eser: Bilezik, Lev.XXXVI, Çiz.21.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1360-1260

Kod: BVH 21

Ölçüleri: Uzunluk: 60 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.:2,31 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Yuvarlak. İki ucu açık.

Ref.: Margreiter 1988, Taf.2/48;

Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: I5, s. 159

Eser: Bilezik, Lev.XXXVI, Çiz.21.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1380-1425

Kod: ALR 28

Ölçüleri: Çap: 58 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 9.55 gr

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Yuvarlak. Nispeten daha ince birleşme noktası.

Dönemi: MS 4-6.yy.

3.9.3. Fibula

Kat. No: I6, s. 161

Eser: Fibula, Lev.XXXVI, Çiz.21.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1540-2305

Kod: APR 35

Ölçüleri: Uzunluk: 32 mm, Genişlik: 26 mm, Ağı.: 7.50 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Orta kısmı baklava formu bir kesite sahip, kayık formu yay. Telin kendi etrafında iki defa döndürülmesiyle oluşmuş zemberek. İğne mevcut.

Ref.: Gürler 2004, Kat. No:9.

Dönemi: MÖ 8-7.yy.

Kat. No: I7, s. 162

Eser: Fibula, Lev.XXXVI, Çiz.21.

Buluntu Yeri: Nekropol, OM 1 Mezarı.

Kod: BDI 1

Ölçüleri: Uzunluk: 60 mm, Genişlik: 34 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 20,45 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Tutma noktasına doğru genişleyen yay. Çift yivli sırtla yükseltilmiş dış yüzey. Menteşenin pimi demir. Uç kısma doğru sivrilen iğne.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1059; Davidson vd. 1943, Fig.46/7; Davidson 1952, Pla.113/2166; Fingerlin 1972, Abb.8/7; Waldbaum 1983, Kat.No.681-682; Juliis 1985, Kat. No:314; Karageorghis 1985, Fig.139; Orghis 1985, Fig.139; De Bedoyere 1989, Fig.72/e; Fauduet 1992, Kat. No:405; Bayley-Butcher 1995, Fig.4/2; Zampieri 1997,

Kat.:114; Raubitschek 1998, Pl.36/205; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:225c; Zhuravlev 2003, Fig.:10/9; Allison 2006, Kat. No:1758; Khamis 2013, Kat. No:BR44;

Dönemi: MS 1.yy.

Kat. No: I8, s. 162

Eser: Fibula, Lev.XXXVI, Çiz.21.

Buluntu Yeri: Yüzey Buluntusu

Kod: AKL 3

Ölçüleri: Uzunluk: 63 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 4.04 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. İğne noksan.

Ref.: Vulpe 1967, Pl.XXIII/12; Cunliffe 1971, Fig.36/12; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:221.

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.9.4. Kemer Tokası

Kat. No: I9, s. 164

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: BVT 6

Ölçüleri: Uzunluk: 50 mm, Genişlik: 29 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 7,18 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Dikdörtgen formlu. Kemer dilinin takıldığı kısım nispeten ince.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:1078; Oransay 2000, Kat. No:106; Oransay 2006, Kat. No:B60; Khamis 2013, Kat. No:BR41.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: I10, s. 164

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Yüzey Buluntusu.

Kod: BVC 9

Ölçüleri: Genişlik: 24 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 2,7 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. At nalı formu. Yassı levha, pim delikleri mevcut.

Ref.: D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/3; Szirmai 1995, Kat.No.18; Gassner 1997, Taf.70/919; Unz-Deschler 1997, Kat. No:2045; Simpson 2000, Pl.25/15; Thomas 2003, Ei-5; James 2004, Kat. No:63;

Tarih: MS-3-4 yy.

Kat. No: I11, s. 164

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1380-1240

Kod: BVV 4

Ölçüleri: Genişlik: 35 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 6,51 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. At nalı formu. Yassı levha, pim delikleri mevcut.

Ref.: D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/3; Szirmai 1995, Kat.No.18; Gassner 1997, Taf.70/919; Unz-Deschler 1997, Kat. No:2045; Thomas 2003, Ei/5; James 2004, Kat. No:63;

Dönemi: MS-3-4 yy.

Kat. No: I12, s. 164

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZI 19

Ölçüleri: Genişlik: 29 mm, Uzunluk: 48 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.:6,75 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Oval halka. Ortasında bükülmüş kemer dili.

Ref.: Bieber 1915, LVII/509; Miller 1976, Pl.37/d; Waldbaum 1983, Kat. No:709; Miller 1988, Pl.3/d; Oransay 2006, Kat. No:B55;

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: I13, s. 164

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1350-1260

Kod: BEG 16

Ölçüleri: Uzunluk:27 mm, Genişlik: 20 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.: 3,10 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Kemer tokasının kemere applike edilen parçası. Elips formda perçim. Kemer tokasını geçtiği menteşe bölümü kırık.

Ref.: Waldbaum 1983, Pl.44/709; Demirer 2013, Kat. No:B13.

Dönemi: MS.3-5.yy.

Kat. No: I14, s. 164

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1350-1260

Kod: BCN 54

Ölçüleri: Uzunluk:25 mm, Genişlik: 19 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.: 0.8 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Kemer tokasının kemere applike edilen parçası. Elips formda perçim. Kemer tokasını geçtiği menteşe bölümü kırık.

Ref.: Waldbaum 1983, Pl.44/709; Demirer 2013, Kat. No:B13.

Dönemi: MS.3-5.yy.

Kat. No: I15, s. 165

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1375-1430

Kod: AJA 22

Ölçüleri: Genişlik: 20 mm, Uzunluk: 30 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.:6,26 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Oval halka. Ortasında bükülmüş kemer dili.

Ref.: Miller 1976, Pl.37-d; Oransay 2006, Kat. No:B58; Bishop-Coulston 2009, Fig.118/5.

Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: I16, s. 165

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1275

Kod: AKF 17

Ölçüleri: Uzunluk: 51 mm, Genişlik: 28 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:9,11 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. İki bölümlü. Kemer kayışına monte edilen levha. Levha üzerinde iki adet tutturma deliği. Ortasında bükülmüş kemer dili.

Ref.: Richter 1915, No:1079; Jakobi 1977, Taf.4/11; Oldenstein 1977, Taf.77/1034,1035; Waldbaum 1983, Pl.44/709; Krekoviç 1994, Fig.5-7; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:473; Bishop-Coulston 2009, Fig.137/5; Demirer 2013, Kat. No:B13;

Dönem: MS 4-5 yy.

Kat. No: I17, s. 165

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1255

Kod: AGL 7

Ölçüleri: Yükseklik: 24 mm, Genişlik:19 mm, Kalınlığı: 3 mm, Ağı.: 3,24 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Üst kısmı üçgen şeklinde, elips formlu halka. Daha ince dil takılan bölüm.

Ref.: Oldenstein 1977, Taf.77/1034-1036; Harrison 1986, Kat. No:554; Lightfoot 2003, Res.9/d; Demirer 2013, Kat. No:B19.

Dönemi: MS.6-7.yy.

Kat. No: I18, s. 165

Eser: Kemer Tokası, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Yüzey Buluntusu

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 48 mm, Genişlik: 29 mm, Halka Çapı: 15 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 22,60 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kafatası formda. Dört adet kulak şeklinde çıkıntı. Yedi adet süsleme amaçlı delik. Kemer kayışının içinden geçtiği oval bir halka.

3.9.5. Kemer Ucu

Kat. No: I19, s. 166

Eser: Kemer Ucu, Lev.XXXVII, Çiz.22.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1375-1345

Kod: AOC 1

Ölçüleri: Uzunluk: 59 mm, Genişlik: 16 mm, Kalınlık: 1 mm, Delik Çapı: 5 mm, Ağı.: 13,95 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm, Dövme. Kırık. Ortadan ikiye katlanmış simetrik levha. Üzerinde 3 adet eşit çapta delik.

Ref.: Bitner-Wroblewska,Kontny 2006, Fig.8/16.

Dönemi: MS-5-6 yy.

3.9.6. Kolye

Kat. No: I20, s. 166

Eser: Kolye, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 141 Mezarı.

Kod: AJO 8

Ölçüleri: Bronz Halka: Çap:36 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.:5,18 gr.

Terrakotta Boncuk: Çap: 11 mm.

Terrakotta Boncuk Teli: Çap: 15 mm, Kalınlık: 1 mm

Tanım: Bronz, Terrakota. Koyu yeşil patina. Konüsyonu düşük. Uç kısımları birbiri etrafında sarılarak halka kapatılmış halka. Üç adet terrakotta boncuk.

Ref.: McFadden 1946, Pl.XLV/115,116.

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: I21, s. 167

Eser: Kolye, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 115 Mezarı.

Kod: AMG 3

Ölçüleri: Çap 12 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.: 0.54 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu kötü. Döküm. Üzerinde askı deliği bulunan sikke.

Ref.: Faudet 1992, Kat. No:1087; Şimşek 2011, Kat. No:371.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: I22, s. 167

Eser: Kolye, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AGA 6

Ölçüleri: Bronz Halka: Çap:15 mm, Kalınlık:2 mm, Ağı.: 1,45 gr.

Cam Halka: Çap: 12 mm, Kalınlık: 4 mm.

Tanım: Bronz, Cam. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Birbirine geçmiş biri bronz, biri cam iki halka.

Dönemi: MS-5-6 yy.

3.9.7. Küpe

Kat. No: I23, s. 168

Eser: Küpe, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, L 4 Mezarı

Kod: ASZ 4

Ölçüleri: Çap: 17 mm, Halka Kalınlığı: 4 mm, Ağı.: 2.73 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bir adet terrakota boncuğa sahip, çan formu küpe.

Ref.: Almagro 1953, Inh.Mar.No:59; Karageorghis 1970, Pl.CXLVI/4; Spier 1992, Kat. No:30-43; Boardman 2001, s.155, Fig.198/F; Amore 2005, Fig.130; Gaitzsch 2005, Taf.56/ V29, V41; Gaitzsch 2005, Kat. No:V41; Demir 2008, Res.13/F.

Dönemi: MÖ. 6.yy.

Kat. No: I24, s. 168

Eser: Küpe, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, L 4 Mezarı.

Kod: ASZ 5

Ölçüleri: Yükseklik:19 mm, Genişlik: 13 mm, Tel Kalınlığı : 2 mm, Ağı.:0,86 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Çan formu küpe.

Ref.: Almagro 1953, Inh.Mar.No:59; Karageorghis 1970, Pl.CXLVI/4; Spier 1992, Kat. No:30-43; Boardman 2001, s.155, Fig.198/F; Amore 2005, Fig.130; Gaitzsch 2005, Taf.56/ V29, V41; Gaitzsch 2005, Kat. No:V41; Demir 2008, Res.13/F.

Dönemi: MÖ. 6.yy.

Kat. No: I25, s. 168

Eser: Küpe, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 87 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 38 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.:2,13 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bükme. Bükülerek halka formu verilmiş, her iki ucu sivri tel.

Ref.: Oransay 2006, Kat. No:B36;

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: I26, s. 169

Eser: Küpe, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 53

Ölçüleri: Çap: 24 mm, Kalınlık 3 mm, Ağı.: 0.57 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Her iki ucu sivri küpe. Bir tarafta kanca şeklinde, dışa doğru çıkıntı.

Ref.: Miller 1980, Pl.43/a;

Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: I27, s. 169

Eser: Küpe, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 50

Ölçüleri: Çap: 23 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 0.75 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Halka şeklinde bükülerek verilmiş form. Bir ucu halka, diğer ucu sivri.

Ref.: Waldbaum 1983, Kat. No:737; Oransay 2000, Kat. No:89;

Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: I28, s. 169

Eser: Küpe, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 64

Ölçüleri: Çap: 25 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 1.46 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Halka şeklinde bükülerek verilmiş form. Bir ucu halka, diğer ucu sivri.

Ref.:Oransay 2006, Kat. No:B39; Şimşek 2011, Kat. No:1094;

Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: I29, s. 169

Eser: Küpe, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1275-1265

Kod: BBJ 10

Ölçüleri: Uzunluk: 29 mm, Genişlik: 27 mm, Kalınlık: 8 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 4,35 gr.

Halka: Genişlik: 17 mm, Kalınlık: 1 mm.

Büyük Yuva: Uzunluk: 7 mm, Genişlik: 5 mm

Küçük Yuva: Uzunluk: 4 mm, Genişlik: 5 mm.

Tanım: Gümüş kaplama bronz. Açık yeşil patina. Kondüyonu iyi. Döküm. Kırık. Karşılıklı getirilmiş iki levhadan oluşan, içi boş, kayık formu küpe. Alt kısmında, ön ve arka yüzünde taş yuvaları. Alt kısmında dikdörtgen, ön ve arka yüzde yuvarlak yuva. Alt kısmında bulunan 3 adet yuva içerisinde cam boncuk. Ön ve arka yüzünde yer alan 6

yuvadan 4 tanesi boş. Dolu yuvalardan bir tanesinde siyah bir taş, diğerinde cam boncuk. Küpe halkası şeklinde bir menteşe.

Ref.: Davidson 1952, Kat. No:2045; Ergil 1983, Kat. No:154;

Dönemi: MS 9-11.yy.

3.9.8. Toka

Kat. No: I30, s. 170

Eser: Toka, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, L 2 Mezarı.

Kod: AIR 3

Ölçüleri: Uzunluk: 179 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 9.70 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Baş kısmı düz. Baş kısımdan uca doğru sivrilmekte.

Dönemi: MÖ. 6.yy.

Kat. No: I31, s. 170

Eser: Toka, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: AYM 83

Ölçüleri: Çap: 26 mm,Halka Kalınlığı: 3 mm, Ağı.: 5.99 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Dairesel halka. İki ucu yassı bir şekilde birbiri üstüne binen sıkma bölümü.

Ref.: Gjerstad vd. 1935, Pl.XLIV/25.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: I32, s. 170

Eser: Toka, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod:

Ölçüleri: Çap: 25 mm,Halka Kalınlığı: 4 mm, Ağı.: 5,95 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Dairesel halka. İki ucu yassı bir şekilde birbiri üstüne binen sıkma bölümü.

Ref.: Gjerstad vd. 1935, Pl.XLIV/25

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.9.9. Yüzük

Kat. No: I33, s. 172

Eser: Yüzük, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, L 4 Mezarı.

Kod: ASZ 4

Ölçüleri: Yükseklik:24 mm, Genişlik: 20 mm, Tel Kalınlığı : 2 mm, Terrakota Boncuk
Çapı: 16 mm, Ağı.: 3,29 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kaş kısmına doğru incelen dairesel halka. Baklava formunda kaş bölümü

Ref.: Karageorghis 1970, Pl.CXLVI/4; Gaitzsch 2005, Taf.56/ V29,V41.; Gaitzsch 2005, Kat. No:V41.

Dönemi: MÖ. 6.yy.

Kat. No: I34, s. 172

Eser: Yüzük, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 5 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 20 mm. Kalınlık: 1 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Yassı halka. Kaş bölümünde elips formlu cam taş.

Ref.: Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:22.

Dönemi: MÖ 1.yy-MS 1.yy.

Kat. No: I35, s. 173

Eser: Yüzük, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 112 Mezarı

Kod: ADN 2-1

Ölçüleri: Çap: 19 mm, Taş Çapı: 8 mm, Kaş Kalınlığı: 2 mm, Halka Kalınlığı: 1 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Dairesel halka. Negatif figür işlenmiş akik yüzük taşı mevcut.

Ref.: Form Açısından: Henig 1994, Kat. No:323; Konuk-Arslan 2000, Kat.145; Demir 2008, Kat. No:27;

Figür Açısından: Brandt 1970, Taf.187/2165; Brandt-Krug-Gercke-Schmidt 1972, Taf.327/3475; Henig 1978, App.195,196; Maaskant-Kleibrink 1978, Kat. No:1024a; Platz-Horster, Luckert 1984, Taf.31/127; Garcia 1990, Cat.469; Spier 1992, Kat. No:327,394; Pl.XIII/403; Demir 2008, Kat. No:71;

Dönemi: MS 2.yy.

Kat. No: I36, s. 173

Eser: Yüzük, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1255

Kod: AHO 14

Ölçüleri: Çap: 20 mm, Halka Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 1.4 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Dairesel halka. Kaş kısmında iki yuvarlak süsleme.

Ref.: Form Açısından: Özgülner 2007, Kat.48.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: I37, s. 173

Eser: Yüzük, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: BBC 18

Ölçüleri: Çap: 20 mm, Halka Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 1,20 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm.Yassı halka. Elips şeklinde kaş bölümü. Kaşın üstünde kazıma çizgilerle kollarının ucunda nokta bezeme olan haç motifi.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: I38, s. 174

Eser: Yüzük, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1380-1430

Kod: AKS 5

Ölçüleri: Çap: 23 mm,Halka Kalınlığı: 1 mm, Kaş Çapı: 12 mm, Kaş Yüksekliği: 4 mm, Ağı.: 2.66 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Dairesel halka. Yuvarlak formlu kaş formu. Kaş bölümünde, kollarının uç kısımlarında ve tam ortasında nokta olan haç motifi.

Dönemi: MS 5-6.yy.

Kat. No: I39, s. 174

Eser: Yüzük, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1375-1410

Kod: BAA 27

Ölçüleri: Çap: 24 mm, Halka Kalınlığı: 2 mm, Kaş Yüksekliği: 3 mm, Ağı.: 7,59 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Dairesel halka. Elips şeklinde, süslemesiz kaş bölümü. İki ucu daha ince cidarlı bir köprüyle birleştirilmiş yüzük halkası.

Ref.: Marshall 1968, Pl.XVII/591.

Dönemi: MS 5-6.yy.

Kat. No: I40, s. 174

Eser: Yüzük, Lev.XXXVIII, Çiz.23.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1260

Kod: BBC 45

Ölçüleri: Çap: 22 mm, Halka Kalınlığı: 3 mm, Ağı.: 2,18 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. İki ucu sivrilerek sona eren dairesel halka.

Ref.: Allison 2006, Kat. No:1927; Kara vd. 2013, Şek.15.

Dönemi: MS 5-6.yy.

3.10. YAZI ARAÇLARI

3.10.1. Mürekkep Hokkası

Kat. No: J1, s. 176

Eser: Mürekkep Hokkası, Lev.XXXIX, Çiz.24.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1550-2295

Kod: AJL 3

Ölçüleri: Çap: 30 mm, Yükseklik: 42 mm, Delik Çapı: 10 mm, Kalınlık: 1 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Tüp şeklinde muhafaza kabı. Yuvarlak formda. Altı kapalı, üst kısmında delikli bir kapak.

Ref.: Fremersdorf 1926, Abb.1-14; Vermeule 1971, Kat. No:485; Gehrig 1978, Fig.300-302; Raev 1978, Taf.9/2; Chavane 1990, Pl.XIII/393,396; Simion 1995, Fig.1/4,5; Comstock-Koster 1997, Kat. No:127; Yıldız 2000, Res.122; Şahin 2010, Kat. No:F5; Şimşek 2011, Kat. No:452,721.

Dönemi: MS 1-2.yy.

Kat. No: J2, s. 176

Eser: Mürekkep Hokkası, Lev.XXXIX, Çiz.24.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1550-2295

Kod:AJL 3

Ölçüleri: Çap: 30 mm, Kalınlık: 1 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Tüp şeklinde muhafaza kabı. Yuvarlak formda. Altı kapalı, üst kısmında delikli bir kapak.

Ref.: Fremersdorf 1926, Abb.1-14; Vermeule 1971, Kat. No:485; Gehrig 1978, Fig.300-302; Raev 1978, Taf.9/2; Chavane 1990, Pl.XIII/393,396; Simion 1995, Fig.1/4,5; Comstock-Koster 1997, Kat. No:127; Yıldız 2000, Res.122; Şahin 2010, Kat. No:F5; Şimşek 2011, Kat. No:452,721;

Dönemi: MS 1-2.yy.

3.10.2. Stylus

Kat. No: J3, s. 177

Eser: Stylus, Lev.XXXIX, Çiz.24.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 192

Ölçüleri: Uzunluk: 160 mm , Keskin Ağız Genişliği: 9 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 19,34 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bir ucu sivri, diğer ucu bıçak ağız formunda.

Ref.: Goldman 1950, Fig.264/20; Davidson 1952, Kat. No:1353; Manning 1985, Pl.35/9; Jackson-Niece 1986, Res.3/26; Alicu vd. 1994, Pl.18/124; Raubitschek 1998,

Pl.62/386; Oransay 2000, Kat. No:246; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:668; Baykan 2009, Kat. No:185; Şahin 2010, Kat. No:F2;

Dönemi: MS.2-3.yy.

3.11. DİĞER

3.11.1. Aplik

Kat. No: K1, s. 178

Eser: Aplik, Lev.XXXIX, Çiz.24.

Buluntu Yeri: Nekropol, UM 14 Mezarı.

Kod: AIP 2

Ölçüleri: Kalınlık: 0.5 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu Düşük. Döküm. Kırık. Repusse teknikte yapılmış içte yumurta, hemen üzerinde lotus-palmet dizisine sahip levha kapak.

Dönemi: MÖ 5.yy.

Kat. No: K2, s. 178

Eser: Aplik, Lev.XXXIX, Çiz.24.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 151 Mezarı.

Kod: AMI 7

Ölçüleri: Uzunluk: 27 mm, Genişlik: 10 mm, Kalınlık: 7 mm Ağı.: 4.44 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Khiton giymiş ayakta duran kadın figürü. Dirsekten yukarı doğru kırılan kol. Ağzına doğru kaldırmış sağ el. Sağ elinde bir nesne tutmakta.

Ref.: Wolmant 2002, BC24.

Dönemi: MS.2. yy.

Kat. No: K3, s. 178

Eser: Aplik, Lev.XXXIX, Çiz.24.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 18 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 70 mm, Kalınlık: 1 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Dövme. Daire form. Ortada bir adet büyük, kenarlarında 4 adet küçük delik.

Ref.: Gültekin 2012, Kat. No:59.

Dönemi: MS 1-2.yy.

Kat. No: K4, s. 178

Eser: Aplik, Lev.XXXIX, Çiz.24.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 25

Ölçüleri: Uzunluk: 99 mm, Genişlik: 56 mm, Kalınlık: 0.8 mm, Delik Boyutu: 4 mm, Ağı.:16,17 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu Düşük. Döküm. Kırık. Dikdörtgen bir levha üzerinde kare formulu bağlantı delikleri.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: K5, s. 178

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 40

Ölçüleri: Çap: 46 mm, Kalınlık: 3 mm

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Yuvarlak formlu levha. Ortasında daire şeklinde aplik deliği.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: K6, s. 179

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1255

Kod: AHO 16

Ölçüleri: Uzunluk: 25 mm, Genişlik:20 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.:0,44 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Daire şeklin baş kısmı.

Ref.: Gaitzsch 1984, Cat:41, Abb.1-G.

Dönemi: MS 3-4.yy.

Kat. No: K7, s. 179

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1440

Kod: BEI 10

Ölçüleri: Uzunluk: 38 mm, Genişlik: 14 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağırlık: 9,58 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Baş kısmı topuz, alt kısma sivri form. Arkasında üçgen şeklinde saplama kısmı.

Ref.: Davidson 1952, Kat. No:843.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K8, s. 179

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1510-1240

Kod: BCS 6

Ölçüleri: Uzunluk: 26 mm, Genişlik: 12 mm, Kalınlık: 1 mm,
Ağırlık: 2.50 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Baklava dilimi şeklinde bölümün her iki tarafında kollar, baş kısmında ise topuz. Alt kısmında perçim, levhanın arası boş.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K9, s. 179

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 59

Ölçüleri: Uzunluk: 31 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.:1,39 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Baklava dilimi form.

Ref.: Luni-Gori 2001, App.118; James 2004, Kat. No:233.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K10, s. 179

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1385-1350

Kod: AOB 1

Ölçüleri: Çap:37 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 7.62 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Kırık. Döküm. Reposse teknikte özel isim darp edilmiş daire formlu levha. Levhanın etrafında bronz bir bant. Levhanın ortasında aplik deliği.

Yazıt: ΛΕΟΝ

Dönemi: MS 4-6.yy.

Kat. No: K11, s. 179

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1425

Kod: AOR 23

Ölçüleri: Genişlik: 29, Yükseklik: 18 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 16,80 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Alt kısımda kurşun dökülen yerlerin izi halka şeklinde.

Ref.: Chirila 1972, Pl.LXXV/1,2.

Dönemi: MS 4-6.yy.

Kat. No: K12, s. 179

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1440

Kod: BEI 3

Ölçüleri: Uzunluk: 36 mm, Genişlik: 8 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağırlık: 2.47 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Uç kısma doğru sivrilmekte. Daire şeklinde bükülmüş baş kısım.

Dönemi: MS 5-6.yy.

Kat. No: K13, s. 179

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1440

Kod: BEI 11

Ölçüleri: Uzunluk: 51 mm, Genişlik: 7 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağırlık: 4,49 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kırık. Ortadan bükülmüş, bir ucu kesik, bir ucu sivri şerit levha. İç yüzeyinde yan yana dizilmiş konsantrik daire motifi.

Dönemi: MS 5-6.yy.

Kat. No: K14, s. 180

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1255-1485

Kod: APK 5

Ölçüleri: Çap: 34 mm, Kalınlık: 0.5 mm, Ortadaki Delik Çap: 3.5 mm, Kenardaki Delikler Çap: 2 mm, Ağı.:3,46 gr

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Dövme. Daire forma sahip levha. Ortada bir adet büyük, kenarlarında 4 adet küçük delik.

Ref.: Gültekin 2012, Kat. No:59.

Dönemi: MS 6-7.yy.

Kat. No: K15, s. 180

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1250-1295

Kod: BES 1

Ölçüleri: Uzunluk: 32 mm, Çap: 20 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağırlık: 2.30 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Ezik. Konik forma sahip, her iki ucunda yuvarlak applike delikleri. Üst kısmında daire şeklinde süsleme, gövde kısmında yukardan aşağıya şeritle ve şeritlerin içerisinde daire süslemeleri.

Dönemi: MS.7-8. yy.

Kat. No: K16, s. 180

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Nekropol, A4D Açması

Kod: AET

Ölçüleri: Çap: 25 mm, Ağı.: 2.44 gr

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina Döküm. Disk formu levha.

Dönemi: Roma İmparatorluk Dönemi.

Kat. No: K17, s. 180

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Nekropol, karolaj 1535-2290

Kod: AYS 2

Ölçüleri: Genişlik: 54 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağırlık: 9,48 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kırık. Kondüsyonu düşük. Dış bükey, daire form. Ortasında aplik deliği. Alt kısımda içe doğru bükülmüş kanca.

Dönemi: Roma İmparatorluk Dönemi.

Kat. No: K18, s. 180

Eser: Aplik, Lev.XL, Çiz.25.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1550-2300

Kod: AJI 4

Ölçüleri: Çap: 24 mm, Yükseklik: 15 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.:9,49 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patine. Kırık. Kondüsyonu düşük. İç kısımda aplik kurşunu.

Ref.: Davidson 1952, Pl.71/1018-1020; Allison 2006, Kat. No:818.

Dönemi: Roma İmparatorluk Dönemi.

3.11.2. Çuvaldız

Kat. No: K19, s. 181

Eser: Çuvaldız, Lev.XLI, Çiz.26.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 13 Mezarı.

Kod: AYT 1

Ölçüleri: Uzunluk: 79 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 1.08 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Sicim deliği ince uzun formlu. Baş kısmı yuvarlak ve ucu sivri.

Ref.: Jacobi 1897, Taf.XXXXVIII/10; Holth 1919, Pl.II/10; Deonna 1938, Fig.296/B1140; Davidson 1952, Kat. No:1241-1245; Plough vd 1969, Fig.28/2; Riis

1969, Fig.28/2; Waldbaum 1983, Pl.17/230; Szirmai 1995, Kat.No.16; Baitinger-Völling 2007, Taf.15/137; Baykan 2009, Kat.238,247,249; Demirer 2013, Kat. No:K33;

Dönemi: MÖ 5.yy.

Kat. No: K20, s. 181

Eser: Çuvaldız, Lev.XLI, Çiz.26.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 88 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 67 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Yuvarlak metal. Sicim deliği kırık. Ucu sivri.

Ref.: Jacobi 1897, Taf.XXXVIII/10; Holth 1919, Pl.II/10; Deonna 1938, Fig.296/B1140; Davidson 1952, Kat. No:1241-1245; Plough vd 1969, Fig.28/2; Riis 1969, Fig.28/2; Waldbaum 1983, Pl.17/230; Szirmai 1995, Kat.No.16; Baykan 2009, Kat.238,247,249; Demirer 2013, Kat. No:K33;

Dönemi: MS 1.yy.

Kat. No: K21, s. 182

Eser: Çuvaldız, Lev.XLI, Çiz.26.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 187 Mezarı.

Kod: BVN 7

Ölçüleri: Uzunluk: 60 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 1.75 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Kırık. Döküm. Sicim deliği kırık. İki noktadan bükülmüş.

Ref.: Riis 1969, Fig.28/2; Baykan 2009, Kat.:252; Baykan 2012, Kat. No:249.

Dönemi: MS 1-2.yy.

Kat. No: K22, s. 182

Eser: Çuvaldız, Lev.XLI, Çiz.26.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1255

Kod: ATF 19

Ölçüleri: Uzunluk: 88 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 1.35 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Sicim deliği ince uzun formlu. Baş kısmı küt ve ucu sivri.

Ref.: Jacobi 1897, Deonna 1938, Fig.296/B1140; Davidson 1952, Kat. No:1241-1245; Plough vd 1969, Fig.28/2; Szirmai 1995, Kat.No.16; Baykan 2009, Kat.238,247,249; Demirer 2013, Kat. No:K33.

Dönemi: MS 3-4.yy.

Kat. No: K23, s. 182

Eser: Çuvaldız, Lev.XLI, Çiz.26.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZI 23

Ölçüleri: Uzunluk: 56 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 0.54 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Kavisli.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: K24, s. 182

Eser: Çuvaldız, Lev.XLI, Çiz.26.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1360

Kod: BBC 16

Ölçüleri: Uzunluk: 75 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 1.58 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Orta kısmından bükülmüş. Baş kısmı küt, ucu sivri.

Ref.: Waldbaum 1983, Kat. No:234.

Dönemi: MS 4-5.yy.

3.11.3. Haç

Kat. No: K25, s. 182

Eser: Haç, Lev.XLI, Çiz.26.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1255-1510

Kod: ALA 1

Ölçüleri: Uzunluk: 37 mm, Genişlik: 21 mm, Kalınlık: 3 mm,

Ağı.: 6.65 gr.

Tanım: Bronz. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Sicim deliği noksan. Haçın kollarında ve merkezinde nokta bezeme.

Ref.: Davidson 1952, Kat. No:2076; Harrison 1986, Kat. No:623; Özgülner 2007, Kat. No:K54.

Dönemi: MS 6-8.yy.

3.11.4. Halka

Kat. No: K26, s. 183

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 8 Mezarı.

Kod: AAV 3-1

Ölçüleri: Çap: 19 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:4,52 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Yuvarlak halka metali. Halkada bağlantı parçası.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXIII/916; De Juliis 1985, s.468,CXXII/6; Drack 1990, Taf.49/247; Sivec 1995, Abb.1; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998, Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:343b; Delemen 2004, Res.101; Schmauder-Willer 2004, Kat. No:22.4.1-4; Gaitzsch 2005, Kat. No:Ö10; Şenyurt-Akçay-Kamış 2005, Res.76,77; Şahin 2010, Kat. No:İ22-İ23,İ24-İ25; Khamis 2013, Kat. No:BR122.

Dönemi: MÖ 3.yy.

Kat. No: K27, s. 183

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 8 Mezarı.

Kod: AAV 3-2

Ölçüleri: Çap: 18 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 3,87.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Yuvarlak halka metali. Halkada bağlantı parçası.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXIII/916; De Juliis 1985, s.468,CXXII/6; Drack 1990, Taf.49/247; Sivec 1995, Abb.1; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998, Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:343b; Delemen 2004, Res.101; Schmauder-

Willer 2004, Kat. No:22.4.1-4; Gaitzsch 2005, Kat. No:Ö10; Şenyurt-Akçay-Kamış 2005, Res.76,77; Şahin 2010, Kat. No:İ22-İ23,İ24-İ25; Khamis 2013, Kat. No:BR122;

Dönemi: MÖ 3.yy.

Kat. No: K28, s. 183

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 5 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 16 mm. Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXII/833-837; D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/5; Drack 1990, Taf.49/264; Alicu vd. 1994, Pl.12/68; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998, Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344a; Allison 2006, Kat. No:91/2; Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:21; Besuijen 2008, Pl.XV/9.6; Khamis 2013, Kat. No:BR110;

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: K29, s. 183

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 5 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 16 mm. Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXII/833-837; D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/5; Drack 1990, Taf.49/264; Alicu vd. 1994, Pl.12/68; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998,

Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344a; Allison 2006, Kat. No:91/2; Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:21; Besuijen 2008, Pl.XV/9.6; Khamis 2013, Kat. No:BR110;

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: K30, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 161 Mezarı.

Kod: AOM 3

Ölçüleri: Çap: 20 mm,Halka Kalınlığı: 3 mm, Ağı.: 1.60 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXII/833-837; Drack 1990, Taf.49/265; Alicu vd. 1994, Pl.13/80; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998, Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344f; Allison 2006, Kat. No:91/2; Besuijen 2008, Pl.XV/9.6; Gültekin 2012, Kat. No:137; Khamis 2013, Kat. No:BR109;

Dönemi: MS.1-2. yy.

Kat. No: K31, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 87 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 27 mm. Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Yassı halka.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXII/833-837; D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/5; Drack 1990, Taf.49/264; Alicu vd. 1994, Pl.12/68; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998,

Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344a; Allison 2006, Kat. No:91/2; Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:21; Besuijen 2008, Pl.XV/9.6; Khamis 2013, Kat. No:BR110;

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: K32, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 44

Ölçüleri: Çap: 18 mm, Kalınlık: 3 mm.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Dairesel halka.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXII/833-837; Drack 1990, Taf.49/265; Alicu vd. 1994, Pl.13/80; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998, Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344f; Allison 2006, Kat. No:91/2; Besuijen 2008, Pl.XV/9.6; Gültekin 2012, Kat. No:137; Khamis 2013, Kat. No:BR109;

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: K33, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZI 330

Ölçüleri: Çap: 12 mm, Halka Kalınlığı: 3 mm, Ağı.: 0.77 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kırık. Kondüsyonu düşük.

Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344d; Şimşek 2011, Kat. No:440; Khamis 2013, Kat. No:BR133;

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: K34, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1360-1350

Kod: AFM 6

Ölçüleri: Dış Çap: 29 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 6.92 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXII/833-837; Drack 1990, Taf.49/261; Alicu vd. 1994, Pl.12/69; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998, Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344f; Allison 2006, Kat. No:91/2; Besuijen 2008, Pl.XV/9.6; Şimşek 2011, Kat. No:440; Khamis 2013, Kat. No:BR109.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K35, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1255

Kod: AGF 12

Ölçüleri: Çap: 22 mm,Halka Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 1.08 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Besuijen 2008, Pl.XV/9.7.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K36, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1290-1275

Kod: AMM 13

Ölçüleri: Çap: 17 mm,Halka Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 0.80 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm.

Dairesel halka.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:LXII/833-837; Drack 1990, Taf.49/277; Alicu vd. 1994, Pl.12/68; Zampieri 1997, Kat.:212-214; Raubitschek 1998, Pl.14/60; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344h; Allison 2006, Kat. No:91/2; Besuijen 2008, Pl.XV/9.6; Khamis 2013, Kat. No:BR119;

Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: K37, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1255

Kod:

Ölçüleri: Çap: 23 mm,Halka Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 1.12 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Drack 1990, Taf.49/266; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344a; Khamis 2013, Kat. No:BR116.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K38, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1435

Kod: BBN 6

Ölçüleri: Çap: 20 mm, Halka Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 1.18 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşüktür. Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Alicu vd. 1994, Pl.13/87; Khamis 2013, Kat. No:BR116;

Dönemi: MS 5-6.yy.

Kat. No: K39, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1250-1485

Kod: AFV 19

Ölçüleri: Çap: 19 mm, Halka Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 1.1 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kırık. Kondüsyonu düşük. Döküm. İki ucu açık, dairesel halka.

Ref.: Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344e; Khamis 2013, Kat. No:BR123.

Dönemi: MS 6-8.yy.

Kat. No: K40, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1495-1255

Kod: AHY 1

Ölçüleri: Çap: 24 mm,Halka Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 2,33 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dairesel halka.

Dönemi: MS 6-8.yy.

Kat. No: K41, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1505-1240

Kod: BUZ 1

Ölçüleri: Çap: 20 mm, Halka Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 1,92 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Dairesel halka.

Dönemi: MS 6-8.yy.

Kat. No: K42, s. 184

Eser: Halka, Lev.XLII, Çiz.27.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZU 8

Ölçüleri: Çap: 33 mm,Halka Kalınlığı: 6 mm, Ağı.: 5.23 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Dairesel halka.

Ref.: Robinson 1941, Pl.LXII/835; D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/5; Drack 1990, Taf.49/260; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:344c; Gültekin 2012, Kat. No:135; Şimşek 2011, Kat. No:439; Khamis 2013, Kat. No:BR118;

Dönemi: MS.9-11.yy.

3.11.5. Kanca

Kat. No: K43, s. 184

Eser: Kanca, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1270

Kod: BYI 23

Ölçüleri: Uzunluk: 31 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.: 1 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patına. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kare profilli tel.

Ref.: Deonna 1938, Fig.166; Davidson 1952, Kat. No:1450; Comstock-Vermaule 1971, Kat. No:609; Chavane 1975; Pl.22/210; Waldbaum 1983, Kat. No:600,944; Harrison 1986, Kat. No:268; Reynal-Sodini 1992, Pl.XVII-b; Kondolen 2001, Fig.10; Jilek 2003, B 170; Demirer 2013, Kat. No:C19,C20,C21.

Dönemi: MS 5-6.yy.

3.11.6. Kovan

Kat. No: K44, s. 185

Eser: Kovan, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1340-1255

Kod: AGN 14

Ölçüleri: Uzunluk: 53 mm, Çap: 9 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 3,67 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısma doğru daralmakta. Kovanın üst kısmında, ahşap sapı sabitleme deliği.

Dönemi: MS 3-5.yy.

Kat. No: K45, s. 185

Eser: Kovan, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1510-1245

Kod: BAP 1

Ölçüleri: Uzunluk: 53 mm, Çap: 34 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.:22,69 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Kovanın üst kısmında, ahşap sapı sabitleme deliği.

Dönemi: MS 4-6.yy.

Kat. No: K46, s. 185

Eser: Kovan, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 58

Ölçüleri: Uzunluk: 32 mm, Çap: 17 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm, Ağı.: 2,47 gr

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısma doğru daralmakta. Kovanın üst kısmında, ahşap sapı sabitleme deliği.

Dönemi: MS 5-7.yy.

3.11.7. Ok Ucu

Kat. No: K47, s. 186

Eser: Ok Ucu, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1550-2300

Kod: AKO 1

Ölçüleri: Uzunluk: 25 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 2.32 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu düşük. Döküm. Ortası omurgalı. Yanlara doğru genişleyen kanatlar. Arka kısımda saplama boşluğu.

Ref.: Miller 1977, Pl.5f; Avila 1983, Taf.25/634G; James 2004, Kat. No:675; Hellmuth 2006, Taf.25/B5; Vessberg-Westholm 1956, Fig.33/9; Hellmuth 2006, Taf.6/38, Oransay 2006, Kat. No:D15.

Dönemi: MS 1-2.yy.

Kat. No: K48, s. 186

Eser: Ok Ucu, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1540-2295

Kod: AMJ 2-1

Ölçüleri: Uzunluk: 20 mm, Kalınlık: 8 mm, Ağı.: 1.80 gr.

Tanım: Bronz. Açık yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Yanlara doğru genişleyen kanatlar. Arka kısım yuvarlak saplama boşluğu.

Ref.: Walters 1899, Kat. No:2802; Petrie 1917, Pl.XLI/70; Miller 1977, Pl.5f; Avila 1983, Taf.25/634G; James 2004, Kat. No:675; Hellmuth 2006, Taf.25/B5; Vessberg-Westholm 1956, Fig.33/9; Hellmuth 2006, Taf.6/38; Şahin 2010, Kat. No:D4;

Dönemi: MS 1-2.yy.

Kat. No: K49, s. 186

Eser: Ok Ucu, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1540-2295

Kod: AMJ 2-2

Ölçüleri: Uzunluk: 20 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.: 1.31 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Ortası omurgalı. Yanlara doğru genişleyen kanatlar. Arka kısımda saplama boşluğu.

Ref.: Petrie 1917, Pl.XLII/230-232; Boardman 1967, Kat. No:405; Miller 1977, Pl.5f; Avila 1983, Taf.25-634G; Hellmuth 2006, Taf.25-B5; Vessberg-Westholm 1956, Fig.33-9; Hellmuth 2006, Taf.6-38.

Dönemi: MS 1-2.yy.

3.11.8. Olta İğnesi

Kat. No: K50, s. 187

Eser: Olta İğnesi, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 172 Mezarı

Kod: ATB 2

Ölçüleri: Uzunluk:30 mm, Genişlik: 19 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 1.52 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. "U" forma sahip olta iğnesi.

Ref.: Petrie 1917, Pl.XLIII/100; Deonna 1938, Lev.LXIX/551; Robinson 1941, Pl.:CXVII/1793; Robinson 1941, Pl.:CXVII/1789; Gjerstad 1948, Res.25/18; Goldman 1950, Fig.264/112; Chavane 1975; Pl.31/333; Chavane 1975; Pl.31/333; Gaitzsch 2005, Kat. No:AN4; Raubitschek 1998, Pl.71/453; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat.

No:173b; Ref.:Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:173; Gaitzsch 2005, Kat. No:AN4; Baitinger-Völling 2007, Taf.16/179; Şahin 2010, Kat. No:K4; Ferrazzoli 2012, Pl.1/9.

Dönemi: MS 1-2.yy.

Kat. No: K51, s. 187

Eser: Olta İğnesi, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1255

Kod: AGZ 1

Ölçüleri: Uzunluk:44 mm, Genişlik: 16 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.:
3.62 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. "U" forma sahip olta iğnesi.

Ref.: Petrie 1917, Pl.XLIII/96; Robinson 1941, Pl.:CXVII/1799; Boardman 1967, Kat. No:396; Comstock-Vermaule 1971, Kat. No:603; Chavane 1975; Pl.31/334; Miller 1976, Pl.33/a; Russell 1982, Fig.2; Drack 1990, Taf.26/466; Fauduet 1992, Kat. No:1044; Raubitschek 1998, Pl.71/453; Zampieri-Lavarone 2000, Kat. No:427a; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:174, Gaitzsch 2005, Kat. No:AN3; Allison 2006, Kat. No:1717; Baitinger-Völling 2007, Taf.16/177; Ferrazzoli 2012, Pl.1/10.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K52, s. 187

Eser: Olta İğnesi, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1255

Kod:AHN 10

Ölçüleri: Uzunluk:31 mm, Genişlik: 20 mm, Kalınlık: 2 mm,
Ağı.: 0.80 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. "U" forma sahip olta iğnesi.

Ref.: Petrie 1917, Pl.XLIII/100; Deonna 1938, Lev.LXIX/551; Robinson 1941, Pl.:CXVII/1793; Gjerstad 1948, Res.25/18; Goldman 1950, Fig.264/112; Chavane 1975; Pl.31/333; Raubitschek 1998, Pl.71/453; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:173; Gaitzsch 2005, Kat. No:AN4; Baitinger-Völling 2007, Taf.16/178; Şahin 2010, Kat. No:K4; Ferrazzoli 2012, Pl.1/9.

Dönemi:MS 4-5.yy.

3.11.9. Zincir

Kat. No: K53, s. 189

Eser: Zincir, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1430

Kod: BBM 6

Ölçüleri: Uzunluk: 186 mm, Zincir Kalınlık: 4 mm, Tel Kalınlığı: 1 mm, Ağı.:8,04 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bükme. Kırık. 3 adet telden örgü biçiminde örülerek oluşturulmuş zincir.

Ref.: Mansel 1940, Lev.X, Res.16; Richter 1956, Pl.XVI/b; Crowfoot vd. 1957, Fig.107/10; Martini 1987, s.92, Fig.48; Sivec 1995, Abb.1; Gürler 2004, Kat. No:74.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K54, s. 189

Eser: Zincir, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1325-1260

Kod: BVT 15

Ölçüleri: Uzunluk: 50 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.:3,56 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bükme. Kırık. Tel dairesel formdadır. Uçlarının kıvrılarak birbirine geçirilmesi ile oluşturulmuş, ince, uzun bronz iki adet zincir baklası.

Ref.: Robinson 1941, Pl.:CXVII/1793; Goldman 1950, Fig.266/96; Davidson 1952, Kat. No:1460; Chavane 1975; Pl.31/333; Drack 1990, Taf.66/483,Taf.58/887; Raubitschek 1998, Pl.71/453; Gaspari vd 2000, Kat. No:15; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:173; Gaitzsch 2005, Kat. No:AN4.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K55, s. 189

Eser: Zincir, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Yüzey Buluntusu.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 65 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:3,90 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bükme. Kırık. "8" formlu baklaların birbirlerine geçirilmesinden oluşan zincir.

Ref.: Lehner 1904, Taf.XXXIII/78; Deonna 1938, Pl.LIII/403; Deonna 1938, Pl.LIII/404; Davidson 1952, Kat. No:858; Frere 1972, Fig36/82; Bishop 1992, Taf.22/6; Oransay 2006, Kat. No:H3; Gültekin 2012, Kat. No:139; Demirer 2013, Kat. No:F7.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: K56, s. 189

Eser: Zincir, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1380-1350

Kod: AIC 1

Ölçüleri: Uzunluk: 70 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:6,80 gr.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Bükme. Kırık. Dairesel profilli, uzun tellerin uçlarının kıvrılarak birbirine geçirilmesi ile oluşturulmuş zincir.

Ref.: Robinson 1941, Pl.XVI/262; Raubitschek 1998, Pl.56/334; Gültekin 2012, Kat. No:141.

Dönemi: MS 4-6.yy.

Kat. No: K57, s. 189

Eser: Zincir, Lev.XLIII, Çiz.28.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: AVB 9

Ölçüleri: Uzunluk: 90 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 3,32 gr; Halka: Genişlik: 21 mm, Yükseklik: 17 mm.

Tanım: Bronz. Koyu yeşil patina. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Kare profilli tellerin uç kısımları birbirinin zıt yönünde bükülerek oluşturulan baklalar. Baklaların birbirine eklenerek oluşturulan zincir. Zincirin takılı olduğu elips formlu halka.

Ref.: Gültekin 2012, Kat. No:138.

Dönemi: MS 5-7.yy.

4. DEMİR ESERLER

4.1. AHŞAP AKSAMLARI

4.1.1. Ahşap Mezar Çivileri

Kat. No: L1, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-1

Ölçüleri: Uzunluk: 94 mm, Baş Çapı: 13 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 23,51 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Almagro 1953, No:14/1-9.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L2, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-2

Ölçüleri: Uzunluk: 96 mm, Baş Çapı: 14 mm, Kalınlık: 14 mm, Ağı.: 22,25 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: L3, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-3

Ölçüleri: Uzunluk: 87 mm, Kalınlık: 16 mm, Ağı.: 34,66 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "L" formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: L4, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-4

Ölçüleri: Uzunluk: 54 mm, Baş Çapı:24 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 18,55 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L5, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29..

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-5

Ölçüleri: Uzunluk: 52 mm, Kalınlık: 19 mm, Ağı.: 19,40 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L6, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-7

Ölçüleri: Uzunluk: 63 mm, Baş Çapı: 13 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.: 14,91 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L7, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı..

Kod: ATO 62-9

Ölçüleri: Uzunluk: 92 mm, Baş Çapı: 21 mm, Kalınlık: 15 mm, Ağı.: 26,40 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L8, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-10

Ölçüleri: Uzunluk: 71 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 19,75 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L9, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-14

Ölçüleri: Uzunluk: 115 mm, Baş Uzunluğu: 26 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.: 30,88 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "L" formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Drack 1990, Taf.51/291.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L10, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-15

Ölçüleri: Uzunluk: 76 mm, Baş Çapı: 18 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 15,32 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L11, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-16

Ölçüleri: Uzunluk: 94 mm, Baş Uzunluğu: 28 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.: 26,29 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "L" formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L12, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-17

Ölçüleri: Uzunluk: 88 mm, Baş Genişliği: 23 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 13,15 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Baş kısmı dikdörtgen profilli. Çivi saplaması dikdörtgen formda.

Ref.: Waldbaum 1983, Pl.21/5; Dusenbery 1998, S189; Gaitzsch 2005, Taf.37/N7;

Demirer 2013, Kat. No:L18;

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: L13, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLIV, Çiz.29.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-19

Ölçüleri: Uzunluk: 66 mm,, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 10,19 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dikdörtgen formlu baş kısmı. Dikdörtgen profilli saplama.

Ref.: Waldbaum 1983, Pl.21/5; Dusenbery 1998, S189; Gaitzsch 2005, Taf.37/N7;

Demirer 2013, Kat. No:L18;

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: L14, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-20

Ölçüleri: Uzunluk: 101 mm, Kalınlık: 13 mm, Ağı.: 29,44 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L15, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-21

Ölçüleri: Uzunluk: 83 mm, Baş Uzunluğu:23, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 22,31 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dikdörgen formlu baş kısmı. Dikdörtgen profilli saplama.

Ref.: Waldbaum 1983, Pl.21/5;Dusenbery 1998, S189; Gaitzsch 2005, Taf.37/N7; Demirer 2013, Kat. No:L18;

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L16, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-22

Ölçüleri: Uzunluk: 93 mm, Kalınlık: 18 mm, Ağı.: 55,81 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L17, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-23

Ölçüleri: Uzunluk: 47 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.: 12 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L18, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-24

Ölçüleri: Uzunluk: 42 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.: 7,93 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. İki ucu ters yönde bükülmüş, kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L19, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-25

Ölçüleri: Uzunluk: 43 mm, Kalınlık: 18 mm, Ağı.: 14,11 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Bir ucu içe bükülmüş, kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L20, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-26

Ölçüleri: Uzunluk: 38 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.: 4,12 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Bir ucu içe bükülmüş, kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L21, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-18

Ölçüleri: Uzunluk: 68 mm,, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 22,40 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dikdörtgen profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy.

Kat. No: L22, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30..

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-8

Ölçüleri: Uzunluk: 88 mm, Kalınlık: 17 mm, Ağı.: 24,19 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "II" formlu kelepçe çivi. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: L23, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-6

Ölçüleri: Uzunluk: 115 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 19 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "II" formlu kelepçe çivi. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: L24, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-11

Ölçüleri: Uzunluk: 128 mm, Kalınlık: 12 mm, Ağı.: 23,78 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "II" formlu kelepçe çivi. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: L25, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-12

Ölçüleri: Uzunluk: 108 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 26,43 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "II" formlu kelepçe çivi. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: L26, s. 191

Eser: Ahşap Mezar Çivisi, Lev.XLV, Çiz.30.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 167 Mezarı.

Kod: ATO 62-13

Ölçüleri: Uzunluk: 138 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 25,56 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "II" formlu kelepçe çivi. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 2-3.yy

4.1.2. Filise

Kat. No: L27, s. 193

Eser: Filise, Lev.XLVI, Çiz.31.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1250

Kod: BBB 40

Ölçüleri: Uzunluk: 57 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.:10,09 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Halka şeklinde başlık. Uca doğru sivrilen, dikdörtgen kesitli saplama.

Ref.: Drack 1990, Taf.62/1039; Besuijen 2008, Pl.XV/8.61; Sharp 2011, Fig.46; Demirer 2013, Kat. No:İ23.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: L28, s. 193

Eser: Filise, Lev.XLVI, Çiz.31.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1380-1410

Kod: BCB 2

Ölçüleri: Uzunluk: 102 mm , Kalınlık: 7 mm , Ağı.: 34,65 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Halka şeklinde başlık. Uca doğru sivrilen, dikdörtgen kesitli, iki kanatlı saplama.

Ref.: Frere vd. 1974, Fig.44/46; Sharp 2011, Fig.46.

Dönemi: MS 4-5.yy

Kat. No: L29, s. 193

Eser: Filise, Lev.XLVI, Çiz.31.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1500-1255

Kod: BVU 10

Ölçüleri: Uzunluk: 64mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.:29,95 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Halka şeklinde başlık. Uca doğru sivrilen, dikdörtgen kesitli, iki kanatlı saplama.

Ref.: Frere vd. 1974, Fig.44/46; Sharp 2011, Fig.46.

Dönemi: MS 4-5.yy

Kat. No: L30, s. 193

Eser: Filise, Lev.XLVI, Çiz.31.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZU 6

Ölçüleri: Uzunluk: 78 mm, Kalınlık: 15 mm, Deliğın Çapı: 9 mm, Ağı.:54,80 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Ters "P" form. Yuvarlak kesitli saplama.

Dönemi: MS.11.yy.

4.1.3. Kilit Aynası

Kat. No: L31, s. 194

Eser: Kilit Aynası, Lev.XLVI, Çiz.31.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZU 6

Ölçüleri: Yükseklik: 48 mm, Genişlik: 48 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 9.30 gr.

Anahtar Delik: Yükseklik: 13 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Ahşap sandık kilit aynası. Silindirik formlu bir anahtara deliği. Köşelerde çivi delikleri.

Ref.: Frere 1972, Fig.67/66; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:269;

Dönemi: MS.9-11.yy.

4.1.4. Kilit Mandalı

Kat. No: L32, s. 194

Eser: Kilit Mandalı, Lev.XLVI, Çiz.31.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1375-1410

Kod: BAA 29

Ölçüleri: Uzunluk: 41 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.:69,47 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Bir ucunda çivi deliği. Diğer ucu kanca şeklinde.

Ref.: Waldbaum 1983, Kat. No:257; Sharp 2011, Fig.68; Gültekin 2012, Kat. No:47.

Dönemi: MS 6-8.yy.

4.1.5. Köşe Atkısı

Kat. No: L33, s. 195

Eser: Köşe Atkısı, Lev.XLVI, Çiz.31.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1375-1415 .

Kod: AOP 5

Ölçüleri: Uzunluk: 334 mm, Genişlik: 65 mm, Kalınlık: 12 mm, Ağı.: 439,41 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Bir ucu içe doğru bükülmüş levha. Üzerinde üç adet çivi deliği.

Ref.: Şahin 2010, Kat. No:İ37-İ38.

Dönemi: MS 3-5.yy.

Kat. No: L34, s. 195

Eser: Köşe Atkısı, Lev.XLVI, Çiz.31.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1435 .

Kod: AZR 3

Ölçüleri: Uzunluk: 427 mm, Genişlik: 62, Kalınlık: 8 mm, Ağı.:726,36 gr.

Çivinin Uzunluk: 60 mm, Kalınlık: 15 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Ortadan bükülmüş levha. Üzerinde beş adet çivi deliği.

Ref.: Allison 2006, Kat. No:1057 (Bronz); Şahin 2010, Kat. No:İ37-İ38.

Dönemi: MS 3-5.yy.

4.2. KAPI AKSAMLARI

4.2.1. Anahtar

Kat. No: M1, s. 196

Eser: Anahtar, Lev.XLVII, Çiz.32.

Buluntu Yeri: Nekropol, L 3 Mezarı.

Kod: AKE 2

Ölçüleri: Uzunluk: 163 mm, Metal Kalınlığı: 12 mm, Ağı.: 119,38 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu iyi. Dövme. "L" formlu gövde. Bir ucu içe doğru bükülmüş. Kare profilli çubuk..

Ref.: Pitt-Rivers 1883, Pl.IV/37B; Petrie 1917, Pl.LXXVI/155; Drack 1990, Taf.27/1; Baitinger-Völling 2007, Taf.52/521,557,560;

Dönemi: MÖ.6.yy.

Kat. No: M2, s. 197

Eser: Anahtar, Lev.XLVII, Çiz.32

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1445

Kod: BEO 5

Ölçüleri: Uzunluk: 41 mm, Genişlik: 21 mm, Metal Kalınlığı: 4 mm, Halka Çapı: 22 mm, Ağı.:16,24 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu kötü. Dövme. Kısa dikdörtgen profilli çubuk. Baş kısmında tutma halkası. "L" formlu çubuk, ucunda anahtar şifresi.

Ref.: Davidson 1952, Kat. No:984; De Juliis 1985, s.456,CXXVI/11; Raubitschek 1998, Pl.74/483; Kondolen 2001, Fig.4; Zhuravlev 2003, Fig.:7/16; Gaitzsch 2005, Taf.43/S18; Oransay 2006, Kat. No:J34,J42; Demirer 2013, Kat. No:İ54.

Dönemi: MS 4-5.yy.

Kat. No: M3, s. 197

Eser: Anahtar, Lev.XLVII, Çiz.32

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1380-1420

Kod: APB 2

Ölçüleri: Uzunluk: 66 mm, Genişlik: 19 mm, Metal Kalınlığı: 5 mm, Halka Çapı: 25 mm, Ağı.:16,24 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu kötü. Dövme. Kısa dikdörtgen profilli çubuk. Baş kısmında tutma halkası. "L" formlu çubuk, ucunda anahtar şifresi.

Ref.: Davidson 1952, Kat. No:975,1000,1001; Waldbaum 1983, Pl.25/393; Gaitzsch 2005, Taf.43/S16; Oransay 2006, Kat. No:J51; Baitinger-Völling 2007, Taf.55/612; Sharp 2011, Fig.59; Gültekin 2012, Kat. No:33; Demirer 2013, Kat. No:İ51.

Dönemi: MS 6-7.yy.

Kat. No: M4, s. 197

Eser: Anahtar, Lev.XLVII, Çiz.32

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1420

Kod: BEG 21

Ölçüleri: Uzunluk: 80 mm, Genişlik: 24 mm, Metal Kalınlığı: 3 mm, Halka Çapı: 20 mm, Ağı.:21,33 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu kötü. Dövme. Kırık. Yelpaze formu çubuk. Baş kısmında tutma halkası. Anahtar şifresi yer aldığı bölüm kırık.

Ref.: Petrie 1917, LXXVI/156; Demirer 2013, Kat. No:İ45,

Dönemi: MS 6-7.yy.

4.2.2. Mentеше

Kat. No: M5, s. 198

Eser: Mentеше, Lev.XLVII, Çiz.32

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 312

Ölçüleri: Uzunluk: 88 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 63 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Pimli mafsalla birleştirilmiş, karşılıklı iki yassı levha.

Ref.: Cunliffe 1971, Fig.56/12; Frere 1984, Fig.42/104; Manning 1985, Fig.31/3; Zampieri 1997, Kat.:161-164; Luni-Gori 2001, Kat. No:178; Allison 2006, Kat. No:314 (Bronz); Sharp 2011, Fig.45,53; Demirer 2013, Kat. No:İ14;

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: M6, s. 198

Eser: Mentеше, Lev.XLVII, Çiz.32

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1255-1510

Kod: ALA 2

Ölçüleri: Uzunluk: 277 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 509,02 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. "L" forma sahiptir. Üst kısmı yuvarlak bir biçimde sona ermektedir. Alt kısma doğru daralmaktadır. Alt kısım dışa doğru bükülmüştür.

Ref.: Gültekin 2012, Kat. No:55.

Dönemi: MS 6-8.yy

4.3. KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI VE TIP ALETLERİ

4.3.1. Cımbız

Kat. No: N1, s. 199

Eser: Cımbız, Lev.XLVII, Çiz.32

Buluntu Yeri: Nekropol, M 172 Mezarı.

Kod: ATB 2-3

Ölçüleri: Uzunluk: 100 mm, Metal Kalınlık: 3 mm, Genişlik: 16 mm, Ağı.:15,60 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Bükülerek ortasında bir ilmek oluşturulmuş, dikdörtgen kesitli çubuk. Bir kolu noksan.

Ref.: Emery 1938, Pl.83-B 80/80; Almagro 1955, No:13/1.

Dönemi: MS 1-2. yy.

4.3.2. İğne

Kat. No: N2, s. 199

Eser: İğne, Lev.XLVII, Çiz.32

Buluntu Yeri: Nekropol, L 3 Mezarı.

Kod: AKE 3

Ölçüleri: Uzunluk: 78 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 0,89 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Yuvarlak profilli, iki ucu sivri çubuk. Üzerinde kumaş parçası mevcut.

Dönemi: MÖ.6.yy.

4.3.3. Jilet

Kat. No: N3, s. 200

Eser: Jilet, Lev.XLVII, Çiz.32

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1355-1260

Kod: BDB 61

Ölçüleri: Genişlik: 49 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.:14,82 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu kötü. Dövme. Kırık. "C" formulu, tutamak kısmı kırık.

Ref.: Richter 1915, Kat. No:867 (Bronz); Petrie 1917, Pl.LX/93-94; Unz-Deschler 1997, Kat. No:1309.

Dönemi: MS.4-5.yy.

4.3.4. Strigilis

Kat. No: N4, s. 201

Eser: Strigilis, Lev.XLVIII, Çiz.33.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 81 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 210 mm, Genişlik: 12 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. İçbükey strigilis kaşığı. Tek parça sap.

Ref.: McFadden 1946, Pl.XLVII/130; Wiseman-Zissi 1972, Fig.28; Chavane 1990, Pl.VII/144; Vagalinski 1995, Fig.4.

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: N5, s. 201

Eser: Strigilis, Lev.XLVIII, Çiz.33.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 117 Mezarı.

Kod: ADT 6

Ölçüleri: Uzunluk: 219 mm, Sap Kalınlığı: 15 mm, Kaşık Kalınlığı: 8 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "L" formulu strigilis. İçbükey strigilis kaşığı. Tek parça sap.

Ref.: McFadden 1946, Pl.XLVII/130; Wiseman-Zissi 1972, Fig.28; Chavane 1990, Pl.VII/144; Vagalinski 1995, Fig.4.

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: N6, s. 202

Eser: Strigilis, Lev.XLVIII, Çiz.33.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 120 Mezarı.

Kod:ADY 1

Ölçüleri: Uzunluk: 194 mm, Sap Genişliği: 18 mm, Kaşık Genişliği: 10 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "S" formulu strigilis. İçbükey strigilis kaşığı. İki kat profilden oluşan sap.

Ref.: De Ridder 1915, Kat. No:1578; Manning 1985, Pl.34/K1; Yaraş 2004, Abb.11; Şimşek 2011, Kat. No:20,546; Doğan 2012, Kat. No:30.

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: N7, s. 202

Eser: Strigilis, Lev.XLVIII, Çiz.33.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 128 Mezarı,

Kod: AFZ 2

Ölçüleri: Uzunluk: 188 mm, Sap Kalınlığı: 22 mm, Kaşık Kalınlığı: 9 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "S" formu strigilis. İbükükey strigilis kaşığı. İki kat profilden oluşan sap. Sap kısmında elbise parçası.

Ref.: De Ridder 1915, Kat. No:1578; Manning 1985, Pl.34/K1; Yaraş 2004, Abb.11; Şimşek 2011, Kat. No:20,546; Doğan 2012, Kat. No:30.

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: N8

Eser: Strigilis, Lev.XLVIII, Çiz.33.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1550-2295

Kod: AJL 2

Ölçüleri: Uzunluk: 285 mm, Sap Kalınlığı: 38 mm, Kaşık Kalınlığı: 10 mm, Metal Kalınlığı: 1 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "L" formu strigilis. İbükükey strigilis kaşığı. İki kat profilden oluşan sap.

Ref.: De Ridder 1915, Kat. No:1578; Manning 1985, Pl.34/K1; Yaraş 2004, Abb.11; Şimşek 2011, Kat. No:20,546; Doğan 2012, Kat. No:30.

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: N9, s. 202

Eser: Strigilis, Lev.XLIX, Çiz.34.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1535-2295

Kod: BDJ 1

Ölçüleri: Uzunluk: 160 mm, Sap Genişliği: 29 mm, Metal
Kalınlığı: 3 mm, Ağı.:134,89 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "S" formlu strigilis. İçbükey strigilis kaşığı. İki kat profilden oluşan sap.

Ref.: De Ridder 1915, Kat. No:1578; Manning 1985, Pl.34/K1; Yaraş 2004, Abb.11;
Şimşek 2011, Kat. No:20,546; Doğan 2012, Kat. No:30.

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: N10, s. 202

Eser: Strigilis, Lev.XLIX, Çiz.34.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 104 Mezarı.

Kod: ACN 5

Ölçüleri: Uzunluk: 203 mm, Genişlik: 13 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme.

Kırık. "S" formlu strigilis. İçbükey strigilis kaşığı. Tek parça profilden oluşan, "I" formlu sap.

Ref.: Şimşek 2011, Kat. No:582,720;

Dönemi: MS.2.yy.

Kat. No: N11, s. 202

Eser: Strigilis, Lev.XLIX, Çiz.34.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 113 Mezarı.

Kod: ADO 2

Ölçüleri: Uzunluk: 185 mm, Genişlik: 18 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık.

“S” formu strigilis. İçbükey strigilis kaşığı. Tek parça profilden oluşan, “I” formu sap.

Dönemi: MS.2.yy.

4.3.5. Tıp Aletleri

4.3.5.1. Kanca Sonda

Kat. No: N12, s. 204

Eser: Kanca Sonda, Lev.XLIX, Çiz.34.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1295-1260

Kod: BBI 245

Ölçüleri: Uzunluk: 76 mm, Kovan Çapı: 14 mm, Metal Kalınlığı: 2 mm, Ağı.:13,97 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca.

Ref.: Raubitschek 1998, Pl.77/498; Feugere 2000, Kat. No:28-29; Dirlmeier 2002, Taf.169/2850-2851; Baykan 2009, Kat. No:151-156; Demirer 2013, Kat. No:K21;

Dönemi: MS 2-3.yy

Kat. No: N13, s. 204

Eser: Kanca Sonda, Lev.XLIX, Çiz.34.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1385-1350

Kod: AOB 7

Ölçüleri: Uzunluk: 87 mm, Kovan Çapı: 21 mm, Kanca Çapı: 20 mm, Metal Kalınlığı: 3 mm, Ağı.:21,72 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. İçi boş, külah formunda gövde. Uç kısmında kanca.

Ref.: Raubitschek 1998, Pl.77/498; Feugere 2000, Kat. No:28-29; Dirlmeier 2002, Taf.169/2850-2851; Baykan 2009, Kat. No:151-156; Demirer 2013, Kat. No:K21;

Dönemi: MS 3-4.yy.

5.3.5.2. Kaşık Uçlu Sonda

Kat. No: N14, s. 205

Eser: Kanca Sonda, Lev.XLIX, Çiz.34.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1515-1245

Kod: BAZ 4

Ölçüleri: Uzunluk: 45 mm, Kalınlığı: 5 mm, Kaşık Çapı: 18 mm, Ağı.:2,91 gr.

Tanım: Demir. Koyu kahverengi patina. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Sapa aynı hizada oturan kaşık. Diğer uç kırık.

Ref.: Baykan 2009, Kat. No:25;

Dönemi: MS 3-4. yy.

4.4. MİMARİ AKSAMLAR

4.4.1. Bağlantı Aksamı

Kat. No: O1, s. 205

Eser: Bağlantı Aksamı, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1410

Kod: AVT 10

Ölçüleri: Çivi: Uzunluk: 92 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.:30,80 gr.

Halka: Uzunluk: 26 mm, Çap: 19 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:19,25 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Yassı forma sahip çivi. Yuvarlak forma sahip baş kısım.

Ref.: Jacobi 1897,Taf.:XXXXII/3; Demirer 2013, Kat. No:H42;

Dönemi: MS.3.yy.

Kat. No: O2, s. 206

Eser: Bağlantı Aksamı, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: AVE 59

Ölçüleri: Uzunluk: 46 mm, Genişlik: 50 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.:8,13 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu iyi. Dövme. “Y” formulu bağlantı objesi. Bir ucu yuvarlak, bir ucu kanca, diğer ucu dikdörtgen forma sahip.

Ref.: Gaitzsch 2005, B16;

Dönemi: Geç Bizans.

4.4.2. Çiviler

4.4.2.1. 0-5 cm Arası iviler

Kat. No: O3, s. 207

Eser: ivi, Lev.L, iz.35.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZI 28

Ölçüleri: Uzunluk: 43 mm, Baş apı: 27 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.:14,13 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Jacobi 1974, Taf.73/1399

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: O4, s. 207

Eser: ivi, Lev.L, iz.35.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: AYI 39

Ölçüleri: Uzunluk: 43 mm, Baş apı: 19 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.:9,90 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS.4-5.yy.

Kat. No: O5, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1515-1245

Kod: BAU 5

Ölçüleri: Uzunluk: 43 mm, Baş Çapı: 27 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.:14,13 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS.5-7.yy.

Kat. No: O6, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1275-1265

Kod: BBJ 3

Ölçüleri: Uzunluk: 43 mm, Baş Çapı: 17 mm, Kalınlık: 5 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Jakobi 1977, Taf.23/22; Raubirschek 1998, Pl.76/491; Demirer 2013, Kat. No:L4;

Dönemi: MS.9-11.yy.

4.4.2.2. 5-10 cm Arası Çiviler

Kat. No: O7, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 190 Mezarı.

Kod: BVR 3

Ölçüleri: Uzunluk: 52 mm, Baş Çapı: 32 mm, Kalınlık:7 mm, Ağı.:12,17 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Bass vd. 1982, Fig.11-19; Waldbaum 1983, Pl.21/310; Raubitschek 1998, Pl.77/500-503; Demirer 2013, Kat. No:L5.

Dönemi: MS 1-2.yy

Kat. No: O8, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1425 ,

Kod: ARV 21

Ölçüleri: Uzunluk: 65 mm, Baş Çapı: 22 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.: 15,79 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Bass vd. 1982, Fig.11-19; Waldbaum 1983, Pl.21/2; Demirer 2013, Kat. No:L11;

Dönemi: MS 4-6.yy

Kat. No: O9, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1420 ,

Kod: ASC 18

Ölçüleri: Uzunluk: 75 mm, Baş Çapı: 20 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.: 20,60 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Bass vd. 1982, Fig.11-19; Waldbaum 1983, Pl.21/2; Demirer 2013, Kat. No:L11;

Dönemi: MS 4-6.yy

Kat. No: O10, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1415

Kod: ASG 3

Ölçüleri: Uzunluk: 83 mm, Baş Çapı: 26 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.: 31,98 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-6.yy

Kat. No: O11, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: AYI 42

Ölçüleri: Uzunluk: 69 mm, Baş Çapı: 19 mm, Kalınlık: 8 mm, Ağı.: 17,74 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-6.yy

Kat. No: O12, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1510-1245

Kod:BAR 1

Ölçüleri: Uzunluk: 94 mm, Baş Çapı: 24 mm, Kalınlık: 20 mm, Ağı.: 23,18 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-6.yy

Kat. No: O13, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1430

Kod:BBM 10

Ölçüleri: Uzunluk: 82 mm, Baş Çapı: 25 mm, Kalınlık:7 mm, Ağı.:27,79 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formulu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Bass vd. 1982, Fig.11-19; Waldbaum 1983, Pl.21/2; Demirer 2013, Kat. No:L11.

Dönemi: MS 4-6.yy

Kat. No: O14, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1375-1345

Kod: AOA 11-1

Ölçüleri: Uzunluk: 79 mm, Baş Çapı: 8 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.: 16,90 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Bass vd. 1982, Fig.11-19

Dönemi: MS 5-7.yy

Kat. No: O15, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1385-1350 .

Kod:AOB 6

Ölçüleri: Uzunluk: 69 mm, Baş Çapı: 22 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.:13,47 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Baş kısmı düz profilli. Çivi saplaması kare formda.

Ref.: Bass vd. 1982, Fig.11-19; Waldbaum 1983, Pl.21/2; Demirer 2013, Kat. No:L11.

Dönemi: MS 5-7.yy

Kat. No: O16, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1370-1345

Kod:AOD 62

Ölçüleri: Uzunluk: 84 mm, Baş Çapı: 25 mm, Kalınlık: 8 mm, Ağı.: 29,95 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 5-7.yy

Kat. No: O17, s. 207

Eser: Çivi, Lev.L, Çiz.35.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1290-1255

Kod: BAF 10

Ölçüleri: Uzunluk: 60 mm, Baş Çapı: 28 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.: 19,60 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 5-7.yy

4.4.2.3. 10 cm Üzeri Çiviler

Kat. No: O18, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1290-1295

Kod: BDE 3

Ölçüleri: Uzunluk: 159 mm, Baş Çapı: 29 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 126,15 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: O19, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1255

Kod: AHO 13

Ölçüleri: Uzunluk: 288 mm, Baş Çapı: 92 mm, Kalınlık: 30 mm, Ağı.: 650,60 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-6.yy

Kat. No: O20, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1375-1345

Kod: AOA 11-2

Ölçüleri: Uzunluk: 152 mm, Baş Çapı: 13 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 77, 96 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Baş kısmı düz profilli. Çivi saplaması kare formda.

Dönemi: MS 4-6.yy

Kat. No: O21, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1380-1345

Kod: AOC 8

Ölçüleri: Uzunluk: 107 mm, Baş Çapı: 18 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 17,59 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Şahin 2010, Kat. No:J24;

Dönemi: MS 5-6.yy

Kat. No: O22, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion.

Kod: AOP 5

Ölçüleri: Uzunluk: 230 mm, Baş Çapı: 28 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 117,27 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O23, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1415

Kod: ARV 22

Ölçüleri: Uzunluk: 101 mm, Baş Çapı: 21 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.: 26,27 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Şahin 2010, Kat. No:J25.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O24, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1415

Kod: ARV 23

Ölçüleri: Uzunluk: 114 mm, Baş Çapı: 29 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.: 36,10 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Ref.: Şahin 2010, Kat. No:J25.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O25, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1420

Kod: ASC 17

Ölçüleri: Uzunluk: 315 mm, Baş Çapı: 45 mm, Kalınlık: 12 mm, Ağı.: 300,39 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O26, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1420

Kod: ASD 2

Ölçüleri: Uzunluk: 101 mm, Baş Çapı: 29 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 36,83 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O27, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1420 .

Kod: ASD 3

Ölçüleri: Uzunluk: 275 mm, Baş Çapı: 46 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.: 184,36 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O28, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1410 .

Kod: AST 4

Ölçüleri: Uzunluk: 285 mm, Baş Çapı: 46 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 303,93 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O29, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1425

Kod: AVK 13-1

Ölçüleri: Uzunluk: 162 mm, Baş Çapı: 33 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.: 137,50 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dışbükey formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O30, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1425

Kod: AVK 13-2

Ölçüleri: Uzunluk: 115 mm, Baş Çapı: 24 mm, Kalınlık: 10 mm, Ağı.: 48,19 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 4-7.yy

Kat. No: O31, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LI, Çiz.36.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1500-1245

Kod: BAJ 1

Ölçüleri: Uzunluk: 214 mm, Baş Çapı: 55 mm, Kalınlık: 25 mm, Ağı.: 513,71 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "L" formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS 5-7.yy

Kat. No: O32, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1295

Kod: BDG 1

Ölçüleri: Uzunluk: 280 mm, Baş Çapı: 26 mm, Kalınlık: 23 mm, Ağı.: 421,78 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS.9-11.yy.

Kat. No: O33, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1295

Kod: BDG 2

Ölçüleri: Uzunluk: 290 mm, Baş Çapı: 25 mm, Kalınlık: 21 mm, Ağı.: 426,72 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS.9-11.yy.

Kat. No: O34, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1295

Kod: BDG 3

Ölçüleri: Uzunluk: 260 mm, Baş Çapı: 24 mm, Kalınlık: 21 mm, Ağı.: 304,41 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS.9-11.yy.

Kat. No: O35, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1295

Kod: BDG 4

Ölçüleri: Uzunluk: 283 mm, Baş Çapı: 21 mm, Kalınlık: 17 mm, Ağı.: 295,42 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS.9-11.yy.

Kat. No: O36, s. 208

Eser: Çivi, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1295

Kod: BDG 5

Ölçüleri: Uzunluk: 260 mm, Baş Çapı: 20 mm, Kalınlık: 16 mm, Ağı.: 360,82 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Düz formlu baş kısmı. Kare profilli saplama.

Dönemi: MS.9-11.yy.

4.4.3. Kenet

4.4.3.1. "II" Formlu Kenetler

Kat. No: O37, s. 210

Eser: Kenet, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1425 .

Kod: ASJ 10

Ölçüleri: Uzunluk: 295 mm, Genişlik: 41 mm, Kalınlık: 19 mm, Ağı.: 569,22 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. İki ucundan iç kısma doğru bükülmüş, "II" formlu kenet. Dikdörtgen profilli çubuk.

Ref.: Jakobi 1977, Taf.23/34; Waldbaum 1983, Pl.19/278-279; Gaitzsch 2005, Taf.8/BK1; Oransay 2006, Kat. No:İ4.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: O38, s. 210

Eser: Kenet, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1425 .

Kod: ASJ 11

Ölçüleri: Uzunluk: 296 mm, Genişlik: 40 mm, Kalınlık: 19 mm, Ağı.: 552,62 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patınalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. İki ucundan iç kısma doğru bükülmüş, "II" formlu kenet. Dikdörtgen profilli çubuk.

Ref.: Jakobi 1977, Taf.23/34; Waldbaum 1983, Pl.19/278-279; Gaitzsch 2005, Taf.8/BK1; Oransay 2006, Kat. No:İ4.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: O39, s. 210

Eser: Kenet, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Odeion, Kenet 1395-1415 .

Kod: ASU 2

Ölçüleri: Uzunluk: 180 mm, Genişlik: 29 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 724,55 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patınalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. İki ucundan iç kısma doğru bükülmüş, "II" formlu kenet. Dikdörtgen profilli çubuk. Kenetin üzerinde sağlamlaştırmak için dökülen kurşun.

Ref.: Jakobi 1977, Taf.23/34; Waldbaum 1983, Pl.19/278-279; Gaitzsch 2005, Taf.8/BK1; Oransay 2006, Kat. No:İ4.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: O40, s. 210

Eser: Kenet, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1510-1245

Kod: BAO 3

Ölçüleri: Uzunluk: 99 mm, Genişlik: 49 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.: 47,15 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patınalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. İki ucundan iç kısma doğru bükülmüş, "II" formlu kenet. Dikdörtgen profilli çubuk.

Ref.: Jakobi 1977, Taf.23/34; Waldbaum 1983, Pl.19/278-279; Gaitzsch 2005, Taf.8/BK1; Oransay 2006, Kat. No:İ4.

Dönemi: MS.4-6.yy.

4.4.3.2. Kelebek Formlu Kenetler

Kat. No: O41, s. 211

Eser: Kenet, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1420 .

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 93 mm, Genişlik: 54 mm, Kalınlık: 12 mm, Ağı.: 87,45 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patınalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Dikdörtgen profilli levha. Kelebek şeklinde forma sahip kenet.

Dönemi: MS.3-4.yy.

4.4.4. Saplama

Kat. No: O42, s. 211

Eser: Saplama, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1415

Kod: ASG 2

Ölçüleri: Uzunluk: 85 mm, Kalınlık: 26 mm, Ağı.: 202, 55 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kare profilli gövde.

Ref.: Demirer 2013, Kat. No:H38-H40.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: O43, s. 211

Eser: Saplama, Lev.LII, Çiz.37.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1415

Kod: ASU 3

Ölçüleri: Uzunluk: 65 mm, Kalınlık: 18 mm, Ağı.: 62 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kare profilli gövde.

Ref.: Demirer 2013, Kat. No:H38-H40.

Dönemi: MS.3-4.yy.

4.5. SAVAŞ ALETLERİ VE KESİCİ ALETLER

4.5.1. Bıçaklar

Kat. No: P1, s. 213

Eser: Bıçak, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1380-1410

Kod: BIA 15

Ölçüleri: Uzunluk:183 mm, Kalınlık: 3 mm, Keskin ağzın Kalınlığı: 1 mm, Sap Kalınlığı: 9 mm, Ağı.:32,64 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Tek yönlü bıçak. Üçgen form keskin kenar. Geriye doğru genişleyen sap. Tutamak kısmı kemik. Kemik tutamağı tutturmak için perçin.

Ref.: Oransay 2000, Kat. No:270; Oransay 2006, Kat. No:E16.

Dönemi: MS.1-2.yy.

Kat. No: P2, s. 213

Eser: Bıçak, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1295-1255

Kod: AUE 4

Ölçüleri: Uzunluk: 140 mm, Kalınlık:4 mm, Sap Kalınlığı: 6 mm, Ağı.: 54.22 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kıvrık. Tek taraflı bıçak. Geniş bir yay ile yukarı kıvrılan keskin kenar. Arkada kısa bir saplama.

Ref.: Jilek 2003, B 280; Gaitzsch 2005, Kat. No:M35;

Dönemi: MS.4-6.yy.

Kat. No: P3, s. 213

Eser: Bıçak, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı.

Kod: AGN 8

Ölçüleri: Uzunluk: 53 mm, Bıçak Genişliği: 19 mm, Sap Genişliği: 11 mm, Kalınlık: 6 mm, Keskin Bölümün Kalınlığı: 2 mm, Ağı.: 11,12 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Tek taraflı bıçak. Geniş bir yay ile yukarı kıvrılan keskin kenar. Arkada saplama kırık.

Ref.: Meier-Arenot 1984, Abb.8/30; Marichal 2000, Kat. No: 62; Dirlmeier 2002, Taf.155/1430; Jilek 2003, B 255; Gaitzsch 2005, Kat. No:M54; Dell'era 2012, Fig.4/e; Demirer 2013, Kat. No:D15.

Dönemi: MS.5-7.yy.

Kat. No: P4, s. 214

Eser: Bıçak, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1370-1345

Kod:AOD 62

Ölçüleri: Uzunluk: 97 mm, Sap Kalınlığı: 7 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.: 29.29 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Tek taraflı bıçak. Geniş bir yay ile yukarı kıvrılan keskin kenar. Arkada kısa bir saplama.

Ref.: Davidson 1952, Kat. No:1567; Williams 1977, Kat. No:32; Marichal 2000, Kat. No:62; Gaitzsch 2005, Kat. No:M14.

Dönemi: MS.5-7.yy.

Kat. No: P5, s. 214

Eser: Bıçak, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1350-1260

Kod: BDC 27

Ölçüleri: Uzunluk: 112 mm, Kalınlık:6 mm, Genişlik: 21 mm, Sap Kalınlığı: 5 mm, Ağı.: 38,80 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Tek taraflı bıçak. Geniş bir yay ile yukarı kıvrılan keskin kenar. Arkada geniş bir saplama kırık.

Ref.: Marichal 2000, Kat. No:86; Oransay 2006, Kat. No:E11.

Dönemi: MS.5-7.yy.

Kat. No: P6, s. 214

Eser: Bıçak, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1385-1435

Kod: AVY 12

Ölçüleri: Uzunluk: 95 mm, Genişlik: 15 mm, Kalınlık: 3 mm, Sap Kalınlığı: 6 mm, Ağı.: 11,59 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Tek taraflı bıçak. Geniş bir yay ile yukarı kıvrılan keskin kenar. Arkada uzun bir saplama.

Ref.:Davidson 1952, Kat. No:1573; Waldbaum 1983, Pl.14/201; Marichal 2000, Kat. No: 80; Oransay 2000, Kat. No:271; Gaitzsch 2005, Taf.32/M45; Gaitzsch 2005, Kat. No:M39,M45; Oransay 2006, Kat. No:E3; Gültekin 2012, Kat. No:106; Dell'era 2012, Fig.4/c.

Dönemi: MS.6-7.yy.

Kat. No: P7, s. 214

Eser: Bıçak, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1445

Kod: BED 16

Ölçüleri: Uzunluk: 80 mm, Kalınlık: 4 mm, Genişlik: 20 mm, Sap Kalınlığı: 5 mm, Ağı.: 20,94 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Tek taraflı bıçak. Düz bir şekilde devam eden keskin kenar. Arkada geniş bir saplama kırık.

Dönemi: MS.6-7.yy.

4.5.2. Makas

Kat. No: P8, s. 215

Eser: Makas, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 158 Mezarı.

Kod: ANG 4-1

Ölçüleri: Uzunluk: 170 mm, Keskin Bölüm Uzunluk: 96 mm, Sap Kalınlığı: 27 mm, Kaşık Kalınlığı: 7 mm, Metal Kalınlığı: 2 mm, Ağı.:84,27 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Bir tarafı kırık kesme bölümü. "U" şeklinde bir tutamaktan oluşan sap.

Ref.: Wiegand-Schrader 1904, Abb.514; Petrie 1917, Pl.LVIII/12; Fremersdorf 1926, Res.10/307; Fremersdorf 1926, Abb.10/4; Hachmann 1961, Taf.10/1; White 1967, Fig.95,96; White 1967, Fig.95; Pleiner 1969, Fig.13/13; Milne 1970, Pl.X/5; Bruneau 1970, Fig.17; Fingerlin 1972, Abb.17/6; Temporini-Haase 1985, Taf.IV/10; Uzel 2000, Lev.LXXXIX/31; Bridger-Kraus 2000, Fig.16/7; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:123;

Kazanski 2003, Res.23/7; Gaitzsch 2005, Kat. No:X22; Allison 2006, Kat. No:841; Baykan 2009, Kat.325-336; Şahin 2010, Kat. No:G13-G14;

Dönemi: MS.1-2.yy.

Kat. No: P9, s. 215

Eser: Makas, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 166 Mezarı.

Kod: ATA 3

Ölçüleri: Uzunluk: 49 mm, Genişlik: 22 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.:26,14 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patınalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Makasın “U” şeklinde tutamak kısmı. Üzerinde kumaş parçası mevcut.

Ref.: Wiegand-Schrader 1904, abb.514; Petrie 1917, Pl.LVIII/12; Fremersdorf 1926, Res.10/307; Fremersdorf 1926, Abb.10/4; Hachmann 1961, Taf.10/1; White 1967, Fig.95,96; White 1967, Fig.95; Pleiner 1969, Fig.13/13; Milne 1970, Pl.X/5; Bruneau 1970, Fig.17; Fingerlin 1972, Abb.17/6; Temporini-Haase 1985, Taf.IV/10; Uzel 2000, Lev.LXXXIX/31; Bridger-Kraus 2000, Fig.16/7; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:123; Kazanski 2003, Res.23/7; Gaitzsch 2005, Kat. No:X22; Allison 2006, Kat. No:841; Baykan 2009, Kat.325-336; Şahin 2010, Kat. No:G13-G14.

Dönemi: MS.1-2.yy.

4.5.3. Mızrak Ucu

Kat. No: P10, s. 216

Eser: Mızrak Ucu, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1540-2250

Kod: AYO 1

Ölçüleri: Uzunluk: 86 mm, Kalınlık: 12 mm, Ağı.: 21,27 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kare, ince bir saplama. Uca doğru sivrilen, geniş orta kısım.

Ref.: Petrie 1917, Pl.XXXIX/200; Robinson 1941, Pl.:CXXIII/1987; Davidson 1952, Kat. No:1557; Thomas vd. 1976, Fig.25; Drack 1990, Taf.38/138; Alicu vd. 1994, Pl.22/172; Gil vd. 2000, Fig.5/1; James 2004, Kat. No:784; Dell'era 2012, Fig.5/a, Fig.6/a,b,c,d.

Dönemi: MÖ.6.yy.

Kat. No: P11, s. 216

Eser: Mızrak Ucu, Lev.LIII, Çiz.38.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1445

Kod: BED 15

Ölçüleri: Uzunluk: 231 mm, Genişlik: 16 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.: 71,33 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Sap kısmının takıldığı kovana sahip. Uç kısma doğru sivrilmekte.

Ref.: Petrie 1917, Pl.XLII/186; Vulpe 1967, Pl.XX/12; Frere 1972, Fig.69/122; Connoly 1997, Fig.1/F; Horvat 1997, Fig.6; Unz-Deschler 1997, Kat. No:219; Bishop-Coulston 2009, Fig.74/1.

Dönemi: MS.5-7.yy.

4.6. SÜS EŞYALARI

4.6.1. Bilezikler

Kat. No: R1, s. 217

Eser: Bilezik, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1295-1260

Kod: ALP 23

Ölçüleri: Çap: 56 mm, Kalınlık orta kısım: 8 mm, Ağı.: 47.79 gr

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Yuvarlak. İki ucu açık. Uçlara doğru incelme. Kaş kısmında yarı değerli taş boşluğu.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: R2, s. 217

Eser: Bilezik, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1385-1350

Kod: AOB 6

Ölçüleri: Çap: 64 mm, Kalınlık: 10 mm, Kaş Kalınlığı: 17 mm, Ağı.: 56.19 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Yuvarlak. Kaşlı. Kaş kısmında yarı değerli taş deliği.

Dönemi: MS.4-7.yy.

4.6.2. Yüzük

Kat. No: R3, s. 218

Eser: Yüzük, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Nekropol

Kod: AJI 5

Ölçüleri: Çap: 22 mm, Yükseklik: 26 mm, Kaş Yüksekliği: 12 mm, Halka Kalınlığı: 4 mm, Ağı.: 10,83 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dairesel halka. Elips biçiminde, yüksek ve süslemesiz kaş.

Ref.: Boardman-Vollenweider 1978, Fig.13/282; Spier 1992, Kat. No:84; Alicu vd. 1994, Pl.17/102;

Dönemi: MÖ 4.yy'ın ortaları.

Kat. No: R4, s. 218

Eser: Yüzük, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 82 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Çap: 24 mm. Kalınlık: 3 mm, Kaş Yüksekliği: 4 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Yuvarlak halka. Yuvarlak formlu kaş. Kaş üstünde taş yuvası.

Ref.: Oransay 2006, Kat. No:B10;

Dönemi: MS.1.yy.

Kat. No: R5, s. 218

Eser: Yüzük, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 112 Mezarı.

Kod: ADN 2-2

Ölçüleri: Çap: 19 mm, Taş Çapı: 6 mm, Kaş Kalınlığı: 2 mm, Halka Kalınlığı: 1 mm.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Dairesel halka. Kaşta akik yüzük taşı. Yüzük taşında koşar halde bir panter figürü.

Ref.: Form Açısından: Henig 1994, Kat. No:368; Konuk-Arslan 2000, Kat.145; Demir 2008, Kat. No:59;

Figür Açısından: Henig 1978, Pl.XX/625; Demir 2008, Kat.60; Tees 1993, Pla.XVII/53;

Dönemi: MS.2.yy.

4.7. ZANAATKAR VE TARIM ALETLERİ

Kat. No: S1, s. 220

Eser: Maşa, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Nekropol, L 4 Mezarı.

Kod: ASZ 3-1

Ölçüleri: Uzunluk: 276 mm, Kalınlık: 11 mm, Ağı.:96, 70 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Maşa. Maşanın her iki olunda noksan parçalar. Yuvarlak profilli kol. Yassı profilli ağız bölümü. Aşırı korozyonlu mekanizma bölümü. Korozyon nedeniyle kapalı ağız.

Ref.: Jacobi 1897, Taf.XXXIV/4; Wiegand-Schrader 1904, Abb.511; Petrie 1917, Pl.XLV/127; Gaitzsch 1980, Taf.17/88; Pietsch 1983, Taf.18/429-430; Gaitzsch 1984;

Kat. No:41,Abb.1-F; Ciarallo-Carolis 2000, Kat. No:257; Gaspari vd 2000, Kat. No:12; Gaitzsch 2005, Kat. No:ZA2; Kasapoğlu 2015, s.106.

Dönemi: MÖ 6.yy.

Kat. No: S2, s. 221

Eser: Çekiç, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Nekropol, L 4 Mezarı.

Kod: ASZ 3-2

Ölçüleri: Uzunluk: 119 mm, Genişlik: 29 mm, Kalınlık: 19 mm, Ağı.:139,34 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Korozyon nedeniyle kapanmış saplamanın deliği. Ortadan basık uçlara doğru şişkin, kelebek form.

Ref.: Vulpe 1967, Pl.XIX/13; Raubitschek 1998, Pl.71/452; Gaitzsch 2005, Kat. No:A1; Baitinger-Völling 2007, Taf.11/85; Kasapoğlu 2015, s.106.

Dönemi: MÖ 6.yy.

Kat. No: S3, s. 221

Eser: Sarculum, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Nekropol, L 4 Mezarı.

Kod: ASZ 3-3

Ölçüleri: Uzunluk: 130 mm, Baş Kısmı 75x53 mm, Metal Kalınlığı: 10 mm, Ağı.: 150,79 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. "7" formuna sahip. Baş kısmı dikdörtgen. Baş kısmının arka kenarına monte edilmiş saplama. Tırnak şeklinde uç kısım.

Ref.: Petrie 1917, Pl.XLVII/11; White 1967, Fig.22; De Juliis 1985, s.489,CXXXIX/23;
Gaitzsch 2005, Kat. No:X12,X18; Kasapoğlu 2015, s.106.

Dönemi: MÖ 6.yy.

Kat. No: S4, s. 222

Eser: Çapa, Lev.LIV, Çiz.39.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1255

Kod:AZC 2

Ölçüleri: Yükseklik: 143 mm, Genişlik: 173 mm, Sap Yuvasının Çapı: 34 mm, Sap Yuvasının Uzunluğu: 66 mm, Tırnak Yüksekliği: 105 mm, Tırnaklar Arası Mesafe: 71 mm, Metal Kalınlığı Üst Kısım: 11 mm, Metal Kalınlığı Tırnak Ucu: 5 mm, Ağı.: 1307,93 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. İbükükey forma sahip iki adet tırnak.

Ref.: Wiegand-Schrader 1904, Abb.501; Petrie 1917, Pl.LXVII/52; White 1967, Fig.29;
Rees 1981, Fig.15/b; Manning 1985, Fig.12/1; Ivanişeviç-Spehar 2005, Fig.6/5;
Gaitzsch 2005, HA6,V4;

Dönemi: MS.5-7.yy.

4.8. DİĞER

4.8.1. Nal

Kat. No: T1, s. 223

Eser: Nal, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1390-1445

Kod: BED 13

Ölçüleri: Uzunluk: 83 mm, Genişlik: 14 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:26,39 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Yuvarlak bir formla sonlanan uçlar. Korozyonla kapanmış çivi delikleri.

Ref.: Jacobi 1897, Taf.XXXXI/10; Papanikola-Bakırtzi 2002, Kat. No:108; Gaitzsch 2005, Kat. No:HU40; Demirer 2013, Kat. No:M1.

Dönemi: MS 5-6 yy.

Kat. No: T2, s. 223

Eser: Nal, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Odeion, Karolaj 1395-1425

Kod: AVK 12

Ölçüleri: Uzunluk: 108 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 92,53 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Kenarında çivi delikleri.

Ref.: Poulter 1995, Res.2/271; Gaitzsch 2005, HU2; Gültekin 2012, Kat. No:112.

Dönemi: MS.6-8.yy.

4.8.2. Çan

Kat. No: T3, s. 224

Eser: Çan, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1255-1340

Kod: AGN 8

Ölçüleri: Uzunluk: 56 mm, Çap: 45 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.: 57.39 gr

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Üst kısmında tutamak yeri. İçinde çingirak dili sağlam. Çingirak dilinin uç kısmı top şeklinde.

Ref.: Jacobi 1897, Taf.:XXXVI/4, Gaitzsch 1984, Abb.3; Drack 1990, Taf.45/185; Gaspari vd. 2000, Kat. No:6; Krempus 2000, Kat. No:65; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:138.

Dönemi: MS.6.yy.

Kat. No: T4, s. 224

Eser: Çan, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: AVE 14

Ölçüleri: Uzunluk: 65 mm, Çap: 50 mm, Ağı.: 62.17 gr

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Üst kısmında tutamak yeri mevcut. İçinde çingirak dili noksan.

Ref.: Feugere 2000, Kat. No:13; Krempus 2000, Kat. No:65; Papanikola-Bakirtzi 2002, Kat. No:138; Demirer 2013, Kat. No:M4.

Dönemi: MS.6.yy.

4.8.3. Haç

Kat. No: T5, s. 224

Eser: Haç, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Nekropol, Karolaj 1540-2300

Kod: AMI 8

Ölçüleri: Uzunluk: 181 mm, Genişlik: 119 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağı.:
103.13 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Uçları daha geniş haç kolları.

Ref.: Deonna 1938, Pl.CXIII/1000; Wiseman-Zissi 1972, Fig.12; Gaitzsch 2005, Taf.55/V16; Gültekin 2012, Kat. No:148; Dell'era 2012, Fig.12/f.

Dönemi: MS.4-7.yy.

4.8.4. Halka

Kat. No: T6, s. 225

Eser: Halka, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BBI 244

Ölçüleri: Çap: 38 mm, Kalınlık: 7 mm, Ağı.:12,26 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Yuvarlak profilli halka metali.

Dönemi: MS.2-3.yy.

Kat. No: T7, s. 225

Eser: Halka, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: AYM 81

Ölçüleri: Çap: 14 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağı.:0,71 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Yuvarlak profilli halka metali..

Dönemi: MS 3-5. yy.

Kat. No: T8, s. 225

Eser: Halka, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1250-1355

Kod: BDC 30

Ölçüleri: Çap: 34 mm, Kalınlık: 9 mm, Ağı.:12,14 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Yuvarlak profilli halka metali.

Ref.: D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/12.

Dönemi: MS 3-5. yy.

Kat. No: T9, s. 225

Eser: Halka, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1515-1255

Kod: ALB 7.

Ölçüleri: Çap: 44 mm, Kalınlık: 6 mm, Ağı.: 21,80 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Yuvarlak profilli halka metali.

Dönemi: MS 4-7. yy.

Kat. No: T10, s. 225

Eser: Halka, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1505-1250

Kod: ALB 6.

Ölçüleri: Çap: 30 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 6,63 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Yuvarlak profilli halka metali.

Ref.: D'Andria 1979, Tav.126, Fig.6/12; Şimşek 2011, Kat. No:357.

Dönemi: MS 6-8. yy.

Kat. No: T11, s. 225

Eser: Halka, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1370-1345

K.Env.No.:

Kod: AOD 1

Ölçüleri: Çap: 34 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağı.: 9,63 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Yuvarlak profilli halka metali. Halkanın dışında bir çıkıntı ve çıkıntının içinde dikdörtgen formda delik.

Ref.: Gültekin 2012, Kat. No:134;

Dönemi: MS 6-8. yy.

6.8.6. Kulp

Kat. No: T12, s. 225

Eser: Kulp, Lev.LV, Çiz.40.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: BVT 4

Ölçüleri: Uzunluk: 235 mm, Kalınlık: 12 mm, Ağı.: 80,23 gr.

Tanım: Demir. Kahverengi patinalı. Kondüsyonu düşük. Dövme. Kırık. Bir ucu halka şeklinde kıvrılmış, yarısı noksan kulp.

Ref.: Chavane 1975, Pl.12/100.

Dönemi: MS 3-5. yy.

5. KURŞUN ESERLER

5.1. AĞIRLIKLAR

5.1.1. Balıkçılık Ağırlıkları

Kat. No: U1, s. 226

Eser: Balıkçılık Ağırlığı, Lev.LVI, Çiz.41.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1285-1260

Kod: BAD 7

Ölçüleri: Uzunluk: 9 mm Genişlik:6 mm, Ağ.:16,50 gr

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Ortadan ikiye bükülmesinden oluşmuş ince levha.

Ref.: Bass vd 1982, LW25-LW38.

Dönemi: MS 2-3. yy.

Kat. No: U2, s. 226

Eser: Balıkçılık Ağırlığı, Lev.LVI, Çiz.41.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1250-1355

Kod: AVN 45

Ölçüleri: Çap: 42 mm, Kalınlık: 5 mm, Ağ.:67.18 gr

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Orta kısımdan kenarlara doğru cidarı azalan, daire formulu ağırlık. Ortasında sicim deliği.

Ref.: Chavane 1975, Pl.32/343.

Dönemi: MS 4-6. yy.

5.1.2. Terazi Ağırıkları**Kat. No:** U3, s. 228

Eser: Terazi Ağırığı, Lev.LVI, Çiz.41.

Buluntu Yeri: Yamaç Hamamı, Karolaj 1485-1250

Kod: AFH 71

Ölçüleri: Çap: 16 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağ.: 3,64 gr

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Daire formlu. Bir yüzünde Chi-Rhos simgesi.

Dönemi: MS 6-7. yy.

Kat. No: U4, s. 229

Eser: Terazi Ağırığı, Lev.LVI, Çiz.41.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1375-1350

Kod: AHL 7

Ölçüleri: Çap: 34 mm, Kalınlık: 3 mm, Ağ.: 24.54 gr

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Daire formlu ağırlık. Üzerinde Grekçe birim.

Ref.: Tekin 2014, s.58-60.

Ref.: MS. 6-7.yy.

Kat. No: U5, s. 230

Eser: Terazi Ağırlığı, Lev.LVI, Çiz.41.

Buluntu Yeri: Agora, Karolaj 1380-1350

Kod: AHM 8

Ölçüleri: Çap: 22 mm, Kalınlık: 2 mm, Ağ.: 12,18 gr

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Daire formu ağırlık.

Dönemi: MS 6-8. yy.

5.2. KAPLAR

Kat. No: V1, s. 231

Eser: Alabastron, Lev.LVI, Çiz.41.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 1 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Yükseklik: 124 mm, Kaide Çap: 30 mm, Kalınlık: 1 mm.

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Pul şeklinde ağız. Dar ve kısa boyun. İnce, uzun bir gövde.

Ref.: Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:25;

Dönemi: MÖ 4.yy

Kat. No: V2, s. 231

Eser: Amphoriskos, Lev.LVI, Çiz.41.

Buluntu Yeri: Nekropol, TSM 2 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Yükseklik: 61 mm, Genişlik: 26 mm.

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Yüksek dudak, uzun boyun, dar gövde, sivri dip. Kulpla boyun arası boşaltılmış. Yuvarlak hatlı omuz.

Ref.: Deonna 1938,Pl.XCVI/849-851; Aydın Tavukçu 2006, Kat. No:24;

Dönemi: MÖ 4.yy

5.3. KİŞİSEL KULLANIM EŞYALARI

5.3.1. Aynalar

Kat. No: Y1, s. 232

Eser: Ayna, Lev.LVII, Çiz.42.

Buluntu Yeri: Nekropol, M 161 Mezarı.

Kod: AOS 3

Ölçüleri: Ayna Kısmı: Çap: 39 mm, Sap Uzunluk: 56 mm.

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Daire formlu ayna. Arka kısmında dört satır yazıt. Bitkisel motiflerle süslenmiş çerçeve.

Yazıt: TH (Nasıl)

KAΛH (Güzel)

TA

ΛΑ

Ref.: De Ridder 1915; Kat. No:3816; Tudor 1948, Fig.6; Vessberg-Westholm 1956, Fig.33/3; Treister 1994, Fig.:6/1-4, Fig.:5/1; Thomas 2002, Abb.4; Şahin 2010, Kat. No:K2,K3.

Dönemi: MS 1-2. yy.

Kat. No: Y2, s. 233

Eser: Ayna Çerçevesi, Lev.LVII, Çiz.42.

Buluntu Yeri: Tiyatro, Karolaj 1280-1260

Kod: AZI 20

Ölçüleri: Uzunluk: 40 mm, Ayna Çapı: 24 mm, Kalınlık: 1 mm, Ağı.:6,14 gr.

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Kare bir forma sahip ayna. Ortasında geniş, daire şeklinde bir boşluk.

Ref.: Hölder 1910, s.263,Abb.157; Lloyd-Morgan 1977, Pla.9.II-b; Lloyd-Morgan 1981, Gro.Y/2-3; Treister 1994, Fig.:5/3,4; Baratta 2010, Fig.6.

Dönemi: MS.3-4.yy.

Kat. No: Y3, s. 233

Eser: Ayna Çerçevesi, Lev.LVII, Çiz.42.

Buluntu Yeri: Roma Hamamı, Karolaj 1335-1260

Kod: BYI 20

Ölçüleri: Uzunluk: 42x42 mm, Kalınlık: 1 mm, Daire Çapı: 30 mm, Ağı.:10,44 gr..

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Kare bir forma sahip. Ortasında geniş daire şeklinde bir boşluk. Etrafı konturla çevrelenmiş çerçeve. Çerçevenin sağ ve sol üst köşelerin ayakta sunum yapan bayan figürleri, sağ alt köşede ise kuğu betimi.

Ref.: Hölder 1910, s.263,Abb.157; Lloyd-Morgan 1977, Pla.9.II-b; Lloyd-Morgan 1981, Gro.Y/2-3; Treister 1994, Fig.:5/3,4; Baratta 2010, Fig.6.

Dönemi: MS 3-4. yy.

5.3.2. Cımbız

Kat. No: Y4, s. 234

Eser: Cımbız, Lev.LVII, Çiz.42.

Buluntu Yeri: Nekropol, D4C Açması.

Kod: ABD 1

Ölçüleri: Uzunluk: 63 mm, Genişlik: 4 mm

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Ortadan ikiye bükülmüş yassı metal. Uç kısımları sivri.

Ref.: De Ridder 1915; Kat. No:3836.

Dönemi: MS 2-3. yy.

5.4. DİĞER

5.4.1. Haç

Kat. No: Z1, s. 234

Eser: Haç, Lev.LVII, Çiz.42.

Buluntu Yeri: Bizans Şapeli, M4 Mezarı.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 42 mm, Genişlik: 26 mm, Kalınlık: 4 mm, Ağı.: 7.81 gr.

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu düşük. Döküm. Kırık. Sicim deliği kırık.

Ref.: Khairedinova 2012, Fig.3/3-6;

Dönemi: MS 8-11. yy.

5.4.2. Kenet

Kat. No: Z2, s. 235

Eser: Kenet, Lev.LVII, Çiz.42.

Buluntu Yeri: Nekropol.

Kod:

Ölçüleri: Uzunluk: 149 mm, Kalınlık: 2 mm.

Tanım: Kurşun. Kondüsyonu iyi. Döküm. Kırık. Fiyonk forma sahip levha. Kenetin kenarlarında, kare uçlu murç izi.

KONKORDANS:

1.Katalog Numaralarına Göre Kazı Kod Listesi:

Kat.No:	Kod No:	Kat.No:	Kod No:	Kat.No:	Kod No:
A1	AMR 1	E20	BBI 24	F17	AGN 9-1
A2	ALO 24	E21	AZI 15	F18	AGN 9-2
B1	AEN	E22	BBN 5	G1	AOA 1
B2	AZU 5	E23	BBI 43	G2	ADP 2
B3	ALA 6-7	E24	ANS 20	G3	AUH 9
B4	ARF 1	E25	BBM 5	G4	BDC 28
B5	AVT 7	E26	BBI 187	G5	AYM 84
C1	-	E27	BBI 190	G6	BBC 49
C2	BAN 2	E28	ADZ 22	G7	BEF 8
D1	-	E29	AFH 56	G8	BYI 22
D2	ACS 10	E30	AFH 60	G9	BYO 1
D3	AJP 11	E31	AGL 8	H1	-
D4	AUH 8	E32	AGS 9	H2	-
D5	BAC 5	E33	AFS 13	H3	-
D6	AFH 57	E34	APO 18	H4	BBI 297
D7	AKF 5	E35	BDZ 21	H5	AHM 7
D8	APO 2	E36	AHO 15	H6	AHJ 8
D9	AKG 3	E37	APD 4	H7	BBI 26
D10	AFH 38	E38	AMD 15	H8	AMA 17
D11	BBI 27	E39	BDZ 22	H9	ASI 1
D12	BBC 48	E40	ACS 4	H10	ARF 2
D13	ANC 3	E41	BBI 28	I1	AMR 55
E1	-	E42	AHN 11	I2	APN 3
E2	-	E43	BBC 46	I3	-
E3	AAO 11	E44	BBJ 19	I4	BVH 21
E4	AFK 4	F1	ANC 3	I5	ALR 28
E5	AFK 5	F2	BBI 40	I6	APR 35
E6	AJO 5	F3	BBI 47-1	I7	BDI 1
E7	ATB 4	F4	BBI 47-2	I8	AKL 3
E8	BVR 2	F5	BBI 47-3	I9	BVT 6
E9	-	F6	BBI 150	I10	BVC 9
E10	-	F7	BBI 191	I11	BVV 4
E11	AOS 2	F8	BVH 22	I12	AZI 19
E12	-	F9	BVV 3	I13	BEG 16
E13	AFT 4	F10	AVS 7	I14	BCN 54
E14	-	F11	AZI 22	I15	AJA 22
E15	ADM 4	F12	BVU 9	I16	AKF 17
E16	-	F13	AUM 3	I17	AGL 7
E17	AZG 6	F14	AOE 33	I18	-
E18	AGO 3	F15	ANG 4	I19	AOC 1
E19	AFT 3	F16	BYJ 1	I20	AJO 8

Kat.No:	Kod No:	Kat.No:	Kod No:	Kat.No:	Kod No:
I21	AMG 3	K25	ALA 1	L15	ATO 62-21
I22	AGA 6	K26	AAV 3-1	L16	ATO 62-22
I23	ASZ 4	K27	AAV 3-2	L17	ATO 62-23
I24	ASZ 5	K28	-	L18	ATO 62-24
I25	-	K29	-	L19	ATO 62-25
I26	AFH 53	K30	AOM 3	L20	ATO 62-26
I27	AFH 50	K31	-	L21	ATO 62-18
I28	AFH 64	K32	BBI 44	L22	ATO 62-8
I29	BBJ 10	K33	AZI 330	L23	ATO 62-6
I30	AIR 3	K34	AFM 6	L24	ATO 62-11
I31	AYM 83	K35	AGF 12	L25	ATO 62-12
I32	-	K36	AMM 13	L26	ATO 62-13
I33	ASZ 4	K37	-	L27	BBB 40
I34	-	K38	BBN 6	L28	BCB 2
I35	ADN 2-1	K39	AFV 19	L29	BVU 10
I36	AHO 14	K40	AHY 1	L30	AZU 6
I37	BBC 18	K41	BUZ 1	L31	AZU 6
I38	AKS 5	K42	AZU 8	L32	BAA 29
I39	BAA 27	K43	BYI 23	L33	AOP 5
I40	BBC 45	K44	AGN 14	L34	AZR 3
J1	AJL 3	K45	BAP 1	M1	AKE 3
J2	AJL 3	K46	AFH 58	M2	BEO 5
J3	BBI 192	K47	AKO 1	M3	APB 2
K1	AIP 2	K48	AMJ 2-1	M4	BEG 21
K2	AMI 7	K49	AMJ 2-2	M5	BBI 312
K3	-	K50	ATB 2	M6	ALA 2
K4	BBI 25	K51	AGZ 1	N1	ATB 2-3
K5	BBI 40	K52	AHN 10	N2	AKE 3
K6	AHO 16	K53	BBM 6	N3	BDB 61
K7	BEI 10	K54	BVT 15	N4	-
K8	BCS 6	K55	-	N5	ADT 6
K9	AFH 59	K56	AIC 1	N6	ADY 1
K10	AOB 1	K57	AVB 9	N7	AFZ 2
K11	AOR 23	L1	ATO 62-1	N8	AJL 2
K12	BEI 3	L2	ATO 62-2	N9	BDJ 1
K13	BEI 11	L3	ATO 62-3	N10	ACN 5
K14	APK 5	L4	ATO 62-4	N11	ADO 2
K15	BES 1	L5	ATO 62-5	N12	BBI 245
K16	AET	L6	ATO 62-7	N13	AOB 7
K17	AYS 2	L7	ATO 62-9	N14	BAZ 4
K18	AJI 4	L8	ATO 62-10	O1	AVT 10
K19	AYT 1	L9	ATO 62-14	O2	AVE 59
K20	-	L10	ATO 62-15	O3	AZI 28
K21	BVN 7	L11	ATO 62-16	O4	AYI 39
K22	ATF 19	L12	ATO 62-17	O5	BAU 5
K23	AZI 23	L13	ATO 62-19	O6	BBJ 3
K24	BBC 16	L14	ATO 62-20	O7	BVR 3

Kat.No:	Kod No:	Kat.No:	Kod No:	Kat.No:	Kod No:
O8	ARV 21	O35	BDG 4	S3	ASZ 3-3
O9	ASC 18	O36	BDG 5	S4	AZC 2
O10	ASG 3	O37	ASJ 10	T1	BED 13
O11	AYI 42	O38	ASJ 11	T2	AVK 12
O12	BAR 1	O39	ASU 2	T3	AGN 8
O13	BBM 10	O40	BAO 3	T4	AVE 14
O14	AOA 11-1	O41	-	T5	AMI 8
O15	AOB 6	O42	ASG 2	T6	BBI 244
O16	AOD 62	O43	ASU 3	T7	AYM 81
O17	BAF 10	P1	BIA 15	T8	BDC 30
O18	BDE 3	P2	AUE 4	T9	ALB 7
O19	AHO 13	P3	AGN 8	T10	ALB 6
O20	AOA 11-2	P4	AOD 62	T11	AOD 1
O21	AOC 8	P5	BDC 27	T12	BVT 4
O22	AOP 5	P6	AVY 12	U1	BAD 7
O23	ARV 22	P7	BED 16	U2	AVN 45
O24	ARV 23	P8	ANG 4-1	U3	AFH 71
O25	ASC 17	P9	ATA 3	U4	AHL 7
O26	ASD 2	P10	AYO 1	U5	AHM 8
O27	ASD 3	P11	BED 15	V1	-
O28	AST 4	R1	ALP 23	V2	-
O29	AVK 13-1	R2	AOB 6	Y1	AOS 3
O30	AVK 13-2	R3	AJI 5	Y2	AZI 20
O31	BAJ 1	R4	-	Y3	BYI 20
O32	BDG 1	R5	ADN 2-2	Y4	ABD 1
O33	BDG 2	S1	ASZ 3-1	Z1	-
O34	BDG 3	S2	ASZ 3-2	Z2	-

2.Buluntu Yerlerine Göre Katalog Listesi:

Bul.Yeri:	Kat. No:	Bul.Yeri:	Kat. No:	Bul.Yeri:	Kod No:
Agora	D13	Nekropol	E18	Nekropol	L1
Agora	F1	Nekropol	E19	Nekropol	L2
Agora	F9	Nekropol	E33	Nekropol	L3
Agora	G1	Nekropol	E34	Nekropol	L4
Agora	H5	Nekropol	E40	Nekropol	L5
Agora	H6	Nekropol	F15	Nekropol	L6
Agora	I11	Nekropol	G2	Nekropol	L7
Agora	I19	Nekropol	G3	Nekropol	L8
Agora	K10	Nekropol	H1	Nekropol	L9
Agora	K34	Nekropol	H2	Nekropol	L10
Agora	K56	Nekropol	H3	Nekropol	L11
Agora	N13	Nekropol	H8	Nekropol	L12
Agora	O14	Nekropol	I2	Nekropol	L13
Agora	O15	Nekropol	I6	Nekropol	L14
Agora	O16	Nekropol	I7	Nekropol	L15
Agora	O20	Nekropol	I20	Nekropol	L16
Agora	O21	Nekropol	I21	Nekropol	L17
Agora	P4	Nekropol	I23	Nekropol	L18
Agora	R2	Nekropol	I24	Nekropol	L19
Agora	T11	Nekropol	I25	Nekropol	L20
Agora	U4	Nekropol	I30	Nekropol	L21
Agora	U5	Nekropol	I33	Nekropol	L22
Nekropol	B1	Nekropol	I34	Nekropol	L23
Nekropol	C1	Nekropol	I35	Nekropol	L24
Nekropol	D1	Nekropol	J1	Nekropol	L25
Nekropol	D2	Nekropol	J2	Nekropol	L26
Nekropol	D3	Nekropol	K1	Nekropol	M1
Nekropol	D4	Nekropol	K2	Nekropol	N1
Nekropol	D8	Nekropol	K3	Nekropol	N2
Nekropol	E1	Nekropol	K16	Nekropol	N4
Nekropol	E2	Nekropol	K17	Nekropol	N5
Nekropol	E3	Nekropol	K18	Nekropol	N6
Nekropol	E4	Nekropol	K19	Nekropol	N7
Nekropol	E5	Nekropol	K20	Nekropol	N8
Nekropol	E6	Nekropol	K21	Nekropol	N9
Nekropol	E7	Nekropol	K26	Nekropol	N10
Nekropol	E8	Nekropol	K27	Nekropol	N11
Nekropol	E9	Nekropol	K28	Nekropol	O7
Nekropol	E10	Nekropol	K29	Nekropol	P8
Nekropol	E11	Nekropol	K30	Nekropol	P9
Nekropol	E12	Nekropol	K31	Nekropol	P10
Nekropol	E13	Nekropol	K47	Nekropol	R3
Nekropol	E14	Nekropol	K48	Nekropol	R4
Nekropol	E15	Nekropol	K49	Nekropol	R5
Nekropol	E16	Nekropol	K50	Nekropol	S1

Bul.Yeri:	Kod No:	Bul.Yeri:	Kod No:	Bul.Yeri:	Kod No:
Nekropol	S2	Odeion	O30	Roma Hamamı	K51
Nekropol	S3	Odeion	O37	Roma Hamamı	K52
Nekropol	T5	Odeion	O38	Roma Hamamı	K54
Nekropol	V1	Odeion	O39	Roma Hamamı	K57
Nekropol	V2	Odeion	O41	Roma Hamamı	L27
Nekropol	Y1	Odeion	O42	Roma Hamamı	N3
Nekropol	Y4	Odeion	O43	Roma Hamamı	O4
Nekropol	Z2	Odeion	P1	Roma Hamamı	O11
Odeion	A2	Odeion	P6	Roma Hamamı	O19
Odeion	B5	Odeion	P7	Roma Hamamı	P3
Odeion	E22	Odeion	P11	Roma Hamamı	P5
Odeion	E24	Odeion	T1	Roma Hamamı	T3
Odeion	E25	Odeion	T2	Roma Hamamı	T4
Odeion	F14	Roma Hamamı	B4	Roma Hamamı	T7
Odeion	G7	Roma Hamamı	D12	Roma Hamamı	T8
Odeion	I5	Roma Hamamı	E31	Roma Hamamı	T12
Odeion	I15	Roma Hamamı	E32	Roma Hamamı	U2
Odeion	I38	Roma Hamamı	E36	Roma Hamamı	Y3
Odeion	I39	Roma Hamamı	E42	Sevgililer Şap	Z1
Odeion	K7	Roma Hamamı	E43	Tiyatro	A1
Odeion	K11	Roma Hamamı	F8	Tiyatro	B2
Odeion	K12	Roma Hamamı	F13	Tiyatro	D5
Odeion	K13	Roma Hamamı	F17	Tiyatro	D7
Odeion	K38	Roma Hamamı	F18	Tiyatro	D9
Odeion	K53	Roma Hamamı	G4	Tiyatro	D11
Odeion	L28	Roma Hamamı	G5	Tiyatro	E17
Odeion	L32	Roma Hamamı	G6	Tiyatro	E20
Odeion	L33	Roma Hamamı	G8	Tiyatro	E21
Odeion	L34	Roma Hamamı	H10	Tiyatro	E23
Odeion	M2	Roma Hamamı	I4	Tiyatro	E26
Odeion	M3	Roma Hamamı	I9	Tiyatro	E27
Odeion	M4	Roma Hamamı	I13	Tiyatro	E37
Odeion	O1	Roma Hamamı	I14	Tiyatro	E38
Odeion	O8	Roma Hamamı	I17	Tiyatro	E41
Odeion	O9	Roma Hamamı	I31	Tiyatro	E44
Odeion	O10	Roma Hamamı	I32	Tiyatro	F2
Odeion	O13	Roma Hamamı	I36	Tiyatro	F3
Odeion	O22	Roma Hamamı	I37	Tiyatro	F4
Odeion	O23	Roma Hamamı	I40	Tiyatro	F5
Odeion	O24	Roma Hamamı	K6	Tiyatro	F6
Odeion	O25	Roma Hamamı	K24	Tiyatro	F7
Odeion	O26	Roma Hamamı	K35	Tiyatro	F11
Odeion	O27	Roma Hamamı	K37	Tiyatro	G9
Odeion	O28	Roma Hamamı	K43	Tiyatro	H4
Odeion	O29	Roma Hamamı	K44	Tiyatro	H7

Bul.Yeri:	Kod No:	Bul.Yeri:	Kod No:	Bul.Yeri:	Kod No:
Tiyatro	I1	Tiyatro	O36	Yamaç Hamamı	K9
Tiyatro	I12	Tiyatro	P2	Yamaç Hamamı	K14
Tiyatro	I16	Tiyatro	R1	Yamaç Hamamı	K22
Tiyatro	I29	Tiyatro	S4	Yamaç Hamamı	K25
Tiyatro	J3	Tiyatro	T6	Yamaç Hamamı	K39
Tiyatro	K4	Tiyatro	U1	Yamaç Hamamı	K40
Tiyatro	K5	Tiyatro	Y2	Yamaç Hamamı	K41
Tiyatro	K15	Yamaç Hamamı	B3	Yamaç Hamamı	K45
Tiyatro	K23	Yamaç Hamamı	C2	Yamaç Hamamı	K46
Tiyatro	K32	Yamaç Hamamı	D6	Yamaç Hamamı	L29
Tiyatro	K33	Yamaç Hamamı	D10	Yamaç Hamamı	M6
Tiyatro	K36	Yamaç Hamamı	E28	Yamaç Hamamı	N14
Tiyatro	K42	Yamaç Hamamı	E29	Yamaç Hamamı	O2
Tiyatro	L30	Yamaç Hamamı	E30	Yamaç Hamamı	O5
Tiyatro	L31	Yamaç Hamamı	E35	Yamaç Hamamı	O12
Tiyatro	M5	Yamaç Hamamı	E39	Yamaç Hamamı	O31
Tiyatro	N12	Yamaç Hamamı	F10	Yamaç Hamamı	O40
Tiyatro	O3	Yamaç Hamamı	F12	Yamaç Hamamı	T9
Tiyatro	O6	Yamaç Hamamı	H9	Yamaç Hamamı	T10
Tiyatro	O17	Yamaç Hamamı	I3	Yamaç Hamamı	U3
Tiyatro	O18	Yamaç Hamamı	I22	Yüzey Bul.	F16
Tiyatro	O32	Yamaç Hamamı	I26	Yüzey Bul.	I8
Tiyatro	O33	Yamaç Hamamı	I27	Yüzey Bul.	I10
Tiyatro	O34	Yamaç Hamamı	I28	Yüzey Bul.	I18
Tiyatro	O35	Yamaç Hamamı	K8	Yüzey Bul.	K55

LEVHALAR LİSTESİ

- Levha I** 1-Troas Bölgesi ve Kentleri
2 -Parion Kent Planı
- Levha II** 1- Parion, Nekropol
2-Parion, Tiyatro
- Levha III** 1-Parion, Odeion
2-Parion, Roma Hamamı
- Levha IV** 1-Parion, Agora
2-Parion, Yamaç Hamamı
- Levha V** 1-Parion, Sevgililer Şapeli
2-Biga, Çakırlı Köyü
- Levha VI** 1-Roma Hamamı, Cüruf Çıkarılan Bölüm
2-Roma Hamamı'nda Çıkan Cüruflar
- Levha VII** 1-Roma Hamamı, Dip Kısım Cüruf Örneği
2-Roma Hamamı, Dip Kısım Cüruf Örneği
- Levha VIII** Aydınlatma Araçları: Kandil (A1), Polykandilion Aksamı (A2);
Esnaf ve Zanaatkar Aletleri: Mühür (B1-B2)
- Levha IX** Esnaf ve Zanaatkar Aletleri: Terazî Parçaları (B3-B5); Figürinler
(C1-C2)
- Levha X** TSM 2 Mezarı
- Levha XI** 1-TSM 2 Mezarı, Amhora-Situlanın Mezar İçindeki Konumu
2-TSM 2 Mezarı, Amphora-Situla
- Levha XII** Kaplar ve Kap Aksamları: Kaplar: Amphora-Situlası (D1)
- Levha XIII** 1-Kulpa Doksan Derecelik Açıyla Oturan Halka
2-Diğer Kulpta Yer Alan Halka Parçası
- Levha XIV** 1-Halkaya Oturan Saplama
2-Kapakta Yer Alan Zincir Parça

Levha XV	1- 1 Nolu Figür Menad 2-2 Nolu Figür, Satyr
Levha XVI	1-3 Nolu Figür Menad 2-4 Nolu Figür, Satyr
Levha XVII	1-5 Nolu Figür Menad 2-6 Nolu Figür Satyr
Levha XVIII	1-7 Nolu Figür Eros 2-8 Nolu Figür Eros
Levha XIX	1-Kapağın Yandan Görünüşü 2-Kapağın Üstten Görünüşü
Levha XX	1-Dudağın Üst Kısmında Yer Alan Damla Bezeme 2-Dudak Kenarında Yer Alan İon Kymationu
Levha XXI	1-İon Kymationu Ayrıntı 2-Boyun Kısmında Yer Alan Süsleme İzi
Levha XXII	1-Kulpta Yer Alan Dil Bezemesi 2-Kulpta Yer Alan Damla Lesbos Kymationu Bezemesi
Levha XXIII	1-Omuz Bölümünde Yer Alan Dil Bezemesi 2-Kaide
Levha XXIV	1-Restorasyon Öncesi 2-Restorasyon Sonrası
Levha XXV	Çanakkale Arkeoloji Müzesi Amphora-Situlanın Teşhiri
Levha XXVI	1-Amphora-Situlanın Ağız Kısmında Yer Alan Monogram 2-Monogram Detay
Levha XXVII	Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Patera (D2), Patera-Maşrapa (D3), Oinochoe (D4)
Levha XXVIII	Kaplar ve Kap Parçaları: Kap Aksamları (D5-D13)

Levha XXIX	Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Aynalar (E1-E9)
Levha XXX	Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Aynalar (E10-E17)
Levha XXXI	Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (E18-E20), Tıp Aletleri (E21-E25)
Levha XXXII	Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Tıp Aletleri (E26-E43)
Levha XXXIII	Mimari Aksamlar: Çiviler (F1-F15)
Levha XXXIV	Mimari Aksamlar: Filise (F16), Kenet (F17-F18); Müzik ve Ses Aletleri: Çalpara (G1), Çıngırak (G2-G9)
Levha XXXV	Ahşap Kutu ve Ahşap Malzeme Aksamları: Ahşap Kutu (H1-H3), Anahtar (H4), Kilit Aynası (H5), Kilit Dili (H6), Kilit Köprüsü(H7-H8), Menteşe Parçası (H9), Tutamak (H10)
Levha XXXVI	Süs Eşyaları: Bileklik (I1), Bilezik (I2-I5), Fibula (I6-I8)
Levha XXXVII	Süs Eşyaları: Kemer Tokası (I9-I18), Kemer Ucu (I19)
Levha XXXVIII	Süs Eşyaları: Kolye (I20-I22), Küpe (I23-I29), Toka (I30-I32), Yüzük (I33-I40)
Levha XXXIX	Yazı Araçları: Mürekkep Hokkası (J1-J2), Stylus (J3); Diğer: Aplik (K1-K4)
Levha XL	Diğer: Aplik (K5-K18)
Levha XLI	Diğer: Aplik (K5-K18)
Levha XLII	Diğer: Halka (K26-K42)
Levha XLIII	Diğer: Kanca (K43), Kovan (K44-K46), Ok Ucu (K47-K49), Olta İğnesi (K50-K52), Zincir (K53-K57)
Levha XLIV	Ahşap Aksamları: Ahşap Mezar Çivileri (L1-L13)
Levha XLV	Ahşap Aksamları: Ahşap Mezar Çivileri (L14-L26)
Levha XLVI	Ahşap Aksamları: Filise (L27-L30), Kilit Aynası (L31), Kilit Mandalı (L32), Köşe Atkısı (L33-L34)

- Levha XLVII** Kapı Aksamları: Anahtar (M1-M4), Mentеше (M5-M6); Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Cımbız (N1), İğne (N2), Jilet (N3)
- Levha XLVIII** Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (N4-N8)
- Levha XLIX** Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (N9-N11), Tıp Aletleri (N12-N14)
- Levha L** Mimari Aksamlar: Bağlantı Aksamı (O1-O2), Çiviler (O3-O17)
- Levha LI** Mimari Aksamlar: Çiviler (O18-O31)
- Levha LII** Mimari Aksamlar: Çiviler (O32-O36), Kenet (O37-O41), Saplama (O42-O43)
- Levha LIII** Savaş Aletleri ve Kesici Aletler. Bıçaklar (P1-P7), Makas (P8-P9), Mızrak Ucu (P10-P11)
- Levha LIV** Süs Eşyaları: Bilezikler (R1-R2), Yüzük (R3-R5); Zanaatkar ve Tarım Aletleri: (S1-S4)
- Levha LV** Diğer: Nal (T1-T2), Çan (T3-T4), Haç (T5), Halka (T6-T11), Kulp (T12)
- Levha LVI** Ağırlıklar: Balıkçılık Ağırlıkları (U1-U2), Terazi Ağırlığı (U3-U5), Kaplar: (V1-V2)
- Levha LVII** Kişisel Kullanım Eşyaları: Aynalar (Y1-Y3), Cımbız (Y4); Diğer: Haç (Z1), Kenet (Z2)

ÇİZİMLER LİSTESİ

- Çizim 1** Aydınlatma Araçları: Kandil (A1), Polykandilion Aksamı (A2);
Esnaf ve Zanaatkar Aletleri: Mühür (B1-B2)
- Çizim 2** Esnaf ve Zanaatkar Aletleri: Terazî Parçaları (B3-B5);
Figürinler (C1-C2)
- Çizim 3** Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Amphora-Situlası (D1)
- Çizim 4** Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Amphora-Situlası (D1)
- Çizim 5** Amphora-Situlası Friz Kuşağı
- Çizim 6** a.1 Nolu Figür Menad
b. 2 Nolu Figür, Satyr
- Çizim 7** a.3 Nolu Figür Menad
b.4 Nolu Figür Satyr
- Çizim 8** a.5 Nolu Figür, Menad
b.6 Nolu Figür, Satyr
- Çizim 9** a.7 Nolu Figür, Eros
b.8 Nolu Figür, Eros
- Çizim 10** a.Dudak Kenarında Yer Alan İon Kymationu
b.Kulpta Yer Alan Lesbos Kymationu Bezemesi
c.Kaidede Yer Alan Lesbos Kymationu Bezemesi
- Çizim 11** Amphora-Situlanın Ağız Kısımında Yer Alan Monogram
- Çizim 12** Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Patera(D2), Patera-
Maşrapa(D3), Oinochoe (D4)
- Çizim 13** Kaplar ve Kap Parçaları: Kap Parçaları (D5-D13)
- Çizim 14** Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Aynalar (E1-E9)
- Çizim 15** Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Aynalar (E10-E17)

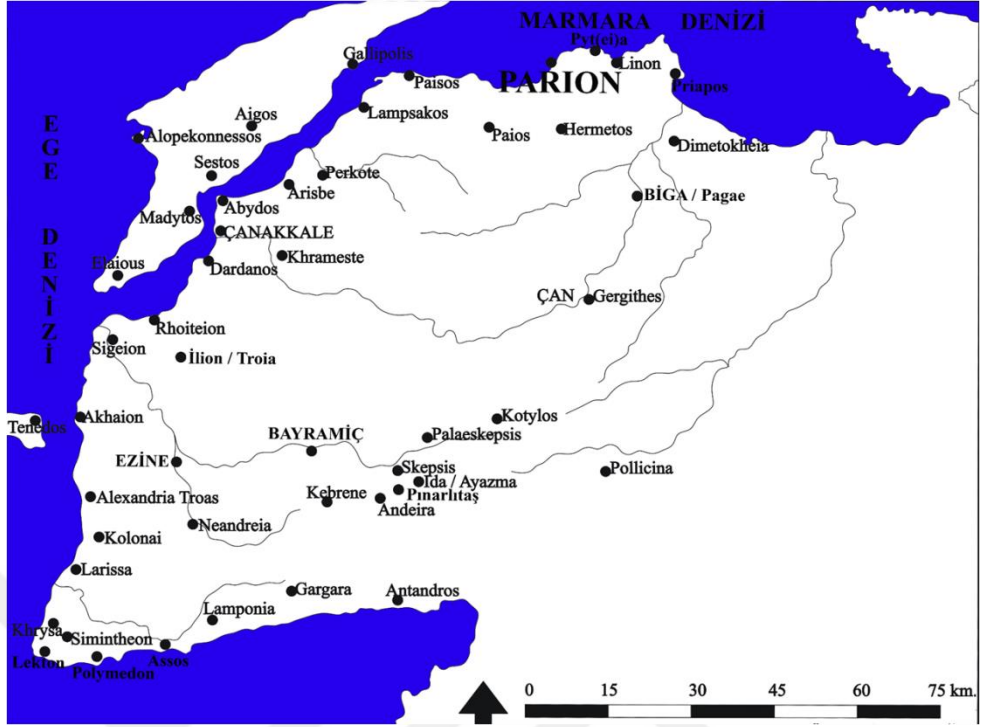
- Çizim 16** Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (E18-E20), Tıp Aletleri (E21-E25)
- Çizim 17** Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Tıp Aletleri (E26-E43)
- Çizim 18** Mimari Aksamlar: Çiviler (F1-F15)
- Çizim 19** Mimari Aksamlar: Filise (F16), Kenet (F17-F18); Müzik ve Ses Aletleri: Çalpara (G1), Çingiraklar (G2-G9)
- Çizim 20** Tahta Kutu ve Ahşap Malzeme Aksamları: Ahşap Kutu (H1-H3), Anahtar (H4), Kilit Aynası (H5), Kilit Dili (H6), Kilit Köprüsü (H7-H8), Mentеше Parçası (H9), Tutamak (H10)
- Çizim 21** Süs Eşyaları: Bileklik (I1), Bilezik (I2-I5), Fibula (I6-I8)
- Çizim 22** Süs Eşyaları: Kemer Tokası (I9-I18), Kemer Ucu (I19)
- Çizim 23** Süs Eşyaları: Kolye (I20-I22), Küpe (I23-I29), Toka (I30-I32), Yüzük (I33-I40)
- Çizim 24** Yazı Araçları: Mürekkep Hokkası (J1-J2), Stylus (J3); Diğer: Aplik (K1-K4)
- Çizim 25** Diğer: Aplik (K5-K18)
- Çizim 26** Diğer: Çuvaldız (K19-K24), Haç (K25)
- Çizim 27** Diğer: Halka (K26-K42)
- Çizim 28** Diğer: Kanca (K43), Kovan (K44-K46), Ok Ucu (K47-K49), Olta İğnesi (K50-K52), Zincir (K53-K57)
- Çizim 29** Ahşap Aksamları: Ahşap Mezar Çivileri (L1-L13)
- Çizim 30** Ahşap Aksamları: Ahşap Mezar Çivileri (L14-L26)
- Çizim 31** Ahşap Aksamları: Filise (L27-L30), Kilit Aynası (L31), Kilit Mandalı (L32), Köşe Atkısı (L33-L34)

- Çizim 32** Kapı Aksamları: Anahtar (M1-M4), Mentеше (M5-M6); Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Cımbız (N1), İğne (N2), Jilet (N3)
- Çizim 33** Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (N4-N8)
- Çizim 34** Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (N9-N11), Tıp Aletleri (N12-N14)
- Çizim 35** Mimari Aksamlar: Bağlantı Aksamı (O1-O2), Çiviler (O3-O17)
- Çizim 36** Mimari Aksamlar: Çiviler (O18-O31)
- Çizim 37** Mimari Aksamlar: Çiviler (O32-O36), Kenet (O37-O41), Saplama (O42-O43)
- Çizim 38** Savaş Aletleri ve Kesici Aletler. Bıçaklar (P1-P7), Makaslar (P8-P9), Mızrak Ucu (P10-P11)
- Çizim 39** Süs Eşyaları: Bilezikler (R1-R2), Yüzük (R3-R5); Zanaatkar ve Tarım Aletleri: (S1-S4)
- Çizim 40** Diğer: Nal (T1-T2), Çan (T3-T4), Haç (T5), Halka (T6-T11), Kulp (T12)
- Çizim 41** Ağırlıklar: Balıkçılık Ağırlıkları (U1-U2), Terazı Ağırlığı (U3-U5), Kaplar: (V1-V2)
- Çizim 42** Kişisel Kullanım Eşyaları: Aynalar (Y1-Y3), Cımbız (Y4); Diğer: Haç (Z1), Kenet (Z2)

LEVHALAR VE ÇİZİMLER

LEVHA I

1-Troas Bölgesi ve Kentleri

2-Parion Kent Planı

LEVHA II

1- Parion, Nekropol

2-Parion, Tiyatro

LEVHA III

1-Parion, Odeion

2-Parion, Roma Hamamı

LEVHA IV

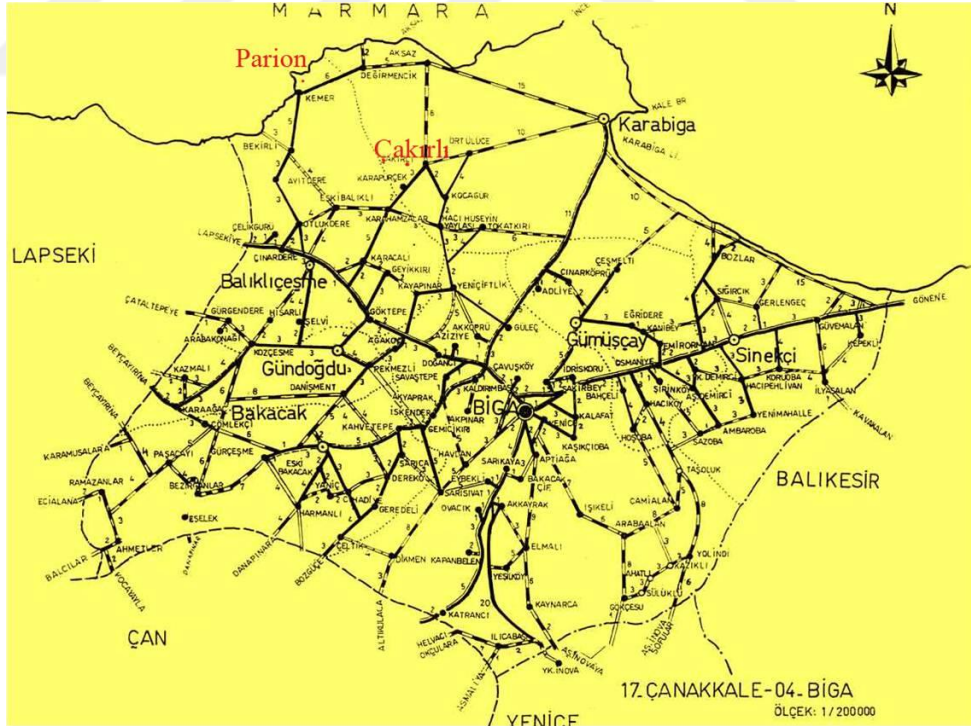
1-Parion, Agora

2-Parion, Yamaç Hamamı

1-Parion, Bizans Şapeli

2-Biga, Çakırlı Köyü

LEVHA VI

1-Roma Hamamı, Cüruf Çıkarılan Bölüm

2-Roma Hamamı'nda Çıkan Cüruflar

LEVHA VII

1-Roma Hamamı, Dip Kısım Cüruf Örneği

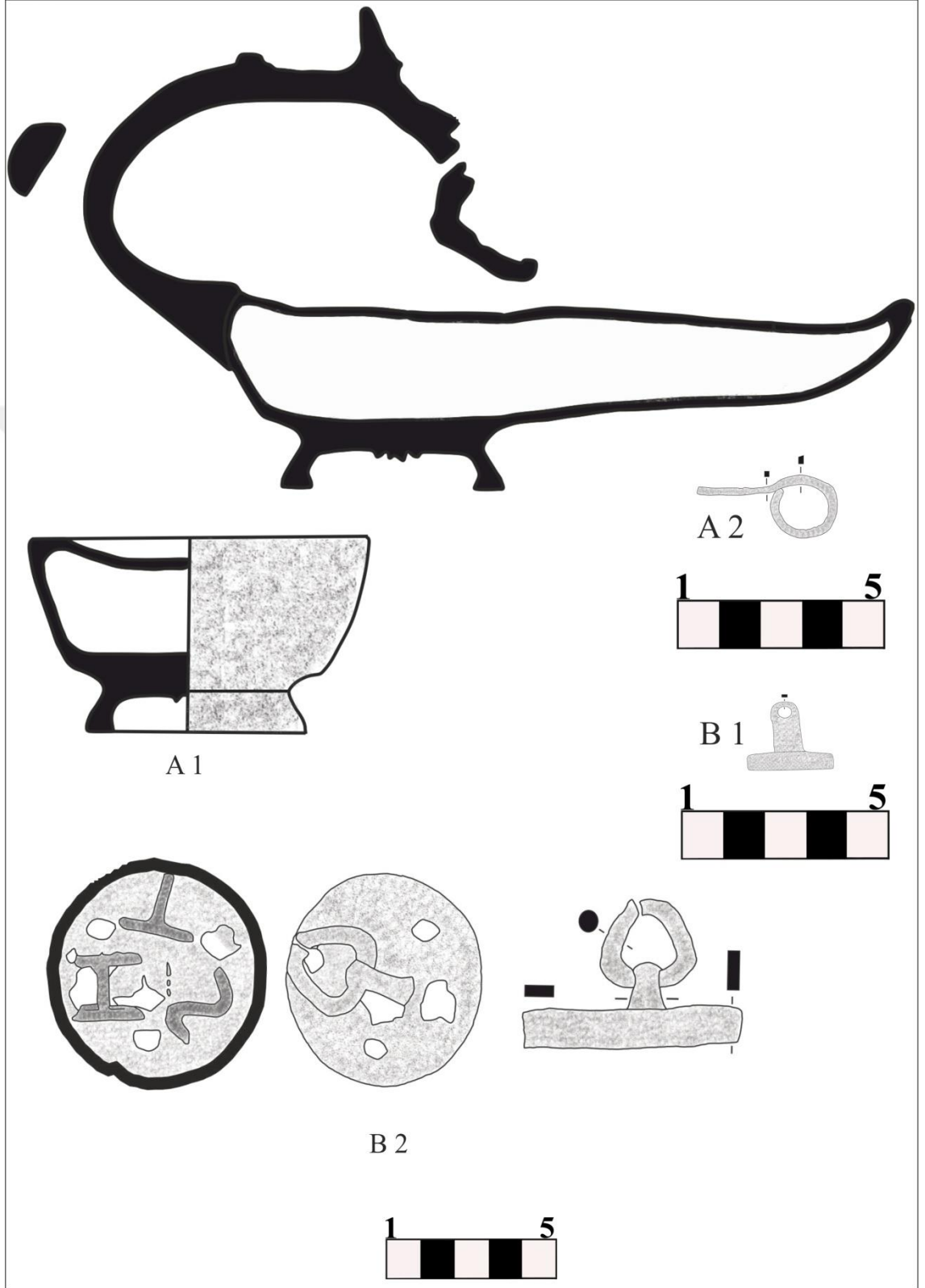
2-Roma Hamamı, Dip Kısım Cüruf Örneği

LEVHA VIII

Aydınlatma Araçları: Kandil (A1), Polykandilion Aksamı (A2); Esnaf ve Zanaatkar Aletleri: Mühür (B1-B2)

ÇİZİM 1

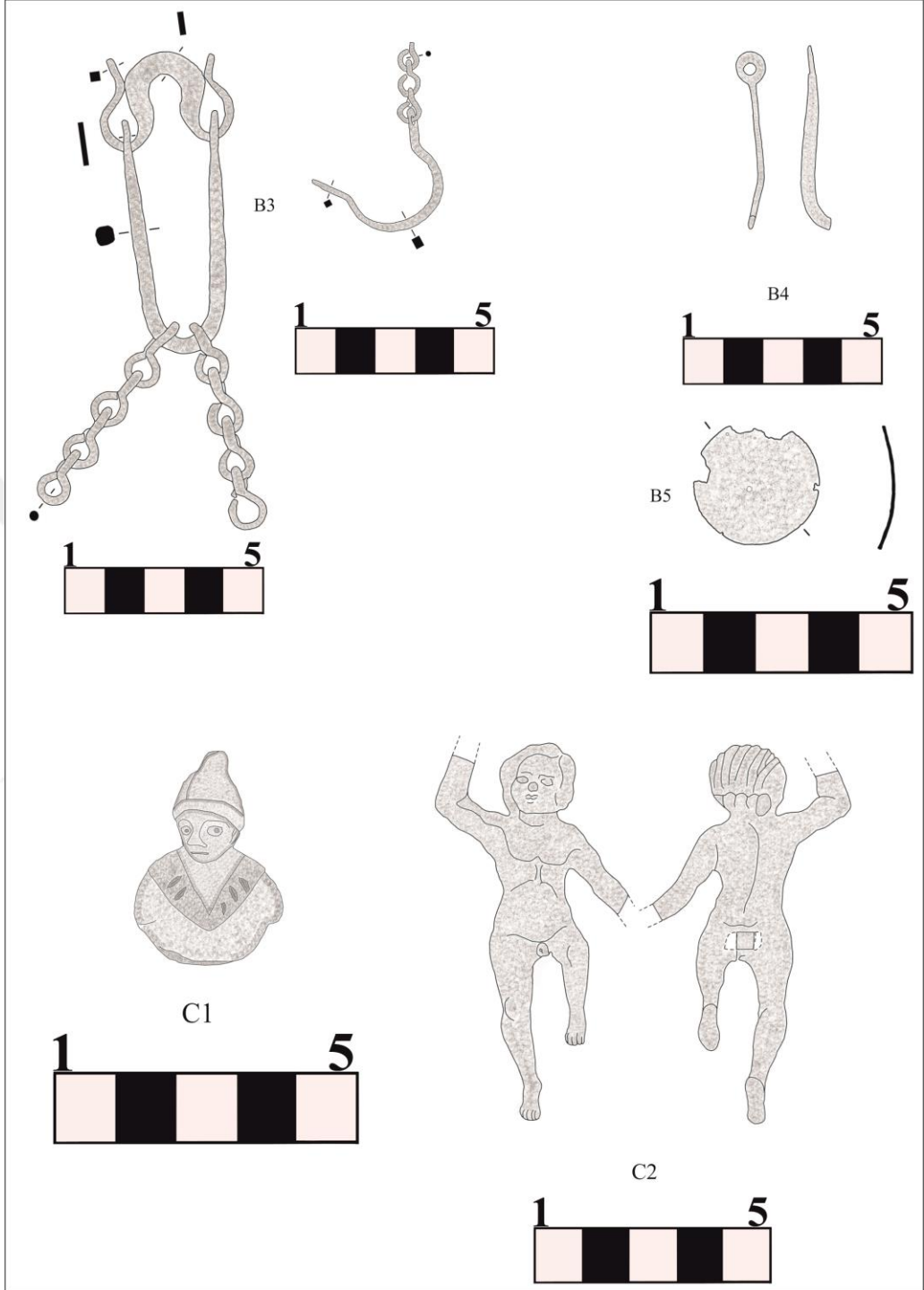
Aydınlatma Araçları: Kandil (A1), Polykandilion Aksamı (A2); Esnaf ve Zanaatkar Aletleri: Mühür (B1-B2)

LEVHA IX

Esnaf ve Zanaatkar Aletleri: Terazi Parçaları (B3-B5); Figürinler (C1-C2)

ÇİZİM 2

Esnaf ve Zanaatkar Aletleri: Terazi Parçaları (B3-B5); Figürinler (C1-C2)

TSM 2 Mezarı

LEVHA XI

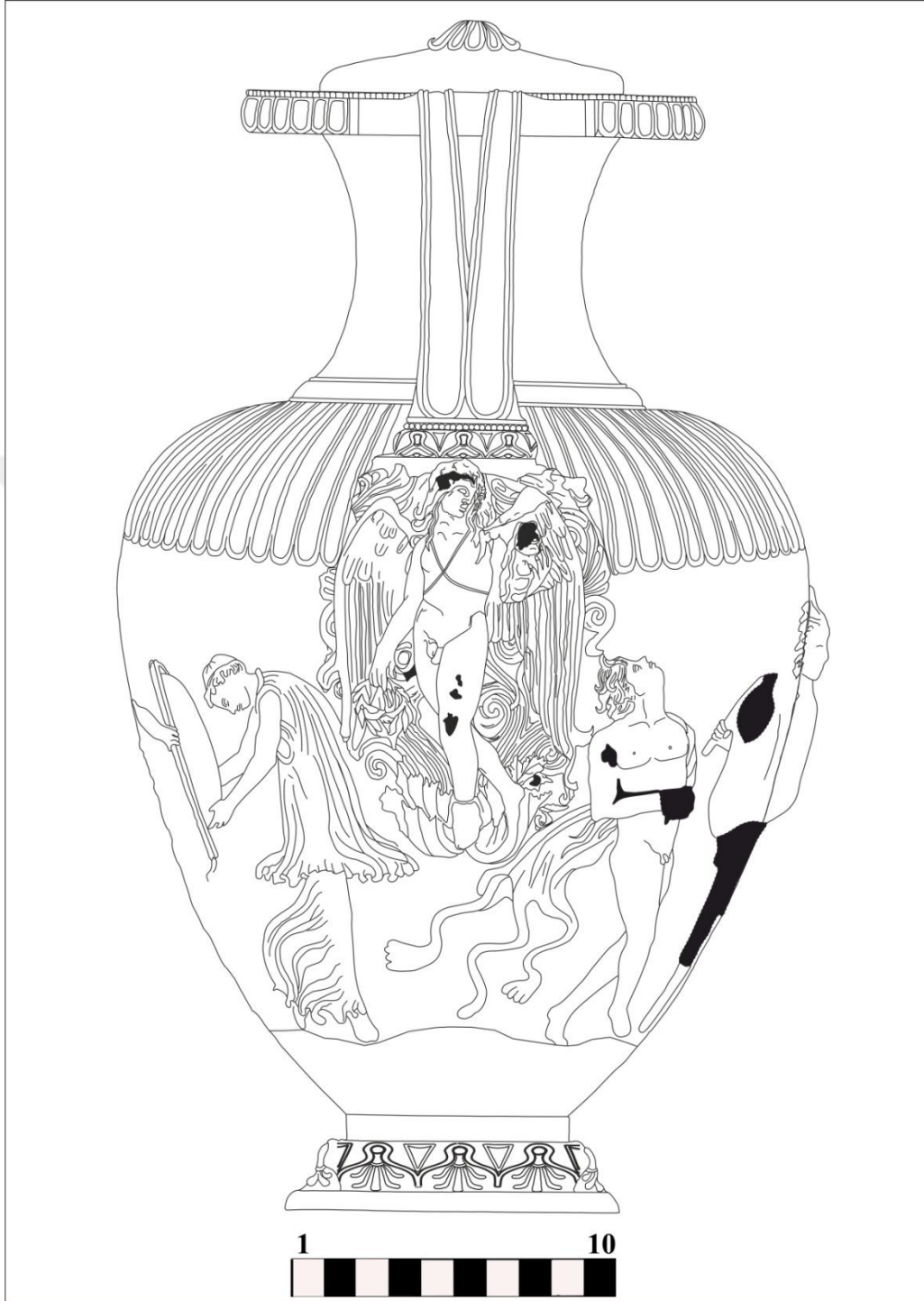
1-TSM 2 Mezarı, Amhora-Situlannın Mezar İçindeki Konumu

2-TSM 2 Mezarı, Amphora-Situla

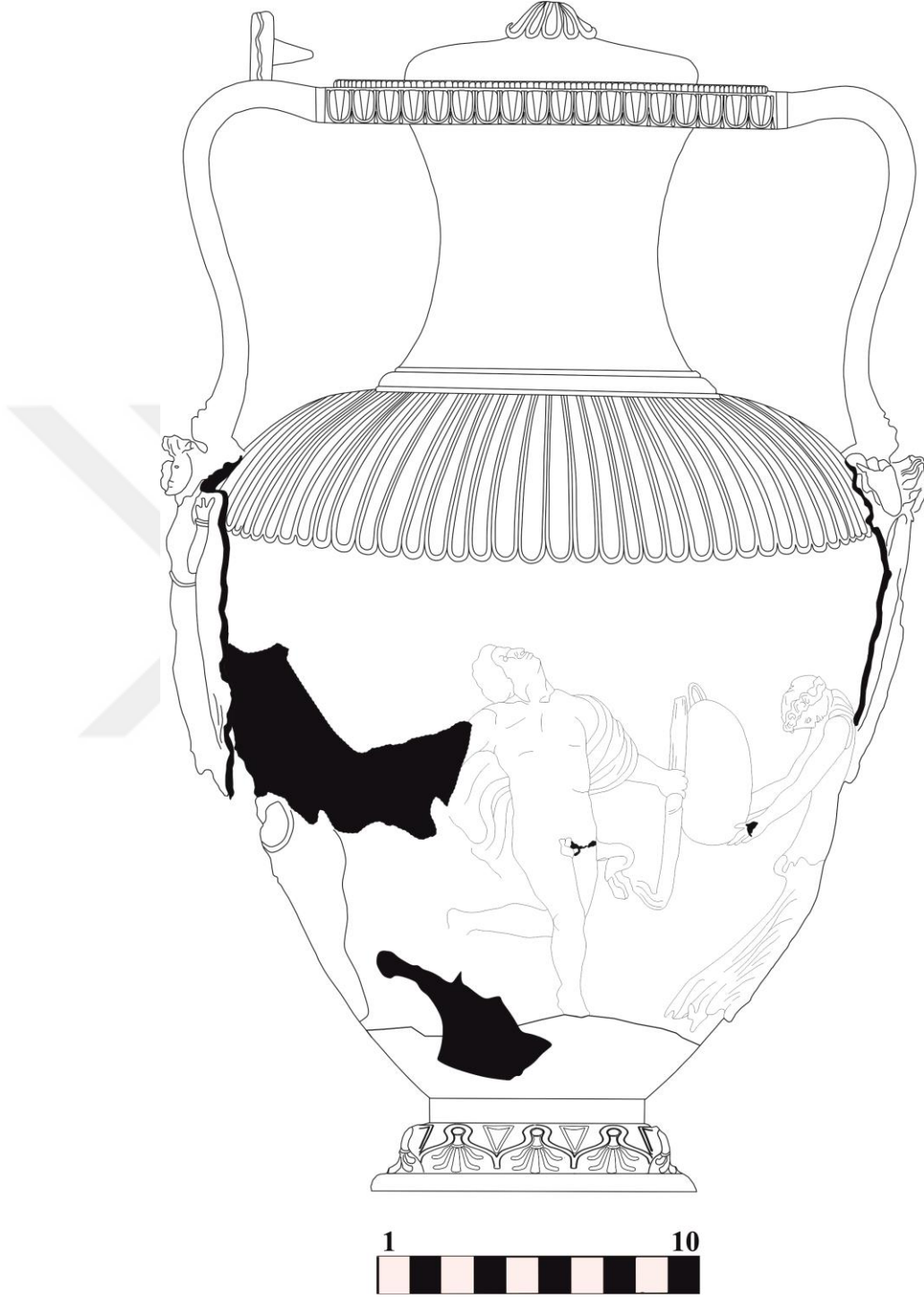

Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Amphora-Situla (D1)

Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Amphora-Situlası (D1)

ÇİZİM 4

Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Amphora-Situlası (D1)

LEVHA XIII

1-Kulpa Doksan Derecelik Açıyla Oturan Halka

2-Diğer Kulpta Yer Alan Halka Parçası

LEVHA XIV

1-Halkaya Oturan Saplama

2-Kapakta Yer Alan Zincir Parçası

ÇİZİM 5

Amphora-Situlası Friz Kuşığı

1-1 Nolu Figür Menad

2-2 Nolu Figür, Satyr

a.1 Nolu Figür Menad

b. 2 Nolu Figür, Satyr

1-3 Nolu Figür Menad

2-4 Nolu Figür, Satyr

a.3 Nolu Figür Menad

b.4 Nolu Figür Satyr

LEVHA XVII

1-5 Nolu Figür Menad

2-6 Nolu Figür Satyr

a.5 Nolu Figür, Menad

b.6 Nolu Figür, Satyr

LEVHA XVIII

1-7 Nolu Figür Eros

2-8 Nolu Figür Eros

a.7 Nolu Figür, Eros

b.8 Nolu Figür, Eros

LEVHA XIX

1-Kapağın Yandan Görünüşü

2-Kapağın Üstten Görünüşü

LEVHA XX

1-Dudağın Üst Kısmında Yer Alan Damla Bezeme

2-Dudak Kenarında Yer Alan İon Kymationu

LEVHA XXI

1-İon Kymationu Ayrıntı

2-Boyun Kısımında Yer Alan Süsleme İzi

LEVHA XXII

1-Kulpta Yer Alan Dil Bezemesi

2-Kulpta Yer Alan Damla Lesbos Kymationu Bezemesi

LEVHA XXIII

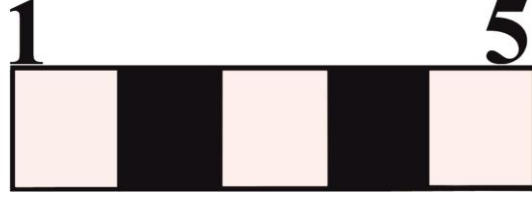
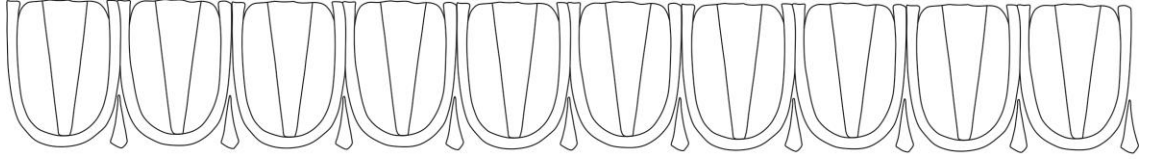

1-Omuz Bölümünde Yer Alan Dil Bezesi

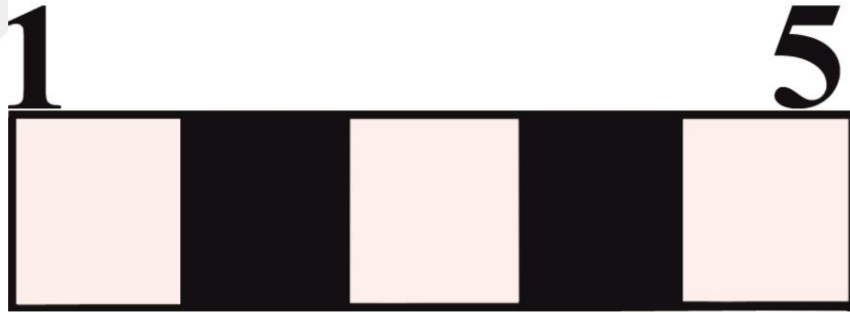
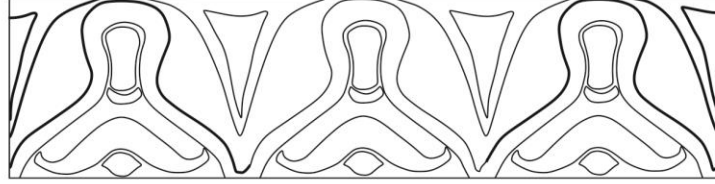

2-Kaide

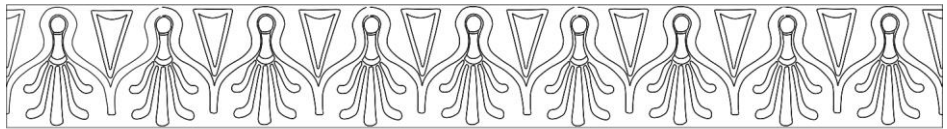
ÇİZİM 10

a.Dudak Kenarında Yer Alan Ion Kymationu

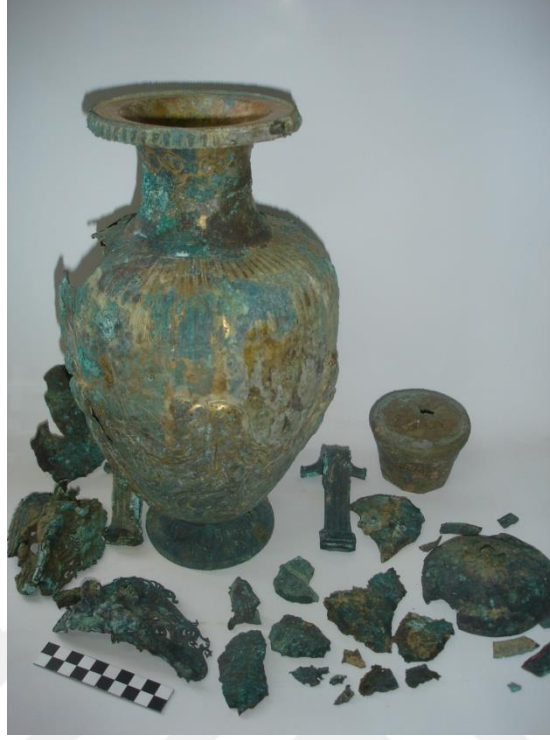

b.Kulpta Yer Alan Lesbos Kymationu Bezemesi

c.Kaidede Yer Alan Lesbos Kymationu Bezemesi

LEVHA XXIV

1-Restorasyon Öncesi

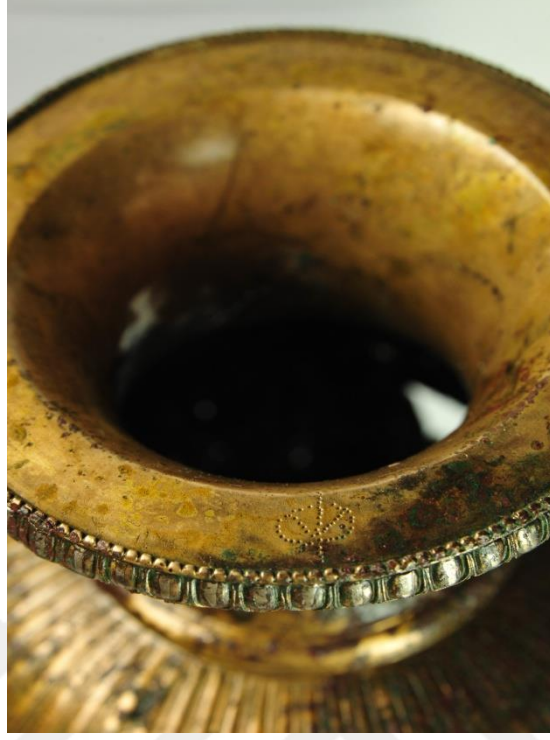
2-Restorasyon Sonrası

LEVHA XXV

Çanakkale Arkeoloji Müzesi Amphora-Situlann Teşhiri

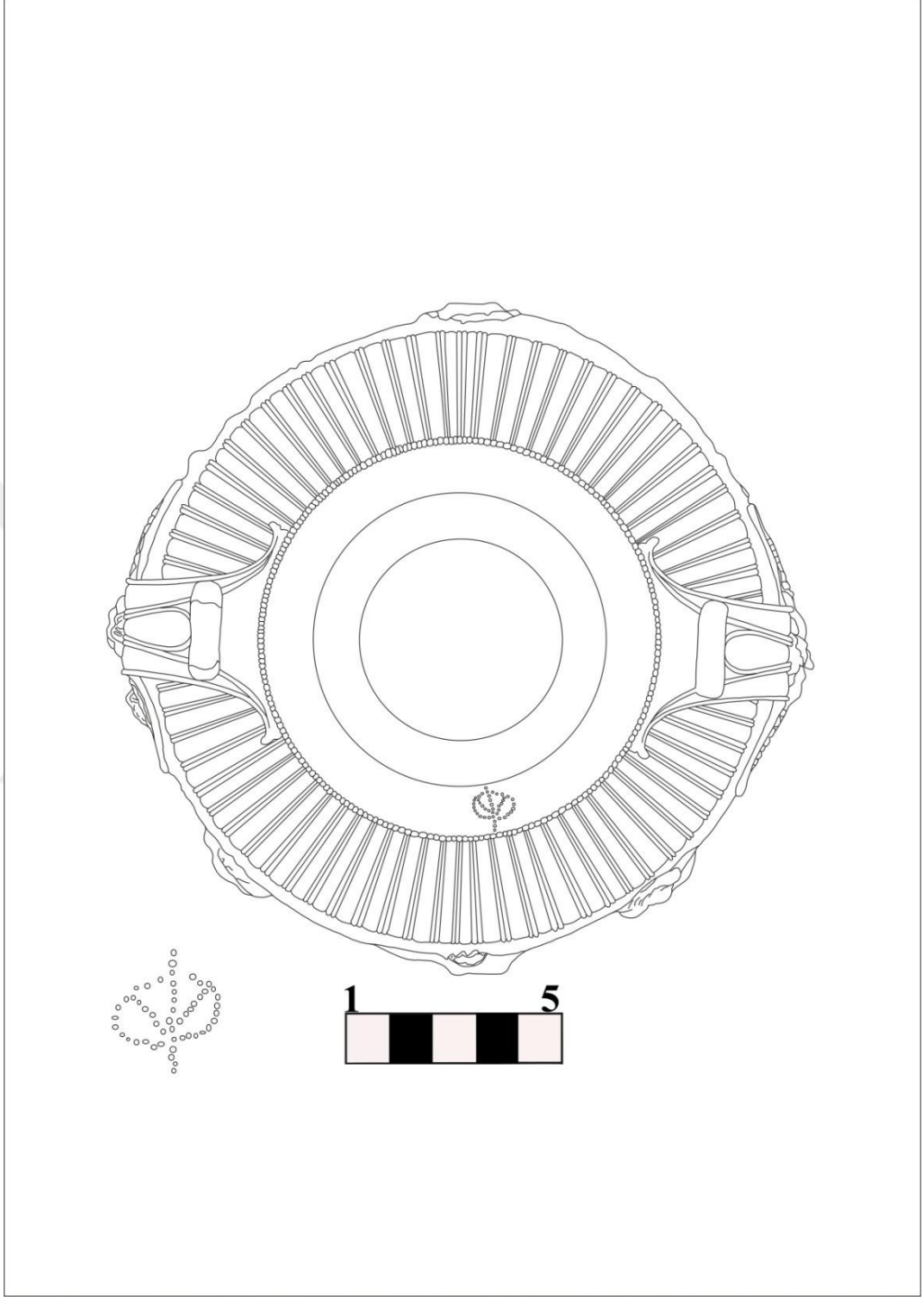
LEVHA XXVI

1-Amphora-Situlanın Ağız Kısımında Yer Alan Monogram

2-Monogram Detay

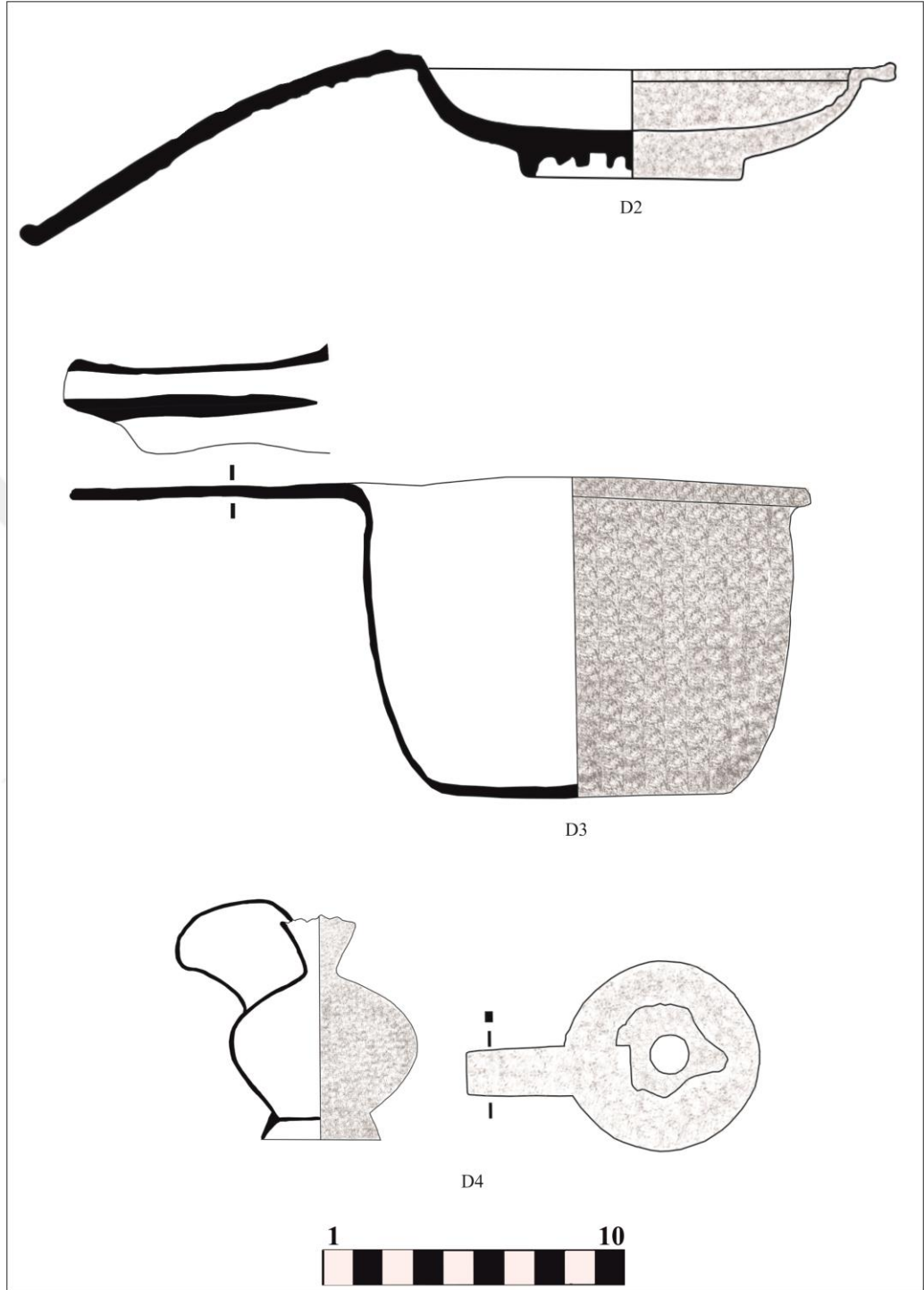

Amphora-Situlanın Ağız Kısımında Yer Alan Monogram

LEVHA XXVII

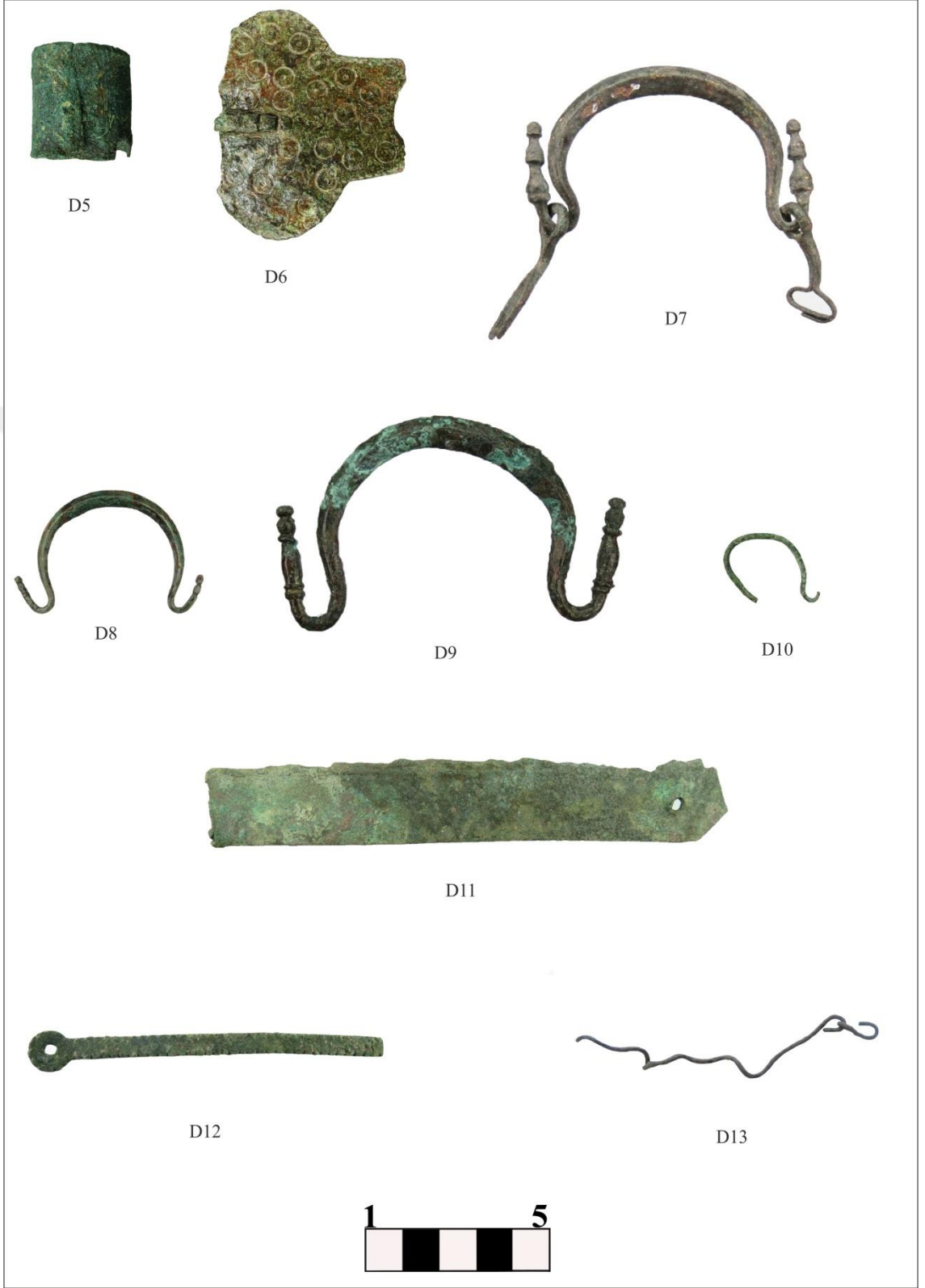

Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Patera (D2), Patera-Maşrapa (D3), Oinochoe (D4)

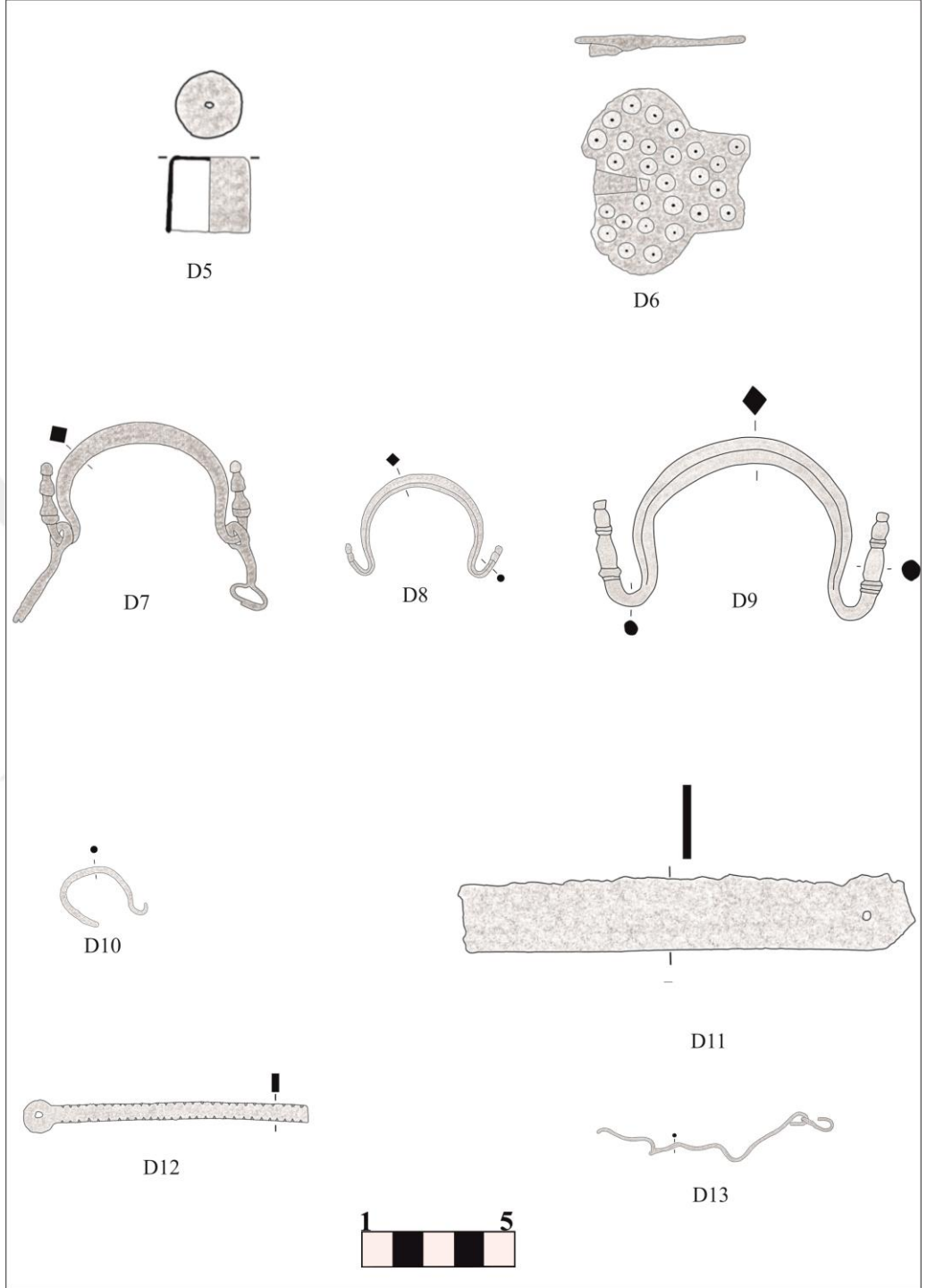
Kaplar ve Kap Parçaları: Kaplar: Patera (D2), Patera-Maşrapa (D3), Oinochoe (D4)

LEVHA XXVIII

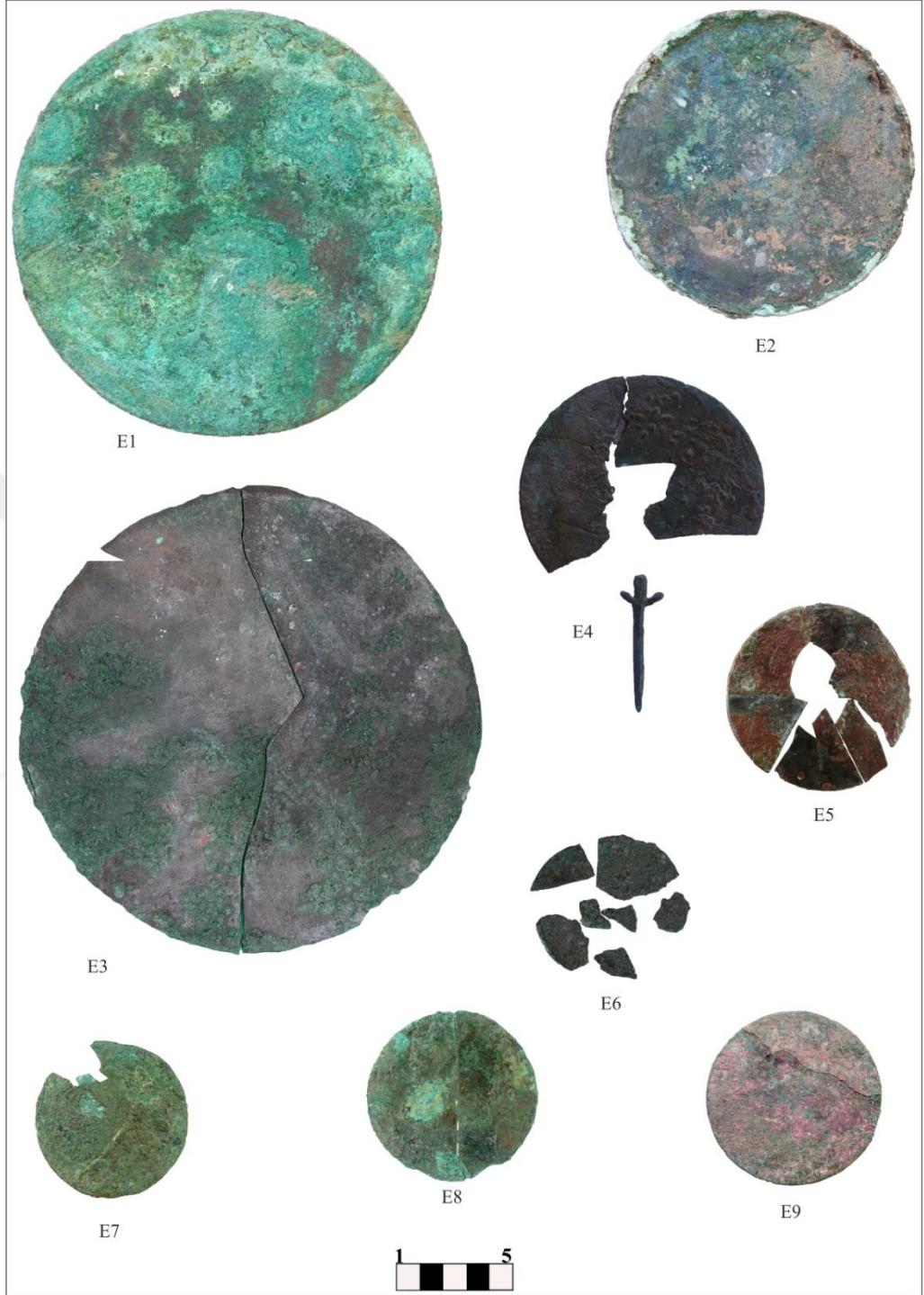
Kaplar ve Kap Kap Parçaları: Kap Parçaları (D5-D13)

ÇİZİM 13

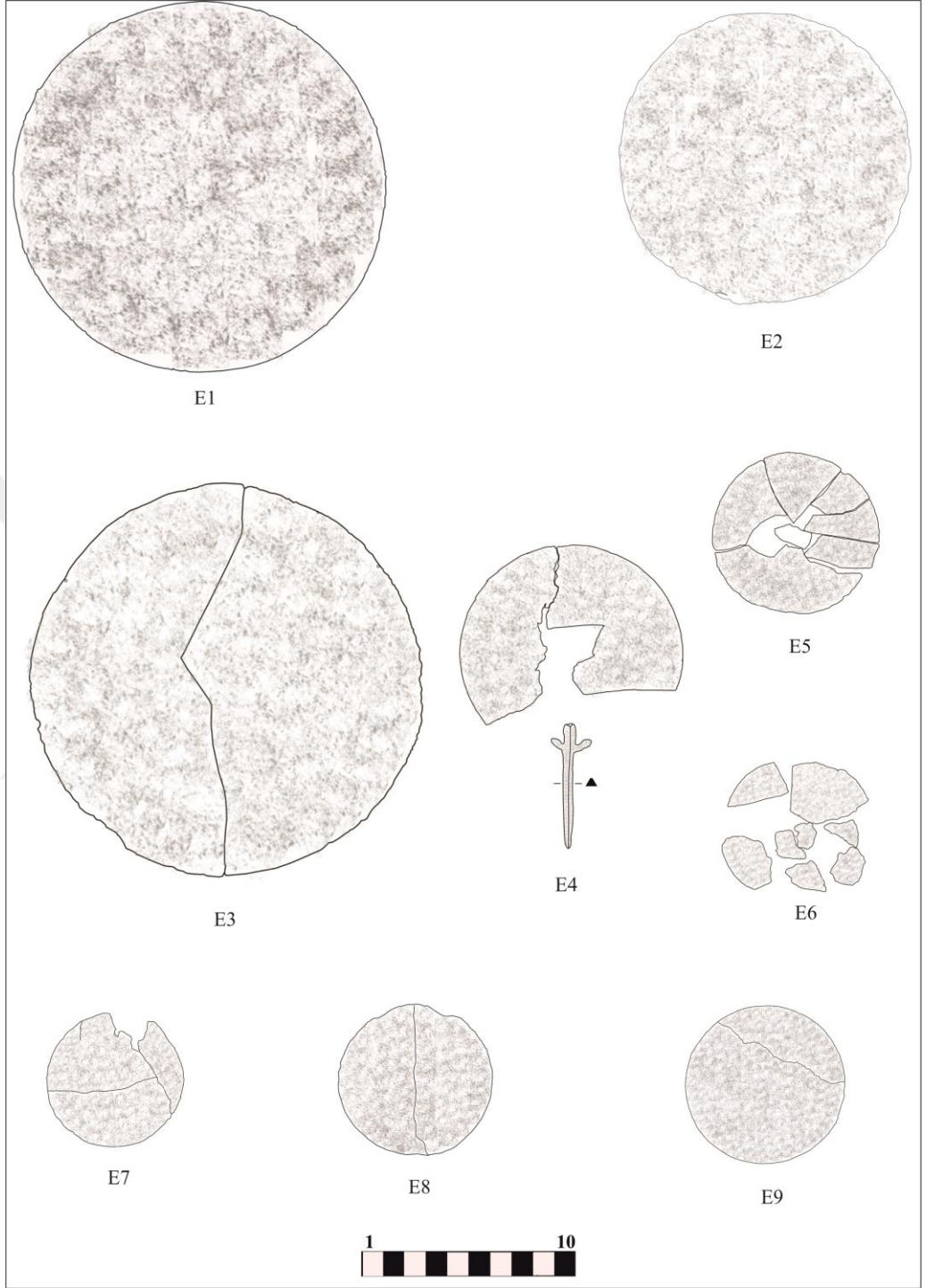
Kaplar ve Kap Parçaları: Kap Parçaları (D5-D13)

LEVHA XXIX

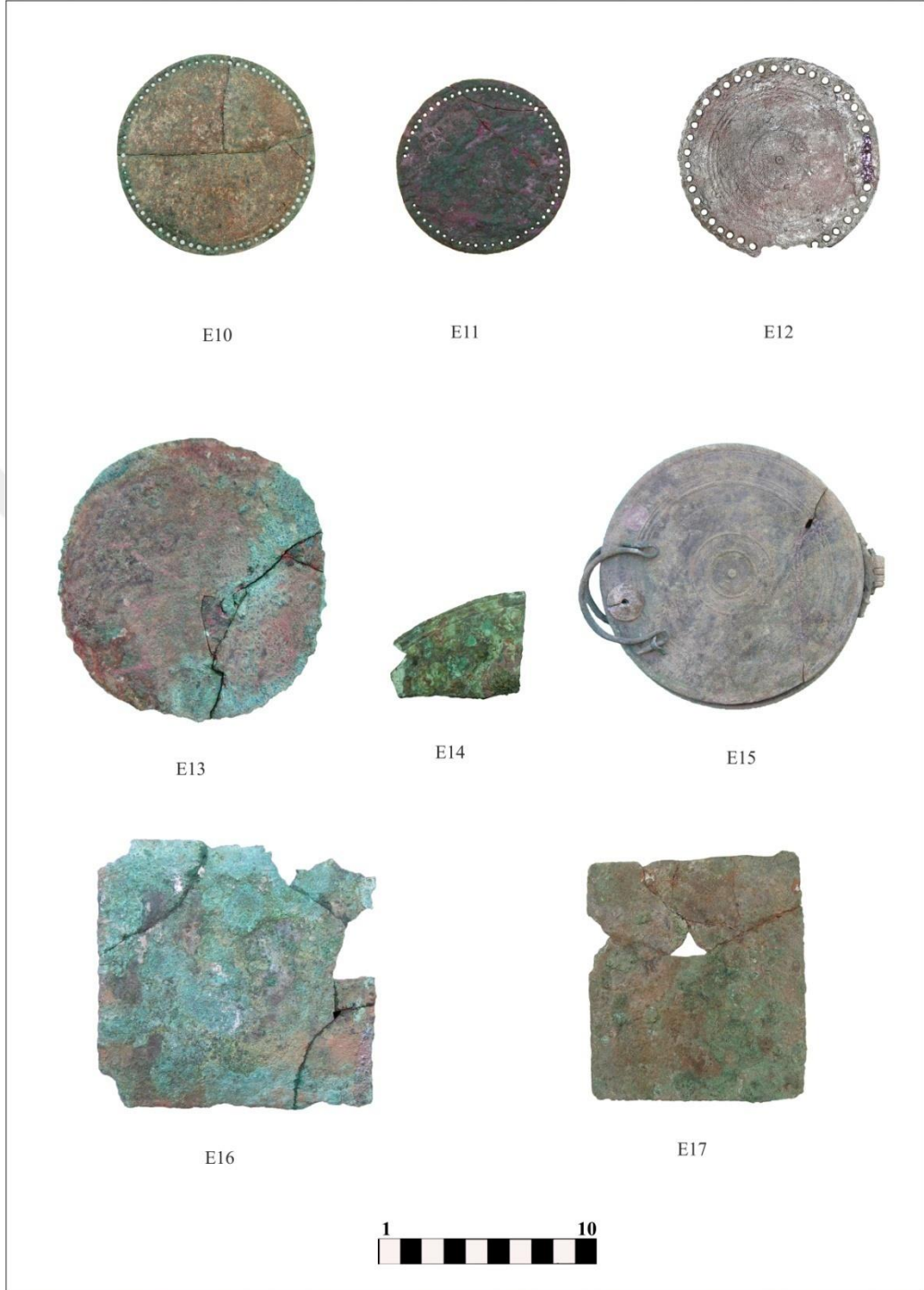
Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Aynalar (E1-E9)

ÇİZİM 14

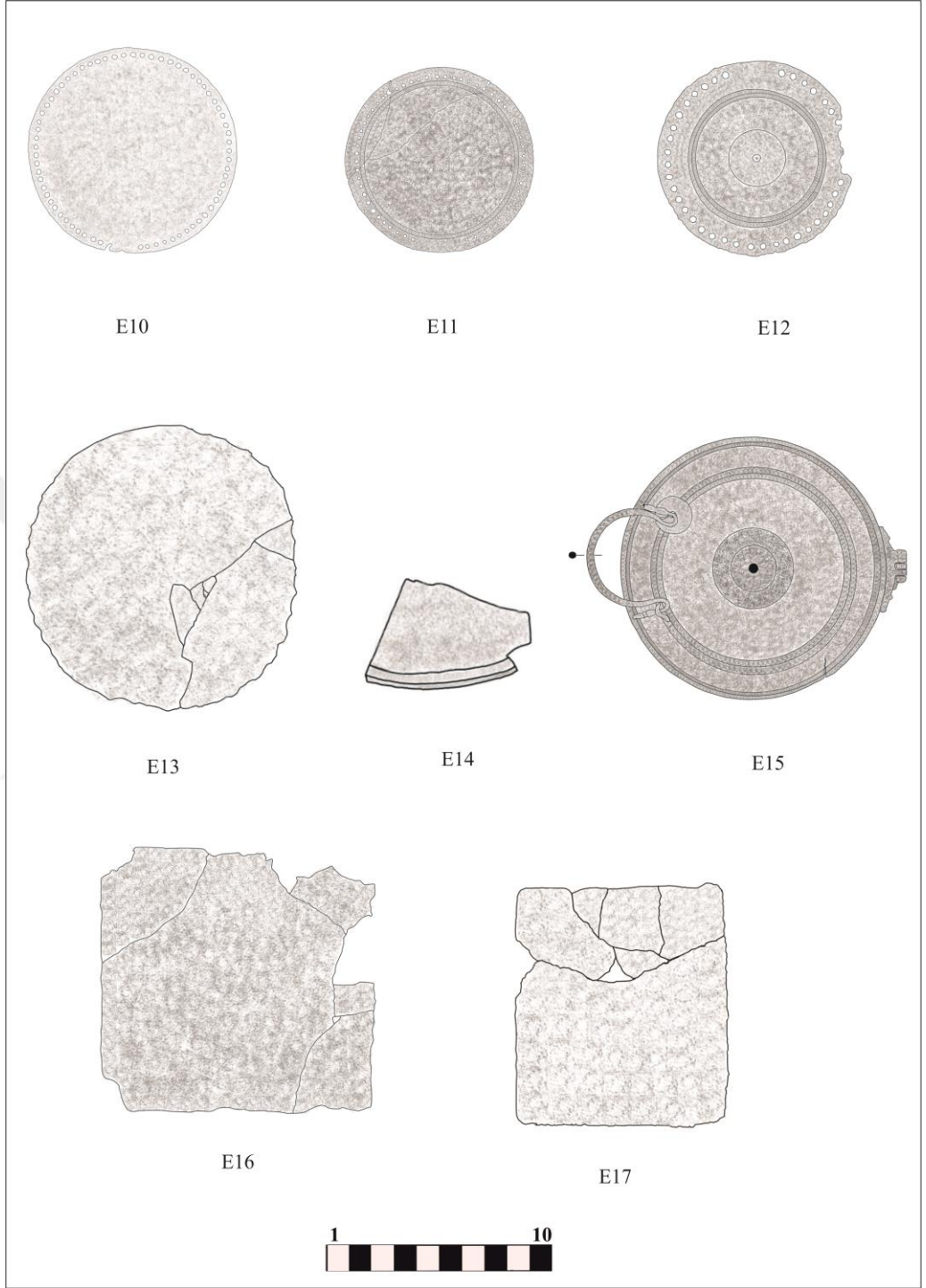

Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Aynalar (E1-E9)

LEVHA XXX

Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Aynalar (E10-E17)

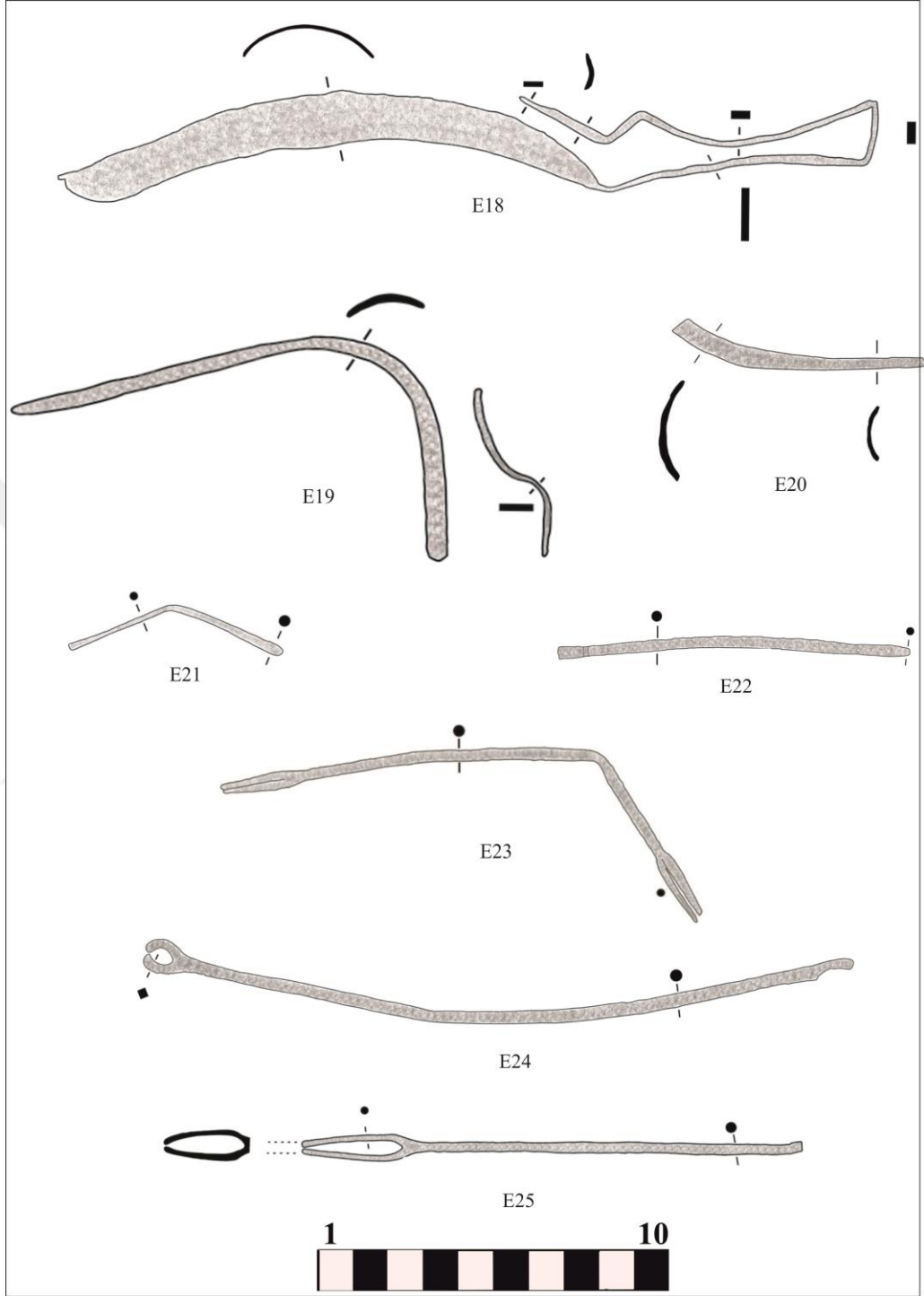
Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Aynalar (E10-E17)

LEVHA XXXI

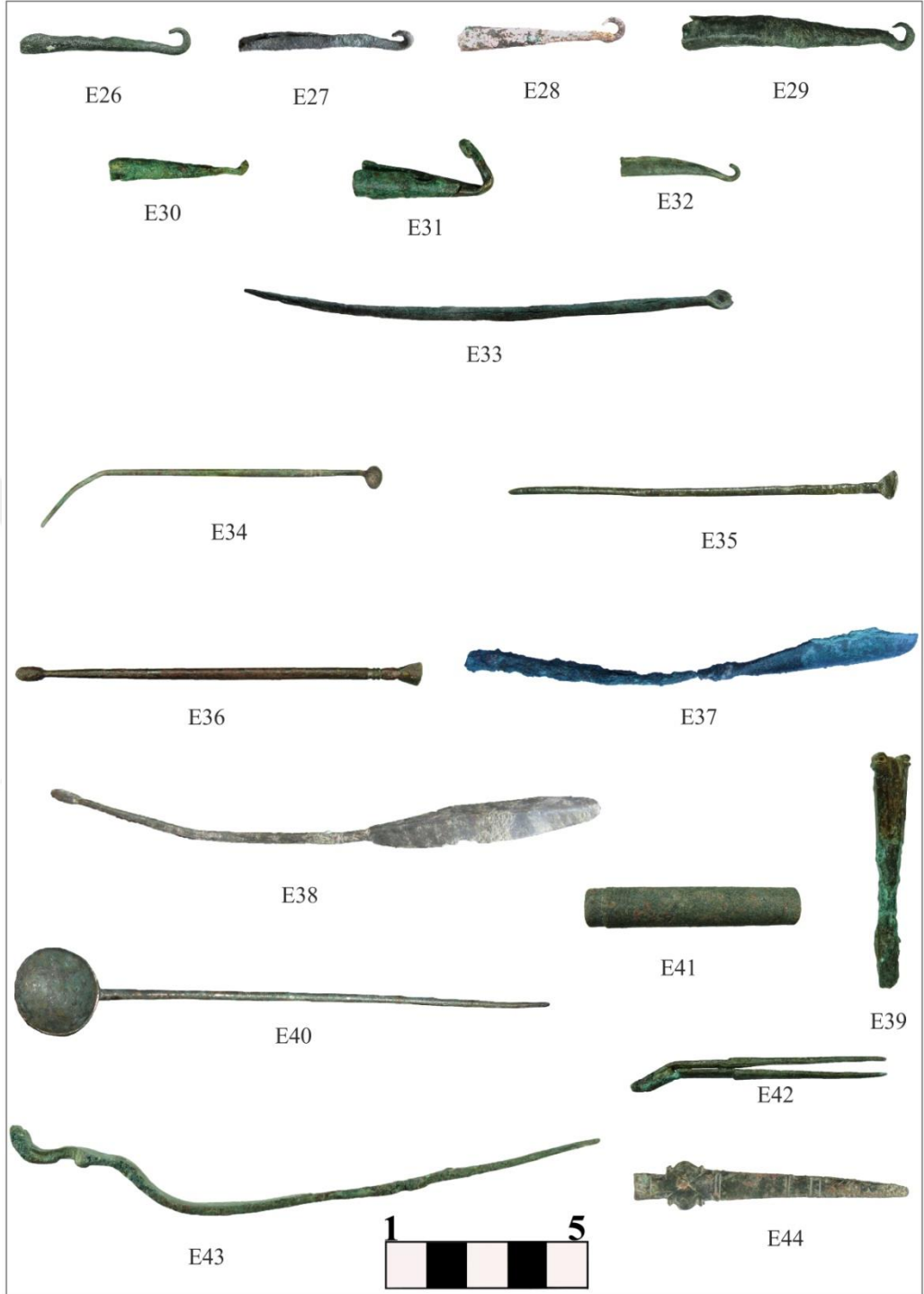
Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (E18-E20), Tıp Aletleri (E21-E25)

ÇİZİM 16

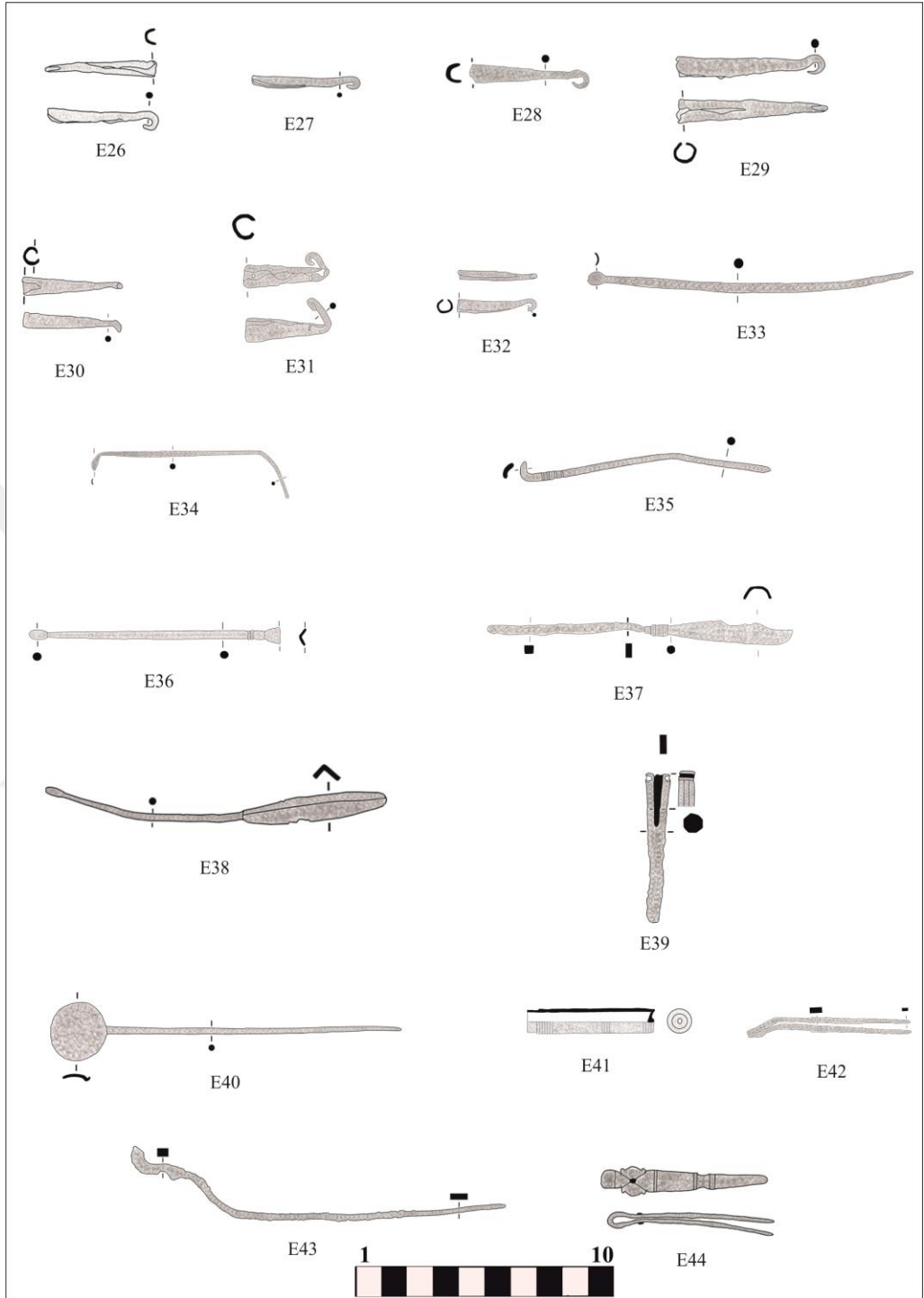
Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (E18-E20), Tıp Aletleri (E21-E25)

LEVHA XXXII

Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Tıp Aletleri (E26-E43)

ÇİZİM 17

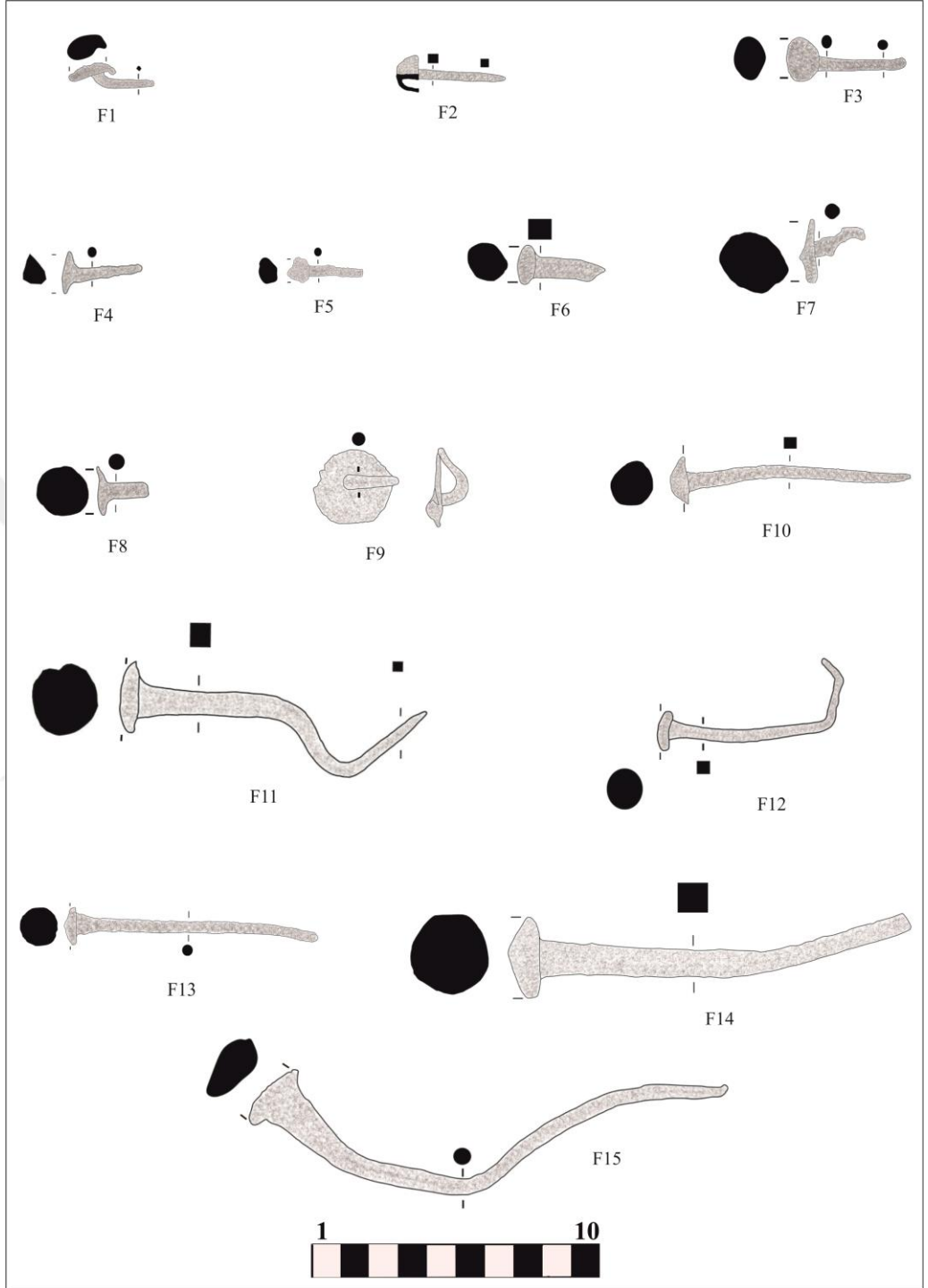
Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Tıp Aletleri (E26-E43)

LEVHA XXXIII

Mimari Aksamlar: Çiviler (F1-F15)

ÇİZİM 18

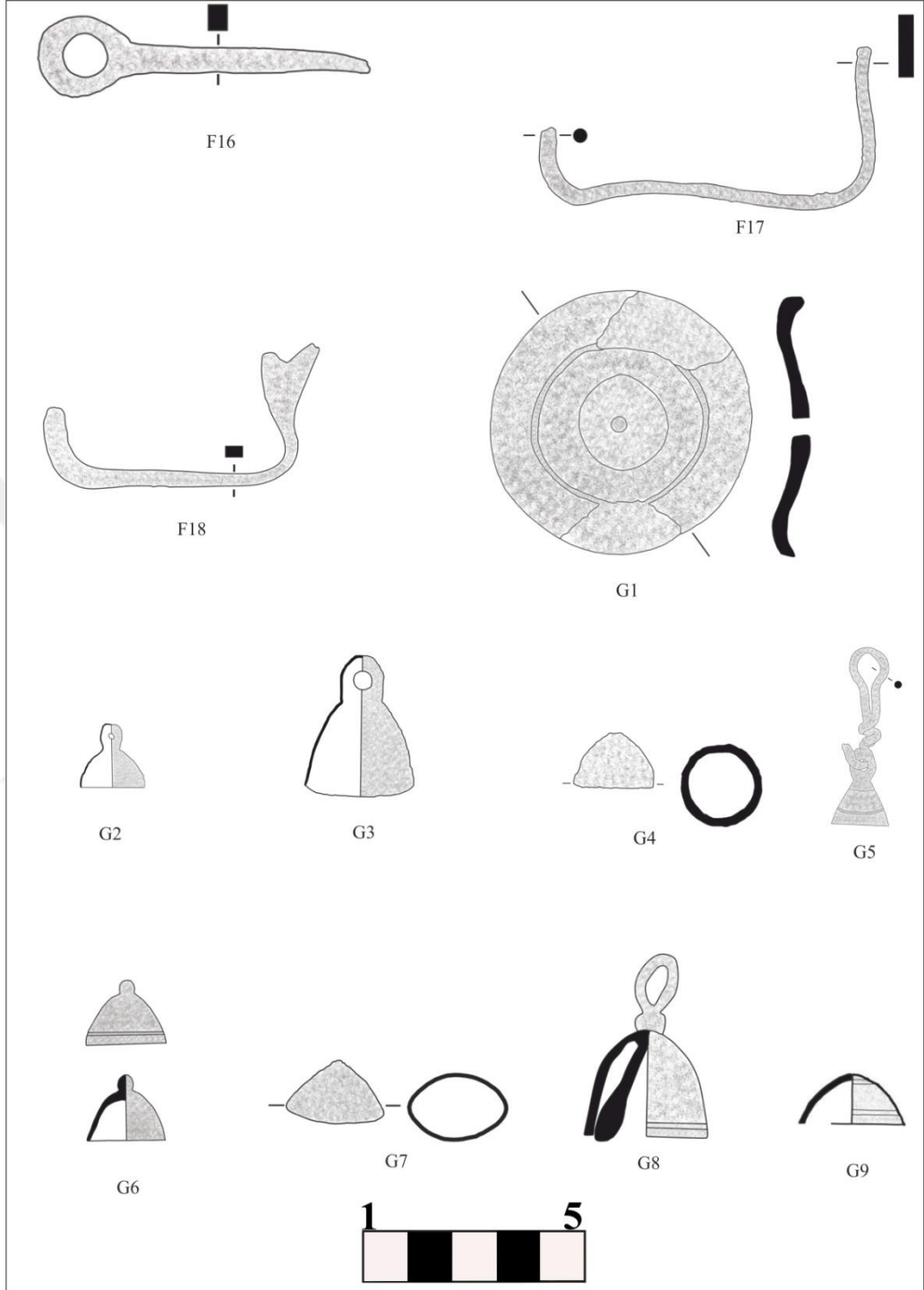
Mimari Aksamlar: Çiviler (F1-F15)

LEVHA XXXIV

Mimari Aksamalar: Filise (F16), Kenet (F17-F18); Müzik ve Ses Aletleri: Çalpara (G1), Çingiraklar (G2-G9)

ÇİZİM 19

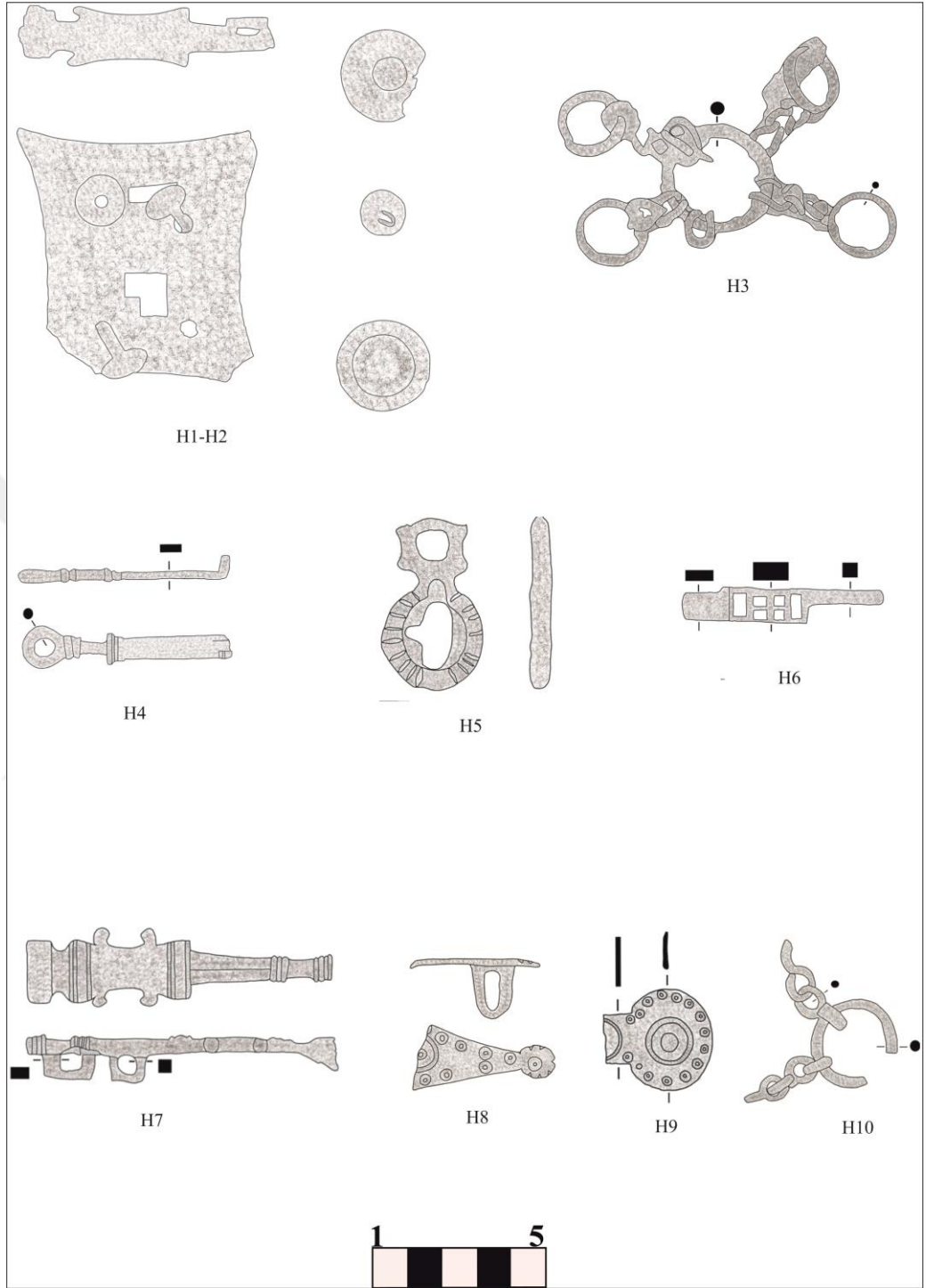
Mimari Aksamlar: Filise (F16), Kenet (F17-F18); Müzik ve Ses Aletleri: Çalpara (G1), Çingiraklar (G2-G9)

LEVHA XXXV

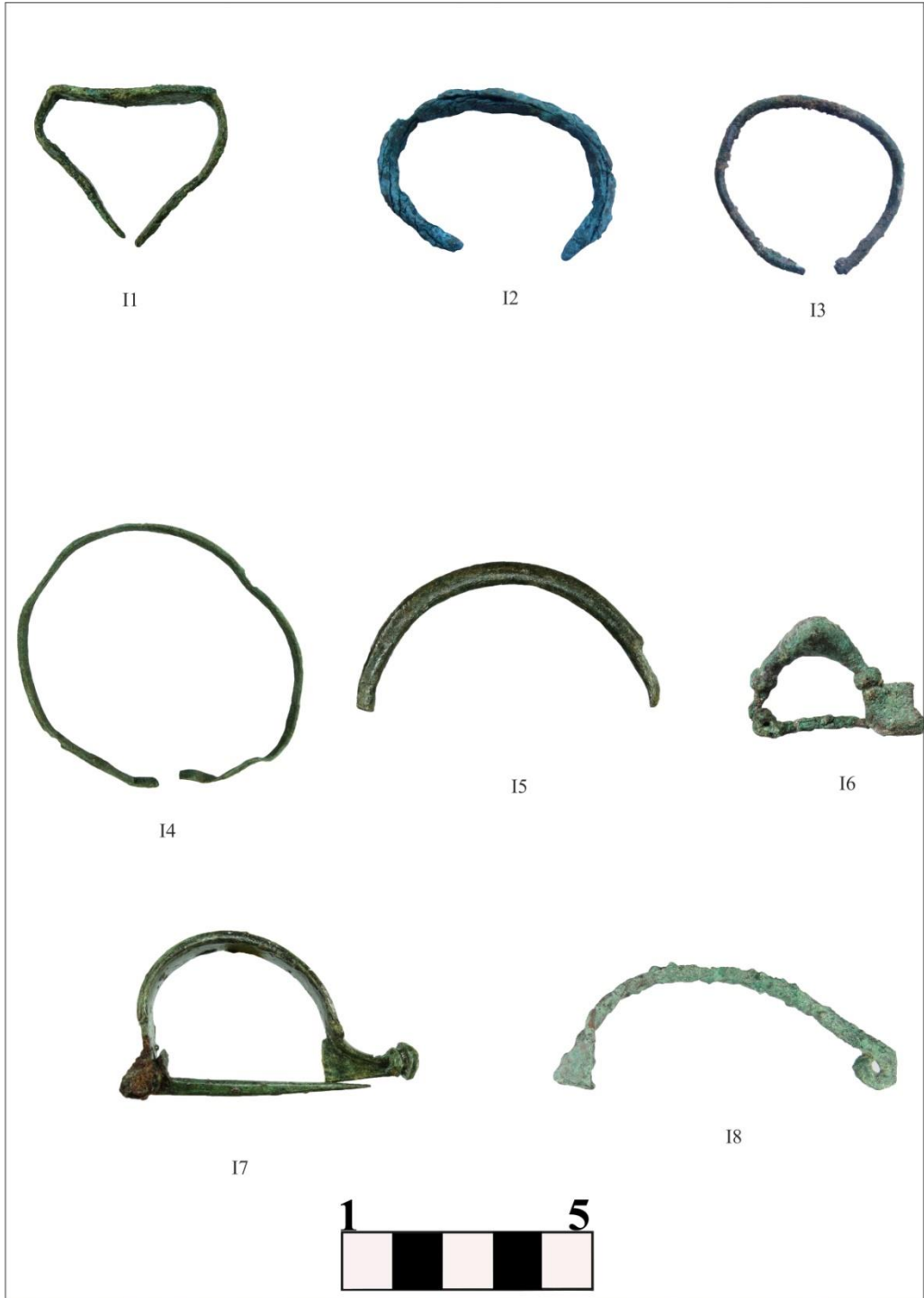
Ahşap Kutu ve Ahşap Malzeme Aksamaları: Ahşap Kutu (H1-H3), Anahtar (H4), Kilit Aynası (H5), Kilit Dili (H6), Kilit Köprüsü (H7-H8), Menteşe Parçası (H9), Tutamak (H10)

ÇİZİM 20

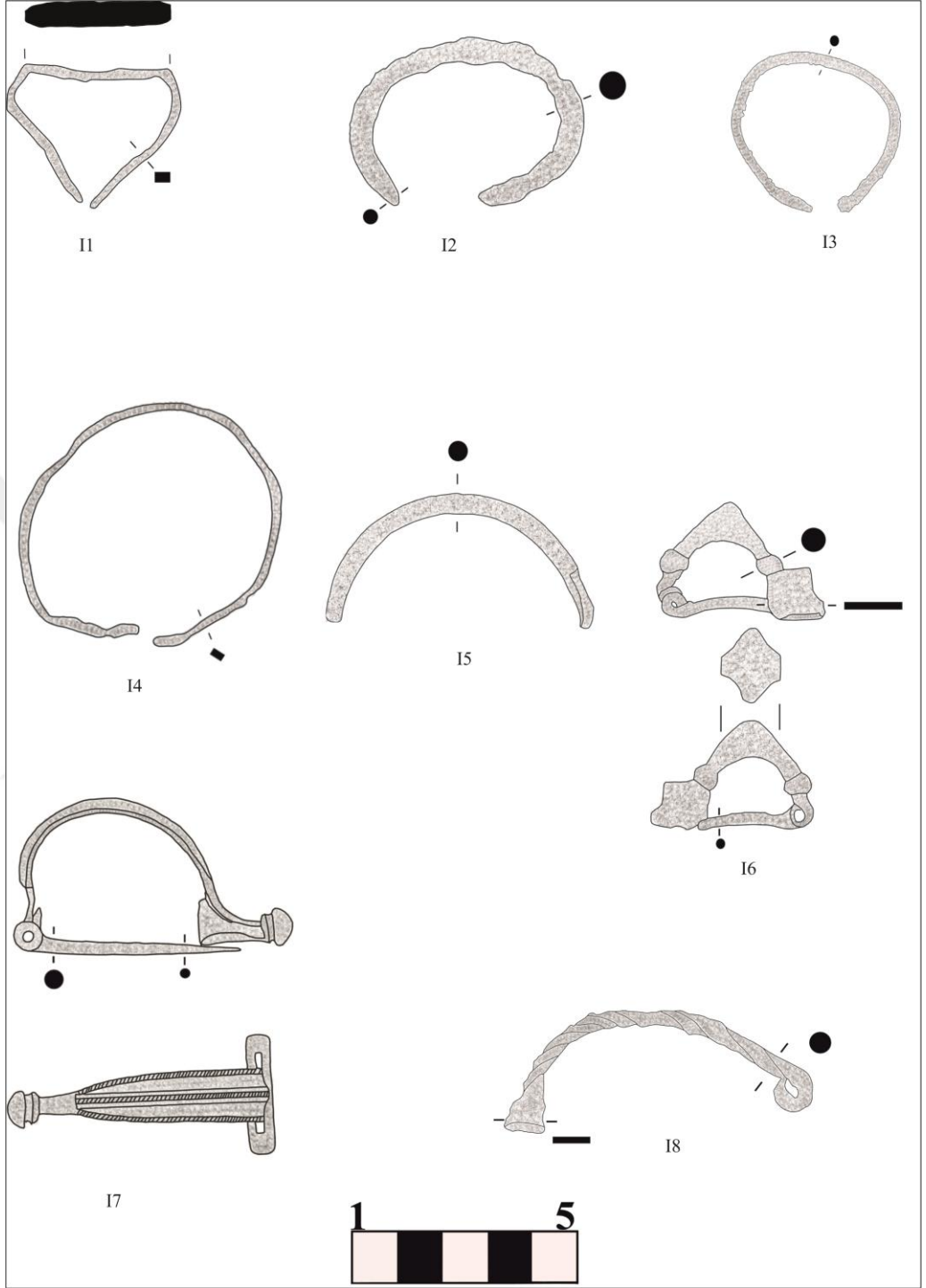
Ahşap Kutu ve Ahşap Malzeme Aksamaları: Ahşap Kutu (H1-H3), Anahtar (H4), Kilit Aynası (H5), Kilit Dili (H6), Kilit Köprüsü (H7-H8), Mentеше Parçası (H9), Tutamak (H10)

LEVHA XXXVI

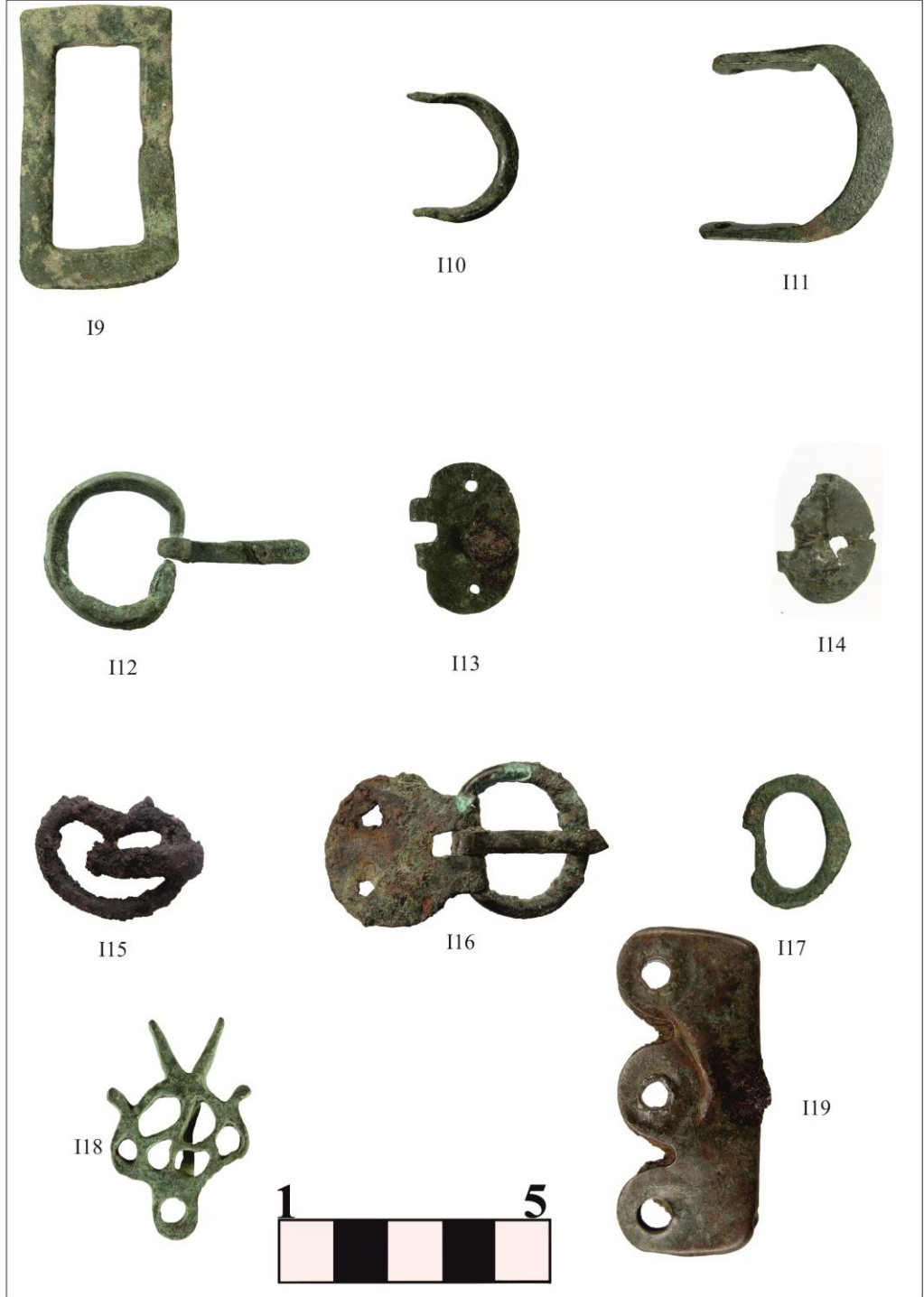
Süs Eşyaları: Bileklik (I1), Bilezikler (I2-I5), Fibula (I6-I8)

ÇİZİM 21

Süs Eşyaları: Bileklik (I1), Bilezikler (I2-I5), Fibula (I6-I8)

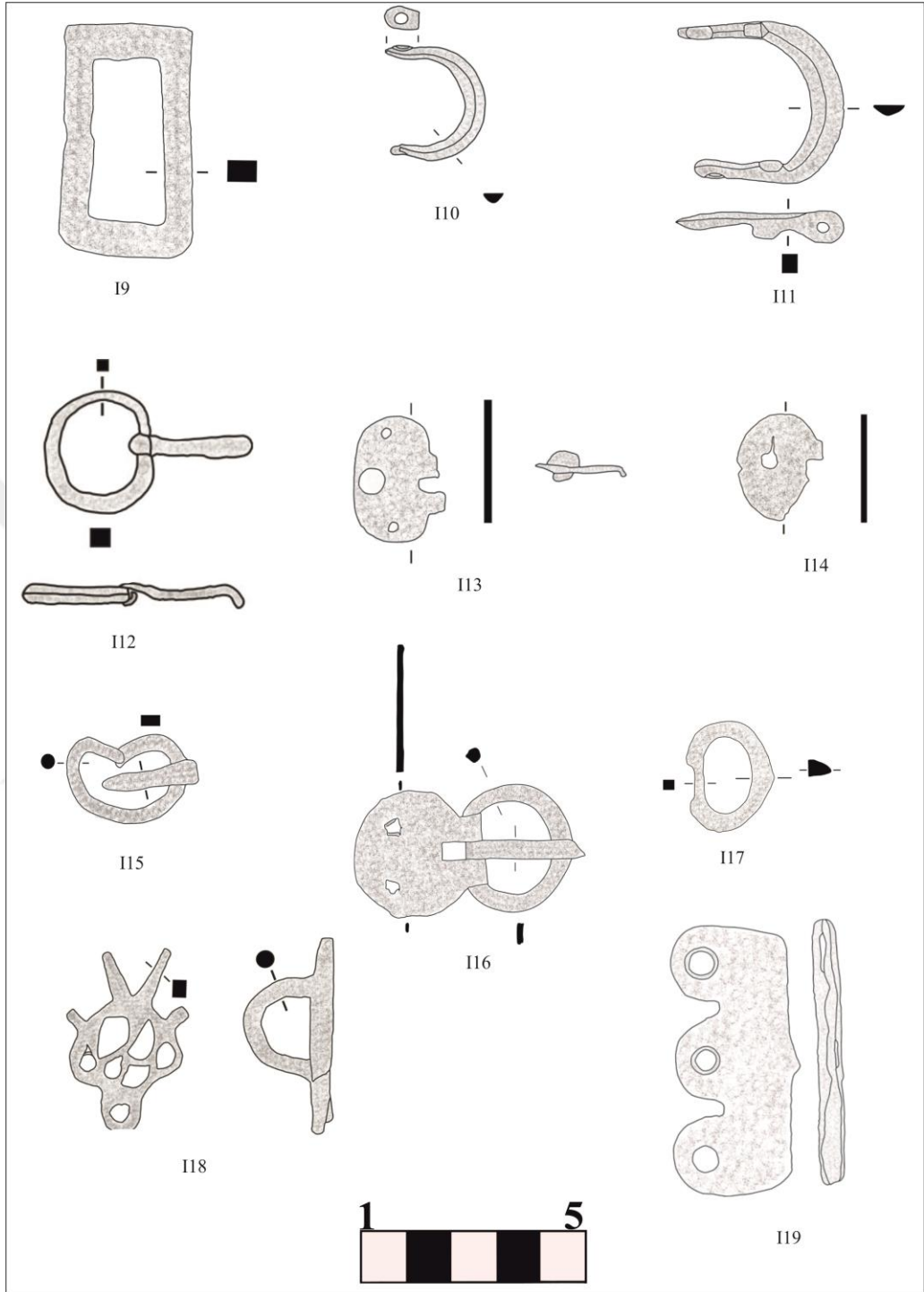
LEVHA XXXVII

Süs Eşyaları: Kemer Tokası (I9-I18), Kemer Ucu

(I19)

ÇİZİM 22

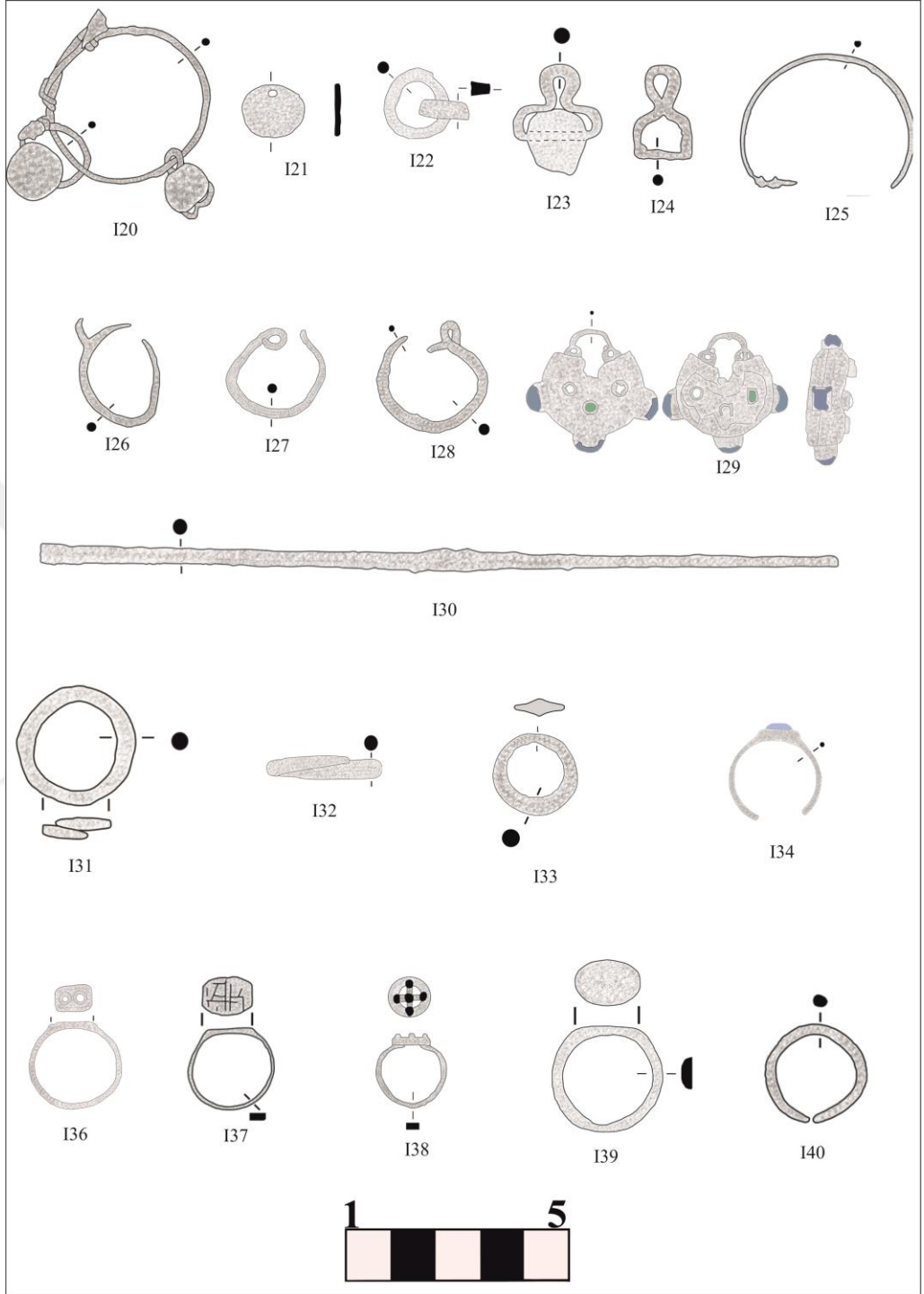
Süs Eşyaları: Kemer Tokası (I9-I18), Kemer Ucu (I19)

LEVHA XXXVIII

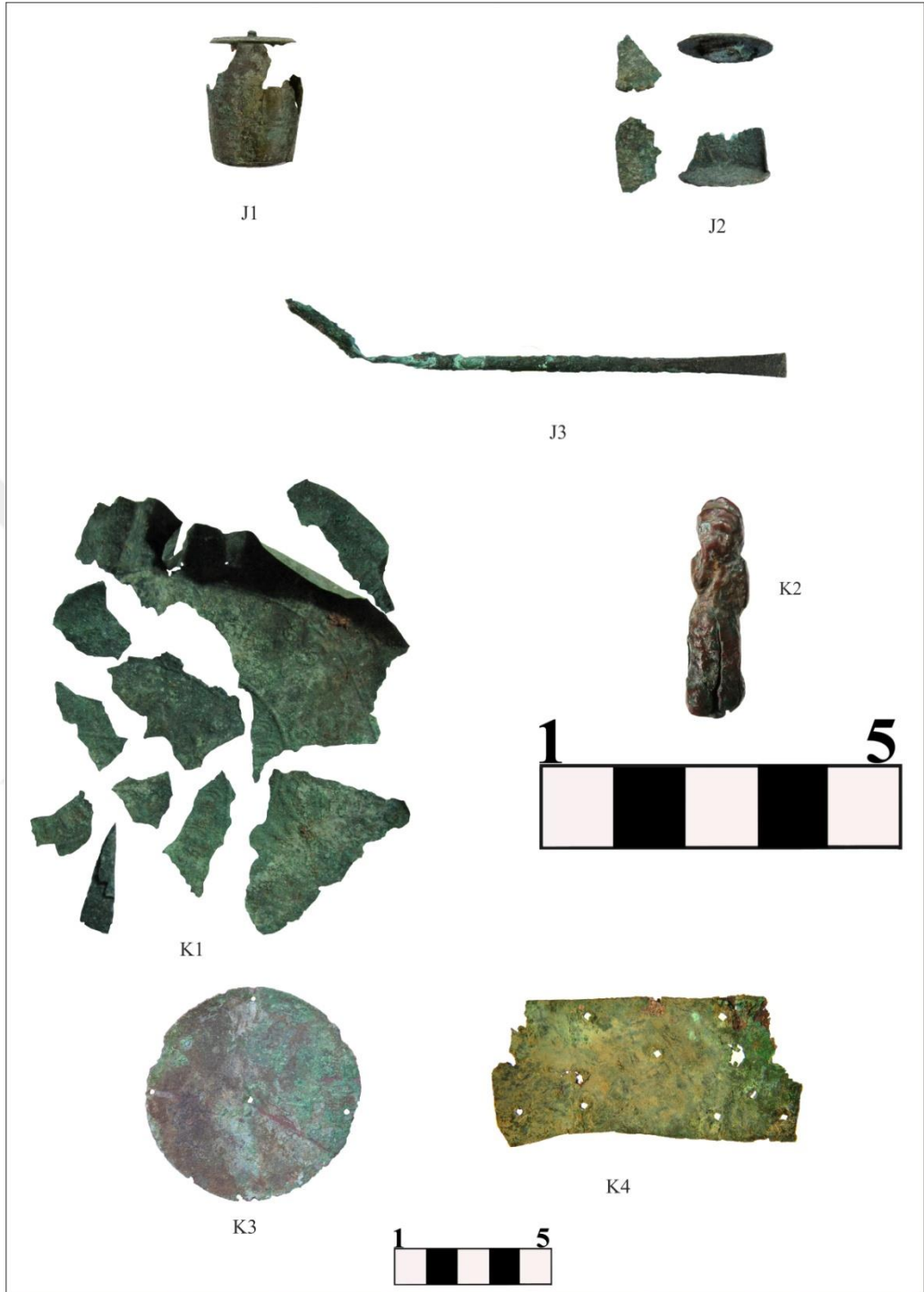
Süs Eşyaları: Kolye (I20-I22), Küpe (I23-I29), Toka (I30-I32), Yüzük (I33-I40)

ÇİZİM 23

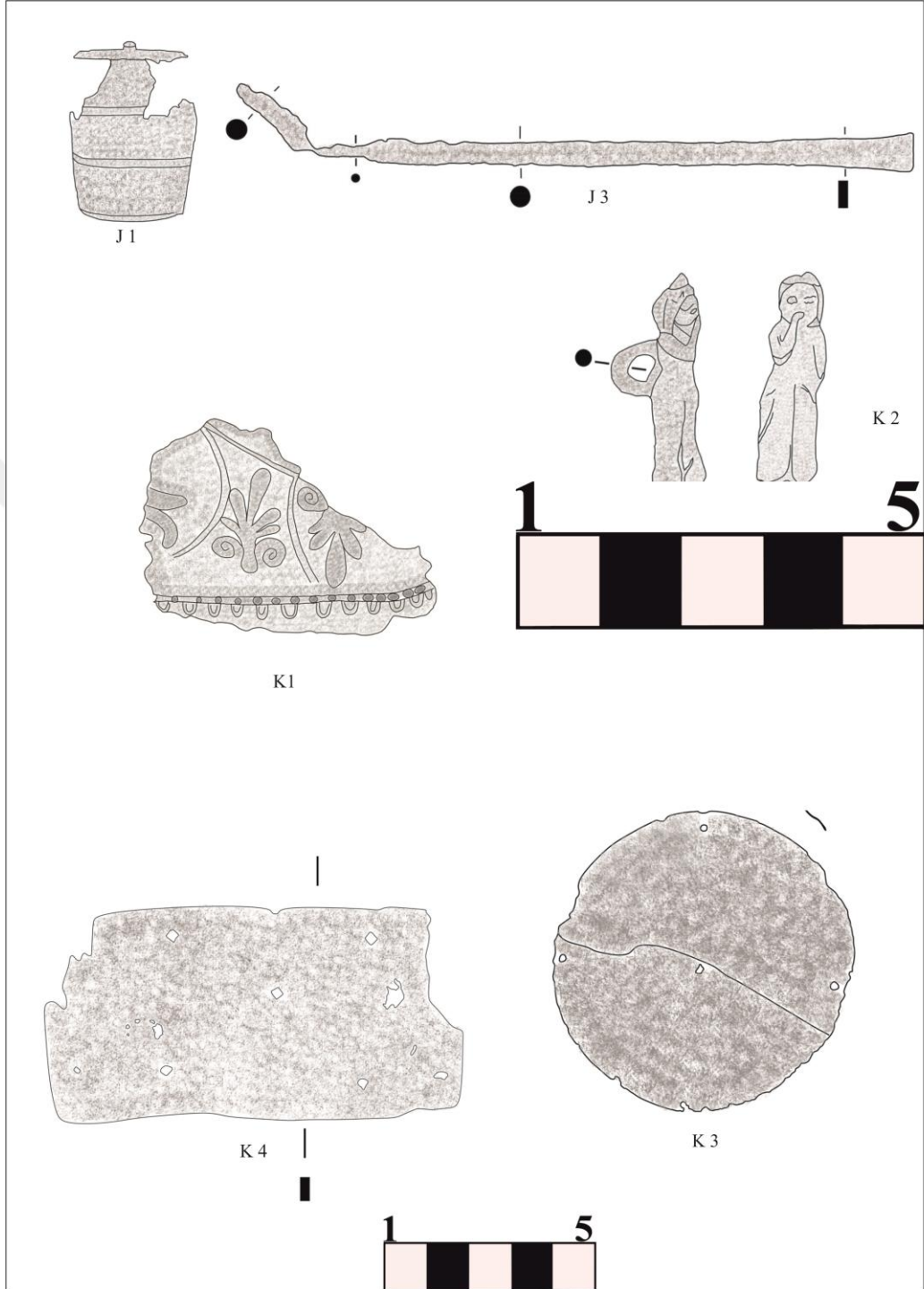
Süs Eşyaları: Kolye (I20-I22), Küpe (I23-I29), Toka (I30-I32), Yüzük (I33-I40)

LEVHA XXXIX

Yazı Araçları: Mürekkep Hokkası (J1-J2), Stylus (J3); Diğer: Aplik (K1-K4)

ÇİZİM 24

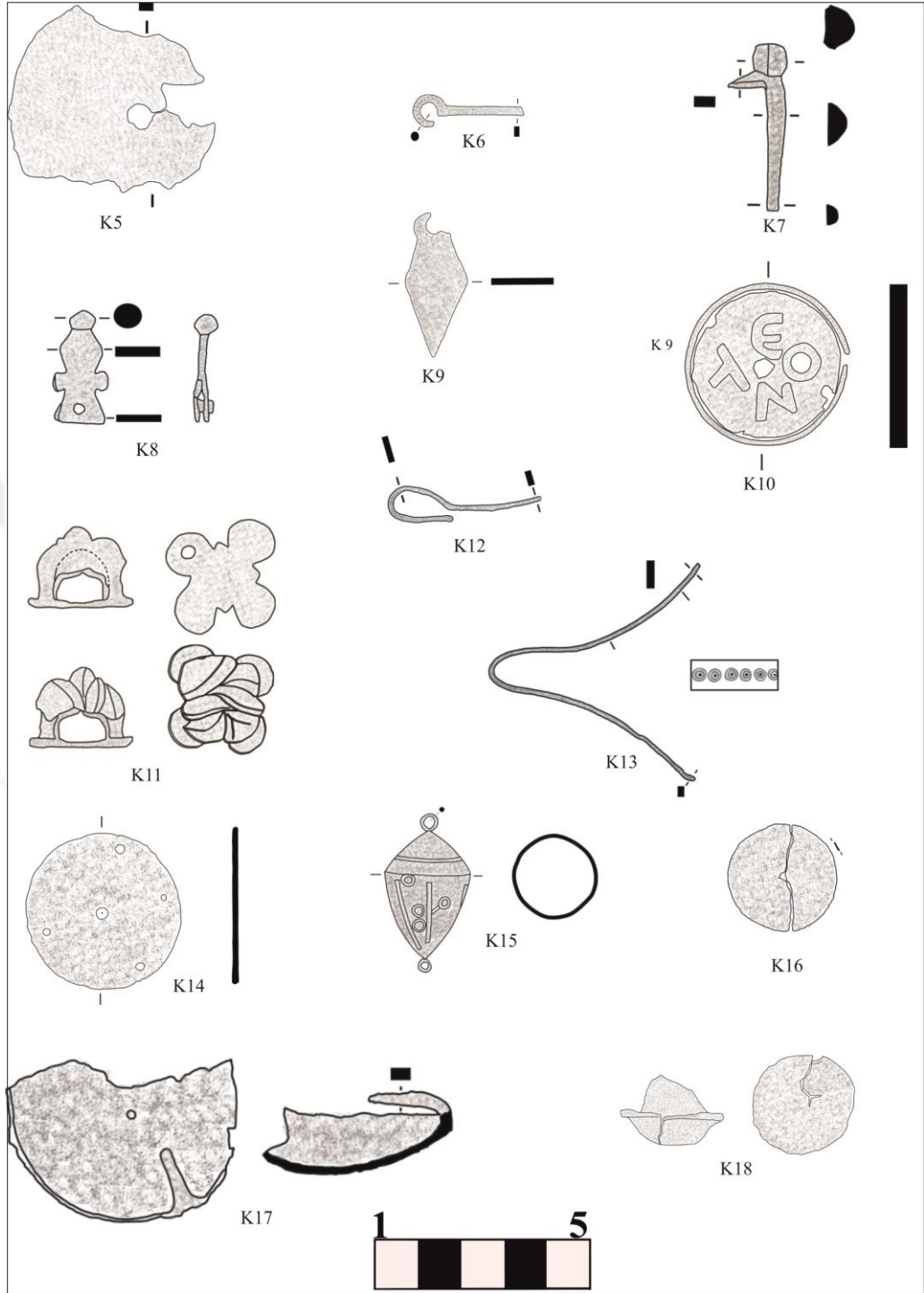
Yazı Araçları: Mürekkep Hokkası (J1-J2), Stylus (J3); Diğer: Aplik (K1-K4)

LEVHA XL

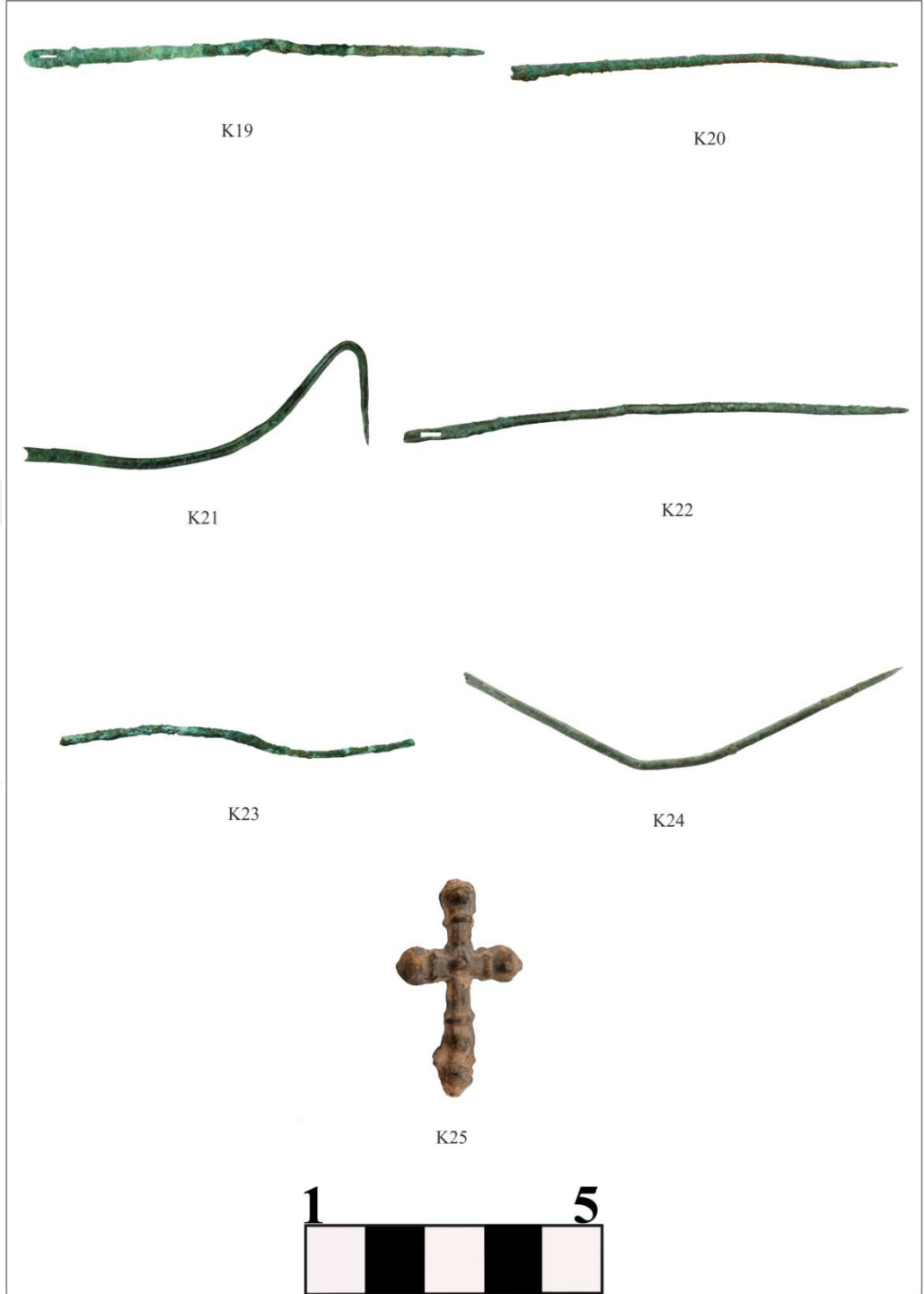
Diğer: Aplik (K5-K18)

ÇİZİM 25

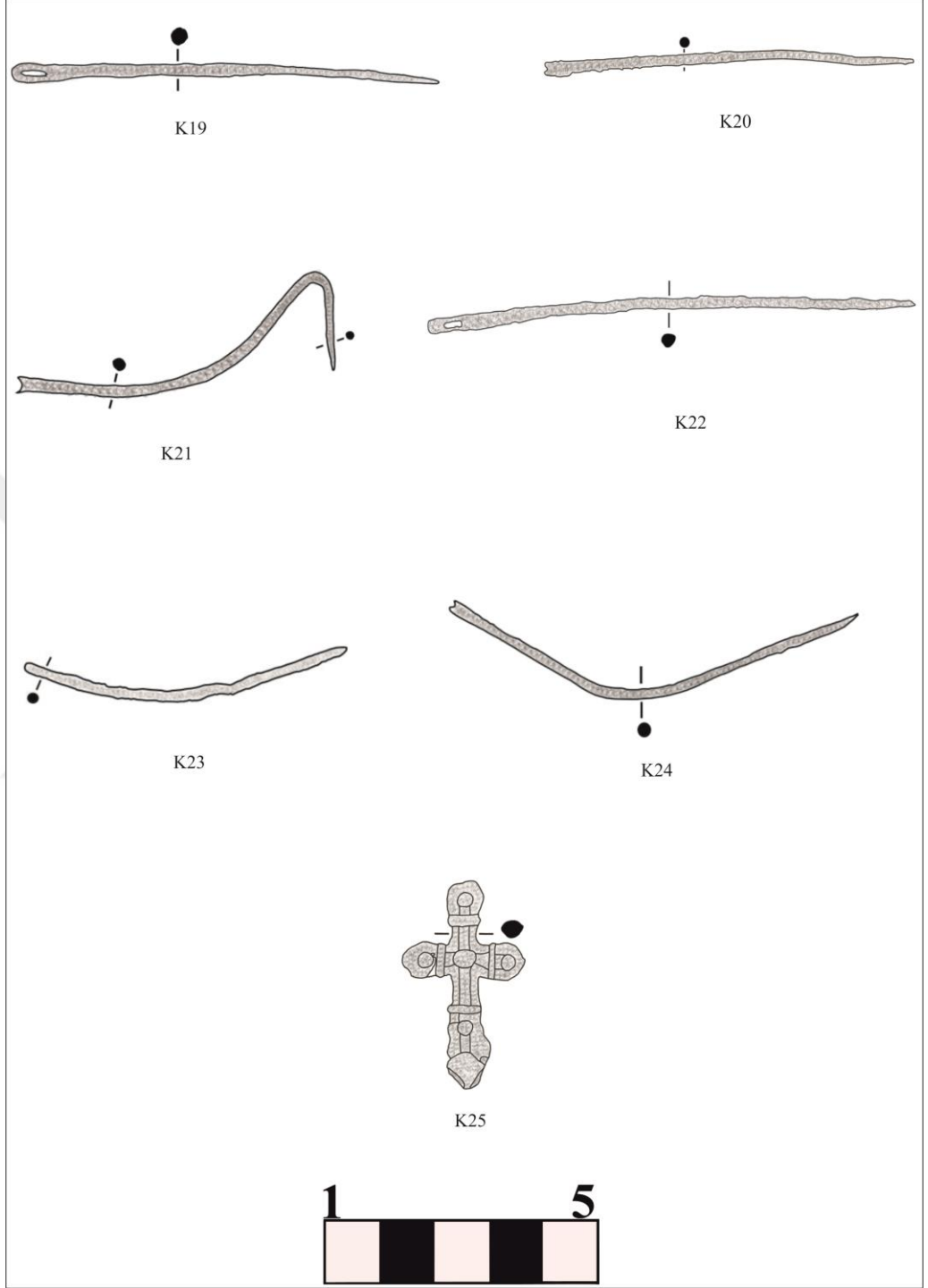
Diğer: Aplik (K5-K18)

LEVHA XLI

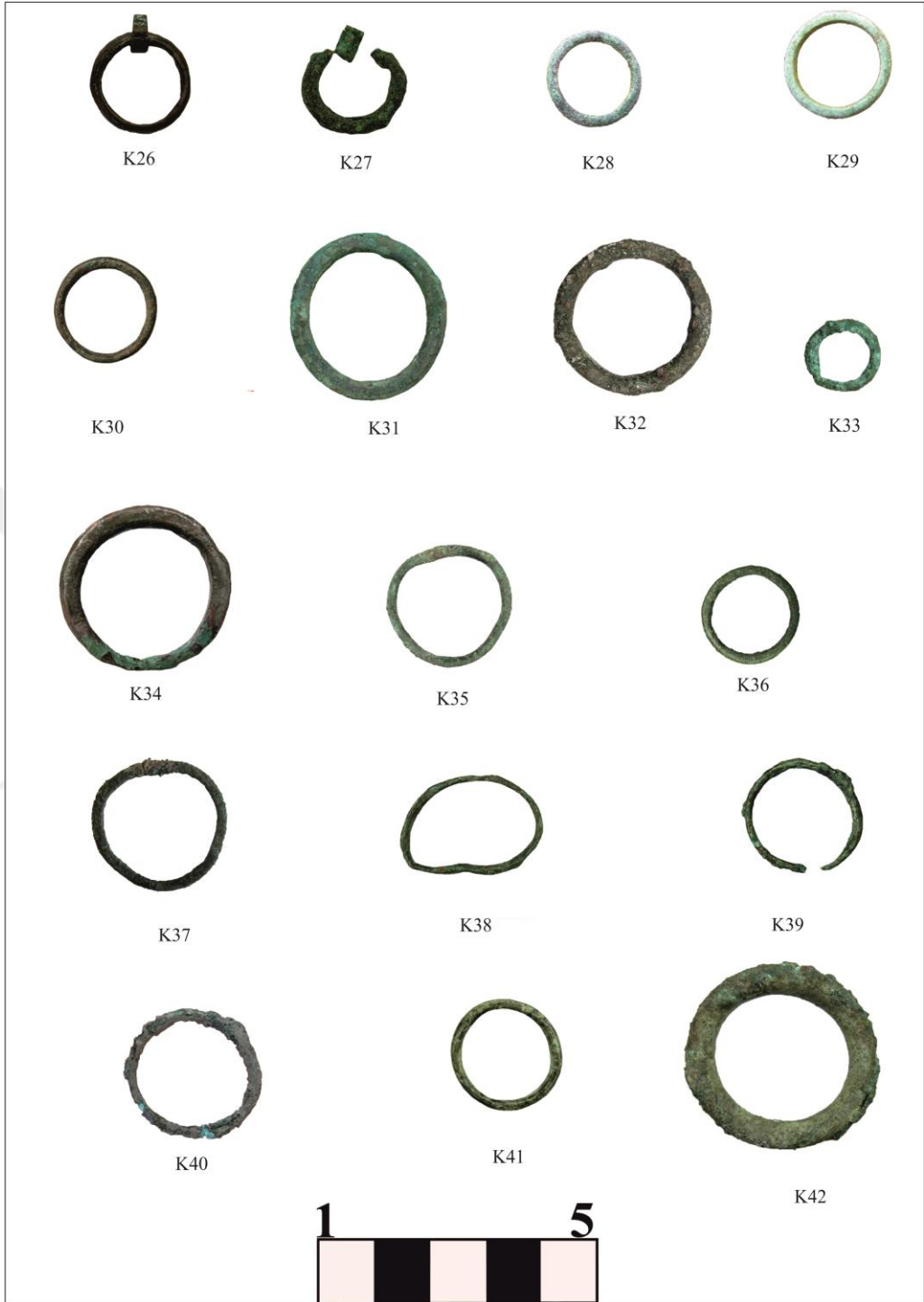
Diğer: Çuvaldız (K19-K24), Haç (K25)

ÇİZİM 26

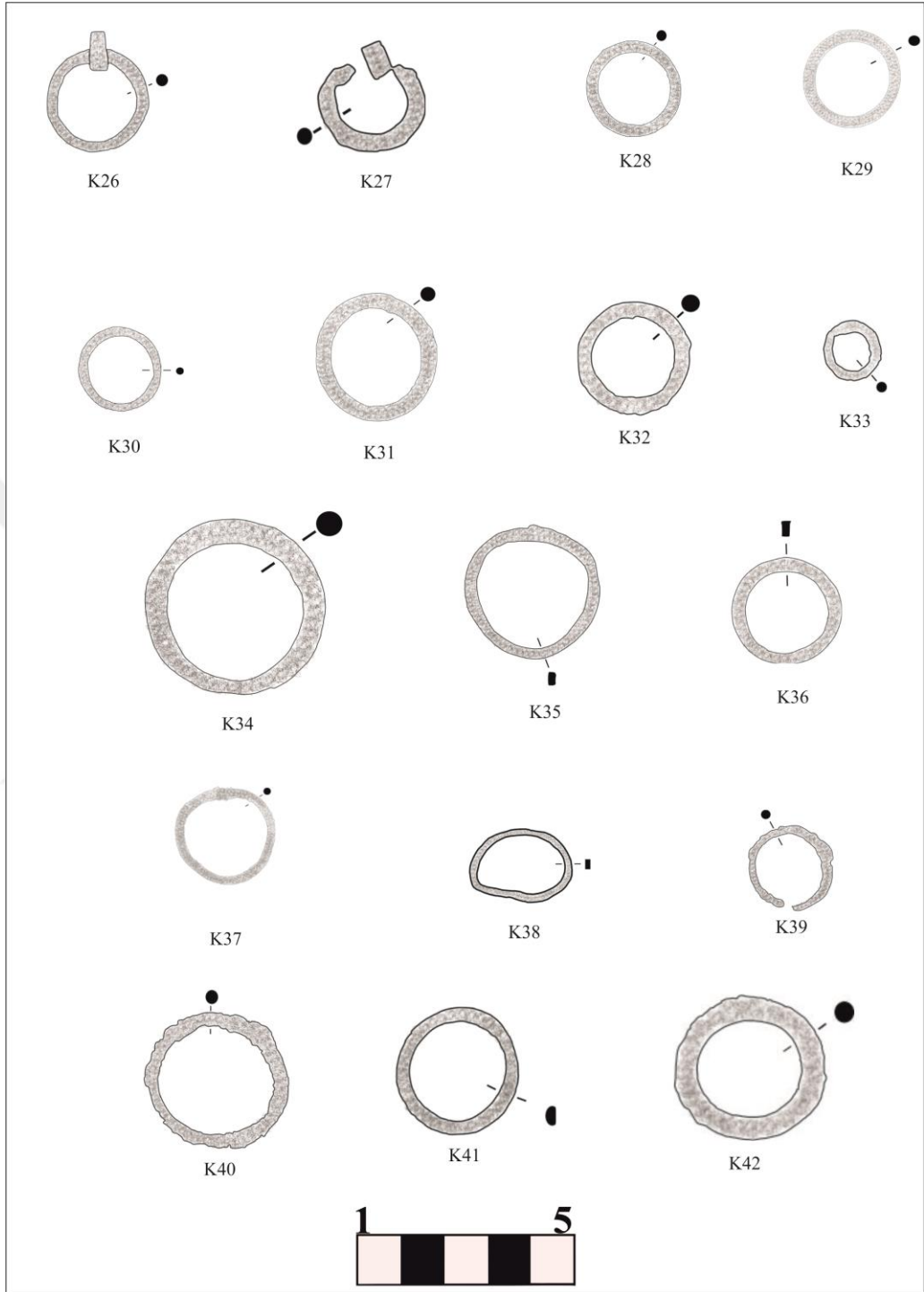
Diğer: Çuvaldız (K19-K24), Haç (K25)

LEVHA XLII

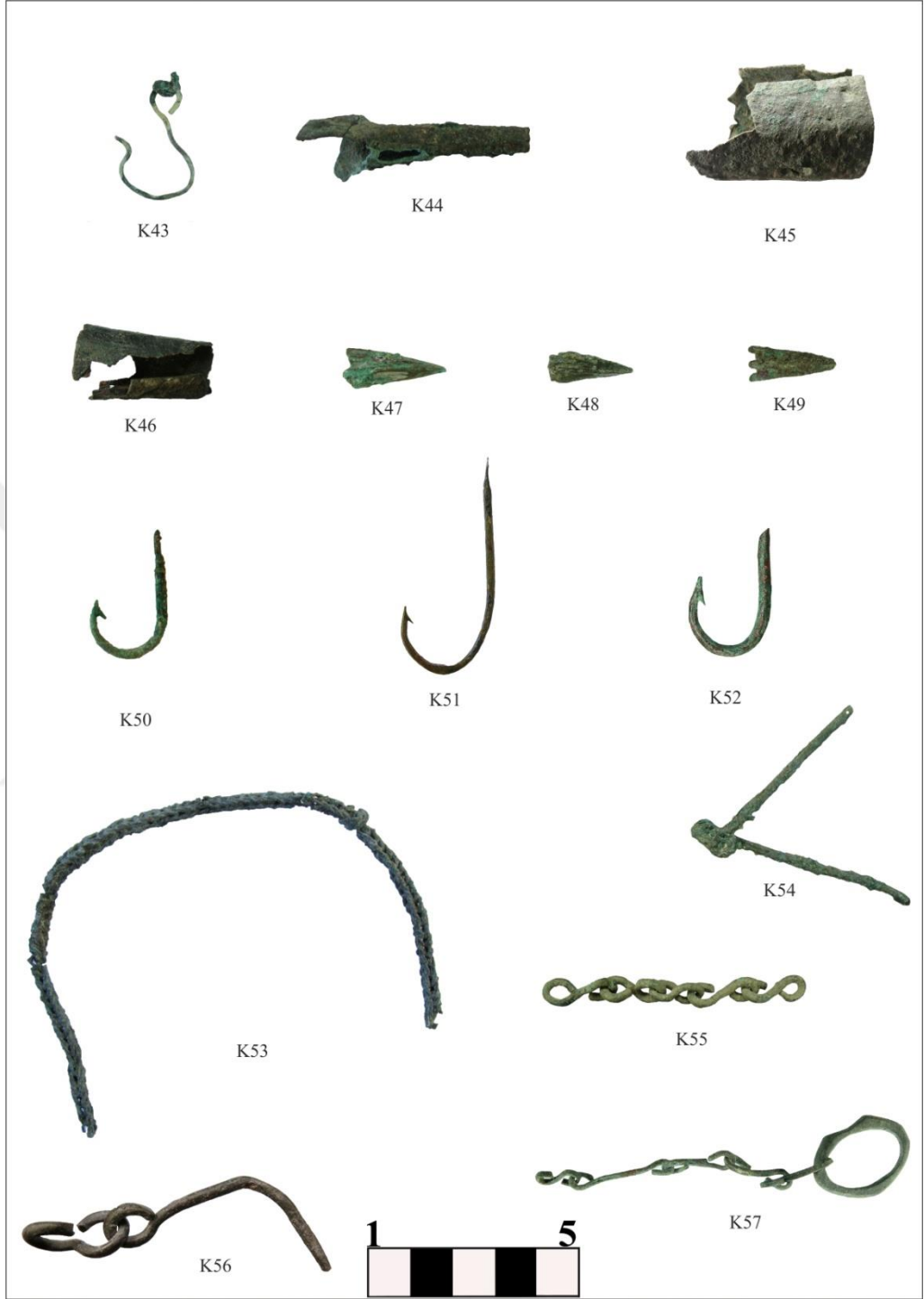
Diğer: Halka (K26-K42)

ÇİZİM 27

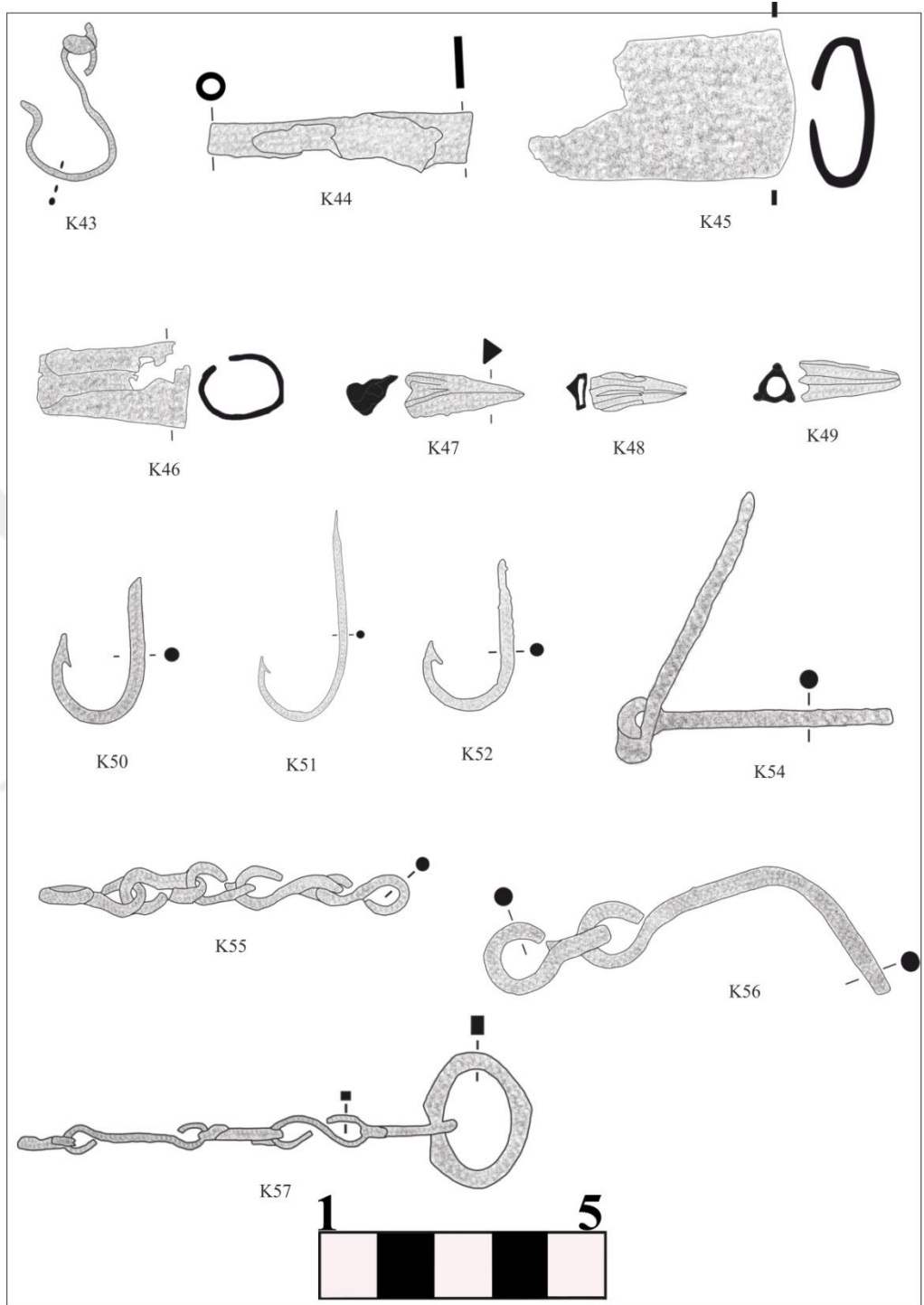
Diğer: Halka (K26-K42)

LEVHA XLIII

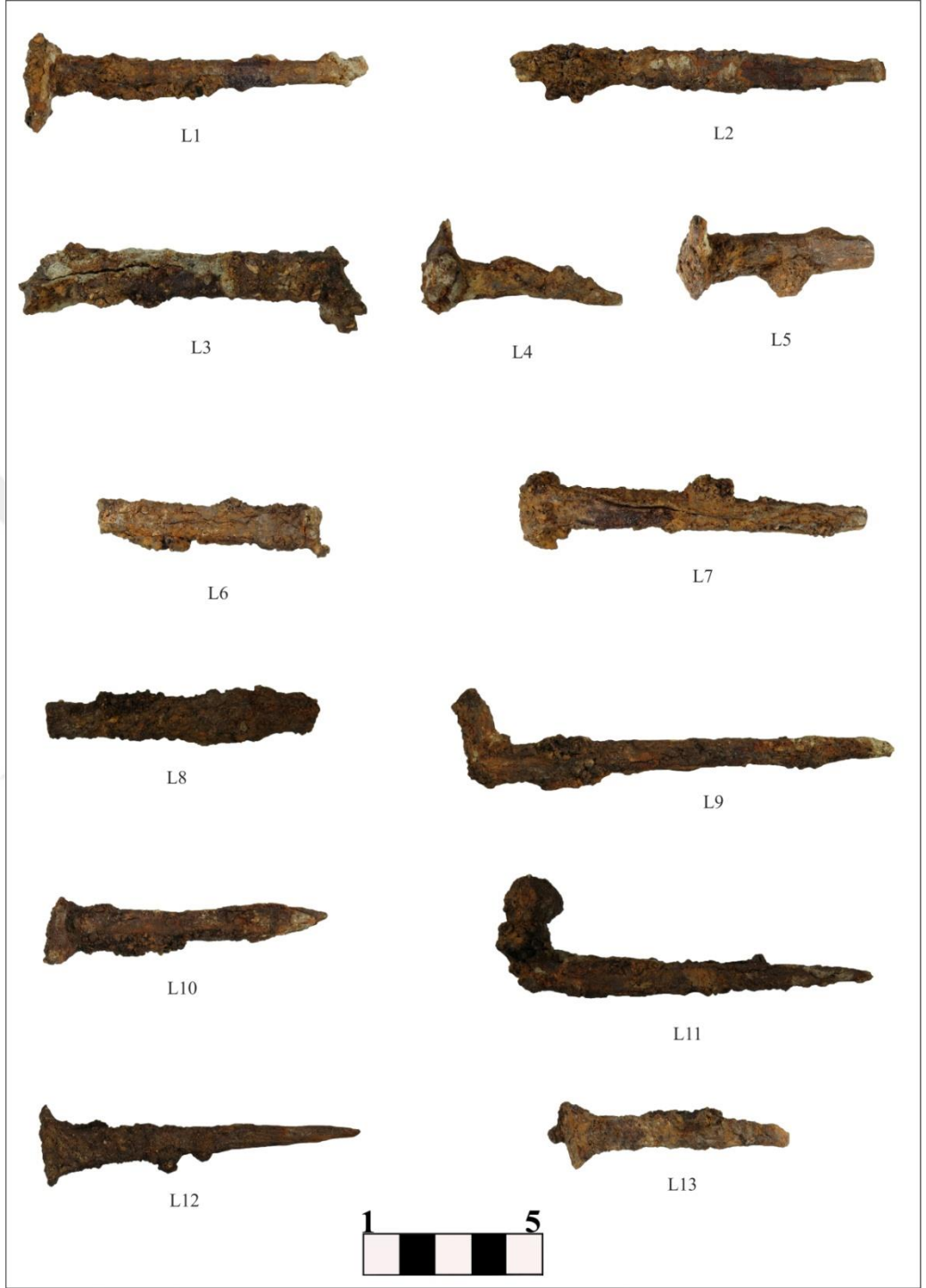
Diğer: Kanca (K43), Kovan (K44-K46), Ok Ucu (K47-K49), Olta İğnesi (K50-K52), Zincir (K53-K57)

ÇİZİM 28

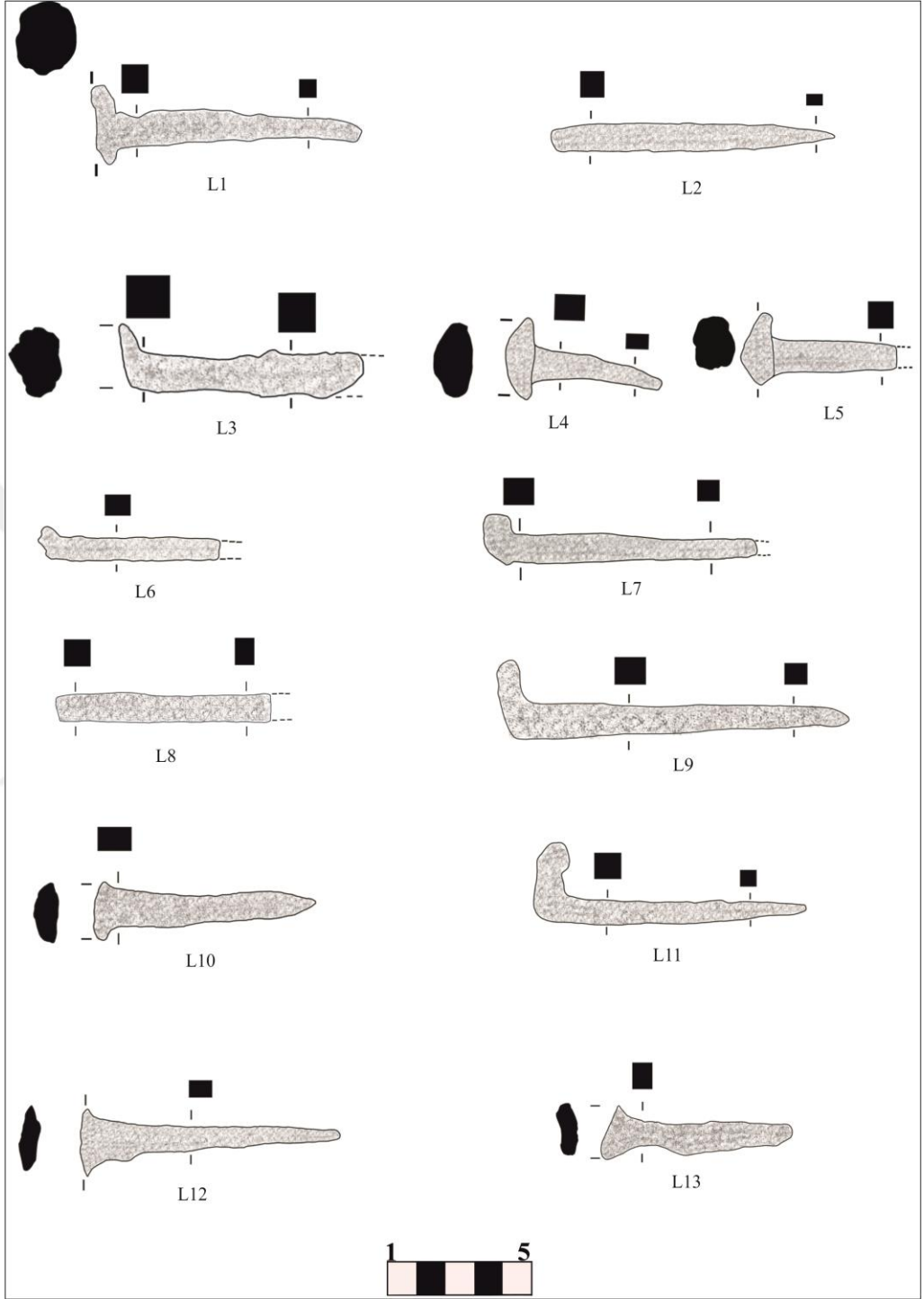
Diğer: Kanca (K43), Kovan (K44-K46), Ok Ucu (K47-K49), Olta İğnesi (K50-K52), Zincir (K53-K57)

LEVHA XLIV

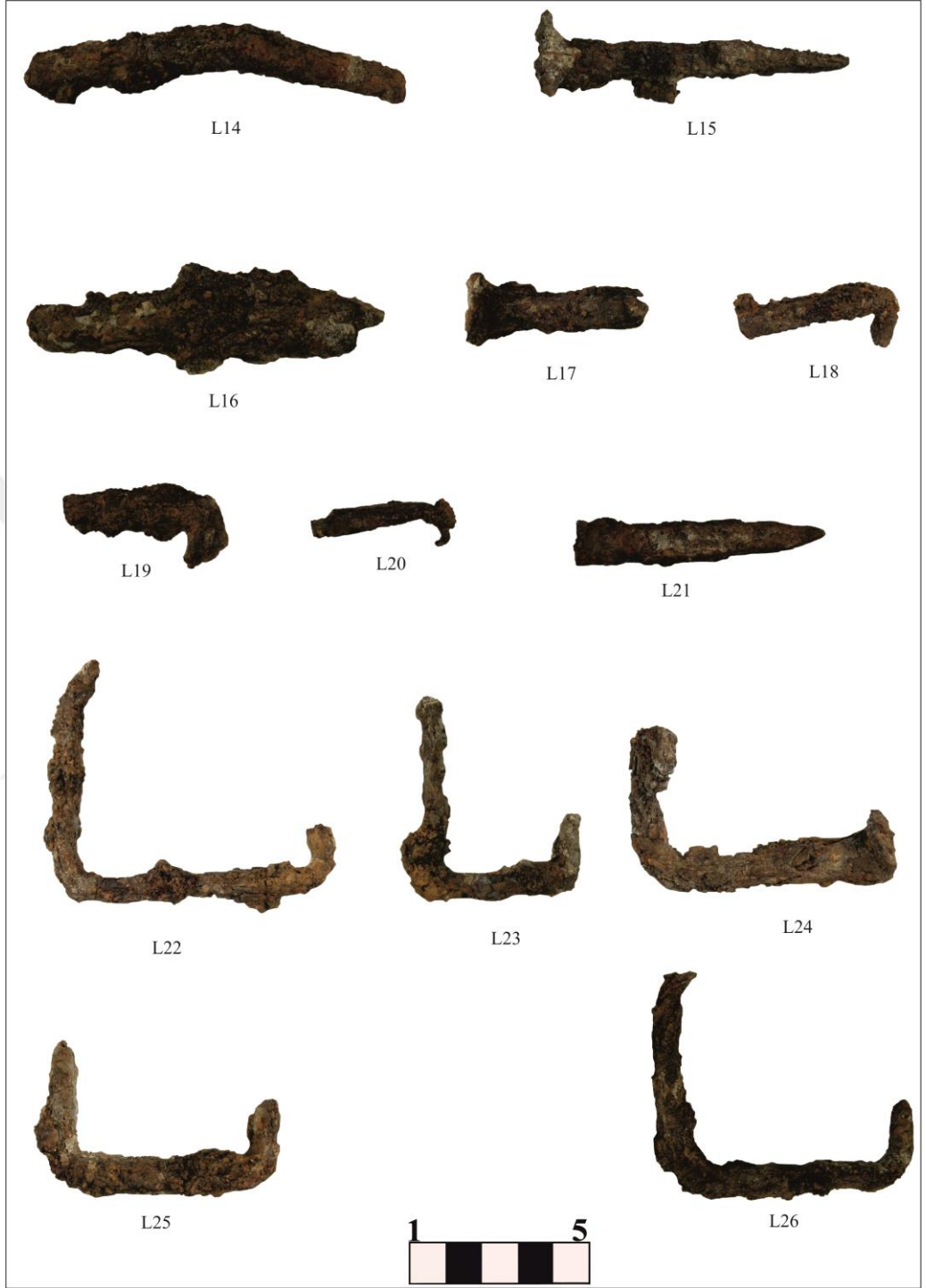
Ahşap Aksamaları: Ahşap Mezar Çivileri (L1-L13)

ÇİZİM 29

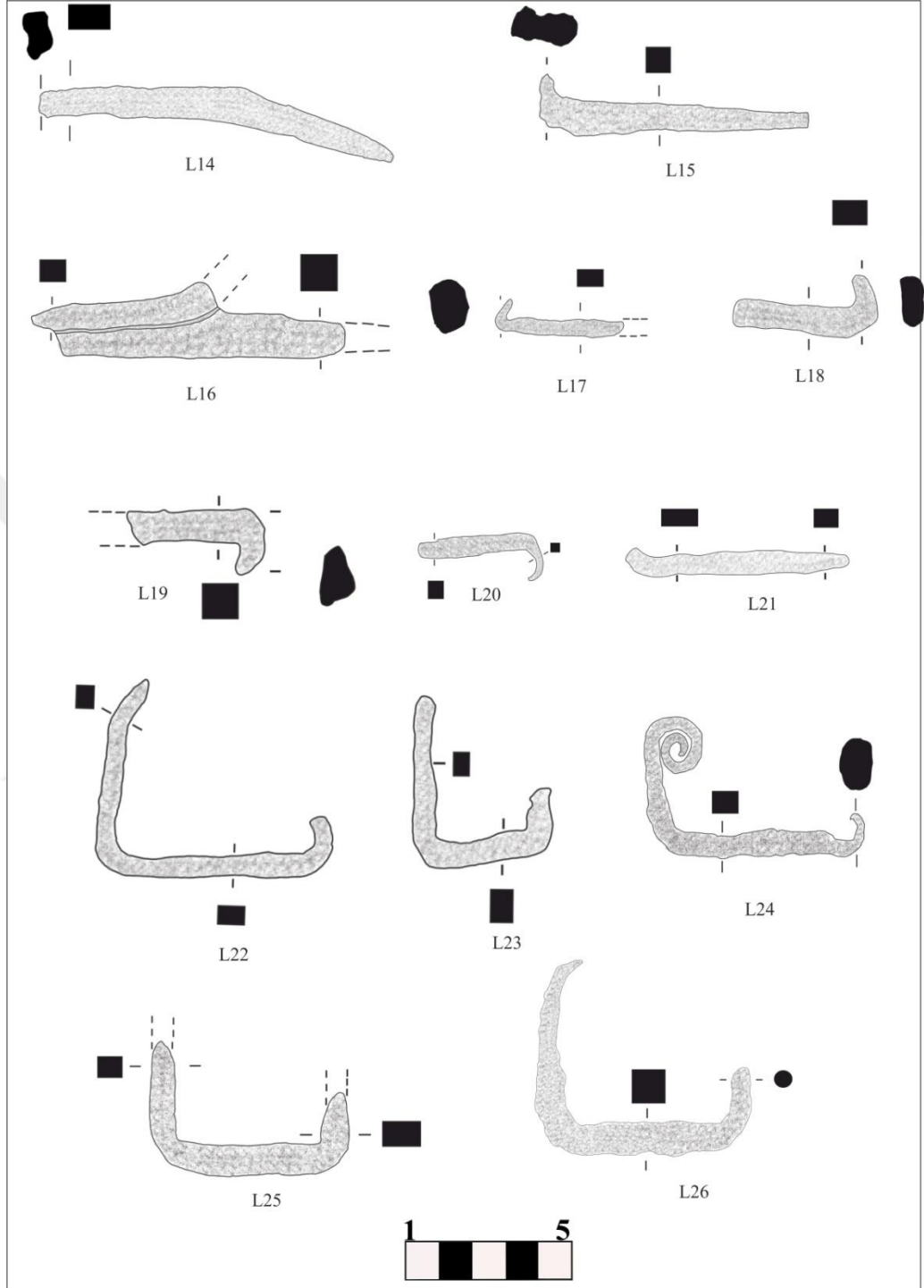
Ahşap Aksamları: Ahşap Mezar Çivileri (L1-L13)

LEVHA XLV

Ahşap Aksamları: Ahşap Mezar Çivileri (L14-L26)

ÇİZİM 30

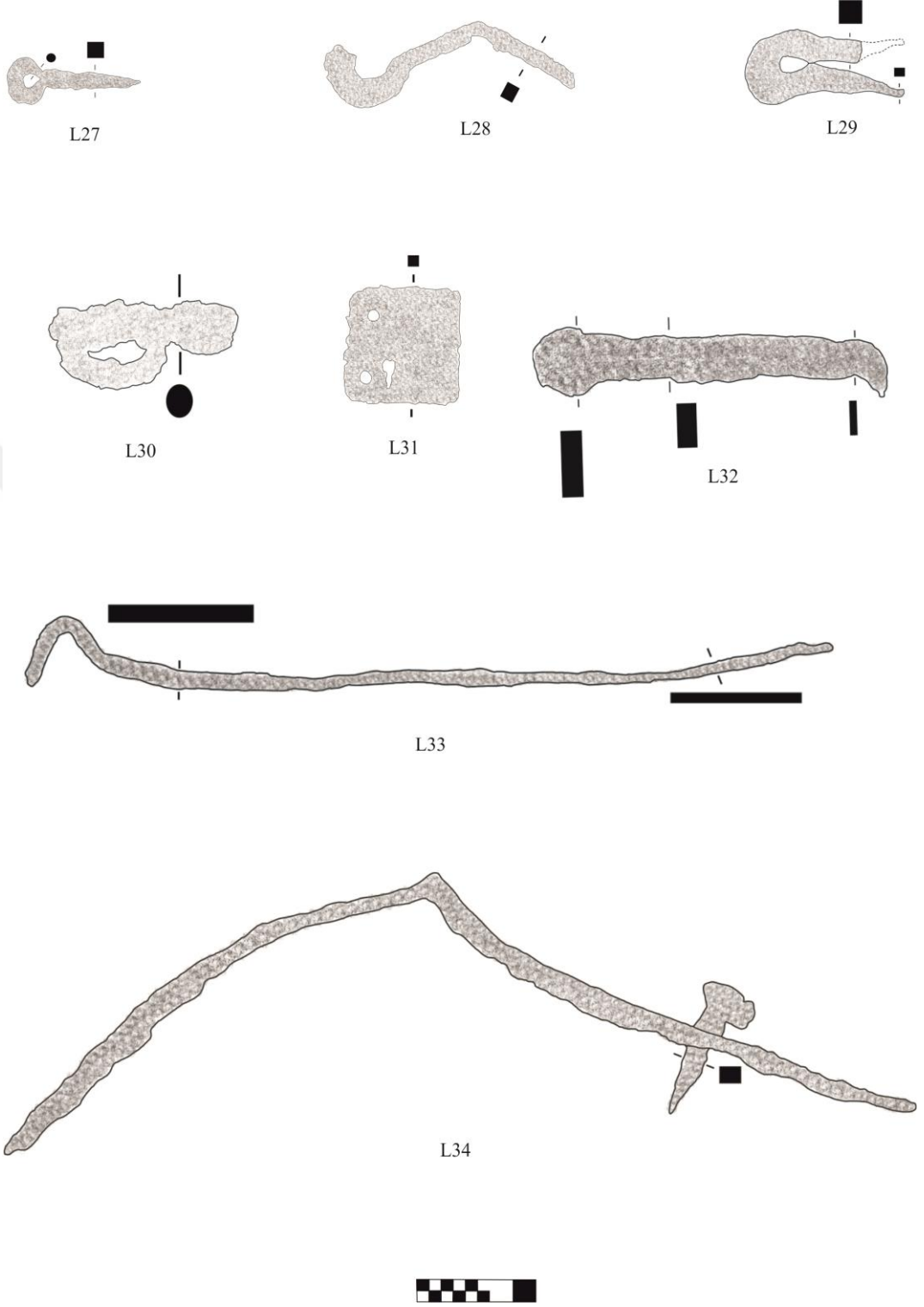
Ahşap Aksamaları: Ahşap Mezar Çivileri (L14-L26)

LEVHA XLVI

Ahşap Aksamları: Filise (L27-L30), Kilit Aynası (L31), Kilit Mandalı (L32), Köşe Atkısı (L33-L34)

ÇİZİM 31

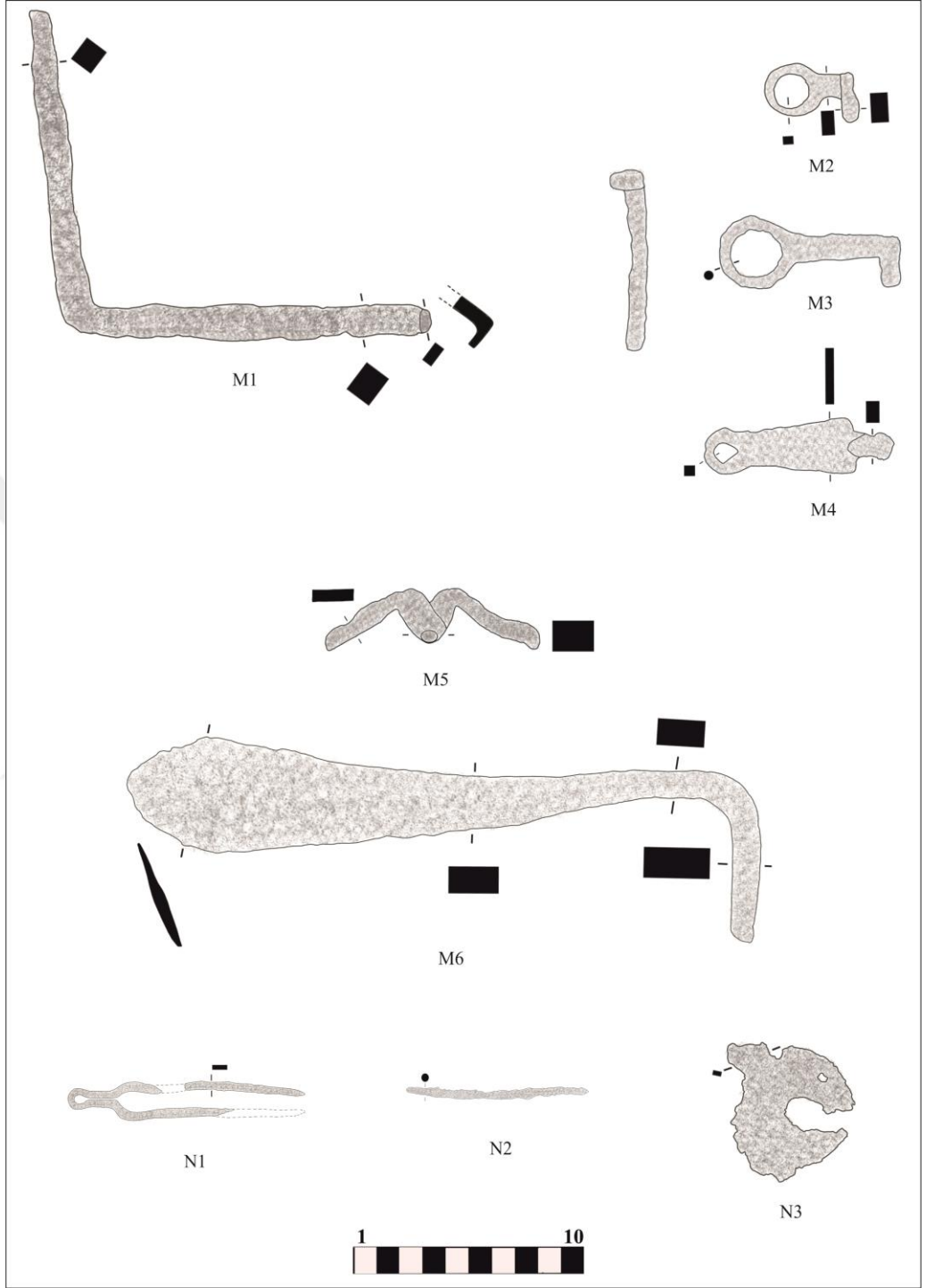
Ahşap Aksamları: Filise (L27-L30), Kilit Aynası (L31), Kilit Mandalı (L32), Köşe Atkısı (L33-L34)

LEVHA XLVII

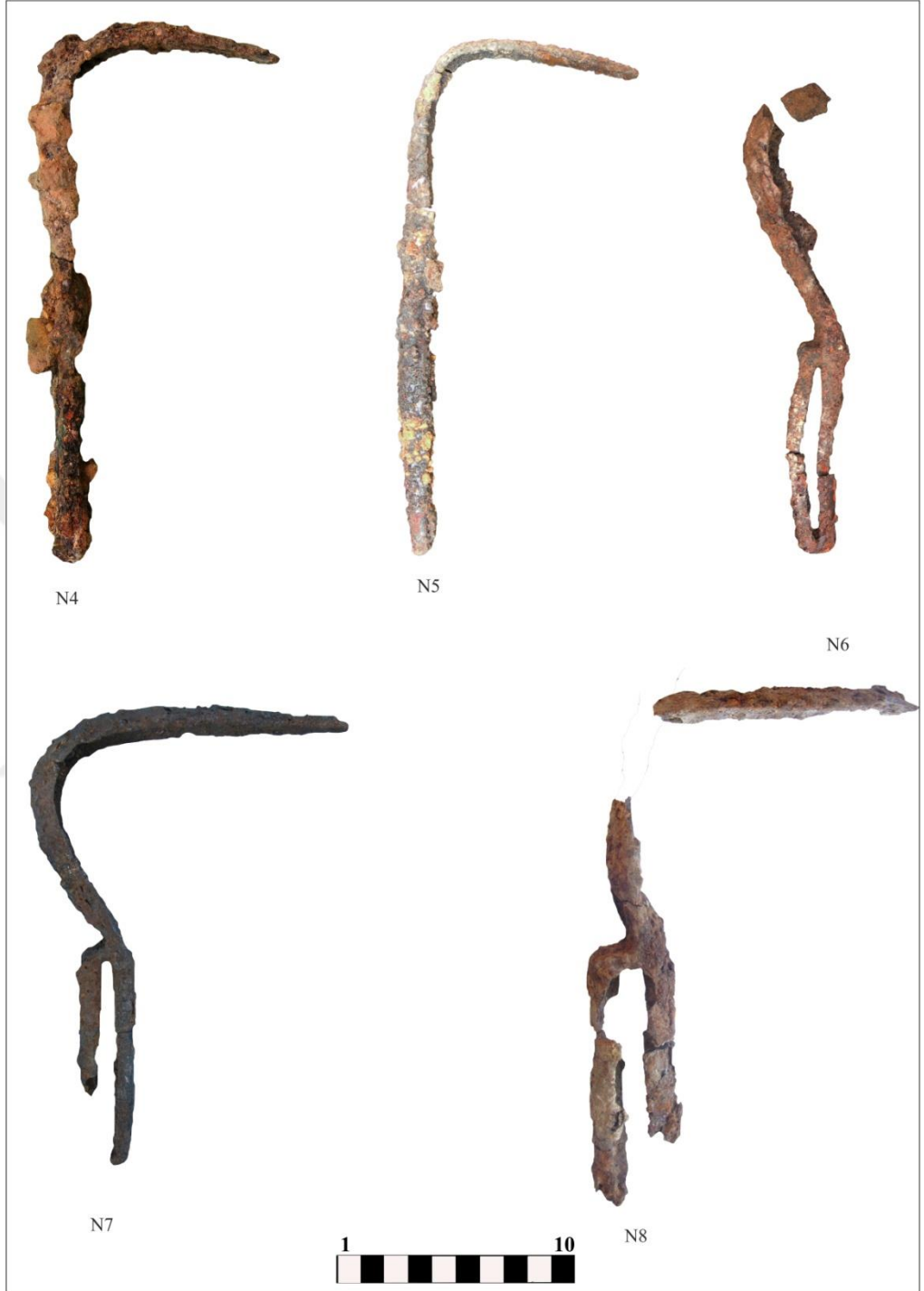
Kapı Aksamları: Anahtar (M1-M4), Menteşe (M5-M6); Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Cımbız (N1), İğne (N2), Jilet (N3)

ÇİZİM 32

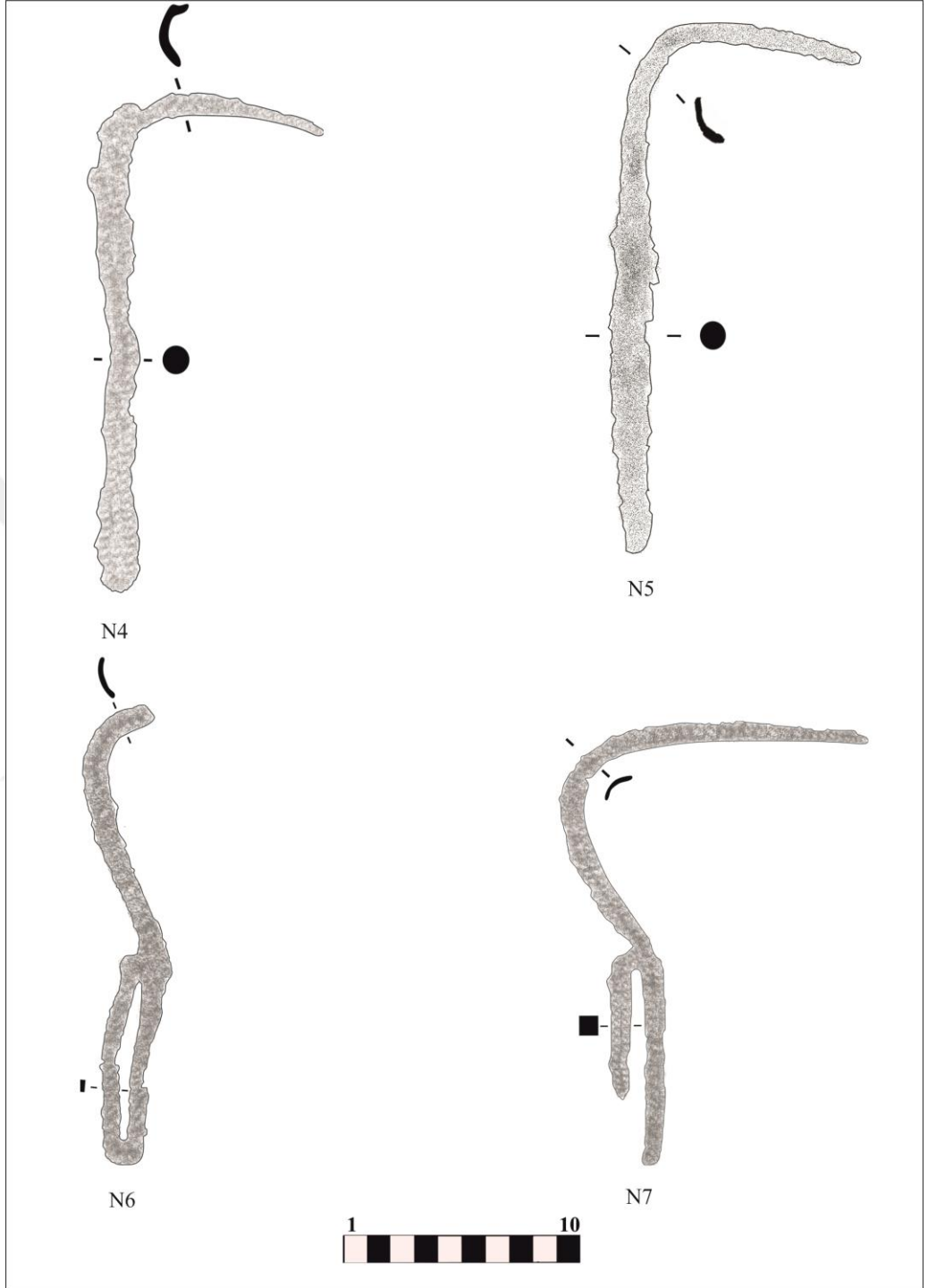
Kapı Aksamları: Anahtar (M1-M4), Menteşe (M5-M6); Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Cımbız (N1), İğne (N2), Jilet (N3)

LEVHA XLVIII

Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (N4-N8)

ÇİZİM 33

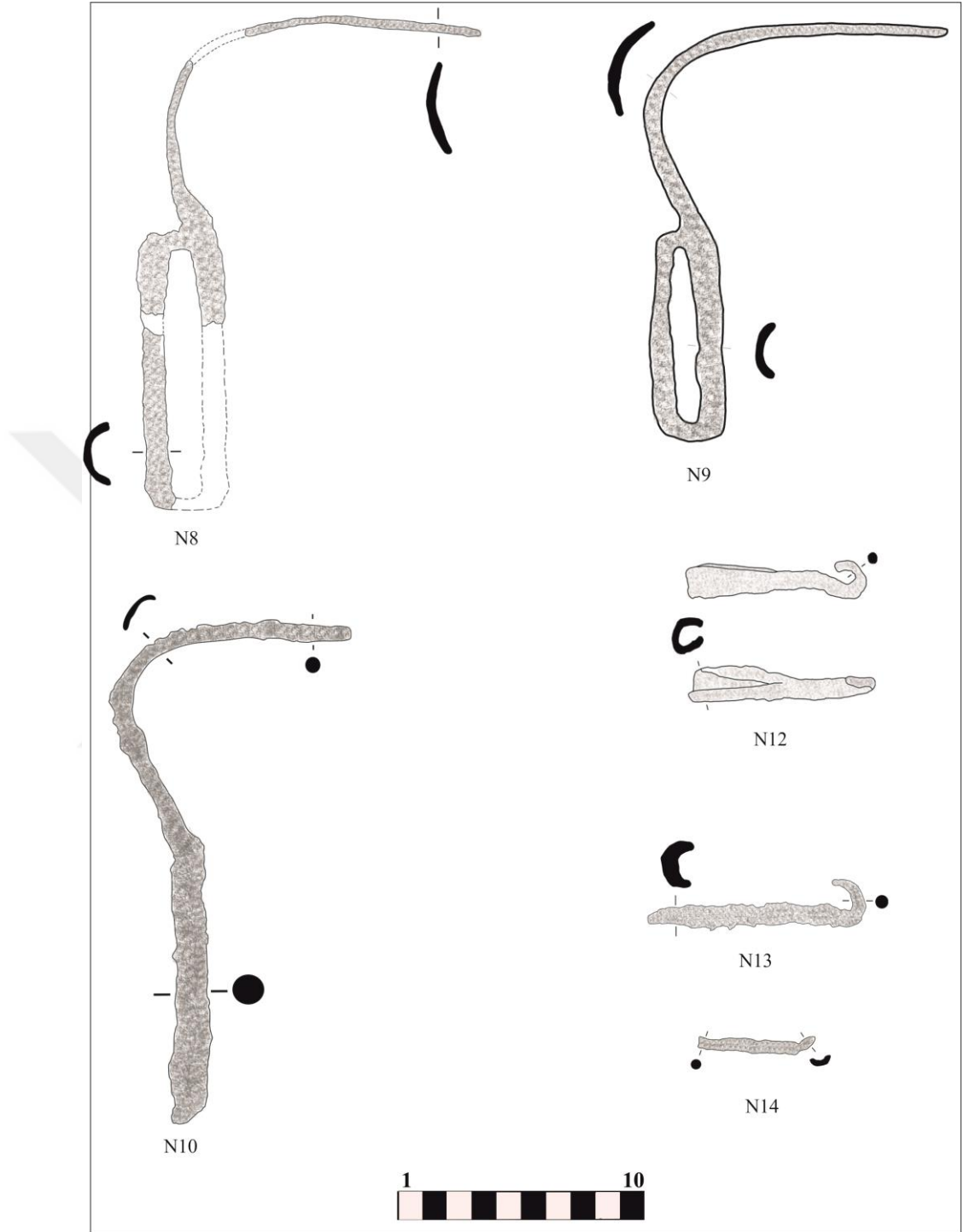
Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (N4-N8)

LEVHA XLIX

Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (N9-N11), Tıp Aletleri (N12-N14)

ÇİZİM 34

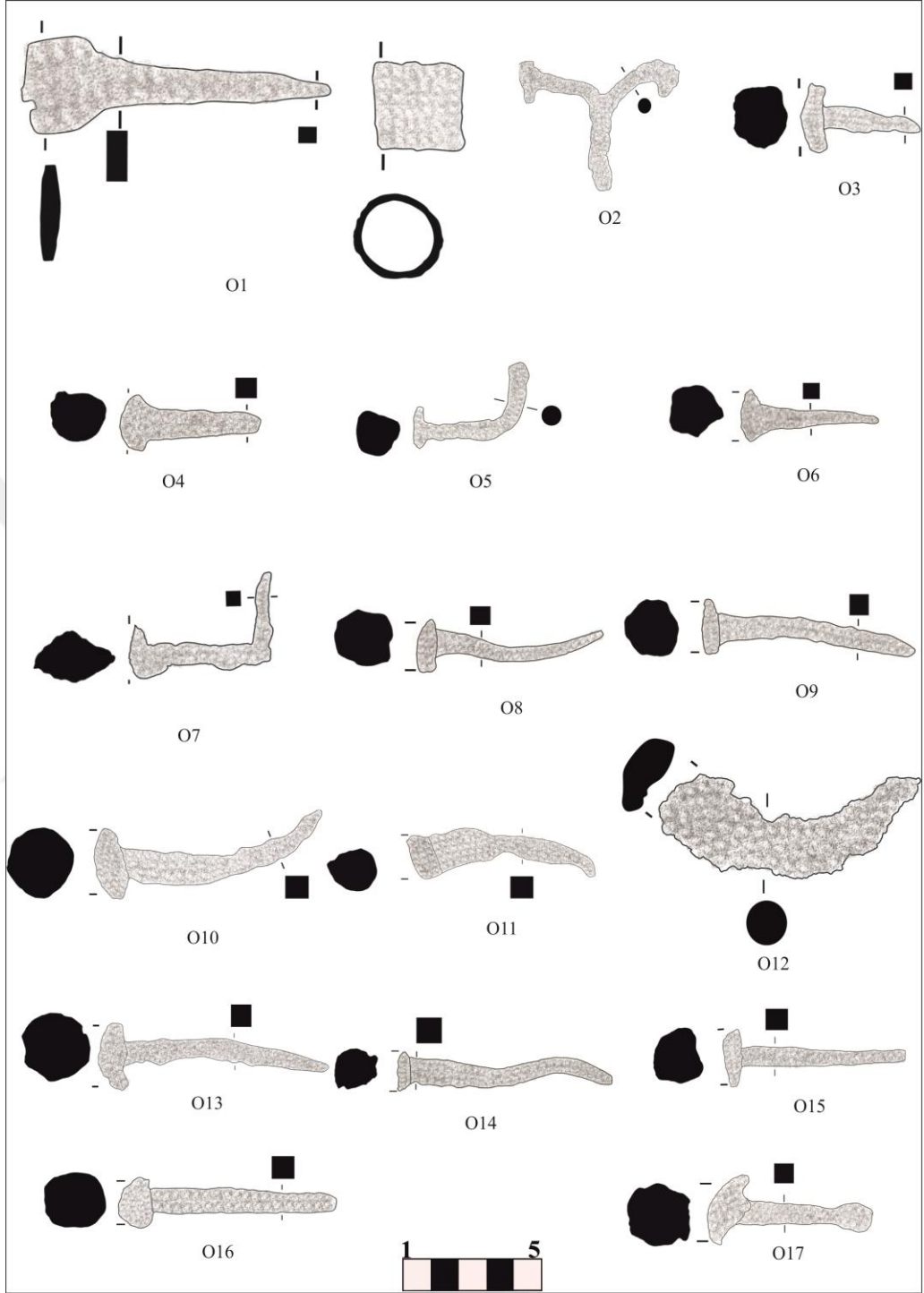
Kişisel Kullanım Eşyaları ve Tıp Aletleri: Strigilis (N9-N11), Tıp Aletleri (N12-N14)

LEVHA L

Mimari Aksamlar: Bağlantı Aksamı (O1-O2), Çiviler (O3-O17)

ÇİZİM 35

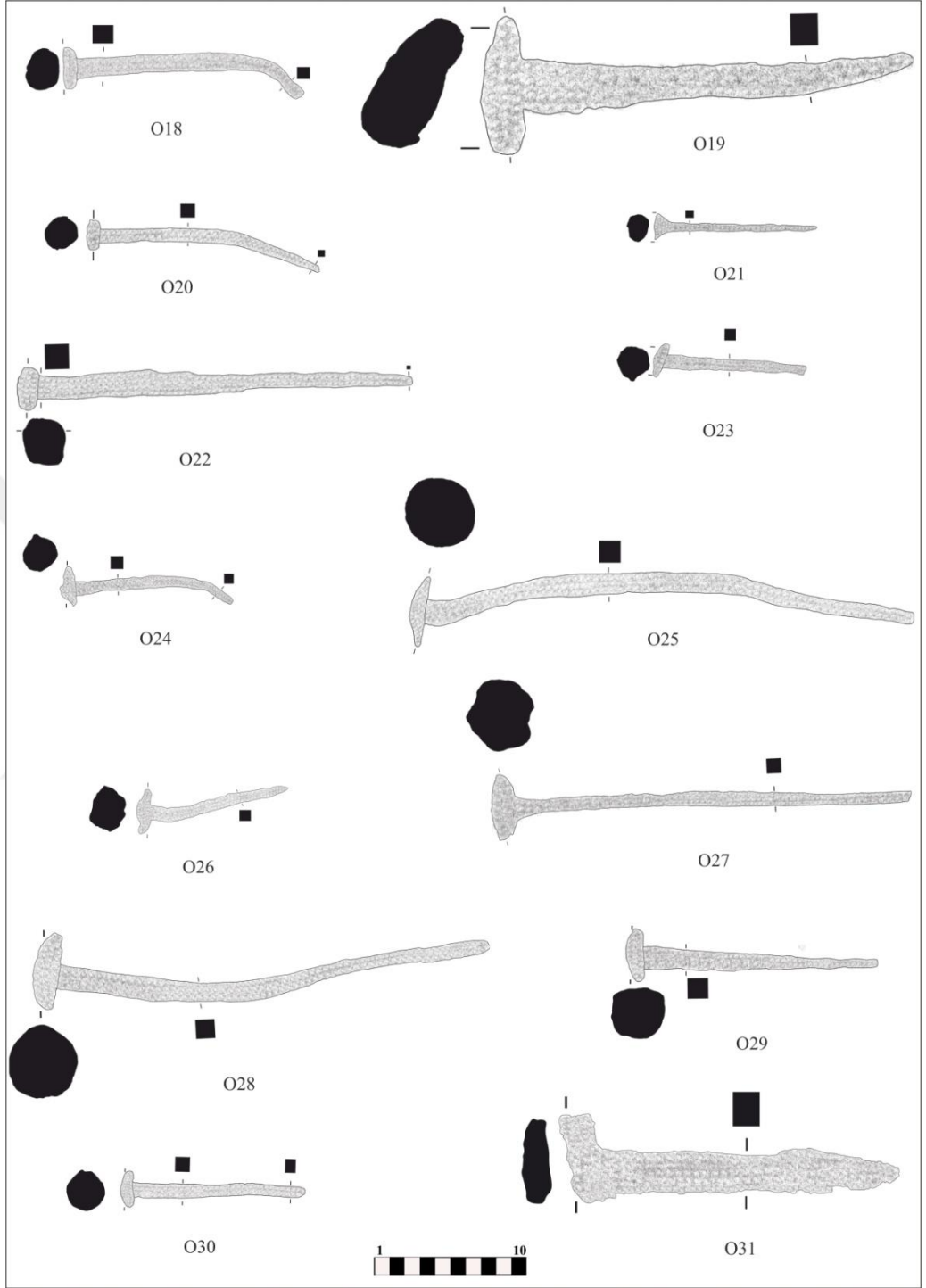
Mimari Aksamlar: Bağlantı Aşamı (O1-O2), Çiviler (O3-O17)

LEVHA LI

Mimari Aksamlar: Çiviler (O18-O31)

ÇİZİM 36

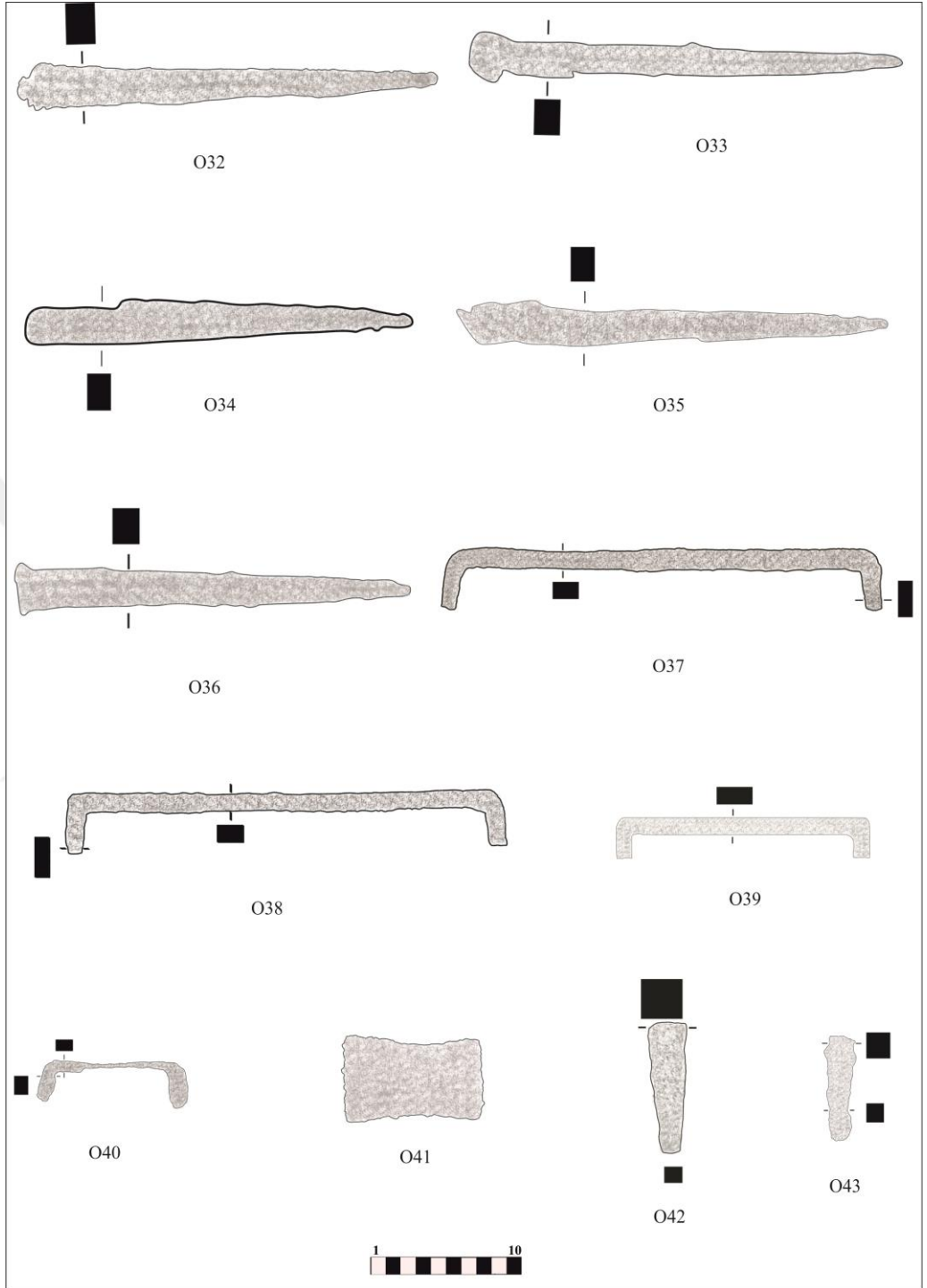
Mimari Aksamlar: Çiviler (O18-O31)

LEVHA LII

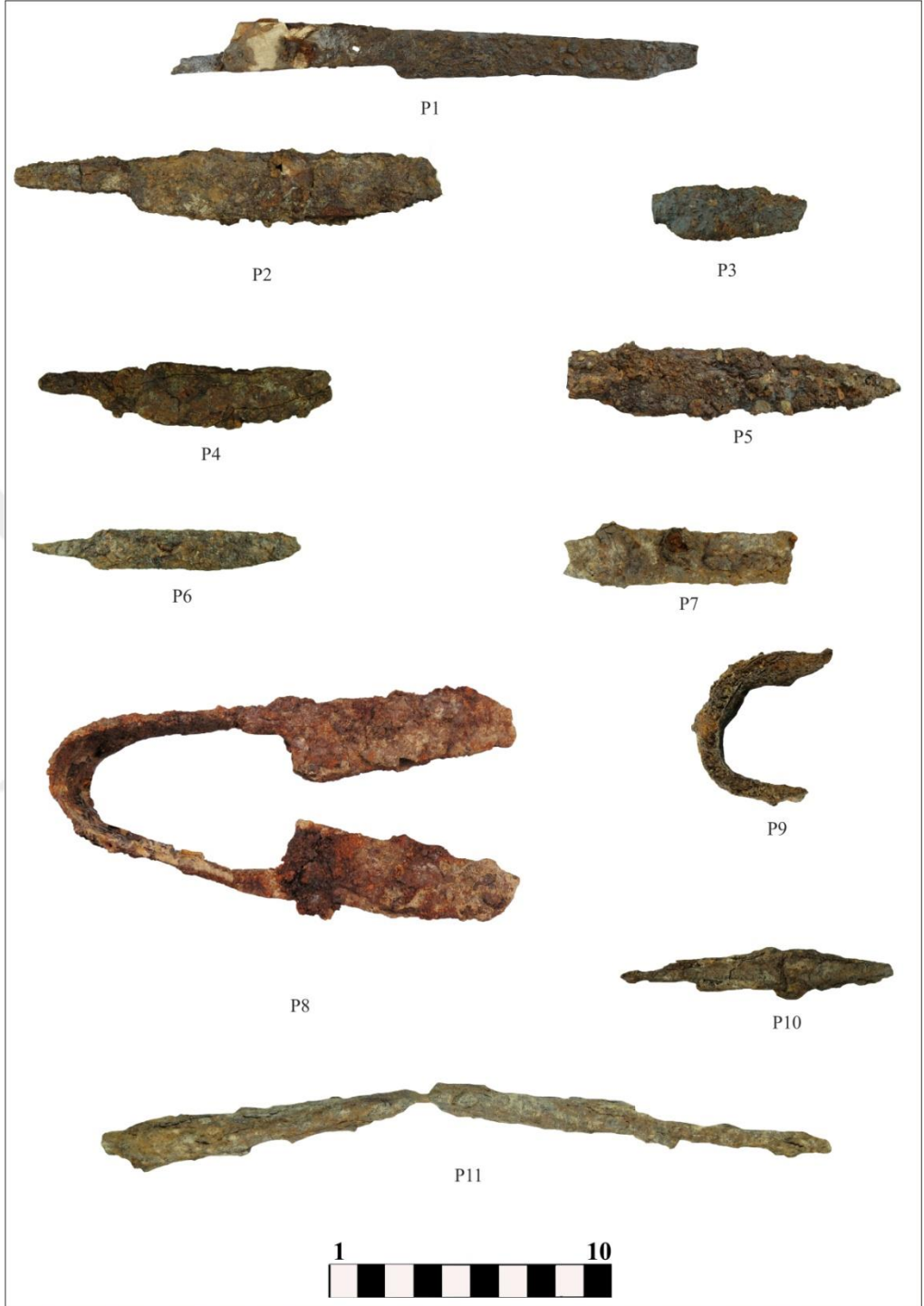
Mimari Aksamlar: iviler (O32-O36), Kenet (O37-O41), Saplama (O42-O43)

ÇİZİM 37

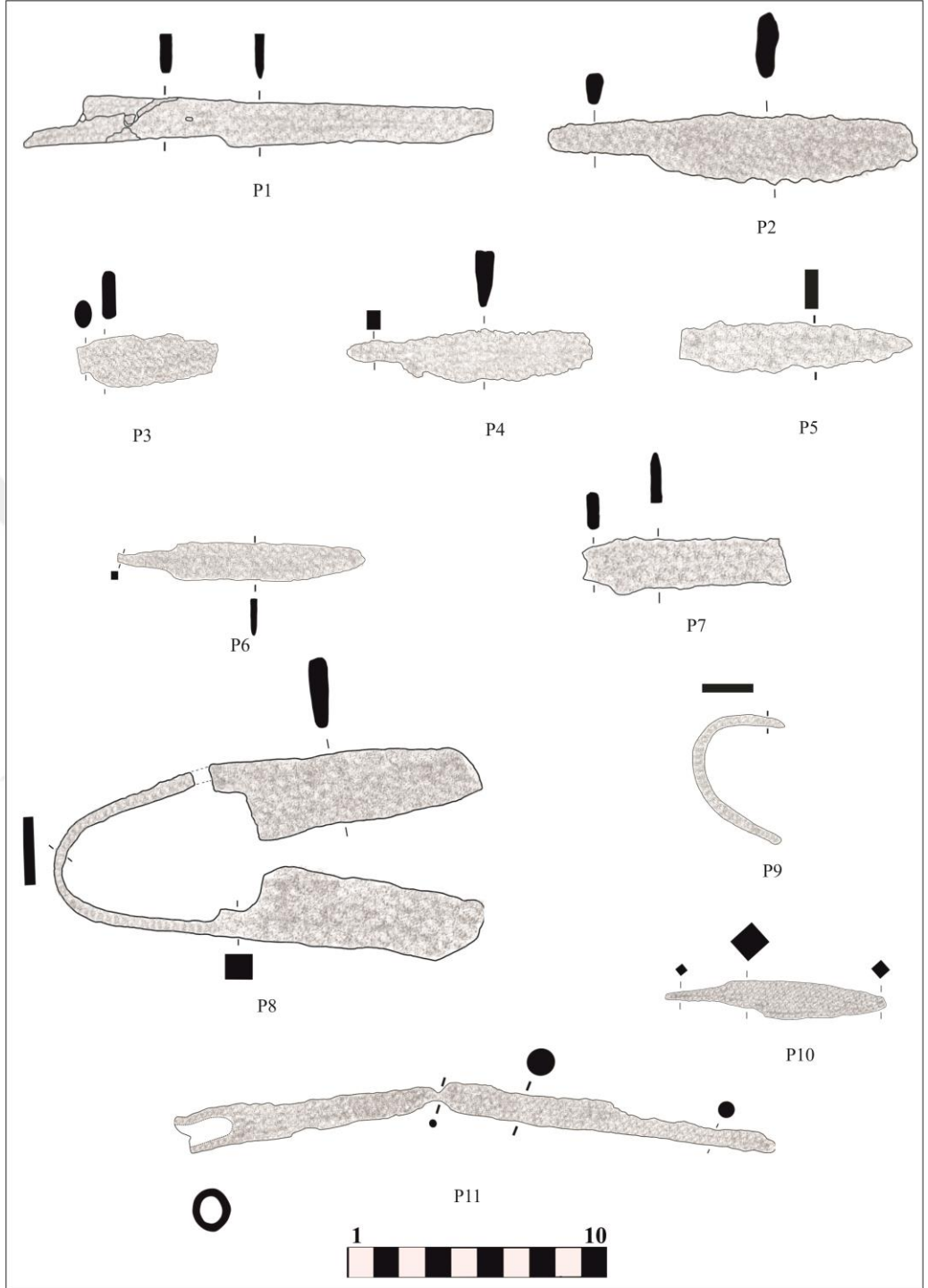
Mimari Aksamlar: Çiviler (O32-O36), Kenet (O37-O41), Saplama (O42-O43)

LEVHA LIII

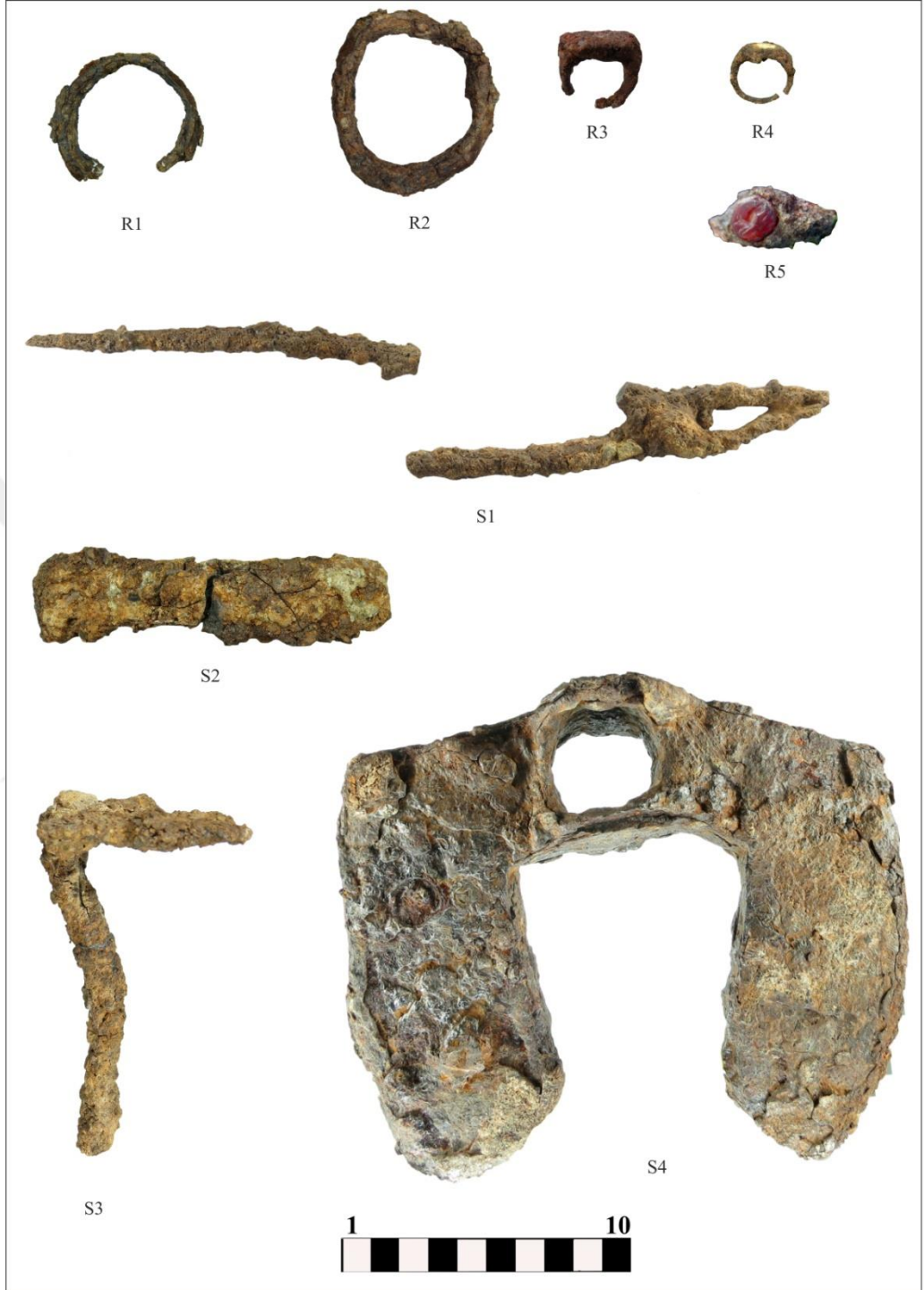
Savaş Aletleri ve Kesici Aletler. Bıçaklar (P1-P7), Makaslar (P8-P9), Mızrak Ucu (P10-P11)

ÇİZİM 38

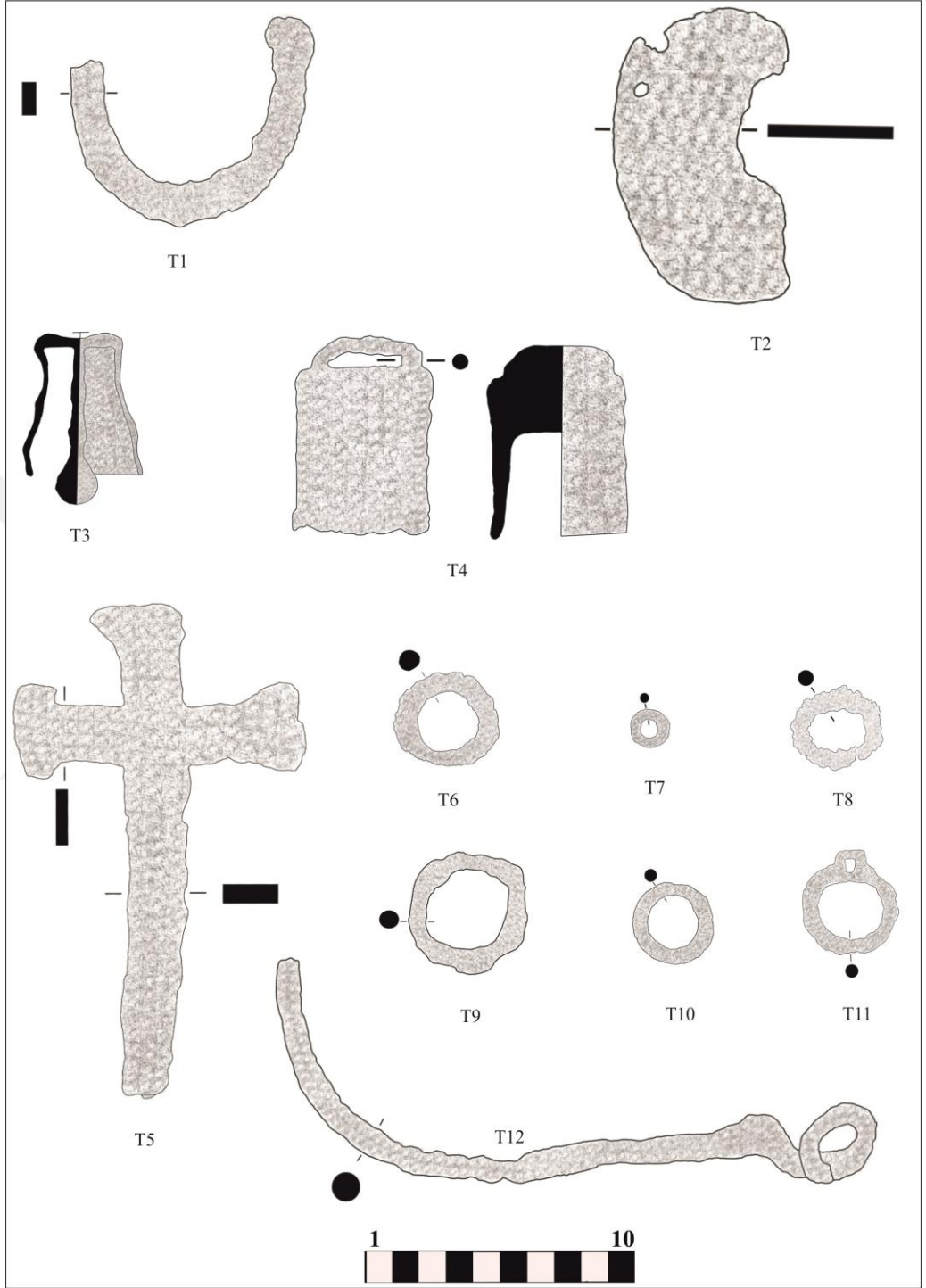
Savaş Aletleri ve Kesici Aletler. Bıçaklar (P1-P7), Makaslar (P8-P9), Mızrak Ucu (P10-P11)

LEVHA LIV

Süs Eşyaları: Bilezik (R1-R2), Yüzük (R3-R5); Zanaatkar ve Tarım Aletleri: (S1-S4)

ÇİZİM 39

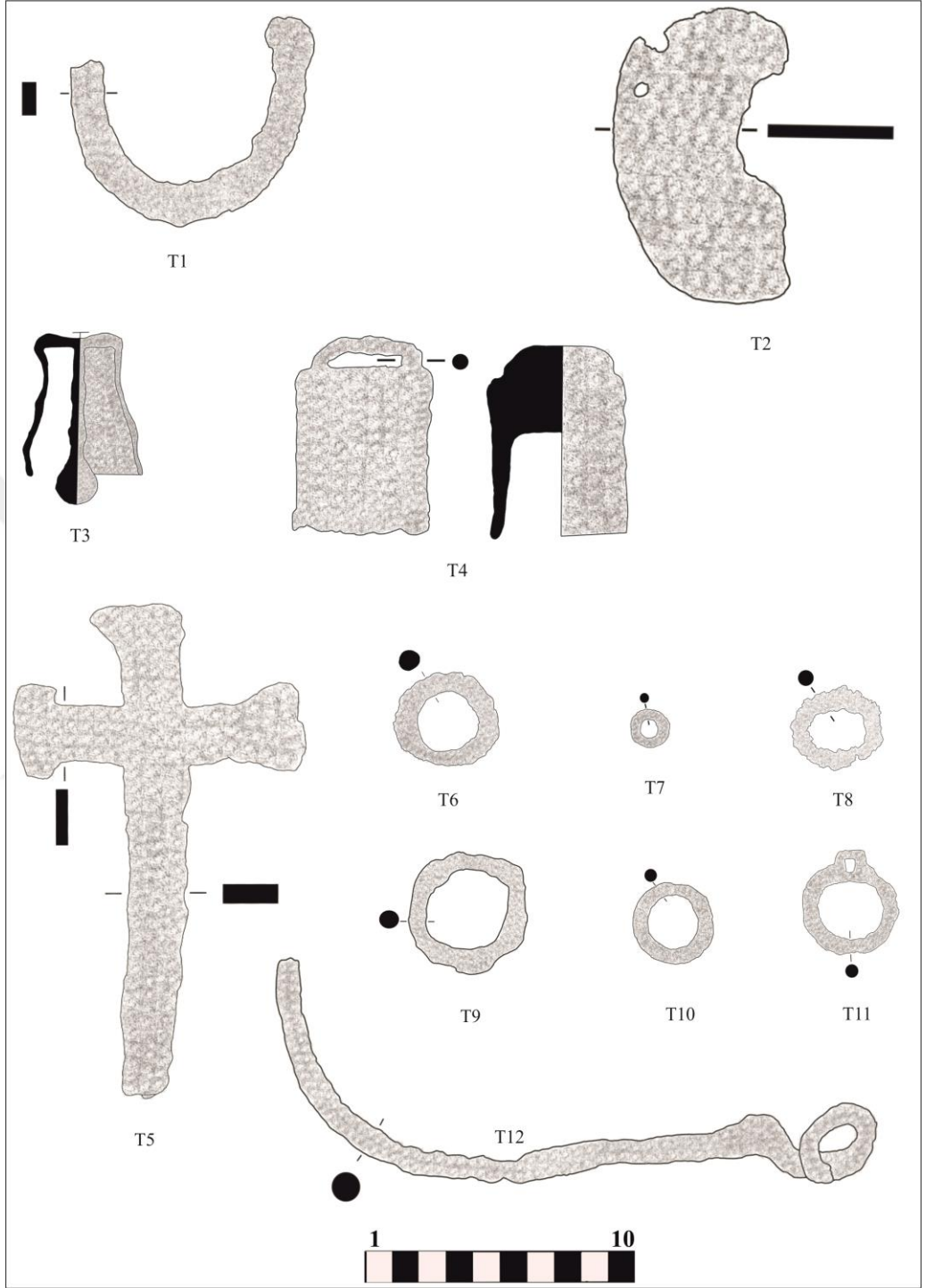
Süs Eşyaları: Bilezik (R1-R2), Yüzük (R3-R5); Zanaatkar ve Tarım Aletleri: (S1-S4)

LEVHA LV

Diğer: Nal (T1-T2), Çan (T3-T4), Haç (T5), Halka (T6-T11), Kulp (T12)

ÇİZİM 40

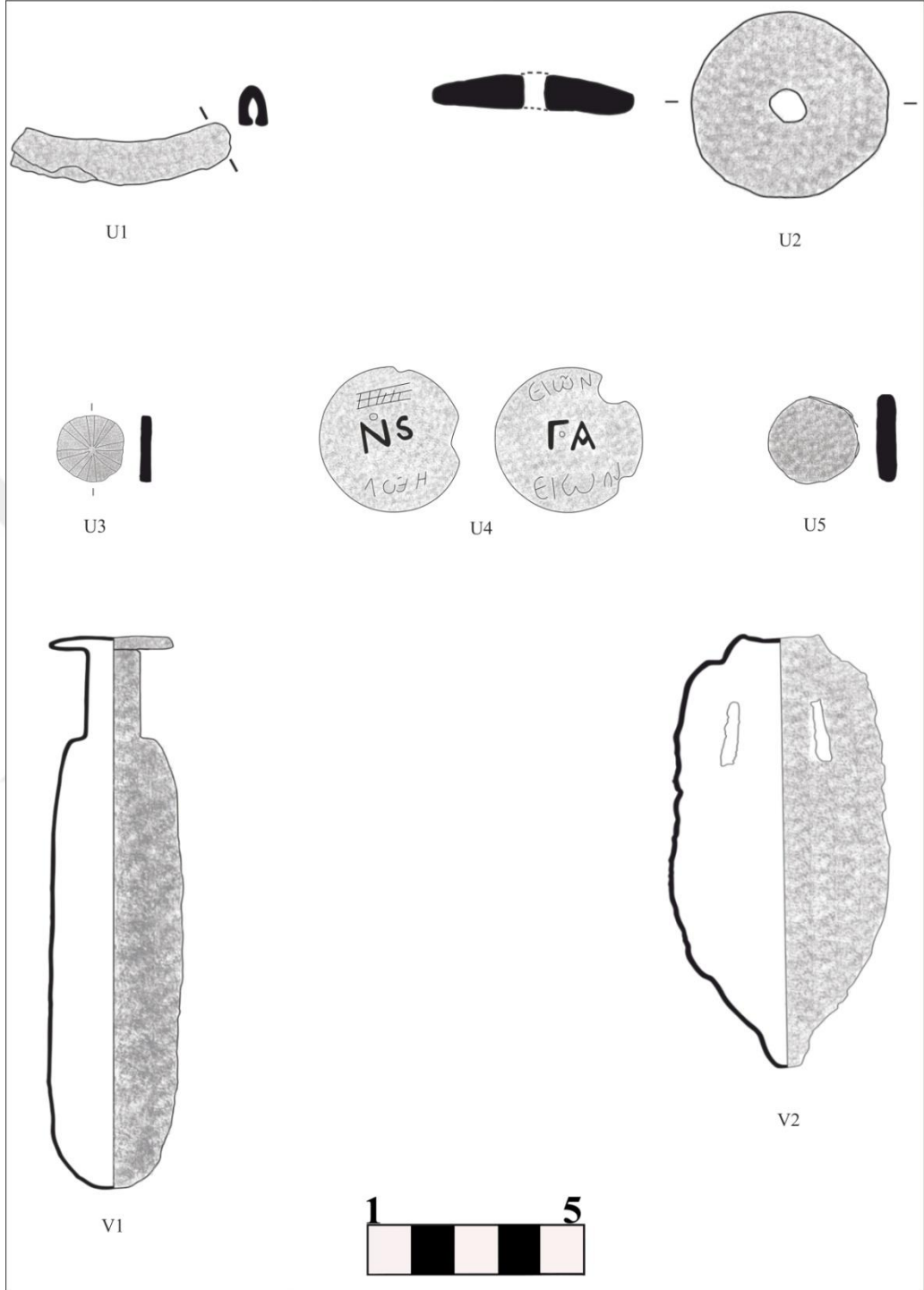
Diğer: Nal (T1-T2), Çan (T3-T4), Haç (T5), Halka (T6-T11), Kulp (T12)

LEVHA LVI

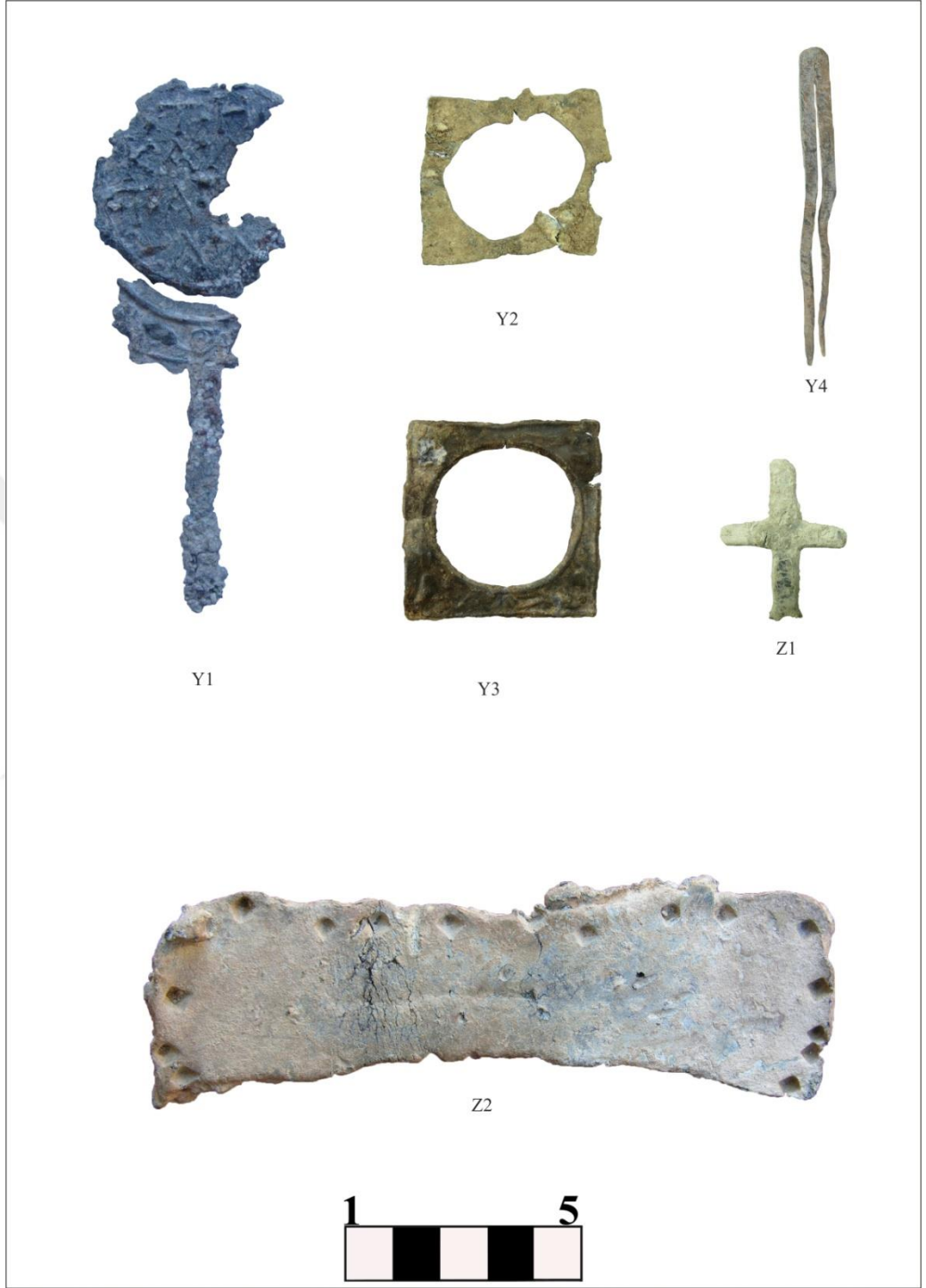
Ağırlıklar: Balıkçılık Ağırlıkları (U1-U2), Terazi Ağırlığı (U3-U5), Kaplar: (V1-V2)

ÇİZİM 41

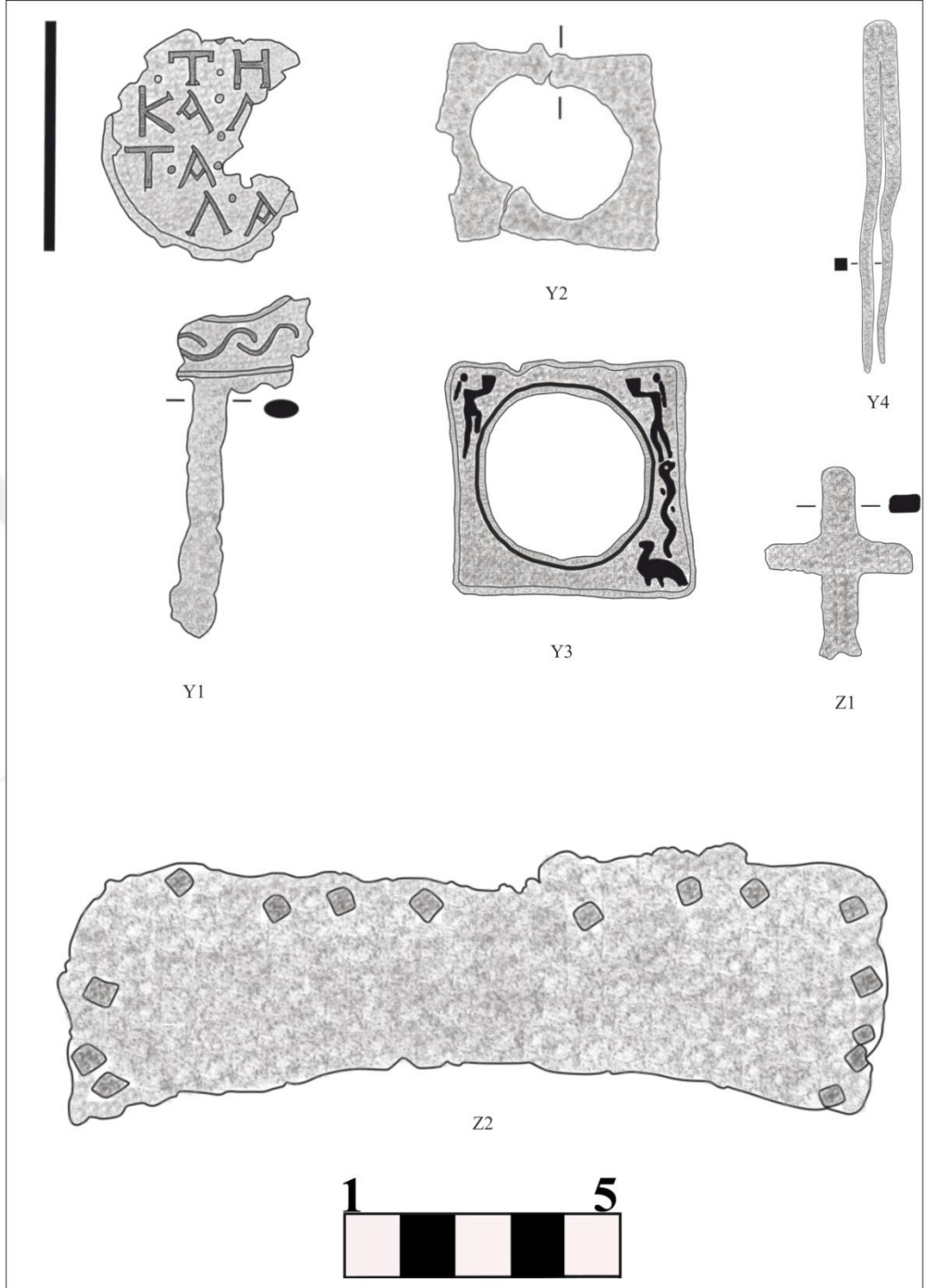
Ağırlıklar: Balıkçılık Ağırlıkları (U1-U2), Terazi Ağırlığı (U3-U5), Kaplar: (V1-V2)

LEVHA LVII

Kişisel Kullanım Eşyaları: Aynalar (Y1-Y3), Cımbız (Y4);Diğer: Haç (Z1), Kenet (Z2)

ÇİZİM 42

Kişisel Kullanım Eşyaları: Aynalar (Y1-Y3), Cımbız (Y4); Diğer: Haç (Z1), Kenet (Z2)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Ersin ÇELİKBAŞ

Doğum Yeri: Gaziantep

Eğitim Durumu:

Lisans: Atatürk Üniversitesi 2003-2007

Yüksek Lisans: Atatürk Üniversitesi 2007-2010

Doktora: Atatürk Üniversitesi 2010-2016

Yabancı Diller:

İngilizce: İyi Seviyede

Rusça: Az Seviyede

Mesleki Deneyim

Parion Kazısı 2005-2015

Hadrianoupolis Kazısı 2010-2014

Adres: Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü KARABÜK

E-Mail: ersinelikbas@gmail.com